

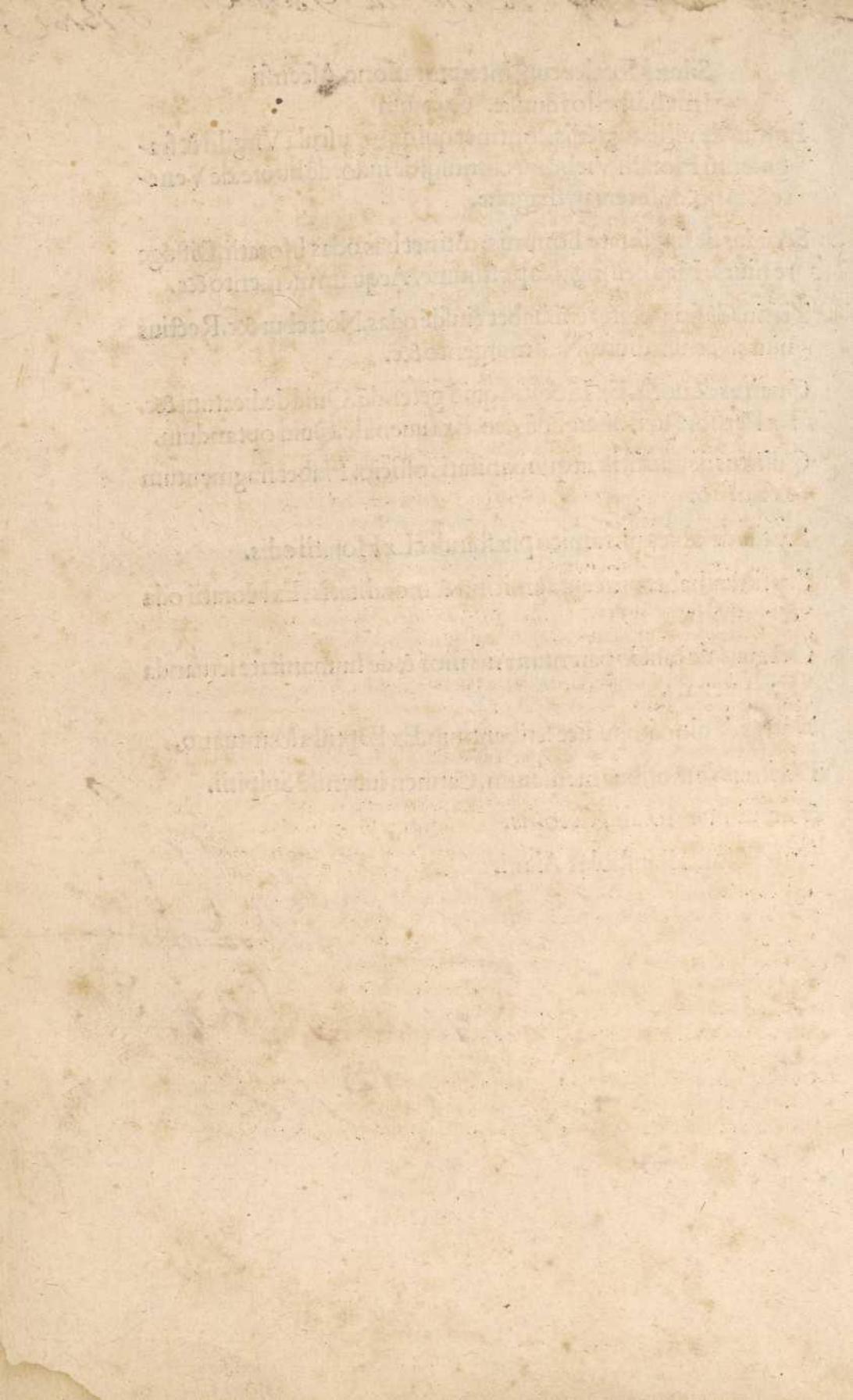
+
7 7c

~~7-1 7-0 7-1~~

Caja
B-29

El Sr. Josef de Lerma de
la Cong^a de S. J. compró
este libro.

~~19. a. 2. 3~~

Clarissimi uiris Iacobo de sine muro magno cantori archiepiscopalis ec-
clesiæ Lugdunens. & Petro de sine muro eiusdem primo custodi Canonice
comitatibus: ac omnibus litteraturæ uirtutibusq; egregijs ornamentis Io. Ba. As-
censius salutem dicit.

q Vando quidem proceres integerrimi: ubiq; fere litterarum præci-
pitur/optimū quemq; uirū oportere/quod in Marco Catone Lu-
canus comēdat: nō sibi sed toti genitū se credere mūdo: saepe me/
cū ipse cogitauī: an nos quoq; in hac recula mūdo aliquid q; nati-
sumus deberemus: uisumq; est primū eā rem ad præpotētes. non
ad nostræ cōditiōis uiros prinere: quoniam intra suæ quisq; fortunæ limites
cohiberi iubet: p̄priaq; pellē nō deferere. Caterū cū ad omnis sapiētia fontē
principeq; oīs luminis claritudinē: oīsq; p̄fectionis artificē Iesum christū do-
minū & saluatorē nr̄m: sine cuius dulcissimo noīe oīs suauitas amaritiem ha-
bet/animi oculos cōuerterē: cognoscerēq; illū dumtaxat seruū qui unū talenti-
um a domino sceneratus fuerat: nequā ignauūq; dānari q; illud sine scēnore
auaris terris crediderat: intellexi illico talentulum hoc quod mihi pro forte
ab optimo maximo creatore nostro datū est: non sine scēnoris accessione re-
petitū iri. Quamobrem iu stiori examine pensitare cœpi: qua uia quaq; arte
partes nostras depleremus. Neq; uero altissima mihi primū tentanda putauī
sed neq; in humillima merce: lucelli plurimū posse consequi. Proinde id tan-
dem potissimū censebam: bonas litteras optimis sententijs refertas: gallicæ
pubi uenū proponeremus. Parauī igitur nauem/æquor propediem conscen-
surus (mercimonia enī uiri earū rerū ditissimi polliciti dudū erant) una fuit
reliqua cura: quibus auspicijs quibusue directoribus uentis uela darem. Ve-
rū/ quoniā ex principe ingeniorum Homero didiceram: æquis nauibus tu-
rissime rem cōmitti: ingens mihi sollicitudo incessit: qui geminos rectores
remigio nostro unde utrimq; gubernet: & ueluti æquatis alis dexterrime uo-
lūt/acquirerē. Ecce autē hasitantī: atq; huc illuc anxie animū uersantī ue-
stra faustissimi præsidis auspicijs: mihi prima subuenerūt qbus si fretus eē
nihil est q; inter scyllam & charybdim uela pandere. aut in getulas furētibus
austris sirtes incidere formidem. Nam neq; lucida illa geminorū Castoris &
Pollucis sydera dum gemina uidentur luce. præsentius nauigātibus numen au-
xiliūq; pollicitatur: ac uestra quibus aspiratis humanitas. Enim uero quid no-
stræ linthri uobis præsidibus timeam: ubi tantā classē (de Lugdunensi ec-
clesia loquor) totiens optatū portum uestro auspicio cōtingere uideam? Nā
ut seorsum uestra ornamenta pcurram: quid tu ad hē Iacobe excellētia præ-
stātus: quē archiepiscopus Lugdunēsis ecclesiæ omnibus cōcomitū punctis
plenoq; suffragio magni illius chori archicātores: totiusq; gymnasiū gymnā-
siarchum cōstituit. O beatū cœtū: fœlixq; gymnasiū. Non etenī trachius ille
orpheus: neq; dircheus amphion modulatus concinuerūt: dum ille tigres ra-
bidosq; leones leniit & siluas ad se traxit sequaces. Hic uero saxa sono testudi-
nis ad Thebanæ ciuitatis constructionem mouit. Tuis enī modulīs delini-
tus totus chorus cōsentit atq; inter se cōuenit. Siquidem nō eīusmodi canto-
ris munera geris: q; cōcētibus stridulis/auris demulceas (Lōge enī id gen^o cā
a ii

tationū ab istius chori grauitate abhorret) uerū q̄ (ut illi quos memorauī ua-
tes) morū decētia & doctrināe sanctitudinē aīos dirigas. Hoc igit unū integri-
tatis tuāe amplissimū testimoniū prābet q̄ tam grauis: tanq̄ integer ordo
te sibi ad uitāe modulos temperandos prapōserit. Neq̄ inferioris tamen
dignitatis est: q̄ litterarū scholis prāfidem te constituit: ea enim prouincia
oppido q̄ ardua est: quippe abs qua tota publicāe priuataeq̄ rei salus depēdeat
siquidem iuuentutis animi: illi c̄ futurā uitāe imbutiōnem suscipiunt. Cate-
rum ut uicissim ad te domine Petre dulce decus meum respectem: paria fere
munera prudentiāe tuāe credita sunt. Te etenim tanti templi: tantarūq̄ rerū
custodem: totidem uotis idem magistratus effecit. foelicem me hercules (ut
per se loquar) gazam: quā tuā uigilātiāe tradita est. Ea siquidem doctrināe
tuāe excellentia: ea morū pulchritudo: isq̄ uitāe splendor est: ut non rerū
modo: sed uel animorū custos haberi merearis. Enim uero (ut uos rursū
compellam) omnes istius ordinis (qui per pauci sunt) superiores: uestrum
utriusq̄ decorum admirātur: Pares qui itidem pauci: reuerentur: inferiores
uero omnes obseruāt. Neq̄ id iniuria quidem: Nam ut specimina decoraq̄
uestra propius conspiciam: & stēmata uestra diligenti oculo relegam. Quid
mirum usque adeo si: qui altissimo loco: & clarissima de sine muro domo na-
ti: a clarissimis maioribus editi: a peritissimis eruditi: a grauissimis instituti:
inter optimos cōuersati: & honestissimū quēq̄ locū consecuti: omnibus cha-
ri cordiq̄ estis? Quocirca dum istec contēplor dum inq̄ studiorū uestrorū
conformitatem: morū concentum / amoris mutui neq̄ uulgaris quidem
sed qualis inter germanos conuenit certissima pignora animo cōplector: sa-
turnia illa saecula nactus mihi uideor. Ideoq̄ uel inuidulus quispiam merito
mihi ueniā dabit: si diutius in uestris ornamentis scrutandis hāreo. Nam
prāter animi delicias / quas quidē maximas ex ista speciositate contēplanda
consequor. id quoq̄ emolumētū suscipio: q̄ dum quid uos recte geritis ai ad-
uerto: quid mihi ceterisq̄ faciendum est intelligo. Vbi itaq̄ istec omnia con-
templarer: de q̄ humanitate uestra q̄ optime sperarem: satisq̄ considerem au-
spicia uestra mihi non negatū iri: meritis nauim conferri: quas priusq̄ uenū-
dem paucis uerbis cōmendabo: neq̄ ob hoc arrogans: sed solers negociator
appellari merear. Ante omnia autē instituti mei rationem aperiam: quā obrē
cultiores litteras in nauim hanc cōstipauerim. Animaduerti itaq̄ nihil reipu-
blicāe magis conducere: q̄ ut optimus quisq̄ pro bene gestis rebus cōmende-
tur atq̄ aternitati consecretur: ea enī re effectum est: ut romana maiestas eo
rerū gloriāq̄ ascēderit ut iam mole laboraret sua. Nil enim illis arduum: ni-
hil difficile uisum est. ex quo famā gloriāq̄ immortalitatem consequi pos-
sent. Quamobrem demirari soleo gallorū in ea re (quod cum ueniā dixe-
ro) negligentiam. Tametsi enī optime semper gesserunt usque adeo ut Sa-
lustius. Scientia belli gallos ante Romanos fuisse. Et cū gallis pro salute: nō
pro gloria certasse confiteat. Et Iustinus olim in Asia atq̄ Africa nullū bel-
lum sine gallico milite foeliciter gestum cōmemoret: Nunq̄ tñ ante hac egre-
gia sua facinora latinis cultioribusq̄ litteris mandare curauerint. Nunc uero
quando eum regem nacti sunt: quo neq̄ foeliciter neq̄ prāstātius: neq̄ admi-
rabilius: neq̄ deniq̄ de quo tota christiani noīis religio melius sperauerit: an-

te hanc tēpeſtatem uifum eſt / aut dei munificentia mortalibus datū: non pu-
to deſore: qui eius dexteritatem litteris conſecrabunt. de futuros tñ uerear:
qui ad octis uiris ſcripta intelligere poſſint: tam ineptæ ſunt primæ litterarū
inſtitutiones: Omnis enim inſcelices ſcholastici ab actoribus (ita enī appel-
litant) ſtudia ſua auſpicantur: atq; in errorum tenebras nimirū aguntur. Præ-
fertim a commentariis: quibus inſtitutum uidetur: ut a bonis litteris dehor-
tentur. Præceptorculi tamē nō minus inepti excuſant ſanctas morum uitæq;
præceptiones: dicuntq; ſeſe ſi non bonas litteras: bona tamen inſtituta doce-
re. Quocirca pluſculos dies ad uigilauiſus: ut una opera cum bonis moribus
bonas litteras iuuenes iſti addiſcant. Scrutati igitur ſumus omniū litterarum
tabernas: atq; ut uſitatus dicam bibliothecas: bonorum inſtitutorum planta-
ria undecūq; ex Virgilio: Horatio: Ennio: Iuuenale: Perſio: Baptiſta Mantua-
no: Sulpitio Verulano: Opusculis Catonis & Alani: in nauem congeſſimus
atq; ueſtro neſcientium ductu atq; auſpicatu / ad optatum portum appulimus.
Quemadmodum enim diui Petri non ſentientis umbra / quos contigit ſana-
uit: ita ueſtri nominis dexteritas ſecūdiffimum curſum nauationi noſtræ uo-
bis non aduertentibus contulit. Vbi itaq; Morum iſtec plantaria ad ſperatam
terrām traduximus duodecim hortulos ex illis conſeuiſus: quos ubi in hūc
ordinem excreuerunt: ſiluas morales non iniuſto uocabulo appellandas cre-
didimus. Variam enim plantationem atq; omnium moralium præceptionū
ὕλην .i. mateream habent. Quinetiam aureum illum ramum pro quo Aene-
as in ſexto. Aſpectans ſiluam immenſam ſic forte precatur . Si nunc ſe nobis
ille aureus arbore ramus Oſtendat nemore in tanto &c. diligētiffimus quiſq;
ſcrutator in his ſiluis inuenerit Cæterum præſtantiffima præſidia mea: exora-
tas uelim dominationes ueſtras ſiquid confidentius in hac re fecerim: boni
æquiſq; conſulatis: ſpero equidem fore ut omnis iuuentus ueſtræ beneficen-
tiæ ſeſe obnoxiam uel obnoſtram / quam iam pridem uobis dedicamus lu-
brationem fateatur . Quæ ut uocabulorū quæ hic præcipua ſunt indices ha-
beat: repertorium hoc adiecimus. Valete dulcia præſidia noſtraſq; Siluas ſi
quando uacabit amico pede ingredimini.

A					
Abſtinentia	cxlviii	Alexander	cxvii	Aureus	xl'ii
Abi cui dicitur	cxliii	Amuffis	i	Auratus	xl'iii
Abuti & uti	cxcii	Amuffis	vii	Aulea	xl'iii
Actus	xx	Amicicia	lxvi	Aufter	xxxvi
Acor	cix	Amicicia	lxxxviii	Aufidus	lxxvii
Aconitum	cxiii	Amicusuetus	lxviii	Aura popularis	lxxxv
Acheron	xxxii	Amnis	lx	Auriculæ	ccvii
Acrocerania	xlviii	Ambroſia	cxxv		B
Achilles	liiii	Amomum	cxxxi	Bacca	lxii
Accuſatius in ea	cxliii	Amare	clv	Baccha	lxii
Aconitum	cxix	Amphion	xcii	Baiaë	xlv
Accuſo	clxxi	Amor	clxiii	Bene	xxxi
Ad unguem	iiii	Ambages	xc	Beneficium	clxii
Adimo	x	Annus	xxvi	Beatus	xxxix
Aditus	xx	Anni partes	xxvi	Blandus	clix
Aditum	xx	Annus	xxviii	Bruma	xxvii
Aduerbia loci & tem-		Anacoluthon	xxix	Brutus	cv
poris	xxvii	Antiphates	cii	Bonus	ii
Adiectiuaplura cū uno		Anima	cxix	Boreas	ccxliii
ſubſtantiuo	xxxix	Animus	cxix	Bucca	clxvii
Adulter	lxxviii	Anchora	ccvii		C
Addi	lxxvii	Antiphora	lxix	Callus	xx
Adulario	lxxxviii	Apollo	xxxi	Callis	xx
Adulari	clix	Aptus	cxviii	Calleo	xx
Ad quid aduerſa	cxv	Aquilæ auſpiciū	cvii	Candidus	xliii
Aes	xii	Aquilæ ſignum	cvii	Capere	xvii
Aeneas	xxvii	Arca	xiii	Campus	xxliii
Aeacus	xxx	Area	xxliii	Cautus	xlx
Aeſculapius	xxxi	Ariadna	xxxi	Cales	lx
Aetholia	xclii	Ardeo	lxxix	Cafia	lxii
Aeſtimo	cliii	Ars	clxxii	Caſtalides	lxxlii
Aeſopilaus	cciii	Argus	ccxliii	Caſtor	lxxv
Aegeum mare	l	Arannas	cvii	Calidon	cxliii
Aeſtas	xxvi	Aſſentatio	lxxxix	Carcer	ciii
Afficio	cii	Aſſentari	clix	Catilina	ciiii
Affectio	cii	Attalus	xl'iii	Charybdis	ccvii
Agmen	lxxxliii	At	xl'liii	Cæcus	xvii
Agamēnon	lxxx	Athlanthicū mare	lxi	Centauri	xvii
Ajax	cxliii	Aureauerba	ii	Cerui	liii
Albū & nigrum	xxxix	Auaricia	xi. & cviii	Ceſtus cæſtus	lxxxviii
Altum	xlx	Auarus	xi	Cæſaris cura	cxvi
Alceus	lxxvii	Auarus	cxli	Charites	xxv
Alea	xcii	Auidus	cxli	Chiron	xvi
Alumnus	cxv	Auſtūnus	xxv	Ciconia	cvii
				Cicorea	lxii

Cydon	lxxix	Dei selecti	xxxiiii	Ergastulū	cxxxiiii
Cypria	cxxiii	De poenis infernis	xxxvii	Ergastulus	cxxxiiii
Ciuitates	cxx	Dedocere	lviii	Examen	vii
Circe	xxxi	Dedicare	lix	Exercitia mortuorum	xxx
Clio	lxxiii	Destinare	lix	Exauiae	xxxi
Cogito	vii	Dedere	lix	Exilium	xli
Consultus	iiii	Deuouere	lix	Extā	lxv
Consulto	iii	Degener	ci	Eximius	lxv
Corpus	x	Deterius	cvi	Existimo	cliii
Copia	xvii	Demensum	cix	Expugno	xc
Cocytus	xxxii	Deligo	cxlvi	Eurus	liii
Colonus	xxxvi	Dies	vi	Euterpe	lxxiii
Continēs	xlvi	Diei partes	vi		F
Conuenio	lxv	Dies cuius generis	vi	Facile	xx
Conduco	lxv	Difficile	xx	Fasces	li
Cōmodum	lxix	Dis in cōpositiōe	xxiiii	Falerni	lx
Comites	lxxix	Distributiua	xxxiiii	Faba pythagorae	cxxii
Cōmodatum	cxix	Dictiōes tpales	lv	Fama	clxviii
Cōuenir iuter nos	cxxii	Diadema	lviii	Facies	cxxxiiii
Coronarū genera	cxxvii	Discrimen	cc	Feralis	xxxiiii
Contingo	cliii	Discerniculū	cc	Ferre	clxiii
Compono	cliii	Diminutiua i ellus	xcvii	Ferax	lx
Colere	clv	Diogenes cynicus	cxvi	Fili neptuni	xli
Consultor	clxi	Disimulo	clxxii	Fides	xlxiii
Consultum	clxi	Disticha	cciiii	Fides	lxxvii
Consultus	clxi	Dirce	cxxviii	Figura	cxxxiiii
Cras	xxix	Domus	xl	Flagito	xlv
Cura	xxv	Duae mortes	xxxiii	Flagitium	lxxxi
Cupressus	xxxviii		E	Flagellum	lxxxi
Culeus	lx	Ebrietas	xvii	Flagito	lxxxi
Cululli	lx	Ebur	xlili	Foret	lx
Culilium	lx	Eclipsis uerboꝝ	v	Fore	lx
Culina	ci	Egregius	lxv	Fœnus	xv
Curriculum	cxiiii	Eloquentia	cxx	Fortunatae insule	lxxiiii
	D	Elogium	cxxix	Fornices	cxxv
Danaï genus	xxxvi	Elegantia	cxxxvii	Fons	cxxxiiii
Dapes	cxxv	Eligo	cxlvi	Fori	clvi
Datum	clvi	Epicuri paradoxo	xxiii	Forum	clvi
Deus dei	iii	Epicurus	cxvii	Forpex	ccxxiii
Delirare	vii	Epitheta	xxxvi	Forceps	ccxxiii
Demens	xvii	Epimetheus	xlvii	Foruum	ccxxiii
Deniq	xvii	Erebus	xxv	Eormosus	ccxxiii
Desidia	xxii	Erato	lxxiii	Frater	xii
Decidium	xxvii	Erudio	lxxxiiii	Furiæ	xiii
De in cōpositiōe	xxv	Eruca	cxxvii	Fruges	xxvii

Frumentum	xxvii	Hypolitus	xxx	Iocundus	lxvi
Frugi	xxvii	Hymetus	xlili	Ipse	iiii
Fruī	lxi	Hyppodamia	xlviil	Iste	iiii
Fremitus	ci	Hydrops	lvii	Isthmos	xlvi
Furiæ	xiii	Homo	xxviii	Ira	xiii
Funalia	xly	Hodie	xxix	Ira	xx'
Furtum	cii	Hodiernus	xxix	Ire in sententiã	cix
Futillis	cxxxix	Hospitium	xxxix	Iudex	iiii
Fur	ccxliii	Hostia	xli	Iuris præcepta	ix
	G	Honestum	xlili	Iuppiter	xxx'
Gaza	li.	Hocce	lxvii	Iuuenta	lxxxiiii
Gaufape	cxlv	Homerus	lxxvii	Iuuentus	lxxxiiii
Gades	lvii		I	Iuventas	lxxxiiii
Genæ	xv	Iaculari	liii	Iustitia	clxii
Geriones	xxxiiii	Ibis	cvii	Indulgentia	cxcv
Gerũdia cũ uerbo ẽ	xxxv	Ico	vii	Indulgere	cxcv
Gẽmæ	li	Idemtidem	cci		L
Gemma	lxii	Igitur	cliii	Labes	vi
Genitiuorum significa-		Ille	iii	Lautus	xi
tiones	iiii	Ilia	lxxiiii	Lauere	xl
Gloriosus	cliii	Impersonalia	lii	Lapithæ	xviii
Gramen	xxiiii	Impertio	cxliiii	Lacunar	xlili'
Gratiæ tres	xxv	In	v	Laceffo	xliliii
Græcaino	lxxvii	Inuidia	xliii	Laquearia	lii
Græcæ litteræ	cxii	Ingeniũ uirtus	xxxi	Latous	lxi
	H	Inops	xxxvi	Lautitiæ cenarũ	c
Hebe	xv	Inachus	xli	Lacertus	cix
Heri	xxix	Insula	xlvi	Lacus	cxxxiiii
Hestertus	xxix	Insignia magistratuũ ro-		Latrones	ccxiiii
Hæres	xxx	manorum	li	Leuis	v
Helicon	lxxiiii	Intiba	lxi	Leuia	vi
Helena	lxxviii	Insulæ fortunatæ	lxxiiii	Leda	lxxv
Helenæ species	lxxix	Inscribi	cii	Letum	lxxxii
Heu	lxxxiii	Inuerto	cxii	Legumen	cxxii
Heuhe	lxxxiiii	Instar	v	Legere	cliii
Hey	lxxxiiii	Indulgeo	cxiiii	Libido	xii
Heus	lxxxiiii	Indigetes	cxxxii	Liuor	xliii
Hesperides	cviii	Indoles	cxxxvi	Littera	xix
Hernici	cxi	Intelligere	cliiii	Limes	xlvi
Hederæ	cxxvi	Incufo	clxxi	Limen	xlvi
Hesperus	ccxii	Inuidia	clxxxi	Limus	xlvi
Hespera	ccxii	Indulgeo	clxxxiiii	Lictor	li
Hypermeter uersus	ix	Intermitto	clxxxv	Lyris	lx
Hyems	xxvii	Io	ccxiii	Litare	lxiii
		Iocus	lxviii	Liquefcentia	lxvii

Libethrides	lxxiii	Minutal	cix	Officium	lxxxix
Liber	lxxvi	Mimallones	cxxx	Oleum Oliua	lxi
Liber homo	lxxxviii	Mida	ccxii	Oltor	xcı
Lanther	xciiii	Mors	x	Olus	xcı
Littera'græcæ	cxii	Moratus	cxli	Omne	iiii
Liberi	clix	Morofus	cxli	Ordo colendorū	xlvi
Lippus	ccxvii	Moralis	cxli	Oro	lix
Locus	xxvii	Moriger	cxli	Ornithones	cvii
Lorica	xxvii	Morigeror	cxli	Oppidum	xcviii
Luxuria	xvi	Molle	cxli	Olus finita	cxı
Luna	xxvii	Moloffi	ccxfi		P
Ludus	lxix	Mundus	v	Parthesis	iii
Lucretia	cv	Mugitus	lvi	Partes pœnitentiæ	iiii
Lupanar	cxxv	Murex	lvi	Palare	vii
Lucanus	clxxvi	Musæ	lxxiii	Paupertas	viii
Lufcus	ccxvii	Musarū nomina	lxxiii	Paupertas	lii & cxvi
	M	Musarū parêtes	lxxiii	Pauperies	lxxxii
Mars	xxxvi	Musarū numerus	lxxiii	Palma	ix
Margarita	lxii	Mucor	cix	Pax	xiii
Mauors	lxxiii	Mutuum	cix	Pasiphae	xxxı
Male	lxxxi	Mustum	xl	Patia amicorum	xxxii
Marfi	cx		N	Pauimentum	xxxviii
Mane	cxlii	Nauare	xcvi	Parcæ	xxxix
Manum	cxlii	Nectar	xv	Pauper	xlviı
Mando	cxliii	Nempe	lxii	Patera	lxxı
Manducus	cxliii	Nebulo	ci	Patronimica opinaz	
Manducones	cxliii	Nymphæ	xx	titia	lxxv
Maledicere	clix	Nomen	cxcvii	Parrhasius	lxxı
Male audire	clix	Nouacula	cxiii	Parnafus	lxxiii
Metonomia	xxxvi	Nūmus	cxiii	Paris	lxxviii
Metaphora	xlx	Nudus	xxv	Parafitus	lxxxviii
Menfa	lxviii	Nudatus	xxv	Patula	xcv
Mentiri	cxı	Nudiustertius	xxix	Passionū fedes	xcv
Merum	cxı	Nudiustertius	xxix	Pagus	xcviii
Memini	clviii	Numen	lxvi	Pactolus	cxvi
Mentio	clviii	Nutus	lxxxix	Parco	cxxxviii
Mentior	clviii		O	Partio	cxliiii
Mille	iii	Ob in cōpositiōe	xx	Partior	cxliiii
Miferor	ix	Ob in cōpositiōe	lxxxix	Parabolæ	cciii
Mifereor	ix	Ocium	ı	Palmites	ccviii
Miferet	ix	Odi	xv	Pendo	vii
Miferefcit	ix	Odium	cxxxviii	Pentheus	x
Miferefcio	ix	Odiosus	cxxxviii	Perferre	x
Minos	xxx	Offensus	ix	Pecunia	xii
Minerua	xxxi	Officiū adolefcētiæ	xii	Perendie	xxı x

Perfuadeo	lxix	proftibulum	cxxv	Salinum	lii
Pecuinæuis	lxxx	priapus	cxxviii	Sardinia	lx
Peius	lxxxi	promus	cxxix	Sal	cxlii
Peffime	lxxxi	promo	cxxix	Sappho	lxxvii
Pero	cxii	præorium	clx	Satyra	cliiii
Peftis	ccvii	prætores	clx	Salmacis	cxxvii
Pythagoras	xviii	prætoria porta	clx	Scurra	lxxxviii
Pietas	xxviii	prætoria cohors	clx	Scilicet	xxxii
Pirithous	xxxii	prætor	ccvi	Scipiones	lxxii
Pierides	lxxiii	præ	cxcvi	Scitus	lxx
Pindarus	lxxvii	psylli	cxi	Scortum	xc
Piscinæ	cvii	putare	viii	Scortes	xc
Phœbus	xvi	purpura	lvi	Scholæ	ccv
Phædra	xxxi	pulpa	lxii	Scilla	ccv
Phrahates	lvii	puppæ	lxii	Securus	v
Phœbas	lxii	puppis	lxii	Sedeo	viii
Phrighones	lxxix	Puppis	ccvi	Sæuus	x
Phama	clxviii			Sefta	xx
Planetae	iii	Q		Semita	xx
Plætere	xiii	Quid cū cōpofitis	iiii	Sedes cætra	xlvii
Pluto	xxxiiii	Quā qbus cōgruit	vi	Secundū	xlx
Poma	xxvi	Quibus dandum	xxix	Seges	lx
Poetica dicta	xxx	Quin	lxxiii	Sermo	lxxvii
Potior	xli	Quaten' phändū	cxxxvi	Securis	lxxxv
Posco	lix	Quadræ	cxlii	Senium	xciii
Pollux	lxxv	Quibus iuocādū	clii	Seruus	ci
Poples	xxxi.ii			Serpēs heſperidū	cvii
Polyphemus	cii	R		Seuerus	cxl
Poeta	cxci	Radamanthus	xxx	Serenum	cxlii
Porca	ccv	Res	xxxix	Segnis	clxxxviii
proceres	v	Regia	xlili	Significatus genitiuorū	
Prometheus	xlvii	Rex	xlvii	omnium	iiii
Proceſſa	xlx	Res lætæ quid faciāt	l	Sidere	vi
Præhendi	l	Regalis	lxxix	Silenus	xxv
Propago	lxiii	Regius	lxxix	Sisiphus	xxxvi
Proſecta	lxv	Reiicio	lxxix	Sisiphus	xxxvii
Priamus	lxxviii	Remitto	clxxxv	Siren	ci
Pro cū cōpofitis	xc	Romulus	lxxiiii	Siluae	cxxxiiii
Propugno	xc	Robuſtus	lxxxii	Signa	cxlii
Præſidium	xcv	Roboraria	cvii	Simulo	clxxii
Præſes	xcv	Ruga	xxxiiii	Solium	lviii
Præſum	xcv	Rumor	clxviii	Sol	iii
Præſul	vcv			Socrates	iiii
Præcordia	ciiii	S		Somnus	vii
Præteritū p futuro	cxiiii	Sapiens	iii	Sordidus	xi
		Sapientia	xxxii		
		Saltus	xl		
		Satelles	xlvii		

Sors	xv	Totum	iiii	Vrbs	xcviii
Solis filia	xxxii	Torquis	xxxi	Vri	xcii
Sors	xli	Torquatus	xxxi	Vulgus	v
Sodalis	cxliiii	Trutina	vii	Vultus	ix
Species	xx	Tripodes	lxxi	Vulcanus	xxxi
Specto	xx	Tuber	c	Vultur	cvi
Spodaicus uersus	lxix			Vultus	cxxxiiii
Spiro cū cōpositis	cxxi	Vasum	clxx		
Species agrorū	cxxxiiii	Vanum	v	Zephirus	xxvi
Stringo	lxii	Vesper	vi		
Streptus	ci	Vexo	xii		
Stridor	cii	Ve	xii		
Stare	clx	Vertex	xx		
Stimulus	ccxxv	Ver	xxvi		
Strabus strabo	ccxvii	Verna	xxvi		
Styx	xxxii	Vernaculus	xxvi		
Sim	iiii	Vernat	xxvi		
Sub	vii	Vescor	xxxv		
Subesse	vii	Vena	xliiii		
Supplicio	lix	Vexo	lxxxii		
Supplicio	clv	Vel	xciii		
Subinde	cci	Verecundia	clxiii		
Suspectus	cxcv	Vepres	ccxvi		
Sulcus	ccv	Vir	ii		
	T	Vix	iii		
Tabes	xiiii	Vinum	xvi		
Tacitus	xv	Via	xx		
Tantali genus	xlvi	Virtutis amor	xxi		
Tagus	cxvi	Vices	xxiiii		
Taxus	cxxvii	Videlicet	xxxv		
Teres	v	Villa	xl		
Tēpus hīc uitā	xxxv	Viſtima	xli		
Tecta	lii	Vis	lxxii		
Terficorus	lxxvii	Vindēx	lxxxi		
Teucer	lxxviii	Victoria	xciiii		
Tergus	lxxxiiii	Viuarā	cvii		
Tergus	lxxxiiii	Virgo	cxxvi		
Thalia	lxxiii	Vile	clxxi		
Titius	xv	Vipera	ccviii		
Tybris	xl	Via incælum	lxxxvi		
Tythonus	lv	Voluptas	lxx		
Tindarus	lxxv	Voluptas	cxvii		
Tyrantus	lxxxiiii	Voro	cxliii		
Tytanes	ciiii	Vnio	lxii		
Tygris	cxxi	Vrbānitas	lxxviii		

Illos morales ad optimi maximi redēptoris nri Iesu christi gloriam & honorē: adq; iuuentutis improuidæ cōmoditatē interpretaturus: a publico Virgilio Marone togator; poetarū facile principe/auspicā dum duxerim. tum q; ipsius miro dicēdi artificio/tyronū animi imbuendi sunt: tum q; quæ ab eo assumpsimus opuscula instituto nostro cōducunt maxime. Instituiamus siquidē maiore exempla secuti: primū/more solertis colonī: ex pectoris agro nocētes hærbas eruere: & deinde semētē uirtutis supiniicere. Sic etenī. Qu. Horatius Flaccus in sermōibus suis uitia multa urbanitate castigat/ac deinde in epistolis honestæ sanctæq; uitæ præceptiones colligit. Idem in de arte poetica: uitia scribendi reprobat: priusq; ueras artes accuratius instituit. Quia uero nulla pestis mortaliū animis perniciosior: q̄ quæ mortalia peccata uocant: Non ab re quæ Maro noster ad ea ppulsanda confecerit: in mediū proferemus: primūq; uidebimus quanta arte: quantaq; diligentia: supbia uitium: unde nobis prima mali labes: execretur. Quantūq; uicissim salubribus cohortationibus/ad modestiæ cæterarūq; uirtutum pulchritudinē nos inuitet: In carmine quod Vir bonus inscribit: Antea tñ q̄ ad nostras interpretationes ueniemus: Domitii Calderini commentatiunculas præmittemus.

P. VIRGILII MARONIS. VIR BONVS.

Ir bonus & prudēs (qualē uix repperit ullū
u Milibus e cūctis hominū cōsultus apollo)
Iudex ipse sui: totū se explorat ad unguē:

Quid proceres uaniq; leuis quid opinio uulgi
Securus: mundi instar habēs teres atq; rotundus
Externæ ne quid labis per leuia fidat.
Ille diem q̄ longus erit sub sidere cancri
Quantaq; nox tropico se porrigit in capricorno
Cogitat: & iusto trutinæ se examine pensat
Ne quid hiet: ne quis perturbet se angulus: æquis
Partibus ut coeat: nil ut deliret amussis
Sit solidum quodcunq; subest: nec inania subtus
Iudicet a motus: digitis palantibus: ictus.
Non prius in dulcem declinat lumina somnum:
Omnia q̄ longi reputauerit acta diei.
Quo prætergressus: quid gestū in tēpore. quid nō
Cur isti factō decus affuit: aut ratio illi;

DOMITII
calderini Vero/
neñ. cōmētariū.

IRBO/
u nus. Ser
mo deui
ro bono

hic habet: i quo
Maro noster nō
minus alios sapi
entes: q̄ se innu/
mero sapiētū eē
declarat: q̄ tā re/
cte interpretat ho
minē bonū & fa
pientē. Et meri/
to Apollini cō/
parandus uidet:
qui Socratē sapi
entē solū iudica
uit. Iudex ipse
sui. q̄ iudicat se/
ipsum. Ad un
guē. id est perfe/
ctiōnē. nā est me
taphora a mar/
b

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

morariis supra :
qui unguē super
marmora elabo
rata & plana fa
cta ducūt: Quin
& possumus de/
ducere de iis qui
magna diligētia
& cōsideratione
aliquid faciūt:&
in ipsa re cogitā/
da unguēs mor/
dēt. Persi? . Nec
demorfos sapit

Quid mihi präteritum: cur hæc sententia fedit
Quā melius mutare fuit: miseratus egentem
Cur aliquem fracta per sensu mente dolorem:
Quid uolui: quid nolle bonū foret: utile honesto
Cur malus ante tuli: num dicto aut deniq; uultu
Perstrictus quicq;: cur me natura magis q̄
Disciplina trahit: sic dicta & facta per omnia
Ingrediens: ortoq; a uespere cuncta reuoluens
Offensus prauis: dat palmam & præmia rectis.

ungues. Securus. Sapiens non quærit: quid faciant proceres & cæteri ho/
mines. Rotundus. Oīs res rotunda perfectior est. Leuia. polita & ornata

Ille. sapiēs. Cancrī. Cācer est signū cæleste ad quod. xv. kalēdas Iulias sol
accēdit. p quod æstatē designat. Capricorno. Capricornus signū cæleste ē
cælo sacratū propter memoriā A maltheæ capræ: quæ Iouē aluisse & lactasse
pditur. Ad hoc signum sol accēdit. xv. kalendas Ianuarias. Tropico. tropi
cū dicitur a tropi: quæ est conuērsio: eo enī tēpore sol se cōuertit & retro gra
dit. Se examine pēfat. Examen dicit quod est i medio spacio libra. Hiet.
ultro aperiat se. Coeat. uult uir sapiens: ut uita sua sit æq; ex oī parte. Amus
sis. id est regula qua latomi aut fabri utūtur. Sed late p oī ordine sumit. De
liret. Delirare a lira quæ sulcū significat: cōponitur. & de præpositiōe: & erra
re atq; extra sulcum & ui am rectā incēdere notat. Quodcūq; subest. Omnē
locū sapiens uult esse solidū. Decus. ornamentū. Ratio. iudicium placuit
miseratus siquē uidet egentē. Cur aliquē. cur passus sum dolorē. Natura.
Cur ego potius ducor & uincor malignitate naturæ: q̄ doctrinæ præstantia.

Prauis of. prauis rebus læditur sapiēs. bonis & rectis lætatur. Hæc ille. q̄
tametsi arguta: & doctis satis esse pnt. tamen qm̄ aridiuscula & nimīū ieiuna
gallicæ iuuentuti: cui hanc opellam recepimus: uidebuntur. ampliore lucu/
bratione oīa prosequemur. atq; ut significemus quid hoc carmen contra tu
midos animos & erectas ceruices faciat (aliud siquidem multo poeta inten
dere uidetur) rem ipsam aggrediantur.

Ir bonus & sapiens. Quisq; inquit uir bonus ē & sapiēs: Iudex ipse
fui. hoc ē seipm iudicat. Quisq; aut iuste rē quāuis iudicet: ipsam
iusta lāce pensitet atq; disquirat. sanoq; iudicio sit oportet. Sed qs
mortaliū miseriarū suarū pōdus recte examinabit. nec aī os sumit
tēs sese humilē p̄fitebit: Vt uero fragilitatē nr̄ am conspiciamus.

Plyniū i priō capite. vii. naturalis historiae uerba repetere lubeat: q̄ hmōi sūt.
Cū oīa ex eq̄ humanus neq̄at aīmus: p̄cipiū iure tribuet hōi: cuius cā uidet
cūctā alia genuisse natura: magna & fæua mercede: cōtra tāta sua munera: ut
nō sit satis æstimare: parēs ne melior hōi an tristior nouerca fuerit. Ante oīa
unū animātū cūctor/ alienis uelat opibus: Carteris uaria tegumēta tribuit:

Amusis

Humana fra
gilitas

testas. coria. spinas. uillos. feras. pilos. plumā. pēnas. squamas. uellera. Trun/
 cos etiā arboreſq; cortice. interdū gemino a frigore & caloribus tutata ē.
 Hominē tm̄ nudū & in nuda humo natali die abiicit: ad uagitus statim & plo
 ratū: solūq; tot aī aliū ad lachrymas & has prius uitā: p̄cipio. At Hercule ri
 sus præcox illi & celerrimus: añ quadragesimā diē nulli dat. Ab hoc lucis ru
 dimēto /q; ne feras qdē inter nos genitas uincula excipiūt: & omniū mēbro/
 rū nexus. Atq; infeliciter natū iacet manibus pedibusq; deuinctis / flens: aī al
 cæteris iperaturū: & a supplicii uitā auspiciat: unā tm̄ ob culpā: quia natū est.
 Heu demētia / ab his initiis existimatiū ad supbiā se genitos. Prima roboris
 spes: primūq; tēporis munus / qd ruperid simile facit. Quādo hoī incessus: quū
 uox: quū firmū cibus os? quū diu palpitās uertex? summa inter cūcta aī alia ībe/
 cillitatis indicium. Iā morbi tot: atq; medicinā tot contra mala excogitata: &
 quoq; subinde nouitatibus uictā. Cætera sentire naturā suā: alia p̄nicitatē
 usurpare: alia præpetes uolatus: alia uires: alia nare: hominē scire nihil p̄mi/
 sit sine doctrina: nō fari: nō ingredi: nō uesci: breuiterq; nō aliud naturæ spon
 te q̄ flere. Itaq; multi extitere / q nō nasci optimū cēserēt / aut q̄ocissime abole
 ri. Vni animatiū luxur est datus: uni luxuria: & qdē innumerabilibus modis
 ac p̄ singula mēbra: uni ambitio: uni auaritia: uni īmensa uiuendi cupido: uni
 supstitio: uni sepulturæ cura: atq; etiam post se defutura. Nulli uita fragilior.
 nulli rerū omniū libido maior. nulli p̄uor cōfusior: nulli rabies acrior. De/
 niq; cætera aī antia in suo genere p̄be degunt: cōgregari uidemus & stare cō/
 tra dissimilia. Leonū feritas inter se nō dimicat: serpētū morsus nō petit ser/
 pētes. ne maris qdē beluæ ac pisces nisi in diuerſa genera sæuiūt. At Hercule
 nō hoī ex hoīe pluriā sūt mala: Hæc ibi. Idē eiusdē libri. vii. capite. Miseret
 atq; etiā pudet aestimantē q̄ sit friuola aī aliū supbissimi origo: cū plerūq; ab/
 ortus cāfiat odor / lucernarū extinctu. his p̄cipiis nascūtur tyrāni. carnifex
 his animus. Tuq; corporis uiribus fidis. tuq; fortunæ munera amplexaris: &
 te ne alūnū quidē eius existimas. sed partū. tu cuius semp in uictoria mēs. tu
 q te deū credis / aliquo successu tumens. tanti tm̄ perire potuisti: atq; etiā ho/
 die minoris potes. quātulo serpentis ictus dente: aut etiā ut Anacreon poeta
 acino uuæ passæ: ut Fabius senator prætor ī lactis haustu uno pilo strāgulat?

Is demū p̄fecto uitā æqua lāce p̄sitabit: qui semp fragilitatis humanæ me
 mor fuerit. Hæc Plynus. Ex qbus siq; humanā cōditionē penitiorib; ocu
 lis intueri uolet / modestior nimirū euadet. q̄ nihil hoīe fragilius respexe/
 rit. liquet itaq; quomodo hoc uno uerbo si animum aduerterimus facile su/
 perbiā exegerit. Nam & ecclesia sancta quo die nos summissiori animo fa
 cere uult. repetit illud Memento homo q̄ cinis es & in cinerem reuerteris.
 Neq; tamē fecundissimus poeta solā superbiā in hoc opusculo persequi/
 tur. uerū etiā modestiam / quam nunc humilitatem uocant: atq; omnē be/
 ne uiuendi rationē p̄scribit. Nam ueluti imbecillitatis suæ memor: infe/
 riorē sese q̄ qui fastu turgat aestimabit. ita dignitatis suæ rationem ha/
 bens (etiam miserrimus quisq;) multo superiorem q̄ qui peccati sordibus
 feruiat sese iudicabit. Sis igitur iudex ipse tui: & haud dubie inter super/
 bam mentis elationem & abiectam humilitatem. medium (quæ mode/
 stia est) seruaueris. teque non ad inertiam. non ad ignauiam: non ad se/
 b ii

Argumentū
 huius operis

EX OPERIBVS VIRGILII

cordiam: non deniq; ad reliquas animorum pestes/uerú ad optimas quasq; operationes genitú naturæ sedulitate cêueris. Sed quia (ut inq; Salustius) omnis uis nra in animo & corpore sita est: animi iperio corporis seruitio magis utimur: alterú cû diis: alterú cum beluis cômune est: quo mihi (inquit) rectius esse uideret: ingenii q; uirium opibus gloriâ quærere &c. idcirco cõsultissimus poeta noster. nos ad animi studia adhortat. admonetq; ut patriâ nostrâ illam cælestẽ scrutemur atq; admiremur/ astrorúq; cursus & potetias obseruemus. quæ res a primo illo præcepto: Iudex ipse sui: nõ abhorret: nam si (ut phisici dicunt) superioribus lationibus ferimur. & ad bene secus agẽdum/ tametsi nõ subigamur inducimur tamen: operæ pretiũ est illas nosse. ut si ad bonũ duxerit: faciles sequamur: sin ad malũ fortes reluctemur. Sãctum igitur/ & notatu dignũ uerbũ: Iudex ipse sui. Quod nimirũ olim Apollinis oraculo æquale habitum est. Vnde plynus. xxxii. capite. vii. naturalis historia. Rursus mortales oraculoꝝ societatem dedere Chiloni: tria eius præcepta delphis cõsecrãdo aureis litteris: quæ sunt hæc. Nosse se quenq;. Et nihil nimĩ cupere. Comitẽq; æris alieni atq; litis esse miserã. Hæc Ply. Primũ præceptum a Iuuenale sumitur ubi inquit. e cælo descendit γυμωτι σε αὐτο hoc est Nosce te ipsum. Sed Maro noster uberius inquit. Iudex ipse sui. plus etenim est seipsum iudicare: q; nosse dumtaxat. oportet/ quem iudicemus/ noscamus: & in iudicio ab omni mentis morbo sumus incorrupti. unde illud in sermonibus Horatii. Male uerú examinat omnis corruptus iudex. Alterũ Terẽtius in Andria sic usurpat. Nã id arbitror apprime in uita esse utile: ut ne quid nimis. Tertiũ uero experientia nos docet. Sed Laertius in uita Chilonis aliter refert dicẽs. Spõsioni comes est iactura &c. quæ res nũc quoq; multo usu uenit. Verũ ne nimĩ philosopher. redeo ad poetã. cuius singulas ferme uoculas elucidare conabor. Vir bonus. Ut grãmaticuli dicũt. Vir notat ætatẽ. sexũ. uel proprietatẽ. ætatem ut i bucolicis. hinc ubi te firmata uirũ iã fecerit ætas. qnta siqdẽ ætas in hoĩe uirilil dicitur. Sexũ. ut in secũdo Aeneidos. Matresq; uirosq;. Proprietatẽ multiplicẽ notat. nũc coniugalẽ/ ut apud comicos. Mi uir. i. marite. Nunc animi magni significationẽ habet. ut. Cum locus affuerit te precor eẽ uirũ. Dicit enĩ uir: cui & uirtutes aĩo & uires i corpore plurimæ sunt. Bonus. Bonũ dicimus nũc a bonitate formæ/ ut bona facies. i. formosa. nũc ab utilitate. ut Et bello bona cornus. i. utilis. nũc a bonitate ingenii & artis. Ut. Cur nõ mopse boni qm̃ cõuenimus ambo. i. docti. & diferti. ut bonus citharedus. bonus phisicus. i. peritus. Nũc a bonitate uoluntatis quẽ beniuolũ appellamus: ut Afflit leticiæ bacchus dator & bona inuino. Aliqñ a multitudine. ut At bona pars populi. i. magna pars. Deniq; qcqd cõueniens aut usui esse põt bonũ nũcupamus. Videt autẽ hic accipi uel p doctõ & studioso. a bonitate ingenii. uel uerius p bonæ uitæ uiro a bona aĩ uoluntate. Nã ut generaliter accipias nõ pcedit. ut enĩ inq; Cicero. Vitãdũ ẽ ne cuius genus posueris/ eius spẽm sicuti aliquã diuisã ac dissimilẽ partẽ ponas i eadẽ partitione. ut hic si bonus generaliter accipiat & p studioso uirtutis & p doctõ. frustra adderet sapiẽs. Est ergo uir bonus. uir iustus. honestæ uitæ. Nã ut inq; Cicero in officiis. In iustitia uirtutis splẽdor est maximus: ex qua boni uiri noiãnt. Sed qã rari admodũ sunt hmõĩ uiri. inq; enĩ Iuuenalis. Ra

Tria aurea
uerba

Vir

Bonus

ri quippe boni &c. Quia etiam rari sunt sapiētes. Vnde idē. Omnibus in ter-
 ris quæ sunt a gadibus usq; aurorā & gangem: pauci dignoscere pnt Vera bo-
 na. Atq; illis multū diuersa remota. Erroris nebula &c. Cōsequēs est ut rarif-
 simus sit Vir bonus & sapiēs. Sapiēs siquidē multo præstantior est q̄ sciēs.
 Nam qui sapit / eius quod scit experiētiā habet. Expertus autē (inquit phi-
 losophus) certior est sciēte. uerbi grā (ne a ppria significatiōe recedamus)
 si ex phisica demōstratione cognoueris quēuis cibū esse naturā tuā dulcē &
 salubrē. iam eius rei sciētiā habes. Sapiētiā uero nō. priusq; gustaueris atq;
 exptus fueris. Sic & rei honestæ si certas causas certo noris. sciens eris. nō pri-
 us tamē sapiens. q̄ ea res tibi sapiat. hoc est cōrdi atq; usui sit. hanc rē sic in of-
 ficiis satis tangit Cicero testimonio Platonis qui. Non solū (inquit) scien-
 tia quæ est remota a iustitia: calliditas potius q̄ sapiētiā est appellenda: uerū
 etiā animus paratus ad pericula si sua cupiditate / nō utilitate cōmuni impel-
 litur: audaciæ potius nomē habet q̄ fortitudinis. Ipse quoq; Cicero in rheto-
 ricis sic inquit. Moderatrix omniū sapiētiā rerū. Quia igit in quā tam rarif-
 simi sunt boni qui eidē sapiētes intulit poeta p parēthesim. Qualē uix rep-
 perit ullū Milibus e cunctis hominū cōsultus Apollo. Parēthesis (ne quem
 lateat) est elegans interpositio sentētiæ: qua remota semp manet integer.
 ut hoc loco ordo est. Vir bonus & sapiēs iudex ipse sui &c. reliquū aut quasi
 p parēthesim interponit. Eius autē interpositionis causam plerūq; pathos
 aut affectio parit: fit enī quotiens animus quauis passiōe cōmotus: cogit ab
 eo quod dicere cōperat digredi: donec quō id patiatur indicarit. ut hoc lo-
 co poeta incipiēs dicere. Vir bonus & sapiēs: non potuit cōponere sermōnē
 suū donec quasi acclamās indicarit eiusmodi uiri penuriā & raritatē. dicēdo.
 qualē uix &c. Quibus uerbis nescio quō apertū difficultatē reperiendi signi-
 ficet. Vix. enī summā difficultatē præ se fert. Quod tñ uix factū dicis. fa-
 ctū sit oportet. at quod quasi factū nūcias: cōtigisse negas. Reperire. etiam
 diligētiā inquirēdi demōstrat. Est enī cōpositum a re & pario. Parere autē
 est cum difficultate & molimine parare. ut Mulier parit liberos. & uir fortis
 gloriā. Reperire ergo est rē pditā aut destitutā reparare quod ut plurimū fa-
 ne difficile est. Quia tñ particula re: nō semp importat iteratione: sed aliqñ
 simplicis significatū non imutat. ut reuertor unde iā primū uertor aliqñ cō-
 trariū eius significat ut quotiēs uerbis addit quæ clausurā cognōtāt. ut clau-
 do & recludo. texto & retexto. sero & resero. uelo & reuelo. tego & retego cō-
 traria sunt &c. Possēmus dicere repperit hic nō esse secūdo inuenit. sed inue-
 nit dūtaxat. & id quidē cum difficultate. Geminat plī a in pterito huius uer-
 bi ut syllaba pducāt: sic etiā in reppuli. & in rettuli t. & in reddidi d. Vllum.
 hoc quoq; nomen summā raritatem ostēdit. Est enī per diminutionē dedu-
 ctū a noīe unus a. um. ut sit quasi quemuis unū. Millibus e cūctis. hoc uero
 q̄ maxime pōdus difficultatū auget. nā parū esset talē repertū nō esse in par-
 uo hominū consortio. sed maximū est uix ullū repertū. millibus e cūctis ho-
 minū. quod additū uidef: ne raros ea tēpestate fuisse mortales credas. Mil-
 lia ergo inquit hominū multa erant (aliter enī nō diceret. cūctis.) & tñ uix
 ullū repperit. Est aut mille interdū ut hoc loco nomē substantiū significās
 quasi numerū millenariū. Estq; generis neutri. & in singulari indeclinabile.

Sapiens

Parenthesis

Vix
Repperit
Pario

Re

Vllum

Mille

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

quocirca latine dices. mille hominũ in praelio desideratũ est. mille eqũ oc-
 cisum: mille nummũ uno cõuiuio absumptũ. In plurali autẽ idẽ nomẽ decli-
 nat: hæc milia: horũ militũ: his milib⁹ &c. quia ergo substantiuũ est: efflagitat
 adiectiuũ eiusdẽ generis numeri & casus. Aut substantiuũ gr̃i casus. ut mille uir-
 rũ. ubi si Gellio credis nõ dices uiroꝝ. gr̃us enĩ secundæ declinationis cũ noĩ-
 bus numeralibus fere sincopat. ut mille denariũ. Est enĩ mille interdũ adie-
 ctiuũ generis oĩs: pluralis dũtaxat numeri & indeclinabile. ut mille uiri: mil-
 le fœminæ. mille capita. Hominũ. (ut de singularis qd dicã) põt addi superi-
 oribus: ut sit Millibus e cũctis hominũ. & inferioribus: ut sit hominũ cõsult⁹
 Hominum
 Consultus
 Apollo
 Consulo
 Planeta
 Sol
 Deus
 Dei
 Apollo. habuit autẽ olim homonis in gr̃o. ut apud Enniũ: Vulturis i siluis m-
 ferũ mãdebit homonẽ. Consultus Apollo uix e cũctis millibus hominũ repperit ullũ q̃ sit uir
 bonus & sapiens. Si quidẽ mortaliũ qsq̃ huius uiri indagine sumpsisset: posset
 aut uerordia aut iperitia etiã nullũ repperisse. Consultus defleccit a consu-
 lor hoc est interrogor cõsiliũ. Nã is cõsultus dicit qui cõsultit. uerũtñ quia q̃
 cõsultit: sæpe cõsultit. i. cõsiliũ dat. Valladocet cõsultũ in actiua significatiõẽ
 accipi. Nihilomin⁹ tñ sicut Cõsultor est q̃ cõsiliũ rogat: ita cõsultus q̃ cõsiliũ
 rogat. rogatus autẽ dare solet. Est autẽ uerbũ cõsulo duplicis significatiõis: cũ
 driuo enĩ est cõsiliũ do. aut si ad inania (quod sæpe fit) referat: pudeo. ut
 Cõsule honori & rebus meis. Cũ actõ autẽ est cõsiliũ rogo. ut Cõsule medicũ
 pbatũ. Certũ est autẽ Apollinẽ a multis olim cõsultũ esse. unde & eius oracu-
 la sunt nra orãtib⁹ data. Est autẽ Apollo sol ipse: de quo i georgicis. Solẽ q̃s
 dicere falsum audeat &c. Plynius autẽ credit nõ aliũ eẽ naturæ deũ ac ipm̃ so-
 lẽ. Macrobius etiã in saturnalibus docet omniũ minimũ ptates ac noĩa unũ
 Apollinẽ cõpetere posse. Eius ppriũ epitheton apud græcos est phœbus. ha-
 bet multa adiectiua a locis in q̃bus colit: ut græneus. thymbreus. delius. del-
 phicus. clarius. licius &c. ut uero qd Plynius de deis sentit referamus: ei⁹ uer-
 ba sunt eiusmodi i. vi. & vii. capitib⁹ secũdi libri naturalis historię. Inter ter-
 rã cælũq; eodẽ spiritu pedit certis discretis spaciis septẽ sidera q̃ ab incestu uo-
 camus errãtia: cũ errent nulla minus illis. Quorũ medius sol fert amplissima
 Sol
 magnitudine ac ptate: nec tẽporũ modo terrarũq; sed siderũ etiã iporũ cæliq; rector:
 hũc mũdũ esse totius animũ ac planius metẽ: hunc principale naturæ regimẽ ac numẽ
 credere decet: opa eius æstimãtes. Hic lucẽ reb⁹ ministrat: aufertq; tenebras. Hic reliq; sidera occultat. hic uices tẽporũ annũq; sãp̃ rena-
 scentẽ ex usu naturæ tẽperat. hic cæli tristitiã discutit: atq; etiã nubila humani
 animi seruat. hic suũ lumen cæteris quoq; sideribus scenerat. præclarus. exi-
 mius. oĩa intuens: oĩa etiã exaudiens: ut principi litterarũ Homero placuisse
 in eo uno uideo. Quapropter effigiẽ dei formãq; quærere imbecillitatis hu-
 manæ reor. Quisq; est deus (si modo alius est) & q̃cunq; in parte: totus est
 sensus. totus e uisus. totus auditus. totus aiã. totus animi. totus sui. Innume-
 ros quidẽ credere: atq; etiã ex uirtutibus uirtũq; hominũ: ut pudiciã. cõcor-
 diã. menrẽ. spem. honorẽ. clamẽtiã. fidẽ. aut (ut Democrito placuit) duos
 oĩno pœnam & beneficium maiore ad secordiã accedit. Fragilis & laborio-
 sa mortalitas: in partes ista digessit infirmitatis suæ memor: ut portionibus
 coleret quisq; quo maxime indigeret. Itaq; noĩa alia aliis gentibus & numi-

na in iisdem innumerabilia reperimus. Hæc & plura alia Plynius. Ex quibus (quod ad rem nostrâ facit) palâ est Apollinē (qui idē sol est) oīa scrutari. idēq; uera posse iudicare/ quocirca mirandū est q̄ uix ullū repperit &c. Tāgit aut̄ Socratē: q̄ cū philosophiâ cælo in terras deuocasset. hoc ē ab astrorū nimia indagatiōe & a naturalium causarū morosa inq̄sitiōe: nos ad nostri cognitiōe inuirasset. moralēq; philosophiâ: quâ Aethicâ uocāt: docendo & faciēdo instituisse: Cherephōti eius discipulo Apollinē cōsulentī/ quē in terris sapiētē censeret: sapiētissimū omniū p̄nunciatus est: quæ res illi summā inuidiâ ptulit. falsoq; criminatus/ cicutā in carcere Atheniēsi diē clausit. Mortuus uero aenea statuadonatus est. Iudex ipse sui. Iudex dicit̄ qui sc̄dm leges & iura iudicat de iis quæ p̄ causidicos ultro citroq; habita sunt. Arbitrē libere iudicat ex sentētia uolūtatis & rationis suæ. Ipse. hic multis uacare uideret: quia satis esset. Vir bonus & sapiens est iudex sui. sed si bene respexeris mirā emphasim habet. Est enī sensus uir bonus & sapiēs est iudex ipse sui. ipse in quâ sui. quia nō uult ab aliis iudicari. Vñ Horati. i epistolis. Sed uereor ne cui de te plus q̄ tibi credas. Neue putes aliū sapiēte bonoq; beatū. Et Persius. Examenq; improbū in illa castiges trutina: nec te quæsiueris extra. sic etiam diceret. rex ipse mihi litteras ad te dedit. Ipse in quâ hoc est nō alius noīe regis. Quare aut̄ a se iudicetur uir bonus in p̄mpto est: quia q̄ ab aliis iudicatur inuiti peccata deserunt quæ uir bonus sui iudex. sp̄ōre sua cōtemnit: uñ illud in epistolis Hora. Oderūt peccare boni uirtutis amore. Oderūt peccare mali formidine p̄cænæ. Est aut̄ p̄nomē ipse triū p̄sonarū: sicut apud græcos quod idē significat αὐτοσ: primæ. ut. en ipse capellas protinus æger ago. ipse id est ego. itē & ipsum ludere quæ uellē calamo p̄misit agresti. ip̄m. i. me. secundæ ut in. vi. A enei. Ipsa canas oro. ipsa. i. tu. Terriæ ut Pollio & ip̄e facit noua carmina &c. declinabatur olim ipsum ipsa ipsum. Plautus etiam comparationem dedit dicens in trinūmo ipsissimus. ubi etiam ip̄sus ponitur. Habent aut̄ hæc tria p̄nomina ille ipse iste hoc elegantia. Quod ille notat summā nobilitatē & rem de qua loquimur notissimam ut Alexāder ille magnus. Caro ille cenforius. Ipse aut̄ emphasim habet & excellentiam. ut Ioue missus ab ip̄so: id est magno sc̄dm Seruium. Iste uero contēptum (ut docet Donatus) præ se fert. ut Quid istuc in quâ ornati est. Virgilius. uel quid petis istis? quasi uilibus. Adde q; sicut hic cum omnibus aduerbiis & casibus ad primā personā & ad eum locū i quo ego sū pertinet/ ut hoc caput id est meum. omnes q̄ hic sunt id est apud me &c. Sic iste refert̄ ad secundā personā. ut istud caput. i. tuū & aduerbia inde deducta ad locum in quo tu es. ut uelim scire quid istuc fiat. quia nemo istinc huc uenit. Et ille cum suis tertiam personam ab utroq; inter quos est sermo remotam respicit ut docet Valla. Sui. pronomen reciprocum est. primitiuum tuncq; bonam reciprocationem esse cognosces quando addere poteris in eodem casu obliquos pronominis ipse: ut iudex ipse sui: id est sui ipsius. Quisque fauet sibi. hoc est sibi ipsi. Quisque amat se. hoc est se ipsum &c. Ponitur itaque sæpe cum pronomine ipse ut hic. & cum nomine quisque cum quo etiam suis sua suum adiectiuum reciproco cum eleganter ponitur. ut cuique suis mos est. Item trahit sua quemque uoluptas &c. Est ergo hic bona reciprocatio. Neque in hac significatio /

Socrates

Iudex

Ipse

Ille

Ipse

Iste

Sui

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

ne bene dixeris. Iudex ipse suus. Vnde (licet longior fiam) operæ precii est se mel naturā uocabulorū exponere. & postea huc remittere. Scies igitur (ut docet ualla) genitiuū omnē aut actiue aut possessiue quod fere idem putat. aut passiue significare. Actiue ut productio & creatio dei quia deus producit & creat. Possessiue. ut regnum dei. quia deus regnat: Passiue. ut timor dei quia deus timetur / nec timet. Isti aut genitiui mei tui sui nostri & uestri quādo sunt primitiui tantū / modo passiue significāt. Ideoq; cōstrui uolunt cū dictione passionem inferēte. ut cum uerbo regēte genitiuū. ut recordare mei: memēto mei. miserere mei. indigeo tui. &c. Itē cū uerbali ab actiue uerbo deducto tam adiectiuo q̄ substantiuo. Adiectiuo ut cupidus mei. amans mei. nescius mei. quādo ego cupior. amor. nescior. Substātiuo. ut amor tui desiderii mei. &c. quādo tu amaris ego desideror. Item cum noibus quæ partitionē seu diuisionē / quæ quædā passio est / inferunt ut pars mei. aliquid mei. quicquid mei. in quibus ego ipse / & nō res mea significat partiri. nisi forte fuerit genitiuus substantiuatus a neutro meū Et quod dixi dei mei dicitur etiam simili modo de aliis. quattuor. ut iudex ipse sui. quia ipse iudicat. Cōtra genitiui. mis. tis. sis. qui nunc absoleti. & quibus aliquādo utimur nostrū tm actiue aut possessiue significabant. & quia absoleti sunt. Ponimus p̄ p̄tis possessiua meus tuus suus noster uester. Quando ergo aliquid possideo non dicā mei sed meū. ut liber meus nō mei. similiter qn̄ qd ago. ut amor meus i te. i. quo ego amo te. Bene ergo dictū est iudex sui. Totū se explorat. Totū se. i. omnē partē sui. totum enī magnitudinē respicit ut totū calū omne uero multitudinē ut omnes hoīes. Confundunt tamē. ut. iiii. Aeneid. Toni tru calū omne crebo. i. totum: Explorare est inquirere & scrutari. unde exploratores. si tamē ad originem respexeris affectate hic positū uidebis. Cōponit enim ab ex siue extra & ploro. quasi sit plorādō in amaritudine animæ uitam antea tam recogitare: quæ prima penitentiæ pars est. altera quæ con/ fessio: sequit saltē tacita ibi. Nō prius i dulce &c. Tertia quæ satisfactio dicitur habet ibi. Offensus prauis. Complemētū uero & ultima pars / quæ est perfe/ uerantia in uirtute consequit. Dat palmā & præmia rectis. Nullus enim nisi usq; in finē legitime certauerit / coronabit. nam palma & præmia consuma/ tioni debent. Itaq; a uiro ante christū defuncto christianæ religionis forma præscribit. Ad unguem. idest ad perfectionē. quæ res satis a Calderino de/ dicit. Quod aut hic metaphora a marmorariis fiat: patet. nam sequet nec inania subtus ludicet. &c. Quid proceres. Quid (ut omnia iam dicā) & oīa eius composita ut quicquid aliquid nequid si quid / ecquid. nūquid. quidli/ bet. quicq; &c. substantiua sunt. ideoq; cum adiectiuo eiusdem casus aut cum substantiuo genitiui casus construunt. ut quicquid honestū. quicquid lucri. nō autem quicquid lucrum sed quodcūq; lucrum. Quod enī & omnia eius composita adiectiuū est / & uult substantiuū eiusdem casus ut aliquod animal refugit autē adiectiuum nisi substantiue ponat. ut quodcūq; honestū &c. De cōpositis uero a quis & q & eorū declinatiōe scies. Quis duobus modis cō/ poni. Primo ut ponat in secūda parte compositionis. & hoc cum his quinq; particulis. en. ut ecquius. ne ut nequis. Num. ut nūquis. si ut siquis. alius ut ali quis. & hoc modo i noiatiuo singulari scemini generis & noiatiuo & accusa

Significatus
genitiuorū

Totū se

Explorat

Penitentia
partes

Ad unguem

Quid

tuo pluralibus neutri generis inuenies qua nō quæ: ut si qua causa. si qua fa-
 ta nō si quæ. Secūdo est prior pars componēs & subdūt hæ particula: q̄ ut
 quisq̄. q̄ ut quisq̄. piam. ut quispiā. putas. ut quis putas. & ipsum quis ut quis/
 quis quod raris casus habet ut docet ualla. ut quisquis. quicq̄. quēquē. q̄/
 quid. quoquo casu quoquo. quosquos quæquæ. quibusq̄bus & reliquos
 addere possis. Et cū his particulis non ponit qui. sed cū. dam ut quidā. uis ut
 quiuis. cūq̄/ ut quicūq̄. libet ut quilibet. & tam cōposita a quis q̄ a qui habet
 in illis casibus dictis quādo in priori parte ponunt nō qua sed quæ ut quādā
 mulier nō quādā. Quādā poma non quādā. Optima quæq̄ dies nō optima
 quæq̄. Quisq̄ aut caret genitiuo plurali. sed p eo utimur singulari autore de
 ualla. Et licet oīa relatiua & interrogatiua geminata posteriōrē partē in cūq̄
 resoluūt autore prisciano. ut quātus quātus quātuscūq̄ ubi ubi ubi cūq̄. Qui/
 quis tamē nō fit quis cūq̄ nec quicquid quid cūq̄. sed illud fit quicūq̄ hoc
 quod cūq̄. propterea q̄ cūq̄ ponit cum qui nō cum quis. sed quod deslecti/
 tur a qui non a quis. Quæ sic differunt q̄. Qui & quod ponuntur sæpe relati/
 ue: quis autē & quid nūquā relatiue: sed uel indiffinite. ut nescio quis sis uel
 quid agas. uel interrogatiue. ut quis es. quid agis. similiter & ablatiuus a quid
 ut qui scis hoc. i. quomō. Proceres. Proprie sunt capita trabiū eminētia in
 muris. pondus ædificiū sustinētia a quibus primores ciuitatis proceres appel
 latur. Vaniq̄ leuis &c. Bonū est adiectiuū uulgi. nihil enim eo uanuis. ut/
 de in. ii. Aeneid. Scindit incertum studia in cōtraria uulgos. uerum tamē ut
 docet Au. Gellius. Vani sūt nō (ut uulgos putat) desipientes aut hebetes aut
 inepti. sed ut ueterū doctissimi dixerūt mendaces & infidi & letitia inaniaq̄ p
 grauibz & ueris astutissime componētes &c. sic in. ii. Aenei. Nec si miserū
 fortuna sinone finxit: uanū etiā mēdacēq̄ improba finget. Leuis opinio.
 Verisimile est ut uani uulgi sit leuis opinio. Leuis aut priori breui significat
 sine pondere. quæ res facilius uento huc illuc agitatur. unde fit trāslatio ut
 leuis dicat incōstans facilis in uerbis factis aut moribus. Sed quando habet
 priorē longā significat politū non asperū. ut paulopost. Per leuia si dat. Bñ
 aut dat uulgo opinionē quæ falforum esse potest. nō aut scientiā quæ uero/
 rum dūtaxat est. & necessariū. Uulgos dicit quasi uilis grex. & est incerti
 generis aliquādo masculini. ut in. ii. Aeneid. Hinc spargere uoces in uulgū
 ambiguas. Sæpissime neutri (quod Seruius tamen cōtra artē esse docet) ut
 primo Aenei. Sæuitq̄ animis ignobile uulgos. Securus. ordo est. Vir bo/
 nus & sapiens est securus. id est nō curans: quid proceres supple gerent & qd
 leuis opinio uulgi agat. Docet autē ualla in oratiōibus nō nūq̄ uerba deesse
 quod tunc etiā (licet pathos nō sit) licite cōtingit quādo generale uerbum
 intelligit. unde substātiū uerbū Prisciano teste facillimæ intellectiōnis est
 ut nūc fama: minores Italiā dixisse ducis de noīe gentē. Nunc fama subaudi
 est. Similiter in aeneide. Talia perlatiuū. facilius intelligit. gerūt/ unde pul
 chram eclipsim esse censet. Seruius: sic hoc loco facillimæ intelliges gerāt
 faciāt uel agāt. ut apud Plinium iuniorē. Studes an piscaris an uenaris an si/
 mul oīa? subaudit facis. Patheticis aut orationibus legitima ē eclipsis quæ
 in aliis quoq̄ admittit si obscuritatē nō faciat. Securus dī q̄ est feorū a cu/
 ra nequicq̄ sollicitus. neq̄ est idē quod tutus. Nā si iter mille pericula igna/

Proceres
Vaniq̄

Leuis opinio

Vulgi

Securus
D: 2112

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

rus gaudia ducis: securus es nō tutus. Cōtra. ubi nullus est hostis si multos in
 stare formidas tutus es. securus nō es. Est ergo uir bonus non implicitus ne
 gociis nihil ad salutē faciētib⁹: talia enī nō curat: qm̄ tales curæ dehortarēt
 a pfecta sapiā. unde Flaccus i epistolis. ad florū. Quod si frigida curæ fomē
 tarē liq̄re posses. quo te caelestis sapiā duceret: ires. hoc op⁹ hoc st. diū pui p/
 perem⁹ & apli. Si priā uolum⁹ si nobis uiuere chari Mūdi istar hñs. Mūdus
 dī ornamentū unde mūdus mulieb is cōplectit⁹ q̄qd ad muliebrē ornatū
 spectat. Totius etiā uniuersi cōgeries ppter uarios ornatus mūdus appellat⁹.
 Legit etiā ut meminit. A. G. præcipue in prioris significato hoc mūdum. De
 mūdo sic in naturali historia Plinius. Mūdū & hoc quod alio noīe calū ap/
 pellari libuit cuius circūplexu tegūtur cūcta: numen esse credi par est ather/
 nū. numēsum. neq; genitū: neq; interiturū unq̄. Huius extera indagare: nec
 inter est hominū: nec capit humanæ coniectura mētis. sacer est. aethernus. i/
 mēsus. totus in toto: i mo uero ipse totū. iufinitus ac finito similis oīum re/
 rū certus & similis incerto: extra intra cūcta cōplexus in se. idēq; rerū naturæ
 opus & rerū ipsa natura: furor est mensurā eius aīo quosdā agitasse atq; pro
 dere ausos &c. Haftenus ille. Recte igit uirgilius dicit sapientem habere in/
 star mūdi. Quia sicut mūdus undiq; sui plenus est. & solidus usq; adeo ut ple/
 riq; philosophi oīa unum esse dixerint. Et sicut extra mūdū nihil esse cōstat
 ita uir bonus & sapiēs quicquid desideret (nihil enī in hac mortalitate citra
 uirtutē & bonā doctrinā quærit) in se habet. Vnde nota est Biātis sententia.
 Sapiēntē omnia sua fecū ferre. Stoici quoq; dicunt In quo uirtus est ei nihil
 deesse. Solumq; sapiēntē esse diuitē. prius sic Cicero. confirmat. Quāobrem
 ut improbo & stulto & inertī nemini bene eē potest. Sic bonus uir & sapiēs
 & fortis: miser eē nēo pōt. Nec uero cuius uirtus moresq; laudādi sūt uō lau
 danda uita est. Neq; porro fugiēda uita est quæ laudāda est. Effet aut fugien
 da si esset misera: quāobre quicquid est laudabile: idē & beatū & florēs & ex
 pediendū uideri debet. secūdū paradoxū sic fundat⁹. Cōtentū esse suis rebus
 maximæ sūt & certissimæ diuitiæ. sed solum sapiēntē cōstat esse suis rebus cō
 tentum. ergo soli sapiēti maximæ sunt diuitiæ. maior est Ciceronis in para
 doxis. minor est poetæ nostri qui dicit Sapiēntē esse teretē atq; rotundum
 De sapiēte idē sentit Horatius in epistolis ubi inquit. Ad sūmā sapiēs uno mi
 nor est Ioue: diues. Liber honoratus. pulcher. rex deniq; regū. Instar no/
 men indeclinabile est significās. ut docet ualla hoc complexū ad æquipara
 tionē. uel ad mensurā. Cōstruiturq; cū genitiuo nec præponit⁹ præpositio ad
 ut instar montis. i. ad magnitudinē montis. Nō ergo dices ad instar montis
 ut uetustiores. nec expones instar montis. id est ad similitudinē ut Seruius
 ineptius si uallæ suffragandū est. Verū hoc loco melius dixeris instar mūdi.
 id est ad similitudinē & formā mūdi: q̄ ad æquiparationē: quis etenī æquipe
 ret mūdū? & licet ualla dicat se nō audere dicere tabulā depictā esse instar
 orbis terrarū. Virgilius tamē dicit sapiēntē habere instar mūdi. Vide t̄ autē
 esse quasi in statum & figuram. unde instauro quod est in statū priorem red
 do. In autem hoc modo cū accusatiuo constructū significat ad similitudinē.
 ut in sexto. Euboicæ latus ingens rupis in antrū. id est in similitudinē antri
 Teres atq; rotundus. Teres dicit⁹ longus & rotūdus. qualis interdū hasta.

Mundus

Instar

In

Teres

Rotūda figura est orbicularis & sphaerica qualis pilae qua ludimus. Est ergo **Rotundus** uir fortis undiq; plenus habes oēs dimēfiones solidas. qui enī rotūdus est il li nil deest nec ab ante nec a retro. nec a dextera nec a sinistra. Quod uero teretē habet formā illi nihil deest inter sursum & deorsum oblongū enī est. Ideo autē teres atq; rotūdus est. **Externae** ne quid labis per leuia fidat. Res **Externae** externa est extrinsecus adueniēs. Labes dicit uitiū quod in deteriore condi- **Labis** tionē nos cogit dilabi. Honestus autē sermo est ut quoriēs A diectiuū parti- tionē sonat: ponatur potius in neutro genere & subitantiuum in genitiuo q̄ ambo in eodē casu. ut libentius dixerō aliquid uini q̄ aliquid uinum. sic hic nequid externae labis q̄ nequa externa labes. Leuia ut dixi polita sunt & nō **Leuia** aspera/qualia omnia molliter tangi possunt. ut leuis facies quā barba nō ue/ sit. Si ergo sapiēs habet instar mūdi necesse ut sit leuis. Quia ut docet philo- sophus si ultimi mobilis cōnexū sit rugosū. asperū aut angulosū. necesse eēt ut extra ipsum esset locus in quē sese reciperēt anguli extantes: quod maxi- me inficias it. Si uero leuis sit hoc est nihil extantis. habens tamē nō sati est ne quid per leuia si dat. quoniā possit esse rimosus aut fistulosus. atq; ita sati- scens rimis externā labem accipere. Quocirca dicit paulo post sit solidum **Sidar** quodcūq; subest &c. Sidar: Sidere proprie est descendere ad capiendā sede & in ea requiē. unde aues dum repositoriū captant sidere dicunt ut in sexto Aeneid. Gemina super arbore sidunt. Item profugi in quas terras migrant confidere dicuntur. ut primo Aenei. Vultis & his mecum pariter confidere re- gnis. Præterea feces & limus sidere siue subsidere dicunt dum ad ima descen- dunt fundoq; incubāt. Proprie ergo & affectate omnia dicta: dum labē side- re testatur. quasi admoneat tamen si sordes leuiter subsidāt. difficulter tamen expurgari posse. habet ut mouet Valleñ. hoc uerbū in præterito sedi sicut se deo tamen si creditū est carere præterito. Hæc autē omnia quæ Maro de Viro bono & sapiente dicit: Horatius in sermonibus habet ubi sic inquit. Quis nā igitur liber? sapiēs sibi qui imperiosus Quē neq; pauperies: neq; mors/ neq; uincula terrent. Respōsare cupidinibus: contemnere honores fortis: & in se ipso totus teres atq; rotūdus. Externis nequid ualeat per leuē morari. In quē manca ruit semper fortuna &c. Ille diem. quia uirum bonum ociosum esse non decet. Virtutis enim (inquit Cicero in offi.) Laus in actione consistit Nec uirum sapientem uersari in pecunia cumulanda. quam (ut inquit Sa- lustius) Nemo unquā sapiēs desiderauit. Et de qua Cicero. Nihil (inquit) est tam angusti animi tamq; parui q̄ amare diuitias. Idcirco optimus poe- ra ostendit munus uiri boni & sapientis. dicens. Ille diem &c. Simili modo Horatius sermonem & studium uiri boni describit in Satyris dicens. Ser- mo oritur non de domibus uillis siue alienis: Nū male necne lepos saltet: sed quod magis ad nos pertinet: & nescire malum est agitanus. Vtrum ne Diuitis homines an sint uirtute beati. Quidue ad amicicias. usus rectum ne trahat nos: Et quæ sit natura boni summumq; quid eius & cetera. Virgilius autem dicit sapientem oportere astrorum esse peritum. nec uacat ratio- ne: quoniam si ipsorum ignati fuerimus possent nos in laqueos illicere. Sapiens autem dominabitur astris. Dies naturalis uiginti quattuor ho- **Dies** ras complectitur quibus sol duodecim signa zodiaci circumit. Initium diei.

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

alii ab initio lucis. alii a medio lucis: alii ab initio noctis. alii a medio eius facti. Vt enim recitat Macrobius in Saturnalibus. Marcus Varro in libro rerum humanarum ait: Qui ex media nocte ad proximam mediam noctem nati sunt: uno die nati dicuntur. Item dicitur ab occasu ad occasum solis Athenienses diem finire. Babylonios ab ortu ad ortum Umbros a meridie ad meridiem. Prima igitur pars diei more Romano: erit statim post mediam noctem. Deinde dicitur Gallicinum. quo Gallicanus contumaciter: quo omnia tacent. tum diliculus quoniam lux primum a tenebris dignoscitur. Deinde aurora: quoniam aura incipit rubescere. tum manate. id est oriente sole manedicitur. uel a mano: quod significat profusus & tacite diffusus. uel a manibus quoniam ab inferis sol manat. uel a mano noie quod significat bonum: cui contrarium imanis crudelis & pniciosus dicitur. Consuetudinis autem erat ut matutino tempore salutarerent dicerentque mane. id est bene sit tibi. unde mansit mane pro tempore illo. Paulo post dicitur prima lux sole iam luce. tum dicitur meridies quasi medius dies. Reliquum tempus occiduum dicitur. ab occasu solis qui occidere incipit. Sole iam uicino ad occasum dicitur supra tempestas. Vnde in XII. tabulis Solis occasus supra tempestas esto. Oriente autem uespere seu uespero (nam utrumque legitur & hoc uespere in tertia declinatione. ut hic orto a uespere. & hic uespere in secunda declinatione. ut in Georgicis. Denique quid uesperus uel uesperus. Item & hesperus) denominatur uespera uespera. a quo flectitur uesperina conuiuium quod non nisi labente die/inibant prisci unde est Iamque eadem labente die conuiuia quaerit. Post uesperam est nox concubia: quae nos ad cubandum inuitat. Nouissima nox est nox intempesta. quae nulli agendo tempesta est. Et haec de partibus diei. Solet autem dupliciter accipi aliquando generaliter pro omni tempore tam noctis quam lucis neque. xxxiiii. solummodo. uerum etiam quotuis horarum. & tunc autoribus omnibus Seruio. Donato. Nonio Marcello. Laurentio uallensi. Perotto &c. foeminini duntaxat generis est. ut quinto Aeneidos. Quam nec longa dies pietas neque mitigat ulla. Longa dies: id est longum tempus. Sic dicimus. multa dies dat magnam hominibus rerum experientiam. Quandoque autem accipitur specialiter ut quando pro die. xxxiiii. horarum: aut pro tempore lucis duntaxat sumitur. & tunc frequentius est generis masculini. ut latine magis dixeris die dominico: die castino. Reperitur tamen etiam in foeminino. unde est. postera cum primo stellas oriente fugarat clara dies. In plurali autem numero uolunt duntaxat masculinum esse: quia tunc semper specialiter accipitur: unde signandum est illud Tibulli Venit post multas una serena dies. Bene ergo hic dicitur. Quam longus in masculino genere. & est quam longus quantum longus. quae enim tripliciter sumitur. Aliquando pro quam tum & id semper cum positio. quod fit quando significamus nos admirari. ut quae bonus/dei boni/plato fuit. aut dubitare. ut nescio quae bonus fuerit. aut iterogare. ut quae bonus fuit Plato. aut sciscitari. ut uidero quae bonus fuerit. Item quoniam aequiparamus. ut tam doctus fuit Aristoteles quam Alexander potes. Secundo accipitur: sed raro pro quanto. ut quae magis illa fremestato magis effera flammis quam magis. id est quanto magis. Tertio accipitur pro ualde & id ubi assertiue sine figura loquimur. haecque spiritus superlatum ut Plato fuit quam optimum. id est ualde bonum. Caue dixeris in exponendo ualde optimum. nam ualde. sane. pro pro oppido. apprime. imprimis. inter primos. propter ceteros pro aliis. multum parum modicum minus & alia omnia quae suppletionem connotant positio

Diei partes

Vespere

De genere diei

Qua

non superlatiuo quadrant / ut per bonus non per optimus. Sapiens ergo uir cogitat diem q̄ longus erit sub sidere cancri. id est in solstitio æstiuo quādo longissimus est. Est aut̄ imitatio græca. Cogitat diem q̄ longus erit. græci enim saepe anteriori uerbo dant quod sequētis est. unde Comici. scis me qd̄ uelim? pro eo qd̄ est. scis quid ego uelim. & hic cogitat diē & c. pro eo quod est. cogitat q̄ longus dies erit. Sub sidere. id est in ipso sidere cancri. Sub enim utriusq; casus præpositio est. Et ut omnes sciūt q̄ motū ad locū cōnotat accusatiuū: & quādo quietē aut motū ī loco sine eius mutatiōe importat ablatiuū desiderat. Quod pari modo uerum est de tēpore. quādo enī significat quid uergerē seu tendere in tēpus accusatiuū requirit. ut in Georg. Sub lucem exporat calatis. i. paulo ante lucem. hoc est tendente tēpore ad lucē & quarto Aenei. Sub noctē cura recurfat. i. paulo ante noctem. Quādo uero notat quid esse uel fuisse uel futurū esse in tempore. ablatiuū habet. ut in principio. Sermonū horat. Sub galli cantu consulator ubi ostia pulsat. Et hic sub sidere cancri. hoc est dum sol erit in cancro. quo tempore dies longissimus est. quia est ut ē solstitiū æstiuale solstitiū dicit̄ a solis statu. quod qd̄ dixi uerū quo ad ascensum & descensum nō quo ad circularē motū. In æstiuo enim solstitio eo altitudinis peruenit / quo altius uenire nō potest. & in hys mali quæ bruma dicitur tantū descendit. ut non sit quo amplius seruato suo motu descendat. Quantaq; nox tropico se porrigit in capricorno. uide calderinum. Porrigit. i. extendit. componit̄ enī a porro & rego. tunc enim nox maxime porrigit. hanc rem sic primo Aenei. cōsequit̄. Quid tm̄ oceano properent se tingere soles. Hyberni: uel quæ tardis mora noctibus obstet. Cogitat. frequentatiuum est a cogo quod componit̄, a con & ago / & est cogere in unum locū compellere. ut Tityre coge pecus. inde fumit̄ cogitare: quod est: omnes ingenii intelligentiaq; uires in unum cōpellere / ad quos rem intelligendā: Cogitat ergo uir sapiens. quippe qui externis rebus occupatus non est. Et iusto trutinæ se examine pensat. Hoc est (meo quidē iudicio) Postq̄ astrorum cōtationes exceperit. uidebit: quo ab illis magis trahatur fortemq; se illorū uiolentiæ obiciet. ita ut in neutra partem flectatur: sed lances ipsius trutinæ æqualiter sese habeant. Trutina est qua res pensant̄. & trutinā uocaturq; alio noīe statera. Examen est illud quo examinā. i. exquir̄ rerū positarū in lācibus pōdus. Est etiā fœtus apū eductaq; ut Iuuenalis. Examēq; apiū lōga cōfederit uua. Pensat frequentatiuū ē a pēdo. Et quia añ pecuniam signatā olim omnis solutio fiebat pendēdo. pendere accipitur pro satisfacere. Quia uero pendendo pondus & ualor uerum discernitur / Pensitare accipit̄ p̄ aestimare. Vnde transsumit̄ ad significādū explorare. ut de homine inerti dicimusq; nihil pensi. i. firmi rati. & explorati habeat. Nequid hiet. & c. Ostēdit cām q̄re uir bonus se pensat. simulq; oñdit fidelitatē trutinæ. Pōt enī dari globus auri aut argēti qui teres sit atq; rotūdus: & tñ externā labē admittat / si intus inanis & cōcauus sit. quā rem nō uidēdo nō tāgen do: sed pensat̄ deprehēdis. Nō ergo satis est ut uir sapiēs foris hoc est ī oculis hominū plenus sit / & cōtentus suis opibus. Verū oportet ut intus quoq;. Hoc est in iudicio cōsciētiae suae totus plenus & solidus sit. Pensat ergo se. Ne qd̄ hiet. i. ne aliq̄ fissura aut rima seu cōcauitas sit alterius rei capax Præterea

Sub

Cogito

Trutina
Examen

Pendo

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

ut de primo mobili diximus: necesse est ut nullus sit angulus in uiro sapiente. quia si fuerit angulus hoc ē quæuis pars eleuata eminēs atq; extans. necesse est ut inane sit: quia sicut mons nō apparetur si nō eēt uallis. sic nec angulorū asperitas nisi affit pars depressior. dicit ergo. Nequis angulus perturbet se. qbus uerbis excludit inanitatē externā. sicut superioribus internā. Aequis partibus ut coeat. alia uia idē ostendit. Potest etenī fieri. ut aliquod corpus plerū sit / neq; angulosum: sed ex una parte maius q̄ ex alia ut uidere est in ouo. & tale facile externū in prē minore admittit. ideoq; dicit. ut coeat. i. consolidef æquis. i. æqualibus partibus. Nil ut delirer amuffis. Amuffis ut notat Calderinus est norma seu regula qua fabri inequādis muris utunt. ea enim depræhendūt an partes coeant. quia si delirer. i. extra directū tramitē oberret certum est aliquid in muro extare & asperum esse. aut partes inæqualis esse. Delirare ut Domitius exponit est extra liram. i. sulcū errare. Inde delirus. quod senectutis adiectiuū est. quoniā titubant & oberrant senes. Referiturq; ad animū tametsi corporis est. Solidum quodcūq; subest. excludit rimas. excludit angulos. excludit inæqualitatē. excludit asperitatē. nūc excludit latentē concauitatē. dicens: Sit solidū quodcūq; subest. Solidum dicitur quod est stipatū & undiq; plenū. & densum. tale autē durum est. ideo corpora dura solida uocamus / eo q̄ nihil raritatis habeāt. nihilq; per poros recipiāt. ut solida marmora solidus adamas. &c. Subesse dicitur subtus esse. sed quod subtus est latet & occultū est. ideoq; transsumit ut significet latere & occultum esse. Enimvero. Sub. eā naturā habet in cōpositiōe ut occultationē importet. ut furripio. clam rapio. Sublego clam lego. i. furor. similiter. suffuror suppono subduco. subtraho. &c. Nec inania subtus &c. ordo est. Nec ictus id est uiolētus ductus seu tractus unguū ut faciūt marmorarii iudicet inania esse subtus digitis palantibus id est oberrātibus. Icere est ferire & percutere Vnde dicimus per metaphorā ab antiqua militia. ictum fœdus id est percussum. Inde etiā dicitur ictus. tus. tui. quod significat uiolentā impulsione qua opus est ut ungues ducens sentiat asperitatem: nam si molliter ducat: possit etiā in aspero nō delirare. Palare autē ē oberrare. & extra tramitē rectū uagari. quo uocabulo Salustius frequēs utitur. Non ergo leges digitis pellenribus. Non prius in dulcem declinat lumina. f. Sacta profecto sententia etiā paulo digna. Animaduerte autē q̄ accurate oīa dicant. Primū dulcē somnū dicit. Est etenī. quies donū deorū. unde in secūdo Aenei. Tempus erat quo prima quies mortalis ægris incipit: & dono diuum gratissima serpit. Ideoq; uirgilius quotiēs aliquem grauitè somno excussum dixit. malū subsequitū edocuit. Licet ergo dulcis sit somnus: nō tamē prius declinat &c. Sēper enī quæ ad salutem spectant prima faciēda sunt. unde in quarto Aenei. At pius Aeneas q̄ lenire dolētem Solando cupit. & dicitis auertere curas: Multra gemens multoq; animū labefactus amore Iussa tamē diuum exequit: classēq; reuifit. Sic in Georg. In primis uenerare deos. Quā acceptum autē deo sit reputare acta diei. ostendit diuinus uates dicens. dixi confitebor aduersum me iniusticiam meā domino. & tu remisisti impietatem peccati mei. Dicit præterea. declinat. hoc est deflectit. Negligentiæ enim argui deceret si profundo somno sopiret. priusq; reputauerit acta diei: uerum deus imbecillita-

Amuffis

Delirare

Subesse

Sub

Ico

Palare

Somnus

ti humanæ ignoscere posset / si grauatús somno declinet lumina. Item lumina dicit quæ ut primū tenui cilio tegant / luminis unde dicunt expertia sūt. Addit: omnia acta: Integra enim debet esse cōfessio. Sequit̄ longi diei. quē per singulas partes quas nō memorauimus: discurrēdo longū efficit. Tam et̄si enim in toto nihil est quod nō in aliqua parte / copiosius tamē quid esse uideatur dū singulas eius partes enumeras. Quocirca (autore Seruio) Iupiter in primo Aeneidos ad uenerem loquēs de imperio aeneæ. ne parum uideret̄ si triēnio ipsū regnaturū diceret. diuisit̄ añū dicēs. Sublimēq; ferēs ad sydera cæli. Magnanimū Aeneā &c. Tertia dum latio regnatē uiderit æstas Ternaq; transierint rutilis hiberna subactis. Qui itaq; in dolore sunt & singulas tēporis percipiscūt partes multo lōgius tempus putant q̄ qui in delitiis.

Putare
Reputare

Reputauerit uero: cumulatissimā diligentia inportat. Putare enim est ut in uite superflua refecare. Putamus aut̄ inquit donatus præsentia & instātia reputamus præterita. Sicut ergo putator uirium diligētē exquirat: quis palmes futuris uuis producēdis erit utilis & quis inutilis. sic uir bonus & sapiēs reputans acta totius diei offensus prauis dat palmam & premia rectis. Similem confessionē profitet̄ horatius in sermonibus. ubi docet resipiscendi uia dicens. Sic teneros animos aliena opprobria sape. Absterrent uitiiis: ex hoc ego sanus ab illis perniciem quæcūq; ferūt: mediocribus & quis ignotas uitiiis teneor: fortassis & istinc largiter abstulerit longa ætas: liber amicus: Cōfilium propriū: Neq; enim cū lectulus: aut me porticus excepit / defum mihi rectius hoc est: Hoc faciēs uitiam melius: sic dulcis amicis occurram: hoc qui dam nō belle: nūquid ego illi. Imprudens olim faciam simile: hæc ego me cum compressis agito labris. &c. Quo prætergressus. Venerabile uerbū & multa sanctitate fecundum: quod tamen aliquibus forte prolixitate odiosus fiam: siccis pedibus trāsire nō possum. Sapiens inquit nō solum cōsiderabit: prætergressus mœtas recti nescit. Verū etiam animo completetur: quo prætergressus sit ideo in quantā culpam ceciderit. In qua re satius a humanius sentit q̄ ipsi stoici qui (ut in paradoxis etiam Cicero monstrare contendit) peccata omnia paria esse censent: nihilq; referre: parū ne an multū transgrediaris / si modo transgressus fueris. Nam auri nauē euertat gubernator an paleæ: in re aliquantū: in gubernatoris iusticia nihil interesse aiūt. Quā rem urbane damnat Elaccus primo sermonū dicens. Quis paria esse fere placuit peccata laborant. Cū uentū ad uerum est: sensus: moresq; repugnāt Atq; ipsa utilitas iusti. prope mater & æqui: reliqua uide Satyra. iiii. Virgilius ergo uult nos attendere ad pondus peccatorū non solum ad peccata. Nam (ut docet in sexto. & noto uersu dicitur.) qui deliquit grauius grauioribus ille subiicitur pœnis. Quid gestum in tempore quid nō. In tēpore. hoc est tēpestiue / & quo tempore oportuit: quæ res ad uirtutē morale plurimū facit. Nō ergo simpliciter itelliges: qdēni nō sit i tpe. Cur isti factō decus affuit aut rō illi. Diligētē inquit disq̄ret opa sua: ne forte benefecisse existimās peccauerit. Itaq; ad phiam morale nos cohortat. Pricipiū. n. recte faciēdi: ē recte sape. Eorū uero quæ recte gerūt quædā sola cōsuetudine pbat̄ ut sūt hominū instituta. qualia lætū cōuinā interdū agere. amicis arridere. & reliqua quæ temporis. loci. personarūq; decorū experunt. de illis ergo dicit Gur isti

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

facto decus affuit. Alia uero immutabili ratione obseruant. qualia sunt iuris præcepta. & apud nos madata dei. cōtra quæ ne mortis quidē metu faciēdū est. talibus ergo quadrat. aut ratio illi. Cur hæc sententia sedit: quā melius mutare fuit. Diceres forte uirū bonū & sapientē nō posse peccare: quia si bonus est. uolet bene operari. si sapiēs: sciet quō bene operādū est. Sciētī autē & uolenti nūq̄ deest uirtus. nā nō effectum sed affectū deus aspicit. Ideoq; nō addūt ad sciētīā & uoluntatē: potētīā. quia licet illa desit. uirtus tñ non minus affuerit. Ad hanc rem per antipophoram uidet poeta respondere: nemi nem in hac mortalitate oīa scire: sed paulatim per experiētīā nūc. hoc nūc il/ lud. Quapropter uir bonus ubi uiderit quod bonū putarat / esse contra uitæ decorū. disquirat secū. cur hæc sentētīa quam melius mutare fuit: sedit. id est placuit & firmiter hæsit. ut in quarto Aeneid. Si mihi nō aīo fixū imotūq; federet. Est ergo plus sentētīā sedere q̄ placere. tunc enī sedet qm̄ fixa est. & super ea quiescimus. Miseratus egentē Cur aliquam &c. Magni momēti sentētīa. quā ne nostræ religionis sanctitatī cōtrariā am putes altius exequar. Primūq; poetæ nostri uerba ex fine secūdi Georg. repetā ubi inquit. Ecce lix qui potuit rerū cognoscere causas. Atq; metus omnis. & ineluctabile fatum subiecit pedibus: strepitūq; acherontis auari. Fortunatus & ille deos q̄ nouit agrestes. Panaq; siluanūq; senem nimphasq; sorores. Illū non populi fasses: nō purpuræ regū flexit. & infidos agitās discordia fratres: aut cōiurato descē/ dens dacus ab istro: Non res Romanæ: perituraq; regna: neq; ille aut doluit miserās inopē aut inuidit habēri. &c. Quibus supremis uerbis / idē uidet di/ cere quod hic. uirū bonū & sapiētē miseratorē esse nō decere. quo nihil re/ motius a sanctitate nostra abest. Sic etenī iesus christus nostræ uitæ autor & decus nos instituit ut supra / oīa misericordes simus. Quin & ipse poeta in du/ rismo carcere oclusos dicit. pœnasq; expectare. Aut qui diuitiis soli incubue/ re repertis: nec partē posueresuis: quæ maxima turba est. Ad hāc obiectio/ nē sic respondet Seruius in illo Georg. Cicero in tusculanarū libro quinto: hoc tractat dicēs. In quē cadit una mentis pturbatio: posse in eū oēs cadere: sicut potest oī uirtuti pollere: cui uirtus una cōtigerit. Vnde nunc Virgi. no/ luit (inquit) Dare rustico misericordiā: ne ei daret etiā cæteras animi pas/ siones: quas nouimus a bonis & a malis uenire rebus. A bonis opinatis duas unā præsentis tēporis: ut gaudiū. unā futuri: ut spem. A malis similiter duas: unā præsentis: ut dolorē: & unam futuri: ut metū. Quas passiones esse animi nō dubiū est. Vnde & ipse ait in sexto. Hinc metuūt cupiūtq; dolēt gaudētq;. Salustius etiā in Catilinæ bello ait omnes hoīes qui de rebus dubiis cōsulāt/ ab odio amicitia. ira atq; misericordia uacuos esse decet. Nā animus haud fa/ cile uerum prouidet ubi illa officiūt. Ergo aut secūdum tractatū Ciceronis hoc dicit. Aut (quod absolutius est) intelligamus ideo rusticū paupertatē non dolere. q̄ eā malū esse nō credit: sed munus deorum Lucanus de paup/ tate. Et munera nōdū intelletta deū. Hæc ibi Seruius. Possumus ad cōfirma/ tionē posterioris opinionis q̄ dicit rusticū paupertatē modeste pati afferre Ofellum horatianū. qui rusticus a suis agris expulsus postq̄ eos annua per/ sione a milite redemerat sic inquit. Setuiat atq; nouos moueat fortunā tu/ multus. Quantum hinc imminuet &c. & concludit. Quocirca uiuite fortes.

Sedit

Ad miseran/ dum fit

Paupertas

Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus. Sed Virgilius nunc de rustico nõ loquitur: imo de uiro sapiente: & bono Sed ad hanc purgatiouẽ hmõi ambagibus minime opus est. Nõ enĩ poeta uetat uirũ bonũ esse misericordẽ. sed ne sic miserẽ ut dolorẽ aut fractã mentis pturbationẽ inde sentiat. Quãob rẽ dixit in illo georgi. Neq; ille aut doluit miserans inopem. & hic miseratus egentẽ Cur aliquẽ &c. cuius ordo est: cur miseratus egentẽ p̄sensi aliquẽ dolorẽ fracta. i. effœminata mente: hoc est cur sic miseratus ut inde doleã? Nã de uera charitate: & humanitate: qua pximos misericorditer suscipimus uir bonus dolere nõ põt. Doler aut si uel p̄pter turpẽ causam miseratũ se sentit uel p̄pter metũ futurã egestatis: quo modo ip̄m sui nõ eius cui dat: miseret.

Vt aut ad grãmaticen respiciã dicimus miseror aris. cũ actõ ut. iiii. Aeneid. Nũ lachrymas uictus dedit aut miseratus amantẽ est. ubi significatur (quod nunc diximus) uirũ fortẽ non miserari ex turpi cã. Dicimus etiã Misereor eris cũ solo grõ inquit Seruius: ut in. ii. Aenei. Miserere aĩ nõ digna ferẽtis. & in. iiii. Miserere domus labẽtis. Nostri dicũt miserere nobis/ quod ẽ igno sce & da ueniã. Dicimus prãterea miseret impersonale uerbũ quod utrũq; si mul regit & actũ & grũ ut in qnto. Et te lapsorẽ miseret. Dicimus ad hoc Miserefcit quod impersonaliter sumptũ a miseret impersonali deducit: & eodẽ casus habet. ut Inops te miseratcat mei. Personaliter uero a misereor fle/ sti uidet & nõnunq; dtrũ regere. ut. ii. Aenei. His lachrymis uitã damũs & mi ferescimus. Quid uolui. quid nolle bonũ foret. certũ est quid dicat. foret id est esset/ & habet hic p̄teriti imperfcti significationẽ. Aliqñ p̄ntis. Fore au tẽ semp futuri significationẽ gerit: idẽq; est quod futurũ esse: quocirca nunq; participiis prãcipue futuri teporis/ sed semp noĩbus iungit: ut nõ dicespe/ ro amaturum fore. sed uel amaturũ esse uel amatorẽ meifore. Ne dices in tellexi te iam sanũ fore: imo sanũ esse. Utile honesto cur malus ante tuli. Sẽ tentia sapiẽte uiro digna. Nã est in paradoxis. Quod honestũ sit: id solũ bo/ nũ esse. Multa tñ multis uidẽtur utilia quã honesta nõ sunt: ut carni inferui re: uoluptatib; indulgere. p phas & nephas diuitias accumulare. Pulchre er/ go dicit. Cur malus ante tuli hoc ẽ prãtuli: q̄si dicat si bonus essem bona dũ taxat quãrerẽ. Iucũdũ aut est/ si aduerteris/ q; uir bonus se malũ dicat. Acci/ piẽ aut malũ tot modis quot bonũ: cõtrariorẽ enĩ (ut aiũt) eadẽ est discipli na. Num dicto aut de. &c. Si legeris quisq; iustũ uirũ describit. Iusticiã enĩ p̄cepta sunt honeste uiuere. unde est utile honesto cur malus aũ tuli. Alteri nõ nocere uñ hic Cur q̄sẽ est p̄strictus. i. male affectus uerbo aut uultu meo. hoc est truculentia uultus. Itẽ ius suũ unicuiq; tribuere. unde seq̄tur Offẽsus pranis dat palmã & prãmia rectis. Videt tñ melius cãteris q̄drare si legeri/ mus q̄cũ ut sit sensus Cur ego p̄strictus sum quicq;. i. quouis modo: aut dicto aut uultu. Itaq; oẽs partes quibus peccare possit exq̄rit. Peccamus enĩ factõ: ut utile honesto Cur malus ante tuli. uerbo & cogitatioẽ. Cogitationis autẽ tacitã index est uultus q; a uolẽdo dicitur. pro duobus ergo posterioribus di citur. Num dicto aut deniq; uultu &c. uel refertur ad fortitudinem ut sit Cur non fortem animũ omnibus obieci. sed uisus sum p̄strictus arctatus cõmo tus dicto: hoc est obmurmurando: aut deniq; si tacui uultu motum animi p/ didi. Cur me natura magis q; disciplina trahit: ut hoc quoq; uerbũ cui eadẽ

Miseror

Misereor

Miseret

Miserefcit

Miserefco

Foret

Fore

Iuris prãce/ pta

Vultus

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

palmam tribuendam arbitror, alius exordior. Sciendum est vulgarem fuisse opinionem: factorum astrorumque uolentia necessitudine omnia in terris geri, atque ut quisque optime natus fuerit: ita eum sanctissimam uitam ducere oportere. Unde illud satyricum. Distat enim quae sidera te excipiant modo primos incipientem edere uagitus & adhuc a matre rubentem. Si fortuna uolet fies de consule rhetor. Si uolet haec eadem fies de rhetore consul. Venti dius quid enim? quid Tullius? an ne aliud quam Sidus & occulti miranda potentia fari. Haec Iuuenalis. Quia igitur multis mortalibus persuasum est omnia ex necessitudine contingere: incassum se eniti dicebant quocirca multos excepit ignauia. Contra quem errorem dicit aureus poeta noster. Naturam quidem id est nascendi rationem nos trahere, sed si uelimus medicis manus adhibere atque bonis praecipionibus acquiescere, possumus disciplinam sequi & naturam comprimere. Sunt enim contra singula uitia: certa remedia. Unde Horatius in epistolis. Laedis amore rumes sunt certa piacula quae te ter pure lecto possunt recreare libello. Inuidus, iracundus, iners, uinosus, amator. Nemmo adeo ferus est: ut non mitescere possit. Si modo culturae patientem comodat aurem. Haec ille. Disciplina dicitur a discipulo, una enim eademque res pro ut a doctore procedit, doctrina dicitur: quae quia a discipulo suscipitur disciplina uocatur. Sic dicta & facta per omnia ingrediens, hypermetrum uersum fecit, qui quotiens fit syllaba abundans apud Virgilium quidem sequenti uocali abiicitur ut hic a per i. Et (ne quem lateat) hypermetrum dicitur in quo syllaba ultima abundat ut per enim est super & uerpoor mensura. Ortoque a uespere, id est ut primum uesper oritur, de uespere iam diximus. Sunt qui hic sensum putent ab orto uespere id est a lucifero qui idem nocturnus saepe uesper dicitur, sed acquiesco priori. Offensus prauus, utilitatem huiusmodi examinis ostendit esse consummationem poenitentiae, quem enim uere pectus est peccati: poenam sibi statuit ne recidat, & pro bene gestis modeste gaudet, licitum enim est etiam uiro christiano, quotiens deum obsecrare uult, aut desperationis nebulas repellere de bene actis letari, & ea recensere. Offensus, dicitur is qui a re quam offenderit lesus est, & idcirco illi succenset. Offendere enim est citra spem inuenire: ut dum lapidem ingrediens pedibus ignoranter impello. Ipsum offendere dicor, & ille item me offendit hoc est ledit. Ob enim praepositio apta est rebus quae insperatae obueniunt. Offensus ergo prauus dat palmam id est laudem & gloriam. Nam summis uictoribus palma debetur, non (ut opinatur Plynius) quae semper uireat, id enim lauro, buxo, aliisque pluribus datum est, sed quia lignum eius semper contra pondus renitatur atque incuruetur. Sic uir fortis, contra aduersa quotiens ita factum decet fortis inuictusque procedit eoque acrior, quo res quam aggreditur difficilior est. Non quares modo quos fructus & ubi palma ferat, id enim te Plynius docebit. Nos etenim prolixiores fuimus. Dabitur mihi tamen uenia: si ad hoc carmen, Horatianam adiecero pulchrum enim est poetas uidere ut in uno ludo docti sunt. Accedit praeterea proxime ad hanc sententiam quod ex Horatio adiiciemus. Nam ubi purgatis castigatisque uitiiis quae eo perfectionis puenerit ut rectis palmam statuatur, poterit iam pridem eos fortitudinis numeros adimplere, quos Hora, in sequenti carmine enumerat cum dicit.

Disciplina

Hypermeter

Offensus

Palma

Q. Hora. flacci. in epistola ad Quintium.

Ir bonus & sapiēs audebit dicere pētheu
 u Rector thebarū quid me pferre pati q;
 Indignūq; coges: adimā bona. nēpe pec' rē
 Lectos argentum: tollas: licet. & manicis &
 Compedibus s̄auo & sub custode tenebo:
 Ipse deus simul atq; uolam me soluet. opinor
 Hoc sentit. Moriar. Mors ultima linea rerum est.

IR BO/
 u nus & sa
 piēs. His
 uerbis Horatius
 compleditur pa
 radoxon illud.
 Omnes sapiētes
 liberos esse: ni/
 hilq; tiere. quo/
 circa & tyrānos
 & mortem con/
 temnunt. Pen/
 theu rector the/
 barū. Ac rō. hoc

Pentheus

tractū est (inqt) de tragedia: in q̄ inducitur liber pater a Pētheo rege iussus li/
 gari: & ipm se soluere ac Pentheo dixisse o Pētheu si me ligaueris te & bona
 tua subuerram: Cui Pentheus. licet inquit omne pecus & rem cateraq; per/
 dam: compedibus te tenebo. Et quia Pentheus illum ligauit: fulminatus est
 postea ipse ac domus eius. at liber pater incolumis permansit. Quod simile sa/
 pienti uiro est & bono: quem neq; carcer: neq; metus mortis: neq; ulla uis
 potest in seruitutem retinere: neq; ulla diuitia. Hæc ille. eandem rem apud
 Porphyriōnem leges. Notatamen multorum est sententia Penthea a ma/
 tre interemptum. Vnde aiunt. Pentheus erat ex Agaue filia Cadmi condi/
 toris thebarum filius Echionis qui unus erat ex comitibus Cadmi. hic dum
 post Cadmum thebis regnaret uetuit sacra bacchi. quocirca iratus deus ma/
 tri Agaue furorem immisit: utq; adeo ut dum uitulū inactare paret: filium
 interimeret. Vnde persianum. Et sectum uitulo caput ablatura superbo Bas/
 faris. Et illud Horatianum. Quid caput abscissum demens dum portat Aga/
 ue Gnari in foelicis sibi tum furiosa uidetur. Secūdu uero tragediam Pacuuii
 Pentheus dū matri caterisq; mulieribus sacris bacchi interdicit ab irato deo
 in furorem actus est. Vnde illud in quarto Aeneidos. Eumenidum ueluti de/
 mens uidet agmina pentheus Et solem geminum & duplices se ostendere
 thebas. Itaq; apud poetas uarie de Pentheo sentitur. Sunt tamen qui ad hi/
 storiam referant. Dicantq; Pēthea uirum seuerum fuisse & abstemium hoc
 est uino abstinentem: quocirca fingitur bacchum tenuisse in uinculis hoc est
 uinum in uase. Et quia mulierum præcipue natura in ueritum tendit. Agaue
 mater incauta nimium uini absumpsit. quod cum ille uideret furore percitus
 est. unde locus illi Virgiliano. & dum matrem insanam atq; uino captam ca/
 stigmat: illa caput castiganti abstulit. Vnde locus Persio. Pulchrum autem est
 alludendi exemplum. Nam bacchus etiam liber dicitur: unde bene hic in/
 ducitur liber (hoc est uir bonus & sapiens qui solus uere liber est) paruipen/
 dere minas Penthei uiri abstemii & nimium rigidi. Dicit ergo poeta. Vir bo/
 nus & sapiens audebit dicere pētheu rector thebarū (quod notāter addit.
 quia q; regis uidetur libertatē demere) Quid coges me indignum pari? qua/
 si dicat. tamen si rector est thebarū nihil mei penes te hoc est in potestate tua

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

est. Adimã bona. Verba sunt p̄thei fictacite respōdentis. Quid te cogã pa
 ti? adimã bona. Sed uocabula nõ trãseũda sunt. Perferre ẽ ad finẽ usq; ferre
 Vñ illud Senecæ. Leue est miserias ferre: perferre aut̄ graue. Indignũ notã
 ter addit̄ q̄a si iustã in nos haberet aĩ aduersionẽ timẽdus nimirũ esset. Adi
 mã cõpositũ est ab ad & emo. Illeq; pprie adimit q̄ aduersum me emit: & ita
 eripit rẽ quã h̄re uellẽ. Nẽpe pecus rẽ. uerba sunt uiri sapiẽtis. & bñ utit̄ dra
 matico. i. actiuo dicẽdi genere/ qm̄ ut aiũt locus ex tragedia sumptus ẽ. Dicit
 ergo. Nẽpe omne adimes mihi pecus. rẽ. lectũ. argẽtũ. licet. i. licitũ est ti/
 bi. uolo tollas. auferas. adimas. Sapiẽs enĩ illa sua nõ putat. Vñ Salustius de
 Iugurthino bello. Sed dux atq; ip̄erator uitæ mortalĩũ animus ẽ. qui ubiad
 gloriã uirtutis uia grassat̄: abũde pollẽs potẽsq; & clarus ẽ. neq; fortuna eget.
 qppe quæ pb̄itatẽ: industriã: aliãsq; artes bonas. neq; dare: neq; eripere cuiq;
 p̄t. Hæc ille. Et manicis & cõpedibus &c. Verba sunt tyrãni oñdentis se ius
 quoq; & p̄ratẽ in corpus & uirã habere. Et ne dicat Sapiẽs occides ergo me:
 atq; ita animũ ex hoc carcere uel inuitis redimes: atq; quo tũte nõ peruenies
 ad beatorũ patriã mittes. iccirco addit carnifex. sauo te sub custode tenebo.
 & longo cruciatu torquebo. Immẽsã etenĩ feritatis ẽ cur? uitã desideras eius
 quoq; carnẽ affligere. uñ Sinõ cõfidẽter dixit. Insuper ipsi Dardonidæ ifen
 si p̄cenas cũ sanguine poscũt. Sæuus a. um ut oñdit Seruus significat magnũ
 ut de pio Aenea. Maternis sæuus i armis. Verũ tñ qm̄ qui magnitudine potẽ
 tia: oĩa gerũt imites dicim?: utpote quos nulla clãmentia flecũt. sæuũ p̄ cru
 deli accipimus ut hoc loco. Ipse deus simul atq; uolã me soluet. Rñsio uiri
 sapiẽtis quia summa fortitudo describit̄. Debet enĩ uir bonus: sapiẽs & fortis
 dei atq; uirtutis amore etiã mori uelle. quod bñ apud Virgiliũ leges. unde in
 quinto Vitãq; uolunt p̄ laude pacifici. & turr? in. xii. Vsq; adeo ne mori miserũ
 est. ut scilicet malim turpiter fugere q̄ honeste mori: & Aeneas i. ii. Pulchrũq;
 mori succurrit in armis. Et de getis. Morrẽ cõtẽnũt laudato uulnere getæ. &
 Iuuenalis/ Summũ crede nephas animã præferre pudori. Vir ergo bon? nõ
 formidat mortẽ. de hac re Cicero in Paradoxis. Mortẽ ne mihi minitaris?
 ut oĩno ab hoĩbus: an exiliũ ut ab improbis demigrãdũ sit. Mors terribilis ẽ
 iis quoq; cũ uita extingunt̄ noĩa: nõ iis quoq; laus emori nõ p̄t &c. Quin ut
 Plynius (quẽ humanã uitã q̄si p̄sum dixeris) refert. cõtra oĩa mala unicũ
 remediũ mors est. qñ & Phediũ qui p̄ patriã pximo/ occubuisse oracula fœ
 licissimũ censuerẽt. Signate ergo dicit. Soluet. Quia ut platonici dicũt cor
 pus nostrum est animæ carcer & sepulchrũ. quocirca grace dicitur nunc $\lambda\epsilon/\mu\alpha\sigma$
 hoc est uinculũ nũc. $\sigma\omega\mu\alpha$ quasi quoddã $\sigma\eta\mu\alpha$ id est sepulchrũ. unde
 Cicero in de somnio Scipionis. Qui e corporum uinculis tanq; carcere euo
 larunt. Neq; uero arrogãtiæ est q̄ dicit ipse deus me soluet. hoc enĩ summæ
 perfectionis est. Nam ut Cicero ex platonica philosophia docet. Vir bonus
 sibi mortem nõ conciet sic etenim uideretur effugere munus ad quod ani
 mus corpori a deo datus est. sed explebit uitam suam. Vnde in sexto Virgi
 lius de iis qui sibi uitam dempserint: proxima deinde tenent mœsti loca qui
 sibi letum infontes peperere manu lucemq; perosi. Proiecere animas: q̄ uel
 lent æthere in alto Nunc & pauperiem & duros perferre labores? Fata ob/
 stant &c. Expectandus ergo qui nos soluat deus. Verum propius ad arrogã

Perfere
 Indignum
 Adimo

Sæuus

Mors

Corpus

triam accedere uidetur q̄ dicit Simul atq; uolam. sed scies sapientis uolunta-
tem ita diuinæ esse conformem. ut nihil uelit quod deum nolle sciuerit. non
ergo uolet se solui e carcere donec deum id uelle cognouerit. Vel dices uirū
bonū & sapientē bene posse sperare de deo. unde in secundo Aenei. Iuppiter
oīpotens precibus si flecteris ullis Aspice nos hoc tū et si pietate meremur.
Vnde & p̄pheta Ad dominū cū tribularer clamaui: & exaudiuit me. Et alibi.
Non uidi iustū derelictū a dño &c. Opinor. uerbū est poetæ interpretantis
illud quod dixerat sapiens. Ipse deus &c. Opinor inquit dum dixit: deus me
soluet. q̄ nō intellexerit de carcere tyrāni. sed de uinculis corporis. hoc ergo
sentit Moriar. mors ultima linea rerum est. Sūt qui putēt Horatiū hic epicu-
rice loqui ac dicere mortē oīa finire: cū corporibus animos quoq; sed uide/
ant q̄ ineptū illi uirū sapientem faciant. Si enī uiro sapiētī perfulsum eēt nul/
lā fore post hanc mortalibus uitā. nō in carceribus cruciari ueller: sed potius
cum epicureis hoc sentientibus uoluptates tantisper dum in hac mortalitate
daretur. amplexari studeret. Loquitur ergo poeta de rebus tēporalibus. nō de
animis: qui æterni sunt. Est enī metaphora ab antiqua horarū dinumerati/
one. Nā antiqui p̄ umbram gnomonis orto sole in semicirculo horas specta-
bant in qua re ultima linea: ultimā tempestatē significabat unde illud Persa-
num. quinta dū linea tangit umbra. Neq; ab re sumpta est trāslatio. nā uitam
nostrā lucē uocant. ut in. iiii. Aenei. Inuisam q̄rens q̄primū abrūpere lucem.
Sicut ergo sōl dū ultimam lineam linquit diem claudit. sic dum lux uitæ no/
stræ ad ultimam lineam puenit: extinguit. Sed hæc hætenus redeo ad maro-
nem a quo propter uicinitatem carminis digressus sum.

P. Virg. Maronis de ludo contra auariciam
& iram.

Perne lucrū: uexat mētes uesana libido

f Fraude carete graues: ignaui credite doctis

Lufuri nūmos aīos quoq; ponere debēt

Irasci memini uictos: placet optime frater

Ludant secure quibus est æs semp in arca

Siquis habet nummos ueniens: exhibit inanis

Lufori cupido semper grauis exitus instat

Sancta probis pax est: irasci desine uictus

Nullus ubiq; potest fœlici ludere dextra.

Initio furis ego sum tribus addita quarta.

Plecte truces animos: ut uere ludere possis

Ponas mature bellum precor: iraq; cesset.

malorum fuere. Namq; auaricia: fidem: probitatem. cæterasq; artes bonas

VONI
amq̄dē
reipubli
cæ incolumitati
in q̄ palmam ni/
mirū Romani si
bi uēdicāt: nihil
auaricia ipsa p̄ni-
ciosius ortum ē.
crescentibus siq/
dem diuitiis om-
nem honestæ ui-
tæ gloriam ami-
sere. Vnde Salu-
stianum illud in
Catilinario. Igi-
tur primo pecu-
niæ deinde im-
perii cupido cre-
uit. ea quasi ma-
teries omnium
c iii

Auaricia

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

subuertit. Pro his superbiam: crudelitatem: deos negligere: oīa uenalia habere. prauitas docuit. Et paulo post. Auaricia pecuniæ studium habet: quam nemo sapiens concupiuit: ea quasi uenenis malis imbuta: corpus animumq; uirilem effœminat: semp̄ infuita: semp̄ infatiabilis ē. neq; copia neq; inopia minuit. Et in Iugurthino. Cæterū mos partiū populariū & senatus factionū: ac deinde omniū malarū artū paucis ante/ annis Romæ ortus est: otio atq; abundātia earū rerum quæ prima mortales ducūt. Nā ante Carthaginē de/ letam populus & senatus romanus/ placide modesteq; inter se temp. tracta/ bant. Neq; gloriæ neq; dominationis certamē inter cives erat. Metus hosti/ lis: in bonis artibus ciuitatē retinebat: sed ubi illa formido mētibus discessit: scilicet ea quæ res secundæ amāt: lasciuia atq; superbia incesse. ita quod in aduersis rebus optauerūt otium: postq̄ adepti sunt: asperius acerbiusq; tulere. Nāq; cepere: nobilitas dignitatem in superbiam: populus libertatem in libi/ dinem uertere. Ita oīa ī duas partes abstracta sunt: rei publica quæ media fue/ rat: dilacerata. huic Salustiana sentētia correspondet illud Iuuenalis in sexta. Præstabat castas humilis fortuna latinæ. Quondā: nec uitiis cōringi parua si/ nebāt Testa: labor: sōniq; breues: & uellere tusco Vexatæ duræq; manus: ac proximus urbi Hannibal: & frantes collina in turre marici Nunc patimur lō/ gæ paci mala: sæuior armis Luxuria incubuit: uictūq; ulciscit orbem. Nullū crimē abest facinusq; libidinis: ex quo Paupertas Romana perit. hinc fluxit ad histros Et sybaris colles: hinc ad rodos & miletos Adq; coronatū petulās madidūq; tarentū Prima peregrinos obscæna pecunia mores Intulit & tur/ pi fregerūt sæcula laxa Diuitiæ molles. Hæc illi. Quoniā igitur inquā tā no/ cūa auaricia romano imperio fuit. Nihil diuisius Romani poetæ (qui semp̄ rei publicæ prodesse studuerunt) execrati sunt. Hinc illa exclamatio ī tertio Aenei. Quid nō mortalia pectora cogis Auri sacra fames. Hinc ī sexto apud tartarū dānatos dicit. Aut qui diuitiis soli incubuere repertis Nec partē po/ suere sibi: quæ maxima turba est. Et paulo post de iis qui auro iustitiā pollue/ runt. Discite iustitiā moniti & non temnere diuos Vēdidit hic auro patriam: dominūq; potentē Impoluit: fixit leges precio atq; refixit. Hinc tota Horatii excādescetia qui ubicūq; potest in auariciā insurgit. atq; insanissimos auaros esse docet. & plurimæ purgationis (quam p̄ helleborē intelligit cuius copia in antycira prouenit) indigere. Vñ ait in sermonibus nomine stoicorum. Danda est hellebori multo pars maxima auaris. Nescio an antycirā ratio il/ lis destinet omnē. hoc est nescio an auaris oī helleboro opus sit ut purgent: oīs enim peccati species ex mala cupiditate (quæ auariciā generaliter dici potest) nascit. Sunt aut̄ tria huius pestis præcipua capita. Aut enī mala cu/ pidine ductus p̄ fas & nephas acquirit & proprie dicitur auarus ab auendo id est cupiendo. Vnde & auendus dicitur. Aut res utcunq; acquisitas illiberaliter amat. semper secum seruat & dicitur tenax. Aut nulli usui expendit. & dicitur proprie sordidus. sicut contra qui nitidum rerum suarum usum habent Lau/ tos uocamus. Vnde Iuuenalis. Atticus eximie si cœnat lautus habetur. Ha/ bet autem auarus hoc demētia: q; ut dicitur in primo sermonum semper in/ uidia cruciatur. Vnde ait. Quodq; aliena capella gerat distinctius uber Ta/ bescat. Habet & illud/ q; rebus partis nescit uti. Vnde in sermonibus Cōge/

Auarus

Sordibus
Lautus

ffis undiq; factis Indormis inhiās & tanq̄ parcere factis Cogeris. Adde q̄ auariciā uitiū tāto magis uitiū hēt quāto nos ībecilliores efficitur. Est enī senibus cōe uitiū. q̄ (ut inquit comicus) oēs ad rem audiores sunt. Hinc il/ lud Horatii in de arte poetica. Multa senem circumueniunt incommoda uel q̄ Quærit & inuentis miser abstinet & timet uti &c. habet & hoc mali q̄ cæ/ tera uitia multo ulu disciplicent. qualis superbia exterior. qualis luxuries. & reliquæ pestes. Auaricia uero nec copia nec inopia minuitur. Vnde Iuena/ lis. Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. Est ad hoc execrabi/ le malum / q̄ cætera uitia quandam apparentem dulcedinem insipientibus pariunt. Auaris uero tanto minus est quietis aut dulcis fruitionis quanto ma/ gis rerum. ut enim inquit Seneca. Tam deest auaro quod habet q̄ quod nō habet. Est ad summum auarus odiosus omnibus: nemini amicus. non deo. non sibi. non proximo. Non sibi / quia parcat & inuentis miser abstinet. Vn/ de in sermonibus de homine auaro. Vix credere possis q̄ sibi non sit ami/ cus. Non deo Vnde est in eisdem sermo. diis inimice senex custodis ne tibi desit. Non deniq; proximis quia male si potest congerit. nec ulli impertitur quicq̄. Quando ḡitur tantum est auariciæ malum: ut quod misericordiæ maxime officit. seuerissime a poeta nostro nunc improbatur. Dices forte ni hil uideo seueritatis? Nempe hoc est maximum. q̄ ita auariciam damnat. ut ne uitam nostram polluat. etiam a ludo / qui recreandi animi gratia fieri so/ let: nobis abstinendum dicat. Vtitur ergo argumento a uerisimiliori. Nā si ne ludere quidem lucri causa possumus. certum est a malis quæstibus absti/ nendum esse.

Perne lucrum. non dicit Sperne ludum quoniam nec uersus id pateretur nec sententia. non uersus: quia ludus primam longam habent. Non sententia. quia interdum ludendum est. Nam & sa/ cri ludi sunt ut Apollinares. Loquitur tamen de ludo alexæ aut pi/ læ. aut alterius rei unde lucellum exquiritur. Vexat mentes ue/ sana libido. Vexare uerbum est magnæ uolentiæ ut docet Aulus Gellius Est enim frequentatiuum a ueho. sed qui uehitur. alterius uiribus impelli/ tur. Qui uero uexatur nunc huc nunc illuc agitatur. Quando enim quis per idem spacium sæpe uolenter rapitur atq; retrahitur tunc proprie non uehi/ tur: quod semel fit sed uexatur. Vefana ergo libido uexat mētes. hoc est im/ potentes uirium agitatur & cogit sub alio sole quarere merces. Hinc plurimi poetarum loci. Horatius ī primo carminum. Ne quicq̄ deus absceidit prudēs oceano dissociabili Terras: si tamē impiæ Nō tangēda rates transiliunt ua/ da. Et multis aliis in locis. Vefana. Ve particula aliquando auget. ut uehe mens. aliquando minuit. ut uestibulum. aliquando cōtrarium inducit ut ue/ cors sine corde & animo uirili. uel certe prauī cordis. sic uefanus male sanus. Libido ut plurimum in malam parrem accipitur. semel apud Salustium in bonā. refert aut ad ambitionē ut est libido dominādi. & ad cōcupiscentiā. ut est libido carnis. itē ad quāuis malā cupidinē. uñ nōnulli codices hnt hoc lo/ co uexat mētes uefana cupido. Fraude carete graues: ignari credite doctis. Tribus uitæ nīæ p̄tibō poeta cōsult. primæ q̄ iniēs ætas dī / cū ait Ignari cre/

Vexo

Ve

Libido

Tria tribus
ætatibus p̄ce
pta

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

dite doctis. Mediæ cū dixerat. sperne lucrū. ea enim ætate ludis incūbūt. su-
 premæ aut̄ dicens. fraude carete graues. Et sūt sane salubria præcepta. Quid
 etenī adolefcētibus salubrius q̄ ut discāt. Oportet aut̄ (inquit philosophus)
 discētē credere. Neq; tñ uult: ut nīmiū creduli simus: sed ut doctis & exptis
 dūtaxat fidem habeamus: quæ res si rite seruet̄ nihil in re pub. utilius cōtin-
 geret. Quot etenī ignari sumus/ quoniā ab ignaris & indoctis doceri spera-
 bamus. & miseri nostri parētes: si doctos præceptores nobis cōparassent: nō
 nequitia. sed litteris nūc incūberemus. Quid itē adolefcētia & uirili ætati
 decētius cōueniret: q̄ ut ludo & libidine abstinenceam. Quid deniq; Senectæ
 niæ iucūdius aut pulchrius cōtingat. q̄ ut fides nobis hear̄ qd̄ nō dubie fiat si
 fraude uacarem. Inq; ergo bñ fraude carete graues hoc ē maturi æui. Igna-
 ri credite doctis. de hac re sic cicero ubi adolefcētia officia p̄scribit. Est igit̄
 adolefcētis maiores natu uereri: ex hisq; eligere optios & p̄batissimos quoꝝ
 cōsilio atq; auctoritate nitat̄. Ineuitis. n. ætatis isctitia: senū cōstituēda & regē/
 da prudētia est. Maxie aut̄ hæc ætas a libidinibus arcenda est: exercēdaq; in
 labore patientiaq; & animi & corporis. ut eorū & i bellicis & ciuilibus offi-
 ciis uigeat industria. Atq; etiā cū relaxare animos & dare se iucūditati uolēt:
 caueant intēperantiā. meminerint uerecūdiæ: quod erit facilius si eiusmodi
 quoꝝ rebus: maiores natu intetesse uelint. Hec ille. Et si ut sequenti capite
 docet senum interest. ut amicos: & iuuetutē. & maxime rempublicā consilio
 & prudentia q̄ plurimū adiuuent. & c. ante oīa opus ut sine fraude inueniant̄.
 nam ut iam dixi/ nihil profecerimus docēdo. si doctrinæ nostræ p̄pter frau-
 dem in nobis compertā fides desit. quid enī profuit cassandræ pronosticon
 de qua sic Virgilius. Tūc etiam fatis aperit cassanda futuris ora dei iussu non
 unq̄ credita teucris. Lufuri & c. Ordo est lufuri. quod est quicunq; ludere pa-
 rant. debēt ponere nūmos quoꝝ. i. etiā aīos. hoc est tametsi auiserint nū/
 mos. non tamen irascentur. Irasci meminī uictos. gerit præceptoris partes.
 Quocirca uult sibi credatur tanq̄ experto. meminī inquit. hoc est memoria
 completor ex iis quæ uidi uictos irasci. Placet optime frater & c. Facete lo-
 quitur. solent enim qui moralia præcipiunt ad liberos suos utpote ad charis-
 sima pignorascribere. sic Marcus Cicero ad Marcū filium officia scribit. &
 opus illud morale. Cum animi aduerterē etiam ad filium destinat̄. debent
 enim præceptores ut meminēt Iuuenalis haberi parentis/ loco. sed Virgi-
 lius modestiæ gratia optime frater dixit: quomō & apostoli nostri ad suos
 scripserunt. Dicitur autem frater quasi fere alter. Ludant securæ. Huius sen-
 sum potes dicere a contrario sensu eliciendum esse. ut Sit. quia nulli semper
 fatis eris in arca est Nulli ludant. uel intelliges simpliciter. sic. Ludant prædi-
 uites si qui censum & thesaurū inexhaustum habent. Tu uero optime frater.
 hoc est qui meæ cōditionis es a ludo abstinueris. Aes æris. species metalli
 est: sed pro pecunia accipitur: nam primi nummi ærei: nō aurei aut argentei
 fuere. Ouidius de fastis. Aera dabant olim melius nunc omen in auro est.
 Vi: taq; concessit. Prisca moneta nouæ. Hinc pecuniam debitam æs alienū
 dicimus. Et ærarium repositoriū publicæ pecuniæ. Seruius Tullus primus
 fertur æs signasse. nam antea rudi utebantur. Signatumq; aiunt nota pecu-
 dum. unde pecunia dicta. Nam argenteus nummus primum signatus est

Officia ado-
lescentie

Frater

Aes

Pecunia

anno urbis. ccccc. lxxvi. Deinde. lxxii. auno signatus est aureus. Alii aliam appellandæ pecuniæ rationē dant. Dicunt olim omne cōmertium fuisse in cōmutandis pecudibus in quibus præcipuas diuitias sitas putabāt quod ubi ære & auro argentoq; fieri capit pecunia q; in pecudum locum successit ap/ pellata est: Sūt qui dicant extare nūmos æreos signatos sub iano antiquissi/ mo italiæ rege. quorum alterius partis nota est nauis qua saturnus in italiā uectus erat. Alterius Ianus biceps/ propter rerum experiētiā & prudentiā Certum autem est æs ac cipi solitum pro omni pecunia. Vnde in bucolicis. Non unq; grauis ære domum mihi dextra redibat. Arca dicitur ab arcendo

Arca

q; arceat hoīes a rebus quas arcanas idest secretas & occultas esse uolumus Siquis habet nūmos &c. Conformiter ad priorem sententiā qua diximus: nullis ludendū. quia nullis æs semper in arca est. Nam. Si quis habet num/ mos ueniens: exhibit inanis. Inanem dicimus cui pecunia nō est propter ina/ nem crumenā. siue sacculos: ærarios inanes. Vnde et uacius dicit Iuuenalis cantabat uacius coram latrone uiator. Nūmos a numeris dictos putant. In/ uento enim nummo hoc est signato ære: orta est numeratio in satisfactioe

Inanis
Nummus

Antea enim æra pendebant: Vnde hodie pendere satisfacere significat. ut sexto Aeneidos. Tum pendere pœnas Cecropidæ iussi. hinc etiam est q; hodie quoq; talentū auri. libram aur i. & argenti dicimus: tametsi nō ponde/ re: sed numero satisfacimus. Lufori cupido &c. Causa est q; cæcus cupidine lucri: ludendi peritiam nō habet. Exitus grauis. At qui dictum est exhibit in/ anis. Sed dic grauis. idest molestus & tristis. ut apud Iuuenalē. Quo tondenti grauis inueni mihi barba cadebat. nō enim iuuenibus grauis idest ponde/ rosa barba est: sed molesta. Exitus est finis ut Exitus acta probat. & secundo Aenei. Hæc finis priami fatorum. hic exitus. sed pulcherrime hic ponit. allu/ dit enim ad exitum luforis a taberna luforia.

Pendere

Exitus

Anctaprobis pax est. Hactenus auariciam criminatus est. nūc pul/ s chro moderamine iram retinendā docet. Et ueluti plena laus cō/ trariorum uituperationē habet. ita & uera uituperatio unius a cō/ trariorū laude cumulatur. Cōmendat igitur pacem. Quam chri/

Ira

Pax

stiano uiro auctor & saluator humani generis satis cōmendatam fecit. quan/ do eam ut rem preciosissimam. charissimis legauit. Omnibus uero mortali/ bus per se laudata esse poterit: quādo et feræ in suo genere eam seruent: Nā de publica pace quid boni habet nō dicto opus est uidentibus quot & quan/ ta sint belli mala. Quod uero Iuuenena. ait. Nūc patimur lōgæ pacis mala. nō pacem criminat: sed ocium & desidiā quā ingrati ignauiq; animi subiere. di/ cit ergo. Sancta probis pax est. Quorū uerborum ordo est. Pax sancta idest inuiolabilis est probis idest probi habent pacem quæ sancta est. uel sic. Pax est probis sancta. idest pax est habita & æstimata sancta a probis. uel sic Pax ē sancta idest sancita & introducta a probis. Vnde est illud horatianū in de ar/ te. Siluestres homines facer interpretesq; deorum Cædibus & uictu fœdo de/ terruit orpheus &c. Vtrū utrū autē dicatur sensus erit q; magnæ probitatis indicium est. seruare pacē. Nihil enim moribus honestis tam obest. q̄ lites & iurgia. unde notum uerbū poetæ. Lis est de paupere regno. Scīn dici uo/ lunt de quo sancitum est pœna sanguinis ne quis uiolet. unde sancta sepul/

Sanctum

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

chra. sancta moenia romæ &c. Irasci desine uictus. Vide q̄ moderate præci-
 piat. Quia enim ira / quæ subita sanguinis inflâatione circa cor / nascitur in
 nostra potestate nō est. Nec omnis ira mala est. ut enim docent peripathe-
 tici ira multum ad fortitudinē facit. & in diuinis eloquiis dicitur. Irascimini
 & nolite peccare. Idcirco poeta non dicit noli irasci. sed irasci desine uictus &
 paulo post dicit iraq; cesset. Iram quando importat primum animi motum
 in nostra potestate nō esse docet Flaccus in sermonibus dicēs. Deniq; qua-
 tinus excidi penitus uitium iræ. Cætera itē nequeunt stultis herentia &c.
 Et propterea idem in epistolis non uult iram omnino expelli. Sed conti-
 neri. ubi inquit. Qui non moderabitur iræ In festum uolet esse dolor quod
 sua ferit: & mens dum pœnas odio per uim festinat inulto. Ira furor breuis
 est animus rege: qui nisi pareat imperat. hunc frenis hunc tu compeſce cate-
 ni. Nullus ubiq; potest foelici ludere d extra. Prouerbiū est quod in re
 cōmuni multum gratiæ habet. Solent autem tali deuerbio qui uicti sunt se
 consolari. Nihil est ex omni parte beatum. cōmune enim malum tolerabi-
 lius est. Initio furii &c. Ordo satis obscurus est. ego ira sum addita quar-
 ta furia. furii initio tribus. id est quæ ab initio non nisi tres erant. Sunt tamē
 quæ sic legant. Initio furii ira est tribus addita quarta: & sic ordo facilis est:
 & meo iudicio magis quadrans: Furia apud inferos tres dicuntur. Alecto. me-
 gera & Tisiphone. quas acherontis filias esse dicunt ex nocte. nec ab re. Ache-
 ron enim interpretatur absq; leticia. nam a priuatiua est particula. et ἄρα di-
 citur leticia. & nox est cæcitas quædam & priuatio luminis. quando ergo:
 mens nostra tristitia afficitur ad iniuriam illatam. nec habet lumen rationis
 quo refrenetur statim in furorem rapitur. Itaq; ira potest esse quarta furia-
 rum. Quia iras furor breuis est. Hæsiodus in theogonia aliud dicit. sed non
 omnia referre in unum locum possumus. Hoc tamen non præteribo: poe-
 tas solere: ad notum rerum numerum adiiciendum aliquid esse attestari. Sic
 quia duo Catones insigni uirtute fuerunt Iuuenalis alludit. habeat nūc Ro-
 ma pudorem. Tertius e cælo cecidit Cato. Sic horatius ad septem sapiētes
 in græcia nobilissimos respiciens inquit in sermonibus Hæc mihi Sertinius
 sapientum octauus amico Arma dedit. Sic sappho decima pieridum dicta
 est. Sic & hic a quarta furiarum nuncupatur. Plecte truces animos ut ue-
 tu ludere possis. Qui etenim spe lucri rapitur. non ludos sed sollicita seria du-
 cit. Plecte ergo hoc est rigide flecte & castiga truces. id est feroces & tru-
 culentos animos. Plectere est afficere tormentis ut in epistolis horatii.
 Quicquid delirant reges plectuntur achini. Ponas mature bellum precor.
 Ponas id est deponere. mature id est tempestiue. Nam id maturū dicitur quod
 neq; serius / neq; citius solis beneficio detectum est. Inuitat ergo ad tempe-
 rantiam. Nam certum est lusorem ubi amiserit quouis modo irasci. Vnde
 Horatius in epistolis. Ludus enim genuit trepidum certamen & iram. ira
 truces inimicicias & funebre bellum. Itaq; cesset: quia ut dixi fieri non
 potest: ut uir acer & strenuus omnino ira uacet. id enim imbellis animi est.
 idcirco dicit cesset ira. id est placetur tempestiue.

Tres furia

Plectere

P. Virgilio de liuore seu inuidia carmen
endecasylabum.

Iuor tabificum malis uenenum

1 Intactis uorat ossibus medullas.

Et totum bibit artibus cruorem.

Quod quisquis furit: inuidetq; forti
(Ut debet) sibi poena semper ipse est.

Testatur gemitu graues dolores:

Suspirat: gemit: incutitq; dentes:

Sudatq; frigidus intuens quod odit.

Effundit mala lingua uirus atrum:

Pallor terribilis genas colorat:

Infœlix macies renudat ossa.

Non lux: non cibus est suauis illi:

Non potus iuuat: aut sapor lyæi:

Nec si pocula iuppiter propinet:

Atq; hæc porrigat & ministret hebe:

Aut tradat Ganymedes ipse nectar

Non somnum capit aut quiescit unq̄

Torquet uiscera carnifex cruentus

Vefanos tacitus mouet furores:

Intentans animo faces erinis

Est talis titi q; uultur intus

Qui semper lacerat iecur comesti:

Viuit pectore subdolente uulnus

Quod chironia nec manus leuaret

Nec phœbus: sobolesue clara phœbi:

IVOR

tabificū

&c. mō/

stratum

est auariciam &

Iram infestis /

fima esse uitia.

auariciam qui /

dem reipublicæ

Iram uero pro /

ximis. Auarus si

quidē omnia ue

nalia habet ut pe

cuniā accumulet

iracūdu quo tē

pore ira parcius

est / sanguinis &

uindictē sitiēs de

bacchatur. nihil

q; tam exoptat q̄

quo inimicū ul /

ciscatur. Nunc

autem poeta no

ster ingeniosissi /

mus ostendit. In

uidiam pernitio

ssimam esse illi

cui inest. Effic

enim ipsum Li

uidū. Tabidum

Macelentum. at

q; omnis laticia

et boni expertē

Vnde Horatius

in epistolis. Inui

du alterius re /

bus macrescit o /

pimis. Inuidia

ficuli non inue /

nere tyrāni. Ma

ius tormentum.

Inuidia

&c. Neq; usq; adeo mirū ē hāctā dirā eē pestem. Nā si uti quisq; summā cha
ritatem habet: ita perfectissimus est: consequitur: ut qui maxima inuidia la
boret infœlicissimus sit. Nihil enim usq; adeo fraternæ charitati atq; inui
dia officit. Nam inuidus is demū dicitur: qui nō potest bonis oculis uidere

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

salutem alterius. q̄ optimus quisq; non minus ac suam desiderat. Possimus ergo miseros despiciere. hoc est nolle aspiciere ex contemptu. sed foelicibus duntaxat inuidemus. Vnde Martialis. Omnibus inuidias Liuide nemo tibi. hoc etenim pacto omnes præter Liuidū foelices forent. qui certe foelicitate indignus est. quocirca dici solet nihil iustius esse inuidia. Notus etiam est autor/ qui inuidos omnibus in locis habere oculum desiderauit. credo equidem ut tantis hominū bonis cruciatus aliquñ (si quidem fieri posset) ipsum sui miserescat. Pestiferā autē inuidi mentē pulcherrime aperit Aesopus phri/ gius ille fabulator ingeniosissimus in apologo in quo ostēdit Auaro atq; in/ uido oblatā a deo cōditionē. ut quācūq; rem peterēt/ eā impetratam abduce rent. Cū igitur inuido ut peteret iussit auarus. ille renuit timēs auarum posse aliquid accumulatius periturū eē. Iussus autē auarus postulare. nō immemor sui. nec a natura discedēs: petiit ut quācūq; rem inuidus exoraret/ eam gemi/ natā haberet. Quod cū inuidus audiret: tabescens q̄ illi cumulatius & gemi/ nū bonū foret: oculum sibi erui petiit. quo alteri uterq; occācaret. Itaq; in/ uidus non tam sibi pdesse q̄ alteri nocere conatur. Verūtñ ut plurimū auari/ cia inuidiā generat. non semp autē. Nam nōnunq̄ alteri inuidemus: quod nos ipsi habere noluerimus. Sed de hac re nihil pulchrius q̄ poeta adduci potest. quocirca ad ipsum accēdamus. Liur tabificū &c. Cārmē hoc endecasyl/ labon. i. undecim syllabarū: cōstat spōdeo: dactilo: & tribus trocheis quāuis in ultimo loco pprea q̄ ultima syllaba indifferens est/ etiam spondeus po/ nat: Primus uersus sic metit. Liur. spōdeus. tabifi. dactylus. cū ma. troche?. lis ue trocheus. nenū. trocheus. Pari modo & reliqua scandes. Liur existēs tabificū. i. generatiuū tabis uenenum/ uorat deuorat abglutit medullas inta ctis. i. non tactis ossibus. Liur est macula subnigra quæ ex cōtactu & com/ pressu corpore inducit. Iuena. Vnaq; cōspecta liurē ducit ab uua. & Tibul/ lus. Tum succos hærbasq; dedi quis liur abiret Quē facit ipressō mutua dē/ te uenus. Et quoniā inuidia similem maculā generat & obscenū aspectū effi/ cit: a multis liur uocatur ut hic. Nam sicut Cādidus dicit: qui oīa bono ocu/ lo aspicit nulliq; inuidet. aut detrahit: sic ecōtrario Liuidus dicit qui ubi alte/ rius dexteritatem uidet lenta tabe medullitus exeditur. & ex hausto/ qui ī cā dido homine est naturali succo: totus liuescit. Vnde uocat liurē tabificū ue nenū. Venenū enī dicit q̄ ueniat. i. suat p uenas & medullas. Tabes autē dici tur sāguis exudāte puriore succo corrupt?. talē autē liur generat. un dicit. ta/ bificū uenenū. Addit autē notant malis nō tā q̄ p̄cipue mali sūt q̄ alteri? bona uidere nō pñt. q̄ q̄ hoc uenenū malis hoc ē iuidis dūtaxat nociuū est. Nā lu/ xuria luxurioso delectatōnē affert. & colluxurioso labē. Supbia miseris quos fastidimus molest. a est. auaricia oībus odiosa. ira offendēti dānosa. gula hæ/ redibus iniqua. Accidia q̄uis desidibus dulcis: bonis tñ operationibus: quas aut deo. aut sanctis. aut parētib;. aut liberis. aut patriæ. aut reip. debem?: sum mopere nociua est. Inuidia uero inuidū dūtaxat cruciat. nā inuisus semp bea tus est: aut talis iudicat. q̄a ergo iuidia exedit inuidū bñ dixit tabificū malis. neq; uero erit tam ineptus interpres: q̄ dicat tabificū. i. tabem faciēs malis. i. maxillis. tametsi liur edax dicatur. quia oportet ut prior syllaba breuis sit quæ in dictiōe malis semper nisi adiectiuū fuerit pducitur. Nec obiiciēdum

Liur

Candidus

Tabes

est q̄ inuidus aliis saepe molestus est. quoniã sibi dũtaxat per inuidiã nocet aliis uero. quia præter inuidiam alia quoq; peccata habet : sunt eni multa familiaritate deiuñta inter se. Et totũ bibit artubus cruorẽ. Ex hac aut̄ re ut dixit liuor. Quod quisquis furit &c. ratio est quare cruorẽ ebibat. Quod idest quia q̄ quis. idest quicũq; furit. i. insanit & irascit̄ & inidet forti alterius ipse est semp̄ sibi pœna. Hoc est seipsum cruciãs. ut debet: quia dicit̄ iusticius inuidia nihil est. quã crimine nondũ Perfecto autorẽ cruciat p̄prio ense reflexo. Sors dicit̄ quicq̄ fortimur. i. accipimus ab aliquo ut illi fœnus facia-

Sors

mus. Dicũt aut̄ Iouẽ unicuiq; nascẽti dare partẽ boni et partẽ mali. illud ergo quod a deo accepimus ut bene operemur sors dicit̄ Illud etiã quod a fortuna nobis obicit̄. sors dicit̄. unde Hora. in principio sermonũ. Qui fit me- cœnas ut nemo quã sibi fortẽ: seu ratio dederit seu fors obiecerit: illa contentus uiuat. Dicit̄ præterea fors pecunia illa quã usurarius fœnerat hoc est fœ-

Fœnus

nori dat quod a iuris peritis capitale dicitur: Fœnus aut̄ est lucrũ qđ præter fortẽ rei reddit̄ Demq; quicq̄ fortimur. i. quãdã sorte obtinen. sors dicit̄ Sudat frigidus: pulchra cõpositio qua ostẽdit sudorẽ nõ eẽ naturalẽ: qualis est q̄ ex uehementi calore aptis poris generat̄. Intuẽs quod odit Odit præ-

Odi

fentis tẽporis significationẽ habet. præteriti tñ est secũdũ declinationẽ. Nã odio licet̄ semel in de oratore apud Ciceronẽ odias legeris) rarissimũ in-

Virus
Genæ

ueni est. & si inueniat̄ corripet primã sicut odiũ nomẽ. hic aut̄ longa debet esse prior syllaba: quãra est in præterito bisyllabo paucis dẽptis. Effundit mala lingua uirus atrũ. mala lingua noĩati sũt suppositales illi uerbo effudit nã si legas liuor effundit mala lingua. i. per malã linguã. ut septimi casus sint uersus nõ staret. Virus. ueuenũ nũc tm̄ tres casus. habet olim etiam uiri in genit. uo reperiunt̄ est. Pallor terribilis: hoc est obscœnus aspectu. Genas colorat. Genæ sunt quasi uestes quibus oculus tegit̄ cũ conuiuit. i. aperit̄. & claudit̄: quã ut dicit̄ Pli. olim cilia dicebant̄: Pulchrũ ergo est quod inuidus in ea parte liuescit qua peccat. Infœlix macies renudat ossa: Signate dicit̄ Infœlix macies. quia p̄t esse fœlix. ut est quã maturo cõsilio per abstinentiã & ieiuniũ cõtraximus pro salute aĩ aut̄ corpis. utriq; eni officit̄ crapula. Renudat hoc est aperit̄ & ostentat ossa exhausto sanguine: cõsumptis carnibus & euaporato succo naturali. Nõ lux &c. Nihil est sanis iucũdus luce. unde de didone insaniẽte ex amore dicit̄. Lucẽq; refugit quod uicinã mortis indicium est. Nõ cibus est suauis illi. Exhausto eni sanguine. im̄ minuta est uirtus digestiua: qua sine nullus cibus suauis ẽ. ut patet in a grotis suauis. hic trif syllabũ est. Nõ potus iuuat: qui alias curas expellit. unde ẽ affit̄ leticiã bacchus dator. Nec sapor lyei. i. bacchi q̄ lyeus dicit̄ eo q̄ soluit hoĩem curis λυω eni est soluo unde miradũ est: q̄ qui nos liberõs & solutos. oĩbus curis reddere solet nõ iuuat inuidũ: mirabilius q̄ nec sapor ipse iucũdus sit. Mirabilius multo q̄ potus suauissimus nõ iuuat etiã si pocula iuppiter ipse p̄pinet: abs quo quia hospitalitatis deus est tute sumi possent. Maxime aut̄ mirandũ est q̄ nec hebe deorũ pincerna & iuuenũ dea. nec ganymedes oĩum mortaliũ pulcherrimus puer. nõ possent tam delicate pocula dulcia a Ioue p̄pinata ministrare uĩ inuidũ iuuẽt. Notæ sũt fabulæ. hebe filia iunonis pincerna deoꝝ est: quã dũ incautioꝝ pocula ministraret casu pudẽda renudauit: ob

Hebe

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

quã rem iratus Iuppiter Ganymedẽ pulcherrimũ puerũ trois phrigũ regis fi-
 lium dũ in ida silua uenaret rapuit: raptũq; in hebes locũ suffecit. Vnde ẽ il-
 lud primo Aenei. Et rapti ganymedis honores. Quantũ autẽ ad grãm pocu-
 lorũ faciãt mũdicia pincernarũ offẽdit Iunenialis ubi de misera clientũ cau-
 mula cõquerit dicens. tibi pocula cursor: Gætulus dabit: aut nigri manus of-
 fea mauri. & paulo post. de rege cõiuui. Elos asiae ante ipsum precio maiore
 paratus. Quã fuit & tullii census pugnacis & anci. Nectar est potus deorum
 sicut abrosia dapes significat ipore. Neq; uero dicit a nectẽdo. uolũt enĩ di-
 ctum nectar q; linguam nectat. græcum enim est τὸ πικτὰρ τοῦ μέκτα ἔπος
 &c. Nõ somnũ capit. Quod tñ munus deorũ est: ut in secũdo Aenei. Tem-
 pus erat quo prima quies mortalibus ægris Incipit & dono diuũ gratissima
 serpit. Aut quiescit unq;. Plus est nõ quiescere q; nõ capere sũnũ. quia saepe
 aĩ qetẽ capimus: nectñ dormimus. Vnde de didone infœliciter amãte. At
 non infœlix animi phœnissa nec unq; soluit in somnos oculisue aut pectore
 noctem accipit. Quare uero nõ quiescat inuidus est. quia. Torquet uiscera
 carnifex cruẽtus. Liur cruẽtus. i. plenus cruoris torquet uiscera: & ideo est
 carnifex. Viscus cetis secũdũ Seruũ significat omnẽ carnẽ intra pellẽ cõtẽ-
 rã. Viscũ autẽ secũdã declinatiõis significat illud quo aues uiscantur gluten:
 Sũt qui in singulari solũ ablatiuũ uiscere usitatũ dicant. Donatus super illud
 in Andria Vix sum apud me: ita animus cõmotus ẽ: metu: spe: gaudio. Duo
 inquit carnifices futurarũ rerum sunt spes & metus &c. quibus uerbis accipit
 carnifices sicut nũc Virgilius. Vefanos tacitus &c. hoc enĩ differt liur ab
 ira: q; ille tacitus ad præcordia incubat. ira uero manifeste in offensore insur-
 git. Tacitus utroq; mō accipit ut docet ualla. Nũc actiue ut si uelis hic. liur
 tacitus. i. tacens mouet uefanos furores. quia in liuidũ debacchat quẽ dilace-
 rat. Nũc passiue: ut apud Senecã: Quod tacitũ eẽ uis nemini dixeris. & apud
 sextũ Aenei. Quis te magne cato tacitum aut te Cossæ relinquat. Sic põt hic
 accipi. liur tacitus. i. occultatus & conditus intra uiscera liuidi mouet uesa-
 nos furores: quasi diceret intestinos. Intentãs aĩo &c. Interpretat quos fu-
 rores moueat. est inquit intẽtãs. i. intẽtiores faciens uel augmẽtans aĩo fa-
 ces idest flãmas erinis. i. cõtentiõis furoris ἔπις enim cõtentiõ dicit. Est ta-
 lis. i. ordo est. quia. & talis uultur est intus. i. intra uiscera inuidi. qui. i. qualis
 lacerat semp iecur titii comesti. i. exesi quo ad iecoris. Fibras. ut sit totũ pro
 parte uel leges comestũ. De Tityo sic sexto Aeneid. Nec nõ & Tityo terræ
 omĩpotentis alũnũ. Cernere erat: per tota nouem cui iugera corpus Porri-
 gitur: rostroq; imãnis uultur adunco. Immortale iecur tõdẽs: fœcũdãq; pœ-
 nis Viscera: rimaturq; epulis: habitatq; sub alto Pectore: nec fibris reqes dat
 ulla uenatis &c. Intelligit autẽ per Tityũ luxuriosus. A mauit enĩ latona apol-
 linis & diantæ matrẽ: ob quã rem cõfixus iaculis phœbi: dãnatus est apud in-
 feros ea pœna: ut uiscera ei? uultũ imãnis exedat quæ tãetsi cõtinue absumit
 Nũq; tñ deficiũt qa semp renascũt. Quod ideo fingit: qm credũt moriẽtiũ
 aĩas ea affectiõẽ eoq; mētis habitu pmãsuras: qua corpa linqunt. Vnde de
 amãtib; in eodẽ sexto. Curæ nõ ipsa in morte relinqunt. Et paulo post de
 aliis studiis. Quæ grã curruũ Armorũq; fuit uiuis: quæ cura nitẽtes Pascere
 equos: eadẽ seq; tellure respostos. Quia itaq; amãtes nimis curis agitãt in

Nectar

Viscus

Tacitus

Titius

uita bene fingit. Iritius quē Horatius incōtinētē appellat: perpetuis griphi-
 bus seu uulturibus exedi. Simili autē modo tantisper dum uiuit inuidus tor-
 quetur: quasi dicat ipsum hic infernales pœnas luere. Et non longe abest. nā
 sicut in inferno semp cruciant: neq; tamen culpa purgat aut offensio remittit
 sic inuidus continua pœna afficit: nec tamen melior euadit. Vultur olim di-
 cebatur hic uulturis. unde Ennius. Vulturis in filuis miserū mādebat homo-
 nem. Viuit pectore sub dolēte uulnus. uiuit id est semp recēs est: sicut aqua
 semper fluēs uiua dicit. ut secūdo Aenei. Donec me flumine uiuo Abluero.
 Quod qdē uulnus manus chironia. i. ipse chirō phillirides iustissimus centau-
 rorum leuaret id est curaret. Nec Phœbus leuaret. Nec clara soboles phœ-
 bi id est Aesculapius leuaret. hoc Phœbus habet incurabile uulnus. Chiron ut di-
 xi phillirides id est philliræ nymphæ & neptuni in equū cōuersi filius fuit. pa-
 ter thetidis & auus achillis: qui plurima medicinæ adiuuētā inuenit. quorū
 qdā adhuc extāt. Maxie pitus fuit eius quā chirurgiā uocāt ut nōnulli putāt
 a chirone denotātā. uel potius a manu quæ χείρ dicit. Docuit achillē ut di-
 cit Statius in achilleide curationē uulnerum ut de telepho nobilis recitat le-
 uatio. quem ferrugine eius ferri quo ipsum uulnerauerat sanum reddidit. un-
 de est in remedio amoris Vulneris auxilium pelias hasta tulit. Phœbus autē
 ut dixi solis est peculiare epitheton. fingitur autem phœbus siue apollo me-
 dicinæ peritus: quorum omnis herbarum uirtus solis radius percoquantur.
 Aesculapius autem præter omnis mortales in hac re doctus fuit abs quo uir-
 girilius uirbium a morte renocatum dicit. Et quia tantum in medicina po-
 tuit apollinis filius dicitur.

Chiron

Phœbus

P. Virgilio Carmen de Venere & Vno con-
 tra luxuriam & ebrietatem.

Ec ueneris nec tu uini capieris amore.
 n Vno nāq; modo uina uenusq; nocēt
 Ut uenus enemat uires. sic copia uini
 Et tentat gressus debilitatq; pedes
 Multos cæcus amor cogit secreta fateri
 Archanum demens detigit ebrietas
 Bellum sæpe petit ferus exitiale cupido
 Sæpe manus itidem bacchus ad arma uocat.
 Perdidit horrendo troiam uenus improba bello
 Et lapythas bello perdis iacche graui
 Deniq; cum mentes hominū furiarit uterq;
 Et pudor & probitas & metus omnis abest
 Compeditibus uenerē: uinclis constringe lyeum

EC VE
 nris &c.
 Si pētio
 rib' ocu-
 lis Virgilianam
 dicēdi formam
 cōspexeris nō in
 terrogato op' es-
 set quæ uitia ma-
 gis fugienda sint
 Cū etenī supbiā
 damnaret uidi-
 sti quāta diligen-
 tianos ad mise-
 riæ humanæ me-
 moriā uocitauit
 Cū auariciā per-
 niciosū illud mō-
 strum uilipen-
 deret uehemēti
 uerbo usus est di-
 cens. Sperne ly-

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

crum &c. At de
iraq̄ ad acrimo/
niã facit: parcius
inquit. Iraq̄ ces/
set Cũ uero liuo
rẽ monstrũ nul/
la uirtute redemptũ

Nete muneribus lædat uterq; suis
Vina sitim sedant. natis uenus alma creandis
Seruit: finem horum transsiluisse nocet

Luxuria

Venus

ad partes uocaret: quasi exandescẽs inquit Liuo tabi/
ficum malis uenenũ &c. Nunc uero de Venere & Vino locuturus/ quorum
abusus non usus malus est: inquit. Nec ueneris ne tu uini capieris amore.
Nõ etenĩ uenus mala: nec uinũ malũ: sed amor & nimia indulgẽtia utriusq;
detestãda est. Nõ ergo dicit nõ tu capieris amore luxurie. omnis enim luxu
ries dãmãda est: nõ oĩs aut uenus. Similiter non dicit. Mõ capieris amore
ebrietatis: omnis etenĩ ebrietas mala. nõ itidẽ omne uinũ. Tamen si autẽ ue
nerem pro concubitu per methonomiã ponimus: ut sine Cerere & Baccho
friget uenus: tamẽ nõ p̄ omni: sed p̄ eo dumtaxat qui naturalis est nec ince/
stuosus: nam cestus est zona ueneris dictus a castitate qua legitime nubẽtes
cingunt. Verũ tamẽ ponũt tres ueneres: unã ex cælo patre & die matre natã
apud priscos. Et hanc honestã rei præesse uolunt. Alterã ex uirilibus cæli &
spuma maris: & huic incõcessos cõcubitus imputãt. Tertiã Iouis & diõnes fi
liã: ex qua Aeneas natus dicit. Scimus tũ quis multã enumerãt ueneres
multi ioues: multi mercurii &c. Poetã tamẽ operã sic cõfundũt ut omnium
uni addicãt. siue q; unã cælestẽ naturã putẽt omniũ effectũ causã tamen si
per diuersos fiant: siue q; omnia in admirationẽ trahere uolunt. Volunt autẽ
uenerẽ dictã q; per eam oĩa ueniãt & oriant. Et quia generatio rerũ nõ si
ne uirili semine fit. Ideo ueneri utriusq; sexus participationẽ dedere. Nã ut
recitat Macrobius in Cypro est barbata ueneris simulachrũ. Quocirca Vir/
gilius loquens de uenere ait. Descẽdo aut ducẽte deo. & Caluus. Pollentẽq;
deum uenerẽ. & Aristophanes philosophus aphroditõ genere masculino ap
pellat. & Leuinus ait. Venerẽ igit̄ alium adorans siue fõemã siue mas ẽ &c.
De ueneris aut uirtute sic Lucretius. Aeneadũ genitrix hominũ diuũq; uo/
luptas Alma uenus: cæli subterlabentia signa. Quã mare nauigerũ quã ter/
ras frugiferẽtes Cõcelebras: per te quoniã genus oẽ animãtũ Concipit: ui/
sitq; exortũ lumina solis. hæc ille. Propter hanc rem dicit: natis uenus alma
creandis seruit. Certũ est ergo pro cõseruatiõẽ humanã ceterorũq; animã
tium naturã ueneris usu opus eẽ. qui si legitime fiat iure matrimoniali: lau
dãdus est. E cõtrario nemini dubiũ est quãtũ noceat transsiluisse finem. usq;
adeo ut nulla sit labe qua homo a diuina mētis contẽplatione ad corporis
sordes citius auocet. nulla propter quã plura bella fiant. nulla qua citius &
plures in turpem egestatẽ ruant. Nam plautus paupertatẽ luxuriã filiã nũcu
pat. nulla itẽm qua omni honesto studio magis inimica sit: nam hoĩem to/
tum effectũ reddit: ac deinde tardũ & segnẽ. usq; adeo: ut sæpe tardũ pro
luxurioso poetã ponãt. Nocet igitur & animã & corpori. & utriq; plurimũ.

Vinũ

De uino quoq; nihil ignotũ dicam. nam oẽs scimus si temperate sumatur
humano ingenio adiumento esse. Vnde illud horatii in epistolis. Prisco si
credis Mecenas doctẽ Cratino. Nulla placere diu nec uiuere carniã pũt.

Quæ scribuntur. aquæ potioribus: ut male sanos Adscripsit liber satyris fau
 niq; poetas. Vina fere dulces oluerūt mane cancenæ Laudibus arguitur ui/
 ni uinosus Homerus Ennius ipse pater nunq̄ nisi potus ad arma Profiliit di/
 cenda: & reliqua quæ cōmētarij p̄ irrisiōnē dicta putant: nemo tñ mihi infici
 as ibit uinū modice sumptū acuire ingeniū. At quantū ebrietas detestāda
 fit facillime constabit: si hominē potum inspexeris: qui iā omne id (loquor
 de ratione & uirtute) quo a beluis ferisq; differimus exiit: & sui in mundo q̄
 homini similior luto inuoluit. facilis ad irā. facilis ad seditionē. facilis ad lu/
 xuriam. facilis ad blasphemā deorūq; cōtumeliā. facilis ad secreta reuelāda.
 ad amicos p̄dendos. & ad oīa deniq; mala faciēda: contra ad nullā uirtutē pa/
 ratus. Quocirca si ita decefferit: iam de eius salute actū esse dixeris. sed redeo
 ad poetā. Nec ueneris nectu uini capieris amore. Capere multa uidet signi
 ficare secūdu quod uaria sunt quæ capiūtur. Aliqñ enī est in se continere. ut
 atriū meum capit mille uiros. Aliquādo est intelligere. ut capio te. i. sensum
 tuū. Aliqñ auferre. ut quādo capimus rem: qua capta quis ea perpetuū priua/
 tur. unde captus oculis dicit priuatus. Virgilius in georg. Aut oculis capti fo/
 dere cubilia talpæ. Sic caper dicit qui captus est coleis. i. genitalibus. ut docet
 Aulus Gellius. Aliqñ est uestalem suscipere cui rei peculiare erat uerbū. Ali/
 quādo est cōprehendere & in carcerē conuicere: unde captiui dicūtur. Aliqñ est
 inescare fallere aut decipere. unde dicimus hominē captū amore: captum ui/
 no. ut hic Nec capieris. i. nō illaqueaberis amore ueneris: nec etiā amore ui/
 ni: ratio est. Vnō nāq; modo uina uenitq; nocent. Vt uenus eneruat uires &c
 Eneruare ē dissoluere. neruis enī cōsolidamur. unde est: ossibus & neruis cō/
 pegisti me. Sic copia uini. Copia dicit abundātia & plenus usus rerū. ut me/
 retrix facit omnibus copiā sui. sic copia uini est abundātia uini. Nō tamen di/
 ces de exēplari instrumēto q; sit copia. sed poteris dicere fac mihi copiā istius
 instrumēti. hoc est fac ut usum eius habeā. In plurali aut numero copias: co/
 piosum exercitū uocamus. & apud poetas necessitudine uersus aliqñ etiā in
 singulari numero idē significat. ut. ii. A enei. Respicio: & quæ sit me circū co/
 pia lustro. Et tentat gressus &c. id est titubare facit. ut Chremes in eunucho
 Teren. Vicit me uinū quod ego bibi: Ac dū accūbebam: q̄ uidebar mihi esse
 pulchre sobrius: postq̄ surrexi: neq; pes neq; mens satis suū officium facit. In
 georg. Virgi. tenuisq; lageos Tētatura pedes olim uincturaq; linguā. Mul/
 tos cæcus amor cogit secreta fateri. Cuius rei medea & Ariadna testes sunt &
 in sanctis lris Sanson. Cæcus amor. i. cæcos faciēs. pingit tñ amor seu cupido
 puer alatus oculis uelatis. habēs in altera manu tacula. in altera flāmas. Cæ/
 cū autem uocamus nūc quod non uidet ut hominem cæcum. nunc quod nō
 uidetur. ut saxa occulta cæca dicimus: nunc quod non sinit nos uidere. ut cæ/
 cam noctem. cæcam auariciam. cæcū amorem & reliqua quæ nos aut mētis
 aut corporis lumine priuant. Arcanum demens detegit ebrietas. Horatius
 in epistolis. Quid non ebrietas designat? operta recludit: Spes iubet esse ra/
 tas: ad prælia trudit inermem. Sollicitis animis onus eximit &c. & in fermō/
 nibus. Condita cum uerax aperit præcordia liber. Arcanum. dicitur ab arca
 qua arcetur id est tegitur. Demens. Bonum est adiectiuum ebrietatis. Nā
 demens dicitur non qui sine mente est (quia is amēs uocatur) sed qui per/
 d

Ebrietas

Capere

Copia

Cæcus

Ebrietas

Arcanum
Demens

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

uersam & deprauatam mentem habet: qualem ebrietas efficit. Bellum sæpe petit ferus exitiale cupido. Ponit exemplum de amore Paridis in Helenâ pro qua destructa est Troia: exempla autê sine numero sunt. Vnde Horatius inferno. Nam fuit ante Helenam cunnus deterrima belli Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi Quos uenerê incertâ rapiêtes more ferarû Viribus editior cædebat &c. Bellum. per antiphrasim. i. contrarium sensum dici putant. eo q̄ nihil belli. i. boni aut pulchri habeat. Exitiale. dicitur quod ad exitû uitæ pertinet. Ferus cupido. temporale epitheton. nâ est etiam placidus amor. unde est in quarto. placido ne etiâ pugnabis amori. Solent autem amâtes infœliciter cupidinem feritatis arguere. ut in Bucolicis. Ne lachrymis crudelis amor: nec gramina riuus: nec cythiso saturantur apes. Et alio loco Sæuus amor docuit natorum sanguine matrê Cômâculare manus. Et Tibullus. Semp ut inducar blandos offers mihi uultus. Post tamê es misero tristis & asper amor. Cupido genere masculino deû amoris: significat filiû ueneris. Genere scœminino cupiditatê ipsam. Venus improba. etiam temporale epitheton: quia dicitur esse Alma uenus &c. Sæpe manus iridê bacchus ad arma uocat. Dat exemplû. Et lapythas bello perdis iacche graui. Itidê. i. eodem modo. bacchus & iacchus noia sunt liberi patris qui deus uini: Sed per metonomiâ: noia deorû p̄ rebus quibus præsunt ponimus: tunc præcipue quando rebus actionê damus. ut perdere & mouere manus. De hac re dicitur in georgicis. Bacchus & ad culpâ causas dedit ille furêtes Cêtauros laeto domuit rhoetûq; pholûq; Et magno hyleum lapythis craterè minâtê &c. Lapythæ populi sunt tessaliæ ex lapytha secûdû Isidorû Apollinis filia geniti. At centauri dicuntur esse Ixionis filii. Ixion enî credens cû Iunone concumbere: cû eius simulachro ex nube factò rem habuit unde nati sunt Centauri: quorû supernæ partes humanæ. Infernæ equinæ erant. quæ res facta est qm̄ ut docet Plynius primi pugnare in equis inuenerunt. nisi ergo a longe semihomines & semiequi putati sunt. hi ebrei effecti. & martio furore parciti lapythas occiderunt. Deniq; cum mentes hominû &c. deniq; particula est qua utimur dũ quæ particulatim dicere incipiebam? generatim absoluimus ut hic. Deniq; inquit quâdo mentes hominû alterius furore parcitæ sunt & pudor & probitas & metus omnis abest quibus tribus humana naturæ effera uagetur maxime reprimitur. Pudore qui in mulieribus & adolefcētibus maxime cõmendatur. Amiffa nãq; pudicitia nihil in muliere cõmendandum est. Cicero in epistolis. Qui semel uerecundiæ fines transierit eum bene & grauitè oportet esse impudentem. quod Dido nondû illecebris amorum capta sentiens ait. Sed mihi uel tellus optem prius imadehiscat. uel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras Pallentes umbras erebi noctemq; profundâ Ante pudor q̄ te uiolem aut tua iura resoluam. De adolefcētibus Thereti. Erubuit salua res est: est enim pudor quo nos pudet turpis facinoris per quem iuri magni etiam sæpe ad fortia facta inuitati sunt. unde de Hestore dicit Horatius q̄ ueritus a polydamante culpari multa ausus est. Probitas autem est qua uiri p̄bi & p̄bati ne infamiâ incurrant oia quæ cõtra bonos mores & honestatem facere possent euitant. Metus uero duplex est: alter filialis quo filius ueretur patrem offendere. de eo timore dicitur. Initium sapientiæ timor

Bellum

Cupido

Noia deorû
p̄ rebus

Lapythæ

Centauri

Deniq;

Pudor

Probitas

Metus

domini. Eo enim pacto optimi quique uerentur peccare ne offensam dei intendant: Est & seruilis timor quo uerba serui timent potius quam dominorum indignationem. & de illo dicit Horatius. Oderunt peccare mali formidine poenae. Quando autem quis aut ueneris amore captus. aut bacchi furore affectus est nullis uinculis cohibetur. Compeditibus uenerem &c. Affectate dictum. Nam uenus a ueniendo dicitur: recte ergo ne nimium ueniat praecipit ut constringatur compeditibus. Compes enim est impedimentum pedum. Lyeus autem dicitur ut diximus a soluendo: quia solutos nos facit. quam ob rem uinculis constringendus est. Ne te muneribus &c. Non inficias it muneris utriusque nisi abusus fiat nobis utilia esse: sed cauendum esse ne nos laedat uterque: quod nimirum fiet nisi & legitime & temperate utamur. Quae autem munera sint declarat. quia. Vina sitim sedant. Valent inquit uina ad restringendam sitim. Natis uenus alma creandis seruit. Venus seruit: id est utilis est natis creandis id est ad procreandam: quae res apprimae necessariae sunt. Sed transiisse finem horum. hoc est indulgere ueneri ob nimium luxum. & uiuo usque ad ebrietatem: nocet. Alma dicitur uenus ab alendo quia eius presidio alitur omnium amantium genus.

Alma

P. Vir. Maronis de littera Y.

I Ittera pythagorae discrimine secta bicorni
 I Humanæ uitæ speciem præferre uidetur
 Nam uia uirtutis dextrum petit ardua callē
 Difficilemque aditum primum spectantibus offert
 Sed requiem præbet fessis in uertice summo
 Molle ostendat iter uia lata: sed ultima meta
 Praecipitat captos: uoluitque per ardua faxa
 Quisquis enim duros casus uirtutis amore
 Vicerit: ille sibi laudemque decusque parabit.
 At qui desidiam: luxumque sequetur inertem
 Dum fugit oppositos incauta mente labores
 Turpis inopsque simul: miserabile transigit æuum.

ITTE /
 I ra pitha
 goræ &c
 Propulsauimus
 quanta maxima
 potuimus diligē
 tia lex morbosque
 singuli singulis
 uirtutibus offici
 unt. Nunc exagi
 tanda est pestis:
 omni uirtuti con
 traria: quæ nunc
 desidiam: nunc pi
 griciem: nunc segni
 ciem: nunc acci
 diam: nunc iner
 tiam: nunc igna
 uiam. ad summam
 omissionem om
 nis boni uocare
 potes. Qua quæ
 ægitudine qui

cumque conficiuntur: ingrati tudinis uitio (quod sane detestandum est) conuincipossunt. Si etenim considerare uoluerimus: quantum optimo maximo deo nostro debeamus: quippe abs quo quicquid boni nobis est aut erit aut cepimus aut suscepturifsum: fatebimur quod egregie: nullum esse desidiam locum: nihilque iacētibus animis esse damnosius. Nam si finis uniuersuiusque rei est optima eius operatio

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

uidebimur (nisi bona operemur: finē nostrum attingere nolle. Enimvero turpe est hoī animalīū facile principi deesse: quod in ceteris creaturis tā copiose cōspicimus: celi enī cælorūq; ornamenta (quas stellas & sydera uocamus) cōtinua uolubilitate munera explere nō cessant. Elementa rerū mira cōmigratione tēperamentum ut iussa sunt seruant: animātium quoq; nullū prāter hominē sibi deesse uidemus. A uicula enī fragillimo corpore freta, fera multa sauitia indomita. Beluæ marinæ indulgentia nimia ad ignauā inuitatā: ad generationē tamē & cōseruationē prolis nunq; defatigatur: quā qua quicq; eorū maxima ualet arte: pro ingenii hoc est naturalis indolentiæ benignitate semp in opere cōspicit. Adde q; & ipsi homines. ad iniqua agēda multo uigilantiores sunt q̄ ad bona. Quā rem Horatius sic in epistolis cōqueritur. Ut iugulēt homines furgunt de nocte latrones. Ut te ipsum serues non expergiseris &c. Quia igit non satis est uitia fugitasse: nisi bene egeris. Scriptum enī est a dīno poeta Declina a malo: & fac bonum. ideo maro uolens defidiam p̄scribere: nos ad bene operandū pulcherrime allicit. Nam si (ut stoicorū est paradoxum) omnes mali stulti sunt: stulti uero & insipientes profundissimā platonicoꝝ doctrinā minime capaces: operā precium erat ī doctū stolidumq; uulgus rudi ac anormi minerua uia uirtutis docere. Et q̄si signis illitteratos erudire. ad quā rē nihil accommodatius est q̄ littera pythagoræ: in qua rotā humanā uitā & diuersæ uitæ exitū uidere licet. idcirco Virgilius eam instituto suo accōmodat & dicit littera pythagoræ &c. Pythagoras ex Samo insula philosophus in itāliam uenit Tarquinii filio regnū obtinente cui cognomentū superbus fuit. Is multa doctrinā & uirtute claruit: primū musicæ studuit in qua egregiam laudē affectus est deinde philosophiæ naturali. mox & ethicæ. i. morali operam nauauit. & populū conatus ab insolentia ad cultiorē uitam uocare. uirtutis amorem animis mortalibus īstilare sat agebat: quod quia philosophicis rationibus nō potuit: signis & indicii effecit: nouāq; uiam cōmētus est. Sciuit enī esu carnīū multā feritatem in animis nris innasci: multūq; nos ad libidinem impelli: quocirca præcepit (ut meminit ī trāssformatis Ouidi) ut ab oī carne sicut ab humana abstineremus: turpe enī putauit ī uiscere uiscera cōdi assignās inauditā rōnē: q; aīæ nīæ qm̄ immortales eēnt e corporib; nris ī alia corpora migrarēt: neq; ī humana solū: sed etiā in ferina. itaq; fieri posse ut receptaculum auitæ aut pīnæ aīæ absumerem? si quauis carne uescamur. id aut̄ alii eū sensisse putāt: alii ita præcipisse dūt axat quo luxū carnis uetaret. Ouidi? in. xv. methamor. inducit ip̄m sic loquētē. Parcite morrales dapib; temerare nephādis Corp;: sunt fruges: sunt deducētia ramos Pōdere poma &c. & iterū. Prodigia diuitias alimētaq; mitia tellus Suggestit: atq; epulas sine cæde & sanguine p̄bet. Carne fera sedāt ieiunia. & rursum. Heu quātū scelus ē in uiscere uiscera cōdi. Cōgestoq; auidū pinguescere corpore corpus. Itē quisq; fuit ille deorū Corporea;q; dapes auidā demersit in aluū: Fecit iter sceleri &c. Idem apud eundē immortalitatem & cōmigrationē animæ in diuersa corpora sic docet. Morte carēt anima: sempq; priore relicta Sede: nouis domibus uiuūt: habitātq; receptæ. Et paulo post Omnia mutātur nihil interit errat & illinc huc uenit. hinc illuc & quoslibet occupat artus Spiritus æque feris humana in corpora transit. Inq;

Pythagoras

Feras noſter: nec tempore deperit ullo. Irē Parcite uaticinor cognatas cæde
 nephāda Exturbare animas ne fanguine fanguis alatur. Cæterū ut ad uirtutē
 nos alliceret & a uitiiſ abſterreret: docuit uirtutū quidē ſemitā uideri primū
 difficilem ſed incredibilem animi quietē atq; iucunditatē parere. Cōtra ui-
 tiōꝝ latas uias faciles omnibus patere. ſed in miſeros animi remordēte cō-
 ſcientiā cruciatuſ impellere: neq; quicq; præter pœnitentiā producere. Et quo
 id rudibus oculis maniſteſtius obiiceret ψ λ ρ hoc eſt γ tenue ipſis ita figu-
 rari monſtrauit ut in ipſo omnē humanā uitam diſcere poſſent. habet enim
 (ut in fine huius uidere poteris) talē figurā ut baſis ſeu fundamētū quod ad
 diſcimē bicornē ſeſe extendit: acta infantiaſ noſtræ quæ neq; bona neq; ma-
 la ſunt: ſignificet. deinde ubi ad biuiū peruenierimus hoc eſt ad uerum diſcri-
 men boni ac mali. dicebat nos libere ex libero arbitrio noſtro in utrāuiſ par-
 tem uoluerimus progredi poſſe: ſi quidē in dexteram quæ uirtutiſ eſt tende-
 re uoluerimus ſummis opibus primū emittendū eſſe. ſed ad amœna loca noſ
 peruentū ire. ſin ad ſiniſtram quæ uitiorū eſt declinauerimus facilem quidē
 aditū eſſe ſed duriffimū inſtare exitū. Siquiſ uerba ipſius pythagoræ græca
 lingua habere uolet quibus integritatem arbitrii cū fatorū neceſſitudine cō-
 ſiſtere docuit. petat Aul. Gel. libro ſexto capite ſecūdo. Noſ interpretationē
 gellianā poſuiſſe ſatis putamus quæ hæc eſt. Noſceſ hoieſ ſpontaneas hau-
 rire calamitateſ cum detrimēta ſinguliſ a ſeiſiſ ſiant: & ſuo iperu delinquāt
 & in incōmoda ruant: ſua uolūtate atq; ppoſito: ppretea negat oportere fie-
 ri. audiri hoieſ aut nequā aut ignauoſ & nocēteſ & audaceſ: qui quū iu culpa
 & maleficio reuicti ſunt: perſugiūt ad fati neceſſitateſ: tanq̄ in aliquod phani
 aſylum: & quæ peſſime fecerūt: ea nō ſuæ temeritati. ſed fato eſſe attribuēda
 dicūt. Hæc Gelliuſ interpres. Et paulo poſt. Primuſ aut ſapientiffimuſ & an-
 tiquiffimuſ poetarū dixit hoc tribuſ uerſibuſ: quos illic ſubdit quorūq; hæc
 per Gelliū interpretatio eſt & loquūtur ut itelligaſ numina ſeu dei ipſi. Hey
 mihi quid dānant mortaleſ numina celi Eſſe aiūt etenī per noſ mala: cū ta-
 men ipſiſ Vecordi præter fatū ſint mente doloreſ. Difficultatiſ aut quæ in
 dextero calle eſt cauſam ita ex philoſophoꝝ documentis habere poſſumus
 Cnam licet chriſtiani nihil ambigimus: qui ſcimus originaliſ criminis fomi-
 tem extinctum quidem eſſe in fonte baptiſmatiſ: ſed incitamento tamē qd-
 dam derelictū eſſe quo ad peccandū proni ſumus. quid hoc ad hunc locū: in
 quo poeta non chriſtianuſ loquitur. Neq; tamē reſpuenda propterea eſt do-
 ctrina philoſophoꝝ: ſi modo cū chriſtiana ueritate conſentiat. Dicemus phi-
 loſophicaſ opinioneſ nihil a fide ſanctiſſima degenerateſ. dicunt ita pytha-
 goram & deinde Platonē ſecuti: animas a ſinguliſ elemētis paſſionē contra-
 xiſſe. ſimiliter & a ſinguliſ planetiſ. Planetarū aut congeriem ut memorau-
 muſ: ſiluaſ uocauerāt: propterea q; dicebant difficile eſſe tenere dextrerum
 callem: & uenire ad aureum ramum de quo Virgiliuſ in ſexto. per quē aliud
 non intelligit q̄ ramum huiuſ litteræ dextrerum: per quem uirtuſ ſignifica-
 tur. quocirca Aeneas per quem omniſ uir ſapiens ſignificatur iuſſuſ quære-
 re aureum ramum aſpectantiſ ſiluaſ immenſam hoc eſt tot cælorum influen-
 tiaſ noſ ad uitia trahenteſ: ſic precatur. Si nunc ſe nobiſ ille aureuſ arbore ra-
 muſ oſtendat nemore intanto &c. ubi ſignate dicitur. ſe oſtendat nodiſ: qa

Littera py

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

putabant plurimi nisi uirtus nos sponte ad se uocari: difficillime posse eam contingere. quocirca dixit Sybilla. neminem aureum illum ramum posse carpere nisi fata ipsum uocent. Videtur tamen admittere humanam diligentiam: quocirca id uisa est dicere. Si non es prædestinatus precare ut prædestineris. ad quid enim nostra opus est et diligentia si credidissent etiam philosophi (nam de theologis certum est quod rectius sentiunt) omnia factorum necessitudine contingere. Verba Sybillæ ad Aeneam in texto sunt hæc. Ergo alte uestiga oculis: & rite repertum Carpe manu: namque ipse uolens facilius sequetur Si te fata uocant aliter non uiribus ullis. Vincere nec duro poteris conuellere ferro. Quibus uerbis cum dicit uestiga alte oculis uidetur ut dictum est: nos inuitare ad diligentiam inquirendæ uirtutis quæ difficillima inuentu est. quocirca Aeneas illum aureum ramum non inuenit proprie inquisitione sed maternis auiibus monstrantibus. quo non aliud significatur quam eos qui ad egregiam uirtutem euadunt adiutos oportere benigniore nascendi hora. Vnde & illud Iuuenalis. Plus etenim fati ualet hora benigni quam si te ueneris commendet epistola marti. Verum ut ad rem redeamus tamen si dexterum illud iter arduum & difficile. ab aliis facilius petatur utpote a benenatis ab aliis difficilius utpote infælicius natis: ab omnibus tamen sine discrimine uirtus acquiri potest. Nam quanto magis infirmus ad scandendum fuerit: tanto maior scandenti gloria contingeret. neque deerit: si ut Aeneas deum precemur/qui conanti ascendere manum porriget: sed ad rem. **Littera** dicitur secundum plures quasi legitera eo quod legatur. uel quasi litura: quia cum olim in chartis tabellis scripturarent: sepe litata est. Itaque uolunt uno tibi debere scribi: sed quia prima deberet corripri (tametsi quidam a preterito deducere moliantur) cepit tibi duplici scribi. sicut quatuor: cum quater & quaternus & similia quæ corripuntur uno tibi scribantur. Similiter quotidie secundum multos tibi duplici non alia ratione quam ut significetur prima longa scribitur: quot enim prima breui uno tibi contentum est. Significat ergo littera elementum lecturæ: hoc est minimum quod legi potest. ut a uel b & hic littera pythagoræ hoc est y aliquando significat manum seu formam scribentis. Vnde ad Atticum Cicero. Nam Alexidis manum amabam: quod tam prope accedebat ad similitudinem tuæ litteræ. In plurali autem etiam significat epistolam. sed quum epistolam significare uolumus addemus numeralia distributiuæ: quæ congrue adduntur carentibus singulari numero. quando uero elementa hoc est singulas litteras significamus addenda sunt cardinalia. ut si dicis: unam litteram ad te dedi significas te dedisse unum elementum ut puta a uel b. Si uero dicis te dedisse unam litteras idem est ac si diceres unam epistolam. & si duas litteras: perinde est ac diceres duo elementa. ut a & b. uel alia queuis duo. Sed si binas litteras te misisse dicis non aliud est quam si diceres duas epistolas misisse. **Pythago.** Pythagoræ. non quam Pythagoras inuenit sed qua uitam humanam figuratam docuit ut supra ostendimus & nunc per Virgilium uidebimus. Erat ut dixi Pythagoras Samius philosophus/primusque ut perhibent eo nomine nuncupatus. Nam cum antea sophi id est sapientes uocarentur: percunctatus an sophus esset dixit se philosophum hoc est studiosum & amatorem sapientiæ. Discrimine secta bicorni. id est diuisa in duo cornua dexte

rum quod anterius est: & sinistrum quod idem posterius. Discrimen dicitur a discernendo. est enim discernere dignoscere. unde discreti qui rem bene discernunt: sciuntque diuidere bonum a malo. Secta id est diuisa participium est a secor secaris. uidetur autem affectate usus hoc loco. nam secare pertinet ad itineris discrimen ut in fine sexti Aenei. Ille uiam secat ad naues: & significat quasi tenere. Inde secta philosophorum qua alii ab aliis diuiduntur. tenentes suam quisque opinionem. sic hoc loco alii secant dexterum iter hoc est tenent melius esse uirtutem per labores acquirere quam uoluptatibus molliter indulgere. Bicornis dicitur quod habet duo capita. & declinatur hic & haec bicornis & hoc bicornis. habent autem uirgulae huius litterae se quasi sint cornua. Vnde dixit discrimine bicorni. Species dicitur a speciendo hoc est uidendo. licet specio in simplici quidem in usu non sit. Dicitur autem species quicquid oculis conspicitur. hoc est forma & dispositio ipse coloris. unde speciem aliquando accipimus pro pulchritudine. Vnde Speciosus. Est ergo idemque forma & imago. uidetur itaque littera pythagorae praeferre id est per dispositionem figuram suam indicare speciem id est imaginem humanam uitam. Praeferre est quibusdam signis & indiciis aliquid certo significare. Sic de homine cuius seuerus uidetur uultus omnibus eam aspicientibus: dicitur praeferre seueritatem. Nam uia uirtutis &c. ordo est. Nam uia uirtutis existens ardua petit dextrum callem hoc est dexteram uirgulam in ipsa littera: & offert spectantibus primum difficilem aditum id est accessum: sed prebet fessis requiem. i. locum quietis in summo uertice id est in altissimis fastigiis. Via lata. quae in sinistram tendit ostendit molle iter &c. omnia facilia sunt quae ut exponatur. Dicam tamen naturam uocabulorum & subinde sententias aliorum. Via actus & iter apud iuridicos distinguuntur. Iter enim est ius eundi ambulandi hominis non agendi iumentum uel uehiculum. Actus est ius eundi ambulantis hominis & agendi iumentum. non autem uehiculum. Via est ius eundi: agendi iumentum & ducendi uehiculum. quae ergo uiam habet habet actum & iter. Qui actum habet etiam iter: sed non uiam habet: Qui uero iter habet solum ius eundi possidet. nam iter ab eundo dicitur. & est quasi initium. Vnde facere iter non est aliud quam ire quasi facere itionem seu perfectionem. habere iter est debere ire ut si ignarus uiae: crederem Romam ire quo mihi eundem est & Venetias eo tunc uere possum dicere: habeo iter Romanam: non autem facio iter Romanam: e diuerso facio iter Venetias: non autem habeo iter Venetias. Est ergo iter ipsa initium: sed uia est spatium per quod itur. ita facere uiam est ipsam reficere. Dicebatur antiquitus etiam ita unde semita quasi semi. id est dimidiata & parua ita. Callis uero est locus callo pedum tritus: Callus uero est ille uortex seu illa durities in manibus & pedibus: quam ex frequenti agitatione contraximus. Vnde fit Callere quod per translationem significat callide scire: nam in qua re faciunda nobis induruit callus: eam iam pridem experti sumus. Vnde illud in epistolis Flacci. Dicenda tacendaque callis. Inde etiam Callidus aum. i. uaser & ex multo usu cautior factus. Difficileque aditum. facilis & difficilis communis significationis sunt. Nam facilis is dicitur aliquando qui cito facit quod uolumus. id est exorabilis ut faciles dei sunt exorabiles: Vnde in Bucolicis Virg. Sed faciles Nymphae risere fa-

Discrimen

Secta

Bicornis

Species

Praeferre

Iter

Actus

Via

Semita

Callis

Callus

Calleo

Facile &

Difficile

PRIMUM MORALIUM SILVARUM

cello. hinc etiam dicimus facultatē quasi facilitatē faciendū. Facile etiā dicitur quod cito fit. ut facilis doctrina quæ cito cōprehēditur: facile opus: & facile fit. i. sine difficultate. Faciles etiā mores dicimus qui leues & incōstātes sunt ut qui facile. i. sine disquisitione fiāt. Cōtra difficiles uocamus inexorabiles & morosos: qui nihil faciunt: nisi exacta ad unguē ratione. quales sunt secundū Ciceronē senes. uocat etiam quid difficile quod cū difficultate fit: ut difficilem aditū: quo nō facile est adire &c. Aditus tus tui quartæ declinationis & masculini generis uerbale est a uerbo adeo adis & significat aditionē siue accessum. Sed adytū tui secundæ declinationis & neutri generis cōtrarium sonat: est enī locus secretior in quo res sacras reponimus: nulli præter sacerdotem accessibilis. Dicitur ab æ priuatiua particula & αὐτῶ quod est subeo. quasi sine accessu. Spectātibus a uerbo specto participium est. Specto autē frequentatiuū est uerbi inusitati specio quod significat uideo. unde plurima cōposita aspicio conspicio &c. significat autē specto frequenter aspicio. Inde ex specto quasi extra specto ad illū qui me moratur uel quē obseruo. Optime autē usus est hic frequentatiuo quo pigritantē animū depingit. Piger enim dū quid laboriosum uidet sibi faciendum. iterū atq; iterum aspicit quod uir strenuus q̄ primū aggreditur: Spectātibus ergo animo languido uirtus nimirum difficilis & ardua uidetur: quæ tamen si scāderimus pulchritudine atq; dulcedine sua oēm laborem leniret. scriptum enim est Iugū meū suauē: & on⁹ meum leue: quod quidē uerū iis qui iā pridē ipm subeūt. nā spectantibus primū etiā arduū uidet: oportet ergo rem aggrediamur: & operemur si deos auxiliatores habere uoluerimus. Vnde M. portius Cato. apud Salustii in oratione de bello Catilinario. Scilicet res aspera est: sed uos eā nō timetis. Immo uero maxime. sed inertia & mollicia animi: alius aliū expectātes cunctamini: uelut deis immortalibus confisi: qui hanc rē publicam saepe in maximis periculis seruauere. Non uotis neq; suppliciiis muliebribus auxilia deorū parant: uigilando: agendo: bene cōsulendo prospere oīa cadunt. Vbi secordiā te atq; ignauia tradideris: ne quicq; deos implores: irati infestiq; sunt. Hæc ille. Horatius quoq; bñ sperātī aīo rem aggrediendā monet in epistolis dicēs. Nam cur Quæ ledunt oculos festinas demere: siquid Est animū differs curandi tēpus in annū? Dimidiū facti qui cœpit habet: sapere aude Incipe uiuendi qui recte progat annū Rusticus expectat dū defluat amnis &c. Cur inq; differs curare quod est. i. cōsumit animū. hoc ē uitiū aīm obtenebrās: cū tñ si iceperis facile purgari possit. Ut enī dicit in principio digestorū: Vniuscuiusq; rei sūma pars ē pricipiū. Audēdū ergo est. Neq; desperādū p̄pterea q̄ difficile ē ad summā uirtutē puenire. nā ut in eadē prima epistola Horatius dicit. Quī ad summā uirtutē puenire nō pōt. conari tñ debet ut q̄ proxime possit accedat. unde ait. Nō possis oculo quātū cōtēdere līceus Nō tñ idcirco cōtēnas lippus inungi Et q̄a desperes inuicti mēbra glyconis Noctosa corpus nolis p̄hibere chiragra Est quodā pdire tenus. si non dat̄ ultra. Offert: tanq̄ iprouidus Cōposita enim ex ob præpositione deseruiūt ueniētibus præter spem. ut obiicio. obuenio. offero. oppono &c. Vertex dicit a uertēdo: & est summū cuiuslibet rei fastigiū: quod ubi attigerimus uertendū nobis est si p̄gredi uolumus. unde uertex in capite unde pili uertūtur. dicit & uertex motis est

Aditus

Adytum

Specto

Ob

Vertex

summitas/eius. neq; uero ppter sūmitatē uertex dicit. Nam in aquis: ubi ppter pfunditatē nō pfluūt: sed in gyrū reuertūt uorticē dicimus. antiq; enī familiare utebant. o ubi nos e. ut dii bene uortant. ubi/ nos dii bene uertāt Videamus ergo quāti momēti hęc una dictio hoc loco sit. Dicit uia uirtutis præbet requiē in uertice. per quod expresse uult perseverādū esse usq; in finem: nā non prius uerticē attigeris. Deinde ostendit perfectionē dexteri itineris: quia qui per uoluptatē & carnis delicias uia leuam calcauerit. ubiā in uertice est: nisi per amaritudinē animæ: & laborem corporis reuersus fuerit præceps in æterna supplicia profectus dabit. Qui uero per laborē. p̄ieiuniū: per excubias: ceterasq; pœnitētiæ partes uirtutē cōscēderit: neq; defatigatus fuerit dum uerticē auidis manibus prensitauerit. illic nimirū coronabit. neq; ipsi qua uia uenerit redeundū erit. unde est quod dicit fessis requiem præbet in uertice sūmo. Molle ostentat iter. Via lata. Etiā in sanctis litteris dicitur. q̄ lata sit uia quæ ducit ad perditionē. hęc aut ostēdit molle. i. facile & delicatū iter: sed ultima meta. hoc ē extremū tēpus uitæ præcipitat. i. deicit (ut ad euāgeliū accedā) in tenebras exteriores ubi est fletus & stridor dētiū. & uoluit per ardua sua. per quā rem æternitatē pœnarū cōspicere possumus ideo enī philosophi cælū ppetuo motū iri dicebāt. q̄ uoluat hoc est circulari motu impellat. si enim directo motu ageret/ q̄n spaciū infinitū nō est aliq̄n terminū cōtingeret uoluit ergo hoc est circūuolutat. neq; satis est semel per saxa cecidisse. Hoc discriminē dextræ & sinistræ etiā in euāgelio de extremo iudicio uidere possumus: sed quoniā recepi poetarū & philosophorū dicta adducere: totā hanc litterā pythagoricā descriptionē in sexto Aenei. Videre possumus. ubi etiā apud inferos hęc geminæ uia discernūt. Nam postq̄ descripsunt loca in quibus erāt Infantes insōtes. senes deliri: amātes amētes monstrosa oīa & imperfecta: quorū opera per insipiētiā aut furorē patrata: neq; bona oīno neq; mala cēferi possunt: ideoq; in basi huius litteræ locā da. progredit. ad biuiū. unde ait. Hic locus est partes ubi se uia findit in ambas: Dextera: quæ ditis magni sub mœnia tendit. Hac iter elisiū nobis. At leua malorū. Exercet pœnas & ad impia tartara mittit &c. De hoc malorū carcere: sic idē Cato. Bene & cōposite. C. Cæsar paulo ante in hoc ordine de uita & morte differuit: credo falsa existimās ea quæ de inferis memorant diuerso itinere malos a bonis loca tetra. inculta fœda: atq; formidolosa habere &c. Huius item rei sic meminit Persius. Et tibi quæ Samios diduxit līa ramos Surgentē dextro mōstrauit limite callē. Quisquis enī duros casus &c. Nunc poeta cōmendat uirtutem: & ecōtrario uitia damnat. Vti autē simili fere uerbo eius quod apud aulū gelliū libro. xv. Capite primo cōperies. ubi sic ait. Adolefcētuli cū etiā tum in scholis effemus ἐρον. μ. μ. μ. ἀτιορ. idest commentatiunculū hoc græcū quod apposui dictū esse a Musonio philosopho audiebamus. Et quā uere atq; luculente dictum uerbisq; est breuibus & rotūdis iunctū. Perq̄ libēter mimineramus. ἀρτιπράξις μετὰ τὸν χρόνον: ὃ μὲν πρόσθε δὶ χεραὶ: τὸ δὲ κατὰ ὄρον μῆρει. ἀρτιπονησις ἀισχρορ μετὰ ἡδονῆς: τὸ μὲν ἡδὺ δὶ χεραὶ: τὸ δὲ ἀισχρορ μῆρει. i. Si per laborē honeste quippiam egeris: labor abit. honestum manet. Si per uoluptatē turpe feceris quippiā. Quod suaue ē abit quod turpe ē manet. Postea. (inquit) ista ipsam sententiā

Dextera

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

in Catonis oratione quã dixit Numãciã apud equites positã legimus: quã
 ed i laxoribus paulo longioribusq; uerbis cõprehensã est præterq; illud græ/
 cum quod diximus: quomã tamẽ prior tẽpore antiquiorq; est: uenerabilior
 uideri debet. uerba ex oratione hæc sunt cogitate cum animis uestris siquid
 uos per laborem recte feceritis: labor ille a uobis cito recadet: benefactum
 a uobis dum uiuetis: nõ abscãdet. Sed si qua per uoluptatẽ nequiter feceri/
 tis: uoluptas cito abibit: nequiter factũ illud apud uos semper manebit. Hæc
 ille. Xenophon quoq; in eo libello quem scripsit de dictis & factis. Socratis
 memoratu dignis. dicit Herculi iam in infãtia suprema uoluptatem & uirtu/
 tem habitu muliebri oblatas: qui cum utriusq; cohortationẽ audiuiisset: uir/
 tutisq; arduum iter/ opratum receptaculũ habere didicisset: contraq; uolu/
 ptatis aditum perq; facilem: sed finem sane amarũ: grauibus uerbis uolupta/
 tem & nequitiam aspernatus: uirtutem per labores & sudores in dexterã in/
 secutus est de hac re sic dicit Cicero in offi. Namq; herculẽ prodicus dicit
 ut est apud Xenophontem: cum primũ pubesceret (quod tẽpus a natura ad
 deligendũ quã quisq; uiam uiuendi sit ingressurus datum est) exisse in soli/
 tudinem atq; ibi sedentem diu secum multũq; dubitasse: cum duas cerneret
 uias: unã uoluptatis alterã uirtutis: utram ingredi melius esset. hæc Cice/
 ro. Aristoteles autẽ dicebat studiorũ liberalium amaras esse radices fructus
 uero dulces: simile est de uirtute quod sic dicit Virgilius. Quisq; n. & c. or/
 do est enim pro quia quisquis id est quicũq; uicerit amore uirtutis: Duros ca/
 sus id est omnia aduersa Inbenti animo uerpeffus fuerit. Ille. i. is parabit com/
 parabit sibi laudem & decus: At sed is supple qui sequetur desidiã & luxum
 inertem: dum fugit id est fugere conatur incauta mente labores oppositos.
 id est obiectos sibi. ipse Turpis inopsq; simul trãfigit æuum. id est uitam mise/
 rabile. id est miserã & detestabilẽ. Dicit norate uirtutis amore. quia si am/
 biriosus pro uana gloria & popularibus auris bene egeris: operam ludis. Vn
 de Cicero de somnio Scipionis. Igitur alte spectare si uoles. atq; hæc sedem
 & æternam domũ cõtueri: neq; te sermonibus uulgi dederis: nec in premiis
 humanis spem posueris rerum tuarũ: suis te illecebris oportet ipsa uirtus tra/
 hat ad uerum decus & c. De hac re est diuina illa perfiu ubi contra desides lo/
 quitur sententia. Magne pater diuum fauos punire tyrãnos haud alia ratio
 ne uelis cum dira libido Mouerit ingeniũ feruenti tincta ueneno. Virtutem
 uideant: iurabescantq; relictã. Anne magis siculi timuerunt ara iuueni. Et
 magis auratis pendens laquearibus ensis. Purpureas subter ceruices terruit:
 imus Imus præcipite: q; si sibi dicat. Et intus palleat in fœlix quod proxima
 nesciat uxor. Aulus Gellius in noctibus articeis Capite primo. xvii. libri re/
 fert. Stoicos dicere. Maliciã fati esse ad summã miseriam. Virtutem ediuer/
 so ad summũ bonũ. peripathericos autẽ cõsentire: maliciã quidem summã
 miseriam conficere: negare tamẽ summũ bonum uirtute sola perfici posse:
 nisi & naturæ & fortunæ bona accefferint. Idem ipse Gel. libro. xi. sic inquit
 Pphilosophũ nomine peregrinũ uirum grauem cui postea cognomẽtũ pro/
 theus factum est: audiuius. Qui uirum quidem sapientẽ non peccaturum
 esse dicebat: etiamsi peccasse eum dei atq; homines ignoraturi essent. non

Virtutis
 amor

enim pœne metu nõ esse peccandũ: sed iusti honestiq; studio & officio &c. Iuxta quod est quod iam adduxi Horatii illud oderunt peccare boni uirtutis amore. Oderũt peccare mali formidie pœnæ. Duros casus. Casus dicitur a cadendo: itaq; quia in malũ cadere dicimur & in mortẽ. saepe malã partem accipitur. Verũtamẽ pro euentu ponit usq; adeo: ut etiã in bonã partem accipiat. quocirca dicit duos casus. i. duos euentus. & duos labores. Sicut primo Aenei. ubi hæc littera allegoricos describit. cum dicit. Per uarios casus per tot discrimina rerũ. Tendimus in latiũ. sedes ubi fata quietas. Ostendũt illic phas regna resurgere troiæ. durate & uosmet rebus seruate secundis &c. Quid enim aliud est tendere in latiũ nisi in patriam promissionis: in quã nimirũ per dexterũ hunc callem tendimus: ut enim monstratũ est ille in uertice summo fessis requiem prebet iuxta quod dicit. sedes ubi fata quietas &c. Sed nõ nisi in summo uertice. unde est. Durate & uosmet rebus seruate secũdis. At/ qui desidiã. Hic manifeste desidiã ut oĩum uirturũ hostẽ exagitat. Virtutis enim (inquit Cicero) laus omnis in actione consistit &c. Ocia uero nos ad omnia mala concitant. præcipue ad luxuriam. Vnde Ouidi. in de re/medio amoris. Queritur ægistus quare sit factus adulter? In promptu causa est desidiosus erat. Et alibi. Ocia si tollas periere cupidinis arcus. Et Iuuenalis Nũc patimur longæ pacis mala sænior armis. Luxuria incubuit &c. Dicit autem bene luxum inertem. Quia omnino segnes & inertes. id est sine arte nos facit: priuatq; diuinarum rerum comtẽplatione: quod significatur secundo Aeneidos. ubi Aeneas deos uidere non potuit tantisper dum uenus adesset: quos ea absente continuo uidit. Summopere autem prius illi Romani inertiam fugerunt Vnde Salustius: Prudentissimus quisq; maxime negociosus erat: Ingenium nemo sine corpore exercebat: Optimus quisq; facere q̃ dicere: sua ab aliis benefacta laudari: q̃ ipse aliorum narrare malebat. Igitur domi militiaeq; boni mores colebantur. & cetera. Quia igitur boni & sapientis uiri est non modo sapere uerum etiam agere. Afranius (ut recitat Gellius) egregie sapientiam sic describit. Vfus me genuit: mater perperit memoria. Sophiam uocant me gratii uos sapientiam. Pacuius quoq; eodem Gellio teste: ad sapientem ut bene agat pertinere sic docet. Ego odi homines ignaua opera: & Philosophasententia. Nihil enim indignius fieri posse neq; intolerantius dicebat. q̃ q; homines ignaui ac desides: operi barba & pallio mores & emolumenta philosophiæ: in linguæ uerborumq; artes/ conuerterent: ut uitia facidissime accusarent: intercutibus ipsi uitii madentes. Hæc illi. Hinc Iuuenalis. Ultra fauromatas fugere hinc liber & glacialem Oceanum: quotiens aliquid de moribus audent. Qui curios simulant & bacchanalia uiuunt. & cetera. Dum fugit & cetera. id est dum fugere tentant. non etenim euitat. sed dum incautus requiẽ nancisci sperat. senex rebus paternis consumptis: & corpore omni indulgentia de prauato. miser inops & turpis omnibus modis laborat. Dicit notãter incauta mẽre: quia si sapiens esset: nõ ita fugeret laborem. Est aut quod dicit in sermõibus Hora. Dũ uitã stulti uitia i cõtraria currũt: & in de arte poetica. In uitũ ducit culpæ fugã si caret arte. Affectate aut uidet Virgilius rpa diuersa ponere. cũ de bono dicit puerbũ de futuro laudẽq; decusq; parabit. nõ enĩ bonus uir cõtr

Desidiam

Sapientia

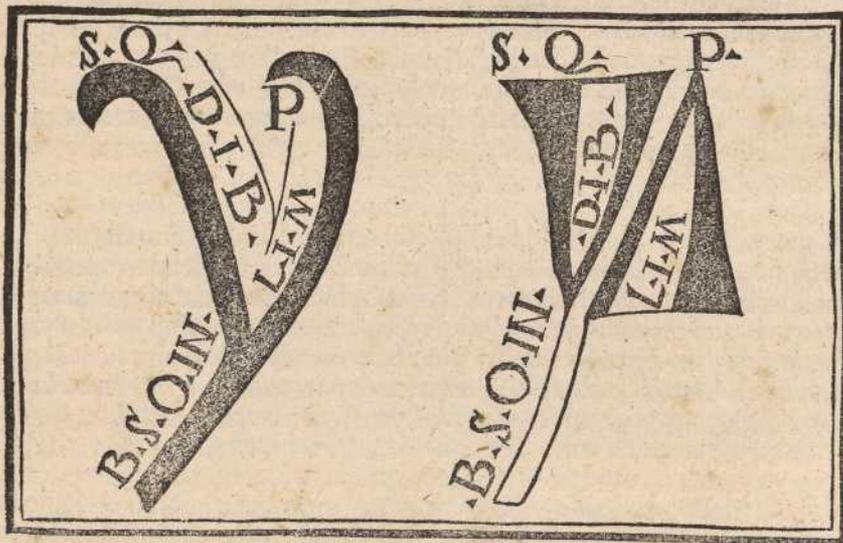
SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

nno laudat: licet sibi tacite gaudere pōt. Nā saepe post fata hoc ē post corpis mortē: primū gloria dat. Vnde ppertius. At mihi qđ uiuo detraxerit inuida turba. post obitū duplici scēnore reddet honos. Habes uir egregie primū siluarū nīarū lucū: in quo multa præclarag; ad uirtutē sūt incitāmēta: Docuit enī Virgilius boni sapientisq; uiri officii: nec solū quomō boni eē: uerū etiā quomō boni fieri possimus. Nā si (ut ī primo carmie docuit) recte cōsciētā nostrā discusserim? & nō si cōte culpā cōfessi fuerim? nec refugerimus Offensā si prauis dare palmā & p̄mia rectis. si itē ut ī aliis carmibus p̄ceptū ē uitia mortifera uitauerimus. nimirū boni efficiemur. At si qđ nūc admonuit dexterū iter uiriliter cōscēderimus: facillime boni p̄māserim? Indignū si qđ ē & detestabile crimē. qđ hō q ut cæteris animātibus īperet natus uidet: p̄cti (cuius oīum durissima est seruitus) sordibus inseruiat. unde exclamat flaccus. Quæ belua ruptis cum semel effugit reddit se praua cathenis? sed ad alia?

Descriptio litteræ pythagoricæ:

Polliciti sumus ponere figuras pythagoricæ līræ quas uarias ponunt: sed earū q̄s subiūgā priorē magis ad rē nīam accedere puto: reliquā tñ nō dāno ut aut q̄libet qđ significē cognoscere possit. statui singulis elementis notare quæ sic pficiūt. B. f. o. in. Basis significās opatiōes indifferētes. & hæc ponēt ī pre inferiori. post biuūū āt ad uirgā dexterā ponēt. D. i. b. dexterū iter bonorū. & ī uertice ponēt. S. q. sedes q̄etis. ad sinistrā aut uirgā. L. i. m. Leuū iter malorū. & sub uertice. P. ponēt. i. p̄cipitiū de quo deiiciūt capti uoluptatibus

Figuræ litteræ pythagoricæ.

Cōpleta est prima pars siluarum moralīū tracta ex opetibns Virgilianis
Sequitur secunda ex carminibns Horatianis.

IO.B.ASCENSII AD SECVNDVM MORALIVM SILVA/
RVMLVCVBRA TVNC VLAE.

Ogitanti mihi unde secūdā Siluarū moraliū feriē traduceremus
 c Qu. Hora. Flacci. ī sentētiis mira grauitas. prima sese obtulit. hæ/
 sitabā tñ incertus: cum tot in eius amplissimo nemore fructifera
 sint arbores: quas potissimas superioribus assererē. oīs etenī uirtu/
 tis fructū illinc exerce posse. Verū cū sibi deinde ad Virgilianos hortos quos
 mō plātauimus: respicerē: ac arbores quas forte ita collegē dignoscerem:
 oēsq; populos, eē uiderē: atq; in quā herculeas arbores in uirgilianū pomariū
 traduxim⁹. est siqdē populus herculi facta. uñ in buco: populus alcidæ grati/
 fima: iō (ni fallor) q̄ tota eius uiti uita populeis frondibus similis uidet. Nā
 ueluti illæ interiorē ptē albā. & exteriorē uiridē hñt. ita hercules ī prima æta/
 te canescētis uita: prudētiā habuit. unde ἀμὸρῆσ ἄλκιος. i. a uirtute alcidē di/
 ctū putāt. In supmo aut̄ æuo uiridis iuuentæ labores adhuc tolerabat. Quia
 igit̄ Virgilianæ arbores uirtutis (quā herculi dāt) fructum afferūt. nō ab re
 herculeas (quæ populi sūt iudicabā. Quocirca admiratus cæpi ad Virgiliā/
 nā uita animū flectere: meminiq; sic scriptū eē. Virga populea more regiōis
 mātuanae in puerpiis eodem statim loco / quol uirgilius editus erat / depasta
 ita breui coaluit: ut multo ante satas populos adæquasset. Quæ arbor uirgili/
 ana ex eo dicta atq; cōsecrata ē sūma grauidarū & fructuarū religiōe suscipiētū
 ibi & soluētū uota. his itaq; cognitis destiti admirari Virgiliū suā arborē ad/
 amasse multūq; de uirtute scriptitasse. Reflexi igit̄ ad horatianā uita oculos:
 scrutaturus quas ipse sibi sacras haberet. Cæterū offēdi unā ipsi sūmo pe
 crabilē de q̄ sic inq̄ Me trūcus elapsus cerebro. Sustulerat: nisi faunus ictū.
 Dextra leuasset mercurialiū Custos uirorū. In quā etiā totū illud carmē cō
 posuit. Ille & nephaso te posuit die. Quicūq; primū & sacrilega manu pdu/
 xit arborē in nepotū pnicie oppropriūq; pagi &c. Ea igit̄ arbor cuius casu p/
 pe occubisset poeta: fragilis nimirū erat nosq; fragilitatis nrae monet: unde
 & ipse horatius. Quid q̄q; uitet nūq̄ hoī fatis cautū est ī horas. Erūt ergo se/
 quētes arbores de fragilitate hūana: opusculo de mūdi cōtēptu corrūdetes.

Q. Hor. Flacci. Quarto carminū ad Torquatū,

d IFFV/
 gere ni
 ues O/
 de hæc
 est Quinti hora
 tiū Flacci quarto
 carminū. In qua
 ipse nos huma/
 næ fragilitatis ad
 mōitos facit mō
 stratq; miro ige
 ni sui artificio.

d Iffugere niues redeunt iā gramia cāpis
 Arboribusq; comæ
 Mutat terra uices & decrescētia: ripas

Flumina prætereunt
 Gratia cū nimphis geminisq; sororibus audet
 Ducere nuda choros.

q̄ (ut Salustius inquit) Omnia orta occidūt: & aucta senescunt. Proinde ad
 ea nos inuitat: quæ auidas hæredis necisq; manus effugere possūt. simulq;

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Exacta poe/
tae diligentia

Producenda
Corripienda/
q; syllabae ra
tio.

Contentiois
uirus

Epicuri pa/
radoxa

adhortatur ita uiuamus ut cū uita nomē & gloriā nō amittamus. Ut autem exiguam saltē eiusmodi artificii portiunculam prae gustemus: Sciemus horatium/ qui inter lyricos Latinos/ facile princeps: solusq; dignus est iudice Quintilianio qui legat: usq; adeo lyrici decori ubiq; fuisse memorem. ut nō modo apta uocum cōpositione: aut iucūdo elementorū concentu: sed uel carminū cōnexionē: rem dēscribendā pingat. Non enim ab re. hoc carminis genere hic utitur: sed eo subitū rerum magnarū interitū significat. Siq; idē auspicat exordiūq; sumit ab hexametro poēne heroico: quo regum egregia facinora longa sententiarū uerborūq; constructione describi solent: unde & heroico ipsi nomen est: subitoq; in elegiaci carminis praecipitē casum definit: quo ni mirum notificat: ut subito ex regali interdum strepitu: in tristem rerū nostri q; interitum descēdimus. Neq; hāc res exemplo caret. Nā & idē figura/ tum uidet in noto illo carmine. Non eodē cursu respondent ultima primis in quo autor quis est nō contēnendus ut citam rerum mutationē significet: eodem media breui protulit. eo opinor cōsilio: quo uirgilius tertio Aenei. ut repentinū horrorem Aeneae depingeret: steterūt mediā corripuit dicens Obstupui steteruntq; comae & uox faucibus haesit. Et syllabam le in illo buco Matrī longa decem tulerunt fastidia mēses: per quod significat mater omniū dolorū euestigio oblita: audito natāe prolis uagitu. Sicut ecōtrario lan/ guidam anhelātis laborantiq; sub extremis animā orationem Ouidius de/ pingit producendo penultimā huius uerbi dederitis. ubi inquit uitā dederitis in undis. Et longū maris fastidium dicendo. Cum maris ionii transferitis aquas: quīs eiusmodi syllabae producēdae etiam (ut paulo post hac dicem?) alia ratio sit. Sciemus praeterea multū ornatus ad sermonē nostrum accedere: si ipsum per contentionē ex contrariis rebus cōposueris. Quo mō ma/ ro animantiū fere omniū profundū saporem lōge exequit ut miseris dido/ nis excubias inferat accumulatus: nam ut pholosophi uerbū est opposita iuxta se posita magis elucescūt. Ob hanc rem igit poeta uoster uernas delicias florida illa arua accurate colligit quo incaestior hominum uideat interitus. Innuat praeterea gratias nymphas deasq; immortales securas noluptatibus incumbere posse: rerumq; fere praeterq; hominis reditum esse. Homo etenī ubi semel deciderit redibit nūq;. Cāterum ut intentionē poētae propius aspiciamus sciemus ipsū epicureorū dogmati suffragari solitū. unde ipse dese in epistolis. Me pingue & nitidum bene curata cute uises. Cū ridere uoles epicuri de grege porcum. Epicurus autē iactitabat sese humanum genus duobus uel maxime malis leuasse. anxia uidelicet deorum religiōe: & status post obitum ancipiti formidine. Docebat enim deos securum agere aeuum: nec curare mortalia. Vnde & illud poētae nisi in sermonibus credat iudeus apella. Nō ego. nāq; deos didici securū agere aeuum: Nec si quid miri faciat natura: deos id Tristes ex alto caeli demittere tecto. hinc etiā amara illa Virgilia/ na exprobratio: nec curare deū credis mortalia quēq;. De hac autē re plenius Lucretius. Ois enī perse diuū natura necesse ē immortali aeuo sūma cū pace fruāt. Se mota a nrīs reb? seiūctaq; longe. nā priuata dolore uiget priuata periculis ipsa suis pollēs opibus: nihil indiga nrīs. Nec bñ p meritis capit nec tāgit ira. Hūc aut errore poēta nī detestat primo carminū dicēs. Parcus deorū

cultor & infrequēs infaniētis dū sapiētia: Cōsultus ero: nūc retrosum Vela dare atq; iterare cursus cogor relictos &c. olim inq; epicuriū secutus erā parcus & infrequēs deoꝝ cultor. i. neq; abunde neq; frequēter deos colebā. Dū cōsultus. i. pitus sapiētia infaniētis. i. dogmatis epicureoꝝ sacrilegas res (ut interpretat Acron) suadētis erro &c. Præcipiebat ad hoc epicurus humanos aīos ut beluāꝝ una cū corpibus peritū ire. Ideoq; fabulosa eē quæ de inferis somniāt. Cui errori refragat poeta i fermōibus ubi dicit animū nīm diuinæ particulā auræ: & multis aliis locis qbus sicut homerus & Virgilius noxiōrū apud inferos pœnas diligēter enūerat. Cōtra eūdē est illud pperatianū. Sūt aliqd manes: latū nō oīa finit Lucidaq; euictos effugit umbra rogos. Si tū in hac ode (ut poetarū est uaria sectari) horatius epicuriū seq̃: tacite nos ad præsentis uitæ uoluptates iuitat: qñ fluxa & fragilis sit. nullaq; post eā futura tū illud Virgilianū in carmīe de rosa. Collige uirgo rosas dū flos nouus & noua pubes. Et meor esto æuū sic pperare tuū. Et Tibull. in primo. Interea dū fata smūt iūgamus amores. Iā ueniet tenebris mors ad opta caput iā subrepet iners ætas: nec amare licebit. Dicere nec cano blanditias capiti. Et ele: quarta. At si tardus erit errabis: trāsiet ætas & paulo post. Vidi iā iuuenē premeret cū ferior ætas mœrētē stultos præterisse dies. Et alibi. At tu dū primifloret tibi tps ætas. Vtere: nō tardo labit illa pede. Cæterq; aptissime hoc sentit poeta nī ad leucothoē dicēs. Tu ne quæsieris (scire nephas) quē mihi quē tibi. Finē dii dederint leucothoē: nec babylonos. Tētaris nūeros: ut melius quicqd erit pati Seu plures hyemes: seu tribuit iuppiter ultimā Quæ nūc oppositis debilitat pūicibus mare Thyrrēnū: sapias uina: liques & spatio breui spē lōgā refeces: dū loqmurfugerit iūda A etas: carpe diē q̃ minimū credula postero idē & apti alibi. Obtri sexti uitæ sūma breuis spem nos uetat inchoare lōgā iā te pmet nox fabulæq; & manes & dom⁹ exilis plutōia: quo simul mearis. nec regna uini sortiēre talis &c. his locis ac multis aliis ad pñtia bona iuitamur. qñ & ea breuia & futura icerta sint Sed qm̃ ea snīa a religiōis nræ scitate plurimū abhorret: nihilq; cogit ut ita sensisse poetā dicam⁹ (Nō etenī sp ad leucothoē scribit) sic argumētū colliges. Quoniā mirū i modū fragilis ē nīa mortalitas. nihilq; certū ipa morte datū neq; post eā qsq; bonis opatiōib⁹ loc⁹ erit. reliquus: Admonet nos poeta ut iterea loci dū uiuim⁹: sic uiuam⁹ ut mortis mēores uideamur tēpusq; qd̃ hic nobis perq; breue ē: q̃ntæ maxia poterim⁹ uirtuti impiam⁹. simulq; ne icauti uitæ nræ breuitatē cū hæ redū successiōe cōpēsemus. Nā parū nobis ab auaro hærede bonæ gloriæ futurū admonet ut bona tēporalia quæ nos diu tenere nō possumus: neq; auarō hæredi bene legant: uiuū cōsultius diuidamus. quia cūcta manus audi fuzgiūt hæredis amico quæ dederis aīo. Quid aut boni atq; utilitatīs hēat mortis recogitatio: ecclesiasticæ līæ satis p̃dicāt Scriptū. n. ē mēorare nouissima tua & i æt nū nō peccabis. Ouidi⁹ quoq; licet i aliū usū. sic de ea re loq̃ Veturæ mēores iā nūc estoræ senectæ. Sic nullū uobis tēp⁹ abibit iers: sed ad tex.

Intētiō poe/
tæ

Argumentū

d Iffugere niues &c. Vide q̃ studiosæ uerni temporis delitias & uirētis agri amœnitatē describit: quo tristiorē inferat hūani generis interitū. niues inquit diffugere. idest omnino absumptæ tepore aeris perierūt Gramīa. i. herbæ redeūt iā cāpis. i. ad decorē & honestatē campoꝝ: uel i ipsos cāpos & comæ. i. frondes redeūt artoibus &c.

SFCVNDVS MORALIVM SILVARVM

Terra mutat uices. hoc est qua duro gelu obrigit: nūc laxū gremiū aperit & oīs generis odores & flores enitit. Flumina decrescētia p̄pterea q̄ nimiū aquaē deficiūt: & celi tēperies imbres rariores effundit. pr̄tereūt. i. iucūdo murmure pr̄terlabūt ripas: Gratia idest una triū charitū audet cū geminis sororibus idest reliqs duabus charitibus & cū nimphis ducere nuda choros. idest choreas & carmina. Ex qua re maxima significat uoluptas. Quid etenī delitiosius q̄ primo uere dum arbores pullulāt siluæ frōdent. prata ridēt in amoenissimo cāpo uersari. & audire pr̄terlabētis fluminis sonitū. & dearum cantilenas. uidere eas nudas chorū agitare. enī nero ea res nos mortalitatis nostrā imemores facere possēt: quocirca amare infert poeta. Immortalia ne speres & reliqua. Hāc ueris amoenitatē uirgilius sic exequit. Hic uer purpureū: uarios hic flumina circū Fūdīt humus flores: hic cādida populus aītro Imminet: & lēta texūt umbracula uites. & alibi. Dicite quādoquidē in molli cōsedimus hārba. Et nūc oīs ager nunc omnis parturit arbos. Nunc siluæ frondēt nūc formosissimus annus. sed exponamus uocabula ipsa. Diffugere idest diffugerūt cōpositū est adis & fugio. Solet autē dis illis addi quāsi significat ita separi ut reliquie nō appareant ut dispereo: disgrego. Diffugere ergo idest penitus fugerūt sic ut uestigia nō extēnt. Niues olim declinabatur nix ninguis lucre albas effundere ningues. hīc etiā ninguit uerbū. Gramen species hārbae est marti sacra: qm̄ (ut inquit Seruius) sanguine humano nascit. Aulus Cellius dicit ex gramine factā olim ciuicā coronā: quae datur ei q̄ cōciūē hostiū manibus eripuerit. Colligebat autē ex gramine eius loci ubi ipsum saluauerit. Ponit hic p̄ omni hārba. Cāpis p̄t esse octauus casus hoc est datiuus localis. Solēt enī poetae more græcorū locū in quē traduci aliquid significat in datiuo ponere quē nos in accusatiuo mediare pr̄positiōē in uel ad ponimus. ut primo A enei. Inferretq; deos latio. i. in latiū. & sexto. Obuertūt pelago proras. i. pelagus uersū. It clamor cælo. i. ad cælū & in buco. Viridi cōpellere hibisco. i. ad hibiscū. sic hoc loco redeūt cāpis. i. in ipso cāpos. uel est datiuus. ut sit ad ornatum camporū quod ex ea re uirgilius uideri q̄ dicit comæ. quae nimirū capitibus humanis decori sūt. unde & cōptiornati dicūt. Est autē. Campus planities terrae ampla & grādis. ideoq; spatiosae plateae areae: campi nomē acciperūt. unde Romae campus Martius. Nam locus huiusmodi angustior uocat̄ area. hāc ualla libro quarto. In quā significatiōē accipit̄ cāpus a poeta secūdo sermonum. ubi dicit. Est genus unū stultitiæ nihilū metuēda timētis: ut ignis. Vt rupes fluuiosq; in eā po obstare querat. Est igit̄ campus locus capax. nā a capiēdo dicit̄. & planus in terris: quod ab aequalitate aliqñ æquor dicit̄. Murat terra uices. p̄ mutationē temporū. dicit etiā ipsam naturā mutari. inquit A cron. Vices singulāribus rectis caret: significat autē: nūc partes: nūc uicissitudinē. ut gerā tibi uicē amoris. i. reclamabo te. In uicē tñ amare est uicissim amare. hoc est alternat̄is tēporibus & nō eisdē. Et quia habemus aduerbia tēporis satis pp̄ria. in epte dictū putāt si dixeris prima uice. secūda uice. multis uicibus. una uice. alia uice &c. deberes enī dicere. Primo secūdo saepe semel alia &c. Decrescentia ripis &c. alterū dependet ex altero: ideo enī pr̄tereūt. i. (ut inquit A cron) inter ripas labūt. quia sūt decrescētia. i. iminuta. Facit autē plurimū ad amoe-

Dis in com/
positione

Niues

Gramen

Cāpis octa/
uus casus

Campus
Area

Vices

nitatem loci habere flumina præter labentia saxofas ripas. Vnde in Bucolicis. Nec percussa iuuant fluctu tam littora: nec quæ Saxofos inter decurrunt flumina ualles. Quam ob rem nõ suffragor landino sic interpretati hunc locum. Decrefcētia. r. duplex sed contraria potest esse fenrētia: ut fit uel decrefcētia. i. ualde crefcētia: nã uere liquefcētibz niuibz augētur flumina: & tunc dicā prætereunt ripas. i. trãfiliunt ripas & fuo alueo egrediuntur. Vel de crefcētia q̄ de priuet & fit intentio q̄ minuant & tunc erit prætereūt ripas. i. eunt præter. i. iuxta ripas neq; illas trãfiliūt. hæc ille. Cuius priori ut dixi fenrētia refragor. Nõ tamē inficias eo: quinde præposito ancipitē faciat fignificationē. Nũc enī augmētum iportat. ut de amo demiror & inrerdū deprecor. Nunc cōtrarium eius cui præponit: ut defipiēs. demans. delirus. dehortor dedoceo dedifco deprecor id est perperã sapiens: prauã mētis. enormis hortor ne facias. doceo cōtrariū eius quod didicit quis. difco cōtrarium uel potius difco obliuifci quod femel didicērã. precor ne fit. unde deprecari culpã est precibus uelle impetrare ne fit culpa. Vñ illud Ouidianũ Sæpe precor mortē mortē quoq; deprecor idem. hoc dicit. sæpe precor ut mihi mors fit sæpe itē ut mihi mors nõ fit itaq; decrefcētia poffet habere utrãq; fignificationē. fed fi acceperis in fignificatione augmētandi non quadrabit huic loco: quod expositori primũ uidendũ est. Nam fi flumina refolutis niuibz eo crefcant ut fuas ripas tranfcēdãt: quõ gratia auderet ducere nuda choros: quum liquefcētibz niuibz adhuc frigora nundũ defierūt. Præterea dicit ftatim in principio diffligere niues. i. difperierūt. Neq; uero quo tēpore niues tam ab unde refoluuntur ut inundationes faciant arbores frondescunt. fed ut inquit Virgilius Vere nouo gelidus canis cū montibus humor liquit &c. nũc autē mediũ uer defcribitur. fed miffa facio. Ripæ pprie funt fluminũ. & Littora mariũ. Flumē dicit a fluo ficur numen a nuõ. Gratia cū nymphis &c. Tũc gratiã tũc nymphã tunc cætera naturã numina cantilenas & choreas ducūt quando omnia quæ merã naturalis influentiã habentis reguntur exhilarat: fcūt. Omnia etenim animãtia præter hominem a naturali difpofitione ducuntur: atq; ex calorũ facie animã qualitatem fufcipiunt. hinc ille (inquit in georgi.) auium cõcentus in agris Et lætæ pecudes: & ouãtes gutture corui. Et illud bucol. Nec tantũ rhodope miratur & ifmarus Orphea Quãtum omnis mundus gaudet cantante fileno. Silenus enī (ut inquit Diodorus ficulus) bacchi alũnus hoc est nutritor fuit: uerũ nullus præftantior bacchi. i. uini alũnus q̄ læta aeris temperies: proinde dum Silenus cantat. i. amœnus zephyrorum fýbilus auium cõcentus excitat: torus mundus gaudet. Ideoq; poeta: quotiens uoluptatibus nos allicit. ueris ipfius meminit. ut ibi. Soluitur acris hyems grata uice ueris & fauoni Trahũtq; fccas machinæ carinas A neq; iã ftabulis gaudet pecus: nec arator igni. Iam cytherea choros ducit uenus imminente luna Iũctãq; nymphis gratiã decētes Alterno terram quatunt pede &c. Ne autē poetica figmēta nos nimio ftupore afficiãt: tota hæc res phificalis. i. naturalis est. Nã (ut attēftat Seruius) nymphæ nubes funt: nubiu autē refolutione: tellus irrigata luxuriat. Floresq; & alia id genus fomēta libidinis Producit: quocirca fingitur læta uenus cum gratiã & nymphis choreas ducere. Affectate autē dicit poeta. Gratia cum geminis fororibus. Quia tres gra

De in cõpo/
fitioneRipæ
Flumen
Gratia

Silenus

Nymphæ

Gratiã feu
Charites

PRIMVS MORALIVM SILVARVM

Nuda tia sunt: quæ ita pinguntur ut primâ duæ aliæ intueantur: per quod ostenditur nos oportere gr̃as duplices referre / atq; in morẽ feracis agri plus reddere q̃ acceperimus. Nec uacat q̃ dicit nuda nuda: siquidẽ pinguntur gratiæ: propterea q̃ iter quos est uera gr̃a occulti nihil est. unde Theretiana illa Thais ut magnũ beneficiũ recenset. Tute scis postilla q̃intimũ habeã te: & mea cõfiliã ut tibi credã oĩa. Quia uero perpetuo nuda sunt. nõ dixit nudatæ. **Nudatum** datum enĩ est quod prius testũ fuit: ut nudatũ caput: nudatũ pectus. Nudum uero quod tegi nõ solet. ut nuda facies. nuda manus &c. Et ueluti multiplices sunt gratiæ ita uarii assignantur earũ parentes. Inimus siquidẽ aliquando gratias inescandi & fallendi animo: quæ nimirũ erebi & noctis filia sunt. nã ερεβος quod sine aspiratione scribi debet obscurũ significat. qui uero sic gratias ineunt m̃tem occultat. nã si in lucẽ uenerit iam in odiũ uerteretur. **Erebus** Conciliamus præterea nobis ueneris obsequiis interdũ gratias. & eas bacchi uenerisq; filias non ab re uocant. Nonnunq̃ honesto officio gratias meremur: quæ (ut Hesiodus in sua theogonia docet) Iouis ex Eurione filia sũt: earũ noĩa idem Hesiodus ponit quæ sunt Aglaia: quæ Vulcano nupsit. Euphrosyne & Thalia. nec sine ratione hæc nomina sortitæ sunt α γ λ α ι ο σ enĩ unde aglaia splendor est εὐφροσύνη .i. euphrosyne læticia dicitur Et Thalia ἀ π ό τ ε ὦ θ α λ α ε ἰ η quod germinare significat denominat. Debẽt etenĩ gratiæ eẽ splendidae. sine captatione aut fraude læto & hilari uultu exhibitæ: & debet geminata esse gratiarũ relatio. **Charites** Dicuntur gratiæ a gr̃cis charites prima breui. hæc ideo libetius adduximus: quoniã multos fabulæ terrẽt credentes res uanas esse. Illud priusq̃ pergam admonuero: nõ cõtra gr̃maticorũ præcepta dictũ. gratia cum nymphis. **Cum** Cum enĩ præpositio legitime præponit dictionibus importatibus comitem ut hoc loco. aut concomitantia: ut aspexi te cum summa beniuolentia. Male autẽ præponeretur significatibus instrumentum: nã cum gladio te percussi. cum oculis te aspexi. cum uerbis te conuici ineptæ & a nemine unq̃ docto positæ orationes sunt.

Immortalia ne speres monet annus & alnum
 Quæ rapit hora diem
 Frigora mitescunt zephyris uer proterit æstas
 Interitura: simul
 Pomifer autũnus fruges effuderit: & mox
 Bruma recurret iners.

Immortalia
 &c. Sigs (ut me
 minimus) pur /
 pureos ueris ho
 nores: ceterasq;
 delicias aĩo com
 plectat: posset p̃
 senti dulcedine
 captus mortali /
 tatis suæ imme
 mor duci quocir

ca subdit poeta. Immortalia ne speres &c. Annus enim inquit nos monet ne speremus immortalia quoniã omnes eius partes seinuicem consequuntur: breuiq; admodũ est gloria florum. Vnde Tibullus. Quã cito purpureos deperdit terra colores Quã cito formosas populus alta comas. Et Virgilius de rosa. Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam Et dum nascuntur consenuisse rosas Ecce & defluxit rutili coma punica floris Dum loquor: & tellus tecta

rubore micat. Tor species: tãtosq; ortus: uariosq; nouatus Ipsa dies aperit: cõ
 ficit ipsa dies. Conquerimur natura/breuis q; gratia florũ est Ostẽrata oculis
 illico dona rapis. Quã lõga una dies ætas tam lõga rosarũ Quas pubescentes
 iuncta senectã premit. Quam modo nascentẽ rutilus conspexit eous: Hãc re/
 diens sero uespere uidit anum. Sed bene q; paucis licet interitura diebus Suc
 cedens aũũ prorogat ipsa suũ &c. hoc est quod hic dicitur: Dãna tũ celeres
 reperant cãlestia lunã. Quotiens itaq; nos blãda uolupras capit. monet nos
 annus & alium quã rapit hora diem immortalia ne credamus. Nã ueluti flo/
 rum decor cito deperit: ita & iuuentã nostrã lætiores dies. unde illud in ge/
 orgi. Optima quãq; dies miseris mortalibus aũũ Prima fugit: fubeũt morbi
 tristisq; senectus Et labor: & durã rapit inclãmẽtia mortis. Neq; soli poetã
 æthnici: sed & diuini uates breuitatẽ humanã uitã ad breuitatẽ florũ contu/
 lerũt. unde Iob. Homo natus de muliere breui uiuẽs tẽpore: repletur multis
 miseris. Qui quasi flos egredit & cõteritur: & fugit uelut umbra. Et nunq; in
 eodẽ statu pmanet. Et illud ppheta. Percussus sum ut fœnũ & aruit cor meũ.
 & paulo post. Dies mei sicut umbra declinauerunt. & ego sicut fœnum arui.
 Egregie aũt hic dicit poeta monet annus. Nã & noĩs eius ethimologia reuo
 lutionẽ sonat. Dicit enĩ annus (ut testatur Seruius) quasi annulus. i. circu/
 lus: oẽs enĩ anni partes in se per modũ circuli replicãtur. unde illud in geor/
 gicis. Redit agricolis labor actus in orbẽ Atq; in se sua puestigia labit annus.
 Hanc ob rem ægyptii ante usum lĩ arũ figurabãt annum dracone mordente
 caudã suã. Cuius rei egregius Homerus nõ ignarus (quid enĩ nesciuit) an
 nos obfidionis Troiã depictos dicit dracone in aulide nouẽ passeris pullos
 & deinde matrem absumẽte. per quam rẽ decennale bellũ portentũ est. Ad
 cuius imitationẽ Virgilius Serpentẽ in sepulchro Anchisã reperũ septena
 uolumina traxisse dicit ppter septẽ annos quibus Aeneas errabat. Monet er
 go annus ne speres immortalia. Diceres forte annũ longiusculũ esse. quo/
 circa dicit & alium quã rapit hora diẽ. Nulla etenĩ diei pars est quã non ase/
 quẽte cõsumat. Si nunc dixeris. Si iã cras hesternũ cõsumpsimus ecce aliud
 cras. hoc est atqui doleã presentẽ diem rapit si crastinum opperior. Contra
 quod dicitur. Quis scit an adiciant hodiernã crastina uitã Tempora dii su/
 peri. Dicitur signate: alium diem. Dicitur enim alium quicquid nos alit
 sed ipsa dies proprie nos alit: quia inter diu uescimur: & proprie uiuimus: qa
 dum dormimus semimortui sumus. Vnde in sexto Aeneidos dicit. Et cõn/
 sanguineus læti sopor. hoc epitheton etiam Virgilius diei dat in quinto di/
 cens. Prãterea si nona diem mortalibus alium Aurora extulerit &c. Ordo
 ergo ne longum faciam est. Annus & hora quã rapit alium diem mo/
 net ne speres immortalia: id est ne eas res quas tam lætas uidiisti ducas per/
 penio duraturas. Ostendit deinde quomodo nos annus moneat: quoniam
 inquit: nulla in eo pars stabilis est: sed & ipsa fugiens quicquid ueniens attu/
 lerat aufert. Vnde est. Frigora id est tempora hiberna quibus frigora do/
 minantur: mitescunt zephyris id est illis uentis qui primo uere incipiunt fla
 re. hoc est uer pellit hyemem. A estas interitura simul id est ex templo postq;
 aduentans autumnus effuderit fruges. Proterit: id est consumit paulif/
 per ipsum uer. & bruma: id est breuissima dies quã fit in ipsa hyeme: iners

Annus

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

id est quæ reddit nos pigros & inertes recurret. i. redibit mox. i. statim postq̄ autūnus effuderit fruges. Vel ordo est talis. Frigora mitescūt. i. mitia fiūt zephyris. & æstas interitura simul. i. simili modo p̄terit. i. cōsumit uer. Videtur enī bini quiq; uersus plenā constructionē habere. Posteriores ergo duos cōstrue sic. Vbi autūnus pomifer effuderit fruges. Bruma iners mox recurret &c. dixi simul. i. simili modo uel pariformiter: quia æstas non est interitura simul. i. eodē tempore quo ipsum uer. Notandū est aut̄ artificium poetæ qui quoniā paucitatē dierū bonorū ostēdere uult incipit a frigoribus hoc est ab hiberno tempore: quo umbris & caligine oppressi frigore cōprimimur. deinde postq̄ ostēdit lætiora illa tempora transiisse inquit mox bruma recurret iners. Itaq; bis brumæ quæ tristissima tēpestas est meminit. Et quoniam graphice admodū descripta sunt anni tēpora: pauca de ipsis in mediū afferā. Annus quē nobis Iulius Cæsar dictator distinxit in quattuor partes diuidit: uer. æstatem. autūnum. & hyemē. Vernū tēpus calidū & humidū est: quālis sanguis & aer: ideoq; maxime rerū generatio uerno tēpore fit. quā obrem nonnulli a ueniēdo uer declinant: sed prima syllaba uidef̄ refragari: nā ueris prior est longa. & uenio prima breuis. Alii aut̄ a græco deducūt. dicitur enim ἔρ. Incipit sole ingrediēte primā partē arietis: quo tēpore æquinoctium est maximūq; rerū conceptus. Vnde & uernā uocamus seruū uel ancillā ex ancilla nostra quasi uerno tēpore p̄creatū. Inde fit Vernaculus la lū quasi ad uernas. i. ad eos qui domi nr̄æ seruiunt pertinēs. ut uernaculus sermo: uernacula lingua: quā maternā uocāt. A uere præterea fit Vernus na num adiectiuum & Vernat uerbū quo quasi absoluto utimur sine supposito & apposito: quāuis etiā suppositū nō refugit: ut exercitus uernat in cāpis. i. uernā tempora ducit. Sic etiā æstiuat. autūnat. hyemat. uel hybernat. usitata satis uerba.

Vt aut̄ poeta ueris naturā explicet inquit Frigora mitescunt zephyris. Sūt etenī zephyri uentri occidētales calidi & humidī dicti ἀπὸ τοῦ ξέω quod est ferueo. Sūt ergo pp̄titiū humanæ naturæ unde est. Nigrā hyemi pecudē zephyris scelicibus albā. Latine dicūtur / autore Porphirione. fauoniū a fauēdo uel fouēdo ut credere fas est. De uere sic inquit Virgilius secūdo georgico rū. Ver adeo frondi nemorū: uer utile siluis. Vere tument terræ & genitalia semina poscunt. Tum pater oīpotens scœcūdis imbribus æther: Coniugis in gremium late descēdit: & oēs Magnus alit magno cōnixtus corpore fœtus Atia tūc resonāt auibus uirgulta canoris Et uenerē certis repetūt armenta diebus. Parturit almus ager: zephyriq; tepētibus auris Laxant arua sinus: superat tener oībus humor Inq; nouos soles audent se gramina tuto Credere: nec metuit surgētes pāpinus austros Aut actū cælo magnis aq̄lonib; imbrē Sed trudit gemmas & frōdes explicat oēs Nō alios prima crescētis origine mundi Illuxisse dies: aliūue habuisse tenorē Crediderim: uer illud erat: uer magnus agebat Orbis: & hibernis parcebāt flatibus euri. Hæcibi. Aestas ab æstuo: quod ē ardeo uel ab astu. i. ardore deflectit̄ incipit quo tēpore sol cancrū ingrediť: subso lstitio æstiuāli ut dictū est. Autūnū ab augendo dictū putāt: qm̄ & uini & pomorū collectio fit: unde & pomifer hic dicit̄. Pomorū aut̄ appellatiōe cōtinent̄ oēs arborū fructus corticē mollē habētes: q̄lia sunt mala pira. pruna &c. Incipit aut̄ sole primū gradū libræ it̄rate: sub ægnoctio.

Anni partes
Ver

Verna
Vernaculus

Vernat

zephyri

Veris descriptio

Aestas

Autūnus
Poma

Hyems dicitur secundū plures a græco *ὕειν* quod significat pluere: nam & hyems pro tempore hiberno: & pro tempestate pluuiosa accipitur. Incipit quo tempore sol capricornum intrat in solstitio hyemali quam Brumā uocant quasi *βραχμιαία*. i. breuissimā diem &c. Dicit hic bruma iners ab effectu quia inertes nos efficit. nā Virgilius ob eandem causam frigus pigrum uocauit. Aduertes aut̄ proterit nō praterit legendū esse. nam æstas nō praterit ip̄m uer sed proterit. quod enī praterimus hoc existere pmittimus: qđ uero proterimus penitus pdimus. uer aut̄ aduertate æstate totū absumptum est. Componitur proterit a pro seu porro & tero tritū tritū. Fruges & frumēta sunt omnia quibus uescimur: dicta a fruor uel ut inquit Donatus a frumīne quæ est summa pars gulæ. caret aut̄ singulari noiatiuo. Frugi autē quidā adiectiuū indeclinabile putant. quidā: datiuū casum omni generi & casui sociabilem: sed ut reor per subintellectionem. nā cum dico homo frugi uideor subaudire cōsulens. uel natus frugi uel accōmod? frugi: id est ad frugem. sed nimium progredior.

Hyems

Bruma

Proterit

Fruges
Fruentum
Frumen
Frugi

Damna tamen celeres reparant cælestia lunæ
Nos ubi decidimus.
Quo pius Aeneas: quo Tullus diues: & ancus
Puluis & umbra sumus
Quis scit an adiciant hodiernæ craftina uitæ
Tempora dii superi

Dāna tñ &c.
Proposuerat aut̄
tor uernas uoluptates quibus capti immortalitatem sperare possimus: quocirca cōmunē rerū nascētū interitum ostēdit. Nūc uero (ut diximus)

quo misereor uideatur nostra conditio: demonstrat rerū uegetabiliū esse reditū saltem in consimilibus. Tamen si enī austrorum penetrabili frigore frondes arborūq; comæ decidunt: fauonii tamē tepida irrigatione aliæ nascitur Vnde illud de arte poetica. Ut filuæ foliis pronos mutant in annos Prima cadūt &c. Nos uero ubi decidimus: redibimus nunq̄. Dices sic nec flores iidē numero redeūt. uerum quidē id est manet tamen consimilis uirtus in radicibus quæ olim reuoluto anno consimile floræ specimen effundet. Postumus itaq; hunc textum legere p̄ ypophorā. i. obiectionē. sic. Tamen si horati rerū uicissitudo est: nihilq; hic perpetuū uidemus: damna tamen celeres reparant cælestia lunæ: quasi dicamus: omnia quæ nūc occidunt propediem renascētur. ad quod sic poeta respondet. reparant quidem: sed ubi. id est postq̄ nos decidimus: ac si dicat. Etiam si florum gratia perpetua foret: nos tamen qui perpetui non sumus. eis nisi modico tempore fruemur. Quid autem uoluptatis afferent nobis: postq̄ decidimus renascentes flores. Decidimus hic est prateriti temporis a præsenti decido media breui: quod compositum est a de siue deorsum & cado. & conuenit bene frondibus. Vnde Decidium frōdium occasus: sicut defluuium capillorum: uocatur. Est ergo bona metaphora. Nam sicut frondes quæ decidunt putrescunt: sic & homo. Dixi ubi id est postq̄. Nam aduerbia loci & tēporis communiter ponimus: altera pro al-

Decido

Decidium
Defluuium
Aduerbia loci & tēporis

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Locus

teris. Nam & ipsum nomē locus pro tempore accipitur. ut apud Comicum. quorum nunc non est narrandi locus: id est tempus. Itaq; hucusq; est usq; hūc locum & usq; hoc tempus hætenus hoc tempore tenus: uel hoc loco tenus. sic ubi est quo loco uel quo tēpore. Sensus ergo est quo tēpore nos iam decidimus. i. mortui sumus celeres lunæ reparāt. i. instaurant cælestia dāna.

Luna

Neq; ut dicit Seruius. Vbi hic loci eē posset: nā oporteret dicamus. quo nos decidimus non ubi. Celeres lunæ bene dicitur. Nam luna cū fit infimus planetarū proprium cursum celerrime complet. tardissimū tamē motum obtinet: si ad cōmunem respexeris quo ab oriēte in occidentē mouetur. nā quia longissima est a primo mobili: tardissima rapitur. quia tamen minimū spaciū decurrit peculiari motu uelocissima inuouat. Contra Saturnus p̄priū cursum tardissimus cōplet: propter tamen maximū ambitum celerrime rapitur. De luna sic Plynius. Sed omniū admirationē uincit nouissimū sydus: terrisq; familiarissimū: & in tenebrarū remedium ab natura repertum lunæ. Multiformi hæc ambage torfit ingenia contemplantiū: & proximū ignora re sydus maxime indignantiū. De hac Macrobius in de somnio Scipionis. quantū ad institutū nostrū facit sic inquit. Lunam ætheream terram phisici uo cauerunt: & habitatores eius lunares populos nuncupauerūt: quod ira eē plurimis argumētis quæ nūc longum esset enumerare: docuerunt. Nec dubium est quin ipsa sit mortaliū corporum & autor & conditrix: adeo ut nonnulla corpora sub luminis eius accessu patiantur augmenta: & hac decrescen te minuantur. Hæc ille. Hanc augmentationem in omnibus uetegantibus uidere licet. arbores enim si crescente luna uellantur plus succi habent tardiusque marcescunt & animalium tunc occisorum ossa plus medullæ continent. Vnde illud poetæ nostri secūdo sermonum. Lubrica nascētes implent conchilia lunæ. Et hic. Dāna tamē celeres &c. Legemus ergo primū si uolu mus per obiectionem quo modo dictum est. Quāuis annus cuius uicissitudi ne omnia uirentia proterūtur nos moneat ne speremus imortalia: tamē sperare possumus. quia celeres lunæ reperant cælestia dāna. i. non quæ cælestia corpora patiūtur. incorruptibilia enī sunt. sed quæ ab illis in terras inferunt. Respondet poeta nihil ad nos pertinere: quia non reparātur nisi ubi nos decidimus. Quod si speremus nos redituros Quo pius Aeneas: quo Tullus & ancus aufugerunt: qui nō redeunt: nec mirū quia. Puluis & umbra sumus. quo nihil fragilius. unde sequit. Quis scit an adiciant &c. q. d. nullus. Possumus præterea accipere non figurate: sed ut quo relatiue ponatur sic. Tamen quis omnis nata occidunt. celeres lunæ reparant cælestia dāna. Vbi .i. postq; nos decidimus subaudi eo: quo pius Aeneas decidit. quo tullus &c. Quia tamen ut dixi secundo quoq; uersu claudi uidetur constructio. potius interrogatiue legero. quo pius Aeneas supple euanuit. & est de eo genere interrogationū quæ respōsa non exspectant. Aeneas anchisæ & ueneris filius priami gener. Romaniq; noīs autor. a Virgilio præcipue pius ubiq; inducitur. Fuit etenim pius in patriam: quam & consilio & armis defendere moliebatur Consilio q dem: quia ut inquit Liuius reddendæ helenes propter quam Troia euerfa e autor fuit. Armis autem quoniam fortissime pro ea pugnavit: usq; adeo ut a Virgilio Hectori æqualis semper inducatur. ut de Miseno qui post Hæctora

Aeneas

æneam sequebatur. dicitur in sexto Nō inferiora secutus. Et. xi. Aeneam sic Diomedes laudat. Munera quæ patriis ad me portastis ab oris. Vertite ad Aeneam sterimus tela aspera contra Contulimusq; manus: experto credite quantus In clypeū assurgat: quo turbine torqueat hastā Si duo præterea tales idea tulisset Terra uiros ultra in achias uenisset ad urbes Dardanus: & uersis lugeret græcia fatis. Quicquid apud duræ cessatum est moenia Troiæ Hæstoris Aeneaq; manu uictoria grauium Hæsit: & i decimū uestigia rettulit animum. Ambo animis: ambo insignes præstantibus armis Hic pietate prior & c. Erat ergo pius & fortis. Vñ in sexto Troius Aeneas pietate insignis & armis Homerus quoq; attestatur ipsum apud græcos tanti fere quanti Hectorem æstimatum. at Virgilius ipsum quantum ad pietatem Hectori præferendum dicit. Fuit etenim ut iam monstratum est pius in patriam. fuit item pius in patrios deos. ut primo Aeneidos. Sum pius Aeneas rapros qui ex hoste penates Classo ueho mecum. Fuit præterea pius in patrem. de quo ipse sic i sexto Illum ego per flammis: & mille sequentia tela Eripui his humeris: medioq; ex hoste recepi. Fuit ad hoc pius in coniugem Creusam quam relictis omnibus per tela per hostes quæritabat. nescius An quid in euersa uidit crudelius urbe. Fuit quoq; pius in alcanium filium: cui quoniam sciebat regna deleri omnes sudores pertulit. Fuit nouissimo in defunctos pius: quibus diligentissime sepulturam instruxit: ut de Miseno sepeliendo dicitur in sexto q; Aeneas erat opera inter talia primus. Et hæc proprie sunt quibus pietas debetur. quāuis ergo pius. Quo pius Aeneas? Hic illud non silebo: quamq; generaliter de omnibus quæri posset quo abierint: quando neminem redire uisum est. Peculiare tamē hoc fit in Aenea. Nemo etenim scit quo peruenerit. De morte enim eius ita recitat Seruius. Ut Cato dicit Aeneas simul ac uenit in Italiam Lauiniam latinifiliam Turno despōsatam accepit uxorem. propter quod Turnus iratus tam in latinum q̄ in Aeneam bella mouit impetratis a Mezentio auxiliis: primo autem conflictu periit latinus secundo pariter turnus & Aeneas. Alii tñ dicūt q; uictor Aeneas cū sacrificaret sup Numicū fluuiū i ipm decidit: at cadauer ei? nusq; apparuit. uñ impcatio illa Didōis i. iiii. Sed cadat añ diē: mediaq; inhumat? harena & c. Postea aut dixerūt ipm inter diuos receptum & iouem indigetem appellatum unde Tibullus ad Aeneam Illic sanctus eris cum te ueneranda numici Vnda deum celo miserit indigentem. Quia itaq; ignoratum est quo eius peruenerit cadauer. recte hic quæritur Quo pius Aeneas. Nec uacat q; pius dicit. pietati enim debetur longa uita & iusta sepultura. Habemus enim in sanctis litteris qui parentes honorant longeuos esse super terram. Quo tullus diues? Tullus. & Ancus reges Romani fuerunt qui septem sunt. Romulus: Numa pompilius: Tullus hostilius: Ancus martius: Tarquinius priscus. Seruius Tullus: Tarquinius superbus: cuius filius Lucretiæ oppressor exigendis regibus occasionem tulit. Ut autem de eis modo dicam quorum poeta meminuit Tullus hostilius nepos eius Tullique pro Romulo fortiter pugnans in bello contra fabinos extitit? ē: Numā pōpilio successit: creat? rex anno secūdo uigesimæ septimæ olympiadis. Fuit ut aiūt historiographi uir perq; liberali ingenio. Nā qcqd agri Romul? bello sabino suscepit: ciuibus suisq; nullā aut modicā sortē hebāt diuidi

Pietas

Mors aeneæ

Tullus
Hostilius
Reges Ro.

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

iussit paterna hæreditate contentus. Extinctus est quæ regnasset annos duos ac triginta: absumptus cū uniuersa familia igni quo domus eius inuoluta cōflauit siue id dolo Ancus Martius parauerat dolens filios tullii in regnum successuros: quæ ipse ex familia numæ priuatus degeret. Siue (quod magis Dionysius halycarnasseus credidit) fulmē domū eius percussisset. Quia igitur liberalis fuit paternaq; hæreditate cōtētus: poeta ipsum diuitē dicit. **Diues** enī omnis est, qui suis cōtētus. Vñ in epistolis Horatius. Tolle querelas Pauper enim nō est cui rerū sufficit usus. Et Iuuenalis. Sensit Alexander testa cū uidit in illa Magnū habitatorē: quantum scilicet hic qui Nil cuperet: q̄ qui totum sibi posceret orbē. Et quia fulmine periisse putant. bñ quærit Quo tullus diues. Tullio successit Ancus martius uir sane populo moriger: ut qui popularis fauoris audissimus: pacis itē amator fuit: sed lassatus iniuriis plurima bella scilicet gessit. Regnauit annos. xxiiii. sed nihil ipm̄ populi plausus iuuat quo minus in cinerem resoluere. nam puluis & umbra fumus. de iis duobus sic dicit sexto Aenei. residescq; mouebit Tullus in arma uiros: & iam desueta triūphis Agmina: quæ iuxta sequit iactantior ancus. Nūc quoq; iam nimium gaudēs popularibus auris. i. fauore. Quia ergo multū gloriæ fuit cupidus. Infert poeta. Puluis & umbra fumus. De qua re libet mihi recētere quæ a Seruio grāmatico allata sunt ad illud quarti Aenei. Et nūc magna mei sub terras ibit imago. Valde quæritur (inquit) quid illud sit quod inferos petat. Nam tribus consistit animus: anima: quæ superna originē suam repetit. Corpore: quod in terrā deficit Umbra: quæ Lucretius sic diffinit: supra spoliatus luminis aer: quæ si ex corpore creat una cum eo perit: nec est quicquid reliquū ex homine quod inferos petat Sed deprehēderūt esse quoddā simulachrū quod ad nostri corporis effigiem factū inferos petat. & est species corporea: quæ nō potest tangi sicut uentus. Hinc in sexto Corpora uiua ne phas istigia uesti a re carina. Hoc & Homerus requirit simulachro Herculis apud inferos uiso. Et sciendū simulachra esse hæc etiā eorum qui p̄ apotheosim dei facti sunt. Vnde aut uisi esse apud inferos: aut illuc descēdisse dicuntur. Horatius de libertate poetæ: & confuse uel simulachrum uel umbram dicere. Hæc Seruius. Ex quibus licet a fide christiana aberrant licet cognoscere artificium poetæ nostri. qui (ut oratoris est) eas dumtaxat partes tangit: quæ instituto suo seruiunt. Instituit siquidem ostēdere hominū corruptionem. sed in nobis duo tantum corrumpunt. Corpus & umbra. Corpus autem intelligitur cum dicit puluis: resoluitur enim in puluerē quocirca certū est ex puluere confectum. unū quodcūq; enī in id resoluitur unde componitur: quocirca plurimi philosophorum corpus ex atomis constare dicebāt. Erant etiam q̄ plurimi (ut tractatur ab Augustino nostro lib. x. in de ciui. dei) hæsitantes an corpus solum esset homo: an anima sola. an uero utrūq;. Plato enim dicebat hominem nō esse quod digito monstrari pot̄: sed sicut eques non dicitur: homo & equus sed homo solus existēs tamē in equo. sic homo non est iudicio eius anima & corpus: sed anima dumtaxat: dum tamē est in corpore. E contrario alii secuti Homerum qui dicit animas heroum recessisse a corpore: dicunt solum corpus esse hominem: nam sicut poculum nō dicitur potus ipse: sed uas dumtaxat

Quis diues

Ancus

Puluis & Umbra

Quid homo

xat in quo tñ aliqñ est potus: sic homo est solū corpus in quo tñ aīa est. Hęc opinionē dicit Seruius eē plurimorū philosophorū: solū enī corpus nīm est: qđ nobiscū orit̄ & morit̄. Anima uero generalitatis est adeo (ut illi sentiūt) nō est nostra ut etiā in alia corpa plerūq; trāseat. hęc Seruius. Vnde palinurus loquēs de corpore dūt axat dicit. Nūc me fluctus habet: uersantq; in litto re uenti. alii & rectius utrūq; hoīem dicūt. est enī totū cōpositū quod de altera partiū nō pradicat. Ut quē admodū bigæ duo sūt boues aut equi iuncti in curru: neuter tñ est bigæ. sic hō est aīa cōstans ex aīa rōnali & corpe organico phisico ipsiq; naturaliter disposito. neutrū tñ ē homo. sicut at̄ philosophi dissenserūt in diffinitōe hoīs. sic etiā in delectiōe sūmi boni. alii enī ut stoici dicebāt: sūmū bonū eē in bonis aīa. alii ut epicurei in bonis corpis. alii uero ut peripatetici ī bonis utriusq; credētes sūmū bonū oīa cōplecti Itaq; si uelimus dicere horatiū in seq̄ eos qđ dicūt hoīem pprie de corpe posse dici. cōse quēs est ut dicamus ipsū uelle ostendere plenū hoīs intentū. cū dicit Puluis & umbra sumus. utrūq; enī resoluit̄. Sed qm̄ ubi fieri pōt iustus ē ut cū fidei integritate oīa inter ptemur. dicamus sic accipe Puluis & umbra sumus: quō ab ecclesia accipit̄ memēto hō quod cinis es & ī cinerē reuerteris. hoc ē memēto hō quia cū ex altera pte tui cineritius es atq; corruptibilis q; aliqñ morieris. Satis enī ē ad iteritū totius cōpositi oñdere alterā ptē cōponētē interiturā. Quia ergo hō sine corpe eē nō pōt: satis dictū ē Puluis & umbra sumus hoc ē ex materia uili & corruptibili. ergo moriemur Sed uereor nimiū uagari. Puluis declinat̄ huius pulueris. a nō at̄iquo puluer. Plurimorū etenī nri mutati sūt quorū gtiū pmāserūt. un̄ licet nūc dicamus puluis: cinis: cucumis: uomis: Faciūt tñ pulueris: cineris: cucumeris uomeris. a nō qđ ē er nūc sub lato. nā Seruius a nō cucumis uult gtm̄ eē huius cucumis. sicut a nō Impubes ē genitiuus huius ī pubis & a nō ī puber. huius ī puberis. Itē licet nūc dicamus: hic sanguis: quia tñ oīi habebat̄ hoc sanguen: mansit genitiuus huius sanguinis: sic arbor facit arboris. & delphis delphinis: qm̄ etiā arbor. & delphin & qđ frequētī cōperies. Quis scit ad adiiciēt. Cōposita a iacio si prior pars in cōsonātē exit: pducūt eā positiōe. p̄pterea q; prior i cōsonās est. ut adicio cōiicio. subiicio abiicio. Statius tñ subicit corripuit licētiose ablato priore i.

De declina-
tione

Hodiernæ crastina &c. De die presentī hodie dicimus quasi hoc die: Inde defleſcit̄ adiectiuum hodiernus na. nū. de eo qđ hodiernū præcessit. Heri dicimus. inde fit hesternus. na. nū. quo utimur generaliter p̄ pridiano: ut ī eunuchō. Teren. iure hesternō atrū panē uorent: hesternō iure. i. pridiano hoc est diei prioris. de eo qđ hesternū antecessit Nudiustertius dicit quod ē q̄si nunc dies tertius ē aut̄ adue rbium t̄pis. de supiore dicimus. Nudiustertius qđ est quasi nūc dies quartus: Neq; ultra descēdimus cōiter licet plautus altius p̄gressus est De eo autē qui hodiernū sequet̄ cras dicimus inde fit crastinus a. um. De eo qui crastinū sequet̄ perēdie dicimus Cicero ad atticum libro. xii. Scies igit̄ cras ad sūmū perēdie. inde perēdinus na. nū. & uerbū cōperēdino quod est p̄trahere & de die indiē differre. Dei superi. Signate dicit superi. superorū enī munere uiuimus: nā inferi nos ad regna sua trahunt: unde moribūdus turnus. Vos o mihi manes este boni qm̄ superis auersa uoluntas Si igit̄ incertū est an superi dei nos in crastinū cōseruabūt: certū est nihil in-

Hodie
Hodiernus
Heri
Hesternus
Pridianus
Nudiustertius
Nudiustertius
Cras
Crastinus
Perēdinus
Cōperēdino
Dei an dii
scribendū

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

certius esse uita. Volūt dei per e & i scribi quis monosyllabū pferat. Quoniā antiqui quotiēs i longū significare uolebāt ei scribebāt. unde in nō mendo/ sis codicibus plauti scriptum est Capteiu duo. Quæ res (nisi fallor) a græca dipthongo supra est. illi enī. ei. scribūt. & tñ i pferūt. neq; uero recta declina tiōe deus aliter q̄ dei facit. Illud unū addā cū diceret dāna tamē celeres &c. ἀπα κὸ δουροῖ ἐσσι. hoc est anacoluthon. quod fit quotiēs duarū dictionum quæ sic mutuo necessitudie quadā respiciūt: alterā dūtaxat ponimus: altera subintellecta. ut uerbi gratia. tñ non solet poni nisi præcesserit. q̄q̄. quis. licet tamen: quarum nulla præcesserat. sed ad reliqua.

Anacoluthō

Cūcta manus
auidas. Conside
remus diligēter
huius carnis fi
lū. uidef enī iter
textū p̄tipopho
rā: quæ fit quo
tiens cōtra id qd̄
obuci posset nec
obiectū ē respon
demus. Si itaq;
horatio obiecc/
ris. Horati si re/
rum delitiæ pe/
reūt. hō fragilli/
nus p̄pediē moriēf nūq; rediturus. si deniq; ut in de arte poetica dicis. debe/
mur morti nos nī aq; cōsultū uidef ut in diē uiuamus hoc ē crastini imēores
Atq; enī laboraremus. aut diuitias etiam exiguas cōgereremus: si forte cras
moriēdū nobis erit: Quid ergo nōne ad ignauiā segnitiēq; nos iuitas? & ad
p̄ntibus bonis ampliter idulgēdū? Ad quā rē r̄ndet Horatius. Cūcta manus
auidas fugiūt hæredis &c. Tæt si inqt uita nobis breuis atq; adeo icerta est:
nō cōtinuo tñ cessandū ē: qñ quidē possumus honesto quæstu acq̄sita amico
& bñuolēti imp̄tri aut deo: aut patriæ: aut amicis ut alio loco ostēdit. Quod
si fecerimus nō dolebimus sudores nostros i ingrātū. i. in auidū hæredē cō/
tulisse. ea enī quæ amico aīo elargimur fugiunt auidas manus hæredis. quia
nos sequūt. un illud Rabirii poetæ. Hoc habeo qd̄cūq; dedi. Quod si ita le/
ctū fuerit facile cōstabit q̄ scē senti at poeta. Dicit affectate. quæ dederis ami
co aīo qa uirtus i aīo hoc ē in uolūtate nō in factō ē. de qua re disputauimus
i ultio carmie uirgiliano: ad id uirtutis amore &c. Quibus at dādū ē oñdit
poetanī elōgatissime i sermōibus ubi iuehiēf i eū q̄ diuitias suas ostētabat. ia
stītās se tātū hīe ut egere neq̄at. idq; neq; frugaliter neq; p̄be sibi ut paupib;
uiuēdū eē. ubi sic. iqt. audito illius r̄nso: ergo Quod sup̄at nō ē melius quo i
sumere possis? Cur eget idignus q̄sq; te diuite? q̄re Tépla ruūt antiq; deū: cur
i probe chara. Nō aliqd̄ patriæ tātō emetiris aceruo? Vni nimirū recte tibi
sep̄ erūt res. O magnus post hac iimicis risus &c: Quibus uerbis oñdit poe/

Antipopho/
ram

Cuncta manus auidas fugiunt hæredis: amico
Quæ dederis animo.
Cum semel occideris: & de te splendida Minos
Fecit arbitria.
Non torquate genus: non te facundia: non te
Restituet pietas.
Infernis neq; enim tenebris diana pudicum
Liberat hyppolitum.
Nec læthea ualet Theseus abrumperè charo
Vincula perithoo.

Quibus dan/
dum est

Cūcta manus auidas fugiunt hæredis: amico
Quæ dederis animo.
Cum semel occideris: & de te splendida Minos
Fecit arbitria.
Non torquate genus: non te facundia: non te
Restituet pietas.
Infernis neq; enim tenebris diana pudicum
Liberat hyppolitum.
Nec læthea ualet Theseus abrumperè charo
Vincula perithoo.

ta primū succurrēdū esse hoī. amore tñ dei. Neq; temere oībus hoībus: sed primum idignis egestate. qles sūt uiri frugi & pbi. qbus aut fors aduersa aut onus ipar hūeris. Deide tēpla deoꝝ reficiūda sūt: scissimū autē dei tēplū ē uir bonus cui primū succurrēdū ē. Tū si res exigat etiā p̄ia ipartiedū ē. Nā ut in qt Cicero. magnā ortus nri prē tibi p̄ia uēdicat. Tota ergo poetæ itētio eo rerū rēdit ut nos liberales & bñficos efficiat ut uero nos ad haredis cōtēptū alliciat. inqt auido haredi: sempeni haredipeta mortē diuitis exoptat. Hæres dñ ab haredendo. haret enī ei cui succedit p cōtinuā possessionē. Dederis ultima lōga pferē: ut maturū cōsiliū dādi notificet. uidedū enī est. cui qñ. qd & quāobrem demus. Vel potius dicemus eā syllabā cōem esse. ut apud Ouidiū in p̄ncipio fastoꝝ. dederis in carmīa uires & hoc eodē carmīe. Cū semel occideris & c. quocirca dixi illas añpenultias dederitis & transferitis posse hac rōne p̄duci q̄ quotiēs ultima lōga ē in singulari/ penultia p̄ducit in plurali: ut possis possitis. audis auditis. uelis uelitis & c. Cū semel occideris & c. iterū oñdit poeta: frustra res amari: qñ eas nec nūc diu habebimus nec dū se mel amiserimus: iterū habituri sumus. Quoniā nēo unq̄ postq̄ diffinitiuā iudicis snīam passus fuerit huc restituet: itaq; Theologis cōtra poetā obiciētibus multos dīna potētia a mortuis resurrexisse. rñderi/ posset/ q̄ nūdū de illis splēdida minos fecerit arbitria. Nō torq̄te genus & c. Acron & porphirio dicit hoc carmē ad Torquatū scriptū: ego uero si tantis tāq; antiq; autoribus refragari auderē: non magis ad Torq̄tū q̄ ad aliū quēuis scriptū arbitrarer. Verūtñ p apostrophen sermonē ad Torquatū conuertit. Neq; uero pōt ad primū illū torquatū cōmode scribere: q̄ppe q̄ multo sub horatii tpa obierat. q̄ si ut dicūt ad Torquatū scribit. est ad quēuis nepotū: de familia illius māli Torquati cuius iā meminimus. Et qm̄ ordo uerboꝝ manifestus est. fatissicisse putabor si uocabula ut institui declarauero. Hoc aut̄ prēmittam poetarū dicta p tpe: loco? & loquētis psonæ affectiōe esse interpretāda. Nā Virgilius in sexto oīum aīarū ī corpa reditū p̄fitef. hic contra horatius. Nō torquate genus nō te faciūdia nō te restituet pietas. Præterea Virgilius dicit hyppolitū liberatū ab inferis ī septimo his uerbis/ Nāq; ferūt fama hyppolitū postq̄ arte nouerca Occiderit patriasq; explerit fanguine poenas. Turbatuſ distractus equis: ad sydera rursus Aetheris & superas cæli uenisse sub auras. Pæoniis reuocatū hærbis: & amore dianæ & c. Hic uero dices. Nec enī diana pudicū liberat hyppolitū. Sed dices Virgiliū in sexto de reditu animarū nō hominū loqui. Horatiū uero dicere qm̄ puluis & umbra sumus hoīem non restitutū iri: quod quidē cū Virgilio nō cū fide nostra stare pōt: Nā occurrat si ad fidē respexeris illud Iob. Rursus circūdabor pelle mea: & ī carne mea uidebo deū saluatorē meū: quē uiſurus sum ego ipse: & oculi mei cōspecturi sūt & nō alius. Verū possumus p horatio dicere (licet temerariū eēt credere hoc eū sensisse) licet ī nouissimo dei restituemur: nō tñ hituri sumus diuitias. satis autē ad p̄bādū opes mūdanas nō retinēdas eē. qñ eas deceret expositas: hac rōne q̄ eas diu hituri nō sumus: nec unq̄ recepturi. De hyppolito dices Virgiliū poeticæ loq̄ horatiū phice Neq; id uirgilio uitio dat. Nā quotiēs rē fabulosā inserit p̄ponit p̄ticulā q̄ nos ad ueritatē inq̄rēdā monet ut de hyppolito Nāq; ferūt fama & c. Itē dicūt Thesea liberatū ab inferis. unde est

Hæres

Poetica uer/
ba

Hyppolitus

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

illud in sexto. Quid Thesea? Et tñ in eodẽ sexto idẽ Virgi. postea negat. un/ de est. Sedet æternũq; fedebit Infœlix theseus. sed dices pro Virgilio uiuũ quidẽ ab hercule liberatũ esse. sed post fata ad inferos rediisse nõ abiturus.

Iphigeniã prætereã agamẽnonis filiã alii aufuisse & in ceruã mutatã alii oc/ cisiã dicũt: quã diuersitas apud poetas est q̃ nũc poetica figmẽta: nunc hi/ storica fidẽ: nũc phisicã rẽsequũt. Nũc p̃ diuersis hoĩum passioĩbus loquũt. Vnde dido in quarto. Nusq̃ tuta fides: at in primo dicit. Cana fides: uesta: & remo cũ fratre quirĩnus iura dabãt. Et mille talia inuenies. uenio ad id quod recepimus. Cũ semel occideris. Cũ hoc loco recte subiunãtiũ habet: nam grãmatici illud primo Aenei. Cũ uenit auleis &c. dãnãt: dicuntq; dictũ oportuisse: dũ uenit uel cũ ueniret. Occideris cõpositũ ab ob & cado itaq; secun/ da breui ponit. Minos Aecus. & Rhadamãtus filii iouis & europæ fuerũt qui postea facti sũt apud inferos iudices. hæc seruius. Solẽt aut cõmẽtarii di/ uersã officia ipsi ascribere Rhadamãto quidẽ inquisitionis faciũdã unde il/ lud uirgi. in sexto. Gnosius hæc Rhadamãthus habet durissima regna casti/ gatq; auditq; dolos subigitq; fateri. Quã qs apud supos furto latatus inani Distulit in serã cõmissã piacula noctem. Minoi uero sentẽtiã ferẽdã ut hic. Aeaco aut̃ executioĩs faciẽdã & poenã infligẽdã ptes assignãt. unde Iuena/ lis in principio. Quas torqueat umbras Aeacus &c. Ea tñ officia sũt ipsi cõ/ munia. uñ poeta nã a secũdo carminũ. Quã poene furuã regna p̃serpina. Et iudicãtẽ uidimus Aeacũ. Strabo dicit Rhadamãtũ antiq̃simũ cretæ regem fuisse: & primũ legibus cretẽses instituisse. Cuius imitator Minos deinde ex/ titit fratẽq; habuit ex huius imitatione Rhadamãtũ appellatũ. Diodorus tñ siculus ait Iouẽ e phœnicia in cretã Europã rapuisse: & ex ea Minoẽ Rhada/ mantũ & Sarpedonẽ genuisse ac deinde Europen Asterio regi cretẽsi uxo/ rem dedisse: q̃ cũ filiis careret illos in successioẽ regni adoprauit. & Minos regnũ suscepit Rhadamãthus leges cretẽsibus tulit hæc ex illo. Fingũt aut̃ ideo (reor) iudices apud inferos. qm̃ crediderũt idẽ studiũ fore defũctis qd̃ nũc eũ uiuẽtib. uñ. vi. Aenei. Quã gi acurrũ Armorũq; fuit uiuis quã cu/ ra nitẽtis Pascere equos: eadẽ seq̃ tellure repostos. Quia igit̃ rã exactæ iu/ stitiã erãt apud nos: ut nulla uia a uero iustog; iudicio deflecti possent: talesq; inferos iudices utpote seuerissimos cẽsuerũt: pulchre finxerũt eos apud infe/ ros iustitiã executores. Arbitria arbitriũ e liberũ iudiciũ: quo qs ex sua sũã & uolũtate iudicat. Et qã p̃cipũ arbitria p̃ legib; hitãfũt: uñ uocãt p̃cipũ placita seu rescripta: bñ minoẽ regẽ dicit ad arbitriũ iudicare. Sed ne spes ipsũ aut amore tui clemẽtius: aut odio seuerius iudicaturũ add: dit adieãtiũ splẽdida. quo nimirũ oĩs mẽtis pturbatio qua iudex a iusto flecti possit ex/ cludit. Nam oēs animi passioēs quasi tenebræ sunt. Splendidũ aut̃ & cãdi/ dũ purissimis quibusq; cõgruũt. unde in bucolicis. Cãdidus insuetũ mirã li/ mẽ olis p̃sub pedibus. uidet nubes & sydera daphnisq; Serui? Candidus qã de? &c. Etenĩ qcqd cãdidũ & splẽdidũ e deo attribuit bonũq; cẽse cõtra quã atra q̃ nigra nocius & malis. uñ i fer. hora. hic niger e hũc tu Romane caue to &c. niger. i. mal? minos at̃ pp̃ æq̃ratẽ iouis fili? e hitus. iuppit. n. æq̃sim? e. uñ i. vi. quos æqu? amauit iuppiter. & i. x. Rex iuppit oĩb; idẽ. & in. xii. iup/ piter ipẽ duas æq̃to examĩe læces Sustinet. bñ ergo addidit splẽdida arbitria

Cum
Occideris
Minos
Aeacus
Rhadaman/
tus

Studiũ mor/
tuorum

Arbitrium

Splendidum

Nontorquate. Mālius Torquatus. ut dicit Aulus Gellius. A torquē quē Torquatus gallo cuidā in singulari certamine deuicto detraxerat: torquati cognomē ac cepit. Is etenī torquatus dicitur qui torquē indutus est. sicut tunicatus qui tunicā: armarus: quæ arma. Torquis autē est circulus pendēs de collo exau/ro obtorto. de quo uirgilius in qnto Flexilis obtorti per collū it circulus au/ri. Solēt autē uictores illorū quos uicerint insignia sibi aptare unde exuuiæ dicte ab exuēdo. unde illud de Hectore in. ii. A enei. Qui patroclū (quod artificiose tacet) Achilleis armis spoliauerat. Hey mihi qualis erat quātū mutatus ab illo Hectore q̄ redit exuuias indutus achilli. Simile est de balteo quē palanti puero detractū Turnus humeris suis nō auspicato aptauerat. Idē de Niso & Eurialo in. ix. Et de ænea aliisq; troianis in. ii. A enei. patet: q̄ danaorū insignia sibi infeliciter usurparant. Vnde est uadimus imixti danais haud numine nostro. sed redeo ad Torquatū de cuius serueritate apud Valerium maximū. Validū est testimoniū. dicit itē Seruius q̄ postq̄ gallo deuicto torquē unde torquatus dictus detraxerat: ad urbē pergēs filio suo præcepit: ut tm̄ castra tueres: ille uero nacta occasiōe uictoriā ex hoste tulit Reuerſus autē pater laudauit fortunā populi Romani sed filiū (uti dicit Lilius) sustuario necauit hæc Seruius. Lilius tm̄ in. viii. dicit. Populo romano erat bellū cū latinis graue & periculofū q̄ppe cū & mores & arma & uirtus cū Romanis par esset. Cōsules edixerāt nequis extra ordinē pugnaret. Titus autē Mallius cōsulis filius a Mætio equite tusculano ad singulare certamen puocatus: siue pudore: siue ira recusare phibitus: accessit & supauit. Mallius aut cōsul in cōtione. Quādo (inquit) Malli spreto cōsulari impio eo me impulisti: ut aut meorū aut repub. obliuiscēdū sit. Nos potius delicto nostro pleſtāmur: q̄ res pub. suo dāno pētā nostra luat: Triste exēplū. sed in posterū salubre iuuetuti erimus. deinde securi filiū percuti iussit. unde Virgilius in sexto saeuūq; securi Aspice Torquatū. Videmus ergo hæc epitheta illi Torquato maxime cōgrua Erat enī alto loco & nobili genere natus: qm̄ ad cōsularē dignitatē puenire potuit. unde est Nō torquate genus: erat facūdus. ut patet ex cōtione liuiana. unde est: nō te facūdia. Erat pius in repub. & quātū potuit in filiū. de quo triste exēplū futurū dixit. unde est: Nō te restituet pietas. Debet autē maior eē pietas in rēpub. & patriā quā in p̄p̄inquos & necessarios. uñ Cicero in de sōnio Scipionis. Iusticiā cole & pietatē: quæ cū magna in parētibus & p̄pinquis est. tm̄ in patria maxima est: ea uita uia est in cælū. Certius ergo ē. dicamus hæc oden generaliter ad quēlibet lectorē scriptā. nō ad torquatū. In fernis neq; enī &c. Quoniā in hac ode nō solū p̄sentes locos. sed sequētes quoq; una opa explicare statuimus: fabulas has alius forte q̄ opus uidebitur exordiemur. Iuno accusata sterilitatis puocauit iouē ad singulare generat̄ionē: Iuppiter igit cōcussocerebro Mineruā genuit. Iuno uero percussocere/more uulcanū enixa est: quē ut inqt homerus qm̄ ineptius p̄ matre intercesferat Iuppiter in lēnū insulā deiecit: quo casu utrimq; claudicat. Illi tm̄ Iuno/nis precibus Venus nupsit: quā Mars adulterio corrupit: quā rē sol qui oīa uidet indicauit. Vulcanus aut minutissimis cathenis lectulū cinxit quibus uenus & mars ignoratēs impliciti sūt: & cū ingenti turpitudine resoluti sub testimonio cūctorū deorū quorū præter mercuriū nullus ita deprehendi uelle

Torquis

Exuuiæ

Pietas

Minerua
Vulcanus

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Circe
Pasiphae

afferebat. Hoc dolens uenus oem solis stirpē nefandis a moribus psecuta est. Vnde Circe solis filia horrēdā libidinis uitio notat. Et pasiphae/itidē/a to re Seruio Solis filia: minois cretensiu regis uxor: thauri amore arsit: & arte dædali inclusa in lignea uaccā pulcherrimæ iuuecæ corio circūdatā cū eo cō cubuit: ex quo & marito suo. Minoe minotaurū cōcepit: biforme monstrū quod labyrintho cōclutū hūanis carnib' uescebat. Nā minos de pasiphae plures liberos suscepit. Androgeū ariadnē & phedrā. Androgeus autē cū eēt athleta insignis & cūctos ī agonalibus unceret. ab atheniētib' & uicinis me garētib' ob iuidiā occisus est. At minos bello athenienses uictos coegit ut septē masculos totidēq; foemellas quot ānis ad minotaurū abs quo absume banf: darēt. Tertio autē āno Theseo uiro & forma & factis præstati Aegei re/ gis filio tristis profectio sorte euenit. Hūc Ariadna minois filia adamauit: & cōsilio dædali filo ad introitū fixo īterfecto minotauro reditū cæcæ domus didicit. Egress' ergo ex spōsiōc Ariadnā sibi uxore futurā abduxit: cū phedra hyppolito filio suo desposata. Inter uero fugiēdū admonitus a deo baccho ariadnā in insula deo amatori. dimisit phedrā uero filio desponsatam duxit.

Ariadna
Phedra

Hyppolitus

Quæ hyppolitū priuignū suū pulchritudine formæ capta de stupro interpel lauit: & despecta apud maritū falsi criminis detulit. ille iratus Aegeū patrem ut hyppolito currū agitātū phocā. i. uitulū marinū īmitteret sollicitauit: quo interepto: phedra amoris impatiētialaque uita finiuit. hæc fere Seru'. Idē alibi. Hyppolitū diana eius castitate cōmota reuocauit ab inferis p Aescula/ piū filiū apollinis & coronidis. Qui natus erat ex ecto matris uētre. ideo q' cū Apollo audiuisset a coruo eius custode eā adulterū cōmisisse: coronidem maturo iā partu cōfixit sagittis: Coruū uero q' antea albus erat nigrū effecit ob tristē nūciū. Execto autē uētre Coronidis pduxit Aesculapiū qui factus ē medicinæ peritus. hūc Iuppiter ppter reuocatū hyppolitū interemit. Vnde

Aesculapius

Apollo

Apollo iratus Cyclopa fabricatores fulminū iouis: cōfixit sagittis: ob quā rem ab ioue iussus est Admeti regis Thessaliæ nouē ānos armēta pascere di/ uinitate deposita. Sed diana hyppolitū reuocatū ab inferis in Aritia cōmen dauit egeriæ nimphæ: & eū uirbū quasi uirū bis effectū uocari iussit. Cui' ī septimo Virgilius filiū cognominē in bellū uenisse dicit. A deo oīa ista fabu losa sunt. Nam cū castus ubiq; inductus sit: & qui semp solus habitauerit: tū filium hahuisse fingit. &c. hæc Seruius. quæ ad hyppoliti fabulā satis superq; sunt. Dicit autē hyppolitus ut reor ab euetu: quia ὑπὸς dicit equus. & λυῶ soluo quia discerptus fuit ab equis. Siquis paucis uerbis mediocrē dictarū re rum cognitionē habere uolet: dabit plixitati nostræ ueniā. Iuppiter inter/ pretatur iuuās pater. Estq; secundū homerū & etiā Virgilū hoīum & deorū pater solus. nā alii aut hoīes tū aut deos tū pduxerūt. phisice accipit ut plu rimū p athere. hoc est p igni puriore. habet iunonē quæ aer īterpretat' cōiu gem: ex calore aut ignis & humore aeris oīs generatio in terris conficit'. Is mineruā ex uertice suo pduxit sine iunonis admīculo. q' iō fingit. qa miner ua sapiētia bellorūq; (quæ per sapiētia geri debēt) dea est. Ingeui autem uigor athereus est. unde in sexto Igneus est ollis uigor & cælestis origo. Quo circa horatius aiā uocauit diuinæ pticulā auræ. & Virgilius dū tarditatē in

Iuppiter

Minerua

Ingenii
uirtus

genū significare uellet dicebat se habere frigidū sanguinem: nec satis ab illo puro caelestiq; igne calefactū. unde illud in Geor. Sin has nō possum naturæ accedere ptes frigidus obstiterit circū præcordia sãguis &c. Et illud Iuena. Scilicet arguit q̄ leua in pte mamillæ nil salit archadico iuueni &c. Est ergo minerva solius iouis filia. ut quæ nihil terrestris & crassioris ignis admixtū habet. Vulcanus aut̄ deus inferioris ignis faber iouis iunonis solius filius ē: qm̄ fulmīa quorū faber fingit̄ ex uaporibus terræ admixto aere nascūt̄: deie ctus est a ioue: qm̄ fulmīa ab illo deiciūt̄: Venerē duxit qm̄ crassior ille ca/lor uenerē excitat. Illa tñ marti cōmiscuit: qm̄ belli sæpe causa ē cuius mars deus dicit̄. Etiã afrū martis ignitissimū ē: magnus aut̄ iracundi animi ignis/ ueneris cōmertio accēdit. Tūc aut̄ mars ueneri cōmiscet qm̄ utriusq; astrī cō iūctio est quā rē sol insolita inflāmatio ne facile oībus indicat. Solis aut̄ stir pem ideo uenus psequit̄: qm̄ oēs in primis pulchræ mulieres solis filia: fin/ gūt̄ ut autor est Seruius. sed pulchritudini semper insidiat̄ uenus. Iuuenalis. Rara est adeo cōcordia formæ atq; pudicitia. Pasiphæ taurū: ut strabo dicit scribā regis amauit. Hyppolitus ut Seruius dicit fabulose reuocatus fingitur Nā hic dicit̄ nō liberatus. decuit autē Virgiliū in septimo: ubi de rebus itali/ cis adhuc teneris loq̄t̄: p̄ poeticā fictionē rem humilē extollere. quod poetā hic nō decet. Neclæthea ualet &c. Perithous filius fuit Ixionis nō ex nube ex qua cētauros genuit sed ex coniuge. Is cū eēt Theseo multa amicitia de/ uinctus: & hyppodamiā cētauri marte a nuptiis excluso instimulāte rape uel lenr: paulo post/ ea relicto Polypote filio defūcta: cū theseo cōiurauit se nul lā præter iouis filiam ducturos. Et cū helenā rapuissent quæ oīum pulcherri ma decimū annū tū agebat: euenit sorte (ut ait diodorus siculus) ut Theseo illa cōtingeret. Itaq; ad inferos ut p̄serpinā raperent descēderunt. Vbi perithous a Cerbero interēptus: & Theseus retētus ē: Historia est hos moloosso rum regi uxore eripere tentasse: sed canē regis Perithoum iteremisse. The/ seum uero captū in uinculis fuisse retētū: donec ab hercule liberatus fuit. Iu/ xta aut̄ textū præsentis carminis alii cōueniētius fabulā recitant. Perthoum apud inferos ob eā rem quā modo diximus in uinculis retentū p̄mansisse li/ berato Theseo per herculem: qui quidem Theseus socio fidē dedit se prope diem ad ipsum liberandū rediturum: sed nō ualuit: Quo circa miseris carce/ ris tandem periit. Dicit charo perithoo. Numerant̄ enim apud græcos mul ta paria amicorum: inter quos sunt Perithous & Theseus. Pilades & Ore/ ftes Patroclus & Achilles: Sicut apud Romanos Troiani illi iuuenes Nisus & Eurialus Scipio & Lelius. Augustus & Agrippa & cetera. Infernis. hic ma nifeste ostenditur causa uariæ declinationis huius nominis infernus est enī adiectiuum: & dum dico infernus subauditur locus. Dum uero in plurali di/ co inferna subintelligo loca. Deducitur autem ab infra: sicut ab extra exter nus. ab intra internus a supra supernus. Nec læthea ualet. Læthe est obli/ uionis fluuius per quē animæ omniū rerū obliuiscunt̄. Sunt aut̄ ut patet ex sexto Aenei. & ex Macrobio in desōnio Scipionis apud inferos quinq; flu/ uii læthe. phlegetō. Acherō Cocytus & Styx. Læthe ut dixi ē fluuius obliuio nis nā ΔΗΘΗ est obliuio. Phlegeton est fluuius ardoris. nā φλῆγω est cōburo

Vulcanus

Solis filia

Perithous

Paria amico rum

Infernales

fluuii

Læthe

Phlegeton

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Acberon
Cocytus
Styx

& ardeo A cheron fluius sine laticia. nam & priuatiua est particula & χηρα. laticia. est ergo sine laticia. Cocytus est lachrymaru fluius: na κωκυτος lu ctus est & ploratus. Styx est moestitia fluius dictus. & πτόστυ γερου quod est moestus & odiosus. Quoru fluioru ordo naturalis est: primu siquidem obliuiscimur bonoru. Deinde rapimur ardore & concupiscetia uetitoru tum laticiae expertes sumus: & ad lachrymandu urgemur. Nonissimo aut summa moestitia cofecti inferos uisimus. Laethea ergo hic generaliter capitur ut sit Thefeus no ualet abrumpere charo perithoo laethea uincula idest uincula infernalia. pducit aut media quia oia quae apud graecos exeunt in. h. hoc est in e longu faciut possessiuu in eus penultima longa ut. ΔΗΗ hoc e lethe letheus. ΔΗΡΗΗ dirce dirceus. circeus circe. & sic de similibus. Et haec de hoc carmine.

EVheu
h fugaces
ode hac

Ad posthumu de fragilitate uitae humanae
Ode tricolos ex secudo Carminu Horatii.

Quinti Horatii
flacci secudo car
minum tricolos
tetra trophos e.
Tricolos quide
quia triu generu
uersibus constat.
tetra trophos at

Euheu fugaces posthume posthume
h Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis: & instanti senectae

Afferet: indomitaeque morti:

Alcaicus uer
sus

q post quartu queq uersum fiat tropi. i. couersio ad primum. Snt aut duo primi uersus ab Alceo inueto alcaici dicti: qui constant spondeo iambo. & caesura uel iambica pentimemeri hoc est post duos pedes quinta syllaba abudanti: & duobus daetylis. Tertius est dimeter: nouenarius: iabus hypercatalecticus. Est quide dimeter: quia duas mesuras continet computando duos iampos: quonia pes citus est: aut spondeu & iambu pro una mesura. Est nouenarius quia noue cotinet syllabas. Est iambicus ab iabo pede predominante: de quo in arte poetica hora. Syllaba longa breui subiecta uocat iambus. Pes citus: unde etia trimetris accrescere iussit. Nomen iambeis cu senos redderet ictus. Primus ad extremum similis sibi: no ita pridē. Tardior ut paulo grauiorq ueniret ad aures. Spondeos stabiles in iura paterna recepit. Commodus & patiens: no ut de sede secuda Cederet aut qrtia socialiter. &c. Quoru uerboru summa est. Iabus constat ex breui & longa. Et quia est pes citus: carmina iabica quae olim sex iambis constabant: nua aut oibus locis praeterq secudo & quarto spondeu suscipiut: trimetra no hexametra dicunt. Sic hoc loco primus pes est spodeus. secundus iabus. tertius spodeus & quartus iabus De inde abudat syllaba ppter qua hypercatalecticus uersus dicitur. Dubites forsant qre iabus pes citus dicat potiusq trocheus: cn tn uterq tribus duxat teporibus numeret: sed scias trocheu habere syllaba breue. secudo loco ubi finalitatis gratia tantu morae habet: quat longae ferme in principio. Iabus aut constat ex priore breui quae nulla ratione tardat. pari ratione distinguunt mutae & femiuocales. Na ideo mutae dicunt. q quia propriu sonu priore habet: paru

admodū sonent. Semiuocales ecōtrario quæ in ppriū sonū exeunt: quātum uocales sonāt: ideoq; semiuocales dictæ. Quartus uersus ab inuētore Pin/ daro Pindaricus dicit. Cōstat aut̄ ex duobus dactylis & toridē trocheis. Di/ stingues ergo primū sic. heu/ heu. spondeus. fuga. iambus. ces. p̄timemeris. posthume. dactylus. posthume dactylus. secūdū similiter sic. labun/ spōdeus. tur an: iābus. ni p̄timemeris. Nec pie. dactylus. tas morā. dactylus. Terrium sic. Rugis. spōdeus. & in. iambus. stanti spondeus. seue. iambus. etā. abūdans syllaba. Quartū sic. Afferet dactylus. indomi. dactylus. ræq; trocheus. morti spondeus ubi & trocheus poni potest. eo q̄ ultima cōis est. & a lyricis ut bre/ uis habet. Ut aut̄ argumentū huius carminis habeamus audiamus A cronē cuius hæc uerba. Præmissio doloris affectu ad posthumū querit̄ de uitæ bre/ uitate: q̄ nullus iustitia uel pietate mortē postet euadere/ nec iminentē horā differre. Et dicit supuacue timeri quod nō p̄t euitari. hæc ille. Inexpressibi li aut̄ artificio utitur. nam nullū ponit uerbū q̄ nō doloris & mortalitatis no tam in se habeat. Primū enim utit̄ interiectione dolētis & ea quidē/ quo ma/ ior exprimatur doloris uehementia geminata. subdit uerbū assiduitatis dicen dū fugaces/ ea enī in ax assiduitatē & uehementiam indicant. tum ponit eius ad quē scribit proprium nomen in qua admonitionis uis quædam est. ip̄mq; geminat. Neq; sine ratione ad posthumū scripsit ut cuius nomē mortalia so/ naret. Est etenī si appellatiue sumptis posthumus/ qui post humationem patris in lucē editus est. Vnde. vi. Aenei. Siluius albanū nomen tua posthu/ ma proles. uidet̄ ergo dicere: si patrem tam cita mors abstulit ut te cōspicere nō potuit: facile dixero te quoq; p̄pediē moriturum. Neq; ab re duob; dacty lis utitur. Nam dactylus quū ex longa in duas breues desinat: præcipitationē quandā præ se fert. Labūtur præterea uerbū festinantia est: temporibus ac cōmodatissimū. Vnde illud Tempora labunt̄ more fluētis aquæ. Videt̄ aut̄ phisica ratio i hoc uerbo inclusa. Tēpus enī est numerus motus secūdū prius & posterius: dependetq; a motu primi mobilis: quocirca uidet̄ ab ipso cælo delabi. Vñ illud primo georgi. Labentē cælo qui ducitis annū. Maxime ue/ ro momenti est q̄ hic dicit anni: si etenī anni qui nimirū omnibus pauci sunt labunt̄: certū est breuē esse uniuscuiusq; uitam. Quid aut̄ maius ad hanc rem accedere possit: q̄ q; pietas non tñ mortē nō propellere: sed ne differre qdē ualeat senectā? Structura carminis clara est: uideam? uocabula. Ruga est ul/ cata & cōtracta cutis: postq̄ enī frigescēte natura minus minusq; indies alimē ti sumimus: succus naturalis: meliorq; sanguis decrefcit: & cutis laxior effecta in rugas trahit̄. Afferet legēdū est p̄pter carmē. Indomitæ morti: secūdū Acronē: quasi ferocissimæ a quo nemo exoret indulgentiā. Dicit̄ autē reue/ ra mors ipsa fera. Vnde Feralis adiectiuū quod cōtra legē primitiui primā p ducit/ idem est quod letalis seu mortalis. Possumus etiam dicere indomi/ tæ morti: ut sit indomabili. Solent enim participia præteriti temporis pro nomine sumpta pro uerbalibus poni. ut in georgicis. Aut illaudati nescit bu/ firidis aras. Illaudati (inquit Seruius) est illaudabilis & septimo. Diues inac cessos ubi solis filia lucos. Incessos. i. inaccessibiles/ hoc est quos nemo acce dere deberet: nō aut̄ quos nemo accessit. Mors q; latinas æthimologias se ctant̄: purant ut sit a mordendo dicta. dicit̄ autē græce μορῶς.

Pindaricus
uersusArgumentū
huius odesArtificium
poetæ

Labuntur.

Tempus

Ruga

Mors
Fera
Feralis

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Non si trice-
nis. Ordo est. O
amice posthūe:
pieta: nō afferet
morā rugis & in
stanti senectā. si
hoc est et si quis
places. i. placare
coneris plutona
i. ditem illachry
mabilē: id est la-
chrymis nō fle-

Non si tricenis quotquot eunt dies
Amice places illachrymabilem
Plutona-tauris: qui ter amplum
Gerionem: Tityonq; tristi
Compescit unda: scilicet omnibus
Quicumq; terræ munere uescimur
Enauiganda: siue reges
Siue inopes erimus coloni.

Distributiuā

Tricenis

xibilē uel qui lachrymare nescit: tricenis tauris quotquot eunt dies. i. quoti die triginta. Qui inq; Pluto cōpescit. i. coerces tristi unda. i. stygia palude Ge rionē regē hispaniæ: ter amplū. i. tria corpora habentē uel ualde amplū. & q cōpescit Tityon ter. i. multū amplū unda tristi enauiganda. i. quæ enauigari debeat oibus ab oibus nobis quicūq; uescimur munere terræ. i. alimēto ter restri: siue erimus reges siue erimus inopes coloni. Tricenis distributiuū ē. Distributiuā autē sunt quæ distributionē parē cōnorast. ut dedi filiis tricena predia. i. singulis triginta: consules creabatur olim bini. i. singulis annis duo. Et hic si places quotquot eunt. i. pfluūt dies plutona tricenis tauris. i. singulis diebus triginta taurōs mactes &c. Quia autē distributio nō fit nisi inter plu ra ideo ut docet Valles. rarissime apud oratores nisi in plurali reperitur. q si aliqū in singulari reperiant. ponunt p principalibus quæ cardinalia uocan tur cuiusmodi sunt unū duo tria &c. Itē quia singulari carēt aprissime iungū tur dictionibus carentibus singulari numero. & hoc citra distributionē: nā cū distributioe oibus iungunt. uerbi grā cū dico: dedi filiis meis ad te ternas lras pōt esse ut tres dūtaxat dederim: sed si hæc uera erit. dedi filiis meis ad te ter nas epistolas oportebit ut singulis tres dederi. Quia uero multis hæc igno ra sunt: nō enī recte dēducūtur: statui p iuuetutis cōmoditate. hmōi enume rare quæ sunt. Singuli la. la. bini. terni. quaterni. quini. seni. septeni. octeni. uel octoni. noueni. deni. undeni. duodeni. ternidemi. q aternidemi. quinide ni. senidemi. uel deniterni. deniquaterni. deniquini. deniseni. denisepteni. de niocteni. deninoueni. Viceni. nō autē uigeni. Viceni singuli uel singuli & ui ceni: Vicenibini uel bini & uiceni. Quādo enī intra. xx. & centū inter duos numeros cōiūctioē ponimus minor numerus debet præponi: sed añ. xx. & post centū itē ubiq; ablata cōiūctioe maior præpones. & si plures sunt ut qsq; maximus est ita primū locū obtinebit. Dices ergo uiceni terni. uel terni & ui ceni & sic deinceps. deinde Triceni p trigeni. Triceni singuli &c. deinde Qua drageni. tum Quindageni. tum Sexageni. tum Septuageni. tum Octogeni. nō autē Octuageni. tum Nonageni. Deinde ceteri. ceteri singuli uel ceteri & sin guli. & ita deinceps. tum Duceteri. Triceteri p sincopā p Treceteri: nec est alia differētia q illud Triceni a triginta deductū scribitur i prima syllaba p. i hoc uero a trecenti nascitur per e. A quadringēti autē fit Quadringēteni. A quingenti: Quingēteni. A sexcenti: Sexceteri. A septingēti: Septingēteni.

Ordo nume
rorum

Ab octingenti: Octingenteni. A nongenti. Nongenteni. Vel a noningenti: Noningenteni. Deinde fit Milleni. bis milleni &c. Quotquot .i. quotcūq; per regulā ante positam. Eunt .i. pfluūt dies. Acron uult q̄ poeta ad mētem respexerit qui ut plurimū .xxx. dierū est. & esset sensus si places plutona tricenauris quotquot eūt dies hoc est ī singulos dies uno tauro. Verū maior ē significatio si singulos dies triginta places. Præterea īseris nō fit sacrificatio numero impari/ quæ nimirū fieret si singulis diebus unū taurum Plutoni sacrificari diceret. Si apud Virgiliū etiā pro etsi seu quis ponit ut in sexto. Nō mihi si linguæ centū sint ora; cētū &c. Amice places. Duo primi pedes iā/ bis sunt. est enī amice nomē: nō aduerbiū. Placare est mētem iratā sedare

Pluto inferorū rex latine dis appellatur. Est enī diuiciarū / ut aiunt/ deus ad quas per mortem accedimus: sed ut recitat Macrobius in de somnio Scipionis. Qui primū Pythagoram: & qui post: Platonē secuti sunt duas esse mortes: unam animæ: aīalis alteram prodiderūt. Mori animal quū anima discedit e corpore: ipsam uero aīam mori asserētes: cum a simplici & indiuiduo sōte naturā ī membra corporea dissipatur. Et quia una ex his manifesta oībus nota est. Altera nō nisi ī sapiētibus deprehēsa: cæteris eam uitam esse credētibus. Ideo hic ignoratur a plurimis: cur eūdem mortis deum modo ditē modo immirē uocem? cū per alterā id est aīalis mortem absolutam aīam & ad ueras naturā diuitias atq; ad ppriam libertatem remitti faustum nomen iudicio sit. Per alteram uero quæ uulgo uita existimatur animam de immortalitate sua luce ad quasdam tenebras mortis impelli uocabuli testemur horrore &c. Hæc Macrobius. Qui secutus illud Ciceronis in eodem: hi uiuūt qui e corporum uinculis tanq̄ e carcere euolauerunt: uestra uero quæ dicitur uita mors est &c. putat animam in hoc corpore tanq̄ in carcere mortis quandā speciem subire. non q̄ esse desinat: sed q̄ corporeis uinculis ab operationibus suis arceatur. Quando uero liberatur per dissolutionem quam naturalem mortem uocant. tunc ad ueras diuitias ascendit. quod quidem uerum de animis purgatis & beatis: & quæ nulli mortalium culparum obnoxia est. Sunt qui ad naturam Plutonis fabulam referant: sunt item qui ad historiam referri posse arbitrentur. De qua Landīnus abunde satis disputauit in commentariis huius loci. quæ ideo nūc repetam: q̄ paucos Horatium habere credam. Dicit ergo sic. Pluto filius Saturni: Iouis Neptuniq; frater & cui ī mūdi diuisione infera regna euenisse fabulantur. Qui uero ad historiam referūt orientales partes dicunt in diuisione Ioui obuēnisse: quæ plaga quoniam ex ea mortalibus lux datur superior appellatur. Occidentales autem Platonī cui Agefilao cognomen fuit: & hæc inferiores apparent. Vnde fictum a poetis est Ioui cælum: Plutoni inferos euenisse. Nec ob aliam causam Neptunus maris deus creditur: nisi quia ī insulā & maritimæ regiones illi obuenerunt. Hæc ī sacra hystoria legi Lactantius autor est. habitauit secus inferum mare ubi postea fuere molossi. Iusebius illum tempore Lyncei argiuorum regis fuisse commemorat. Diodorus uero siculus Plutonem sepeliendi funerisque ac exequiarum inuentorem fuisse scribit: cum hactenus nulla in hac re cura erga defunctos exhiberetur: Propterea que mortuorum deum esse habitum: uocatur & alio nomine Orchus Varro Plutonem inter

Pluto

Duæ mortes

Pluto

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Dei selecti

deos selectos posuit: quos. xx. scribit. Ianū. Iouem. Saturnū. Geniū. Mercuriū. Apollinē. Martē. Vulcanū. Neptunū. Solem. Orchum. Liberū patrem. Tullurē. Cererē. Lunā. Dianā. Minervā. Venerē. Vestam. Sunt ergo duodecim mares: Octo fœminæ. Phisici aut Plutonē intelligunt solē hyemali tempore quo remotiorē quandā mundi partē perlustrat. Est ergo dictus diuitiarū deus. quod indicat nomē. Nā & latine Dis pater appellat & ditis etiam in noīatiuo teste Seruio. Vnde sunt Dites diuites & diuitiæ. Et græci πλοῦτων diuitias & πλοῦσιον diuitē dicunt. Est deus diuitiarū qm̄ & metalla in quibz maximā diuitiæ cōtinent sub terris: sunt & oēs fructus interna terræ ui. pueniunt. hæc ille. Addā unum quod pprius ad ueritatem accedit philosophos & poetas tametsi plures deos; notiones posuerint. credidisse tñ unum solū numen diuinitatis esse. quocirca Iouē nuuc superū nūc inferū appellarūt. Sed superū quidē Iouem in hac uita nobis prodesse dicebāt. inferū uero qui idē Pluto dicit: post fata beatis diuitias uero elargiri. Vnde & dis dicit. Quia tamē non oēs animæ beatæ sunt: ideo eius nomē tristitiā quandam affert. Nā non solū beatas diuitiis beat. sed & dānatas animas tormētis affligit. Sed ut pergamus idem laudinus plurimade Gerione differit: sed Seruium prius audiamus qui septimo Aeneidos ad illud Gerione extingit sic inquit. Geriones rex fuit hispaniæ qui ideo trimēbris fingitur: quia tribus insulis præfuit quæ adiacent hispaniæ: balearicæ minori & maiori & ebusæ. Fingit etiā bipitē canē habuisse: quia & terrestri & nauali certamine plurimū potuit. Hunc Hercules uicit: qui ideo fingitur ad eū olla ærea trāfuectus q̄ habuit nauem fortē & ære munitā. Sane sciendū declinari hic Geriones huius gerionæ uñ est Ter gemini nece gerionæ. uñ usurpauit Salustius Gerionis dicēs. Veniēs autē Hercules de hispania p cāpaniā in quadā cāpaniæ ciuitate: pōpā triūphi sui exhibuit Vñ Pōpei dicit ciuitas. postea iuxta Baias caulam bobus Gerionis fecit & eā sepsit q̄ locus Boaulia dicitur: hodieq; Boauliæ dicit. Idē Seru⁹ dicit alibi ī hispania tres reges fuisse inter se simillimos qbus Hercules boues abstulit. hinc fabula exorta. Gerionem unū fuisse sed tria habuisse capita. de gerione præter alia sic Laudinus Gerione. pegasi alati equi scdm Hesiodū fili⁹ fuit & ab Hercule interemptus &c. Idē de Tityo. dicit Iouē filiā Orco/meni Ellaron noīe cōpressisse: sed mox cū illi irā Iunonis timeret sub terris occūtassee: atq; inde natū esse Tityon a terra nutritū. Verū cū e terra exisset multi illū terræ filiū crediderūt: quapropter cū partim natū: partim educatū a terra opinarent in re ambigua: ambiguū quoq; nomē Virgili⁹ elegit dicēs Nec nō & Tityon terræ oīpotētis alūnū Cernere erat: p tota nouē cui ingera corp⁹ Porrigit &c. De Tityo dixim⁹ apud Virgiliū primo huius ī capitulo de liuote. Quāuis ergo Geriones tria corpora habuit. & Tityus corpus qd p nouē ingera porrigit: tñ apud inferos sunt neq; illinc uirib⁹ sese eximēt. cōpescūtur enī tristi unda. hoc est stygia palude. quā p periphraim dicit. Nam στυγερὸν tristes est. Quod aut manes styge arceant sic testat Virgil. in sexto. Fata obstāt tristiq; palus inamabilis unda Alligat: & nouies styx interfusa coerces

Geriones

Tityus

Tristi unda

Enauiganda
Styx

Qua uero dicit hic. Enauiganda. uno uerbo rē ab aliis late tractatā tangit. Diodorus siculus ad finē secudi libri dicit. Aegyptios solitos quotiens quis mortuus fuerat: ire ad stygē paludē. daturus cadauer defuncti charonti tra-

ducendum: audita tñ prius ratione. si etenim nulli debere inuentus fuerit ca-
 dauer eius illico transferebat. At si forte exciderat in flumē (erat enim styx
 sane difficilis trāsitu) cētum annos errabat. Sin transuectū fuerit: sepeliebat
 in littore ulteriore. Vbi ylis osyridis mariti sui ossa sepeliebat. Solebāt autē
 defundis sub linguā obulum ponere preciū nauis. quē pauperibus clientulis
 Iuuenalis deesse sic dicit. Ille iam sedet in ripa tetrūq; nouitius horret Por-
 thmea: nec sperat cenosi gurgitis alnū Infœlix nec habet quē porrigat ore
 trientē. Virgilius in texto docet animas a charonte quo noie aegyptii porti-
 torē uocant per cymbam futilē traduci: eas tamē quoq; corpora insepulta re-
 licta sunt centū annos errare priusq; possent traduci. De multitudi-
 ne autē ani-
 marū quæ iam corpora dereliquere sic inquit in sexto Virgil. Quā multæ in
 siluis autūni frigore primo Lapia cadunt folia: aut ad terram gurgite ab alto
 Quā multæ glomerātur aues ubi frigidus annus Trans pontū fugat & terris
 immitit apricis Stabant orātes primi trāsmittere cursum Tendebātq; man⁹
 ripæ ulterioris amore Nauita sed tristis nūc hos nunc accipit illos. Et paulo
 post. Cocyti stagna alta uides stygiāq; paludē. Dii cuius iurare timēt & fal-
 lere numē. Hæc oīs (quam cernis) inops inhumataq; turba est. Portitor il-
 le charon. hi quos uehit unda sepulti. Nec ripas datur horrēdas: Nec rauca
 fluenta Transportare priusq; sedibus ossa quierūt Cētū errāt annos uolitatq;
 hæc littora circū Tum demū admissi stagna exoptata reuissunt &c. Sūt q; hæc
 re ad phisicā rationē referant. Charon enī (ut inquit) tempus est. nā græ-
 ce Χρονος dicitur. Cymba uero per quā traducimur: est mūdus. Et si ex cym-
 ba hoc est ex hoc mūdo ante iustā sepulturam ceciderimus: oportet nos er-
 rare cētum annos: quod cōuenientiū imū humanæ uitæ tēpus uideatur. Vo-
 lum: enī oībus longā esse uitæ diem: si nō præueniretur. Vnde illud Senecæ.
 Qui ad extremū fati peruenerit senex moriet. Sunt autē multiplices moriē-
 tiū uia de quibus Seruius ad illud quarto Aeneidos. Vixi & quē dederat cur-
 sum fortuna peregi. Fortuna inquit. Nō enī natura nec fatum. Tribus enī ui-
 ta humana cōtinet. Natura cui nō ultra centū & uinginti annos solares dan-
 t Faro cui nonaginta anni. i. tres Saturni cursus exitiū creant: nisi aliarū stella-
 rū benignitas: Tertiū sup addat cursum. Et fortuna. i. casu: qui ad oīa p̄tinet
 quæ extrinsecus sunt ad ruinā: naufragia: cædes: & hmōi. Bene ergo fortuna
 Sic Cicero in philippicis. Multa mihi imminere uideatur: præter naturā: præ-
 terq; fatū. i. gladii antonii &c. Hæc Seruius. ad quæ respōdet illud Virgilianū
 in eodē. Nam quia nec fato merita nec morte peribat. Sed misera ante diē
 subitoq; accēsa furore. Est ergo cētum annosq; tempus mediū inter fati & na-
 turæ tempora. Quocirca quia ut dicit Cicero de somnio Scipionis: necesse
 est ut uitæ nostræ terminū expleamus expectātes donec deus nos solueret:
 uidetur quouis modo dei munus effugere qui aut ppria manu: aut gula. aut
 temeritate. aut negligētia legitimū tempus præueniūt: quāobrem: centum
 errant annos. Secundū tñ sentētiam Virgili. illi dumtaxat cētū errāt annos
 quoq; corpora insepulta sunt. Nā Didonis manes traductos inuenerat i moe-
 stis cāpis. Assignāt autē hmōi rationē dicētes: animas tantisp corpori eē ob-
 noxias: dum insepultum est. Legitima autē & etia simulata sepultura comple-
 tur exequiæ quibus anima absoluitur & ad iusta loca traducit: quibus tene-

Tēpus uitæ
hominū

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

bris uidetur hoc inuolui: quod nos dicimus animas in charitate moriētium non prius ad caelestem patriam assumi: q̄ oēs maculae quas in corporis conpage contraxerat purgatae fuerint. quin hoc satis Virgilius ipse sic exprimit. Quin & supremo cū lumine uita reliquit Nō tamē omne malū miseris: nec funditus oēs Corporeae excadūt pestes. penitusq; necesse est Multa diu concreta modis inolescere miris Ergo exercētur p̄ennis: ueterūq; malorū Supplicia expēdunt: aliā pandūtur inanes Suspēsae ad uētos: aliis sub gurgite uasto Infectū eluitur scelus: aut exuritur igni. Quisq; suos patimur manes: exinde per amplū Mittimur elisiū: & pauci laeta arua tenemus Donec longa dies p̄fecto tēporis orbe Concretā exemit labē: purūq; reliquit Aethereū sensum: atq; aurā simplicis ignē. Hāc Virgilius miro quodā furore mira sciētia praeditus cecinit. Vt autē ad poetā nostrū redeam. quia/ quauis uia nobis moriendum est. dicit Enauigāda. quo uerbo necessitudo quaedā designat: Quando enī gerūdia in dum: & gerūdiua noīa i dus da dum secū uerbū sūm habēt necessitātē important. ut ita faciūdum est. i. ita fieri oportet. mos gerundus est Thaidi. i. debet geri. Enauigāda ergo unda: id est quae ab omnibus enauigari debet. Scilicet & uidelicet inquit Valla uidētur significare id quod certe sed usum suū habēt: & praecipue p̄ amaritudinē quandā cum derisu pmixtam ut apud Virgiliū Scilicet is superis labor est: ea cura quietos Sollicitat. Et apud Terētiū. Id populus curat scilicet. Et apud Quintilianū. Hoc uidelicet expectasti &c. Nonnunq̄ sine hac acerbitate & interrogatione. Idē alibi. Sed est uidelicet ultima quaedā calamitātū rabies: & nouissime in furorē uota ip̄a uerūtur. Nōnunq̄ post relatiū sicut solet poni: quidē. Nōnunq̄ & añ uel sine relatiuo. Et hi sunt fere modi utēdi his duabus dictionibus apud doctissimos: apud quos uix reperias uulgo usitatissimū modū cum ea quae cōfuse dicta sunt per singula postea exponimus: quale esset. Quattuor sunt uirtutes. scilicet uel uidelicet. prudētia. iustitia. fortitudo. modestia. hāc Laurētius ultimo capite secūdi libri elegātiarū. Elegāter ergo & in suo significatu ponē hic scilicet Est enī quasi scire licet. ut sit Scire licet quare Gerionē Tiryonq; compescat unda. quia ea est oībus enauiganda. i. ad finē nauiganda. uel ut sit inclusa tacita relatio. sic. Scilicet quae oībus enauigāda. Potest autē esse e corrupta particula ut sit ex uel extra. ut efficio. i. factū reddo. sic enauigo: ad finē usq; nauigo quasi extra id in quo fuerim. euado ad finē usq; uado hoc est efficiō. Vel est perfecta particula e ut edurus apud georgica Virgilio. i. ualde durus sic enauigāda perfecte nauiganda hoc est usq; ad ulteriōrē ripam. Quicūq; terrae munere uescimur. Videtur assignare rationē interitus nostri. quia scilicet uescimur & augmētamur. Sed ut dicit Salustius. omnia orta occidunt & aucta senescunt. quod ideo dicitur quia quae extra regionem elementarem sunt sicut incorruptibilia putantur ita immutabilia & inaugmētabilia. Vescor autē ad uisum refertur maxime ad eum quo hūmētamur & irrigamur. Vnde Vescus a uisū est quod humidus & succosus. ut Vescos salices Virgilius appellat. Quia ergo aer ut phisici dicunt humidissimus est. elegāter Virgilius dicit si uescit aura. Nectamē ab aliis abhorret significatio. Nā uescor carnibus. uescor pane etiam bene dixeris. Elegāter ergo hic. quicūq; terrae munere uescimur. quia omnia alimenta nos quodammodo irrigant: &

Gerūdia cū
uerbo est

Scilicet &
Videlicet

Vescor

Vescus

æstuantem stomachum sedant. Non opus est admonito. q̄ uescor præteri-
 ro caret: & q̄ cum ablatiuo construi uult. Id quoq̄ satis notū. Quicūq̄ uesci-
 mur esse implicitam euocationem: subauditur enim nobis ut sit enauiganda
 omnibus nobis quicūq̄ uescimur. Siue reges siue inopes erimus coloni. In
 opes: id est pauperes quasi præter opes Coloni optime dixit quasi nil p̄priū
 habētes: sed tēporales terræ cultores. Hæc Acron. Coniūgamus ergo hæc
 duo inopes coloni. Ops enim est terra. Inde fit Inops sine terra: Sicut con-
 tra locuples dicitur qui plenus locorū. hac de causa Virgilius in sepultos ino-
 pes uocat: ut pote quibus ops. i. terra desit. ut in sexto. Hæc omnis quam cer-
 nis inops inhumataq̄ turba est. ubi ne dubites quid sit inops: explicat Virgi-
 lius more suo dicens inhumata. Coloni autē dicitur a colendo: sed per q̄ ra-
 ro colonus ē qui idem dominus. Quod autē nil propriū habeamus ut inquit
 Acron. bene ostēdit Horatianus Ofellus in sermonibus ubi dicit. Nam pro-
 pria telluris herū natura neq̄ illū: Nec me: nec quemq̄ statuit: nos expulit il-
 le. Illum aut nequities aut uasri inscitia iuris Postremū expellet certe uiua-
 cior hæres. Nunc ager umbreni sub nomine: nuper ofelli Dicitur: erit nulli p̄-
 prius: sed cædet in uulm Nunc mihi nūc alii: quocirca uiuite fortes Fortiaq̄
 aduersis opponite pectora rebus.

Inops

Colonus

Docuit poeta
 moriēdū eē. nūc
 ne dicas. Euita-
 bo pericula mor-
 tis: atq̄ ita effici
 am ne moriar ad
 quod poeta Fru-
 stra crūto mar-
 te carebim⁹. Or-
 do est facilis. Au-
 diamus Acronē
 cui⁹ hæc sunt uer-
 ba. Frustra cru-
 ento. m. c. hoc ē

Frustra cruento Marte carebimus
 Fractisq̄ rauci fluctibus Adriæ
 Frustra per auctumnos nocentem
 Corporibus metuemus austrum
 Visendus ater flumine languido
 Cocytus errans: & danai genus
 Infame: damnatusq̄ longi
 Sisyphus æolides laboris.

frustra uitam⁹ pugnas & nauigatiōes & pestiferū timem⁹ auctūnū: cū necesse
 sit oībo mori. Fractisq̄. i. tēpestuosis. Virgi. q̄bus oīs ab alto Frāgit: inq̄ sin⁹
 scindit sese unda reductos. Rauci tēpestuosi sonori. Virg. Tū rauca assiduo
 lōgefale saxa sonabāt. Metuem⁹ austrū. Austro enī flāte morbi generātur
 auctūno. Vñ Iuuenalis. Iā letifero cadēte pruinis autūno. Visendus ater. i.
 uidebimus ergo dānatorū umbras: q̄s uidētes beati p̄tereūt aut q̄bo scelerati
 iūgunt. Lāguido. tristi uel deformi. pigro. ut Tristiq̄ pal⁹ inamabilis unda.
 Cocyt⁹ errās. flexuos⁹. ut. Cocytusq̄ sinu labēs circūuenit atro. Infame. fa-
 mosū a criē. Danai enī filiæ una nocte iussu p̄ris occiderūt maritos. Vñ Vir-
 gi. Sub una nocte iugali Cæsa man⁹ iuuenū. vñ pultiōe criminis apud iſeros ur-
 nis fractis aq̄s idesse phibent haurire. Dānatusq̄ lōgi. i. æ. l. Dānai⁹ labo-
 ris dixit ut dānat⁹ capitis uel iniuriarū. Hac aut pœna manere apud iſeros si-
 siphum dicitur ut saxum contra montis uerticem uoluat: quo semper rela-
 pso finem nunq̄ meretur laboris. De quo Virgilius. Saxum ingens uoluunt

Sisyphus

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

alii. Hæc Acron disertissime collegit quæ doctis satis sunt: sed nos iuuenibus ea repetemus. Marte. i. bello quod ppter sanguinis effusionem merito cruetu dicitur. Est itaq; metonymia. nam nomē dei ponit pro re cui præ est. sic Terentius in eunuchō. Sine Cerere & Baccho friget uenus. Vbi ut inquit Donatus tris metonomias ponit. Sunt tñ qui legūt hic cruenta morte. neq; inepte quidē. Si tñ legerimus crueto Marte erit perpetuū epitheton: quia oīs Mars cruetus. Sin cruetā morte. discretiuū est. quia nō oīs mors cruetā est. Vt enī inquit Donatus Epitheta. i. apposita siue adiectiua tribus de causis addūtur. discretionis proprietatis ornatus. Discretionis ut phrigiæ molimur mōrib; idæ. Proprietatis. Vt. Terribiliq; impexū feta & dētibus artis. Ornatus ut alma uenus &c. Et hic crueto Marte. Martē dicunt fuisse filiū Iunonis sine uiri admixtione: quod ideo inquit Landinus fingūt: quia bella a sola Iunone. i. a terrenis rebus: nō autē a Ioue. i. a cælestibus sunt. Eius auriga atq; soror bello na est. Lupus & picus illi sacrati sunt. nam lupus animal est rapax & insidiosum Picus autem duricie rostri dura robora cauat. Careo ablatiuos nunc habet olim etiā genitiuos maxime illos qui passiuē significāt. mei tui sui nostri & uestri. Therētius. præterq; tui q; carēdum. Proprie autē ut docet Valla: caremus rebus quibus indigemus. uacamus omnibus quas nō habemus. nō ergo proprie dixeris Careo culpa: sed uaco. Quomodo ergo hic cruento Marte carebimus dicitur. Possēt argutulus dicere: multis exoptatā esse mortem cruetam. Vnde illud: pulchrumq; mori succurrit in armis. Et ut de Iulio Cæsare attestatur Suetonius. Rumor erat ipsum talem mortē optauisse. ideoq; minus insidias uitasse. Carebimus ergo Marte cruento. tanq; desiderāda. sed quō sequit: Fractisq; ranci fluctibus adriæ. Nullū enī mortis genus ignominiosius putatū est Si etenī anima purior ignis credita est. & igni. aqua maxime cōtraria: certū est q; anima eiusmodi mortē quæ i aquis fit maxime re fugit. Vnde illud primo Aenei. Oterq; quaterq; beati Quis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis Cōtigit oppetere. Dicemus ergo Carere generali ter fumi. quod apud alios quoq; sæpe fit. Ranci Adriæ. Adria lacus est ad mare superum quod nūc Adriaticum nūc Adrianū dicitur. Et quia ut docet Seruius. genus sæpe relicta specialitate ad generalitatē refertur. Dicimus aliquādo ranci adria: & intelligit mare. aliquādo rancus adria & intelligitur lacus. Austrū. Auster uētus autumnali tempore plurimus. calidus & humidus quo flante ut attestatur Plinius Obsonia facile corrūpūtur & morbi plurimi generātur. Est etenim uentus meridionalis qui etiam græce Nothus dicitur. ab humiditate. Visendus. ut dixi necessitudinis notam habet. Alter cocytus de cocyto iam dixi. Est autē cōgruum adiectiuum: quia loca infera tenebrosa sunt. Lāguido flumine. quod turbiditatis causa est. Et danai genus infame. de hoc nemo nō loquitur. Vt autem parata sumamus audiamus Florētinum qui ex uariis hæc collegit. Ex primo Ioue epaphum atq; ex Epapho priscum belum natum uolūt qui in superiori Aegyptō regnauit. Huic duo fuerunt filii Danaus & Aegyptus. Danaus quinquaginta habuit filias. Aegyptus totidem filios. Cogebatur Danaus a fratre ut suas filias sibi nurus præberet. Ille recusabat deterritus oraculo: abs quo acceperat fore: ut quādoq; a genero interficeret: propterea nauis quæ ab eo prima fabricata est: in græ-

Metonymia

Epitheta

Mars

Careo

De mortis qualitate

Adria

Auster

Danai gen?

ciam nauigauit. Insecuti sunt nepotes. tandemq; illum obsidendo coegerunt ut filias in uxores daret. Dedit Danaus: sed eas admonuit ut dormientes aggrederent atq; interficerent. Itaq; cæteræ omnes iussa paterna adimplerunt. Sola autem hypermestra Lino siue Linceo uiro perpercit. Quapropter hac pœna apud inferos uexantur. hæ puellæ ut iubeant uas aqua implere: quod cum unidiq; rimosum sit implere nunq; possunt. Hanc fabulam per allegoriã Lucretius interpretatur significari illorum animos qui nimia cupiditate eorum bonorum quæ in fortunæ potestate sunt asilamati: nulla unq; rerum affluentia tantũ ardorem extinguere possunt. sed semper plura optantes nunq; explentur. Ille igitur cum plura in hanc sententiã dixerit/ addit. Non tamen explerẽ in uita fluctibus unq;. Hoc ut opinor idest æuo florẽte puellas. Quod memorant laticem pertusum cõgerere in uas. Quod tamẽ expleri nullaratiõne potest &c. Hic Danaus ut placet Eusebio regnauit apud Ægyptios anno mundi sextodecimo supra tria millia & septingetos. hæ Christophorus idem de Sisypho. Sisyphus æolides. horum siue historia siue fabula adeo uaria ambiguaq; traditur: ut difficile sit omnia prosequi. Nam & plures Sisyphi & ex pluribus æolis nati uidentur. Primũ autem Sisyphum dicunt fuisse regnante danao argis. uel saltem linceo eius nepote atq; genero qui illi successit. Volũtq; Ephyram in achaia cõdidisse: quam deinde Corinthus horestis filius a se Corinthũ denominauit. Et habuisse in uxorem septimã athlantis filiam Meropem. De qua Ouidi. Septima mortali merope tibi Sisyphus nupsit. Fuit & alter Sisyphus & hic æoli. sed alterius a superiore æolo filius. regnante ægeo: Athenis: qui (ut refert Lactãrius in ischino achaie habitas prætereũtes aut saxo obruebat: aut dũ ab eo iussi pedes lauarent in mare calce istos præcipitabat. Ad duntq; diuinorũ arcanorum a diis participem factũ illa mortalibus prodidisse & furta iouis cum Aegina manifestasse. Quo scelerẽ a ioue ea pœna ad inferos detrusum: ut saxũ ex ima ualle subuoluens in montis iugo cõstituire iubeatur/ aiunt. Verũ cum iam ad locũ deuentũ est rursus saxum ad ima ruit. Hinc Ouidi. Aut petis aut urges ruiturum Sisyphus saxũ. Et Virgi. substracto nomine. Saxum ingens uoluunt alii. Et apud quendam tragicũ Tum illud quod Sisyphus uersat saxum: sudans. Nitẽdo nec proficit hilum. Per quã rem eos arguere poetæ uoluerũt qui perpetuis curis ac laboribus anxii. semper circa magna uersant: & sũmos magistratus atq; imperia per stultissimã ambitionẽ assequi tentant. Et quoniã maiora suis uiribus expetũt: nunq; quod uolunt assequũtur: Sed omnes eorũ conatus inefficaces reddũtur. Sapiẽter ergo & hæc Lucretius Sisyphus in uita quoq; nobis ante oculos est. Qui petere a populo fasses: saxasq; secures. Imbibit & semp uictus tristisq; recedit. Et paulo infra. Hoc est aduerso nixantẽ trudere monte. Saxum: quod tandẽ sũmo iam uertice rursus Voluit: & plane raptim perit æquora campi. Hunc uolũt ulixis patrẽ fuisse. Quod illi etiam Ajax apud Ouidi. exprobrat. Et sanguine cretus Sisyphio. Nam q; a Theseo interfectus sit ut nõnulli dicunt propter diuersitatẽ temporũ quadrare non uidetur. Et fortasse erit tertius Sisyphus: sed poetarũ licentia cuncta cõmiscet atq; confundit. A eolides Aeoli filius uerum de hoc alibi. Nam neq; etiam unus æolus fuit. hæclandinus. Quia uero totiens de pœnis infernis mentio fit. An/

Sisyphus

De pœnis infernis

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

diamus Macrobiū platonicum. Ipsam quoq; pœnarū descriptionē de ipso usu cōuersationis humanæ sumptā crediderunt. Vulturum iecur imortale tondentē. nihil aliud intelligi uolētes q̄ tormenta conscientiæ obnoxia flagitio. uiscera interiora rimantis. Et ipsa uitalia indefessa admissi sceleris admonitione laniantis: semperq; curate si requiescere forte tentauerint excruciantis: tanq̄ fibris innascentibus hærendo: nec ulla sibi miseratione parcentis lege hac qua se iudice nemo nocens absoluitur. Nec de se suam potest uitare sententiam. Illos autē epulis ante ora positis excrucitari fame & inedia tabescere. quos magis magisq;. Acquirendi desiderium cogit præsentem copiam nō uidere: & in affluentia inopes egestatis mala patiuntur: nescientes parta respicere dum egent habendis. Saxū ingens uoluere inefficacibus conatibus uitā terentes. Atram silicē lapsuram semper & cadenti similē illorū capitibus imminere qui arduas potestates & infaustum ambiūt tyrānidem: nunq̄ sine timore uicturi: & cogentes subiectū uulgus odisse dum metuat: semper sibi uidentur exitium quod merentur excipere. Hæc & alia sane iucunda Macrobius. quibus si salua fide consentire uolemus: dicemus peccatores hic quoq; amarorem futurarū pœnarum sentire. Dicere aut ut seruius: ut Lucretius aliiq; antiquorū ausi sunt: nullas esse. alias q̄ in hac uita malorum pœnas longe a ueritate catholica abhorret. Longeq; ab Homeri. Longe a Virgili longē ab Horatii. multorūq; aliorum sententia dissonat. Qui omnes tāclare inferorum pœnas cōsequuntur. Nam si Homerus hic cruciatus omnis infligē fuisset: At qui dixisset. Achilles se malle hic omnia dura pati q̄ inferis imperitare. At qui Virgilius dixisset. Quā uellent æthere in alto Nūc & pauperiem & duros perferre labores. At qui etiā poeta noster hic post fata dixisset uidenda esse noxiog; cruciamina sic hic habeant. Senferūt nimirū nescio quo lumine freti. illud qd̄ christiana religio. licet aliis uerbis inuoluant: sed longitudinis me omnes ueveor damnabunt lectores.

Linquēda tellus. Ac rō sic iter
ptat a moriētib?
scilicet qa etiam
dulces reliquūt
affectū. Neq; harū.
ordo ē. Neq;
ulla arbor harū
q̄s. colis seq̄ te
breuem dñm. id
est pui tps/ præ/
ter iuisas cupssos

Linquenda tellus & domus & placens
Vxor: neq; harum quas colis arborum
Te præter inuisas cupressos
Vlla breuem dominum sequetur
Absumet hæres cæcuba dignior
Seruata centum clauibus & mero
Tinget pauimentum superbo
Pontificum potiore cænis

id est rogis & luctib? cōsecratas Virg. Et ferale añ cupssos cōstituūt. Absumet hæres. hæc cū iuectiōe dicūt i eos q̄ nimia parsimonia cōseruāt: quæ p̄digi hæredes absumūt. Iuue. Ut locuples moriaris egēri uiuere fato. Tinget pauimentū solū prōptuarii: hoc ē pfūdet pauimentū negligēs hæres/ uiuino deorū cōuiuuiis digno. Supbo. p̄ ipse supb? hypallage figura. hæc Ac rō. Hæc ptē

Christophorus quoq; bñ discutit. cuius uerba hæc ne mecū furti agat subii-
 cient. Daret tñ fortassis ueniam qm̄ ea oīa ex diuersis locis seruii. & paucula
 ex Plinio sublegit. Neq; id ideo dico ut ipsi uitio dem: sed ut maiorē fidē ad-
 hibeas dicit ergo sic. Linquēda tellus. i. agri qbus delectaris. Et placēs uxor
 nō temere placēs dixit. Nā relinquare difficile & morosam uxorē: pars non
 minima fœlicitatis uidet. Hac eadē rōne Iuuenalis scripsit. Rogus aspicien-
 dus amate. Cōiugis & fratrum: plānāq; fororibus urnæ. Inuisas cupressos.
 Nulla arbor sequet te præter cupressū: sed nec ea qdē delectaberis: qm̄ erit
 indicium tui rogi. Adhibebat aut funeribus: qm̄ ut mortui nō resurgūt: sic ipa
 cæsa nō pullulat. ergo rogi illa ornabat Virgi. Ingētē struxere pyrā: cui frō
 dibus atris. Intexūt latera. & ferales añ cupressos cōstituūt. Sunt etiā q dicāt
 cupressum idcirco rogis adhiberi: quia suo odore cadaueris ustrinam tollat
 Mos aut apud Romanos fuit ut ante domū defuncti ramus e cupresso po-
 neres indicium pontifici: q si domū funestatā ingressus eēt. statim polluebat
 In hāc Cato inuehēs hiatu morosam: fructu supuacua: baccis toruam: foliis
 amarā: odore uiolentē: ac ne umbra qdē gratiosam: diti sacra: & ideo funeri
 signo appositā dixit. Breuē dñm. quia iā in tātulū cinerem redactus sit: uel
 breuē ad tēporis breuitatē rettulit. Breui enī tēpore rebus a nobis possessis
 dñamur. Absumet: sūma stulticia ut tu laborares. & alius tuo labore partīs
 fruere. Dignior. uel dixit hyronice. cū magis dignū sit: eū q parit ptis frui
 Vel dignior reuera: quia scit uti quo tu uti nesciebas: Seruata centum clau-
 bus. sūma stulticia ut tāta anxietate parcēs ea serues: quæ alter ita dissipabit.
 ut nō modo utat: sed etiā spargat. Supbo nobilī excellētī. Ostēdit aut quod
 usu sæpe euenit. ut quāto maiore auaricia & paramus: & ptis p̄cimus: tāto ma-
 iore pdigalitate hæres spargat. Tinget. plus est q si dixisset sparget. Est aut
 tingo & tinguo. Pauimētū solū ē nobis subiectū quod gradiēdo calcamus
 dictū a pauiedo quod tūdere percutereq; significat. Cicero de diuinatione:
 sed quia cū pascūt: necesse est aliquid ex ore cadere & terram pauire terripu-
 uū primo postea tripudiū dictū ē. Hic pauor quādo timor cor pulsat. & pau-
 fia oliuæ species quæ anteq; molæ subiciat. Tunditur. potiore canis. i. uino
 quod dat in canis pōtificū. Cōstat enī apud plures scriptores & maxie apud
 Macrobiū pontificū cænas lantissimas luxuriosissimasq; fuisse. Hæc il-
 le. Quibus paucula quædā subiciā. Linquēda tellus. idem uidetur institutū
 huius odes quod erat superioris. Vt pote cōmendandæ liberalitatis: quādo
 quidē ea quæ retinemus nos deserent. Tellus si Seruio credimus dea est.
 terra elemētū humus locus terræ. unde hūilitas dicta ē. Vxor eodē teste di-
 citur quasi unxor quia olim ungebat noua nupta. Arborū quas colis in hor-
 tis uoluptariis. Merū dicit purū & impmixtū Cæcuba uina a cæcubo monte
 cāpaniæ oli nobilissima & in maximo precio erāt. Absumet hæres. hæres
 dignior upote q scit uti. Absumet cæcuba uina seruata custodita cētum clau-
 bus: & tinget fundēdo. f. & āpliter igurgitādo pauimētū supbo. i. luxurioso &
 pōpōso mero potiore canis pōtificū. i. qd sumit in canis pōtificū. quæ tñ
 sūptuosissima sūt. huiusmōi epulādi luxuriē sic Cicero depingit. Videre ui-
 deor alios itrātes: alios exeūtes: quosdā ex uino uacillātes: quosdā hesterna
 potatiōe ofciātes: hum? erat imūda: lutulēta: uino/coronis lāguidulis & spi-
 nis cooperta piscium.

Cupressus

Pauimētum

Tellus
Vxor

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

q
VOD su
rioribus
carmini/

bus inuit poeta:
nūc expressū ha
bemus. hic bre/
uem eē uitā. quo
circat eius me/
mores uiuamus
adhortat. Fr q/

Ad Delium. libro. ii. Ode. iii. Q. H. Flacci.

a
Equam memento rebus in arduis
Seruare mentem non secus in bonis
Abs insolenti temperatam

Læticia moriture Deli.

uis epicureorū dogmati innitatur. tamē salubria cōmisset præcepta. Nihil
q; quod in bonā frugem cōuerti nō potest. Audituri sumus. Ordo est. O deli
moriture hoc est. quia tu moriturus es: memento seruare mentē æquam id
est temperatā æqualem in arduis id est difficilibus rebus quales sunt aduer/
sæ id est facito ne mens aduersis rebus abanuisi labascat & deprimat & me/
mento nō secus. id est pari modo seruare in bonis. id est in lætis rebus mentē
temperatam ab insolenti læticia. id est ab ea læticia quæ hominē insolen/
tem facit. Insolens autem est quisquis præter solitum. exultat. Vult ergo ut
quod Socrati laudi datur: id nobis conueniat. hoc est ut æquū uultū. æquū
animum tam in aduersis q̄ in prosperis subeamus. Omnia hic clara sunt. Car
men est omnino quale superius.

Seu mœst⁹. or
do. depēdet a su
riori. deli mori/
ture seu siue uixe
ris mœst⁹ oī tpe
Seu siue bearis.

Seu mœstus omni tempore uixeris
Seu te in remoto gramine per dies
Festos: reclinatum bearis
Interiore nota falerni

id est beaueris hoc ē bñ feceris te reclinatū repostiū recubātē ī gramīe re/
moto a murmure & strepitu populari p festos dies. īteriore nota falerni. hoc
ē (ingt porphirio) uetustiore. qm̄ īteriores laganae solēt eē quæ pri⁹ stipatae
sūt. Veteri⁹ aut uinū apud maiores sp̄ laudati⁹ habet. Virgi. Implēt ueteris
bacchi pinguisq; ferinae. Quare aut īteriore nota: qm̄ quæ charissima habe/
mus maxie recōdimus. est itaq; īteriore nota hoc ē penitiore. Solebāt etenī
testas ī qbus uina recōdebāt notare: ut post plusculos ānos scirēt uīni natiuū
solū. uñ in fermōibus Chio notasi cōmixta falerni. Et Iuuenalis Cras bibit
albanis aliqd de mōtibus aut de Setinis: cui⁹ patriā titulūq; senectus deleuit
multa ueteteris fuligine testæ. Dies festos uel reuera festos: qm̄ præcipue fe/
stis diebus genio indulgebāt. unde in sermōibus de sordido. Licebit ille re
potia: natalis alio siue dierum festos albatu celebrat: cornu ipse bilibri Cauli
bus instillat ueteris nō parcus aceti. Et paulo post expressius. de eo q̄ iuuenis
parcus uixerit salua modestia: hic tñ ad meli⁹ poterit trāscurrere quōdā. Siue
diē festū rediens adduxerit annus Seu recreare uolet tenuatū corpus: ubi q;
Accident anni: tractari mollius atas imbecilla uolet & c. Si itaq; præcipit
festis dumtaxat diebus indulgēdū genio. Ostēdit epicureos quoq; modum

& tēpus obseruasse: uel dices festos dies quos ipse cessando festos effecerit.

Reclinatū resupinū apertū indicat potoribus positionem bearis. idest bea ueris hoc est beatū feceris. Beatus autē dicit bene hoc est multū habēs. un/ de diuites beatos uocāt. Faleiū uinū campaniæ nobilissimum. Beatus

Quo pinus ingens albaq; populus.
 Umbram hospitalem con sociare amant
 Ramis: quo obliquo laborat.
 Limpha fugax trepidare riuo:
 Huc uina & unguenta & nimum breuis
 Flores amœnæ ferre iube rosæ
 Dum res & ætas & sororum
 Fila trium pariuntur atra.

Hæc carmina
 satis epicurea ui/
 dēt & molliuscu
 lam cōcædere ui
 tam. uerū si inge
 niū poetæ recte
 nouerimus: ni/
 hil a iusta iustitu
 tiōe oberrat. Si
 etenī nimia feue
 ritate instātia fa
 ta nobis ubiq; ob

iiceret: a paucioribus nimirū legeret: quo circa blandissimus nos ad mortis memoria inuitat. præcipitq; læte: salua tñ mediocritate quæ citra insolentiã sit uiuamus. Deniq; nihil est quod usq; adeo luxū indicet. non etenī semp. nec ubiq;: nec quibuscūq; indulgendū dicit. sed suo tempore. suo loco. iustis rebus. & salua modestia. quod nescio quis christianorū dānauerit. Nō semper quidē uoluptatibus uacare uult: sed festis diebus/ quod olim licitū. non ubiq;: hoc est nō in triclinio attalicis cōditionibus superbo. non in cauponis nō in ganeis: nō in iustis. sed in pratis deorū munere lactis. ubi umbra molliusculæ. ubi spiritus dulcis ubi hærbarū fragor. Neq; quibuscūq; illic oblecta/ bimur. sed uino: unguēto. & rosis quæ omnia ne cessitudine quandā habent nedū uoluptatē. de uino: enī nihil ambigis. unguētū autē & rosacea aqua calo res tēperant. æstūq; sedant. Porphirion intelligit quo hic positū interro/ gatiue: ut sit ad quid. sicut in epistolis. Quo fortuna mihi si nō concedit uti. Quo idest ad quid est mihi fortuna si &c. sic hoc loco. Quo pinus ingens: id est ad quid nata est ingēs: pinus si ea nō utimur: & hoc ubiq; subaudiēdū pu/ tat. Ego uero malim ipsū quo accipere hic relatiue ut sit ad quē locū ut in bu colicis: quo sæpe solemus pastores teneros ouīū depellere fortis. Ordo enī est. Quo idest ad quē locū ingens pinus & alba populus: amant consociare. idest cōgerere ramis suis hospitalē umbrā: Et quo ad quē locum fugax lim/ pha laborat annitit trepidare obliquo riuo. huc idest ad eum locū iube fer/ re uina & unguenta & flores amœnæ rosæ nimum breuis. Dum donec: res id est facultas. & ætas. & atra fila triū sororū idest parcarū partiunt. idest pmit/ tunt. Possent etiam grāmaticulus morosior sic incipere. Iube ferre uina &c. huc idest ad eum locū quo idest ad quē ingēs pinus &c. sed ad reliqua. Pi/ nus ingens: miræ enim est altitudinis. Populus alba. Interiora enim (inquit Acron) populi folia alba sunt. ut bicolor cum populus umbra. Sed quæ res quomō pinus & populus amēt sociare umbrā. cū Fraxinus in siluis pulcherri/ ma pinus in hortis: Populus in fluuiis &c. Sed dices eum locū quē describit

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Hospitium partim quadrare pino quoniã editior fatiq; irrigatus partim populo quia i
 inferiori parte flumina habet. quia tñ locus irriguus planeq; humidus nõ est
 uidet dicere albaq; populus quæ i locis humidioribus uiridior est. Umbrã
 hospitale. idest qualẽ pro hospitio desideres. Est aut hospitium quo gratis re
 cipimur: quodũ iure hospititatis sicut Caupona: taberna mercenaria. hospi
 tale ergo umbrã dicit Acron. idest refugium. Trepidare idẽ Acron exponit
 festinare: ut ne trepidate uiri. Breuis idem inquit genitiuus est. & est idem
 quod cito transeũtis & tẽporalis. ut ipse superius & breue lilium. hæc Acron
 Melius sentit porphirio qui breuis legit ut sit breues flores. ego uero credo
 breuis legi posse. Quoniã ut dicit Seruius ad illud primi Aenei. Tris nothus
 abreptas &c. Quoties genitiuus pluralis tertiæ declinatiõis in ium exit legi
 time. accusatiuus etiã in latinis dictiõibus in is finit. Ideo autẽ accusatiui ca
 sus esse puto & cõstruẽdũ sic breuis flores. Quia ut docet Seruius & oẽs an
 tiquiores grãmatici uitiosũ admodũ est in latina lingua duo epitheta. i. duo
 adiectiua uni reidare. quale eẽt breuis amœnæ rosæ. Dices ergo breuis flo
 res amœnæ rosæ. Scies tñ nõia numeralia & pnoia ut docet ualla neq; plane
 adiectiua neq; substãtiua censenda. nõ adiectiua: quia cũ adiectiuis siue uitio
 cohærẽt ut multi pulchri uiri. hæc famosæ mulieres. Nõ substãtiua: quia cum
 substãtiuis in eodẽ casu ponũtur. Nõ tamẽ inficias eo hoc loco melius qua
 drare breuis rosæ idest parũ durãtis. ut apud Virgiliũ de rosa. Quãlõga una
 dies ætas tam lõga rosarũ est. Quã breuis flores. idest paruæ staturæ: sed qd
 repugnat dicere breuis flores. i. cito transeuntes. nã si rosa breuis: flos quoq;
 breuis est. Dum res. i. patrimoniũ. res enĩ est generale nomen sed specia
 liter tria significat. diuitias. litem. & cõcubitũ. in reliquis pulchre addũt ad
 reũtiua. ut respub. res militaris. res domestica. res priuata. Pulchrũ autẽ præce
 ptũ: q; nõ ultra uires patrimoni delitiis operã dabimus. Pulchrius q; nõ nisi
 sua ætate: nã ut i iuuenes sumo dedecori est sordida auaricia. ita i sene lubri
 ca uoluptas. Pulcherrimũ autem q; nõ ultra fati clementiã: si etenim uideri
 mus ultimam diem celeri pede aduẽtare meminerimusq; quã iustã rationẽ
 reddituri sumus: parcius nimirũ luxui inhiaremus. Tangit ergo tria quibus
 regimur fortunã cũ dicit res. Diuitiæ enim fortunarũ sunt. naturã cum dicit
 ætas. & fata cum dicit sororum fila trium patium atra. dicit atra fila propter
 mortem: nam ut atra fila infaustã & breuem uitã significant ita: candida scẽ
 licem. Iuuenalis. Et pelago postq; parca meliora benigna. Pensa manu du
 cunt hilares & staminis albi lamifica. Volũt autem albi & nigri significati
 onem ex Thracibus sumptã de quibus septimo naturalis historiae capite. xl.
 sic Plinius: Vana mortalitas & ad circũscribendam seipsam ingeniosa: com
 putat more thraciæ gentis quæ calculos colore distinctos pro experimento
 cuiusq; diei in unam condit ac supremo die separatos dinumerat atq; ita de
 unoquoq; pronunciat. Hæc ille. hinc Persius. Hunc macrine diem nume
 ra meliore lapillo: Qui tibi labentes apponit candidus annos. Ut autem su
 perius diximus. omnis candor caelestibus. & obscuritas inferis competit. be
 ne ergo atra fila idest molesta & noxia humanae uitæ. de parcis autẽ hæc lan
 dinus. Quoniam uita humana initium habet progressum & finem: hæc tria
 per tres parcas antiqui notauerunt: Harum nomia sunt Clotho. Lachesis. &

De adiecti
uis pluribus

Res

Album & ni
grum

Parca

Atropos. Clotho colum cum penso gestat: ut sit ortus noster qui materiã uiuendi præbet: Lachesis autem filum ex penso ducit. Id enim est tempus illud quod ad uiuendũ sortiti sumus. unde ipsa ab eo quod est $\lambda\acute{\alpha}\chi\upsilon\sigma\omega\omicron$ idest fortior nomen sumpsit. Tertia uero filum iam a lachesi ductum obruncat. quia abrumpit uitam mortemq; affert. Ex quo Atropos quasi $\acute{\alpha}\mu\epsilon\upsilon\tau\omicron\pi\omicron\tau\omicron\upsilon$. idest sine conuersione dicitur: qua immutabilis inflexilisq; est mors: nulli enim parcat. hinc Virgilius. Ignoscenda quidem scirent si ignoscere manes. Seruius aut̄ dicit ex iis unam loqui alteram scribere tertiam fila deducere. Additq; parcas dictas per contrarium sermonẽ quoniam nemini parcant. Aulus autem Gellius refert tribus fati tria noĩa eẽ. & primam dici partam a pariendo: secundam nonam: tertią uero decimam. Quoniam aut nono aut decimo mense pariãtur homines. Cefellius autem uindex parcarum ponit tria nomina: scilicet nonam: decimam: & mortam: Producitq; Liuii poetæ uersum: Quãdo dies aduenit quam profata morta est: Parcas alii dicunt fuisse filias demogorgonis: alii noctis: alii quibus assentitur Cicero in libris de natura deorum erebi & noctis filias dicunt. Hæc omina Landinus.

Cædes coemptis saltibus & domo
Villaq; flauus quam tiberis lauit
Cædes: & extructis in altum
Diuitiis potietur hæres.
Diues ne prisco natus ab inacho
Nihil interest an pauper: & in fama
De gente sub diuo moreris
Victima nil miserantis orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna serius ocius
Sors exitura: & nos in æternum.
Exilium impositura cymbæ.

Nunc rationẽ
nõ amandarum
diuitiarum affi/
gnat. Quandoq;
de eis nobis cæ/
dedũ eũ: utile igit̄
est ut dũ res atal
& fata patiũt me
diocriter: reb⁹ le/
tiorib⁹ fruamur.
Verum ne inte/
rea loci nimium
gestiam⁹ admo/
net nos necessi/
tudinis fatalis: q̄
omnes relegabi/
mur in exilium.

Cædes coem/
pris saltibus. Sal

Saltus

tus a saliendo dicuntur loca ubi uel homines uel feræ uel altilia uoluptatis gratia saltant. Venationi accommodata: nisi ergo nunc uoluptatibus incubueris & uenationi deditus fueris. tu cædes idest discedes saltibus coemptis. idest simul emptis. quasi dicat: quare tot saltus coemisti: cum prope diem omnibus hinc faceffendum sit alioq; migrandum. itaq; per transitum in auariciam inuehit in quam semper offensior est. cædes etiam domo. a domo. & cædes a uilla quam tiberis lauit id est leniter irrigando purior rem reddit. Domus quidam a græco deducunt. illi enim τῆ δῶμα τῆα pro domiciliis ponũt. alij a domãdo: quoniã domibus domita & mansueta

Domus

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Villa

Tybris

claudunt aialia. de declinatione & eius significatiōis differētia alio loco dicemus. Villa: unica domus rustica dici pōt: quā colonis nostris locamus: cōuenticula aut illa multarū uillarū donatus pagū uocat a pago quod fontis nomē est. qm̄ ad unū fontē rustici ut plurimū cōueniebant. Tiberis & tybris unius fluiui nomen est: eius inq̄ qui in ethruria nascit ex apēnino supra casentinatē agrum. Primo tusciam ab umbria diuidit. deinde multis relictis urbibus romā influit & tandē mare thyrenū ingredit̄. Olim albula dictus ē. deinde tybris a tybri antiquissimo rege ethruicorū: qui piraticā exercens circa ea loca perit. Alii uolūt tybrim hūc: nō tuscorū sed aborigmū fuisse regem. Alii albanorū. sunt postremo qui referāt syracusanos quandoq; atheniēses siciliam infestātes bello superasse. multosq; e praelio captiuos abduxisse: illasq; ad eorū contumeliā circa syracusas fossam ingentē ducere: & in illā fluuiū deriuare coegisse: atq; ipsam fossam. ὕβρις id est cōtumeliā appellasse. Deinde sequētibus tēporibus ut etiā meminit maro coloniā in italiā duxisse: & loca uicina fluuiū habitasse & a fossa sua patriā illū hybrim primo deinde mutat aspiratiōe in t tybrim nūcupasse. Est præterea apud Romanos uocatus Rumon quasi ripas ruminās. Itē Terentus a terēdo. hęc landinus. Dicit ergo nunc Tybris. nūc Tiberis. nūc Tyberinus: nūc Rumon. nunc terentus. & olim albula. ab albedine aquæ. unde Seruius dicit esse p̄priū epitheton tybridis ut dicat̄ flauus. ut hoc loco. & primo carminum. uidimus fluum tiberim retortis &c. & apud Virgiliū in septimo. hunc inter fluuiō tyberinus amēno Vorticibus rapidis & multa flauus arena in mare prūpit. Et in fine noni de eodē. ille suo cū gurgite flauo. Accipit uenientē. Scribit̄ aut̄ tybris per y. Tiberis aut̄ & tiberinus per i nostrū: habet autē Tybris tybridis in genitiuo uel tybris. sed ut docet Seruius grāmaticus ea quæ aliqñ dumtaxat crescūt nō habent crescentiam nisi in genitiuo & datiuo. ut tygris tygridis tygridi. tygrim nō tygridem. abusiue aut̄ (inquit) Lucanus dicit tygride foe ta. sic in accusatiuo tybrim nō tybridem neq; tybrida. Virgi. in tertio Aneid. Si quādo tybrim uicinaq; tybridis arua Intraro. Quod uero olim dictus est albula sic testat̄ Ouidius. Albula quē tiberim mersus tiberinus in illo fecerat hic ergo tiberis ponit̄. Vt aut̄ ad rem redeam mira laus est uillæ q; eam tiberis alluit. quia si qua uenalia habet facilliter Romā aduehunt̄. ipse quoq; ire & redire in uillam facile pōt. Præterea loca uicina tiberi opima sunt in secundo Anei. Vbi lydius arua inter opima uinum leni fluit agmine tybris. Facit præterea ad salubritatē aeris & soli. & ad amēnitatē loci. Lauit hic tertiā ē cōiungatōis. dicimus enim lauo lauis lauere. & lauo lauas lauare ut grāmatici notāt. In p̄terito quidē lauī prima syllaba est longa. in p̄senti uero breuis. ut hic & tertio Anei. fluidū lauī inde cruorē. Extructis diuitiis. i. secūdū Acronē cōpositis ut qui forte rapetibus altis. Extructus: uel secūdū porphirionē extructis diuitiis in altū. hoc est quas tu in altū extruxeris: ac p̄ hoc magnas amplasq; feceris. ordo ergo est hāeres potiet̄ diuitiis extructis in altū. hoc est si ad aedificia referre uolueris. hāeres potiet̄ aedibus quas tu imēor mortis tā altas erigis. Non etenī opus erit tibi post mortē tā altis structuris. unde Iuuenalis. Dum tñ a figulis munitā intrauerit urbē Sarcophago contentus erit. Dicit ergo idē quod in antecedēti carmīe. Linqūda tellus &c.

Lauit

& in primo huius libelli. Cūcta manus auidas fugiunt hæredis amico quæ de deris animo. Auiditatē aut hæredis indicat hoc uerbū potietur. quod significat quasi ui & potētia obtinebit ut potitus rerū imperio quod diu quis habere molitus est dicitur: sic potitus uirgine &c. ut auctor est Valla. is dicitur. quæ eam laboribus obtinuit. Hæres ergo semper inuitis habere diuitias tuas. ideoque quādo tu nudus hinc abibis eis potietur. Diues &c. ordo est. Nil interest nil refert ne pro an tu diues natus es ab Inacho præfco. i. nobili & antiquo sane uiro. an tu pauper natus de infima gente. i. humillimo loco. moreris. i. habites sub diuo sub cælo. tu inq̄ moreris existens uictima orci id est Plutonis nil miserantis. hoc est ut supra dixit illachrymabilis & immitis. Ita Acron legit. Dicit enim. Nil interest post mortem utrum diues sis & generosus: an pauper & humili genere &c. Sub diuo moreris. supra enim inter diuitias & domum dixerat. ideo hic sub diuo posuit pauperis inātionem: legendū est ergo moreris ut exemplaria etiā habent. nō morieris: quous sentētia clarior sit. hæc uide licet. Nil interest an diues sis an pauper. quia tu morieris sub diuo uictima nil miserantis orci. Versus aut nō patitur. quocirca miror illum sic in omnibus quos uidi libris positū Sors exitura & nos in æternum. Inachus rex argiuorū nobilissimus fuit a quo & fluuius quia in ipso mortuus est nomē accepit. Ponitur ergo pro nobilitate. Vnde & Virgilius in. vii. Et tu uo si prima domus repetat origo Inachus Acrisiusq; patres: mediaq; micæna. Dicitur ē hic Inachus Oceani & terræ filius Ferturq; regnasse argis quo tempore apud hæbræos Isaacus Abrahami patris filius floruit. Quod aut oceani filius dicitur ē hoc indicat quod eius parentes ignorātur. Quoties enim inquit Seruius parentes ignorātur. dicitur Neptuni aut Oceani filii: quoniā secūdam Milesium Talete omnia ex humore pcreantur. Vñ est illud quarto georgi. Oceanūq; patre rerum. Solebāt aut plurimi ut est in oratione Mariana apud Salustium in iugurtha maiores suos ostētare. Cōtra quos est illud torū satyricum. Stēmata quid faciunt quid prodest pontice longo Sanguine censerī &c. Poeta quoque noster mecenatē sic a genere laudat. Mecenas atavis edite regibus. & Virgilius Turuū. Turuus auis atavisq; potens: sed hic dicitur. quod genus nihil contra mortem facit. Vñ in superioribus. Nō torqueat genus non te facundia nos te restituet pietas. Infima de gente. Cōtra Plautus Militem alto loco natum dixit. Inferiores enim & superiores quo ad dignitatem uocantur quæ res tracta est a gradibus theatralibus in quibus ut dignissimus quisq; habebatur ita altissimo loco sedebat. Maiores autem & minores de tempore dicimus. Sub diuo hoc est sub Ioue: quem pro aere posuit primo carminum Manet sub Ioue frigido Venator teneræ coniugis immemor Victimam secundum Seruium dicitur: quæ diis pro deuictis hostibus mactatur. hostia autem quæ sacrificatur cum sit contra hostes eundem. ergo secundum eum uictima gratias referimus pro beneficio a deis accepto. Per hostiam uero auxilium imploramus. Quidius autem docet in fastis hostiam etiam dici a domitis & deuictis hostibus. non a domandis solum. Vnde inquit. Victimam quæ cecidit dextra uictrice uocatur. Hostibus a domitis hostia nomen habet. Ponitur ergo hic uictima satis largiter. ut sit. Nil refert an diues & beatus fueris & in extructis domibus molliter te curaueris: an pauper & miserabilis quasi ui-

Potior

Inachus

Filii neptuni

Diuus

Victima
Hostia

SECUNDVS MORALIVM SILVARVM

Anima id est res oblata orco (cui nisi mortua nulla offertur. unde est corpo-
 ra uiuane phas stygia uectare carina) moretis: id est quasi tardatus inuitus
 moram traxeris sub diuo. nudoq; sub aetheris axe. Quia omnes eodem cogi-
 mur &c. Ordo est. Nos cogimur omnes eodem: id est ad eundem statum hoc
 est ad cineres. non enim de loco in quem animae sese recipiunt intelligi po-
 test. quia illis apud inferos secundum poetas longe diuersae sunt sedes. &c.
 cundum fidem nostram beatorum animae longissime supra damnatorum
 erunt. Sors omnium exitura ferius ocus. hoc est altis ferius hoc est tardius
 Aliis ocus hoc est citius & maturius. Versatur urna. Exitura. inq; fors. & im-
 positura nos cymbae in aeternum exilium. Sors dixi est quicquid sortimur.
 Et quia per responsa Apollo inis nunc bonum nunc malum eueniebat. sortes
 dictae sunt. ut nunc litae sortes. Item quia in urnam missis notis res fortieba-
 tur: ut cuius nota prima exierit eius sit prima rerum electio. Sortes etiam di-
 cuntur quibus sic in urnam iniectis res sortimur. ut sexto Aeneidos. Stat du-
 ctis sortibus urna. Poeticum autem esse dicunt commentarii q; per urnam
 uitam nostram fortiri dicat. scilicet quasi sorte ad mortem ducamur. Verum
 si propius aspexerimus mirabilem habet admonendi uirtutem. Nam qua-
 uis quo ad deum ut stoici quoq; sentiunt omnium uitae periodus certissima
 est. Vnde est illud Virgilianum. Stat sua cuiq; dies. Et illud Iob. Constitisti
 terminos eius qui praeteriri non poterunt. Tamen quo ad nos uita quasi for-
 te & euentu auferrī uidetur. Nam alii uix nati auferruntur: alii in flore aetatis.
 alii in uirili robore. alii in beatiore uita. alii in senectute. alii decrepiti mise-
 rabiles demorantur annos. quocirca ut in urna sortes non ut quaeq; primae
 impositae sunt ita primae exeunt. sed forte quadam & euentu. Ita in hunc mun-
 dum ingressi alii ferius. alii ocus. non habita temporis ratione tollimur.
 Quamobrem tacite hoc monet ut ita uiuamus quasi quotidie supremum di-
 em agamus. Vnde in epistola ad Albiū. Inter spem curamq; timores inter
 & iras omnem crede diem tibi deluxisse supremum. Graua superueniet quae
 non sperabitur hora. Possimus ergo egregiam doctrinam ex hac ode excer-
 pere. Atque illud sanctissimum uerbum haurire. dementis esse aliter uiue-
 re quae mori. quandoquidem mors incertissima sit. Veruntamen si filium
 carminis & professionem poetae aspicere uoluerimus. odes huius argumen-
 tum ex epicurea secta sumptum est: tale: Quoniam necesse est nos quicquid
 me mori: & in aeternum exilium mitti uiuamus non curantes castina: quo
 modo in deserto dicebant. Comedamus & bibamus cras moriemur. Et Vir-
 gilius in coppa sua. Pone meram & talos pereant qui castina curant. So-
 nant dixi quae hic habentur praeeptionem epicuream. Nam uidetur dicere
 omnia casu euenire & deum non curare mortalia: quoniam etiam uita no-
 stra sorte quadam clauditur. deinde hoc quoq; tangit quod epicurus dicere
 solebat. humanam animam ut feram interire. quapropter dicit in aeter-
 num exilium. Sed ut in principio huius Horatianae siluae diximus: nos poe-
 tam ad meliorem frugem interpretabimur. Illud autem de urna satis purga-
 tum puto. quia incertitudinem quo ad nos solum indicat. Quod uero in aeter-
 num exilium abituros nos dicit non indicat animas nostras interire: immo
 contra aeternas esse. Nam quod non est: nusquam exulat. Exilium autem dici-

Sors

Exilium

tur quasi exilium. Ab exulo. Exulo autem est quasi extra solum eo. sed hæc hæc tenus. Versatur urna id est frequenter mouetur. Est enim frequentatiuum a uertor. ideo autem uertitur & motatur urna: ut euentus sortes exeant non ordine quo impostæ sunt. Quapropter Seruius illud Virgilianum in sexto. Stat ductis fortibus urna. exponit. Stat: id est horret. ad quod non cogitur ex illo loco. nam ductis fortibus hoc est postquam sortes ductæ sunt urna stat. quæ priusquam ducerentur: & etiam dum ducuntur motatur. Videtur autem respicere ad urnam in quam cineres colligebantur. sed de ea hic non loquitur: immo de ea in quam sortes mittebantur quas iusti ductores mouebant. Vnde Virgilius. Quæsitur minus urnam mouet. Serius positium habet serum quod significat tardum. Ocius Sulpitius comparatiuum docet esse sine positiuo. Alii a græco ὀκίτ deductum putant. de Cymba charotis & ipso charonte diximus in superiore carmine. ibi. scilicet omnibus enauiganda.

Sequitur Tertius Siluarum ordo.
de maioris mundi fragili cōditiōe.

a Dmoniti sumus fragilitatis nrae quippe quorū uita apprime breuis: omniumq; rerū incertissima: quocirca satis edocti esse debeam⁹ ne quā spem in uiribus nris collocemus. puluis enī & umbra sum⁹. & uictima nil miseratis orci. Cæterū ne quis spem reponat in maioris mundi opibus (nos etenim minoris typū habemus) subiiciem⁹ paucula carmina ex Horatio nro. quibus fragilitatē eius quoq; cōspiciamus. Et quā oēm mundi ornatum in diuitiis sitū pleriq; existimāt. ostendemus fluxā & fragile esse diuitiarū gloriā. Verū quā (ut inq; poeta nri) dū uitant stulti uitia in cōtraria currūt. Multiq; credūt diuitias oīno respuendas. nos mediocritatē Horatianis carminibus laudabimus. Nā quārū ab illo sententia qui summū bonū in diuitiis ponūt. oīaq; diuitiis postponūt abhorreo. tm̄ ab illis dissentio. qui ut rem execrabilem diuitias fugitant. Proximus siquidē accedo ad peripatheticos qui fortunæ bona amminiculatiua ad summum bonum putant. Ut autem alio staceam usus. Quis nescit deorum sacra diuitiis celebrari. patriam defendi. liberos alii. parentes foueri. ciuilitatem gigni. uirtutē elucescere. Dices deū pluris facere pauperem spiritu. atq; omnia respuentem quā omnia dantem: fateor quidē si deo deuoti fuerimus eius amore omnia relinquenda nobis esse. Verum si negligentes fuerimus: atq; per ignauiam parere oblitī fuerimus. quibus deo sacrificium. ecclesiæ adiuuentū. nobis splendorem. proximis obsequium fecerimus: non minoris arguendos esse opinor: ac seruum illum nequā qui talentum illud unum quod a domino acciperat sine lucro occultauerat. Verum ut ad institutum ueniamus. Non rem ipsam: sed nimiam eius sitim damno: alioquin deo & naturæ qui hæc in usum & commodum nostrum produxere ingrati erimus quippe qui eorum beneficii aut abuti aut nolle uti uidebimur. Laudabiles nimirum sunt diuitiæ iuste acquisitæ: honeste possessæ: & liberaliter distributæ. quid ut faciam⁹ me diocritatem amemus. neq; paupertatem si contingat aspernemur.

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Ranfi
tur? ad
fluxas
mūda
næ cō

Q. Horatii flacci metrum hipponactium: quo
paupertatem suam diuitiis præfert.

ditiois gloriã cō
scribēdã: unã sil/
uã nostræ arbo/
rē in cōfinio lo/
catã uolui: q̄ uti
usq; mūdi fragili
tas lignificetur.
Assumpsi igit̄ ex
quinto Horatio
flacco. ii. carmi/
nū. Carmen hoc
quo rerū diuiti/
as animi beatitu/
dinib; lōge post
habet. Pro car
minis distinctio
ne audiam? acro
nē. Metrum est
hipponactiū. Et
primus uersus ē

n

On ebur neq; aureum
Mea renidet in domo lacunar
Non trabes hymetia
Premunt columnas ultima recisas
Aphrica: neq; attali

Ignotus hæres regiam occupauit
Nec laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientes,
At fides & ingeni
Benigna uenus est. pauperemq; diues
Me petit: nihil supra
Deos laceſſo: nec potentem amicum
Largiora flagito
Satis beatus unicus sabinis.

trochaicus dimeter cathalecticus una enī syllaba deest ut sit plenus dimeter.
Scanditur enim ita. Non e. trocheus. bur ne. trocheus. q; aure. trocheus. um
est prior pars quarti pedis cui secunda syllaba deest. Secundus iambicus tri/
meter cathalecticus. scanditur ita. mea. iambus. reni. iambus. det in. iambus.
domo. iambus. lacu. iambus. nar prior syllaba sexti pedis. secunda autem de/
est. appellatur autem hoc metrum aliter Euripidium nonq; ip̄e euripides sit
inuentor eius: sed q; frequenter eo sit usus. Trochaicum autem metrum re/
cipit pedes non imparibus locis trocheum. tribrachum & interdum dactylū
Imparibus autem trocheum tribrachum dactylum spondeum anapestum.
habet pentimemerim & heptimemerim. De continentia scribit & pauper/
ratem suam omnibus diuitiis præfert culpans eos qui obliterati breuis uitæ cupi/
ditatibus & diuitiis student. Hæc Acron. pro quibus si quis tardiusculus legat
intelligendis. sciat trochaicum uersum dici in quo dominatur trocheus qui
ex priore longa & posteriore breui cōstat. Trimetrum uocari cuius duæ sunt
mensuræ binis pedibus constantes. cuius ergo quattuor sunt pedes. Cathale/
cticum autem cui in quarto pede deest syllaba. Iambicus similiter est in quo
dominatur iambus cuius e contrario prior est breuis & posterior longa. Tri/
metrū in quo tres sunt mensuræ hoc est sex pedes quando non est cathalecti/
cus. hoc est in syllaba diminutus. Loci pares sunt secundus quartus sextus. Im/
pares. primus. tertius. quintus. Habet secundus uersus pentimemerim. hoc

est post duos pedes syllabam quintā finalē dictionis in qua fit plationis mo-
ra. & heptimemerim. i. post quinq; pedes septimā syllabam finalem. octaua
autem hic deest. Nunc ad reliqua.

On ebur &c. ordo & sententia clarescent. habitis uocabulis. Ebur **Ebur**
dens elephātis est miri cādoris. sic dictū q; e barro fit. barros autē
latini uocāt: quos elephātes alii dicūt. Vñ poeta noster. Quid ti-
bi uis mulier nigris dignissima barris. Est autē nomē uersum a fo-
no quē facit. nā barrire dicit p onomatopeiam ppter ea q; dū fo-
nat uocē eius dictionis exprimit. Teophrastus etiā fossile ebur nigro & cādi-
do colore inueniri dicit & ossa e terra nasci: repeririq; osses lapides. Facit au-
tē ebur in gtō eboris. & denotiatiuū eboreus eburnus & eburneus. Aureū la-
cunar dicit p eo q; est auratū. Aureū enī dicit quod est ex solido & puro au-
ro: ut aureus nūmus. Auratū uero quod auro tectum & circūdatū ut aurata
trabes qualis in regia priami Virgili⁹ dicit. nō ergo uerisimile. Horatiū ma-
gnifacere q; cōtēnat aureū lacunar: sed melius auratū intelligemus. Lacunar
Seruius sic deducit. Lacus inquit principale est. Lucilius. Resultant aedeq; la-
cusq;. Per diminutionē lacunar facit Horatius Nec mea renidet in domo la-
cunar. Inde p aliā diminutionē lacunariū. & p antisticon laqueariū. Hæc ille.
Quin & laquear dici locus ille Virgilianus dependēt lichni laquearibus au-
reis indicat. Sūt autē laquearia (ut dicit Acron) Opaca camera in lacu colle-
ctæ. Luca. Nec cythara reboāt laqueata aurataq; tecta. Renidet inquit Por-
id est fulget. Trabes hymetiæ. i. inquit Acron de hymeto monte marmora
excisa quæ thebaica dicunt. Porp. marmor achaicū dicit quod cædit in mō-
re hymeto atticæ regionis. Landinus. Montē hymetū diximus esse in attica
regione multis rebus nobilitatum. Nam abundās thymo multas apes alit &
mella pducit optima. unde supra. ubi nō hymeta mella decedunt. Itē hærbā
Carisia noīe quā uim philtri habere crediderūt. Hanc itaq; mulieres ut ardē-
tius amarent brachiis alligare cōsueuerāt. Hinc pulcher lapis: ex quo hyme-
tiæ colūnæ Romā sunt aduectæ. Crassus orator in atrio suo habuit colūnas
hymetias. lx. Hic enī primus marmora externa inuexit. Habebat autē in pa-
latio Vñ M. Brutus in iurgis eū uenerem palatinā appellauit. Dicit ergo tra-
bes faxeas quæ ex trāsuerso colūnis superimponūtur. Vltima aphrica de nu-
midia intelligit quæ secūdū Porphi. est interior pars aphricæ. de qua re Iu-
uenalis. Numidarū fulta colūnis. Inde enī primo A. M. lepido Qu. Catuli
collega numidicū marmor Romam aduectū est. Recisas autē colūnas dicit.
Nā fossæ e quibus excidūtur Lapicinæ uocant. græce lautomia. Attali hæ-
res. Attalus rex Asiæ Pergami regnabat: diuitiis quidē opulētissimus: & po-
pulo romano summa amicitia deuietus. nā deuisa asia magnū imperium a
romanis dono accepit. neq; (ut testat Valerius maximus) ingrato aīo fuit.
nā sine liberis decedēs populū romanū hæredē instituit anno urbis sexcente-
simo uigesimo sexto. Postq; autē populus romanus eius amplissima supellecti-
le potitus est in luxum uarium descēdit. Et ut refert Plynus oīs pudor in ea
emēda sublatus ē. Erat eodē Plynio teste autor intexendī auri in uestib⁹ quæ
Attalicæ ab eo dictæ sunt. Aulea quoq;. i. uestes quib⁹ aulea. i. regia uestitur
apud ipm prima cōperta dicunt. deniq; tāta fuit in exornāda supellectile eius

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

tiri elegantia ut nobiliora omnia attalica appellarentur. hinc dictum est illud in primo carmine. attalicis conditionibus nunquam dimoueas. & Propertius. Nec fit in attalico mors mihi nixa toro. Quia ergo per eius aulae luxuriam populus romanus haeres: corruptus est. ostendit (ut inquit Acron) romanos non iure factos attali haeres: immo meo quidem iudicio. hoc dicit. se nolle abs quouis diuitias largas suscipere ne illis ad ignauiam & luxuriam auocetur. quam rem plenius in epistolis sic exequitur. Eutrapelus cuiusque nocere uolebat uestimenta dabat preciosa. beatus enim iam. Cum pulchris tunicis sumet noua consilia & spes Dormiet in lucem scorto postponet honestum Officium: nummos alienos pascer: ad inum Thrax erit aut olitoris aget mercede caballum. Diuitiae ergo molles ut attestatur Iuuenalis perditionis multorum causa sunt: quocirca poeta qui se paupertatis amatorem profiteretur ait ego ignotus. i. exterius haeres non occupauit quod tyrannorum est regia attali. i. diuitias quae in regia attali erant. Est autem regia: id est quod regia domus quam graece aula appellat. non etenim appellatione aulae sola atria ueniunt aut ambulacra illa quae uulgo la sala dicitur. sed tota domus regis. Pulchrum autem est quod dicit regiam occupauit. alludit enim ad aulea quae in eius aula primum ut dixi repta sunt. Neque uero uacat amaritudine quod occupauit dicit. Occupamus enim res quas nobis uel quadam uedicamus. siue illae desertae siue ab alio possessae fuerint. Vnde in sexto Aenei. Occupat aeneas aditum custode sepulto. Vult ergo dicere populum Romanum attalicas opes occupasse. quippe quae ad populum romanum abs quo sancta paupertas colenda fuit: non pertinebant. Laconicas purpuras. Nam inquit Ladinus. purpura piscis capiti etiam circa tamarum Laconicae regionis promotorium ut est apud Plynium. Purpuras ergo laconicas. i. lanas tinctas purpura hoc est purpurea firmata. Firmata autem uestimenta sunt ploraga quae trahuntur. Vnde & nomen eis graeci dederunt. Barbaricus ergo ille luxus iam pridem ciuitatem inuaserat ut etiam firmata sumerent quae ne oneri essent uel ut maior enitescat populo trahebantur de his uestimentis est primo sermo. Malthinus tunicis demissis ambulat &c. Etiam Plynium dicit romanos tantum ab armis gerendis discessisse ut etiam uestes oneri sint. Vnde Iuue. Cum tu multitiam sumas Cretice. & hac ueste populo mirare perores. Vel reuera dicit quod Acron & Ladinus uolunt. qui dicunt purpuram trahere. hoc est uel intexi. uel nendo in fila componi per clientum honoratas mulieres. Iuxta quod est illud Iuuenalis. Vos lanam trahitis calathisque peracta refertis Vel lera: uos tenui praegnantem stamine fusum Penelope melius: melius torquetis arachne. Ordo ergo est. Ne honestae. i. honoratae & pulchrae clientes. i. clientum meorum uxores non trahunt mihi uel non carpunt aut praeparant aut nent mihi purpuras laconicas. i. lanam laconica purpura imbutam. Honestum & pulchrum reciprocum ponuntur. ut apud comicum honesta facies. i. pulchra. & apud Virgilium. Satus Hercule pulchro. i. honorato. non etenim a pulchritudine Hercules laudatur. Cicero autem ut annotauit Ladinus saepe honestum pro eo quod est honoratum posuit. ut honestissimo equite romano uxor familiarissime &c. etenim honesta. i. pulchra sunt ut plurimum honorant. Clientes relatiue dicitur ad aduocatum. sicut liberus ad patronum. seruus ad dominum. filius ad patrem. Non est ergo clients qui non habeat aduocatum: quem sibi in necessitudine aduocare posset. Neque uirum in clientela solummodo erat: sed & mulieres. ut in Eunuchus de Thaide. Thais se per clientem

Regia

Occupo

Honestum

Clients

clauit in clientelā & in fidē nobis dedit se. Clientes ergo inquit Acron fami-
 liares uicinā & clientum uxores quā cum nobilibus togā prætextā fiunt ad
 spem magistratū gerēdorū purpuras carpētes iuuant matronas: dicit ergo
 poeta sibi hæc deesse. sed non dolere p̄pterea. dūmodo quā multo gratiora
 sunt adsint fides & ingeniū. uñ inquit. At fides. & benigna uena ingeniū p̄ in-
 genii est mihi & diues aliarū rerū petit me pauperē. Nihil ergo supra hæc la-
 cesso sollicito & impudēter flagito deos: nec flagito amicū potentē largiora
 Satis enī beatus sum unicus fabinis quos agros a Mœcenate dono acceperat
 ut dicemus. At particula optime ponit ubi ei quod diximus cōtrariū ante/
 ctimus. ut Factoq; hic sine quieuit. At regina graui iādudū saucia cura uulnus
 alit uenis. Itē Cætera p̄ terras aī alia somnus habebat &c. At non infelix ani-
 mi phœnissa &c. At (ergo) quīs illa fortunā ludicra bona nō habeamus. fi-
 des est nobis: quod bonū ex uirtute partū proprie nostrū est. & benigna ue-
 na ingenii: quā naturā sunt opes. Fides enim fundamētum iusticiā est. iu-
 stitia autē pulcherrima uirtutū. sed capitur uariis modis. aliquādo enī est fide-
 litas quædam faciendi quod inter nos dictū est. & eam fundamētum iusticiā
 appellat Cicero primo officiorum sic dicens. Fundamētum autem iusticiā
 est fides: id est dictorum conuentorumq; constantia & ueritas. Ex quo quāq;
 hoc uidebitur fortasse cuiusdam durius. tamen audeamus imitari stoicos qui
 studiose exquirunt unde uerba sint ducta: credamusq; quia fiat quod dictum
 est appellatam fidem. Hæc ille. Iustitia ergo sine fide esse non potest. Vnde
 Siluius italicus appellat fidem cōsortem iusticiā. Dicitur etiam & soror eius
 Quoniam ut ait Plato Si iustitia erga deos colitur pietas uocatur: si in homi-
 nes uiuos aut mortuos: uel in reddendis depositis pecuniis uel in sepulchris
 erigēdis fides dicit. Lactātius libro. iiii. dicit. Iustitia quid est nisi pietas? Pie-
 tas autē nihil aliud est q̄ dei parentis agnitio. Fides (inquit Seneca) Sanctissimū
 humani pectoris bonū est: nulla necessitate ad fallēdū cogit: nullo corrū-
 pitur premio. Hercules apud Sillium libro. ii. his uerbis fidē alloquit. Ante
 Iouem generata decus diuūq; hominūq; Qua sine nō tellus pacē nō æquo-
 ranorant Iusticiā cōsors tacitūq; in pectore numē &c. de hac fide poeta no-
 ster hic loquit. Quā q̄ fundamētū iusticiā est apud Virg. primo Aenei. ha-
 bet partes legū cōdēdarū ubi dicit. Cæna fides & uesta remo cū fr̄e quirin? iu-
 ra dabūt. Accipit etiam fides p̄ certa credulitate: ut fides christiana: sine qua
 nemo saluus erit: quam nolim credulitatem uocare. nō enim satis est crede-
 re articulos fidei. immo oportet ut fidē habeamus: hoc est fideli & pio amo-
 re ea quæ fidei sunt cōplectamur. Et quia in quo fides est facit quod dictū cō-
 uētūq; est. accipit dare fidē p̄ sancte p̄mittere & accipere fidē. pro fidelitatē
 illā in faciēdis rebus suscipere. Quicūq; ergo fidā amiciciam & societatem.
 siue ad bella gerenda: siue ad profectiōem complendam. siue ad matrimo-
 nium contrahendum ineunt. dare & accipere fidem dicuntur. Vnde Virgi-
 lius Accipe daq; fidem. Et Salustius de Iugurtha & Boetho regibus data &
 accepta fides. habere autem fidem alicui. est existi mare illum esse fidum: hoc
 est credere & cōfidere illi. Sed hæc satis de fide. quā q̄ nō iniucūda nec i gra-
 ta cognitu sūt: nra oīum q̄ hæc legetis uenia ex diuersis i unū coegim?. In-
 geni per apocopen pro ingenii qua figura Horatius frequentissime utitur

At

Fides

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

De ingenio satis abūde & diferte Landinus differit in hūc modum. Ingeniū aut duplicē habet apud latinos notionē. Nōnunq̄ enī inferimus illud ad rōnē & intellectū & dicimus eē uim q̄ uel doctores uel minus docti eē ualemus hinc dicimus ī aliis eē acutū ingeniū. in aliis hebetius. Atq; huius ingenii duplex eē pars: Altera q̄ acquirimus ea quæ hætenus nō tenebamus. Altera q̄ acquisita retinemus. Et illa quæ docilitas: hæc uero memoria appellat̄. Nōnunq̄ ad uitā & ad mores ingeniū refert̄. Et dicimus malū ingeniū fuisse ī Clodio. bonū in Milone. In quo loco uidet̄ idē significare quod natura: sed hoc differt: q̄ natura cōior est: ingeniū particulare. Itaq; nō recte diceremus. Noui ī geniū humani generis: sed noui naturā. Recte aut̄ ē si dico Noui ī geniū uxoris meæ. i. noui q̄ mores illi a sua particulari natura sunt. Ergo cū dicat. Benigna uena ingeni. si intelligimus ingeniū in actionibus & uita morali: cōmendat se a p̄bitate: si referamus ad uim mētis cōmendat se a doctrina & eloquētia. Rursus intelligamus uenas pprie significare meatus illos: & ueluti fistulas p̄ quas sanguis spiritusq; ad uarias corporis partes labuntur. dictas: quia p̄ illas ueniat sanguis spiritusue. Sed etiā uenas dicimus meatus subterraneos: p̄ quos aqua manāt. Dicit̄ præterea uena in saxis. Ouidius. Quæ modo uena fuit sub eodē noīe mansit. Dicit̄ etiā in metallis. Iuuenta. Accipimus tenuē argentū uenæq; secūda. Postremo p̄ quādā trāslationē dicimus in dicendo bonā habere uenā eos ī quibus copiosior ornatioq; stilus sit. Idē. At uatē egregiū cui nō sit publica uena. Ergo benigna uena. i. liberalis abundāsq; uena ī dicēdo. Contra malignus sterilis erit. Virgi. Difficiles primū terræ collectsq; maligni. Vel benigna uena quasi mitior & benefica in uita & moribus. Hæc Lādinus. quæ ut ad originē iterū referamus sine qua nemo satis sapit. Ingeniū dicit̄ ab ingignēdo. uirtus erga illa quæ nobis insita est dū nascimur ingeniū dicit̄ hinc docilitas putat̄. quia ingeniū dociles nos reddit. Et quia ut dicit Propertius. Naturæ sequitur semina quisq; suæ. Dicimus ingeniū bonū: aliq̄ ad mores referri. ut ī Andria de Pāphilo. bonū ī geniū narras adoleſcētis. Si ergo hæc natura quæ unicuiq; insita est indoleuerit. i. cōcreuerit: iā indoles dicit̄. Vena dicit̄ a ueniendo. mutata tñ syllaba & ē quæ quod suapte natura fluit. unde q̄ carmina pueniūt aīo deducta fereno & quodā mō fluere dicunt̄: dicimus & in carmine & in orōne hñe bonā uenā illos quorū cōpositio mitis & fluēs est. Vñ in de arte poetica. Ego nec studiū sine diuite uena Nec rude quid p̄sit uideo ingeniū &c. Pauperē diues &c. Paup̄ dicit̄ q̄ paulū habeat. Est aut̄ iocūde dictū diues pauperē petit. Quasi dicat eū qui hæc nō habet t̄ct̄si alia oīa quæ supra dicta sunt possideat diuitē tñ nō eē. Contra eum qui animi & naturæ bona possidet pauperem esse non posse. Contraria est illa hironia. In primo sermōnū. ubi loquitur de diuite auaro: qui perpetuis curis cruciatur ut sua custodiat. Horū semper ego optat̄ em pauperimus esse bonorum. Ostendit ergo se propter fidem & ingeniū diuitibus acceptum eē & quod magnū est sua contentū sorte. Vnde est nil supra deos laceſſo. Contrarium autē de aliis dicit primo sermone. Qui fit meccenas ut nemo quam sibi fortem Seu ratio dederit seu fors obiecerit illa contentus uiuat. Carpit autem importunitatem auari qui dum a deis diuitias efflagitat eos laceſſit & quantum potest saepe precādo aures eorum obtundit. Laceſſere enim

Vena

Benigna

Pauper

Laceſſo

est ad iram puocare per illatā iniuriā. Nec flagito largiora amicū potentē. i. Mœcenatē. abs quo cū multa alia. tū agrū in fabinis dono accepit. de quo in sermonibus. Hoc erat in uotis modus agri non ita magnus. Hortus ubi & recto uicinis iugis aquæ fons. Et paulū siluæ super his foret. Auctius atq; Dii melius fecere. bene est. nihil amplius oro Maia nate. nisi ut ppria hæc mihi munera faxis. Hūc autē agrū se a mœcenate suscepisse ipse in epistolis & aliis locis attestat. Satis ergo beatū se dicit. hoc est satis largiter habere & contētū esse. quā rem frequēter præcipit ut primo sermonū. Deniq; sit finis querēdi: cūq; habeas plus paupertatē metuas minus & finire laborē. Incipias parto quod auebas. & in epistolis. Quod satis est cui cōtingit nihil amplius optet. Nō domus & fūdus nō æris aceruus & auri. A egroto dñi deduxit corpe febres. Nō aīo curas. &c. Flagitamus autē (ut hoc quoq; dicā) qñ cū flagrātia & flatu & uehemētia quid poscimus. quocirca dū sibi satis esse dicat: aliorum ineptias amare taxat. Neq; arrogātis est bñ de se sentire. quia ut in Virgilia/na filua uidimus Vir bonus & sapiēs dat palmā & premia rectis. Neq; iniuria quidem: quia ut dicit Cicero honos alit artes: omnesq; accendimur ad studia gloria. Verum pergendum est.

Flagito

Truditur dies die
 Nouæq; pergunt interire lunæ
 Tu marmora secanda
 Locas sub ipsum funus: & sepulchri
 Immemor struis domos
 Marisq; baiis obstrepentis urges
 Sum mouere littora
 Parum locuples continenter ipa
 Quid: q; usq; proximos
 Reuellis agri terminos & ultra
 Limites clientium
 Salis auarus: pellitur paternos
 In sinu ferens deos
 Et uxor & uir sordidosq; natos

Hactenus suā
 modestiā. poeta
 ostēdit: nūc qua
 si satyrica acerbi
 tate multorū in/
 solentē luxū re/
 præhēdit. Offen
 ditq; eos & insi/
 piētes & imode/
 ratos & iniustos:
 q; nimio rege stre
 pitu pfrui uolūt.
 Insipientes qui/
 dē & incōsidera/
 tos qñ in ipotē
 pore qđ hic bre/
 uissimū habem?
 imemores sepul
 chri usq; in extre
 mā diē alta ædi/

ficia erigūt. cum nulla certior tamen rapacis horci sine. destinata aula diu/
 tē maneat herū &c. Immoderatos autē docet: qñ pinde ac si terræ spatiū non
 sufficere possēt adificiis locādis maria ipa angustiora faciūt. & littora sū mo/
 uent. Iniustos uero & ipios pbat: qñ ueteres colonos & eos quoq; aduocati
 eē deberēt: præpotētes expellūt. cogūtq; migrantes patrios deos & miseros
 natos tāq; sarcinulas in sinū colligere: q; res nimirū impia. Trudit dies die.
 Ordo ē. Dies supple præsens: trudit. i. uolētē & repēte transfigit. die. i. p diē
 equētē. Noue lunæ pergūt festinant pperāt incessanter interire deficere.

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

attamē tu locas sub ipsū funus. i. paulo ante obitū marmora secāda. i. findē/da & leuigāda & imēor sepulchri struis domos & urges. i. nimitū instas sūmo uere littora maris obstrepētis obmurmurantis baiis iuxta baias ut pote parū locuples terra cōtinēte: nisi etiā intra maria ædifices & ut iqt Acro. Nisi etiā alienū iuadas elemētū. Quid illud supple nōne uel maxie detestabile. q̄ tu reuellis reuellēdo trāsūs ulq; pximos terminos agris. & tu auarus folis pcarris relictiis reueminis. ultra limites cliētū tuog. Et uxor & uir ferens in sinu p̄nos deos & sordidos icultos natos pellit abste. Trudere ē uiolēter impellere. Trudit ergo diē dies. hoc ē incessanter & sine intermissiōe tēpus n̄m cōsumit. Et ne (inqt Acro) parū eēt q̄ dixerat. diem die excludi. addidit integri mēsestrāsi liūt. Nā p̄ nouas lunas recursus mēsiū intelligimus. Pergere. uidef cōpositū a per & rego. nā habet in p̄terito perrexi in supino perrectū Per aut̄ in cōpositiōe significat sape p̄fectionē & cōplemētū ut p̄ficere perferre: p̄fecte facere p̄fecte ferre. Pergere ē rē quā incepimus ad finem usq; regere: unde fit ut quotiēs qs̄ iter instituit dicamus perge. i. p̄fice iter tuū. ut primo Aenei. Perge mō & qua te ducit uia dirige gressū. Inde etiam fit ut quotiēs orationem quam instituimus dicere. & alio digressi sumus dicamur pergere quādo ad institum redimus: Luna ergo pergunt idest sine intermissione festinant interire. Locare dicimus aliqñ reponere: aliquādo pro precio habendo locum habitandum tradere cui correspondet conducere. Aliquādo e diuerso significat rem alicui tradere ut ipsam pro mercede quam illi p̄mittimus preparat. ut hic tu locas marmora secunda. Ecōtrario oparius ipse operam suā mihi locat. & ego eam cōduco. Tu locas ergo. i. tradis marmorariis marmora secanda. i. ut secent & poliant. Secātur aut̄ reuera ipsa marmora in subriiores tabulas ferris nō dentatis iniecta aqua & herena. Sed iter om̄es harenas æthiopica insecādo marmore Romæ laudabat̄ teste Plinio Pertinet aut̄ maxime ad luxū marmora secāda locare. Nā ædificare ex solidō marmore magnanimi est. ut sexto Aenei. Tū phœbo & triuiæ solido de marmore Tēpla cōstitūā. Sub ipsum funus. i. paulo ante diē funeris. Funus aut̄ pprie significat pompā illā exequialē. Nā a funalibus. i. a cæreis candelis quæ tūc comburunt̄ ducit. Funalia aut̄ dicunt̄ a funibus qui intra cērā sūt ut autor est Seruius. super illud primi Aenei. & noctē flānis funalia uincunt Vsi aut̄ sunt in funere funalibus: qm̄ nō nisi noctu ducebant̄ ad sepulturā uel ustrinā cadauera. quia ut idē dicit in principio qnti in cōsuetudine erat q̄ cadauera per diē nō urerent̄. Maris obstrepētis. Hoc est strepitū contra littora impetu sum faciētis. unde mirabilis hominū temeritas qui contra naturæ uiolentiā molit̄ fundamēta iacere. quia ut in de arte poetica dicit̄ mortalia facta peribūt. ut pulchre declarat̄. ibi ad hoc propositum de uiolentia maris etiam regias moles sternentis. de hac temeritate dicit Salustius. Nam quid ergo illa cōmemorē quæ nisi illis qui uidere nemini credibilia sunt: a priuatis compluribus subuerfos esse montes: & maria constrata. Et alibi. illis diuitias superare quas profundant in extruendo mari & montibus coæquandis. Obstrepit ergo mare quasi obmurmurās & indignabūdū q̄ angustiorib; aluceis includatur. Baiæ autē sunt in littore campano hinc miseno monte. illinc puteolis clausæ. sic dictæ a baioulixis socio illic sepulto. unde Silius

Truditur

Pergunt

Locas

Sectio mar/
moris

Funus

Eunalia

Obstrepo

Baiæ

Italicus. Sedes itachensi a baii. Sūt tamen qui omnes portus baias dici cre-
 dant a baiulando. id est portando. Est autē finus baianus omniū antecensu-
 mus. Vnde Iuuenalis satyra tertia. Ianua baiarū est & gratum littus amoeni
 Secessus &c. Huc ergo plurimi migrabāt Contra insolentiā quorū est illud
 poeta nostri in prima epistola. Nullus in orbe finus baiis praelucet amoenis
 Si dixit diues lacus & mare sentit amorem festinantis heri &c. Sentit inquit
 Acron amorem. **Quia supra mare & lacus constitunt** aedificia Seneca epi-
 stolarū libro septimo & epistola. lii. Vbi amoenas ciuitates uitādas rationi/
 bus & exemplis docet. multa de baiis. disputat dicitq;. Contenti sumus baiis.
 quas postero die q̄ attigeram reliqui locum ob hoc deuitandū: cum habeat
 quasdam naturales dores. quia illū sibi celebrandū luxuria sumpfit. & paulo
 post. Baias quæ diuersorium uitiorum esse cæperūt & cetera. Virges sum-
 mouere littora: id est nimium instas ut fabri submoueat. id est a locis priori/
 bus moueant littora & penitiora faciant. Submouere enim est latēter mo-
 uere a loco. Vnde Iuuenalis. Nam cum facilem stillauit in aurem. Exiguum
 de naturæ patriæq; ueneno Limine summoveor. Continente ripa. Ripa
 (inquit Landinus & alii quāplurimi) fluuiorum est. sed posuit pro littore
 continente. id est quod in continente positum est. Appellamus enim (in-
 quit) continētē terram. quæ neq; insula: neq; isthmus sit ut est Italia. In
 sulam uero quæ undiq; sit mari circumdata ut Sicilia. Sardinia & huiusmo-
 di ad quas accedere nisi per mare non possumus. Isthmos autem: ita mari
 cingitur ut tamen in aliqua parte cōtinenti iungatur. Hæc ille. Sensus er-
 go me iudice est parum locuples tibi uidereris continente ripa id est si ripa
 te contineret: neq; ultra progrediaris. **Quid:** usitatissimum est poni per
 reticentiam / & subaudiri: de illo censet uel quid huiusmodi. Vsq; si mi-
 hi fidem habes. expones pro semper uel continue. Vt ibi. Nec uidisse se-
 mel satis est iuuat usq; morari. Reuellis ergo id est a sede sua uellis. ut est in
 quarto Aeneidos. Nec patris anchisæ cineres manesue reuelli. Sane ut ibi
 Seruius dicit. uello habet in preterito non uulsi. Dicimus tamen in preteri-
 to passiuo cōuulsus & reuulsus sum. Proximos terminos agri reuellis. hoc
 est lapides quo terminantur agri auellis & alio loco reponis. Deinde ubi li-
 bido inuasit ampliandi aedificii reuellis hoc est iterū uellis. & hoc usq;. id est
 continuo. quia dicitur primo sermone. Sic festinanti semper locupletior
 obstat. Vnde secundo sermonum ponit uota auari sic optantis. O si angulus
 iste. Proximus accedat qui nunc denormat agellum. Per terminos ergo
 intelliges palos seu lapides dirimentes & terminantes agros qui: quia per
 transuersum calcantur ab intransibus dicuntur limites. Limus enim dici-
 tur trāuersus. ut in Plinii naturali historia. Leones limis nō intuentur oculis
 aspiciq; simili modo nolunt. Et in eunucho. Ego limis aspecto per flabel-
 lum. ubi donatus. Limus est transuersus. unde limē dicitur q; ingrediētibus
 exeuntibusq; transuersū sit. Pari ratione dicitur limes in trāuerso duorū agro-
 rū. de quo est illud. xii. Aenei. Saxū circūspicit ingēs Saxū antiquū ingens
 campo qui forte iacebat Limes agro positus lite ut discerneret aruis. Sa-
 lis uerbū est. habēs in preterito salii salui salui. saltū in supino. in cōpositis tū

Submouere

Ripa
Continens
Insula

Isthmos

Quid
Vsq;
ReuelloTerminus
Limes
Limus
Limen

Salis

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Ordo obser-
uandorum

mutat a i. ut exilio exilui exultū inde exultor &c. Nō dices avarus falis. i. cu-
pidus maris qa uersus non pateret limites cliētū quos defendere deberes.
Vnde au. gel. li. v. cap. xiii. Cōstat inqt facile ex morib⁹ populi Ro. primū iu-
xtra parētes locū tenere pupillos debere fidei tutelāq; nrae creditos. Secūdū
eos pximū locū cliētes hīe: q; sese itidēq; i fidē p̄ociniūq; nīm dederūt. Tū
in tertio loco eē hospites: postea eē cognatos affinesq; hui⁹ moris obseruati-
onis multasūt testimōia &c. Hic nō tacebo mirū artificiū poetæ q; tā exacte
diuitē odio. & paupē cōmiseratiōe p̄seqt. Diues enī moribūsus & capularis
luxuriosa ædificia extruit nō cōrētus lapidib⁹ suā p̄iā: sed ex sectis marmori-
bus lōge multoq; sudore q̄sitis neq; ea qdē i fūdo suo. sed prim i cliētū: prim
etiā in alteri⁹ elemētī solo locat cū sūma iūria paupū quos ui expellit. Paup
sua forte cōrētus a diuite expellit: sed ne tūc qdē cū migrādū ē religiōis i deū
aut pietatis i suos imēor. imo p̄inos parētes. i. lares & deos penates fugitabū-
dus i sinū utpote i carissimū receptaculū cōdit. quos diues imaniter effugat
natosq; sordidos ille alienis opib⁹ splēdēs cū parētibus miseris pellit: q; sitaq;
paupē relicta supellectile meliuscula: cū fictilibus (ut uerisimile ē) penatib⁹ &
sordidis hoc ē icultis & p̄anosis filiolis. ex suis agris uiolēt a diuite ut luxurio-
sa erigat palatia expulsū: fugitātē uideret: nec eius misereat: diuitisq; odio ex-
cādescat. Moris atē p̄ferri materni: ut quotiēs fugiāt natos i sinū colligāt
unde in. vii. Aenei. Et trepidæ matres p̄ssere ad p̄stora natos. Hoc ergo ar-
tificio paupertatē poeta cōmendat. similēq; locū omnino hic habet qualē
Virgi. in fine secūdi Georg. Vbī sic ait de diuitibus postq; agricolarū pauper-
tatē cōmendauit. Sollicitat alii remis freta cæca: ruūtq; in ferrū: penetrāt au-
las & limīa regū. hic petit excidiis urbem miserofq; penates. Vt gēma bibat
& sarrano dormiat ostro. Cōdit opes alius defosofq; incubat auro & paulo
post agricola incuruo terrā dimouit aratro. Hinc anni labor. hinc patriā par-
nosq; nepores. Sustinet. hinc armēta boū meritosq; iuuēcos &c.

Nulla certior
tamē. hic exp̄sse
ostendit fragilē
mūdi supellecti/
lē stultosq; esse q
eam auidius col-
ligūt. Ostēditq;
poriorē eē pau-
peris cōditionē
q̄ diuitis. Diues
enī ubi ex his bre-
uibus delitiis tol-
lit i tenebras de/
trudit paupero
moriēdo ab oib⁹
pœnis liberatur.
Neq; id itelligas

Nulla certior tamen
Rapacis horci sine destinata
Aula diuitem maner
Herum: quid ultra tendis: æqua tellus
Pauperi recluditur
Regumq; pueris: nec satelles horci
Callidum promethea
Reuexit auro captus: hic superbum
Tantalum atq; tantali
Genus coerces: hic leuare functum
Pauperem laboribus
Vocatus atq; non uocatus audit.

ut in principio dixi. de illis qui turpiter sua absumpserint aut honeste parare diuitias neglexerint quoniam & illi a beatorum campis extorres sunt. eorum enim sedes si Virgilio credimus in vestibulo inferorum est. unde ait in sexto. Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus orci Luctus & ultrices posuere cubilia curae. Pallentesque habitant morbi tristisque senectus Et metus & male suadae fames ac turpis egestas &c. Turpe autem egestatem uocat ut opinor. quam iuitis animis propter ignauiam patimur. aut pluxuriam aut gulam incurrimus. Intelligemus ergo de eiusmodi pauperibus cuiusmodi poeta noster quod mediocritate sua contentus non plura desiderat. hoc est ut ad nostram religionem aliquam respiciat: quos euangelium pauperes spiritum uocat. Ordo est. Tam enim: quis subaudit tam uolenter peras alta regna extruere. nulla aula manet. i. certa expectat diuitem herum sine destinata. i. quae finis destinata rapacis horci. i. plutonis Quid igitur tendis ultra. i. progredieris ultra indigentiam: aqua tellus. i. aequale sepulchrum recludit. i. aperit pauperi. & pueris regum. Nec satelles horci. i. charon captus auro reuexit promethea callidum quia hic coercet a reditu scilicet superbum tantalum & genus. i. progeniem tantali. ut pelopem. Hic satelles. i. charon audit leuare. i. liberare laboribus pauperem functum. i. defunctum laboribus uocatus a paupere atque non uocatus. hoc est siue pauperem miseriarum pertesum libido moriendi cepit. siue uitae auiditas adhuc tenet. Horcus etiam pluto dicitur. sed quia hoc nomen diuitem sonat ne forte se diues ad diuitias transitorium putet maluit horcum dicere. Rapacis autem est assidue rapiantis omnes enim rapit. Tam enim. anacoluthon est quia non praecessit. quis &c. Nulla certior. quia dicunt philosophi sepulchrum proprie appellari sedem in qua prima requiem capimus. Unde in sexto de sepeliendo Miseno. sedibus huc refer ante suis. Et in principio septimi. Tu quoque littoribus nostris aneia nutrit. Aeternum moriens nomen caetera dedisti. Et nunc seruat honos sedem tuus. Aula ut dixi regia est. Recludi. ut supra docuimus est aperiri: contrarium eius quod est claudi. Recludit pauperi hic pauperem praeposit: quippe cuius in morte potior est conditio. Nam diues dolore conficitur quod diuitias & mollicie linquat. Pauper exultare potest quod e miseris ad laeta transiet. Regumque pueris. Regum. i. diuitum. quicumque enim regit rex dicitur. unde in conuiuio patres familias regem appellant. Nec mirum quando & tugurium rusticus regna appellat ut in buco. Post aliquot mea regna uides mirabor aristas. uel intelligamus de ipsis pueris regum. Dicit notanter pueris regum: ne diuites sperent longiorum uitam. Satelles proprie dicitur qui ad alterius seruitium & obsequium praesto stat. intelligit charonta de quo satis dictum est. quod autem ipsum & non cerberum intelligat. indicat uerbum reuexit. Est enim charon portitor qui uehit & non reuehit. Callidum promethea. Prometheus filius Iapeti regis thesaliae ex Asia puella a qua tertia orbis pars Asia nominata est. Huc dicitur auxilio minervae caelum ascendisse: & ferula ad currum solis apposita ignem surripuisse. & in terras detulisse. Et simulachrum quod ex limo finxerat illo animasse hinc Ouidius de terra loquens Quam satus Iapeto mixtam fluuiabilibus undis finxit ineffigie moderatum cuncta deorum. Voluit autem non nulli homini sic formato Pandorae nomen fuisse. At hesiodus ait Pandorae fuisse nomen puellae quae deorum dona portauit: de qua paulo infra. Irati igitur dei propter huiusmodi furtum Prometheum per Mercurium in caucaso monte ut eius iecur ab aquila siue uulture corroderet deligandum curarunt.

Horcus

Sedes certa

Rex

Satelles

Prometheus

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Hoc fabulæ. Ex historia aut referunt hunc relicto fratri Epimetheo regno: in affyriâ abiisse caldeorûq; disciplinâ didicisse: sed post hæc in caucasi uerti/ ce diu moratû q; propter liberû cæli prospectû astrorû cursus obseruare po/ tuit. Et cum fulminû rerûq; plurimarû naturam causasq; cognouisset. ad affy rios reuertus illos astrologiâ. fulminû uim docuit: & quos omnino ignora/ bant ciuilibus moribus instituit. Quæ res occasione fabulæ præbuit. ut ho/ miné ex luto compositû uiuificauerit. Nec aliud sibi uult q; iecur eius ab aq/ la coroderet: nisi ut notétur diurnæ curæ circa res altas cõttemplandas. Vir omnino insignis ab Augustino habet uixitq; regnante argo. Lactantius scri bit ipsum prinû e terra humanû simulachrû finxisse. Plinius. primû ex silice igne excudisse. & ferula seruandû docuisse. Addût præterea deos pandoram cû uase misisse in quo inclusi essent oës morbi. sed illud prometheus fraudé præudés nõ recepit. Subdola aut puella iterum absente Prometheus rediit: fratriq; epimetheo obtulit: A ccepit stultus aperuitq; unde oës statim morbi euolarû: præter spem quæ fundo uasis adhæsit. Quod iccirco fingit: qa nul/ lum quâuis in extrema miseria cõstitutus sit: deserit spes. Longaq; inter do/ ctos disputatio fuit. utrum mali plus an boni mortalibus spes afferat. uñ illi nomé Epimetheus. i. cui cõsiliû nõ nisi post rem fuerit. Nã prometheus eû significat qui ante rem bene cõsulere possit. Hæc landinus. Seruius ad illud bucolicû. Caucasæsq; refert uolucres/ furtûq; pmethei. Prometheus inqt post factos a se hoies auxilio mineruæ ascêdit cælû & igné ferula de rota so lis surripuit què hoibus indicauit. Quapropter irati dei duo mala immiserûnt terris febres & morbos. Teste sappho & hesiodo. hinc Horatius post ignem ætherea domo subductum: Macies & noua febriû incubuit cohors. Prome/ theû auté per Mercuriû in caucaso môte religatum ad saxû adhibita aquila: quæ eius cor exederet: significat q; uir prudentissimus fuit. Vnde dicit Pro/ metheus ἄπο τῆσ̄ προμηθεΐας. idst a prouidétia. Hic primus affyris astrolo/ giam indicauit quâ residés in Caucaaso nimia cura inuestigauerat: qui mons uicinus cælo maiora astra demonstrat: clariuscq; ortus eorum & occasus in/ dicat. De aquila dicit quoniam ἄχῶσ. idest sollicitudo illius cognitiõis cor eius rodebat. Per mercuriû in eû ductus dicit: quia prudentiæ & rónis deus est mercurius: Depræhendit rationé fulminû & hominibus indicauit. unde ignem calesté furatus dicitur. Hæc ille. Ex quibus oibus patet. quare poeta. Hic enim callidû uocet: tum quia astrologiâ calluit. tum quia pandoræ frau des præcognouit: tum quia æthereû igné callide surripuit. Quâuis ergo cal/ lidus: nõ tamé inferos deos decipiet sicut superis imposuisse fert. Similiter & Tantalû coercet qui idem Ioui dare uerba conatus est. Erat aut filius Io/ nis secudû Eusebiû: phrigumq; rex: qui Erichtheo athenis regnâte ex traige filiû pelopem genuit. Et cû deos cõuiuas accepturus esset ob auariciâ pelo/ pem epulandû dicit. Nullus aut præter Cererem ex eo gustauit. Illa uero hu merû exedit. Sed dei eburnû ei restituerûnt: & p Mercuriû eius animâ ab infe ris reuocauerûnt. unde Virgilius humeroq; pelops insignis eburno A pelope Peloponessû nobilissimâ insulâ dictâ uolût. Ex pelope auté & hippodamia uxore nati sût Atre' & Thyestes: q; alternis ânis i peloponesso regnâtes i ma ximas discordias iciderûnt: opâte id mercurio secudû lactatiû ut cadé Myr/

Epimetheus

Tantalus &
Tatali gen?

tolifilii a pelope in mare deiecti ulcisceret. Erat præterea Atreo aries aureo uellere insignis: quæ cupiens Thyestes ratus est se per concubitum meropis uel ut alii dicunt Europes atrei uxoris consequi posse. itaque ex illa tres filios genuit: quos de inde patri regi nescio atreus epulados dedit. Quo tempore solene tale aspiceret facinus in oriente rediisse dicunt. quod fingitur quæ eclipsim ea tempestate factam & atea ignoratam demonstrauit. hæc latinus. ex atreo geniti putantur agamemnon & menelaus sæpe a Virgilio. At ridæ uocati. nobiliores propter troianum bellum quod de quibus nunc dicendum est. Est ergo egregium genus tantum. quocirca de ipso & pelopis familia horatius se dicere non audere profiteri dicitur. nec se uel pelopis domum conamur tenuis gratia dum pudor in bellis. Lyrae musa potens uerat. qui tamen nobiles & uasiri. nam tantum talus ioui imponere conabatur. & pelops hippodamiam dolo superauit. Myrtolusque ei aurigam in mare precipitem fatis dolose dedit. erat. n. hippodamia enomai regis archadiæ filia: in curuli certamine potentissima cuius auriga Myrtolus mercurii filius fuit. quem pelos cum hippodamia certaturus ea lege ut si uictor euaderet ea coniuge potiret. finem uictus mortis supplicium subiret: corrupit pollicitam do ipso prima nocte puellæ: is itaque conditionem accepit. & careum axem in curru duxit substituit: quæ frequenti motu calefactus resolutus est: puellaque Joli nescia: superata pelopi nupsit. At Myrtolus dum promissa nocte expeteret: a pelope in mare precipitatus illi non me dedit. hæc autem astutia nihil poterit apud inferos efficere. Nam tantum talus ea lege apud inferos damnatus dicitur ut in Eridano inferos stans: nec undis partibus nec uicinis eis pomariis profuerat: per hoc autem inquit Seruius auaricia significat. unde etiam horatius ad avarum primo sermone Tantalus a labris sitiens fugientia captat flumina quod rides muta nocte de te fabula narrat: cogestis undique saccis indormis inhias & tantum peccare sacris Cogestis: aut pietatis tantum gaudere tabellis. De huius poenitentia sic Virgilius in vi. Lucet genitalibus altis aurea fulcra toris: epulaque ante ora parata Regifico luxu furiarum maxima iuxta Accubat: & manibus prohibet contingere menses. Exurgitque facem attollens atque intonat ore. Sunt qui ad legem talionis hæc referant. diciturque uirum perdita gula fuisse. usque adeo ut rem filio debitam hereditario iure in lautiis absumeret. quocirca filium parasse dicitur: & famem sitimque nunc perpeti.

Hippodamia

Q. H. Flacci Carmen endecasyllabum sapphicum
ad Licinium quo mediocriter statum laudat. ex lib. ii.

Etius uiues Licini neque altum
Semper urgendo: neque dum procellas
Cautus horrelicis nimium premendo
Littus iniquum
Auream quisquis mediocritatem
Diligit tutus caret obsoleti
Sordibus tecti: caret inuidenda
Sobrius aula

ECTI/
ustiuuef
&c. Me
trum sap/
phicum endecasyll
labum tribus uersu
bus: quod constat
trocheo: spodeo
dactylo & duo
bus trocheis. li/
cet ultimo loco
per trocheo spon/
deus ponatur scan
ditur primus sic
Recti. trocheus.
us ui. spodeus

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

lici. Dactylus ni
 ne. troche⁹: qual
 tum per collisio
 nem. trocheus.
 Quartus est ado
 nius dimeter ex
 dactylo & spon/
 deo. sic. Litt⁹ in
 dactyl⁹. i. quū tro
 cheus p⁹ spōdeo
 finalitatis grā. di
 cū primū ende
 casyllabi pp⁹ un
 decim syllabas.
 sapphici a sapho
 puella mascula.
 iuētrice Quart⁹
 ab inuētore ado
 nius dicit. Fr q⁹
 dactylo & spon/
 deo cōstat q⁹ pe/
 des stabiles sunt
 & quattuor tem

Sæpius uentis. agitatur ingens
 Pinus: & celsæ grauiore casu
 Decidunt turres: feriuntq; summos
 Fulgura montes
 Sperat infestis: metuit secundis:
 Alteram sortem bene præparatum
 Pe&us: informes hyemes reducit
 Iuppiter idem
 Submouet. nec si male nunc & olim
 Sic erit quondam: cythara tacentem
 Suscitatur musam: neq; semper arcum
 Tendit Apollo:
 Rebus angustis animosus: atq;
 Fortis: appare: sapienter idem
 Contrahes uento nimium secundo
 Turgida uela

porū. dimeter dicit. i. duarū mēsurarū. quia singuli pedes mensuram faciunt.
 Scribit ad liciniū murenā uel secūdū porph. ad liciniū ualgiū laudās medio/
 critatē facili admodū stilo. quocirca præter Acronē pauca subiicienda mihi
 uidebant. inquit ergo sic. **ACRON.** Restius uiues. Ad liciniū scribit mo
 nens periculosū esse magnā tentare: nec rursus si pericula timeant inter an
 gustias humilē uitā fordide cōtinendā: & per allegoriā nauigantium medio/
 critatē suadet esse sequendā. Ordo est liciniū dū cautus horrestis procellas re/
 ctius uiues: neq; sempurgēdo altū: neq; nimium premēdo iniquū littus. i. nau
 gātibus periculosū. Auream beatam Virgilius Aurea quæ perhibent illo
 sub rege fuerūt sæcula. Obsoleti squalidi sordidi/ Caret inuidēda sobrius au
 la. Inuidia mediocritatē carere dicit. ex magnis ædibus quæ solēt obrui inui
 dia. Sæpius uentis Metaphora ab arboribus & ædificiis: tāq; maiora & in al
 to posita periculis subiacere semp & casibus Iuuenā. Numerosa parabat. Ex
 celsæ turris tabulata: unde altior esset casus & impulsæ præceps immane rui
 næ. Feriūtq; sumos fulgura montes acroceraunia dicit quibus a frequenti
 fulmine nomen est datū. Alterā sortem. fortunā bonā aut malā. Bene præ/
 paratū. instructū ingenio & forti doctrina fortunatū. Præpatū ad tēperādā
 fœlicitatē: & aduersitatē tenendā. Informes hyemes. turbidas assiduis im/
 bribus. Sumouet. dat diuinitatis exemplū per imutationes temporum: per
 quæ sperare in aduersis & semp fortes esse debeamus. Nō si malū nunc & olī
 sic erit. Generalis sententia nō semp eandē manere fortunam: sic Virgilius.
 Nunc olim quocūq; dabūt se tēpore uires. Et olim p futuro tēpore posuit.

Acrocerau/
nia

ut Hunc tu olim cælo spoliis orientis honestū Accipies. Neq; semp arcum tendit Apollo. Aliud numinis posuit exēplū: quo eū dicat non semp bellorū tristibus occupari: sed miscere dulcia cantilenæ. Idē quisq; es. Cōtrahes. sup/ primes. metaphora a nauigantibus. Nam sicut de incerto pelagi nauis: ita sapienti. nec in aduersis desperandū: nec cōfidendū suadet in p'peris: fortis appere. obtempera. Hæc acron.

r Ectius uiues. ordinabis ut Acron. uel sic. Olicini tu uiues rectius factis recte & beate neq; urgēdo semp altū. hoc est si neq; semp altum i. profundum urges. neq; premendo iniquū littus. i. si nō premis nimmū littus iniquū dū tu cautus horrefcis nimmū procellas. hoc est tu uiues recte si neq; alta nimis. neq; nimum humilia petens auream mediocritatem seruas. Vtitur autē metaphora a nauigatione. Metaphora autē latine dicit' translatio. qua honeste tribus de causis utimur: aut deficiente pprio uocabulo. aut ad tegendā rem impudicā. aut ad alliciēdos quadā raritate sermonis audiētīū aios. Primi ut quia uocabulū nō habemus quo illos nodos qui e iūcturis palmitū exeunt quos etiā grossos uocant. significemus. honeste Virgilius gemmas appellauit ad similitudinē gēmarū in digitis hominū pendētīū. Secūdi ut quia turpe eēt rem uenerēā & uenerēā mēbra apte eloqui. Virgilius de equarū coitu sic loquit'. Atq; ubi cōcubitus primos iam nota uolupras Sollicitat: frondeq; negat & fontibus arcēt Sape etiā cursu quatiunt ut sole fatigant. & paulo post. Hoc faciunt nimio ne luxu obtusior usus Sit genitali aruo & sulcos oblimet inertes. Genit. li aruo dixit p folliculo illo muliebri in quod semen cōcipiūt & inertes sulcos dixit p mariculæ cellis

In tertio autē Horati' noster omniū foelicissime ausus est uariis uti figuris & trāslationibus. Hoc etenī pacto inde arte poetica. Præceptiones collegit: ut legēti plus amœnitatis q̄ laboris afferre uideatur. ut statim in principio a pīctōribus sumpsit metaphorā dicēs. humano capiti &c. Sic hoc loco dū mediocritatē dicere uult trāslatiōe utit' a nauigantibus quib' media uia tutissima ē. Nec ab re. qm̄ uita nra maris simillima est. Nūc placida: nunc turbulēta: nūc aduersis agitata: nūc lætis amœna: nunc mediocribus sedata. Hoc enī cōsiderandū est uolentibus p metaphorā loqui. ut trāslatio non sit obscura nec a natura eius rei ad quā trāfferimus adhorrens. Faciendūq; est ut in ipsa translatiōe persistat. ne mixtis ppriis uerbis cū translatitiis monstrū edant. quale effect' si dixeris Amici nō fidi ut irūdines prima hyeme abeunt. Diceres enī auolant quod irūdīnū est. Altū accipimus p medio mari. ubi phisica ratione pfundissimū qm̄ sphericū. ut ī pīncipio Aenei. Multū ille & terris iactat' & alto. Vnū autē important altū & profundū. Nā cælum altū dicimus & itidē pfundū: similiter mare altū & pfundum. dicit' enī altum quasi elatū & sublimē. profundū uero quod pcul a fūdo. sed quod a fūdo pcul: id altum est. ubi ergo supfcies aquæ pfunda. i. pcul a fūdo ē. ibi & alta dicit'. Procella dicit' a pcellēdo hoc est appellēdo. pcellit' enī a uentis: & idētidē nauē pcellit. Est autē glob' aquæ uētis cōmixt'. Plyniū autē uerba sūt eē uētos repetinos exhalate terra editos quagi ruētes torrētīū more tonitrua & fulgura edant: maioriq; illati pōdere & cuiusu si siccā rapiūt nubē pcellā gignūt. Quod uero pcell' la nauē pcellat & feriat indicat hoc primo Aenei. Talia iactāti studēs aglōne

Metaphora

Altum

Procella

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Cautus pcella. Velú aduersa ferit: fluctusq; ad sydera tollit. Cautus ut inquit Valla actiuá habet significationē. Est enī qui scit cauere. Neq; oīno durū tñ esset si cautū dixeris quē ppter calliditatē & astutiá hoīes cauet atq; ita ab aliis cauetur: dū illos sibi cauet. **Horresco** Horrescis pprie hic ponit. Est enī horresco horridus fio. Horridus autē dicit q̄ uel attonitus uel frigidulus mēbra cōcutit tremebū dus. sed nauigātes dū in periculo sunt frigore & timore horrescūt. Vt primo Aenei. Ex tēplo Aeneā. solunt frigore mēbra. **Iniquum** Iniquū quoq; pulchre ponit. Est enī iniquū quod nō est æquū: qñ ergo nauis alta est: & aqua depressa littus ipsum iniquū est. i. inæquale. atq; ita illidit ad scopulos. Simile est illud in de arte poetica. Serpit humi tutus nimīū timidusq; pcella. **Littus** Littus quāuis ponat p terra mari uicina. ut Cui littus arādū Cuiq; loci leges dedimus. Tñ pprie dicitur ad quod aqua alliditur & alluit. Est enī secundum Ciceronem in topicis terra quæ ab aqua tangit. Et pprie littus mariū dicit sicut ripa fluminū. Vñ illud Ouidianū Cāpoq; recepti liberioris aquæ p ripis littora pulfant. Inuidēda aula. i. cui q; inuidere possit. Feriuntq; fumos &c. Ouidius in de remedio amoris. Sūma petit liuor pstant altissima uēti. Sūma petunt dextra fulmina missa Iouis. Phisici tñ negāt in altissimis mōtib; uētos eē. qđ quidē de eis uerū qui ultra mediā aeris regionē extēdunt: cæteri uix sine uētis unq; sunt. Dicit autē mediocritate cōtētos inuidia uacare & tutiores uiuere. Cōtra diuites nusq; satis tute degunt. Vñ illud Iuuenalis. Vos ego pupilli moueo quib; amplior ē res Custodite aīas & nulli credite mēsa. Luuida materno feruēt adipata ueneno &c. Sperat infestis. Ordo est. pectus bñ praparatū. i. bñ tēperatū sperat infestis. i. in rebus aduersis & molestis alterā fortē id est meliorē fortunā. & metuit secundis. i. in p̄speris rebus alterā fortē. i. cōtrariā fortunā. Secundū dicit asequēdo. & quia in nauigādo bonus est successus si uētus & fluctus secūdi. i. nō aduersi fuerit. tractū est ut secūdū prosperū dicamus. Inde etiā secūdare prosperum facere. Informes hyemes &c. Probat exēplo deoꝝ in aduersis rebus bene sperandū. quia nō semp hyems est: sed post tenebras saepe lucē uidemus. Similiter monet in secūdis reb; nō nimīū exultandū est. quia idē iuppiter nūc. i. aliqñ reducit hyemes. i. tempestatem. & nunc aliqñ submouet hoc est depellit & serenitate inducit. Vt primo Aenei. Vultu quo calū tēpestatq; serenat. Bene autē dat Ioui has partes ipse enī est æther superiorq; aer. per quē & fulgura & tonitrua causant. unde fulmina Iouis tela sunt. Dicit. Idē iuppiter uel ut significet deoꝝ uoluntate immutata: fortunā mutari: perpetua siquidē & stabilis diuina uoluntas est. Fortunæ autē euetus uarii. Vñ Virgilius in opusculo de fortuna. Inconstans fragilis perfida lubrica Nec quos clarificat perpetuo fouet. Nec quos deserit: hos perpetuo premit. Vel pprium ē Iouis epithetū ut dicat æquus & idē ut sexto Aenei. Aut æquus amauit Iuppit. Et .x. rex iuppiter oībus idē. Nec si male &c. Ordo est. Nec si nunc est male. erit sic. i. etiā male tibi olim. i. tempore futuro. quod alio exēplo probat. quia Apollo suscitāt quondā. i. aliqñ cithara sua tacerē musam hoc est latus aliquādo ad carmina prouocat nō neq; p̄ & non. & nō semp tendit arcum. Apollo ut dixi sol est. is cantum exercet quando grata temperie concētum auū excitat. Arcum autē tendit. quādo ardore radorum mortalia corpora conficit. ea enim sunt eius tela unde

ab Homero longe iaciens dicitur. Rebus angustis. Ordo est. Appare. i. uide
 aris in angustis rebus animosus atq; fortis. hoc est quod in sermionibus dicit
 quocirca uiuite fortes Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus. Et tu idem
 cōtrahes uento nimiū secundo. uela turbida. i. nimium inflata. hoc est dum
 res lætæ sunt fac modū ferues. Quoniā in aduersis si patientiam habes: nihil
 mali pateris. Ouidius de reme. Possē pati facile est si nō patientia desit. In p/
 speris aut nisi modum ferues facile cades. Idem Ouidius in de arte. Luxuriat
 animi rebus plerūq; secundis. Nec facile est æqua commoda mente pati. De
 hac re est illud egregiū uerbum Marci Catonis in oratione pro rodienfibus
 apud Aulum Gelliu. Scio solere plerisq; hominibus rebus secundis atq; p/
 lixis atq; prosperis animā excellēte atq; superbiam atq; ferocitatē auferere
 atq; crefcere. quod nunc mihi magnæ curæ est: q; hæc res tam secunde pces/
 ferit: ne quid in consulendo. aduersi eueniat quod nostras secundas res con/
 fricat. Neue hæc læticia nimis luxuriose eueniat. Aduersæ res se domant. &
 docent quid opus sit facto. Secundæ res lætitia transuersum trudere solent
 a recte cōsulendo atq; intelligēdo: quo maiore opere dico suadeoq; uti hæc
 res aliquot dies pferat dum ex toto gaudio in p̄tatem nostrā redemeamus
 &c. Idem Gellius attestatur libro tertio capite. xv. multos nimio gaudio oc/
 cidisse & confectos esse. Est ergo seruanda omnibus in rebus mediocritas.
 Vnde primo sermōe. Est modus in rebus sunt certi deniq; fines Quos ultra
 citraq; nequit consistere rectum.

Res lætæ qd
 faciant

Ad grosphū ociū cōmēdatur secūdo carminū.

Cium diuos rogat in patenti

o Prænsus ægeo: simul atra nubes

Condidit lunam: neq; certa fulgent

Sydera nautis

Ocium bello furiosa Thrace

Ocium medi pharetra decori

Grosphæ non gemmis: neq; purpura ue-

nale neq; auro

Non enim gazæ: neq; consularis

Summouet lictor mileros tumultus

Mentis: & curas laqueata circum

Tecta uolantes

Viuitur paruo bene cui paternum

Splendet in mensa tenui salinum

Nec leues somnos timor aut cupido

Sordidus aufert.

Cium di

uos &c.

Carmē ē

quale il-

lud quod modo

posuim? Sentē-

tia uero satis cō-

formis illi. Non

ebur &c. Laudat

enī ocium: signi-

ficatque illud ab

oibus desiderari

quotiēs se in tri-

sti negotio offē-

dūt: quocirca ar-

guit inepta ho-

minū uora qui ī

necessitudinibus

cōstituti id a de-

is flagitāt: quod

sibi parere p̄nt.

Et ne dicas nego-

tiationē necessa-

riā eē: q̄nquidē

h ii

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Ocium

Præhendi

Aegeum
Mare

multis egemus quæ sine illa habere nõ possumus: respõdet si nõs bonis quæ in aĩ o sita sunt cõtenti eẽmus nulli? fere indigeremus qa. Viuit paruo bene. Itaq; ociũ & mētis trāquillitatẽ cõmẽdat in hac ode. Si nũc dicas: nihil tur/ pius esse ocio. nã ut supra meminimus: ex ocio oĩa mala p̃ficiscunt. Rũdebo ociũ multifariã sumi. aliqñ enĩ est cessatio oĩum rerũ: & illud dãnabile est ut fomẽtũ libidinis. Vñ Ouidius Ocia si tollas periere cupidinis arcus. Aliqñ ẽ euacuatio curarũ negotioꝝ & rerũ extra nos positarũ quo aĩ partes geram?. Et hoc poetæ q; cũ animi trāquillitate scribũt uocãt studia sua ocia. Vñ i sine Georgi. Illo Virgiliũ me tẽpore dulcis alebat Perthenope studiis florẽtem ignobilis oci. Dicit aut̃ ignobile ociũ iuxta opinionẽ romanõꝝ: q; oẽm glo/ riã in rei pub. administratiõẽ reponebãt. A qua quicũq; uocabant ociosos se putabãt. Vñ illud quod Cicero in p̃cipio tertii offi. refert. Publiũ Scipionẽ marce fili. eũ qui primus africanus appellatus ẽ dicere solitũ scripsit Cato q; fuit fere eius æqualis: nunq; se minus ociosũ eẽ q; cũ ociosus: nec minus solũ q; cũ solus &c. erat ergo ociosus quãtũ a repub. & tñ in negotio aĩ: sicut poe/ tæ. Aliqñ etiã ociũ capĩt p̃ animi trāquillitate: q; a negociis mũdanis abstra/ cti dulci rerũ diuinarũ cõtẽplatione fruimur: oĩq; periculoꝝ & laborẽ cura leuamur. quod quidẽ ociũ poeta a depræhensis & circũuentis sero & incite desiderari dicit: qñ si paucis cõtenti esse sciremus possemus semp̃ eo ocio p̃ frui. Prẽsus ap̃rendo deducit quod p̃ syncopã dictũ putãt. integrũ enĩ est præhendo. præhẽdi aut̃ uel potius depræhẽdi pp̃rie dicunt̃ nauatã qñ in ma/ ri a tẽpestatib; i prouisis circũueniũt. Vñ illud in georgi. Deprænsis olim statio tutissima nauis. Ordo ergo ẽ. Deprænsus in parẽti amplo ægeo speci/ esp̃ genere. i. i quouis alto mari. rogat diuos ociũ. i. ut posset i ocio domi ui/ uere. simul. i. illico postq; atra nubes condidit. i. abscondit lunã: neq; sydera cer/ ta fulgẽt nauis. Mare ægeũ a scopulo qui nõ p̃cul a tenedo insula ẽ denotãt Ille enĩ speciẽ capræ habet. Capram aut̃ αἰγᾶ grãci nominãt. Alii uolũt ab ægeo Atheniẽsiũ rege qui ex alta specula in id se præcipitẽ dedit eẽ ageũ di/ ctũ. nã cũ filius eius Theseus ita iubẽtib; sortib; in cretã enauigasset: uelaq; nigra ueluti a minotauro deuorãdus detulisset: iussusq; eẽt si forte icolumis reuerteret: ut uela mutaret in alba obliuiscit id facere Theseus. Quapropter nigra cõspicatus Aegeus p̃ptereaq; filiũ periisse ratus se ut dixi p̃cipirãuit. Est aut̃ mare latũ & incipit ab hellẽspõti finib;. Nullũq; olim insulis & uiris illu/ strib; maiori fama fuit. Nostro aut̃ sæculo turpi seruitio premit: & plerãq; i/ sulã deferte iacent: Hæc Christophorus Landinus. Dicit signate poeta Si/ mul atra nubes &c. Quia ut in primo carmine dicit̃ multis ita innata ẽ libido nauigãdi. ut neq; periculo neq; laborib; diuelli possint. Vñ ait. Luctantẽ ica/ riis fluctib; africanũ Mercator metuẽs ociũ & oppidi Laudat rura sui: mox refi/ cit rates Quassas: indocilis pauperiẽ pati. & paulo añ. attalicis conditionib; Nunq; dimouẽas ut trabe cypria. Myrtoũ pauid? naua secet mare &c. Quã/ do itaq; quib; hoc studiũ innatũ est in mari depræhẽdunt̃ incipit eos incepti p̃uenire: qui tñ paulo post si forte euaserint ad ingeniũ redeunt. hoc etiam dicit̃ primo sermone. omniũ conditionẽ displicere in rebus aduersis quod non esset si quis sciret forte sua contentus uiuere & pauperiẽ pati. Vnde ait. O fortunati mercator es grauis annis Miles ait multo iam fractus membra

Cōtra mercator: nauē iactantibus austris Militia est potior &c. Quia uerō tam auidi rerū sumus: ut uix ullo periculo ad ociū uocari possimus. uide q̄ anxie poetarē pestatem describat in qua ociū desideramus. dicit primū. prænsum hoc ē deprehēsus deprehendimur autē pprie in re aliena. ut ī furto. in adulterio. & trauigātes in alieno elemēto. terra enī nostrū solum est. Addit ægeo ut uastitas & āplitudo magis terreat. subiūgit simul atra nubes. ut atrā tēpestatē significet. Sequitur cōdidit: cōdūtur autē cadauera & ea quæ amplius uidere nolumus. Adicit lunā. quoniā noctu magis horremus q̄ interdiu. Apponit deinde ne solā lunā occultatam putes. Neq; sydera fulgēt. Addit nouissimo nautis. qui syderū ortus callide obseruare solent. Vñ de palinuro dicitur. Sydera cūcta notās tacito labētia celo. Et ipse palinurus. Si modo rite memor seruata remetiōr astra. Oīa ergo pondus habent. Ociū bello furs. Ordo ē Trache. i. ipsa trachia furiosa. i. furore parcita rogat diuos ociū prænfa. s. bello. Medi decori. i. honesti pharetra. de prænsum bello rogāt diuos ociū non uenale. i. quod nō uenditur gemmis neq; purpura: neq; auro. Quin pro quia gazæ. i. diuitiæ nō sumouent miserum tumultus mētis. i. animi pturbationes & curas uolantes circa tecta laqueata. i. laquearibus ornata. Nec licitor i. minister consularis summouet miserum tumultus mentis &c. fed uiuif bene i. beate. paruo in parua re uel paruo precio. uel potius ab hoīe paruo. i. paruæ conditionis: cui paruo paternū salinū uasculū salis quod primonio obtrigit. splēdet. i. mūde ponit in tenui mēsa: nec & non. & cui timor non aufert fordibus. i. fordida uita. leues. i. quietos & placidos sōnos. aut cui cupido. i. ambitio aut auaritia. aut appetitus ueneris aut alius quiuis carnifex nō aufert leues somnos &c. Trache secūdum græcā declinationē ἢ θρακῆτις ἢ θρακησις. nam nos hæc thracia dicimus. Furiosa. i. martio uel bacchico furore parcita solēt enī thraces usq; ad ebrietatē poti pugnare. Vnde est primo carminum ad sodales. Natis in usum læritiæ scyphis Pugnare thracū est: tollite barbarū Morē: uerecūdumq; bacchum Sanguineis prohibete rixis &c. Venerabile ergo est ociū si uel thraces furiosi & in bella pronissi mi ipsum optent. Venerabilis autē q̄ medi & parthi decori atq; ornati pharetra etiā ociū rogent. Maxime autē uenerabile q̄ nullis diuitiis nullisq; honoribus sed prouido dumtaxat uiuēdi instituto cōparabile est. Medi qm parthorum nomē romanis inuisum pro parthis positū uolunt. sicut ibi. Neu finas medos equitare inultos Te duce Cæsar. Erant autē medi olim parthis subiecti. habēt autē parthi optimos arcus. Vñ in bucolicis. libet partho torquere cydonia cornu Spicula. Solēt autē parthi hostē iaculis obruere. Nā in equis plerūq; bella gerūt. neq; ea conferta manu sed fuga hostē illudūt. qui dū insequi putat in tela ipsa irruit Vñ Virgilius. Fidentēq; fuga parthum uersisq; sagittis. Abstulerunt parthi crasso intercepto signa militaria romanorū. quæ augusti nomini relata sunt. Medi ergo decori. i. pulchri sunt pharetra utpote qua plurimū & sciūt & ualent. decori pluralitiui numeri a nominat iuo decorus a um. Est autē honestus sermo. pulcher frenis. decorus pharetra. ut inquit Seruius ad illud bucoli. Formosum paribus nodis atq; are: menalca. Pharetra est techa sagittaria. hoc ē repositorium sagittarum. Grosphus eques romanus siciliensis origine. Gemmarum appellatione omnes lapilli preciosiores sunt. tamen

Gemmar

h iii

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

sint qui discrimen ponant. Purpura est qua purpureæ uestes tinguntur. Venale est quicquid uenit: hoc est uenditur. Diuisit aut̃ dictionē ita ut prima syllaba præcedētis: sequentes duæ sequētis uersus sint idem fecit ibi Labitur rīpa Ioue nō probāte uxorius amnis. sed ibi sinaliphe est. Sunt qui cōsilio poetæ id factū affirmant: dicantq; ipsum naturam rerum uoluisse depingere. ut quia prima syllaba de uxorius adhæret precedenti uersui. uolunt ipsum innuere uirū uxorium nimis uxori inhære. & quia prima syllaba hic ad precedentem uersum pertinet & adhæret uolūt significasse preciū ocii: quod tam carum illis est quibus cōtigit ut si etiam uedere possent. non gemmis nō purpura non deniq; auro quo omnia cōparantur uenale habeant. Gaza persicus sermo est & significat diuitias q̃s in sarcinulas colligere possumus. ut primo Aenei. arma uirū tabulæq; & troia gaza per undas. Erant aut̃ molles diuitiæ plurimæ apud persas unde in ultimo primi libri carmine Persicos odi puer apparatus. Lictor inquit ualla est minister consulis: p̃cōsulis. præsidis. prætoris. qui falcem uirgarū alligatam cum securi portat: suntq; lictores cōsulis duodeni: aliorū seni. dicitur ergo hic notāter consularis lictor. i. ad cōtulem pertinēs. Vir aut̃ consularis. prætorius. cēforius &c. est qui aliquñ consul prætor aut censor fuit. Falces aut̃ uirgarum in quibus includebant securis erant ex betula gallica arbore cādidissima. De insignibus aut̃ magistratuum romanorū sic dicitur Dionysius halycarnaseus. Victis a tarquinio etruscis eo bello quod nouē annis cū illis gessit quāuis eos liberos relinqueret: ipsi tamen tanq̃ uicti insignia sui principatus regi attulerūt: quibus suos reges soliti erāt adornare. Coronā auream: Sellam eburneam: Sceptrū habens supra caput aquilam: Tunicā purpuream cum signis aureis: amictum purpureum uariū: quales lydorū perlarumq; reges ferebant præterq; non sunt figura quadrangulari ut sunt illi: sed semicirculari. Talia aut̃ uestimenta romani togas: græci tebenū uocant Tulerunt etiam ut quibusdam historicis placet. xii. secures quas ex urbibus singulis singulas sumebant. Mos enim erat etruscis uictorū regi lictorē unum anteire falcem uirgarū in quo inclusa esset securis ferentē. Si uero fieret cōmunis omniū ciuitatum exercitus. xii. illas secures uni tradebant qui dux factus esset omniū copiarum. Alii dicunt alios quoq; reges romanos antea. xii. lictoribus falces ferētibus ornatos incessisse: morēq; hunc romulum instituisse. tamen nihil prohibet insignia fuisse etruscorū: & ea si mul cū reliquis tunc fuisse ad Tarquinium lata. Sed nūc quoq; sceptro & diademate Romani donant reges dū illos uolūt cōfirmare. Hæc igitur accipiens Tarquinus cognitionē eius rei reiecit ad senatum & ad populum. At illi decreuerunt illa esse accipiēda Sicq; & ipse & reliqui post eum reges coronā tulerūt auream: & uestem purpureā pictā & sceptrū eburneū. astantib⁹. xii. lictoribus qui etiam illos euntes antecedeabant: & in Sella sedebant eburneius dicturi. Idem mos & consulibus mansit præter coronam auream. & uestē purpuream pictā. Hæc enim ut res inuidiosæ ablatae sunt illis: nisi cum uictores triumphabant. Hæc fere Dionysius. At Macrobius refert Tullum hostilium tertium Romanorum regem debellatis etruscis: sellam curulem: lictores: togam pictā & prætextam insignia magistratuum etruscorum ad

Gaza

Lictor

Consularis

Falces
Insignia
Romana

Romanos transfulisse. sed prætextam illo tempore puerilem ætatem non usurpasse. Sed Tarquinium priscum cum sabinos superasset: filium quattuordecim annos natum quoniam hoste percussisset: & pro contione laudasse: & bulla aurea quod gestamen prius triumphantium erat. & prætexta qua soli magistratus utebantur insigniuisse. In bulla enim triumphantes gestabant inclusa remedia contra inuidiam ualidissima. Hinc mos fuit ut prætexta & bulla pueri uterentur. Alii dicunt Tarquinium instituisse ad ornatum ingenue puerorum. ut pueri prætexta & bulla uterentur: sed hi dumtaxat quorum patres curulem magistratum gesserant. Cæteris autem usque ad eos quorum patres equi iusta stipendia meruissent sola prætexta concessa est. Libertinis & peregrinis uti prætexta non licebat. Deinde cum in secundo bello punico institutum esset ut in eo sacrificio quod ex collatis pecuniis faciendum esset libertinae quoque sed ille solæ quæ longa ueste uterentur pecuniâ conferrent: concessum est: ut libertinorum filii: qui ex iusta matre concepti essent prætexta uterentur. & lorum pro bulla in collo ferrent. Hæc illi. Cura secundum Seruium dicitur quod cor urat. Laqueata testæ id est laquearibus ornata. quæ & lacunaria dicitur. Laquearia autem inquit Acron: dicuntur opaca camerae in lacu collectæ. Apparent autem inquit Landinus in tabulatis magnarum domorum loca quædam ex transuersis tignis in quadratam formam redacta: quæ auro uariisq; coloribus atque sigillis illustrantur. hos lacus nominant & per diminutionem lacunaria. Per antisticon autem laquearia. ut supra ex Seruio uidi mus. Testæ autem sunt omnia quibus res teguntur nedum illa extrema. Nam & tabulata etiam testæ sunt. Viuitur paruo bene. Viuitur imperfonale est. Imperfonale autem uerbum: quia a certa persona abstrahitur: ad generalitatem quandam refertur. ut attestatur Seruius ad illud in Bucolicis. Vique adeo turbatur agris. Simile est illud. Velle suum cuique est non uoto uiuitur uno. Et illud. Qui fit meccenas ut nemo quam sibi sortem seu ratio dederit seu fors obiecerit illa contentus uiuat? Et nulla alia quæ ad omnes referuntur. Viuitur ergo bene ab omni paruo. Vel uiuitur in omnibus bene a paruo. Acro accipit sic paruo quasi re parua & in paupertate & est optima sententia. Vnde Luca. Ouitæ tuta facultas Pauperis angustique Iaris. Et Cicero in illo paradoxo quo ostenditur. Quod solus sapiens diues sit. sic inquit. Quis igitur (si quidem ut quisque quod plurimum sit possideat: ita ditissimus habendus sit) dubitet quin in uirtute diuitiæ sint quando nulla possessio nulla uis auri & argenti pluris quam uirtus aestimanda est. O dei immortales non intelligunt homines quam magnum uectigal sit parsimonia &c. Ostendunt etiam poetæ copiam neminem diuitem facere: sed animum duntaxat. & ipse poeta noster in epistolis. Quod satis est cui contingit nihil amplius optet. Non domus & fundus non æris aceruus & auri Aegroti domini deduxit corpore febres. Non animo curas &c. Viuitur ergo bene paruo: id est parua re illi subaudi cui paternum &c. Vel leges. Viuitur bene paruo: hoc est ab homine parua conditionis. sed prior concinnior est locutio. Paternum salinum. Salinum inquit Acron pro quocumque uase posuit fictili mensæ pauperis. Proprie tamen Salinum est patella qua deis primitiæ

Cura

Laquearia

Testæ
Imperfonaliū
uis

Paupertas

Salinum

h iiii

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Paternum

cum sale offerebantur. Hæc ille. Dicit Paternum salinum. ut frugalitatem quasi hæreditariã ostēderet. Sæpe etenim parētes liberos suos suis moribus instruunt. Præterea ut turpissimū est & satyrica acerbitate apprime castigandū: rem patriã (quod patrimoniū uocant) gulose abligurire: ita sumo honoridat eam custodiuisse. Vñ antiquis nihil patriã hæreditate antequam aut carum fuit unde ilioneus sic dona in septimo cōmendat. Hoc pater anchises auro libabat ad aras. Et ipse æneas in quinto ad æcēstem. Sume pater &c. Ipsius anchisæ longeuū hoc munus habebis &c. Sic & Homerus Agamēnona patriū sceptrū tenuisse dicit. Affectate autē uidetur dicere salinū: ut significet neminē beatū nisi in deos religiosus fuerit: quocirca uult pauperē ante oīa seruare salinū paternū quo deo sacrificet: sicut & illud quod mō dixi. hoc pater anchises a. l. a. a. Et in carmine præcedenti ostēdit pauperē p̄fugū primū deos patrios deinde misellos natos in sinū colligere. Neque sua grauitate caret: quod plenē dicit. eo enim uerbo si salinū p̄prie sumpseris significatur cultus in deos: si uero cōiter mundicies præcipitur de qua in ultimo sermone licet forte ironice sic dicit. Magna mouent stomacho fastidia seu puer unctis. Tractauit calicem manibus dum furta ligurrit. Siue grauis ueteri crateræ limus adhæsit. Vilibus in scopis: in mappis in scobe: quātus cōsistit sumptus? Neglecti flagitiū ingens. Ten lapidos uarios lutulentæ radere palma? Et tyria dare circū illora toralia uestes? Oblitū quātō curā sūptūque minorē Hæc habeāt: tātō repræhēdi iustus illis. Quæ nisi diuitibus nequeunt cōtingere mēsis &c. Leues sōnos. Virg. Sæpe leuis sōnos suadebit inire futuro. Mors aut ferreus sapor dicit Cupido. i. auaricia aufert sordibus sōnos: quia nos sordidos efficit. Porphi. aut sordidus legit dicens. Cupidinē hic puto non p̄ amore posuisse: sed p̄ cupiditate quæ miror masculinō eū genere cupidinē dixisse cū in hac significatiōe hæc Cupido dicat. Hæc ille. Est ergo antiq̄ lectio sordidus secundū quā sic intelliges. Nec timor sordidus quod est de re amittēda quæ facit auarū excubias multas seruare ut apud Plautū in aulularia satis patet. & Iuue. Misera ē magni custodia cæsus. Aufert leues sōnos. i. placidā quietē. Nec Cupido sordidus. i. turpis: amor & uenereus appetit aufert leues sōnos. Sobrietas enim mater castitatis est. Vñ illud comicū. Sine cerere & baccho friget uenereus. Et hoc mō Cupido recte in suo significatu & genere ponatur. neque ut alii uolunt pro cupiditate accipietur. quia illa p̄ sordidū timorē satis exprimit. qui uetat auarū dormire. Vñ in sermonebus. Siquis ad ingentē frumētū semp̄ aceruū Porrectus uigilet &c.

Quid breui fortes iaculamur æuo

Multa: quid terras alio calentes

Sole mutamus: patriæ quis exul

Se quoque fugit:

Scandit æratas uitiosa naues

Cura: nec turmas equitum relinquit

Ociore ceruis: & agente nymbos

Quid breui

fortes &c. Quam

doquidē natura

nostra paucis cō

tenra est: & par

uo bñ uiuit: iter

rogat poeta cū a

maritudine quāda.

Quid breui for

tes &c. Ordo est.

Quid ad quod qua

Ocioreuro

Lætus in prælens animus quod ultra est

Oderit curare: & amara lento

Temperet rifi. nihil est ab omni

Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors achillem

Longa tithonum minuit senectus

Et mihi forsan tibi quod negarit

Porriget hora

Te greges centum: siculaeq; circum

Mugiunt uaccæ: tibi tollit hinnitum

Apta quadrigis equa: te bis aphro

Murice tinctæ

Vestiunt lanæ: mihi parua rura &

Spiritus graia tenuem camœnæ

Parca non mendax dedit: & malignum

Spernere uulgus.

de re nos fortes.
id ē robusti & ua
lido corpore: ia
culamur. i. (in/
quit Acro appe
timus) uel reue
ra iaculo confici
mus multa i bre
ui auro? quid mu
tamus terras ca
lentes alio sole.
id est quare nim
clima cū alienis
terris commuta
mus auaricia cæ
ci. Quis exul pa
triae a patria exu
lans fugit quoq;
id est etiā se hoc
est conscientiam
suā? Scandit ara
tas &c. Ordo est
clarior q̄ ut expo
nat. Iaculamur
iaculari ē i morē

iaculi quid iacere. ut primo Aeneid. Ipsa iouis rapidum iaculata e nubibus ignē. Iaculum autē est telum quod iacitur. Potest autē multiphariam hic accipi. primū sic. Quid iaculamur id est iaculis persequimur multa obsonia in breui auro? Et ita sicut timor & sordidus auariciā damnat. & cupido sordidus luxuriam: ita hic gula repræhenditur. Et simili modo in primo sermone. ubi auariciam præcipue execratur: gulam tangit dicens. Ille grauem duro terrā qui uertit aratro perfidus hic caupo: miles nauta q; per omne Auidaces mare qui currunt: hac mente laborem. Sese ferre fenēs ut in ociatura recedant. A iunt: cum sibi sint congesta cibaria sicut paruula (nam exemplo est magni) formica (laboris) Ore trahit quodcunq; potest atq; addit a ceruo. Quē struit haud ignara ac nō incauta futuri. Quæ simul inuersum cōtristat aquarius annū. Non usq; proreperit & illis utitur ante Quæ sitis patiens: cum te neq; seruidus æstus Dimoueat lucro: neq; hyems: ignis: mare: ferrū: Nil obftet tibi dum nescit te ditior alter &c. Quorū uerborum summa est. Omnes qui auide laborant dicunt sese ob eam rem laborare: ut fenēs habeant quo fruantur: dicuntq; se allici exemplo formicæ quæ ardentissime in horrea sua quicquid potest congerit. Sed perperam inquit poeta formicam se imitari aiunt. illa enim sauitia cæli prohibita intra cauernulam se cōtrinet: & congestis frugaliter fruitur. Auari uero neq; copia neq; inopia satiat: neq; periculis aut labore arceri possunt a quaestu. Si itaq; breue est nobis

Iaculari

æuum quid iaculamur multa idest iaculando nobis multa obsonia conqui-
rimus. Solent enim cerui & ceteræ feræ telis & iaculis confici. Vel accipia-
mus generaliter quid iaculamur idest in morè iaculatiū petimus. qui enim
iaculantur id quo iaculū dirigunt petunt. Quid terras &c. Superbiam & ele-
gantia uestiū uidetur dānare quas sub alio sole quaerimus. Virgi. in Georg.
Atq; alio patriam quaerunt sub sole iacentē &c. Patriæ quis exul se quoq; fu-
git: sic in epistolis Cælum non animū mutant qui trans mare currunt. Cæ-
lum in quā. i. faciē cæli. sic antea alio sole idest alia qualitate solis. Patriæ autē
hic nomē est. Nam pro aduerbio in hac significatione poneretur ablatiuus
Dicimus enī sub exul siue exulo romæ & a roma Romæ quidē quando illic
sum & locum exili/ deperitū mihi habeo. A Roma autē dum illinc alio
mihi eundū est. Exul ergo patriæ idest quē patria exulem fecit. Quoq; idest
etiā. Neq; enim ponitur (ut ineptuli in carminibus putant) pro & quo mo-
do esset. Discipulus christi charus fugit quoq; petrus. Sane fugit hic præteri-
ti tēporis est: & est sentētia qui patriam fugerunt: se tamen nō fugerunt hoc
est conscientia suam: quia nocte dieq; suum portant in pectore testem. Scari-
dit æratas &c. Aæratas idest fortes. sicut sæpe apud Virgiliū. uel reuera æra-
tas idest ære tectas saltem in rostris. Vitiosa cura dicit. quia est etiam hone-
sta cura: quā pro patriæ pro nostra liberorūq; salute gerimus. scandit æratas
naues. Hoc est quāuis æratas idest fortes. tamen securi esse nequeunt: quia
omnia malæ cōscientiæ suspecta & formidolosa sunt. Potest etiā ad celerita-
tem referri. quia æratae naues æquora facillime fulcant. Vnde est in primo
Aeneid. Et spumas salis ære ruebant. Ex celeri enim motu spumæ generant
Et huic sententiæ quadrat sequens. Nec turmas equitū relinquit. quia ocior
ceruus &c. Turma ut quidā uolūt ex triginta equitibus fiebat. & per onoma-
topiam a strepitu ungarū equinarū terram pulsantiū & proinde turbā fa-
ciētū dicitur uel a terrenda terra. Nymbi sunt nubes in nymbum collectæ
Eurus orientaliū uentorum unus est: Ab oriente enim æquinoctiali est sub-
solanus: sic dicitur q̄ quasi sub sole nascatur huic collateralis dāt hīc eurus ad
septētrionē quasi ἀπο τῆς ἡύσ πρῶμ. idest ab aurora fluens. inde uulturnus
q̄ alte uolitet. hii autē tres calidi sunt & sicci. Et eurus ut hic dicitur admodū
uelox. Ocior ut dixi nō agnoscit apud latinos positiuum. Cerui nimirū ue-
locissimi sunt & sola fuga frati. unde in bucco. Ante leues ergo pascentur in
æthere cerui. Et sexto Aeneid. Fixerit aeripidem ceruam licet &c. Plinius in
naturali hystoria perpulchra & miranda de ceruo differit. Volunt autem
ἐτυ μολογι κοῖ. idest rationē originis uerbi interpretando indagātes: cer-
uum dici quasi geruū a gerendis cornibus. sicut aceruum quasi ageruū ab ag-
gerendis rebus minutis. Lætus in presens. uidetur poeta hoc loco & com-
pluribus aliis epicurice loqui: & adhortari ad præsentis uitæ uoluptatem per
inde atq; alia nulla futura sit. Acron autē de temperantia gaudii præceptum
putat: hoc modo. Animus lætus in præsens. i. ppter rem pntē oderit curare
quod ultra est idest ne nimiū gestiat spe futurarum rerū: hoc est moderate
lætus præsentibus rebus nō nimiū exultat accedente spe rerū futurarum. Et
amara &c. Hoc est in tristibus ne plus æquo doleat. unde Iuena. Ponamus
nimios gemitus flagratior æquo. Nō debet dolor esse uiri nec uulnere ma-

Eurus

Cerui

ior. Verba Acronis sunt hæc. Lætus in præsens. Plus præsentis læticia / q̄ spe futura animū iuari dicit. id est ut non plus lætetur q̄ expedit. Et amara l. t. r. philosophicū præceptū patientiam exhortans ut aduersa lætitia temperetur. & non satis prosperis credatur. Maxime cū uarietate uitæ: nec pro uolūtate ad omnia foelicitas cōstet. nec sint aduersa cōtinua. Hæc ille. Dicit præterea (meo quidē iudicio) Quādo quidē nihil est ex omni parte beatum: uariūq; est fortunæ uultus: nos contra fortunæ sæuitiā lætiores animū habere oportere. Nam si meliuscula impræsentiarū nobis cōtingūt eis hilari animo fruemur: nō curantes futura quæ certo scimus non itidē bona fore. Sin duriori sit præsens conditio: patiēter eam feremus scientes letusculam futuram. unde ipse alibi. Durū est. sed leuius sit patientia: Quicquid corrigere est nephas. Et Terentius. ut quimus aiunt quādo ut uolumus nō licet. Et rursus. Quæso ædepol Carine quoniā nō potest fieri: id quod uis. id uelis quod possis: Et Virgilius in quinto. Superāda omnis fortuna ferendo est. Et Ouidius de re. Possē pati facile est si non patiētia desit. Sis ergo lætus in præsens id est Tametsi futura fortassis aduersa sunt præsentis forte temperatius utere. Vide in epistolis. Tu quācūq; deus tibi fortunauerit horam. Grata sume manu: nec dulcia differ in annū. Ut quocūq; loco fueris uixisse libēter. Te dicas &c. Qui etenī in præsentis lætitia futurā sortem nimīū curaret: semper mœstitia conficeret: quia post læta huius sæculi plarūq; tristitia sequuntur quā rem animaduertens philippus ille macedonū rex cum tres lætos nūcios simul accepisset primū quod quadrigarū cursu olimpia uicisset. secūdū q̄ inimicos strauissent quos emiserat exercitus. tertīū q̄ olimpias uxor masculū peperisset sublati in cælū manibus. O deus inquit mediocrē his calamitatē repone. prudens enim rex cognouit magnis successibus fortunā inuidere solitā. & post lætissima quæq; grauissima subseq; uñ infœlicissimū gen⁹ diffortunū ē fuisse foelicē. de q̄ re ē illud in epi. Quæ res plus nimio delectauerit e scūdā. Mutatā quatiēt: Quocirca nō intelligem⁹ poetā hic phibere ne aspiciamus ad futura (id enī insipiētū ē) sed ne curem⁹. si etenī cura corurit. curare est nimis anxia mēte cōplecti. Neq; uerisimile ē atqui tēperamētū in aduersis positū uelit & nō in lætis? In aduersis autē adhibendū docet dicens. Et amara læto tēperet risu. Lento risu dicit nō nimīū profuso sed maturo & remissiore. Est autē cōtra decorū si in aduersis letissimos nos cohortaret. quia ut inquit Tibullus. Hey mihi difficile est imitari gaudia falsa. Difficile est tristi fingere. mente iocum. Nec bene mēdaci risis componit ore: Nec bene sollicitis ebrīa uerba sonāt. læto ergo risu signate dicit. Nihil est ab omni parte beatū. Prouerbia (ut supra diximus) pulchre ad cōsolationem adhibent. ut apud Virgiliū de ludo. Nullus ubiq; pōt foelici ludere dextra Et nomētanus amicū. Nasidienū sic solat in ultimo sermone. Heu fortuna quis ē crudelior in nos. Te deus ut semp gaudes illudere rebus. Humanis. & paulo post. Hæc est cōditio uiuēdi aiebareoq; Responsura tuo. nūq̄ est par fama labori. Ab stultis clarū &c. Prosequit exemplis illud de uerbiū. Nihil est ab oī pte beatū Quia si cui clara uita dat: breuis admodū esse solet. Et si alii lōgiuscula: multis miseriis cōficat. Achilles qdē clarā uitā habuit sed p breuē. Tithonus prælōgā: sed in cycadā cōuersus ē De achille apud homerū primo Iliados habet

Achillex

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

cōq̄stio eius ad matrē thetidē. & Thetidis ad iouē. Verba homerica hoc fo/
 nat. Sed tu si uales cōplectere & suscipe causas meas & uade in cælum & ioui
 supplica: si unq̄ aliquid uel uerbo iuuisti mentē & cor iouis aut opere. Sape
 enim in patris atriuq̄ audiui iactātem: quādo dixisti q̄ nigratori nubiu ioui
 saturnio sola inter deos imortales indecorā cladem repulisti: quando ipsū
 colligare cælestes uolebant alii. Et iuno & neptunus & pallas minerua: sed
 tu illum uadens dea liberaisti e uinculis celeriter uocans briarea centūgēmi/
 nū quē homines egeona uocant omnes. Si igit demeruiſti iouē fac memor
 beneficii mihi hoc repēdat pro honore mihi restituēdo ut troiani superiores
 sint. Quarū rerum tu monens Iouē si aliquo modo uelit troianos excurrere
 Græcos aut ad puppes & circa mare habitare & impellere occidētes & mo/
 rientes græcos: ut cognoscat Agamēnonq̄ in suū damnū imperauit. Re/
 spondet mater primū dolens q̄ eum breuis uitā genuerit & contemptibilē.
 electionē enim ab ioue acceperat. Postea respondet Thetis lachrymas ef/
 fundens. Si igitur intellexissem te in hos futurū labores non debebam nū/
 trire. quādo citum fatū habes & uitam ingloriam: es enim breuis uitā & mi/
 ser supra omnis. Et ideo te peperit mala forte in domo mea. Sed mane hic
 ad naues: ego ibo ad olimpū niualem: ut si forte possim ioui persuadere. Tu
 autē iratus græcis fedebis apud naues & penitus quiesces a bello. Quia Iup/
 piter ad oceanū ad irreprehensos æthiopas est ad conuiuū. Omnes autē dei
 secuti sunt. duodecimo autē iterū ueniet in cælum: & tūc postea ibo ad iouis
 æreum tectū: supplicatū & ipsi persuadebo ut uelit tutari honorem tuū. Sic
 locuta thetis discessit. Illum autē liquit ibi iratum in aīo gratia benecictā
 mulieris: quā uī ipso inuito abstulerat. Et paulo post. Sed ille irascebat iuxta
 naues sedēs ueloces generosus pelei filius pedibus uelox achilles. Neq̄ unq̄
 in contionem uerſabatur glorificantē hominē. Neq̄ unquā in bellū. sed cō/
 sumebat carum cor ibi manens: cupiebat autē clamorem & bellum. Quan/
 do ex illo. duodecima fuit aurora. Et tunc iam cælū iuerūt dei semper existē
 tes omnes simul: Inppiter autē dux erat. Thetis autem non obliuiscēbatur
 mandatorum filii sui: sed ipsa emerſit ex fluctu maris aëria. conscendit ma/
 gnum cælum & olympū: Inuenit alti tonantem saturniū seorsum sedentem
 ab aliis in summo uertice multicollis olympi. Nunc utiq̄ ante eum conscē
 dit & accepit genua: sinistra. Dextra uero mentum capiens Supplicans allo/
 quebatur iouem saturniū regem: Iuppiter pater si unq̄ te inter deos iuui uel
 uerbis uel re: hoc mihi perſice desiderium: honora mihi filium qui celer/
 rimā mortis aliorum natus est ipse rex hominū agamēnon ignominā fa/
 cit auferens ei premiū & ipsum priuans. sed tu ipsum honora o cælestis con/
 ciliarie Iuppiter. Tantisper adde troianis robur. dum græci filiiū meum ho/
 norent & augeāt ipsum honore. Sic ait. Illam autē nihil allocutus nubiu ag/
 gregator Iuppiter. Sed tacitus diuſederat. Thetis autē sicut tetigerat genua:
 sic tenebat inharēs & interrogabat secūdo. Rurſus uerū qddā iā mihi postea
 pmitte & anue uel nega. Postq̄ nullus iest deis metus. ut bñ scia quātū ego
 inter oēs ignobilissima dea sum. Ille autē ualde suspirans affatus est nubium
 aggregator iuppiter: Certe iam pernitiosa facta es quoniā me iimicari man/
 des iunoni: quādo me lacerat cōuiciatoriis uerbis. hæc autē & gratis semper

inter imortales deos conuitiis afficit & me ait pugna troiani auxiliari. Reliqua uide primo Iliados. hoc ergo apud Homerum est. Thetis quoniam Ioui auxilium tulerat acceperat pro filio conditionem breuis quidem uitae: sed gloriosae quam utramque habere non potuit. Cum uero Agamemnon ablata Creseide achilli Breseide puellam abstulisset. Achilles indignatus abstinuit a bello: in qua re maximam gloriam consecutus est. eo enim cessante graecis saepe in turpem fugam uersi sunt saepe oppetierunt. eo autem iterum pugnantem iterum uictores effecti unde clarum fuit omnem exercitum salutem in uno achille consistere. Quia uero uerba homerica posui. ut etiam figmenta partim ex me intelligas. accipe haec. Neptunus. i. aqua. iuno. i. aer. & minerua. i. aether uoluerunt colligari iouem. ipse enim est anima mundi & magnus ille spiritus qui omnia intus alit. uel intelligunt quod chaos in quo elementorum erat confusio iouem. i. uirtutem uitali continuerat: sed Thetis quae uirtus generatiua est ipsum liberauit. Quod apud aethiopas iouem dicit manere & duodecimo rediturum. Macrobius per iouem solem intelligit: qui. xii. horis apud aethiopas tanquam antipodes est. Alii dicunt ipsos primos fuisse religionis autores. Plato etiam dicit iouem cum ceteris deis in. xii. exercitiis (propter. xii. zodiaci signa) diuisos ad aethiopas solitum ire. homerus ergo scite subticuit substantiuum dicens duodecimo. non addens die. neque aliud quicquam. Quod autem in niuali olympum dicit ad olympum increta. unde Iuppiter ortus alludit. confundit enim res hominum & deorum. Nam dum deos introducit Humanam uitam describit: quo circa Iunonem timet iuppiter: eamque consilia celat: Dicitque obiurgari solitam etiam sine causa: & multa alia quae mulierum conditionem notat. Quia igitur achilles breuis uitae fuit quamuis clarus patet quod nihil est ab omni parte beatum. Graphice autem haec omnia quae modo diximus Horatius duobus adiectiuis tetigit dicens. Clarum achille. Abstulit cita mors. Mortem autem eius homerus non describit: sed ut dicit Statius in hectore tracto sistit: Neque uero decore eius mortem excutis fuisset cuius uitam semper laudauit. gloriosissimum autem eius facinus fuit hectoris occisio: quamuis non desint: qui e diuerso ipsum ab hectore casum dicunt. Ad imitationem autem Homerum. Virgilio. morte turni opus suum de Aenea claudit. Quapropter suffragandum non est Donato & aliis qui Virgilium nisi praeventus morte fuisset. xxiiii. libros compositurum fuisse dicunt & usque ad Augustum res gestas inclusisse. Nam quod dicit Genus unde latinum. Albanique patres atque altae moenia romae. Non indicat ipsum de Albanis patribus uoluisse scribere: aut de ipsa roma: sed operam praecipuum esse ut scribat de eo uiro a quo genus latinum quod mutari potuit sub suo nomine permansit: a quo albini patres. atque altae moenia romae orta fuerunt. Multa autem sunt quae ipsum uel ultra progressurum fuisse indicant. primum quod Homerum utraque uolumina senis libellis aequiparare uoluit. quia igitur ad imitationem odyssae uirum sex libris perscripsit uerisimile est ipsum armanum pluribus fuisse perscripturum. Deinde ut modo dixi. si Homerum imitari uoluit in gloriosissimo Aenea factum persistendum fuit. Tum quod de morte eius uiri dicere ne phas fuit aliter quam in primo dixerat. Sublimemque feres ad sidera caeli magnanimum aeneam. Tertia dum latio regnante uiderit aetas &c. Nouissimo quod si albanos romanosque reges scripturus fuisset: non eos in sexto tanta anxie recense fuisset. Nec in descriptione clypei aeneae romanae gesta tetigisset. Sed nimium de uagamur forte inepti magis quam iutiles. De morte autem achillis alii hoc tradunt.

Mors achil/
lis

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Postq̄ polyxenā priami filiā induciarū tēpore incautiſſe p̄ſpectā depibat fœdus omittēdi belli cū troianis ſe p̄cuſſurū recipiebat: ſi eius mō potiret̄ con nubio. Spōdet priamus. ille quoq̄ fidē dat ſibi uxorem fore. Interea ab eo ceſſatur. arguit partim perſidiæ partim effœminati animi. puocatus igitur a ſuis bellū iſtaurat: fœdus uiolat. Troiati aut̄ quos ignaros rerū putant: die nuptiarū inſidias pararūt. Nā paris: dum in tēplo apollinis uirginē duceret: poſt ſimulachrū dei latitās calcē eius. telo percuffit. in qua ſola corpis parte letali uulnere confici potuit. Nam Thetis mater eius duxerat ipſū ad ſtygeā paludē: imortalēq̄ ad quācūq̄ partē aqua pertingeret reddidit: ſed dum mi mio ſtudio ipſum ſtygis aquis obrueret. poſteriores pedū partes quib⁹ ipſū tenebat nō mutatis manibus. ab ipſa ſtyge arcuit. itaq̄ in ea ſola parte mortalis maſit. Quā rem ubi animaduertit querit̄. Thetis apud Spatiū in achilleide dicens: ſi te ſtygis amne ſeuero Armaui torūq̄ utinā. Quia uero paris eas partes ferire potuit dicit Virgilius ipſum phœbo duce hoc effeciſſe. unde in ſexto Phœbe graues troiæ ſemp̄ miſerate labores dardana qui paradis direxti tela manuſq̄ Corpus in æacidæ. Et hæc de achille. Tithonus laume dontis frater & priami patruus relicto fratri imperio in oriētales partes con ceſſit: ubi rerū ampliter potitus ab aurora adamat̄: eamq̄ cōiugem ducit: ex qua mēnona genuit quem Homerus Troianſ auxilio ueniſſe dicit in nigris armis quæ mater ab uulcano impetrauerat. unde Virgilius Nūc quibus auroræ ueniſſet filius armis. & alibi. Et nigri mēnonis arma. Tithon⁹ aut̄ ſenio cōſectus in cycadā uertit̄. ut eſt apud Ouidiū. Quod igit̄ fingit̄ quia ſenilem garrulitatē imunito iam corpore retinuit. unde ad rem reſpexit Horatius dicens. Longa tithonū minuit ſenectus. Quod uero aurorā duxit teſtat̄ Virgilius in quarto Aenei. Et iā prima nouo ſpargebat lumie terras Tithoni cro ceum linquēs aurora cubile. Quæ res efficta eſt propterea q̄ orientales plagas. unde aurora naſcit̄ obtinuit. Clareſcit ergo nihil ex omī pte beatū: quia aut breuis aut laborioſa ætas omnibus dat̄ unde in de arte poe. multa ſenem circūueniūt icōmoda. Et apud Iuuenalē ſatyra decia qd̄ aliud canit q̄ in ſœlicē ſenectā tot morbis. tot aduerſis. malisq̄ opprimi. Et mihi forſan tibi qd̄ negarit Porrigit hora. Dictiones quæ tēporis partē certam importāt ut hora: dies: annus. ætas. ſi pro tempore accipiant̄. adhuc p̄portionē ſeruant. ut hora pro breui tēpore ſemper capit̄. ut illo. Et quācūq̄ deus tibi fortuna uerit horam. id eſt quodcūq̄ breuiuſculū tēpus. Dies aut̄ pluſculū tēpus notiſicat: quocirca epitheto iuuat̄: ut quā nec longa dies pietas neq̄ mitigat ulla annus uero lōgū ſatis cōnotat. ut apud Terentiū dū comūtur dū conat̄ anus eſt. i. lōgū tēpus ætas uero adhuc lōgius ut iam dudū atarē. i. ualde diu. quā tū durat ætas Itaq̄ hora me iudice. hic paruū tēpus ſignificat ut ſit ſententia Nihil eſt ab oī parte beatū. quia neq̄ achilles in bello neq̄ Tithonus i ocio iam plene beatus fuit. at ne tu quidē q̄ omēs diuitias poſſides. Immo nō longius a beatitudine ſum paup̄: q̄ tu opulentiffimus: quādo quidē fortaffis hora mihi porriget ultro offeret quod negarit tibi. hoc eſt fortaffis tu cras lan guebis ego ualebo. tu ſpoliaberis ego ditabor: tu morieris inſœliciter: ego beatus uiuam. Nō ergo res hoīem beatū facit: quā tam cito amittere poſſumus. Te greges centū &c. ſpecificat & declarat illa p̄noīa tibi & mihi. tibi

Tithonus

Dictiones tēporales

inquã quẽ centũ greges siculãq; circũ mugiũt uaccae. mihi autẽ cui Spiritum
 graiã tenuẽ camœnã Parca nõ mēdax dedit Ordo est centũ greges supple
 balant circũ te & cētum siculã uaccae mugiũt circum te: & equa apta quadri
 gis tollit tibi hīnitũ & lanã bis tinctã aphro. id est tyriõ murice hoc ē diphā/
 ba tyria uestiũt te. at parca nõ mendax dedit mihi parua rura & tenuẽ spiri/
 tũ graiã camœnã id est lirici carminis cuius graii inuētores: & spernere ma/
 lignũ uulgus. Grex dicit̃ a cōgregando quacũq; ergo aialia gregatim pa/
 scunt̃ gregem cōstituunt. Quinetiã de omni aialium cōgregatione grex di/
 citur Cicero Cædit gregẽ armētorũ: Armenia autẽ tamẽ maiorũ animaliũ
 sunt: ab armis ut uolũt dicta. Solet autẽ grex maxime ad oues referri. q̃ si hic
 ita ponat̃ nõ dices centũ greges mugiunt circum te. Mugitus enĩ propriã
 thaurorũ est. unde Virg. secũdo Aenei. Qualis mugitus fugit cum saucius
 aram. Thaurus & incertã excussit ceruice securim. Vacca boant. Vtrũq; ta/
 men uttiq; cōuenit. unde hic mugiunt uaccae. Seruius autẽ ostendit apud Vir
 giliũ nõ raro duo cōstructibilia cũ uno tertio poni: quorũ alterũ dumtaxat
 illi conuenit. Alterius uero appositiuũ foris acciendũ est. Vnde illud in. xii.
 Disce puer uirtutẽ ex me uerĩq; laborem fortunã ex aliis: supple elige. Non
 enĩ potest quis fortunã discere: sic hoc loco. uaccae mugiũt & greges supple
 balat. uel accipe gregẽ generaliter. & tñ p̃ solis thauris epithetõ admittet:
 Siculã uaccae laus a loco. sunt enim illic optima pascua. unde in buco. Mille
 mœ siculis errant in montibus agni. In italia autẽ magnorũ uitulorũ copia
 dicit̃. unde secũdũ Gelliũ italia nomẽ quidã deducunt. Tibi tollit hinnitũ
 uersus hypermeter quia abundat syllaba quã legitime persequẽtẽ uocalẽ
 abiicit̃. Sicut i sexto Aenei. quã gratia curruũ. Armorũq; fuit uiuis &c. Sũt
 tamẽ qui malint utrobĩq; dictionẽ cōcidere q̃ hypermetrũ facere. legentes
 in Virgilio currum pro curruum: & hic hīnitum pro hinnitũ. Cum tamen sã
 pissime cogãtur ipsum admittere. leges ergo rectius hinnitum. & est hīni/
 tus equorum: nomen ab re ipsa & sono uocis uersum. Quando autem equa
 hinnitum tollit signum ē generosi animi: facit autẽ aut pulli aut maris desi/
 derio. Apta quadrigis. altera laus. nam quadrigis quã ex quattuor equis sũt
 optima quẽq; addicũtur inuenta. Aphro murice. id est purpura tyria quã
 ga bis tingitur dibapha a grãcis uocatur. Purpura autem conchilis species
 est quã minor maiorq; inuenitur: sed minor buccinum appellatur. Viuunt
 purpura septem annos liquor ille quo uestes inficiebant̃ in mediis saucibus
 est in candida uena: neq; extrahitur nisi a uiuentibus. Nam illum simul cum
 uita euomunt. Purpura ait Plinius in de naturali historia. Distinguebat
 Senatores ab ordine equestri. Lingua ipsius purpurã est digitalis: sed tan/
 ta illi inest duricies: ut reliqua conchilia perforet: et sic pascatur. A qua dul/
 ci necatur: alioquin capta uiuit sua salua quinquagenis diebus. Variis in lo/
 cis cupiebatur. maxime circa tyrum & circa tenarum promontorium la/
 conicã regionis. Varii colores ex uarietate coquendi: atque ex uaria/
 rum rerum admixtione fiunt. Laudatur Tyrius qui in colorem sanguinis
 concreti nigrans aspectu: idemq; suspectu refulgens. Vnde ab Homero san/
 guis ipse purpureus uocatur. Et apud Virgiliũ. Purpuream uomit ille
 animam. Cornelius nepos qui sub Augusto uixit uiolaceam purpuram:

Grex

Mugitus

Purpura

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

Murex

tunc in precio fuisse cōmēorat: fuit & bibapha. i. bifincta: fuit & amethyftus al. pilli precio feu colore noīatus. Hic color rufus tyrio admifcebat. unde erat Tyriamethyftus. Purpura itidē cocco admixta colorē fufcipiebat quē bifinū appellāt. Longior (inquit landinus cuius hęc uerba) fim fi quæ de purpura a Plinio fcribunt in mediō proferā. Verū Seruius addit & nigriorē colorē quaefitū quē a ferrugine nominat Virgilius in Georg. Cum caput obfcurnitidū ferrugine textit. Et alibi. Et ferrugine clarus hibera. Hęc landi/ nus hoc loco. Idē fecūdo Geor. ad illud. Illum nō populifafces nō purpura flexit. Semp Romæ fuit ufus purpuræ. ut ait Plini. Sed Romulo in trabea. Tu. hostilio in toga pratexta & latiore clauo Tēpore cornelii nepotis uiola cea purpura uiguit. deinde rubra tarētina. inde cōfule Cicerone bibapha ty/ ria. Hęc ibi. Hoc loco idē fic pergit. Sed ut ad poetā redeā. Bis tinctæ. i. biba phæ. Murice p purpura pofuit. Virgili. Tyrioq; ardebat murice lena. Nō/ nūq; murex afperitatē fignificat faxi: Idē in quinto Cōcuſſæ cautes & acuto in murice remi. Obnixi crepuere. Muricē mutian? ait eē latiorē purpura: ne/ q; afpero neq; rotūdo ore: neq; in āgulos pdeūte roſtro: fed fimplice cōcha utroq; latere feſe colligēte. Latēt aut ut inqt Plini? circa canis ortū & uerno tēpore cōgregāt. Aphro ut oēs cōmētarii dicunt pofuit p Tyrio: qa inde Carthagineſes qn & aliæ inqt Lan. plures in aphrica erāt phœnicū coloniae Spm̄ tenuē. i. ſubtilē: purū ſimpidū & æthereū. nō enī hoc loco accipio te/ nue. i. pauperē: qa ut ſupra diſputauim? minerua quæ dea īgenii dī ē purior ille & ſupior ignis quē & æthera uocamus. uñ poeta nō oīa piguia præter īge niū ſibi optat ī fermōibus cū dicit Pingue pecus dño facias & cætera præter Ingeniū. Graiæ camænæ. i. liricæ a græcis inuētæ uel reuera totius poetices cui? græci primi ſtudioſi fuerūt. Idē exoptat ī primo oīm carmiē. Me doctā/ rū hederæ præmia frōtiū. diis miſcēt ſupis me gelidū nem? Nympharūq; le ues cū ſatyris chori Se cernunt populo: ſi neq; tibias Euterpe cohibet: neue polymnia Leboū refugit tēdere barbaton. Quod ſi me liricis uatib? inferis Sublimi feriā uertice ſydera. Idē ad apollinē. Frui paratis & ualido mihi La/ toe dōes: at pcor itegra Cū mēte. nec turpē ſeneſtā degere nec cythara carē tē. Parca nō mēdax dedit. uult ſibi a natura fatoq; datā eſſe poeticen: aliter enī fruſtra conaret: qa ut aiunt poetæ naſcūt: magiſq; benignitas natura: q̄ doctoris diligētia ad uerū poetā facit. Parca ergo nō mēdax: qa fatoq; quorū pœæ ſūt admīſtratrices cert? ē cardo. Dari quoq; ad fata p̄tinet. ut ē mihi hoc datū &c. Malignū uulguſ ſpernit/ q; a ciuili admīſtratiōe īmunis ē. ſicut ip̄e poeta nō: q̄ ut atteſtat in prima epiſtola potuit cū eēt ī dignitate. iudiciali of ficio ſūgi: ſed quia cognouit paucos ī foro ciuili ſeneſcere: oēſq; reipublicæ admīſtratores p̄pter malignū & infidū uulguſ in piculo pereūdi eē: ſeſe ad ocia auocauit. unde ait. Quod ſi me populus roman? forte roget: cur Nō ut porticib? ſic iudiciis fruār iū dē. Nec ſequar: & fugiā quæ diligit ip̄e uel odit. Olim qd uulpes ægrota cauta leoni. Rñdit referā: qa me ueſtigia terrēt. oīa te aduerſū ſpectātia: nulla retroſū Belua multorū capitū es: nā qd ſequar aut quē? &c. qb. uerbis tāgit apologū eſopi. Cui? qm̄ ad rē nr̄am cōducit hęc ſū/ ma ē. Leo rex aīaliū ægrotus oībus feris ut ſe uiſitēt & in curiā cōueniāt edi/ xit per p̄conē. Venerat ceruus. uenerat caper. uenerat aper. uenerat urſus. &

reliqua id genus aialia/ quæ singula p necessitudine sua leo deuorauit. Tan/
 deuenit uulpecula scrutabûda uestigia ad regiã tendêtia & cû oia intro nulla
 intus ferri uideret ad ostiû curiæ stabat pspectâs: quæ cû leo famelicus, pspi/
 ceret: nec tñ se q̄ sauci? esset leuare possiet: huc ades inquit amica quid p spe/
 ctas. Nêpe inquit uestigia rex metuendissime terrêt me. uideo multa aialia
 istuc uëraste: sed egressum nullû. bñ sit inquit regiæ maiestati: ego priuata de/
 gam in securitate. Simili modo & Horatius populû uitauit. quia belua multa
 rû capitû est. quod uni eni placet alteri displicet. Vñ est Tot capita tot sensus
 Verum qui priuatus degere potest: potest malignû spernere uulgu. Ad quæ
 fatis sequens ode conformis est.

Ad crispum Salustiû de liberalitate.

Vllus argento color est auaris

n Abdito terris: inimice lamæ

Crispe salusti: nisi temperato

Splendeat usu

Viuet extento proculeius æuo

Notus in fratres animi paterni

Illum aget penna metuente solui

Fama superstes

Latius regnes auidum domando

Spiritum: q̄ si lybiam retotis

Gadibus iungas: & uterq; poenus

Seruiat uni

Crescit indulgens sibi dirus hydrops

Nec sit impellit: nisi causa morbi

Fugerit uenis: & aquosus albo

Corpore languor

Redditum cyri solio phrahatem

Dissidens plebis numero beatum

Eximit uirtus populumq; falsis

Dedocet uti

Vocibus: regnum & diadema tutum

Deferens uni: propriamq; laurum

Quisquis ingentes oculo irretorto

Speçtat aceros.

Vllus ar/
 n gëto. Car

mê est en

deca syllabum sa

phicû in trib? pri

mis uersibus: q̄/

lia superiora ar/

gumentû quoq;

non dissonum a

prapositionis. Ordo

quoq; uerboru

minime implici/

r?: proinde Acro

ne paucis additis

nûc cõrêti erim?

cui? hæc uerba.

ACRON Nul/

lus argëto color

est auaris abdito

terris. Auaræ eni

terre dicunt: cû

id in se recipiunt

quod nō amplia

to reddût sceno

re. Salustium cri

spû alloquit hi/

storiographum:

eqtē romanû au

gusti amicum li/

bertatem & ma/

gnificetiã animi

eius describens.

Argentû autem

pro pecunia ab/

dita in thesauris

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

dixit: Sensus autem hic est. diuitiarum splendore nullū esse nisi honeste in usu fuerit. Auaris autem recondendo crescit sola cupiditas: ut Iuuenalis. Crescit amor nūmi quantum ipsa pecunia crescit. Vnde & hydropici morbo comparauit hoc uitium quod nimietate sitis & potus desiderio crescente agritudine uelut uterus auget. Inimicā lamæ. Lamam p̄ infabricata & rudi materia argenti posuit: quæ obscurat ab auaris celata & uult intelligi Salustium non occultare diuitias. Temperato usu: ne crederetur prohibendo auraticā suadere luxuriam. Viuet extento procleius æuo. in perpetuum ut Viuisq; p̄ ora feretur. Proculeium equitem romanum laudat amicum Augusti: qui pius sic erga fratres suos Scipionem & Murenam fuit: ut spoliatis bello ciuili patrimonium suum ex integro diuideret: quod cum eis iam ante diuiserat Animi paterni. qui paternū fratribus impenderet amorem. Illum aget penna: id est ducet per noticias omnium fama superstes: quæ boni facti perpetua manet. Nec penna eius: id est uolatus ad posteros solui potest. Volare enim famam & Virgilius ponit Fama uolat pulsum regnis cessisse paternis Idome nea ducem. Latius regnes audum domādo spiritum. Latius inquit regnes cupiditatem uincendo q̄ si per uniuersum mundum possessiones extendas.

Proculeius

Gades

Gadibus iungas. Gades autem oppidum est in hispania a poenis conditum aut quia in parte africa ponitur quicquid freto aut gadibus separatur: ideoq; utriq; poenum dixit locis diuisum. Vel certe quia carthago & in hispania est quam Spartaciam uocant. Vterq; poenus. i. orientis & occidentis africanus: Indulgens. impendens. ut Indulgent uino & uertit crateras ahenos. Dirus

Hydrops

Hydrops. Hydrops subcutaneus est morbus de uitio uesicæ natus cum anhelitu fetido & inflatione turgente. Est autem hydropico proprium: ut quāto amplius bibit: tāto amplius sitiāt. Dirus perniciosus. Albo pallenti ut Persius Turgidus hic epulis atq; albo uentre lauatur. Diffusus enim humor omne inficit corpus. Sensus ergo est: ac si diceret. Sicut sitis nisi agritudine uicta non tollitur: ita auaritia & cupiditas nō satiatur nisi ante animo in sanitatem continentia reuocato.

Phrahates

Redditum cyri solio phrahatem. Cyrus qui primus regnauit in perside. Phrahates rex persarum cyri filius. hic a parentibus destitutus regno pulsus est: & a pragmenis philosophis indorum susceptus & educus est. Postea regno redditus magno iustitia & continētia documēto gefit imperium. Alii dicūt ei ab Anthonio ademptū imperiū & per Augustum postea restitūtū. Vult ergo ostendere non sicut uulgus putat beatam uitā reghabēs aliquid cū insipientibus & plebe cōe. Ordo est. Virtus beatorū. i. sapientia quæ nō est apud plebē diffidens nūero plebis eximit Phrahate redditū solio cyri. & regnū & tutū diadema deferēs uni. & ppriā laurū. dedocet populum uti falsis uocibus: Quisq; scilicet spectat ingētes aceros irretorto oculo. Nā q̄ si superiora exponēdo hic dicit. Eximit effert. Dedocet: dedocere cupit: desuescit: aut dissuadet populū br̄m dicere eū: q̄ diuitiis utat. aut certe loq̄ falsū pp̄ hoc q̄ factiōe eiecit Phrahates regno sit. Propriāq; laurū. p̄ laurea hoc ē sp̄ali gloria q̄ nō uirtuti exercitus sed prudētis cōtinētia debet p̄petua. Irretorto. irreflexo a iustitia uel a cōtinētia oculo ad cupiditatē. Aceruos pecūiæ cumulos. Virg. Ac uelut igētē formicæ farris aceruū Cū populāt. hac Acro.

11 Vllus argēto &c. Crispus Salustius historiarū nobilissimus scriptor prodigalitatē uitio notatus est: ut ex eius uita oībus cōstare pōt. eā rem Horatius amico uocabulo liberalitatē interpretari uidet: com mēdat siquidē splēdidum rerum usum. Qua in re admoniti scimus poetas & oratores dū panagyrica cōscribunt: non semper describere quales uiri sint: sed quales esse deberet. Itaq; hoc loco Salustiū ad temperatū usum adhortatur. siue ex prodigalitate in qua iuuenis laborat: siue reuera ab auaricia ad quā iam senior pronus erat: faciūt enī omnia quæ hic ponūtur potius cōtra auariciam q̄ prodigalitatē. Vtitur autē statim in principio metaphora a uasis argenteis quæ nisi in temperato usu sint nō splēdēt sic nec argentea pecunia nitorem habet nisi in usu sit. Auaris terris dixit: quia ut dicit Acron nihil ultra sortē reddūt. Vel auaræ terræ ab effectu sunt ut. iiii. A enei. Heu fuge crudeles terras fuge littus auarū. Vel ideo auaræ terræ. quia postq̄ quis argentū defodere cōperit indies magis effodere cupit. Fama superstes dicitur quæ superstat. i. perstat & manet uiuens ubi is de quo fama habet occiderit. sicut homo supstes dicit: qui reliquis defunctis superuiuit. quia autē ex longo senio deliramus: supstionē dictā uolūt a supstite. Latius regnes ex stoicorū paradoxo solū sapientē esse diuitem. auidū spiritum quia res nō uituperatur sed cupiditas. unde dictū a saluatore nostro. Beati pauperes spiritū: quā rem non miraberis ab aliis quoq; dictam. quia uerū uero semper quardat Vterq; pœnus: id est tam is qui in hispania q̄ is qui in punica regione ē. Remotis hic nomen est. & est ordo tū regnes latius domando spiritū. i. animi cupiditatē: q̄ si iūgas lybiā gadibus remotis. i. longinq; a lybia. Et uterq; pœnustā is q̄ i gadibus est q̄ is qui in lybia seruiat tibi uni. Gades hispaniæ urbs est nō p̄cul a calpe colonia tyriorū ut Straboni placet. ponit ergo p̄ hispania quæ angusto freto ab africa diuidit. solet autē poni p̄ lōgissima occidentis plaga. Vñ Iuue. in p̄ncipio decimæ. Oib; in terris q̄ sunt a gadibusq; Aurorā & gangē pauci dignoscere p̄nt uera bona &c. Hydrops. hydrophisis græcū uocabulū latine subcutaneus morbo dicit: quā sub cute aq̄ sit q̄ ueter tumescit. Vñ ab aq̄ quæ græce ὕδωρ dicit denotat. Et q̄ ignis & aq̄ cōtraria sūt: ignis uero q̄ calidus nigredinē inducit cōsequēs ē ut aq̄ frigida albedinē pariat Vñ dixit albo corpe. Redditū cyri. Vidimus ordinē acronis. poterim etiā faciliter sic cōstruere. Virtū dissidēs numero plebis. i. sapiētia q̄ paucis cōtingit & a numero. i. multitudine plebis dissidet. eximit phrahātē beatū. i. fœlicē redditū folio cyri. i. impio p̄fidis nūero plebis. i. facit ip̄m egreginm & dedocet populū uti. i. docet ne populus utatur falsis uocib; appellādo reges beatos. Virtū inq̄ deferēs regnū & tutū diadema & p̄pria. i. meritā laur. uni. i. soli subaudi illi q̄q; .i. quicūq; spectat ingētes acruos. i. cumulos auri & argēti. oculo irretorro. i. nō reflexo p̄ cupiditatē. Cyrus rex persarum primus fuit a cane ut inquit Iustinus mirifice nutritus. quem diuitias in amicis habuisse quos diuites & beneficos effecit litteræ attestātur. huic filius inquit Acron Phrahates successit. Sed meo iudicio de eo nunc non loquitur: immo de eo cuius in epistolis sic meminit. Cantaber agrippæ claudi uirtute Neronis Armenius cecidit ius imperiumq; Phrahates Cæsaris accepit genibus minor.

Phrahates

Vbi Acron Phrahates rex persarum fuit quē pulsū a ciuib; regno reddidit

QVARTVSMORALIVM SILVARVM

caesar. hic aurē uict⁹ Tyberio se ædidit. Et signa romana quæ capta cū Crasso fuerat reddidit. Dicit ergo poeta n̄ hic. Nō eū diuitem esse atq; beatū q̄ magnis ditionib; præsidet. sed cui uirtus cōtingit: q̄ diuti⁹ sine cōcupiscētia aspicere pōt: atq; eas sine dolore amittere. Is etenī solus liber est: quem neq; res neq; aīmus seruitio premit. Postq̄ ergo Phrahates redditus ē imperio didicit fallam eē opinionē existimatiū solos reges beatos eē. imo cognouit eū beatiorē q̄ nihil nimitū cōcupiscit: atq; ita nil ægre amittit: q̄ qui omnia possidet. Quod aut̄ hic redditus sit folio Cyri nō facit ut credam⁹ ip̄m fuisse filiū Cyri sed successorē dūtaxat. Nā ut de Latino docet Virgilius in septimo ubi dicit. & folio medius cōsedit auito. reges solū regale cōseruabāt in quod coronā di recipiebant. Itaq; folio cyri. i. regno cui⁹ coronā in folio suscipiebāt. Soliū aut̄ regia sedes dicit̄ eo q̄ olim erat solida. i. ex solido ligno uel lapide: ne primas aut iūcturas q̄s regē adoriri posset. Dissidēs. i. diuisim sedēs: cōponit̄ a dis & sedeo quia media ē breuis. Numero. i. multitudine ut. ii. A enei. Illicet obrui mur numero. Dedocere ut alio loco diximus est cōtrariū eius quod est docere. hoc ē docere falsum esse quod q̄s didicit. Dedocet ergo populū uti falsis uocib⁹. i. docet populū ne ampli⁹ reges beatos appellet p̄pterea q̄ late regnent ut solitus est. Diadema est fasciā linea q̄ reges caput priusq̄ corona ip̄onere cōcūligabāt. Nā διαδῆμα græce cōcūligo significat. Quapropter cū Pōpei⁹ p̄pter ictū crus obligasset fascia audiuit a prætereūte plebeo mordax illud dictū. Nihil interest q̄ parte corporis diadema ferat Pōpei⁹ dū modo regnet. At Alexander uehementer suos offendit: cū post uictoriā habitā de perlis: deposito lineo simpliciq; diadematē patrio: perficū auro purpuraq; ornatū sūpsit. Irretorto decōpositæ formæ ē simplex enī est tortū. cōpositū retortū. decōpositū irretortū: torq̄mus oculū ad rē aliquā q̄n affectate aspicim⁹. Retorq̄tur oculus ab ipsa rē q̄n species rei uisæ poculū susceptæ attrahūt ip̄m & retorquet̄. i. cogunt ut secūdo iā captus amore respiciat. uel reuera repellūt uiolēter ip̄m oculū ut etiā mentē tangāt sicut aqua retorquetur q̄n uiolēter repellit̄ sicut de Tybri primo carminū dicit. Vidim⁹ flauū tyberim retortis littore ethrusco uiolēter undis &c. Irretorto ergo oculo aspicit qui uidet dūtaxat neq; mouetur cupiditate.

Sequitur quartus Siluarum in sitam
continens de uoto faciundo.

Res ordines siluarū iā cōposuimus. Primū quo terrā colere: nociua
t euellere: frugifera cōserere docuim⁹. Secundū quo fragilē minoris
 mūdi. i. hoīs plātationē demonstrauim⁹. Et tertiū quo maioris mūdi
 fluxā uilēq; siluā largiter deduxim⁹: & neminē in tā uasto mūdanarū
 rerū nemore: beatitudinis fructū colligere posse p̄bauim⁹. Nūc uero nō sim
 plicē ut ī superiorib; sed unā uariis in sitis multiplicē arbore interferem⁹. Quā
 qd optādū sit paucis explicabim⁹. Et ex trib; satyricis quo ordine scripserūt
 tris in sitas cōgregabim⁹. Ex Horatio unā qua discem⁹ simul qd nō optādū &
 qd optādū. Ex Persio: quo sacrificio uota faciūda sūt. Et ex Iuuenale plenissi
 me qd in hac mortalitate optare debeam⁹. Itaq; ne lōgū faciā rē aggredior.

Q. Horatii Flacci primo carminum ode .xxxii.
qua quid ab Apolline petendū sit describitur.

VID
dedi/
carus
poscit
apol/
q

Vid dedicatum poscit apollinem
Vates: quid orat de patera nouum
Fundens liquorem: non opimæ
Sardinia segetes feraces,
Non æstuosæ grata Calabria

li. &c. Metrum du
obus uersibus al
caicum. tertius di
meter iabic? no
uenarius hyper
catalectic?. quar
tus pidaricus. de
quibus oibus di
ctū est in illo car
mine secūdo hu
ius. Heu heu fu
gaces posthume
&c. Argumētū
huius odes Acron
& imitator eius
Porphiri. sic po
nunt. Apollinis
tēplū in palatio
dedicauit Augu
stus: sed Apolli
nē pro tēplo po
suit methonimi
ce. & significat
modestiam uotoꝝ
suorū: negans se
ab apolline quæ
ad cupiditatem
aut auariciā spe

Armenta: non aurum: non ebur indicum
Non rura quæ lyris quæta
Mordet aqua taciturnus amnis,
Premant calena falce quibus dedit
Fortuna uitem: diues & aureis
Siccet mercator culullis
Vina syra reparata merce:
Diis carus ipse quippe ter & quater
Anno reuifens æquor atlanticum
Impune. me pascunt oliuæ
Me cycorea leuesq; maluæ,
Frui paratis & ualido mihi
Latoe dones: at precor integra
Cum mente: nec turpem senectam
Degere: nec cythara carentem.

ætent petere: sed bonā mentē bonaq; corporis usq; ad senectutē præstari cum
lyrico studio. Putat tamē diuerse Hora. Apollinē dedicasse ad quē hæc scri
bit. Hæc Acron. De tēplo ab Augusto dedicato sic Suetonius in uita Augu
sti dicit. Tēplū Apollinis ea parte palatina domus excitauit: quā fulmie istā
desiderari a deo auruspices pnuinciarent addita porticus cū bibliothea lati
na græcaq; quo loco iam senior sæpe etiam senatū habuit decuriasq; iudicū
recognouit. Hæc ille. Ad hoc tēplū omnia idoneoꝝ poetarū opera affere
bātur. Vñ in epistolis Scripta palatinus quæcūq; recepit Apollo. Et Persius.
Ad sacra uatū carmen affero nīm. Malim autē hoc loco suffragari posteriori
opiniōi Acronis ut de Apolline priuate ab Horatio dedicato intelligat. Nā
in carmine pcedēti uenerē in ædē a glycera dedicata uocitat dicēs. O uenus
regina gnidi paphiq; Sperne dilectā cyprō & uocātis Ture te multo glyceræ

QVARTVS MORALIVM SILVARVM

decoram Transfer in ædem. Sicut ergo puellæ uenerem obseruant. ita poetæ in cuius tutela sunt Apollinem. Moris præterea erat: ut uota de simulachro construendo & dicâdo deis facerent. Vñ illud bucolicū Virgilianum ad Dianam. Si proprium hoc fuerit leui de marmore tota Puniceo stabis furas euincta cothurno. Et paulo post. ad priapū. Nos te marmoreū pro tēpore fecim⁹: at tu Si foetura gregē suppleuerit aureus esto. Precaturi ergo a deis ipsis simulacra constituiebant. Vnde Horatius dicit nunc dedicasse Apollinem non ut ab eodiuicias: sed sanitatem mentis & corporis perat. Ordo est. Quid uates. i. poeta poscit Apollinē dedicatū a se uidelicet: quid uates fundens de patera nouū liquorē poscit Apollinē? Nō supple poscit feraces fegetes opimæ fardinia. At precor integra cū mente &c. Dedicare cōposuit est a de & dico. Dicamus aut alicui aliquid: quādo id ipsi soli & peculiariter addicimus. ut quotiēs domū aliquam deo sacrificio addicimus: aut mulierē uniuirō destinamus. Vñ est in primo A enei. Cōnubio iungā stabili ppriāq; dica bo. Dedicare aut augmētum habet. Nā tunc quid dedicat deo quando ipsi sanctū efficit nephāq; est ad alios usus cōuertit. habet aut peculiare notionē præpositio de i huiusmodi uerbis dedo. dedico. destino. deuoueo &c. Nam ut inquit Donatus. Dare est quod repetas. Dedere est ad perpetuū. Damus & amicis. Dedimus tm̄ hostibus. Hæc ille. Dicamus etiā aliis. dedicam⁹ aut soli deo. Destinare quoq; non est ut imperiti putāt mittere. sed aīo addicere. Deuouere est se p utilitate alterius uirāq; suam alicui uouere. ut deuotus deo est qui ne mortis quidē periculo deū derelinquat. deuotus reipub. qui pro reipub. etiā mori paratus est. Vnde Iuuenalis significans uirū alterius sex uisio maxime obnoxiiū introducit dicentē. Quod ni tibi deditus essem deuotusq; cliens uxori tibi uirgo maneret. Poscit Apollinē. uel hoc uerbum satis indicat Apollinē ab Horatio dedicatū. Nā poscimus pprie rem debitā. & ut inquit Donatus imperiose. Petimus precario: postulamus iure quasi rem iustam. Idem Seruius. Idem Valla. Idē Sulpitius Verulanus. attestat: Si ergo poscimus rem debitā: uidet⁹ deus Horatio debere ob dedicatū simulacrum. Hinc est illud Persianū ad Macrinū. Nō tu prece poscis emaci Quod nisi seductis nequeas cōmittere diuis. Dicit emaci prece. quia etiam precibus uide mur emere. Vnde Seneca dicit nihil carius enī q̄ quod precibus. Si ergo qd̄ emimus nobis debetur. bene dixit prece poscis emaci. Apollinē si ad Augusti dedicationē respicis pro templo posuit: si ad Horatii: pro simulacro uel p facello intra cubiculū Apollini dedicato. Vates poetæ dicuntur: qm̄ diuino furore cōcitati uaticinādi. i. predicēdi partes habent. Orat. oramus ore: supplicamus genibus. tunc uero præcipue orare dicimur: qm̄ condita ofone ut oratores rē impetrare uolumus. Fundēs de patera. Formā sacrificādi ostendit sicut Virgi. in quarto. Ipsa tenēs dextra paterā pulcherrima Dido. Tenebat sacrificātes paterā in dextera & uinū effūdebāt. & hoc qd̄ in sacrificiis supērogē. Nā qui inferis sacra ferūt etiā uasa ipsa utpote auaris cōcremant. Vñ in sexto i miseni uisione. Congesta cremant Thurea donadapes: fuso crateres oliuo. Crateres ergo etiā cremabant. qd̄ Stati⁹ etiā in Archemori sepultura factū cōmemorat. Hic uero fūdit de patera nō ipam paterā. q̄ Apollini non inferis sacrificat. Patera aut inqt Acro. i. calice. Est aut uas patulū aptū sacrifi

Dedicare

Dedo

Destino
Deuoueo

Posco

Oro
Supplico

Modus sacrificandi

Nouum

ciis. Vñ illud Virgilianũ. Hic laticis qualẽ pateris libamus & auro. Nouũ li-
 quorẽ fũdẽs inquit Acron. Aut nõ uetus uinũ: ut deos nõ exq̃sitis muneribõ
 placari mōstraret: aut certe nouũ. q̃ noua instaurabat̃ precatio: Hac Acron
 quibõ innuit uetus uinũ in maiori precio esse q̃ nouũ. Quod etiã Virgilianũ
 illud primo Aenei. oñdit Implent̃ ueteris b acchi pinguisq̃ ferinã. Idẽ Plau-
 rus. Idẽ poeta nĩ multis in locis demōstrat. Quod uero dii nõ magnis mune-
 ribus gaudet: sed pura mēte/ ostēdemus in sequenti particula in illo Persiano.
 Dicite p̃otifices i sacro quid facit aurũ. Ego uero potius secũdã opinionĩ cõ-
 sentire: ut sæpe sacrificasse Horatiũ putẽ. atq; nouũ liquorẽ fũdere. Vñ illud
 bucolicũ. Illi? arã Sæpe tener nĩ is ab ouilibõ imbuet agn? ubi Serui? imbuet
 inquit. i. inchoabit. Neq; uero inchoare sæpe p̃ot aras nisi nouas facerent re-
 positis alio loco sepris. At quia poetã oĩno ad sacrificia intẽtũ uideo. ut qui
 Apollinẽ dedicatũ haberet precaturus p̃ ea re quã sibi rarissimã cẽseret. ut po-
 te p̃ incolumitate aĩã & corporis. poti? dicerẽ. nouũ liquorẽ significare pri-
 mitias uini. Primitias aut̃ frugum deis penatibus & lari familiari sacrificabãt
 Vñ est in ser monibus. Et quoscũq; feret cultus tibi fũdus honores: An larẽ
 gustet uenerabilior lare diues. Quia ergo Apollinẽ domi tanq̃ larẽ familia-
 rẽ habebat sacrificabat ei nouũ liquorẽ. i. ut iterũ dicã primitias uini. Nõ opĩ
 mæ sardinia. Opim? dicit pinguis. Vñ Virgili? ubi lydius arua Inter opima
 uirũ leni fluit agmine tybris. Sardinia autẽ insula est in mari thyrreno & in
 parte mōtuosa atq; sterilis magna tñ eius pars agrũ habet rebus oĩbus foeli/
 cẽ præcipue tritico Vñ horreũ romani populi olim habebat. Et q̃a opima ẽ
 cõsequẽs est ut habeat segetes feraces. Seges enĩ ut docet Serui? aliqñ signi-
 ficat terrã. ut i primo uersu georg. Virg. Quid faciat lætas segetes: quo lyde
 re terrã uertere &c. Segetes inq̃t Serui? i. terras. ut horrescit itricis seges en
 sibõ. Interdũ significat culmũ. ut. ii. Aenei. In segetẽ ueluti cũ flãma furẽtibõ
 euris Incidit. Laurẽti? Vallẽsis sic inq̃t. Seges ẽ eorũ feminũ ex qbõ cõficiẽt pa-
 nis nõdũ demessa: nõnunq̃ cõrẽtũ p̃ cõtinete usurpãtes ip̃am humũ ad acci-
 piẽda ipsa semĩa subactã segetẽ uocam? ut Virg. Illa seges demũ uotis rĩdet
 auari Agricola: bis q̃ solẽ bis frigora s̃etit. Si igit̃ usurpatiuẽ seges hic p̃ terra
 ponit̃. bñ dixit Feraces segetes. i. terras fertiles & assidue ferentes. Illa enĩ in
 ax assiduitatẽ cõnotãt. Vñ magna laus ẽ terrã q̃ sit ferax. nec ulla fruge ef-
 foetetur. Vñ pprie dixit Virgi. Laudes feracis prædicemus hortuli. Sin pro-
 prie ponatur pro culmo ut dixi (nam pro ipsa fruge rarius ponitur) bene fe-
 races dixit. Quia segetes spicas ualidas ferre significat. Non æstuosã gra-
 ta Calabriae armenta. subaudi semper Vates poscit: hoc est ego qui sum ua-
 tes tuus non posco grata armenta quia in Calabria magnus prouetus equo-
 rum dicitur. Equina autem armenta grata: id est utilia & accepta sunt Roma-
 nis quippe uiris belligeris. Calabriae æstuosã. dicit q̃a magnis caloribus fer-
 uet. Non aurum supple poscit. de quo Virgilius. Quid non mortalia p̃cto-
 ra cogis Auri sacra fames. Et Tibullus. Admonui quotiens auro ne pollue
 formam Sæpe solent auro multa subesse mala. Non ebur indicum supple
 poscit. Indicum dicit quia in india elephãti sunt quorũ dentes uocant̃ ut iam
 dictũ ẽ ebur. de hoc i geor. India mittit ebur molles sua thura sabæi. Nõ etiã
 poscit rura q̃ lyris taciturn? amnis mordet. i. mordicus arrodit quietã aqua.

Sardinia

Seges

Ferax

QVARTVSMORALIVM SILVARVM

Lyris

Lyris fluvius campaniæ est interfluens urbem minturnensiū. Virgī. & um/ brofæ lyris per regna maricæ. Cāpania aut terra fertilissima est: nā in plano frugifera in mōticulis uini copia nobilitat: usq; adeo ut teste Ply. Veteres di cerent illic summū fuisse liberi patris cū Cerere certamen. Quia ergo ad ly/ rim locus nō saxosus est & proinde mollis. Bene dicit amnis taciturnus quia tacite labitur. mordet. i. corrodit mollē & pingué ripam. Et quia de monte nō precipitat dixit quieta aqua. Amnis autē ut dicunt/ est sic dictus ab am qđ est circū & no nas. quia enī non cito preterfluit circū mare uidet. Premant calena falce. Ordo est ii supple quibus fortuna dedit premant. i. putēt uitem calena falce. i. ferro quod caleni faciūt. Cales autem oppidū est cāpaniæ in agro Sidicino. In illa autem regiōe uina falerna nascūtur olim laudatissima. Vnde primo carminū. Cæcubū & prelo domitem caleno. Tu bibes uua: mea nec falernæ Tēperant uites neq; formiani pocula colles. Sūt ergo caleni iu xta falernos & massicos. Laudata sunt omnia cāpaniæ uina & massica & cæcu ba & falerna & setina: primāq; laudē a multis falerna optinuerūt. Sed Augu/ stus setina prætulit. Itaq; Horatius se neq; plana & cāpestria campaniæ multa fruge exuberātia: neq; collina uitibus nobilia sibi exoptat. ea enī fortunæ bo na putat. Vñ inquit. Premāt calena falce quibus dedit fortuna uitē. Diues & aureis. Ordo est. Et mercator diues carus ipsis diis. quippe. i. utpote reuifens impune sine poena & iactura ter & quater anno. i. singulis annis sine quotan/ nis æquor athlaticū siccet uina. i. ebibat huiusmodi uina reparata syra merce &c. Videt inquit mercator bene diis carus qui athlaticū mare terq; quaterq; hoc est sæpenumero reuifit. qua re notat pericula quæ temerarii subeūt pro diuitiis cumulandis. ut cumulatius dicit ode tercia primi libri. ubi inquit. Illi robur durū & estriplex. Circa pectus erat qui fragilem truci Cōmisit pelago ratē primus: nec timuit præcipitē aphricū decertantē aquilonibus &c. Vnde est illud Propertianum. Ventorum est quodcūq; paras haud ulla carina Cō fenit: fallit portus & ipse fidem &c. Carus ergo diis. Vnde primo Aeneidos. Venus ad aeneam post pericula. Quisquis es haud credo inuisus caelestibus auras Vitales carpis. Culullis inquit Acron: id est poculis. Proprie autem cululli calices dicuntur fictiles quibus pontifices uirginesq; uestales uteban/ tur. Hic autem pro urceolis & conchis posuit. Hæc ille. Sane apud Horati/ um pro poculis ponuntur. Vnde in de arte poetica. Reges dicuntur multis urgere culullis Et torquere mero quem perspexisse laborant An sit amicicia dignus. Est autem Cullullus diminutiuum ab eo quod est Culeus: uas late concauum ad modum Culilii factum. Est autem Culilium exterior tectura nucis. Habet enim duos cortices. Interiorem ligneum: & exteriorem mol/ lem quasi frondaceum cui culilio nomen dant. Syra reparata merce. syram mercem inquit Acron pro preciosa posuit qua uenditoris uina a negotiato ribus comparentur. Est ergo sententia secundum commentarios. Merca/ tor diues: qui per æstuosa maria diis fretus merces suas in portum perduxit pōt ampliter sumere uina reparata: id est commutata syra merce. Nō enim recte construxeris sic. & hoc dico syra merce. i. postq; reparauit syrā mercem quia reparata est adiectiuū referendū ad accusatiuū uina: nō ad ablatiuū mer ce. ut docet ratio metri qđ q̄rto trocheū nō spondeū exigat. Ter & q̄ter apud

Amnis

Cales

Falerni
Massici

Cululli
Culeus
Culilium

latinos ualet idem quod saepe. sicut sexcenta. id est multa. Reuifens iterū uifens. uifere proprie est uisum ire. Ea enim in so inquit Valla potius actū corporis q̄ affectū animi significant: saepe tamen pro primitiuis suis ponuntur.

Aequor athlanticū aut species est p̄ genere. pro omni uidelicet mari positum. aut (dicit Acron) Oceanū intelligit ubi & mons athlas esse phibet Virgi. in. iiii. Oceani finē iuxta solēq; cadentē. Vltimus aethiopiū locus ē ubi maximus athlas Axem homero torquet stellis ardetibus aptū. Hæc ille. Est et enī pars Africani maris. & hinc mediterraneū. hinc oceanū occupat suo nomine. Nā in mediterraneo a molucæ fluminis hostio incipiēs in occidentū tendit. & ruscadā oppidū: & septem fratres qui mōtes sunt & ab illā alluit. Inde oceanū intrat: Tigē habet anthei oppidū & mari aethiopico terminat. hæc Landiuus. Me pascūt oliuæ &c. Volo inq̄t ille ficcet aureis culullis uina. id est per hypallagē aureos culullos uino/ qui ea reparauit merce syra p̄ athlaticū mare diis carus terq; quaterq; percurrēs: quasi dicat rarosq; eiuſmodi esse. proinde nolit se periculo cōmittere p̄ ea foelicitate obtinēda. cōtentus enī est agreſti gaza. unde ait. Oliuæ pascūt me & Cyroreæ. & leues maluæ.

Oliua & olea arboris eiuſdē noīa sunt. oleum & oliuū fructus. oliuæ ergo pascūt me baccis & oleo suo. Similiter Cyroreæ. Cyroreæ inq̄t Acro herbae sunt multis & tenuibus radicibus: quas Virgilius intyba nomīauit in. iiii. Georgicorū. Strymoniaq; grues & amaris intyba fibris. Hæc ille. Sunt qui intyba (autore Landi.) græcum nomē putant. quia Endiuia latine dicatur. Arabice hundebe. Plinius autē ait. Intyba erraticam apud nos quidā ambulam appellant: in ægypto Cicoriū uocant quod siluestre sit. Satiuū autem ferin. Et infra. Quidā propter singularē salubritatem chreston appellant. Alii pancration qd̄ siluestre genus. alii hedrimoda. Stephanus autē Cicorion eidebam intyba appellat. Maluæ autē hærbæ notissimæ sūt. Dicuntur hic leues. quia leuigāt uentrē. Est ergo horarius cōtētus salubribus hærbis. Frui patis &c. Ostēſū ē qd̄ nō optādū: nūc uero qd̄ a deis poscat exeq̄. ordo ē. Olatoe. i. o phœbe fili latonæ dones p̄cor mihi ualido frui patis: at p̄cor sicualido cū integra. i. icorrupta & sana mēte. Dones itē degere mihi senectā nec turpem nec carentem cythara. Omnia uerba lautlabiliter cōnexa sunt. Dici primū. Dones: nō reddas. Donamus enim gratis ut plurimū & ex miseratio ne aut beniuolētia. reddimus autem quod accepimus: quia ergo deum sibi obnoxium nō censet dicit dones mihi ualido/ quia in languido corpore nulla dulcedine fruimur: frui paratis. contra auariciam inuidiā & iram dicit frui: contra desidiā dicit paratis. contra ebrietatē & luxuriam dicit ualido mihi contra superbiam & reliqua mala dicit cum integra mente. quam rem Virgilius in primo filuarum abunde docuit. Frui enim proprie ad eas res pertinet quæ propter se non propter alium usum expetuntur: unde fruimur delitiis: fruimur dulcedine epularum (Vescimur autē epulis) fruimur deo frui mur deniq; lætis & iucundis omnibus. At auarus Querit & inuentis miser abstinet. inuidus alterius rebus marcescit opimis. Iratusq; furore graui quatur: quocirca nullus eorum recte fruitur: Defes uero qui nihil parat paratis frui non potest. At qui ebrietati aut ueneri nimiū indulget ualido corpore esse nō potest. dictum enim est. Vt uenus eneruat uires. sic copia uini.

Viso

Athlaticum
mareOliua
oliuū
Cycorea

Intyba

Frui

Et tentat gressus debilitatq; pedes. Cæterū si superbia est elatio mentis. in-
tegra mente nō est quisquis superbit. Et quia integritas requirit perfectionē
& plenitudinē rei: nō solū precatur poeta ut mala ab sint. sed ut uirtutes quoq;
possideat quæ in menre integra cōsistunt. Deniq; quatinus integro nihil de
est: præter cætera bona: ciuilem & hilarem uitam exoptat. Latous a græco
uenit. Nam latona apud eos dicitur ἡ λητός: τῆ λητόσσ inde fit litous a um.

Latous

Degere

Degere compositū est a de & ago. habetq; in præterito degi. significat er/
go deducere. unde in quarto A eneid. Non licuit thalami expertam sine cri/
mine uitam. Degere more feræ &c.

CVR/

o nã i ter
ris ani/
mæ. Persius i ea
satyra cuius ini/
tiū est. Hūc ma/
crine &c. mira i/
geniū sui callidi/
tate stulta homi
nū uora irridet.
ostēditq; imitan
do horatiū fru/
stradeos ꝑcibus
nostris sollicita/
ri: si neq; ꝑ re iu/
sta neq; iusto mo
do ipfis sacrificia
mus: Pro quo at
sacrificādū ē nūc
ex horatio uidi/
m? & paulo post
ex iuuenale uide
bim?. Nūc uero
tantū id agemus
ut oñdam? quo
sacrificiū genere
dei placāt. Sta/
tim autē acerbiter

Ex secunda satyra Persii: quid deo offe-
rendum est dum quid precamur:

Curæ in terris animæ & cælestiū inanes
o Quid iuuat hoc tēplis nōs immittere mores
Et bona diis ex hac scelerata ducere pulpa
Hæc sibi corrupto casiam dissoluit oliuo
Hæc calabrum coxit uitiatō murice uellus
Hæc baccam conchæ rasilisse: & stringere uenas
Feruentis massæ crudo de puluere iussit
Peccat & hæc peccat: uitio tamen utitur: at uos
Dicite pontifices in sacro quid facit aurum.
Nempe hoc quod ueneri donata: a uirgine pupæ
Quin damus id superis de magna quod dare lance
Non possit magni messalæ lippa propago
Compositū ius falsq; animi sanctosq; recessus
Mentis & incoctum generoso pectus honesto
Hoc cedo ut admoueā templis & farre litabo

tim autē acerbiter satyricam qua Persius plurimū pollet. In principio of-
fendem?: aduersus ignaras mortaliū mētes qui credūt deos placari auro &
lapillis qbus ipse maxime afficiūt: cū tñ postq; luxuries huiusmodi illata est tē-
plis: dei quasi aufugisse uident: qbus excedētib? oē nefas exortū ut apud Iuue-
nalē. Hæc rebus latio curā præstare solebat Fictilis & nullo uiolatus iuppiter
auro &c. Tibullus diuitis hoc uitii est auri: nec bella fuerūt Fagin? astatat cū
scyphus añ dapes. Exclamat ergo. O curæ in terris aiæ & cælestiū ianes qd
iuuat &c. Iusta pfecto in humanā stultiā exclamatio: q; qui ad uirtutē & cæ/
lestia cōtēplēda admirādaq; nati sumus: ad terrena usq; adeo reclinemur. ut

caelestium inanes iudicemur: non aduertentes illud Ouidianum in primo in tras/
formatis. Pronaque cum spectent animalia caetera terras. Os homini sublime de/
dit: caelumque uidere iussit. & erectos ad sidera tollere uultus &c. Curuae ergo
animae: non erectae ad caelestia. & pinde caelestium inanes. i. nihil caelestium rerum
habentes. Quid hoc inuauat id est pdest immittere tepis nostris mores id est ex/
ornare deos humana luxuria. Et ducere diis bona id est sacrificia ex hac id est
nostra hoc est humana pulpa id est p metaphoram molli luxurie. Caelestium in/
anes. uenuste satis dictum: si enim ut gramatici praecipuunt plenus usque adeo geni/
riuo gaudet ut apud eloquentiae specimen Marcum Tullium Cicerone non aliter re/
periat. ratio constat ut eius contrarium inanis in ei dum casui maritet: lege qua
oppositorum eandem disciplinam censent. Pulpa est sine ossibus carnosam massam
Est autem signum in animalibus bonae & solidae educationis quae magnas pulpas ha/
beant. Verum hic ea pulpa ex mollicie & luxuria animi concreta est scelerata
dicitur. Haec etenim pulpa dissoluit sibi ad indulgentiam suam casiam oliuo corru/
pro. id est uitiato. Casia. ut libro. xii. tradit Plinius. frutex est amplitudinis cubi/
torum trium: in aethiopia iuxta cinnamini campos nascens: sed in montibus cras/
sioris farmeto tenui cute uerius quam cortice. Color triplex. cum primum emicat
candidus pedali mensura: deinde rubescit addito semipede: ultra ingricans.
haec pars maxime laudatur: ac deinde proxima: damnatur uero candidi. Virgi/
lius autem indicat esse suauem herbam dicens in buco. Tu casia atque aliis intexes
suauibus herbis. Aliter enim inepte diceret aliis suauibus herbis ut testatur Ser/
uius nisi casia quoque suauis herba est. Idem ostendit oliuum casiam ad unguenta
conficienda corrupti cum dicit ad finem secundi Georgici. Unde hic locus totus sum/
ptus uidetur: Alba nec assyrio fucatur lana ueneno. Nec casia liquidi corrup/
pit usus oliui. oleum enim (Seruius auctore) generale usum habet quod cum in unguentum
fuerit corruptum unum tantum rei aptum esse incipit. Haec calabrum coxit uitiato murice
uell. de murice quoque purpura accipitur dictum est in superiori carmine. Virgo p pur/
pura dixit assyrio ueneno Et p calabro uellere dixit alba lana. quae ut dixit Plinius
lanae nigrae non inbibit colore. Haec bacca &c. ordo est. haec pulpa luxuriae nostrae
institit rasisse. i. abstraxisse bacca cochlearum. i. unioes seu margaritas quae similitu/
dinem baccharum habent. Bacca sine aspiratoe omnium fructuum minorum significare potest. p
prie tamen oliuae lauri. mirtili. leticis. fabae syriacae. & aliarum arborum quorum fructus rario/
res ueniunt & dispersi ut inquit Valerius. Namque delius nascuntur acini potius uocandi sunt. ut
grana uuae hederarum. sabuci. ebuli. mali punicis: &c. sed non nunquam confunduntur: quae bacca
generaliter accipitur. ut auctor est Seruius ibi. Vicitur isofelicem baccas lapidosasque cornu/
dat rami. unum alibi p acinis ebuli. dicit Sanguis ebuli baccis minioque rubet. Et
quae unioes baccarum rotunditate & figuram habent et baccarum dicitur: unum est in. i. Aene. Col/
loque moile baccatum. i. inquit Seruius. ornatum margaritis. dicitur autem hoc margaritum. & haec
margarita & haec margaritis ut haec natis Sunt quae sepe gemas & margaritas. Cice/
ro. Nulla gemam aut margaritam. Et gemas dicitur diuersi coloris: margaritas ue/
ro albas. uel gemas integras margaritas puras. haec ille. Quare autem unioes uo/
cantur. docet Plinius quoniam singulae repiunt. unde etiam Solinus de memorabilibus. La/
pis iste in aquis mollis est: humo duratur exemptus: nunquam duo simul repiunt. inde
unioibus nomen datur &c. Quia uero molles sunt uidetur poeta dixisse. haec bacca
cochlearum rasisse. Radere enim est leniter ratisse. Quomodo uero in conchis nascuntur &

Pulpa

Casia

Bacca

Margarita
Gemmas
Vnio

QVARTVS MORALIVM SILVARVM

quibus locis: multa disputat: quorū hęc fenrētia. Nascuntur baccaē in mari in-
 dico. Fertillissima est insula Taproabane: & perimula promōtorium indiae.
 Præcipue laudantur circa Arabiā Persico sinu maris rubri. Sūt enī cōchæ quæ
 ubi genitalis anni stimulauit hora: pandētes sese quadā oscitatione, impleri
 rosido cōceptu dicunt. Grauidasq; eniti aiunt: partūq; esse margaritas p qua
 litate roris accepti. Si purus influxerit candore cōspici: si turbidus cōtra. pal-
 let si cælo minate cōcipit. Nā cæli maior est ipsi societas q̄ maris. Inde ergo
 trahūt colorē aut nubilū aut serenū ut fuerit aer. Quapropter oriētales mar-
 garitæ ppter assiduā aeris serenitatē lucidæ sūt: sed minores ppter paucitatē
 roris. Sed septētrionales cōtra: quoniā magis abūdāt ros: sed cælū turbulen-
 tū est: maiores sūt: sed colore turbido. hęc de illis. Bacchæ uero per aspira-
 tionem sacerdotes bacchi sunt: sicut phœbades phœbi. Et stringere uenas
 feruētis massæ. ordo est. Hęc pulpa iussit stringere abstrahere de crudo pul-
 uere: id ē impurgata arena uenas feruētis massæ. i. auri & argēti reliq; me-
 talli feruētis dū in fornace purgat & fundit. De hac luxuria gēmarū quas e
 uisceribus terræ extrahimus. sic inqt Plinius. Viscera terræ extrahimus ut di-
 gito gestet gēma quā petimus. Quot manus atterūt ut unus niteat articul?
 Si ulli essent inferiā pfecto illos auariciæ atq; luxuriæ cuniculi refodissent:
 Et miramur si eadē ad noxam genuit aliqua: Feræ enī credo custodiūt illam
 arcentq; sacrilegas manus. Hęc ille. lib. ii. de terra loquit. Stringere pprie
 est denudare: & corticem seu aliud quod uis tegumētū detrahare: inde trās-
 sumit ab horatio p diminuerē: quia res quæ stringit iminuit. Et quia dum
 aurū effodiūt terrā abrodūt bene dicit stringere uenas. Peccat & hęc pec-
 cat uitio tamē utitur. Simile est me quidē indice huic loco illud Iuuenalis.
 Exul ab octauius marius bibit & fruitur diis iratis. Irati inquit sūt dii in mariū
 quādo quidē exulat: sed fruitur id est uoluptuose utitur deis iratis. q̄a nūc in
 deliriis & libidine degit. Sic hęc pulpa qua luxuriose deorū templa accumu-
 lamus peccat quidem: sed utitur uitio: quia ex uitio utilitatem habet. unde
 penā iure penderet. utilitatem quidē habet quādo quidē luxuries ab auaris
 sacerdotibus in homine cōmendat. ut deorū simulachra & templa similiter
 eniteant ipsiq; participes fiant. Quocirca exclamat in eius autores. Ad uos
 Dicite pontifices in sacro quid facit aurum? Vos inquam: quia stolidū uul-
 gus nescit quo pacto dei placandi sunt. Vos qui tantopere aurū cōmendatis
 uos qui cælestia dnm taxat amaretis. Dicite. amara iussio. quia ut attestatur.
 Seruius cōtemptrū habet: ut dic mihi dameta &c. quid facit aurum in sacro.
 id est in sacrificiis: Respōdet ipse poeta. Nempe hoc quod ueneri &c. Nē-
 pe. nimirū. utiq; pfecto: certe. affirmatiue ponūt. sed usitatū oīum maxime
 est nēpe præcipue quū idē interrogat & rñdet: ut hic poeta: rñdet Nēpe hoc.
 &c. Certe inqt hoc facit aurū in sacro qđ pupæ donatæ ueneri a uirgīe. Vir-
 gines iā uiri potētes ubi puellarē ætatē deserūt ueneri pupas qb? oīi ludebāt
 sacrificāt q̄re nō ueneri p̄bēt obsequū sed sibi. credūt. n. iā se nubiles: iōq; hoc
 aīo sacrificāt: ut libidini indulgere possint. Sic q̄ aurū tēplis inferūt: aut luxu-
 riam aut delicias a deis orare solent. auroq; aurum aucupari moliantur. Pu-
 pus est puer paruulus. Vnde apud Marcellum uarro Māmam lactis fugentē
 pscere pupū. Similiter pupa ē uirgūcula ānicula aut bimula. Vnde aufoni?

Baccha
phœbas

Stringo

Nempe

Pupæ

Pupus

Barbara quæ latias unicus alūna pupas Sed & pupas puellarū imagines quas uirgūculæ in delitiis habet uocamus. Varro in originibus. Itaq; breui tēpo-
 re magna pars in desideriu puparū & sigilloꝝ ueniebat. Quin damus id supe-
 ris. Quare iquit nō potius damus superis sanctitatē uita & morū honestatē:
 quæ solare ipsos exorare possumus. Eni uero si deos sacrificio demereri uo-
 lumus. necesse ē ut de nostro rē sacrā faciamus: sed aurū & argentū fortunæ
 sūt bona per deos fortuito nobis cōcessa Nobilitas generis parētibus qui eā
 peperūt debet sanitas: pulchritudo lepidus sermo: naturæ sunt bñficia: sola
 aut uirtus nostra est. eā enī nostris opibus cōquirimus hoc est bona uolūta-
 te: solū etenī arbitriū liberū habemus. unde sanctissimus poeta egregie dixit
 Sacrificiū deo spūs cōtribulatus cor cōtritū. & humiliatū deus nō despicias.
 Nihil ergo pdest iſerre aurū. uñ idē. Quoniā si uoluiffē sacrificiū dediffem
 utiq; holocaustis nō delectaberis: **Quin** ergo damus id superis &c. **Quin** ut
 docet ualla triphariā accipit: primū p Quinetiā siue A tquetiā. ut apud Virgi-
 liū primo Aenei. **Quin** aspera Iuno. Quæ mare nūc terrasq; metu cælūq; fati-
 gat. Cōsilia in melius referet. **Quin** itē est q; nō: uel ut nō: uel quo minus. &
 hoc mō desiderat utiq; subiūctiuū uerbū: idēq; nō principale. Idem in terrio.
 hic tibi ne qua moræ fuerint dispēdia tāti &c. **Quin** uatē insanā aspicias. Ter-
 tio accipit **Quin** p Cur nō ut sit quasi. **Quine**: hoc est atqui nō. Et hoc mō sp
 interrogatiue & perindicatiuū cōstrui uult. ut in bucolicis. **Quintu** aliqd sal-
 tem potius quorū idiget usus Viminibus molliq; paras detexere iunco. Et
 Cicero **Quin** cōpescitis istā uocē indicē stultitiæ & testē prauitatis? Et hoc lo-
 co **Quin** damus id superis &c. **Quin**. i. atqui nō damus id qd ditissimus qsq;
 dare nō posset fretus diuitiis: & pauperrimus quisq; habere posset si mō ani-
 teref. Cōmendat ergo dona diis debita ex eo q; neq; diuitiis neq; heredita-
 tis aditiōe: neq; populi suffragio neq; naturæ bñficio: sed nostra solorū opa
 ea cōparare possumus. Messalarū familia ditissima fuit: notissimus autem is
 messala ad quē Tibullus heroica carmina direxit: Notus etiā quē horati? in
 de arte poetica disertissimū iurisq; peritissimū prædicat. Nūc uero loquit de
 Messala coctā uiro prediuite & auaro. Dicit aut de eo q; est lippa ppago. ne
 oēs de genere ipsius messalæ dānet auariciæ. laborabat enī lippis. i. fluitanti-
 bus oculis. uel reuera dicit eū lippū qm̄ retortis oculis acertos suos aspecta-
 bat. Sane ppago qñ de uitis dicit primā syllabā pducit. ut. ii. Georg. Sil **Propago**
 uarūq; alia pressos ppaginis arcus. Quādo uero p humana pgenie accipitur
 primā pducit ut sexto Aeneid. Esse finent: niniū uobis romana ppago Visa
 potēs superi. Et hoc loco. Ordo aut ne quis titubet est. **Quin** atqui non da-
 mus id superis quod lippa ppago magni messalæ: non possit dare de magna
 lance? hoc est Cur nō damus Cōpositū ius fasq; animi. &c. **Lanx** uas est patu-
 lum: quales sunt utræq; ipsius trutinæ partes: quæ lances ut plurimū uocant
 Vrebant aut olim & in sacrificiis & in cōiuiis pateris & lancibus. Latine aut
 & docte dixit de lāce. quia de præpositio saepe significat quasi deorsū. In cō-
 positioē ut demitto despicio. descendo. Extra cōpositionē ut solamēq; mali
 de collo fistula pēdet. Sic dicit mulier suspēsa de ficu. Et hoc sacrificiū dari
 de lance. tenebāt enī ut diximus sacrificātes superis uas ipsū dextera & deor-
 sum fundebāt. Vult ergo ut demus Cōpositū ius: hoc est feruem? ius scriptū.

TERTIVS MORALIVM SILVARVM

falsq; animi. seruemus legē naturæ quam sub latino rege olim Italici si Virgi-
 lio credimus tenebāt. Dicit enī in septimo. Nefugite hospitium ne ue ignora-
 te latinos Saturni gentē: haud uincto nec legibus æquā. Spōte sua: ueteris q;
 dei se more tenentem. Fas ergo animi q; cōsciētia ipsa fas esse dicitat San-
 ctosq; recessus mētis. sanctā diuinarū rerū contēplationē: qua mens huma-
 na ab hac mortalitate recedens ad ultramundana proficiscit: De qua re qm̄
 sanctissime poeta noster loquitur: sanctissimum uatem iterum testem ciebo
 dicit enim. Dauid: Quis ascendet in montem domini: aut quis stabit in lo-
 co sancto eius? responder. Innocens manibus & mundo corde qui non ac-
 cepit in uanum animam suam. nec iurauit in dolo proximo suo & cetera. In-
 nocens manibus dicit & poeta noster. Cōpositū ius. & mundo corde. poeta.
 falsq; animi. qui nō accepit in uano animā suā: poeta. sanctosq; recessus men-
 tis. Nec iurauit in dolo proximo suo. poeta. & incoctū generoso pectus ho-
 nesto. Nihil aut tam abest a generoso pectore q̄ dolus & periuriū: Quādo er-
 go dicit poeta. Et incoctū generoso pectus honesto. Vult poeta ut offeram⁹
 deo uitam actiuā multis bonis operibus decoratā. Hoc enī pectus incoctum
 dicitur. honesto quod ita honestate imbutū est ut ab eo diuelli non possit.
 Tracta enim est a medicamētis: in quibus postq̄ species concoctæ sunt altera
 ab altera separari nō potest. uel fictilibus coctilibusq; rebus: quæ rem inco-
 ctam integre nō deserūt. Sic homo generosi animi honestatē dum uiuet de-
 seret nunq;. Vnde Iuuenalis. Summū crede nephas animā præferre pudori.
 Et propter uitam uiuendi perdere causas. Dicit autē pulchre poeta honesto
 generoso. idest honestate quæ geuerosos facit. unde Iuuenalis. Tota licet
 ueteres exornent undiq; ceræ Atria. nobilitas est sola atq; unica uirtus &c.
 Qui igitur uult generosus haberi incoquat pectus suū honesto. idest hone-
 state uitæ. Vnde idem paulo post. Prima mihi debes animi bona: sanctus ha-
 beri iustitiæq; tenax factis dictisq; mereris. Agnosco procerē. Si inquit uir/
 tutem habes: nobilem te merito prædices: Nam ut modo diximus frustra
 generis antiquitatē iactamus: cum eam parentū uirtuti gloriā debeamus: un-
 de Iuuen. illis in eadē. Ergo ut miremur te non tua: primū aliquid da Quod
 possim titulis incidere: præter honores. Quos illis damus & dedimus quib⁹
 omnia debes. Et paulo post. Sed te censerī laude tuorum Pontice noluerim
 sicut nihil ipse futurae Laudis agas: miserū est alienæ incūbere famæ Ne col-
 lapsa ruāt subductis tecta colūnis &c. Vult ergo poeta ut uirtutē aī deo offe-
 ramus. unde inq;. hoc cedo ut admoneā tēplis & farre litabo Expone sic. Ce-
 do. i. da uel dic ut admoneā applicē inferā tēplis: hoc qd̄ mō dictū est Cōpo-
 sitū ius &c. Litabo & i. etiā farre. i. placabo deos sola mola: quæ ex farre & sa-
 le cōficit. uel cedo ut admoneā hoc & litabo farre. Potest enī & accipi p̄ etiā
 præserti tēpore persiano. & etiā copulatiue. sed argutior est sentētia si dixē-
 ris & i. etiā ut sit. etiā farre litabo nedū auro & argēto: quasi dicat si pium ani-
 mū & in fontem uitam habuero facile deos placauero & quicquid uolam ab
 ipsis exorauero. Litare autem non est sacrificare ut quidam uolunt: sed sa-
 crificando deos propitios & placatos efficere. quod plautinū illud in penu-
 lo late declarat. Si hercule istud unq; factū est: tum me Iuppiter faciat ut sem-
 per sacrificem neq; unq; litem. Et hæc hætenus.

Litare

Ex finæ decimæ satyræ Iuuenalis
Quid a deis sūm opere orandū est

n Il ergo optabūt homines. si consiliū uis
Permittes ipsis expēdere numibus quid
Cōueniat nobis: rebusq; sit utile nostris
Nam pro iocundis aptissima quæq; dabunt dii
Carior est illis homo q̄ sibi: nos animorū
Impulsu & cæca magnaq; cupidine ducti
Coniugium petimus: partumq; uxoris: at illis
Notum qui pueri: qualisq; futura sit uxor.
Ut tamen & poscas aliquid uoueasq; sacellis
Extæ: & candiduli diuina tomacula porci
Orandum est ut sit mens sana in corpore sano
Fortem posce animum mortis terrore carentem
Qui spacium uitæ extremum inter munera ponat
Naturæ: qui ferre queat quoscūq; labores
Nesciat irasci cupiat nihil: & potiores
Herculis erumnas credat sæuosq; labores
Et uenere & cœnis & plumis sardanapali
Monstro quod ipse tibi possis dare: semita certe
Tranquilla per uirtutem patet unica uitæ.
Nullum numen habes: si sit prudentia: sed te
Nos facimus fortuna deam cæloq; locamus.

IL ER/
n go opta/
bunt ho/
mines: per satyri
cā ypophorā in/
troducūt Iuena/
lis quēuis p cur/
stātē: quādoq; dē
oīa uota hoīum
irrita sūt & ī pni/
ciem spectant: an
ne aliquid in hac
mortalitate optā
dū sit. Ad quā rē
respōdet poeta:
optādū quidē a
deis: ut qđ salu/
berrimum nobis
sciuerit præstēt:
qm̄ ea quæ no/
bis iucūda sūt &
pspera uidēt sæ/
pissime magnū
malū afferūt. un̄
Cut argumētum
toti⁹ satyre quæ
decima ē percur/
rā Iuuenalis in
pncipio dic̄ per/
q̄ paucos eē qui
uera bōa digno/
scant. ideoq; stul/
ta eē plurima ho/
minū uota. Nā

bona mortalium pars diuitias exoptat tanq̄ in illis fœlicitas habeatur: cum
tamen qui diuitias possident perpetuis curis cruciantur. Vnde inquit mise/
ra est magni custodia cœsus semperq; in periculo sunt ut aut ueno aut gladio
interimant: unde poeta. Pauca licet portes argenti uascula puri: Noctē iter
ingressus gladiū contūq; timebis. Et motæ ad lunā trepidabis arūdinis um/
bran. Contra: ipsa sancta paupertas curis libera ab infidiis tuta: auenenis ī/
munis est. unde poeta. Cantabit uacuis coram latrone uiator. & iterū. Nul/
la aconita bibunt Fictilibus: tunc illa time cū pocula sumes Gemmata: & la/
tō setinū ardebit in auro. Nulla ergo in diuitiis salus. Alii ambitioē flagrā/
tes honores exquirunt. sed nusq; plura mala: nec præsentius periculum inue/
nias q̄ in sūmo magistratu. un̄ poeta. Quōdam præcipitat subiecta potētia

magnæ inuidiæ &c. Vnde paulo post Ad generū cereris sin: cadē & sanguīe pauci descēdūt reges: & sicca morte tyrāni. Pauci inquit reges descēdūt ad generū cereris hoc est ad plūrona regē inferorū: (q̄ gener Cereris est: q̄a p/ terpinā cereris filiā sibi cōiugē rapuit) sine effusioe sanguinis. Alii eloquiū Ciceronis & demosthenis desiderāt. Eloquio sed uterq; perit orator utrūq; Largus & exundās læto dedit ingenii fons. Ingenio manus est & ceruix caesa nec unq̄. Sanguine caudicū maduerūt rostrapufilli. Alii imensam gloriā atq; laudū titulos deamant: sed neq; per gloriā neq; per titulos beati sūt. Hā/ nibal enī totius africae dominus. atq; romanorū terror: misero ī exilio depe/ ruit. Vnde exclamat p̄oeta. Exitus ergo quis est o gloria? uincit idē nēpe & in exiliū p̄iceps abit: atq; ibi magnus Mirādifq; cliens fedet ad pratoria re/ gis. Donec bithinio libeat iugulare tyrāno sine aīa. P̄p̄terea alexāder il/ le magnus postq̄ rerū oīum largiter potitus est: misera morte perēptus sar/ cophago cōtentus occulit. unde p̄oeta. Vnus pelleo iuueni nō sufficit orbis Aestuāt infelix angusto limite mūdi Vt gyrae clausus scopulis paruaq; feri/ pho. Cū tñ a figulis munitā itrauerit urbē Sarcophago cōtet' erit: mors sola fatetur. Quātula sūt hoīum corpuscula. Similiter xerxes rex persarū qui ex/ ercituū numerare nō potuit: sed in unū locū cōclusit: atq; ita dimēsus est: qui maria & montes domuit: naufragiū passus rediit una naue cruētis fluctibus & tarda p densa cadauera prora. has toriens optata exegit gloria p̄enas. Itē ut inquit p̄oeta. Da spatū uitæ da multos iuppiter ānos. Hoc recto uultu: solū hoc & pallidus optas. Sed q̄ cōtinuis: & quantis longa senectus plenā malis? deformē & tetrum ante oīa uultū Dissimilēq; sui &c. Multi inq̄ longā sene/ ctam implorāt: sed ea oībus naturæ beneficis exuta quibus malis nō expo/ nitur? Senes sunt anxii morosi. frigidī: surda stri: lippī: calua stri: tremuli: sin/ gultosi: imbecilles: turpes: inamabiles. Neq; uenerē optant. neq; ludos defi/ derant. Multis ad hoc ægritudinibus cōficiū. Multis animi calamitatibus premū. Nā (inquit p̄oeta) demus. Vt uigeant sensus animi: dncēda tamen sūt Funera natorū: rogas aspiciendus amata Cōiugis: & fratris: plenāq; so/ roribus urna: Hæc data p̄ena diu uiuētibus: ut renouata. Semper clade do/ mus multis in luctibus inq;. Perpetuo mœrore: & nigra ueste senescāt. Sūt p̄p̄terea qui liberis suis pulchritudinē a uenere exorasse uelint: nescientes quāta mala elegantia formæ cōsequant. Multæ etenī uirgines strūp̄rata: multæ matrōæ uiolata: multæ uiduæ corruptæ p̄p̄ egregiā formā: ut patet de lucretia atq; aliis innūeris. un̄ p̄oeta. Formā optat modico pueris maiore puellis Murrure: ubi Veneris fanū uidet anxia mater Vsq; ad delicias uoto rū: cur tamē inquit Corripias? pulchra gaudet latona diana Sed uetat opta/ ri faciem lucretia qualē Ipsa habuit: cuperet rutilæ uirginea gybbū Accipe/ re atq; suā rutilæ dare: Filius autē corpis egregii miseros trepidosq; parentes Semper habet: rara est adeo cōcordia formæ atq; pudicitia: Si igif neq; for/ tunæ neq; naturæ bona optanda sunt: recte dubites anne aliqd optes: quan/ doquidē oīa quæ optaueris ad detrimētū spectare possent. dicit ergo autor.

11 Il ergo optabūt hoīes? respōdet si cōsiliū uis si inquis me consulis & meo cōsilio optare uis. permittes ipsis numinibus expendere quid cōueniat id est utile sit nobis. & rebus nostris. Nā p̄ iucūdis &c. faci

liora sunt omnia quæ in ipsis exponendis morer. Ipsi numinibus datui sunt a verbo promittes quod est concedes recte. Quid autem numquam paulo post dicam. Cõueniat nobis. id est utile sit: quasi nobiscum ueniat & cõducatur. Sed utrumque uerbum bifariam construit. Nunc absolutius cum datiuo & significat usui & utilitati esse. Nunc actiue cum accusatiuo: & significat cõuenire. aliquem aggredi ut loquaris: aut agas cum illo. Cõducere uero notum est. ut cõduxi te in patriam. Iocundum ut docet Valerius est quod nos iuuat & delectat: & quasi ioco afficit: Nam a ioco fit Iocundum & a iuuo Iocundum producta utriusque prima syllaba contra naturam primitiuum. Multa autem sunt iocunda quæ nobis non sunt grata nec utilia. Quid autem gratum nobis sit dii sciunt: & quia omnia possunt: & homo illis est carior quam sibi: certum est quod ipsi nobis bene uolunt: Sed qui bona potest scire & uult alicui. illi nimirum bona cõferet proinde promittendum est ipsis deis. Non tamen ignauiter cessabimus: quia cõstante dei non adiuuant. ut in Virgiliano ultimo carmine plene deduximus. Neque etiam de deis impudenter sperandum putes. Rogari siquidem uolunt: at ne rogati quidem malos exaudiet nisi respiciant. unde est illa cõsoria Metelli sententia apud Aulium Gellium libro primo cõsignata. Dii immortales plurimum possunt: sed non plus uelle debent nobis quam parentes: at parentes si pergunt liberi errare: bonis exheredant. quid ergo nos a deis immortalibus diutius expectemus: nisi si malis rationibus finem facimus: iisdem deos propitios esse æquum est: qui sibi aduersarii non sunt. dii immortales uirtutem approbare: non adhibere debent &c. ad hoc ultimum uerbum est illud Horatii in epistolis. Sed satis est orare iouem qui donat & aufert. Det uitam det opes æquum mihi animum ipse parabo: Quibus uerbis & Metellus & Horatius liberum sibi arbitrium esse significant: quo sese auctoribus & boni & mali esse possent: uerum Iuuenalis sanctius & ad religionem nostram propius sentit. ut etiam pro uirtute animi habenda deum oremus: quia Orandum est ut sit mens sana in corpore sano. Et ne ignauiam probasse uideatur. dicit Ut tamen & postcas aliquid &c. quibus uerbis late indicat se epicureis non subscribere qui quum deos mortalia curare inficias irent: frustra eos orari predicabant. Sed ut Boetius noster deducit preces ne quicquam non fiunt. Ut ergo aliquid postcas deos & uoueas facellis. id est pauperibus templis exta & tomacula candiduli porci Orandum est ut &c. Exta dicuntur ea intestina quæ extant. id est eminent præter cetera: ut cor & pulmo quia in parte superiore locantur. Sed & iecur & lien extra dicuntur quia super inferiora intestina locantur. unde antiqua religione caput extortum iecur dixerunt. A ruspices autem duas fibras quæ sunt duo capita in iecore: ita diuidebant ut alteram sacrificati: alteram aduersario assignarent. Hinc uiscera profecabant quæ profecta dicebantur. Lucanus. Lauit calido profecta cerebro. Si quid ergo in extis apparebat futurorum indicium putabatur. Tomacula inquit Calderini figurate protulit: meminit autem huius uictimam Iuuenalis potius quam aliarum: quoniam in nuptiis & re uxoria. cuius paulo ante fecit mentionem (ibi Qualisq; futura sit uxor) porcus mactabatur ut Varro de re rustica scribit. Dicitur autem porcus quia porrecto rictu pascitur. & terram dum harbarum radices rimatur porrigit. Dicit autem candiduli porci: quasi eximium dicat. Nam ut inquit Donatus Eximia pecora dicuntur quæ a grege excepta sunt ad usus dominorum suorum ut uberius pascantur: Sed proprie eximii sunt porci maiores qui ad sacrificandum electi sunt. Etenim

Comuenio
Conduco

Iocundum

Extâ

Profecta

Tomacula

Porcus
Candidulus
Eximius

Egregius
lectus

Sus

Tomaculū

Diminutiuo
tum utus

boues qui ad hoc electi sunt Egregii dicuntur: & oues lectæ. Virgi. mactat le-
ctas de more bidentes. Candidulus ergo porcus est eximius: qui lautius cur-
ratus est: ut deo mundū fiat sacrificiū. Est autē & alia ratio quare candiduli di-
car: quia nubētes superis sacrificant & ut dicit quarto Aenei. Iunoui ante oēs
cui uincta iugalia curæ: sed superos candida decet uictima sicut inferos nigra
unde est. Nigrā hyemi pecudem zephiris foelicibus albam. De sue & porco
multa p Landinū collecta comperio quæ quia digna scitu sunt & nō parū ad
hunc locū faciūt: lubenter meminero. Sus græce dicit̄ ὄσ olim οὐτι τ ab eo
quod est οὐεῖπ. i. imolare. A suillo enim pecore imolandi initium sumptum
uidet̄ Vestigia sunt q̄ initiis Cereris porci imolant̄ Initiis pacis cū foedus fe-
rit̄: porcus occiditur. Nuptiarū initio antiqui reges & sublimes uiri in Etru-
ria in coniūctione nuptiarū noua nupta & maritus porcū imolabant. Idē pri-
sci latini & græci ī italia factitarūt. Nostræ mulieres & maxime nutrices natu-
rā q̄ sceminæ sunt ī uirginib⁹ appellāt porcū & græci χοῖρον significātes esse
dignū in signe nuptiarū. Suillū pecus donatū a natura dicit̄ ad epulandū: &
aminā dar am pro sale ut carnes conseruētur. Ex iis succidias magnas ac opi-
mas galli facere cōsueuerunt. Signū est q̄ etiā nunc quotānis e gallia appor-
tant̄ Romā: pernæ Tomacinæ: ramacæ & petafones. Et paulo post. Porci a
lacte depulsi a quibusdā Delicæ uocant̄: neq; iam lactētes dicitur qui a partu
decimo die habētur puri. & ab eo appellātur ab antiquis sacres: q̄ tum ad sa-
crificiū primū idonei dicitur. Plautus in menæchmis. eū insanū qui putat ut
pietur in oppido Epidanno interrogat quātī hic porci sunt sacres Si fundus
ministrat dar di sunt uinacei ac scapi ex uuis A misso noīe lactētis dicitur ne-
frendes q̄ nondū fabā frendere. i. frāgere possint. Hæc & plura alia habet Lā-
dinus. Ex quibus oībus patet q̄ consuetū sit facere sacrā rem de porco. Bñ er-
go dixit diuina tomacula porci. Videt̄ autē diminutiue dictū tomaculū: ab eo
q̄ est tomaca: sicut cādiduli diminutiū ab eo quod est candidus. Diminu-
tiuis autē interdū ad contēptum utimur: ut homūciones & homunculos: pu-
fillos uocamus: interdū pro modestia: ut ingenioli uires: reculæ nostræ opes:
Aliquando per blandimētum: ut apud comicos & precipue apud Plautum:
corculū meum: suauiolū meū: animula &c. Interdū pro necessitudine ut
discriminis causa: ut reguli: qui reges nō sunt. Hic autē uel pro modestia sacri-
ficantis diminutione utitur: uel blande loquitur: debemus enim blandiri su-
peris dum tam cara beneficia qualia integritas mētis & sanitas corporis sunt
exorare uolumus: Igitur ut ad rem redeam Orandum est ut sit mens sana in
corpore sano. orādum est inq; nobis. i. orare debemus: quia gerundia illa in-
dum cum uerbo est necessum esse significant. Forrē potce animū &c. mode-
stius q̄ illud Horatianū æquum animū mi ipse parabo. Mira autē sanctitas
& integritas sententiæ qua carere exoptatur terrore mortis. qui etenī mori
non formidat: poterit oībus aduersis resistere: neq; ullis minis a iusto & ho-
nesto flecti. Nā ut inq; Horatius Morsultima linea rerum est. Hanc sentētiā
alibi sic ponit poeta. Magnum crede nephas animam præferre pudori Ma-
gnum crimen est inquit potius perdere uelle pudorem q̄ animam. i. uitam.
Quis pacium uitæ &c. qui inquam animus ponat spacium uitæ extremum: id
est minimū inter munera naturæ. Nihil enim refert q̄ diu sed q̄ bene uixit

ris. Vnde & illud Plynianum contra eos qui more thracum dies lapillis colore distinctis enumerant. Heu uana & imprudens diligentia: numerus dierum computatur: ubi quaeritur pondus. Si quis ergo non formidaret mortē fortiter pro patria caderet. fortiter contra tyrānos rempub. defenderet. & (ut ad nos respiciam) fortissime fidem qua nihil sanctius tutaret. Extremū id est uilissimum sicut primū. i. optimū. Vñ apud Salustiū quæ prima mortales habent. i. carissima. sicut græci τὰ πρῶτα dicunt. Seruius ad illud de fama Extremā ut perhibent. dicit phisica ratione deprehendi extremo natos pessimos esse. contra primogenitos optimos haberi. Qui ferre queat quoscūq; labores: Possumus in his uotis cognoscere quatuor uirtutes illas quas cardinales uocant. Nam preter generale illud Vt sit mens sana in corpore sano (tunc enim mens est sana dum uitiis uacat & uirtutibus perficitur tunc corpus incolume quando sine egritudine) dum dicit Fortem posse animū. fortitudinem optat & simul iustitiam quæ in perturbato animo exercetur. dum subditur Nesciat irasci temperantiā precatur. dum sequitur. Cupiat nihil: modestiam poscit. Omnem deniq; molliciē p̄scribit. dices & potiores &c. Ordo est Posce animum qui credat: erūnas & sauos labores Herculis eē potiores id est magis eligendos & Venere: id est libidinis usu Sardanapali regis incontinentissimi. & cœnis: id est comessationibus & epulationibus Sardanapali epulonis uoracissimi. & plumis: id est delicata mollitiæ regis perditissimi &c. Sardinapalus rex assyriorum gulæ & molliciei impēdio indulgebat: qui sepulcro suo inscribi iussit. Quicquid absumere potui mecum fero. Quā rem multi epulones hodie quoq; dicunt: arbitantes nil suū esse q̄ quod deuorant & liguriunt. Eandem rem Cicero etiam bouis sepulchro inscribi posse docet. Quicquid enim absumere potest: bos secum fert reliqua relinquit. Hic usq; ad extremam diē foelix habitus est. Quocirca (ut dicit Valerius maximus libro quarto in prefatione de amicitia) nemo de eius familiaribus loquitur. quoniam amicis caruisse putatur. Sinceræ etenim fidei amici præcipue in aduersis rebus cognoscuntur. De Sardanapalo Diodorus & Strabo plura scribūt. De herculis aut laboribus nullus fere poetarū nō loquit. Plurima apud Ouidiū in heroidū epistolis habēt. duodecim monosticha. apud Virgi. i. minorib; opusculis cōperies Nō pauca in. vi. Aenei. Plura i. viii. q̄lia sūt. Vt prima noueræ Mōstra manu geminosq; p̄mēs eliserit angues Vt bello egregias idem disiecerit urbes &c. Quia uero tot eorum labores meminērūt q̄rit i. prima fatyra. Hec ego nō agite: sed qd magis herculeias. Mōstro qd ipse tibi possis dare. Mōstro inq; poeta illud qd tu ipse possis tibi dare hoc ē ego mōstro orādū eē a deis qd tu ipse possis tibi dare. iuxta s̄erētiā Horatii qd dixit æquū aimū mi ipse parabo. Sed hoc inuit poeta: deos nō dare salutē nisi fortiter agētib;. q̄a certe semita tranquillæ uitæ patet unica: id est sola per uirtutem: id est nullo pacto ad ueram mentis tranquillitatem peruenies sine uirtute sine qua nequicq; deos oraueris. Cōtra uero si fortiter & studiose uirtutem amplexeris: nihil efficere poteris quo minus beatus sis. Vnde dicit. Mōstro quod ipse tibi possis dare. Videt aut fortunæ hæc res derogare q̄ saepe humanos conat; irritos facit. Iōq; uidet Iuuenali tacite obicere. q̄ sine se nihil nobis possim; dare. Quā rē ai aduertēs poeta p̄ antipophorā r̄ndens

Extremum
Primum

QVINTVS MORALIVM SILVARVM

Numen

Et per apostropham fortunā alloquēs dicit. Equidē dico quēlibet sibi posse dare beatitudinē diis bene iuuantibus. quia Nullū numē habes si sit prudentia sed te Nos facim⁹ fortuna deā cæloq; locamus. Sūr q; legūt Nullū numē abest: sed melius Calderinus & alii uiri docti legūt Nullū uumē habes. Facit enī apostrophā. quod patet quia dicit: sed te &c. Numē inquit Valla est postestas imperiūq; dei: solo autē nutu dei oīa possunt. Et quia ut Serui⁹ ad illud primo Aenei. Quo numine laeso &c. docet unius dei multa sunt numina: recte dixit poeta. Nullū numē habes si sit prudentia. Aristoteles etiā in phisicis attestat hominē quāto minus prudētiā tanto magis fortunā habere: q; casus & fortuna præter spem eueniūt. prudēs autē oīa præuidet. Nos ergo facimus fortunā deā. quia improuidi & contra mala imparati sumus. Cæloq; locamus &c. de templo fortunæ scribit Plynius abūdē fati & alii q̄ plurimi. sed ad alia progrediamur.

Confitus est quartus siluarum. Subsequitur quintus de amicitia atq; urbanitatis officio seruando.

q Vattuor iā hortos fertilibus sane plātariis cōposuimus: ex qbus nūc duplicatis calathis mox decentiū pbiq; officii fructus excerpemus. Octo etenī ponēdi adhuc sunt ordines. At quī scdm uirtutē & sapientia: nihil pulchr⁹: nihil amabilius: nihil utiliū: nihil deniq; præsentī in terris cōspicimus: ac amicū fidū. Primū amicitiaē decoꝝ ex Qu. Ennio po etaillo & antiquo & nobili carpētes. uiretū quintū exigū quidē sed sane amcenū multiq; floribus decoratū sepiemus. Deinde ex Horatio uiro appri me docto & mox studiosissimo partim amicitiaē: partim pbitatis officiū collegemus: atq; ita sextū hortulū claudemus. Tum uario urbanitatis decoramēto septimū ex eodē Horatio trāfferemus. Tum i octauo ex Iuuenale fructim patria erga liberos officia conferemus. Tum nonū ex Baptista Mātiano de poetarū reuerētia quā musis debēt. Tū decimū ex Sulpitio Verulano de morib; iuuenū. Tum undecimū de uario officioꝝ specimine ex eo opusculo qd̄ Catoni ascribit⁹: Postremū ex Alano parabularū salib; duodecimū hortū laboresq; nros cōcludemus: Addituri si idoneū uisum fuerit florem unū reliq; meo quidem iudicio longe præstantiorē. Verum pergamus.

De his Aulus Gellius libro. xi. ca. iiii.

d Escri / ptū de / finitū / q; est / a Qu.

Ennio in annali septimo graphice admodum sci

Ex septimo Annaliū. Q. Ennii carminis fragmentum quo amicitiaē leges describuntur.

h Occe loquit⁹ uocat q̄cū bñ sepe: libēter Mensam sermonesq; suos rerūq; suarū Comiter ipertit quū magna elapsa diei Pars foret: e sūmis reb; paruisq; regūdis Parte fuisset de summis paruisq; gerendis

Consilio indufero lato sanctoq; senatu
 Cui res audacter: magnas paruaq; iocumq;
 Eloqueret: quæ tincta malis & quæ bona dicto
 Euomeret: siquid uellet tutoq; locaret
 Quo cum multa uoluptas: gaudia clamq; palamq;
 Ingenium: cui nulla malum sententia suadet
 Vt faceret facinus leuis integer, haud malus idem
 Doctus fidelis suauis homo: facundus: suoq;
 Contentus atq; beatus: scitus secunda loquens in
 Tempore commodus: & uerborum uir paucorum
 Multa tenens antiqua sepulta & saepe uetustas
 Quæ facit & mores ueteresq; nouosq; tenentem
 Multorum ueterum leges: diuumq; hominumq;
 Prudentem: qui multa loquiue tacere ue posset
 Hunc inter pugnas compellat Seruilius sic &c.

raq; sub historia
 gemini Seruili
 uiri nobilis: quo
 ingenio: qua co/
 mitate: qua mo/
 destia: qua fide:
 qua linguæ par/
 sumonia: qua lo/
 quēdi oportuni
 tate: quata rerū
 antiquarum mo/
 rūq; ueterum ac
 nouorū scientia:
 quantaq; seruan
 di tuēdiq; religi/
 one: qualib' de/
 niq; ad minuen/
 das uitæ molesti
 as: fomētis: leua
 menti: solatis:
 amicū esse cōue
 niat hoīs gene/

re & fortuna superioris. Eos ego uersus nō minus frequēter assiduoq; memo/
 ratu dignos puto: q̄ philosophorū de officiis decreta. Ad hæc odor quidam
 uetustatis in iis uersib' rā reuerēdus est. Suauitas tam impromiscua: tamq; ab
 omni fūco remota est: ut mea quidē sentētia: p̄ antiq; sacratiq; amicitia le/
 gibus obseruādi: tenēdi: colēdiq; sint: quā propter ascribēdos eos existimaui
 siq; iā statim desideraret. Hocce loquutus uocat &c. & post finē uersuū inq̄
 T. Heliū Scillonē dicere solitū ferunt. Qu. Enniū. de semetipso scripsisse pi/
 cturamq; istā morū & ingenii ipsius. Qu. Enniū factam esse,

Hocce loquutus uocat &c. Pro carminū istorū (quoniam antiq; sunt)
 scansione: oportet. Sciamus antiquos s litterā multiphariam inter
 h liquidas habuisse. Est aut liquefcētia consumptio litteræ secundum
 substantiā uel potestātē. Secundū substantiā cōsumit' quidē: qn̄ ipsa
 uocalis aut cōsonās cū sua uocali sic cōsumit' a sequenti uocali ut syllaba quæ
 de numero ipsius uersus non est tota cōsumatur: hoc modo nostra tēpesta/
 te liquefcit uocalis alia in eodē uersu sequente. similiter & m cum sua uocali.
 Vt primo Aenei. Multū ille & terris iactatus & alto. Hoc etiā mō apud anti/
 quos liquefcebat s littera. ut in præsentī carmine. Contentus atq; beatus &c.
 Scādif' enī sic: Cōtē: ratq; be: atus &c. Sic etiā in illo noto carmine Successus
 indignos nolito ferre molestie. Et apud Virgi. Inter se coiisse uiros & decer/
 nere ferro. Et iterū. Hic specus horrendus & sæui spiracula ditis &c. Seruius ta
 mē grāmaticus negat hāc antiquitatē apud Virgiliū usurpatam dicitq; in illo
 priore legendū esse Inter se coiisse uiros & cernere ferro: itaq; Senecā lege/
 re asserit. Similiter in secūdo legit. Hic specus horrendū & sæui spiracula di/

Liquefcētia

QVINTVS MORALIVM SILVARVM

tis. malens specus neutri generis poni q̄ s cum uocali sua perimi. Consumit
 aut littera secundū potestatem quando duæ uocales diphthongon non faci
 unt: ut aqua lingua: & duæ consonantes præcedentē uocalem nō produciunt.
 Hoc ultimo modo hodie liquecūt l & r. Et apud antiquos s & quidem mul
 ta breuis fuerit: & nisi sequēs cōsonans muta fuerit: & ambæ tā liquida q̄ mu
 ta ponantur in una syllada. S uero apud ueteres liquecebat sic ut uocalis se
 quens præcedētem longā abbreviaret neq; abiiceret. ut in illo Quod nosti fa
 ctū non recte noli silere. Et in illo Hora. in de arte poetica. Regis opus steri
 lisq; diu palus aptaq; remis. Vbi s intelligitur e medio tolli & uocalis præce
 dens p̄ frequentē corripī non absumi: quod apud Virgi. sæpissime offendas.
 ut ibi Et longū formose uale uale inquit iolla. Et alibi sub illo alto. Impone
 re peleo ossam &c. Seruius tamē aliā rationem cōminiscit quare apud Hora
 tiū palus ultima breui ponat. Liquefcit etiam s & id quidem usitissime in
 fine præcedentis dictionis sequente dictione a cōsonate etiam nō muta in
 choata: ut Hocce lo: quutus uo: &c. Et apud Lucre. Arboribus ueteres decer
 nere falcibus ramos. Et Lucil. Magnam pugnaui mus pugna. Et in præsentī
 carmine. ter in illo uersu Doctus fidelis suauis homo facundus suq;. Lique
 fcit præterea s cū consonate uel consonantibus in principio dictionis posita:
 quādo præcedentē uocalē nō producit: ut in illo Horatiano. Linqumus in
 sani ridentes premia scribæ: Sed multi negant inepre quidē hoc modo posi
 tionē contingere. Sed de hoc alibi. Nunc uero quod instat de amicitia lo
 quemur. Est aut (inquit Cicero) amicitia nihil aliud nisi omniū diuitiarum
 humanarūq; rerum cū beniuolentia & charitate summa consensio: qua qui
 dem haud scio (an excepta sapiētia) quicquā melius homini sit a deis imor
 talibus datū. Diuitias alii præponūt: bonā alii ualitudinē: alii potentiam: alii
 honores: multi etiā uoluptates. Beluarum hoc quidem extremū est. Illa aut
 superiora sunt caduca & incerta: posita nō tam in nostris consiliis: q̄ in fortu
 na: temeritate: Qui aut in uirtute summū bonum ponūt: præclare illi quidē
 sed hæc ipsa uirtus amicitia gignit & continet. Nec sine uirtute amicitia esse
 nullo pacto potest. Hæc ille. Ut uero ad poetā nostrū aliquando redeam. ui
 detur descripsisse partes & officium uiri inferioris cōditionis erga eū qui su
 perioris est. quocirca dixeris nō cōmunes has esse amicorum rationes. Sed
 (ut inquit Cicero) maximū est in amicitia superiorē parem eē inferiori. un
 de paulo post. Faciendū imitandūq; est omnibus: ut si quā præstantiā uirtu
 tis: ingenii: fortunæ: cōsecuti sunt: impartiant eam suis: communicentq; cum
 proximis: ut si parentibus nati sunt humilibus: si propinquos habeant imbe
 cilliores: uel animo uel fortuna: eorum augeant opes: eisq; honori sint & di
 gnitati. Hæc ille. Itaq; si superior forte fueris parem te tamen geras oportet.
 Semperq; amicus tanq; maiore honore dignus: tibi uenerandus obseruan
 dusq; est. Nunc ad rem. Hocce loquutus: continuatiuum est ad præceden
 tia. Antiqui ce syllabam omnibus casibus addebant in his pronomiibus.
 hicis &c. nos uero nunc dumtaxat in obliq; ubi s finalis est: ut huiusce. hisce
 hosce &c. Et eodem modo addebant ne syllabam mutando prius ce in ci. ut
 hocce hiccine huncce &c. Loquutus & sequutus maiores per q & gemi

Amicitia

Hocce

Loquutus

num u scribentur propterea q̄ in presenti loqui scribitur. Nunc uero usus optimus etiam magnis uiris suffragantibus: ut per c & u scribatur locutus & secutus. In multis enim maiores q̄ habebant ubi nunc usurpamus clitteram. ut quur illi: nos cur. quum pro quando illi: nos cum: coquus illi: nos coqus: quius illi: nos cuius: perquutio illi quoniam a quatio uenit: nos percutio. scribimus. Seruilius ergo locutus hocce quod antepositum ē ab Ennio: uocat supple quendā amicum suū: quicum id est cum quo: impertit id est communicat: bene: id est multum uel decenter: s̄ape libenter: mensam: & sermones/ confabulationes rerum suarum: comiter: ut comem & humanum decet cum magna pars diei foret: id est esset: elapsa hoc est praterita. e summis & paruis rebus regundis: id est talibus quæ reguntur. hoc est cum de reb⁹ quas regere debuit pars magna diei preterierat: Et cum dies fuisset parte de summis rebus & paruis gerendis: id est quæ adhuc geri debeant. utpote de consilio indusoro: id est de rebus & iudiciis forensibus & de lato sanctoq; senatu: Hic ordo est mea quidem sententia: neq; alium ex uerbis quæ per Gellium habemus: uidemus. si quis meliorem comminisci poterit: facito. Sed ad uim uocabulorum. Quicum si una pars orationis est: aduerbium personale cen fueris: sicut mecū tecum secum: nobiscum uobiscū: sin duæ sunt partes anastrophe est: id est cōuersio Nam præpositio postponitur. Sunt autem præpositionum quædam quæ semper postponuntur: ut uersus & ut plurimum tenus. Quædam quæ uix unq̄ postponuntur ut ad apud &c. Quædam quæ & præponi & postponi possunt. ut inter cum & pauca alia. ut quicum usitatum est pro cum quo. hæc inter: pro: inter hæc. te propter propter te. te sine sine te &c. Quando uero casuale ex adiectiuo & substantiuo complectitur uenustum est præpositionem medio loco poni. ut qua de re. Quā ob rem. multas ad res: omni ex numero &c. Bene: id est multū ut dixit: sicut bona pars magna dicitur. uel reuera: id est commode & cum utilitate. Sape ideo dicit. Bene Non enim (inquit Cicero inde amicitia) Amicitiarum esse debent sicut aliarum rerum societates: Veterrima quæq; ut ea uina quæ uetustatem ferunt esse debent suauissima. Verumq; illud est (quod uulgo dicitur multos modos salis simul edendos esse ut amicitia munus expletum sit. Hæc ille. Hæc de re omnes qui amicitiam laudant aut ueterem aut antiquam dicunt. ut tertio Aeneidos. Et ueterem Anchisen agnouit amicum. Et Horatius in sermonibus. Veterem uetus hospes amicum &c. Addit libenter. Hoc etenim est amicum esse omnia & facere & pati libenti animo pro amico. Multum siquidem amicus & blandus uultus ad conciliandam amicitiam ualet. Vnde Cicero. Accedat huc suauitas quædam oportet sermonum atq; morum. haud quaq; mediocriter condimentum amicitia. Tristia autem & in omni re seueritas absit: habet illa quidem grauitatem: sed amicitia remissior esse debet & liberior & dulcior & ad omnem comitatem facilitatemque procliuor. Mensam. mensam dictam uolunt a metiendo. sed uariæ sumitur. Aliquando enim accipitur pro tabula in qua fercula reponunt. Horatius in sermonibus modo fit mensa tripes &c. Aliquando pro quadraseu orbe in quocibus collocatur. ut in tertio Aeneidos. Ambefas subigat malis absume/

De q̄ &c

Quicum

Præpositio/
nū situs

Bene

Vet⁹ amicus

Mensa

QVINTVS MORALIVM SILVARVM

re mensas. Et in septimo. heu mensas etiã consumimus inqt iulus. Aliquãdo accipit pro ferculis quæ simul apponuntur: ut primo Aenei. Postq̄ exempta famas epulis mensarq; remotæ. ubi Seruius. Mensæ duæ apponebant. una carnis: altera pomorq;. Neq; uero intelligere possumus de mensis ad quas discubuerit quia dictũ est. Fusiq; per hærbam Impleuerit ueteris bacchi pinguisq; ferinæ. Aliquando accipitur pro toto apparatu conuiuii. ut in bucolico. Nec deus hunc mensa dea nec dignata cubili est. Similiter hoc loco accipit mensa p̄ ipso cõuiuio. Nam ut modo p̄ Ciceronẽ uidimus multa mēsarũ consuetudine amicitia solidat. Quin & amicorq; pericula in mensis faciunt. Vñ illud Horatianũ inde arte poetica. Reges dicitur multis urgere culullis Et torq; re mero quẽ perspexisse laborant An sit amicitia dignus. Magnũ aut amicitia & familiaritatis indiciũ est frequẽs cõuiuatio. Nã ut dicit Seruius: i deo rũ numerũ astununt quicunq; ad deorq; mensam recipiunt. Vñ Aeolus. Tu das epulis accumbere diuum. Impertit ergo bñ. sape. libeter. Mensam. Seru monesq; suos. i. mutuas cõfabulationes. Nam sermo a serendo dicit. tũc enĩ plenus est sermo qñ uerba ultro citroq; habent & serunt. Medius aut sermo dicitur qñ ab altero dũtaxat differit. ut in. iiii. medio sermone reliquit. Strauitas aut sermonũ ut iã dixi magnũ amicitia cõdimẽtum prebet. Regũdis more maiorq; formatũ gerũdiũ nomẽ. Oĩa enĩ quæ a tertia declinatione & a quarta deducuntur apud illos in undus exhibent quæ apud nos in undus ut dicũdus. regundus. gerũdus. edundus. faciendũ &c. Sed hoc annotare licet: q̄ quæ in undus reperiuntur fere gerũdia sunt: aut gerũdiua nomina: quæ ut docet Valla nõ importat tempus: sed rerũ administrationẽ consignat: unde & gerũdia a gerẽdo. i. administrãdo dicuntur. Quãdo ergo uersatus sum in iure dicũdo. nõ significat futurum tẽpus quasi dicerẽ in iure quod dices sed administratio rei: hoc est in iure quod dici solet. Similiter hoc loco regundis uidet non importare futurũ tempus: sed quasi de rebus regibilibus itaq; ad præteritũ referri potest. E uero i endus in agis (sicet nõ semp) participia sunt & futurum tẽpus significat ut hic parte fuisset &c. Sensus ergo est cũ iam pars diei foret elapsa de rebus regũdis: hoc est cũ multæ res iam rectæ & administratæ erant. Et cũ dies fuisset parte p̄ parte de rebus gerendis. quæ adhuc gerendæ erant: atq; ita satis explicata est hec particula. Cui res audacter magnas paruasq; iocũq; Eloqueret. Ordo facilis & sentẽtia clara. Audacter ideo consilia sua amicus amico concredit. quia ut in de uerbio est. Corpora quidẽ duo. animus aut unus amicorq; esse debet. Vnde Cicero. Verũ etiã iam amicum qui intuetur tanq̄ exemplar aliquid intuetur sui. Si ergo amicus est quasi alter ego debeo ipsi secreta mea concredere. & audacter. quia. Verus amicus fidus erit neq; fictus aut simulatus. Neq; (ut dicit Cicero) Fidum potest esse ingenium & turtuosum. Et paulo post. Est enim boni uiri quem eũdem sapientem licet dicere hæc duo tenere in amicitia. Primum ne quid fictum sit neue simulatum. Amicus ergo audacter omnia cum amico communicat. de qua re Cicero. Quid dulci⁹ q̄ habere quo cum omnia audeas sic loqui ut tecum. Quis esset tãtus fructus in p̄speris reb⁹ nisi haberes qui illis æque actu gauderet. Aduersas uero res ferre difficile eẽt: sine eo q̄ illas graui⁹ etiã q̄ tu ferret &c. Audacter dcm̄ p̄ sincopã p̄ audacit⁹. Ioc⁹ (autore Laurẽ. de ualla)

Sermo

Gerundia

Iocus

in uerbo est & opponit serio. Ludus uero in factis: sed utruq; cōfūdīt licentia scribētū. Magnas ergo res dixit. i. seria & ardua negocia. Paruas. i. res domesticas & id genus faciles. iocū. i. ridicula & iocularia uerba: Eloq̄ret anti quæ dictū: apud antiquos enī multa uerba & in actiua & in deponēali uoce unā habuerūt significationē. ut loquo: & loquor. bello & bellor Virgili. pītis bellā amazones armis. populor & populo. Idem Nō nos aut ferro lybi cos populare penates uenimus &c. Præcipitor & præcipito. Idē. Et iā nox humida cælo Præcipita suadētq; cadētia sydera sōnos. Medico & medicor. Idē Senib' medicat' anhelis. & multa alia. Quæ tincta malis & quæ bona dicto Euomeret siquid uellet tutoq; locaret. i. Magna ergo fiducia i amicitia. si & tincta malis. i. acerba crimiosa & quæ alicui perniciem afferat. et audet nō mō eloqui. uerū etiā euomere. i. abūde & sine simulatiōe effutire. & etiā quæ bona dicto. Possūmus illud dicto accipere eo qd̄ est dictū. ut sit: quæ bona dictū idest dū dicūt uel ut dicāt utilia. Quocū multa uoluptas gaudia clāq; palāq; perfectus tangit amicitia fructus. Clam & palā aduerbia sūt. Ingeniū cui &c. Ordo est. Cui est ingeniū. i. peculiaris natura talis q; nulla leuis sentētia suadet amico ut faceret malū facinus. Hāc rem exacte Cicero p̄scribit. Docetq; Sine uirtute amicitia eē nō posse. p̄pter enī uirtutē amicus primū amari debet. Nihil enī (inqt idē) amabilius est uirtute nihil quod magis alliciat homines ad diligēdū. Quippe cū p̄pter uirtutē & p̄bitatē: eos etiā quos nūq; ui dimus: quodamō diligamus. idē alibi. Nulla est igit' excusatio peccati. si amici causa peccaueris. Nā cū cōciliatrix amicitia: uirtutis opinio fuerit: difficile est amicitia manere si a uirtute defeceris. Et paulo post. Hæc igit' prima lex in amicitia sanciat: ut neq; rogemus res turpes: nec faciamus rogati. Turpis enī excusatio est & mīme accipiēda tū in ceteris peccatis: tū si quis contrarē pub. seu amici causa fecisse fateat. Hæc ille. Si igit' amicitia p̄pter uirtutē in itur: nec sine ea permanet Turpeq; est pro amico turpiter agere. cōstat q; uir amicus amico facinus malū nō suadebit. Quia cōsilians est causa cōsiliari. Leuis sentētia incōstans diximus alio loco. quid leuis. quid ingeniū. quid facinus. Nā multi putāt facinus esse p̄ctm̄ cū sit mediū uocabulū dictū a faciēdo significās q̄si factū. un̄ & bona sūt facinora & turpia dicit ergo malū facin' ad excludēdū honestū: qd̄ uir bon' & idē amicus sūmope p̄suadere conat'. Dicit at' notāter poeta suadet. nō p̄suadet. Quia p̄suadere ē cū effectu. sed si forte q; se amicū p̄fiteret malū suaderet amico uiro bono: nō tñ p̄suaderet. Vñ Cicero de uiris bonis iter se amicis. Igit' nec suspicari qd̄ possum' quēq; horū ab amico p̄p̄iā cōtēdisse qd̄ cōtra fidē: cōtra iustitiam: cōtra rēp. eēt. Nā hæc qd̄ in talib' uiris qd̄ attinet dicere. si cōtēdisset: scio ipetraturū nō fuisse Cū illi scissimi uiri fuerit: æque aut nefas sit tale aliqd̄ & facere rogatū: & rogare. Haud malus idē. Idē igt' poeta uir quē sibi Seruili' amicū cōsiliariū de legit. Haud malus fuit. hoc ē neq; alteri malū su: sit: neq; ipse malū patrauit.

Doctus. qd̄ addit q; si ignarus posset p̄ incitiā malū suadere. neq; uero posset cū idocto & ignaro stolidoq; capite p̄petuæ amicitia cōtrahi ē si d̄missi mus fuerit. unde Cicero. Neq; quicq; in s̄p̄iēte fortunato intolerabilius fieri pōt. Fidelis. fides enī ad amicitia fundādā plurimū facit. Cicero. Hæc duo leuitatis & infirmitatis plerosq; cōuincūt: aut si in bonis reb' cōtēnūt amicū:

Ludus

Floqueret

Persuadeo

QVINTVS MORALIVM SILVARVM

aut si in malis deserūt. Qui igit utraq; in re: graue cōstantē: stabilē se in amī-
 cicia prāstiterit: hūc & maxime rarum genere hominū iudicare debemus &
 pene diuino. Firmamētū aut stabilitatis cōstantiæq; est eius quā in amicicia
 quærimus fides. nihil enī stabile est: quod infidū est. Simplicem præterea &
 comē & cōsentientē: & qui rebus iisdē moueat elegi par est quæ oīa prinēt
 ad fidelitatē. Hæc ille. Suauis hō. Nihil enī amico dulcius esse debet. Idem.
 Accedit huc suauitas quædā oportet sermonū atq; motum: Haud quaq; me-
 diocriter cōdimentū amiciciae &c. Facūdus. quod facit: ad leniendos amici
 dolores: ad ptegendā si opus fuerit famam: ad dulcia colloquia celebranda.
 Suoq; cōtentus. Nihil enī ab amico petendū est: nisi quod honestatis ratio
 exigit. Vt enī (inquit Cicero) quisq; sibi plurimū confidit: & ut quisq; maxi-
 me uirtute & sapiētia sic munitus est ut nullo egeat: suaq; oīa in seipso posita
 iudicet: ita in amīciciis expetendis colendisq; maxime excellit. Atq; beatus.
 maxime si quidē beatus qui suis cōtentus est: quia non copia rerū sed æquus
 animus beatū efficit. Scitus ualla iter ea reuicit quæ sub passiuauoce actiua
 significationē habet. Vnde inquit Scitus qui sciēs est & argutus. unde Scitæ
 platonis interrogatiōes dicūt astutæ ac uasfræ accū magna arte cōpositæ. Et
 apud Terentiū quoq;. Scitū hoīem: hic prorsus ex stultis insanos facit. Nisi
 accipere uolumus passiuē ut apud eūdē Scitus puer natus e pāphilo est quasi
 scite & docte natus. hæc ille. Donatus aut dicit scitus puer. i. pulcher & elegās
 Nā plerūq; usu uenit. ut quas res scimus eas scitas. i. pulchras & elegantes fa-
 ciamus. Est ergo scitus puer. quasi sciētia & arte. Nō aut solius naturæ solet
 pductus. Scitus ergo hoc loco: uel lepidus & pulcher hō: uel sciēs & do-
 ctus. Secūda loquēs in tēpore. Hoc etenī q̄ plurimū ad amiciciae gratiā facit
 obseruare interpellādī oportunitatē. nā debent sese amici ueneri. uñ Cicero
 Neq; solū colēt inter se ac diligēt: sed etiā uerebūt. Nā maximū ornamentū
 amiciciae tollit: qui ex ea tollit uerecūdiam. Itaq; in iis perniciosus est error
 qui existimāt libidinū peccatorūq; oīum patere in amicicia licetiā. Virtutū
 enī amicicia adiutrix a natura data est nō uitioꝝ comes. hæc Cicero. Quādo
 hæc supra dictū est. Quicūq; multa uoluptas clāq; palāq;. Non intelligēdū
 est de pecuina illa & beluina uoluptate. sed de ea quā Epicurus Corpis cōstā
 rem habitū esse diffinit. quæ neq; mentē neq; corpus egritudine cōfici finit.
 sed ad institutū. Cū dicit poeta. Secūda loquēs in tēpore. nō tā obseruatio-
 nē & reueretiā cōmedat: q̄ utilitatē cōsiliū. Quia enī serū est post exitū rei cō-
 silia bona dare. Laudādus ē qui in tpe hoc tēpestiue. scit secūda. i. pspera
 & utilia loqui. unde addit Cōmodus. i. utilis & moriger & in obsequia ppen-
 sus. Solet etiā cōmoda res dici quæ scito obsequit. unde commodū aduer-
 biū & a Terētio. & ab Aulo Gellio. Et a Macrobio aliisq; multis p subito ac-
 cipitur. quia quod cōmode fit pperfit. Et uerborū uir paucorū Spōdaicus
 est uersus multa arte insertus. Quando quidē enī spondeus stabilis pes est &
 grauis. solent poetæ in rebus magnis & arduis & seueris spondaicū exitū fa-
 cere: ut in bucolicis. Aggredere o magnos oderit iam tēpus honores Cara
 deum soboles magnū iouis incrementū. Et in secūdo Aeneid. cum abundum
 finnis animū sic depingit. Namq; ut conspectu in medio turbatus inermis
 Cōstitit atq; oculis phrigia agmina circūspexit. Et apud Suetoniū in illo car-

Scitus

Voluptas

Commodū

De spōdaici
 uersus de so-
 ro.

minæ de cæna augusti. Omnia se a terris tunc numina declinarunt significat tardus & inuitus numinū discessus. Quia igitur grauitatē sententiæ huiusmodi uersus præ se fert. Argute dicit Persius Sic costā longo subducimus apennino. Et poeta noster difficultatē in tacendo grauitate carminis præscribit.

Difficilius etenim multo est bene tacere quàm bene loqui. Multi bene loqui: pauci bene tacere didicerunt. unde imania tolerasse philosophi memorantur quo tacendi consuetudinē acquirerent. hinc etiam illud Virtutem primam esse puto compescere linguā. Et illud Iuuenalis de iis qui philosophos se uultu & barba habitusque & sermone gerunt: cum tamē uita turpissimi cinædi sint. Rarus sermo illis & magnalibido tacendi &c. Hieronymus quoque noster attestatur silentiū esse signum sapientiæ: loquacitatē uero stultitiæ. Vnde rerum artifex deus linguæ geminas custodias & labiorum & dentium posuit. auris uero duas dedit & eas parulas. ut faciles ad audiendū ad loquendū uero tardiores simus. Eam autē ob rem paucorū uir uerborum amicus sit oportet ut sibi bene cōsulerit fides habeatur: Nam ut nobilis ille uersus cuius autor ignotus est perhibet. Rara fides ideo est: quia multi multa loquuntur. Nam ut notus autor inquit. In multiloquio non deest mendaciū. Oportet autē amico fides habeatur: & sibi ipse auctoritatem comparet. Vnde Cicero: Consiliū uerum dare gaudeamus libere: Plurimū in amicicia amicorum bene suadentiū ualeat auctoritas. Eaque adhibeatur ad monendū nō modo aperte: sed etiam acriter si res postulabit: & auctoritati adhibita pareatur. Hæc ille. Alibi ostendit uera audienda esse æquiori animo ubi inquit. Cuius autem aures clausæ ueritati sunt ut ab amico uerum audire nequeat: huius salus desperanda est. Scitum est enim illud Catonis. Multo melius de quibusdā acerbos inimicos mereri: quàm eos amicos qui dulces uideantur: illos uerum saepe dicere: hos nunquā. Et paulo post. Ut igitur & monere & moneri proprium est ueræ amicicia: & alterum libere facere non asperere: alterum pariter accipere non repugnante. Sic habendum est: nullā in amiciciis pestem esse maiorem quàm adulationē: blanditias: assentationem: quāuis enim multis nomibus est hoc uitium notandū: leuium hominū atque fallaciū: ad uoluptatem loquentium omnia: nihil ad ueritatem. Cum autem omnium rerum simulatio est uitiosa (tollit enim iudicium ueri idque adulterat) tum amicicia repugnat maxime. Delet enim ueritatem: sine qua nomen amiciciae ualere non potest: Hæc ille. Ut igitur quis amicum sese recte gerat: ueritatem amet necessum est. sed nec uerus habebitur si multa loquatur. Quocirca recte a poeta nostro dicitur. Et uerborum uir paucorum. Multa tenens antiqua sepulta: Tametsi inquit tacitus uir erit non tamen obliuiosus: sed tenens multa antiqua sepulta id est recondita in pectore suo. Oportet enim eum qui recte confulat: recte sapiat: sed sapientiæ experientia mater est. Quocirca Homerus uolens ulixem uirum sagacem & sapientem prædicare: dixit Horatio interprete. Dic mihi musa uirum captæ post temporatroyiæ. Qui mores hominum multorum uidit & urbes: sed cum memoria rerum antiquarum ad omnia conducat: Tum maxime ad rempublicam gubernandam & ad bella gerenda ad quam rem hic accessit. Et saepe uetustas. & cetera. propter

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

mutationē casuum ordo erit. Seruilius cōpellat inter pugnas sic: hūc tenen/
tem. id est memoria complectentē ea quæ uetustas sæpe facit. & tenentē mo/
res ueteres & novos & leges multorū ueterum. Prudentē præterea diuūq;
hominūq; id est rerum diuinarū & humanarū. Qui posset multa loqui: quia
iciēs. & multa tacere quia consideratus. Erit igitur amicus: prudens: tacitus:
discretus: faciūsus: mitis: uerus: cōstās: bon⁹: moriger: officiosus liberalis: af/
fabilis: comis: & urban⁹. Et hæc ex Ennio quāta potuimus diligentia.

ONA

d rē pa/
teras.
carmē

est Asclepiadeū
cōstans spōdeo:
daçtylo: spōdeo
anapesto. & iam
bo. uel Spōdeo
daçtylo & penti/
memeri: deinde
duobus daçtylis
si ultimā q̄lēcūq;
p breui posueris
q̄ si breuē adie/
ceris ad penulti/
mā antepenulti/
mā ue: Pentame
trū erit. hoc mo
do. Donarē pa/
teras grataq; cō/
modulus &c. In
hoc carmīe poe/
ta horatius bene
ficū animū erga
amicū suū offen
dit q̄ illi præstā
tissima queq; do
nata uelit. Nam
ut inquit in epi/
stolis. Prodigus
& stultus donat
quæ spnit & odit
Hæc seges ingra
tos tulit & feret
omnibus horis.
Vir bonus & sa/
piēs dignis se ait

Sequitur sextus libellus Ex horatio flacco
de obsequio amicis præstando. & utilita/
te musarū ad Margiū Censorinū. lib. iiii.

Onarē pateras: grataq; commodus

d Censorine meis æra sodalibus
Donarē tripodas præmia fortium
Graiorum: neq; pessima munerum:

Ferres diuite me scilicet artium

Quas aut parrhasius protulit aut scopas

Hic saxo: liquidis ille coloribus

Solers nunc hominē ponere nunc deum

Sed non hæc mihi uis non tibi talium

Res est aut animus deliciarum egens

Gaudes carminibus: carmina possumus

Donare: & precium dicere muneris

Non incisa notis marmora publicis

Per quæ spiritus & uita redit bonis

Post mortem ducibus: non celeres fugæ

Reiectæq; retrorsum hānibalis nimæ

Non incendia carthaginiis impiæ

Eius qui domita nomen ab aphyrica

Lucratus rediit clarius indicant

Laudes: q̄ calabræ pierides: neq;

Si chartæ sileant: quod bene feceris

Mercedem tuleris: quid foret ilia

Mauortisq; puer: si taciturnitas

Obstaret meritis inuida romuli

Ereptum stygiis fluctibus æcum
 Virtus & fauor: & lingua potentium
 Vatum diuitibus consecrat infulis.
 Dignum laude uirum musa uetat mori
 Cælo musa beat: sic iouis interest
 Optatis epulis impiger hercules
 Clarum tindaridæ sydus ab infimis
 Quasillas eripiunt æquoribus rates
 Ornatus uiridi tempora pampino
 Liber uota bonus ducit ad exitus.

esse paratū. Nec
 tñ ignorat quid
 distent æra lupi/
 nis. Dignū præ/
 stabo me etiam
 p laude merētis
 &c. Donā da igi/
 tur optima quæ/
 q̄ sūt. Nāq; hoc
 tēpore (inqt Te/
 rētius.) Obsequū
 amicos ueritas
 odiū parit. Quā
 sententiā Cicero.
 sic examinat. In

obsequio autē (inquit) (qm̄ Terentiano uerbo libēter utimur) comitas as/
 sit assentatio uitiōrū adiutrix p̄cul amoueat. &c. Siquidē ut antea dixit Mo/
 lestū esset obsequiū quod peccatis indulgēs præcipitē amicū fieri sinat. Ne/
 q; tali obsequio p̄sequit̄ horatius amicū: sed sanctissimis donis ipsum accu/
 mulat. quæ carmina sunt quibus amico & sibi nimirū immortalitē parit. Et/
 enī ut inquit Cicero. Amōr cōformat & beneficio accepto & studio p̄specto
 & cōsuetudine adiūcta: quibus rebus ad illū primū motū animi & amoris adhi/
 bitis: admirabilis quædā exardescit beniuolentiæ magnitudo &c. Recte itaq;
 nō ad amicitia inuendā quippe quæ uirtutis nō rerū amore cōciliat̄. sed ad
 splendidius obseruandū dona cōferunt. Atq; haud scio (inquit apud Cicero
 nē Lelius) an opus sit quidē nihil unq; oīno deesse amicis. Vbi enī studia no/
 stra uiguisent: si nūq; studio nunq; consilio nūq; opera nostra. Nec domi nec
 militiæ Scipio eguisset. Nō igit̄ utilitatē amicitia: sed utilitas amicitia cōse/
 cuta est. Hæcille. Cādida ergo dona quæ inescādi captandi ue loligine non
 aspergūt̄ inter amicos laudanda sūt. unde ut ad poetā tandē respiciā inquit.

Donare pateras &c. Donare inquit præciosissima quæq; affabro manuum
 artificio perfecta: sed hæc uis. i. magna abūdantia eiusmodi rerū nō est mihi
 quippe qui eas cōtēpserim. unde supra. Nil cupientiū Nudus castra peto: &
 trāsfuga diuitū partes linquere gestio. Verū quoniā tibi non est taliū res. id
 est usus aut indigētia. neq; animus taliū delitiarū egens. Et quia tu carmini/
 bus gaudes & nos carminā possumus donare. quod animi dñi opus est: quo
 uno potius q̄ aliis quibuscunq; æternitatē cōsequaris: carmina donabimus.
 Hæc sūma est. Ordo autē est. O margi Cenforine ego cōmodus benignus uti/
 lis & humanus donare meis sodalibus pateras. i. phialas crateras & id genus
 grata: accepta & utilia. Donare item tripodas. id est mēsas qualibus in sacris
 & oraculis utebant̄ tripodas in quā (per appositionē) præmiā graiorum for/
 tiū: Neq; pro & nō. & ferres nō pessima munerū. i. per liptotē optima mune/
 ra: me diuite. id est si essem diues scilicet hoc est certe si diues essem artium. i.
 rerū arte effectarū. quas artes. id est res artificiosas aut parthasius pictor ille

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

atheniēsius. ptulit. i. pduxit & hoibus diuulgauit. A ut scopas signor: ut dicit Acron sculpor ptulit. hic. i. scopas solers. i. perit⁹ ponere. i. exprimere saxo .i. marmore nūc hoiem. i. simulacrū hoīs. nūc deū. i. simulacrū dei. & ille. i. Parrhasius solers. i. peritus & industri⁹ ponere liquidis coloribus nūc hoiem nūc deū. Sed hæc uis. i. huiusmōi rerū copia nō est mihi. Nec res. i. usus uel indigētia taliū delitiarū nō ē tibi: aut animus egēs taliū delitiarū. tu gaudes carmibus: & nos possumus carmina donare & dicere muneri preciū. hoc est cōmēdare munus nostrū. ut patet in sequētibus. Patera est uas patulū ut ante diximus. ponit⁹ aut⁹ hic pro uasis argēteis potoriis. Tripodas actiūs græcus. Quoties enī actūs singularis in em exit: pōt pluralis in es finiri ut hūc panem hos panes. quoties in im aut genitiuus pluralis in ium accusatiuus in is. ut puppim puppis. triū tris. Quoties aut⁹ accusatiuū singularē nō neutri generis in a facinus: pluralē in as finiri licet. ut syrena syrenas delphina delphinas. rhetora rhetoras. priamida primidas. Toraca toracas Carectera. Carecteras. tripodas tripodas. Sūt aut⁹ tripodes (ut inqt Serui⁹ ad illud. iii. Aene. Troiugena interpres diuū: qui numina phœbi: qui tripodas: clari lauros q sydera gentis &c.) mēsæ in templo Apollinis delphici in quibus posita phœbades futura predicebāt. Et ut inquit Donatus Tripodes triū pedū sūt alio noīe Cortina appellat⁹. Sane (ut inquit hic Lādinus) erat egregiū apud græcos donū. hinc Ouidius. Et tripodes septē pondere & arte pares. Hæc ille. hinc etiam Virgilius in qnto Victori in nauali certamine statuit sacros tripodas. unde inquit. Munera principio ante oculos circoq; locant⁹. In medio sacri tripodas uiridēsq; coronæ. Et palmæ precium uictoribus &c. Docte ergo poeta. Donare tripodas præmia fortiiū græcorū. Est enī ephexegesis. Neq; pessima munera ferres. Acron sic intelligit ut sit ordo. Non ferres pessima munerū sicut subaudi mō. quia carmina uilia censet. uerba Acronis sūt. Pessima idest uilia de carminibus dicit. Idest si diuitias habere carmina non donare. hæc ille. Nos uero aliter accipimus. Nō enī placet ut modo carmina uilia æstimer: quæ paulo post tantopere laudaturus est. Præsertim cum dicat ipsū Margiū Carmina nō diuitias amare. ordo ergo melior est. Et ferres nō pessima. idest optima munerū me diuite scilicet artiū &c. Hoc est si essem diues artiū quas aut parrhasius &c. tu ferres nō uilia mūera: quæ ferres dīni opa parrhasii aut Scopæ. Parrhasius inqt Acron Atheniēsis pictor fuit. de quo Lādinus. Parrhasius ephesus fuit pictor egregius: ac primus qui capillos in picturis distingueret: & uarios in facie uultus faceret: & mō acrem mō latum pingeret: pinxit & currētes: ita ut in cursu sudorē emittere uiderēt. pinxit & armatos: ita arma exuētēs: ut præ labore anhelare uiderent. Fuit aut⁹ supbia intolerabili. Quapropter cū certaret cū Thymāte de pictura: illūq; supasset tamē suffragiis populi prælatus est thymantes. quoniā propter superbiā illū populus oderat. Scopas sculpor fuit nobilitatus maxie in Venere & phæronte: qui samarrachiaē sanctis cerimoniis colunt⁹. Habuit emulos Briaxem Thymotheū & Leocarē cū quibus cælauit maufoleū maufoli cariaē regis sepulchrū quod inter septē orbis miracula reponit⁹. Opus quadratū fuit: Et singula latera singulis cælada locata sunt. Hæc landinus. Ponere præter alias significationēs aliqñ significat pingere & formare. ut sexro Aeneid. posuitq;

Patena
Actūs tertie
declinatiōis

Tripodes

Parrhasius

Scopas

Ponere

imania templā. Verū si propius ad geminā uerbi notionē respexeris unū p
uariis adiūctis diuersimode significat. Nā ponere aliquādo est deponere p/
pterea q; eo animo rem ponimus. ut positā illic inquamus: atq; ita deponi/
mus. Ut pone animos & pulsus abi. Item qui fundamēta iacit ea ponere ui/
detur. hoc est locare. unde est. Posuitq; immania templa. Ponunt præterea
omnes artifices opera absoluta ante dominos ut illi mercedē reponant. Ut
qui posuit imaginē iam perfecisse se aribitrat. Laus ergo egregia est qui po/
nere id est perficere & deum & hominē potuerunt. Unde in de arte poetica
expressius dicitur quid sit ponere de eo qui cōplere rem non potuit. ubi dicitur.
A emiliū circa ludum faber imus: & ungues Exprimet: & molles imita/
bitur are capillos Infelix operis summa: q; ponere totū Nesciet &c. Vis
græce. Βία. Dicitur significat interdū uirtutem. ut multa ui muniet albam.
Interdū robur. ut fit uia ui. Inter uiolentiā. Nam ut dicit Donatus Vis est cū
fit aliquid contra leges. id est contra fatum. ut Vi superum sæuæ memorē iu
nonis ob iram. Aliquādo significat multā copiā ut apud Salustium Vis ma/
gna auri id est imēsa copia: sic hoc loco & quarto carminū est in horto philli
nectendis apiū coronis Est hædera uis Multa. Res præter cætera usum &
indigētiam significat ut e re est id est utile est. ut. ff. si cer. pe. l. i. Vbi ineptuli
here lectitarunt. sic ab re. i. sine utilitate. Similiter dicimus: si in re tua. i. tibi
usui est aut utilitati. Nō est tibi res. i. indigētia taliū rerū. Nec si res eēt: nō ē
tibi animus talium deliciarum egens. id est talibus delitiis deditus. Gaudes
carminibus gemina cōmēdatio & donantis & donatarii. Donantis qdē q id
amico imptit: quo ipsū gaudere sit. Donatarii uero hoc ē recipiētis: q; carmi
na delitiis rerū māu fabricatarū præfert Argumētū enī ē sagacitatis optima
quæq; eligere. signūq; diuini animi multis gaudere. Quādo ut inquit Lucre/
tius. Calliope requies hominū diuinūq; uoluptas. Et ut poeta noster in de
arte: Carmine dii superi placantur carmine manes &c. Et preciū dicere mu/
neri. hoc est cōmēdare munus nostrū. quam rem parmenoni phædria in eu
nucho sic mandat: Munus nostrū ornato uerbis quoad poteris. Non inci/
sa notis marmora publicis. Hoc loco poeta incipit precium dicere muneris.
Si etenim nihil præstantius ægris mortalibus in tempestate contingere po
test: q; ut pro bene factis gloriam consequatur. & æternum per ora hominū
uiuant: idq; præcipue carmina præstare possunt. Quoniā. Dignum laude ui
rum musa uetat mori. Cælo musa beat. Certum est magni emolumenti esse
carmina. Non incisa & cetera. Ordo est. Marmora incisa publicis notis per
quæ subaudi marmora: spiritus & uita redit bonis ducibus post mortem. id
est uictoriarum titulis quibus defuncti duces quandam immortalitē con/
sequuntur. Non indicant clarius. Laudes eius qui rediit lucratus nomen ab
aphrica domita id est Scipionis aphricani q; pierides calabræ id est musæ En/
nianæ. Celeres fugā Hannibalis. & minæ Hannibalis reiectæ retrorsum.
Non indicant clarius laudes eius. q. r. l. n. a. a. d. q; pierides calabræ. Incen/
dia carthaginis impiæ non: in. c. l. e. q. r. l. n. a. a. d. q. p. c. Est enim zeugma
ab inferiori. Nota sæpe in malam sumitur partem: non nunquā tamen
ut hic in bonam. Publicæ autem notæ: sunt aut tituli quibus a republi. dona
tus ē. ut pater patriæ uel aphricæ domitor. Hānibalis uictor. Aut inter signia

Vis

Res

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

Scipiones

quibus significatū est ut pleno suffragio marmoreæ statuae aut arcus trium-
phales erigerent. Dicit marmora ut quæ diutissime durent: carmina tamē
excedūt. Vnde Ouidius. Scindūt uestes gēmae frāgūt & aurū Carmina quā
tribuet famaperēnis erit. Celeres fugæ Reiectaq; &c. Quoniā de scipioni-
bus oēs scriptores referti sunt. paucis absoluā. Scipionū familia a scipiōe. i.
baculo cui senior incūbebat nomē accepit. Fuerūt gemini frēs insigni me-
moria. Cn. Cornelius Scipio. Et publius cornelius Scipio. Quorū pu. Cōsul
ad ticiniū flumen cū hānibale fortiter dimicādo uulneratus ab adolescēte fi-
lio qui aphricanus maior fuit a mortis periculo liberatus est. hi ambo in hy-
spaña hādrubale hānibalis fratre profligato aphrorū milia. xxv. occidere.
Decē cepere. Postremo insidiis aphrorū oppressi ambo cecidere. Sed Cnei
filius fuit Cn. Cornelius. Scipio nālica qui senatus totius iudicio optimus iu-
dicatus est. Et in hispāniā quinquaginta rebellantiū oppida imperio restituit
Lusitanos acie uicit. Cū bois bellū gessit. quorū. xxv. millia pstrauit. Dalma-
ticos repressit. Publii filii duo fuerūt P. scipio aphricanus. & L. Scipio asiati-
cus. Pub. ut dixi patrē liberauit. Hādrubalē hispāniā pepulit. idē cartaginē
uicit. Hic filios duos habuit. Alterū ita a patre degenerantē ut uecordia &
amentia monstro similis fuerit. Alterū pub. scilicet corpore imbecillem aīo
uero prætātissimū: qui filiis carēs A emiliū. Pauli A emilii filiū adoptauit q
Scipio aphricanus minor est cogniatus: qui celtiberos. uacceos. & cātabros
uicit: Cartaginē inde euertit. Postremo in hispāniā reuersus numātiā sustu-
lit. Lucius aut scipio superioris aphricani frater primus ui ultra hellepontū in
Asiam traiecit Antiochū uno & eodē insigni praelio uicit: & quinquaginta mil-
libus hoīum cāsis: Asiam romano imperio adiecit. Hæc de Scipiōibus. Fue-
rūt ergo duo aphricani. maior Publii filius qui cartaginē tributariā fecit. &
minor. Pauli æmilii filius in familiā scipionū a publico publici illius maioris
filio adoptatus. qui cartaginē deleuit. de quo hic loquit cū dicit. Nō incen-
dia cartaginis impia. Verū de superiore aphricano principalius intendit. is
etenī ē quē calabræ pierides clarū effecerūt. de quo Valerius maxim⁹ li. viii
capite. xv. de gloria. Superior aphricanus Ennii poetæ effigiē in monumen-
tis corneliæ gentis collocari uoluit: q; ingenio eius opa sua illustrata iudica-
ret. nō quidē ignarus q̄ diu romanū imperiū floreret. & aphrica italiæ pedi-
bus esset subiecta: totius terrarū orbis sumū culmē arx capitolina possideret
eorū extingui memoriā nō posse si tantū illis litterarū lumē accessisset Ma-
gni æstimās uir homerico q̄ rudi atq; impolito præconio dignior. Hæc ille.
Ex quibus cōstat Superiore aphricanū Enniani præconiis laudatū. Potuit
tñ illi quoq; gloriæ esse. q; nepos eius adoptiuus Scipio Aemilius aphrican⁹
minor cogniatus Cartaginē incēdiis abūpserit. sed maiorē illi gloriā cala-
bræ pierides pepererūt. Celeres fugæ. reiectaq; retrorsū. Idē aphricanus su-
perior. Quartū & uigesimū agēs annū unus cōtra punicas fortunas & copias
hānibalifq; ferocē dexteritatē se iterū pollicitus est qua inqt Valerius fidu-
cia Po. Ro. salutis ac uictoriæ spem dedit. Siquidē cū afflicta cānensi clade
urbs nostra nihil aliud q̄ præda uictoris esse Hānbalis uideret. idēoq; reliqæ
pstrati exercitus: deferēda: italiæ auto te Quinto Metello cōsiliū agitarent:
tribunus militū admodū iuuenis stricto gladio mortē unicusq; minitādo:

furare omnes nunq̄ se relictuos patriam coegit. Nec minus animofus: mi-
 nusue prosper illius in aphricam tráfitus: in qua e Sicilia exercitú fenatu ue-
 ante traduxit. Quia nisi plus in ea re suo q̄ patrú conscriptoꝝ consilio credi
 diffet: secúdi punici belli finis inuentus non esset. Hæc ille. Traducendo etenim
 exercitú: & Cartaginē obsidēdo Hānibalem coegit Italiā deserere suis subue-
 turum unde hic. Celeres fugæ reiectæq; retrorsum Hānibalis minæ. Non in-
 cendia Cartaginis impiæ. ideo impiæ dicit Acron quia ter gessit bellú cōtra
 romanos í secúdo domita ab aphricano superiore. In tertio deleta ab aphri-
 cano minore est. Nomen lucratus rediit. Vnde Salustius. Cui postea aphri-
 cano ex uirtute cognomē fuit. Bene aut̄ inquit Lucretus. quoniã ut est apud
 Valerium maximú in ca. de fiducia. Cum aphricã totam potestati Romanæ
 subiecerat. nihil ex ea quod suum diceret præter cognomen rettulit. Quã ca-
 labræ pierides Acron. Enniú inquit significat. oriundú de Rhodino oppi-
 do calabriæ qui facta aphricani describit. Eusebius aut̄ Qu. Enniú Tarētī na-
 tum dicit olympiade quinta supra centú ac triginta. Hic a Carone quæstore
 Romã traductus in Auentino habitauit paruo sumptu & unius ancillæ míni-
 sterio contentus. Pierides. Musæ a uariis locis uaria noia sumút. Dicuntur
 Pierides a Pierio monte in quo ex Ioue & Mnemosine natæ sunt. Libethri-
 des a libethro secundú Seruiú fonte ubi musæ colútur. de qua re Strabo sic
 ponit. Helicon igitur nõ pcul a pernafo distans: illi emulus est & altitudine
 & circuitu. uterq; eni niuibus pulsatur. Et rupes amboꝝ faxea est. Hoc autem
 in loco est cōsecrata musis ædes fonsq; caballinus. & libethrú spelunca nymp-
 pharum. Qua ex re suspicari licet eos qui & helicon & pieriã & libethrum &
 pinipliã eisdē musis consecrauerút thraces extitisse. Pieres aut̄ uocabantur.
 quibus extinctis loca hæc macedones nunc possident &c. Dicuntur itaq; He-
 liconides & metro interdú exigente Heliconiades ab helicone. Castalides
 a castalia fonte musis sacro & a Castalio Apollinis filio denoia. Sicelides
 a Siculo poeta. hoc est a Theocrito Siracusano. Phocides uel Phociades a
 phosidis unda. aliisq; multis nominibus musæ appellátur. Musa aut̄ dicit̄ in-
 quit Verulan^a mosios. i. indagacione uel inq̄sitiõe. sunt eni musæ indagatri-
 ces scientiarú. Alii uolút ut dicat̄ ab eo quod est μουειν. i. docere. Hæsiodus í
 sua Theogonia inquit Ládinus musas a Ioue esse creatas ait ex Mnemosine
 i. memoria. Noué eni noctes cum illa in pierio móte cōcubuisse fertur. Hinc
 noué genitæ sunt musæ: quarú noia sic ponit Hæsiodus κλειώ τέλυτερπη τε
 θαλειά τε μελπομενη τε τερψιχορη τέρατώ τε πολυμνια τούραρηή τε
 καλλιότη quæ sunt Clio. Euterpe. Thalia. Melpomene: Terpsichore. Era-
 to. Polymnia. Vrania. Calliope. Clio ut ait Diodo. dicit̄ quia κλεος gloria
 est. Et poetæ ex laudibus quas aliis tribuút & sibi & illis maximã gloriam ué-
 dicant. hæc dicit̄ historias inuenisse. ex quarum usu maxima gloria uiris ma-
 gnificis nata est. Vnde Virgilius in opusculo de inuentis musarum. Clio ge-
 sta canēs transactis tempora reddit. Et paulo post. Clio historias inuenit. Eu-
 terpe ab év quod bonú est deducit̄ quoniã ex bonis quæ ex illa doctrina pro-
 ueniūt non mediocré uoluptatē capiant. Hæc tibias inuenit. Virgilius. Dul-
 ciloquis calamos euterpe flatibus urget. & iterum Euterpe tibias. repetē sem-
 per inuenit. Thalia dicit̄ q̄ ad multú tēpus floreat̄ poetæ. θαλαειν eni flo-

Emius

Musæ
 Pierides
 Libethrides
 Helicon
 Parnassus

Heliconides
 Castalides
 Sicelides
 Phocides
 Musa

Musæ noia
 & inuenta

Clio

Euterpe

Thalia

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

Melpomene rere & germinare est. Hæc comædiæ inuenit in quibus & florens ut plurimū ætas tractat. Virgi. Melpomene gaudet sermone Thalia. Melpomene a cantus suauitate per quam auditores delectant $\mu\epsilon\lambda\pi\omega\epsilon\omicron\iota\omicron\mu$ enim canto est. Hæc tragædiæ inuenit Virgi. Melpomene tragico p̄clamat moesta boatu. Terpsicore q̄ auditores uoluptate capiant ex iis bonis quæ ex ea doctrina pueniunt. $\tau\epsilon\rho\pi\iota\kappa\omicron\epsilon$. $\mu\epsilon\lambda$ enim significat delector. De hac Virgi. Terpsicore affectus ciuitharis mouet ip̄erat auget. & iterū. Terpsicore psalteriū. supple. inuenit. Erato ab amore quæ $\epsilon\rho\tau\omicron\iota\alpha$ uocant nomen accepit: quia amabiles suo carmine reddūtur poetæ. Virgi. Plectra gerens erato saltat pede: carmine uultu. & iterum. erato geometriā. Polymnia a multa memoria: quia in longa memoria sunt Inuētrix est rhetorices. Virgilius. Signat cuncta manu loquitq; polymnia gestu. & iterū. Polymnia rhetoricā. Vrania quia fama ac animi magnitudine cælū ascendūt. $\omicron\nu\rho\rho\alpha\rho\delta\omicron\varsigma$ enim cælū est. hæc inuenit astrologiā. Virgili⁹. Vrania poli motus scrutatur & astra. Itē: Vrania astrologiam. Calliope dicit q̄ pulchrā reddat uocem. quæ cæteris cantibus antecellat. quia illi $\kappa\alpha\lambda\lambda\eta\omicron\omega\sigma\eta$. i. pulchra uox fit. hæc litteras inuenit & heroicis carminib⁹ quæ modulato cōcētu condunt. Virgi. Carmina calliope libris heroica mandat. & iterū Calliope litteras &c. Hæsius ergo & Homerus q̄ ait $\mu\alpha\nu\sigma\alpha\iota$ $\lambda\epsilon\mu\mu\epsilon\alpha$ &c. & Virgilius & alii q̄ plurimi nouē musas ponūt. Amaximander Lāpſacenus & Xenophanes Heracleopolites dicūt poetæ esse in tutela Apollinis qui lyra canit & nouē musarū in quarum medio ip̄e residet. Et per Apollinē humanam uocē intelligūt quæ nouem instrumētis perficit. Hæc autē Fulgentio teste intelligūt quattuor anteriores dētes quorū si quis desit: sibilus & nō uox ex ore puenit. Item duo labia. seprimū est lingua. octauū palatum quod græci uranion uocant. quoniā sit ad formā cæli qui uranos appellatur. Quæ ex re octaua musa dicit Vrania. Nona est gutturis profunditas p̄ quā spiritus egredit. Ego autē (inquit Landinus cuius hæc plurima collectio) Platoni libeter adhæreo. Ponit enī tātus philosophus diuini furoris genera quattuor: de quibus alio fortassis loco dicemus. Inter eos ponit poeticū/ eumq; a musis puenire demonstrat. Musas autē appellat cælestiū sphaerarū cantus. Nam in libro de repub. singulis sphaeris singulas sirenas appositas dicit: motū ip̄m sphaerarū actōnū qui inde fit significans. Quapropter octo sphaeras octo musas: ac p̄illarū cōcentū nonā ponit: quā quoniā harmonia una est ex omnib⁹ suauissime cōposita excellentissimā inter reliqs dixit Hesio. Ergo poesis a diuino furore: furor a musis: musæ a Ioue eodē Platone teste pueniunt. Accedit ad hanc opinionē q̄ phœbū qui medius planetarū est in medio musarū ponūt. Vnde Virgilius. Mentis Apollinæ uis hæc mouet undiq; musas In medio residēs cōplectitur oīa phœbus. Alibi testatur Iouis filias cum dicit Adeste musæ maximi proles Iouis &c. Alcineon autē & nonnulli alii. eas cæli & terræ filias dicunt. Theodontus Tespia & Mēnonis filias esse uult. Diodorus addit musas fuisse octo puellas quas Osyris orbē peragrās in exercitu duxit quæ & cātū & aliis disciplinis essent insignes. Alio etiā loco scribit musas a p̄re Ioue Isas & uersū cōpositionē. i. poeticen edoctas esse Varro togatorū doctissim⁹ qui eadē & musas & nymphas appellat: tris tñ ponit. Vnā quæ ex aquæ nascit motu. Alterā quā aeris ic̄ti efficit sonus. Tertiā quæ me

ratim uoce consistit. Sed hæc hastinus de musis. Calabræ ergo pierides .i. musæ Ennianæ. Neq; si chartæ fileant: quod bene feceris mercedē tuleris. Merces enī quā in terris cōsequitur fortes (de ea enī quam i elisiis cāpis habēt nō loquitur) est ut hic p bene gestis laudetur. Sed si chartæ .i. litteræ in cartis scriptæ fileāt breuiter eorū memoria periret. Quid foret ilia &c. .i. quē fructū haberet Romulus si nō laudaretur. uel reuera quid foret. quē nūc de um dicimus. & cælū ascendisse. Vnde Cicero in paradoxis. Quibus tandem Romulus gradibus ascendit in cælum. iis ne quæ isti bona appellāt: An rebo gestis? an uirtutibus &c. De Romulo apud Liuiū in primo ab urbe condita plurima dicuntur. Nat' ex rhea seu ilia uirgine uestali numitoris filia: a marte oppressa cū Remulo eiusdē partus fratre exponit a lupa ambo nutriuntur donec a Faustulo pastore reperti. pastoralē uitam primū agerent: deinde cū latronibus sæpe dimicātes auū maternū tandē cognouerūt. Postea propter regni angustia Romā condiderunt: & cū litem de noīe urbis augurio dirimerēt Remulus prior sex uidit aquilas. Romulus posterior duodecim. ob quā rem lite nō cessante fratrem Romulus interemit. Nam quod ob trāsgressum murorū humiliū interemptus esset Seruius fabulosum putat. Cicero tñ grauior autor dicit q; muri causam opposuit. speciē honestatis: nec pbabilē nec fatis idoneā. Peccauit igitur parce uel Quirini uel Romuli dixerim &c. potius ergo solus iperio post raptas sabinas graua bella fœliciter magis q; iuste gessit. & tandē in cōtione orto tumultu in cælū sublatus est. postridieq; iam diuinus uisus. Hæc per chartas nobis tradita sunt: poeticisq; flosculis decorata. Nam qui rē ueram fatent' dicūt ipsos incesto genitos. a meritrice nutritos. latrociniū adultos. Latronibus ciuitatē & asylo posuisse. parricidio romulū imperio fretū. & a suis ob atrocitatē discerptū. Vnde Iuuenalis. Nomen ab infami gentē deducis asylo Maiorū primus quisquis fuit ille tuorū. Aut pastor fuit: aut aliud quod dicere nolo. Quid ergo foret ilia mauortisq; puer? Ilia mater Romuli filia numitoris. Ouidi. Ilia cū lauso de numitore sati. Ma uors id est mars pater Romuli dicit' Vt primo Aeneid. donec Regina facedus Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem. Inde lupæ fuluo nutricis te gmine lætus Romulus excipiet gentem & mauortia condet Mœnia. Roma nosq; suo de nomine dicit &c. Inuida taciturnitas: ut qua magnis scilicet p inuidiam gloria eripitur. ob quam post mortem habēdam Romanos plurima gessisse Autor est quem Cicero loqui sic facit Cato maior. Ancenses (ut de me ipse aliquid more senum glorier) metātos labores diurnos. nocturnosq; domi militiaq; suscepturum fuisse: si iisdem finibus gloriam meā quibus uitam effem terminatuus? Nonne melius multo fuisset ociosam ætatē & qui etem sine ullo labore aut contentione traducere? Sed nescio quomodo animus exigens se posteritatem semper ita prospiciebat: quasi cum excessisset uita: tum deniq; uicturus esset. Quādo quidem ni ita se haberet: ut animi immortales essent haud optimi cuiusq; animus maxime ad immortalē gloriā niteret. Hæc Cicero in Catone maiore siue de senectute. Ereptū stygiis fluctibus æacum &c. Ordo est. Virtus & fauor & lingua potentium uatum Con/

Romulus

Ilia
Mauors

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

Fortunatae
Insulae

secreat æacum ereptū stygiis fluctibus diuitibus insulis. Virtus .s. ingenii & scientiæ. fauor. sine quo frustra sciunt & possunt. De styge & Aeaco alibi dictū est. Sēsus autē est Aeacū quem apud inferos cum Minoe & Rhadamātho iudicē ponūt: poetæ immortalē efficiunt & in fortunatis insulis locant. De fortunatis autē insulis ubi sint (ut recitat Landinus) diuersi scriptores diuersa tradidere. Salustius enī illas in Oceano esse refert: ad quas Qu. Sertoriū iam uictū ire uoluisset scribit. Diodorus autē uult esse in meridiano Oceano. Ibiq; dicit esse hoīes: qui statura quattuor cubitos excedāt: & ossa ad formā neruorum flexibilia habeant. A deoq; robusti sint: ut quod digitis apprehenderit: extorqueri nō possit. Pilos nō nisi in capite habere: cū in supciliis: palpebris & barba nusq; sint pulchritudine ait oēs excellere. Linguā uero duplicatam habere & usq; ad radices diuisam: & eodē tempore iterrogare alium: & alii respōdere posse. Versari semp in æquinoctio. Et in meridie solē nulli rei umbrā facere: cū supra capita constitutus sit. Viuunt annos quadringētos terra oīa sua sponte ferente. Disciplinis & maxime astrologiæ incūbunt. Litteras habent uirtute quidē. xxviii. sed charecteres nō nisi septē sunt. Scribunt nō extransuerso ut nos sed superne deorsum ad rectā lineā. Hærbæ apud eos nascit: in qua si rædio uitæ afficiatur in faciē cubāt. & post paruū somnū euita migrant. Vxores habēt cōmunes: & in commune filios nutriunt: illosq; a matribus separant: ne illam cognoscere: aut ab illa cognosci possint. Quin & nuper natos auibus alligant: & eos qui ab iis gestati uolatū pati possunt enutriunt. Qui autē nauseant: eos ueluti & breuiori uita: & inualidiori mente futuros abiiciūt. Plynius uero ultra aquilonē ponit hanc gentē (quā tamen fabulosis celebratā miraculis dicit) ubi credūtur eē cardines mundi. & extremi syderū ambitus. Regio iis aprica & foelici tēperie: omniq; afflatu noxiocarens. Domus iis nemoraluciq; & deorū cultus. Discordia atq; omnis ægritudo illis ignota est. Mortem ex fatietate uitæ ineunt: ex quadam rupe ī mare salientes. Alii in prima parte asiæ posuere: nō in europa. Alii medios fecere: inter utrūq; solē antipodū occasum exorientēq; nostrū: Quod fieri nullo modo pōt cōstare: tā uasto mari interueniēte. Qui alibi q̄ in semestri luce cōstituerē eos: ferere matutinis: meridie metere: occidentē sole factus arborū decerpere: nocte in specu condi: tradiderūt. Nec dubitandū de hac gēte cū tor autores tradant frugū primitias solitos delum mittere Apollini: quē præcipue colūt. Virgines ferebāt hospitii gentium per annos aliquot uenerabiles: donec uiolat a fide: in pximis accolarū finibus deponere sacra ea instituerent. Hiq; ad cōterminos deferre: atq; ita delū usq;. Mox & hoc ip̄m exoleuit. De iis insulis fortunatis poeta in epodo sic. Vos quibus ē uirtus muliebrem tollite luctū: Etrusca præter & uolate littora. Nos manet oceanus cicūuagus arua beata. Petamus arua & diuites insulas Reddit udi cererem tellus inarata quotannis Et imputata floret usq; uinea. Germinat & nusq; fallentis termes oliuæ Suamq; pulla ficus ornat arborem. Mella caua manant ex ilice: montibus altis Leuis crepāte limpha defilit pede. Illic iniussæ ueniūt ad multa capellæ. Refertq; tenta grex amicus ubera: Nec uespertinus circumgemit uetus ouile Nec intumescit alta uiperis humus. Pluraq; foelices mirabimur &c. In beatas oras Baptista mantuanus carmelita patrem suum Hæliā trās

nectum uelle uidetur dicēs. Sed fœlix nũc arua colit ridentia: supra Frigoris
 aerii: & lapidosa grandinis oram. Ille licet gemina uertex æstate quotannis
 Sudet: & a nobis cū sol declinat ī austros Et cū littorei petit humida brachia
 cancri: Scilicet æquali libræ phrixiq; sub astro Depressio quoniã multũ tellu
 ris ab orbe Tollit: infestis nunq̃ tñ ignibus ardet. Purpureos semp flores spi
 rãtibus auris: Ora tepens: semp uiolas & candida/ semp Lilia fert: breuibulq;
 dies abscondit̃ umbris Quattuor ex istis labētia flumina campis Lata rigant
 asia ripis ingentibus arua Sunt rigui fontes: uitreosq; nitētia riuos Prata bi
 bunt tersus semp sine nubibus aer Nec quatitur uētis: nec rauca tonitrua frã
 git Brachia pomifera curuãt rodolētia syluæ Pendulaq; electri gratũ induit
 uua colorē Collibus in paruis ubi paulũ iugera surgũt Perpetuas ramis facũ
 da feracibus arbor Semp̃ habet fruges: quibus & cõtemnere fatũ Possit & ex
 pertē morbi feruare iuuetã Nulla patet curis illuc uia: nulla dolori: Nulla ni
 ci: colit ista senex loca sancta beatus. Atq; sub occasum mũdi rediturus ī orbē
 Non timet interea parca: ne stamina rūpant. Hoc sene nũc opus est &c. Hęc
 Christianus Homerus. Ex quibus uidere licet: quãtum illi qui de insulis bea
 tis scribũt ad horros deliciarũ quos paradisos uocamus accædant. Donatus
 est ergo Aecus eliseis cãpis de quibus Maro noster in sexto loquēs ad has
 quoq; insulas alludit dicēs. His demũ exactis pfecto munere diuæ Deuene
 re locos lætos: & amœna uireta Fortunatorũ nemorũ sedesq; beatas Largior
 hic campos æther & lumine uestit Purpureo: solēq; suũ suafydera norũt &c.

Dignũ laude uirũ musa uetat mori. dicit dignũ laude. quia indigni carmi
 nibus celebrari non debent. Cælo musa beat. cæli possessione beatũ facit: &
 pene īmortale reddit. probat exemplis. Sic iouis interest op̃ra is epulis im
 piger Hercules. Hercules inquit sic. i. p musæ patrociniũ interest. i. p̃sens
 est & accũbit epulis iouis hoc est ī diuorũ numerũ assumptus est. in quẽ duo
 bus ascribuntur. & p cõuiuia deorũ: ut qui ambrosia & nectare fruũtur: & per
 cõnubia dearũ. Vñ Virgi. Cui non risere parentes Nec deus hunc mēsa dea
 nec dignata cubili est. Contra Aeolus ad Iunonē. tu das epulis accũbere di
 uum. Impiger. i. strẽnuus qui multas terras obiuit ut mōstra domaret. Cla
 rum Tyndaridæ &c. Ordo est Tyndaridæ. i. castor & pollux existentes clarũ
 sydus Eripiũt sic. i. per musarum celebrationē rates quassas ab infimis æquo
 ribus. Fabula (ut omnia recitem) hęc est. Aiũt Iouem amore Lædæ quæ
 Tindari uxor fuit captum se in cygnum auem conuertisse & cum ea concu
 buisse. Indeq; duo enata oua: quorum ex altero Pollux & Helena. Ex alte
 ra Castor & Clytemnestra orti sunt. Alii uolunt solummodo primum ouum
 ex Ioue fuisse proptereaq; Pollucem & Helenam fuisse immortales: Secun
 dum ex Tindaro: & ex illo Castorem & Clytemnestram genito esse morta
 les. Addit Hyginus hos fratres maxima concordia coniunctos fuisse: & ma
 re piratis infestatum sua opera pacauisse. Verum cum Castor aduersus Athe
 niēses in pugna cecidisset communicauit illi suam immortalitatem Pollux:
 & a Ioue impetravit ut alternatim uiuerent. Vnde Virgilius. Si fratrem Pol
 lux alterna morte redemit Itq; reditq; uiam totiens. Sunt igitur a Ioue in id
 zodiaci signum mutati quos geminos appellamus. Idcirco quia a perichitan

Tindarus
Læda

Pollux
Castor

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

tibus in tempestate nauis inuocabantur: quoniam dum in terris essent illos a piratis seruauerant. Est eiusmodi signum adeo amplum ut cū alter iam oritur: alter adhauc lateat: hinc alternatim uiuere dicuntur. Diodorus autem refert cum argonautæ ingentem paterentur tempestatem: orpheum ea sacra peregrisse: quæ & ipse prius apud ægyptios didicerat. & deinde Samothracas docuerat: & paulo post duos igniculos supra capita Pollucis & Castoris apparuisse: statimq; tempestatem cessasse: quæ sacra deinde a nauigantibus obseruata sunt: & igniculi illi dioscurosum præsentia purati. Hæc Diodorus. Sed placet quæ de his Plynius scribat ad uerbū ponere. Inquit ergo. Vidi in nocturnis militum uigijs iherere pilis pro uallo fulgurum effigies. Eæ & antennis nauigantium: alijsq; nauium partibus ceu uocali quodā sono insistūt: ut uolucres sedem ex sede mutantes: graues cum solitariae uenere mergentesq; nauigia: & si in carina ima deciderint: exurentes. Geminae autem salutare: & prosperi cursus prænuncia. quarum aduentu fugari diram illam ac minacem appellatamq; Helenā ferūt: & ob id Polluci & Castori id numen assignant. eosq; in mari deos inuocant. Vides quid Plynius. Sed nostro quoq; tempore Christianis nauigantibus & diuinū auxilium implorantibus. huiusmodi igniculi apparere dicunt. Hæc oīa p Ladinū collecta sunt. Signate autē dicit Tindaridæ q̄si dicat ipsi q̄ reuera Tindaridæ. i. tindari filii sūt: musarū bñficio Iouis esse putant: & p deis inuocantur. Solēt tñ patronimica interdū ab opinione duci. ut Hercules tametsi Iouis ex Alcmena proles dicatur: sæpenumero Amphitritoniades quasi Amphitritonis filius sit appellatur. cum tamen Virgilius in octauo dicat. Salue uera Iouis proles decus addite diuis. Similiter Helena indubitata Iouis filia dubitatur: cuius immortalitatē Seruius Ex longinquitate uitæ conuincere nitit: nam fratres eius Castor & Pollux cum argonautis profecti sunt quorum filii cum thebanis dimicauerunt: deinde nepotes cum troianis: ergo nō durasset Helena per tot sæcula nisi immortalis fuisset. Hæc Seruius. Attamen Tindaris uocatur a Virgilio quasi Tindari non Iouis filia. Vnde in secundo. Tindarida aspicio. & iterum. Non tibi Tindaridis facies iuisa lacenæ &c. Simili modo Castor & Pollux Tindaridæ dicuntur: cum Pollux ab omnibus Iouis filius censeatur. Verum poeta noster cum de moribo disputat a fabulis deficere solet. Ut patuit de Hypolyto dum dixit. Neq; enim Diana pudicum liberat Hypolytum. Potest ergo hoc loco intelligi hoc dicere. q̄ ambo reuera Tindaridæ sint. Nam & in sermonibus proestatur genitos eodem ouo. quod qui alterum mortalem: alterum immortalem dicunt inficias irent: dicit sic in sermonibus. Castor gaudet æquis ouo prognatus eodem Pugnīs &c. Pollux inquit qui prognatus est ex eodem ouo ex quo Castor gaudet pugnīs cum ille gaudeat æquis. Vnde in carminibus. Dicam & alciden puerosq; ledæ Hunc æquis illum superare pugnīs. Quod ergo Pollux filius Iouis dicatur. & Castor fraterna immortalitate gaudere hoc musis debent. Nam reuera Tindaridæ sunt. Vnus tamen est (si uerum exemplum querimus) iesus christus uerbigena altissimi Iouis filius: quem tamen fabri filium aliquando denominatum audiimus. q̄ Ioseph illibatam uirginem Mariam coniugē habuerat. Quod ideo

Pronimica
opinatitia

dixi: quia de iis nunc loquor qui a patre putatio denominabantur. Tinda-
ridæ clarum sydus appositio est. dicit autem Clarum sydus. uel prosperum
putatur. uel potius quia claras stellas habent. Vnde primo carminum. Sic te
diua potens cypri Sic fratres Helenæ lucida sydera &c. Conficitur autem si-
gnum geminorum. xviii. stellis. Nam is qui proximior cancro est tres claras
stel las habet. Vnam in capite: & in singulis humeris singulas deinde in dex-
tro cubito unam. In utroq; genu singulas. In singulis pedibus singulas. Alter
in capite unam in singulis humeris singulas. In singulis manibus singulas. In
singulis genibus singulas. In singulis pedibus singulas. Infra sinistrum pe-
dem unam. Domicilium est hoc signum mercurii. Disponit hominem ad
litteraturam. & scripturâ. In corpore dominatur: Humeris: Brachiis: & ma-
nibus. efficit mediocrem staturam & hominem pulchrum. Quassus partici-
pium est a uerbo cuius preteritum in usu non est. Nam quassus non reperies.
Pro eo autem dicimus percussus. Dicit ergo quassus: id est concussus & laceras
rates. Ornatus uiridi tempora pampino. Ordo est. Liber id est Bacchus orna-
tus tempora: id est habens tempora ornata uiridi pampino ducit sic hoc est
per musam donatus cælo uota hominum ad bonos exitus. hoc est: nisi poeti-
cis fictionibus Hercules. Bacchus & alii diui diuinitatem obtinerent: nunq̃
inuocarentur. Neq; bonos exitus rebus nostris dare crederentur. ira aut san-
cte loquitur. innuens unum deum omnia posse omnesq; ab eo potestates eē
ut philosophi attestantur aut epicurice dicit deos non curare mortalia nisi id
poeta fingerent. Ornatus tempora græca figura quam uitandam oratori
Valla docet. Sunt etenim non alpernandi autores qui cum accusatiuum uer-
bo absoluto aut passiuo aut eius participio. hoc modo damus græcam figu-
ram dicant. Cum uero nomini adiectiuo synecdochen. Tempora sunt par-
tes capitis quibus temporum mutationem facillime presentibus. Ridicula
est eorum ignorantia qui tempora dicunt. Bacchus multis de causis liber di-
citur: & quia uinum mentem curis liberat. & quia præest liberis ciuitatibus.
& quia animas noxias purgando culpis liberat. Nam eius sacra ad eas pur-
gandas instituta putantur. quocirca uannus qua frumētum purgatur in eius
tutela est. Vt in Georgicis Virgilius. Et mystica uannus iacchi. Dicunt au-
tem Bucchum fuisse Iouis filium ex Semele Cadmi Thebarum conditoris
filia: quæ cum adhuc esset eius partu grauida a Iunone Aemula callide per-
suadet ut ab Ioue peteret cōcubitum in ea forma qua cum Iunone coire so-
litus esset. Accessit ergo Iouem & blande adorta petit sibi rem unam da-
tum iri: cum igitur Iuppiter amore captus puellæ fidem dedisset & iureiuran-
do recepisset: quicquid peteret se facturum petit ut ea forma secum coiret
qua cum Iunone. Et quia Iuppiter qui superior pars aeris uel æther ipse est
tunc cum Iunone quæ aer est concumbit quando fulmineus descendit. co-
actus est propter iniuriam cum Semele in specie fulminis re habere. Itaq;
mater extincta est: sed foetum adhuc immaturum Iuppiter exemit femoriq;
suo donec tempora partus compleret affuit Ideoq; quia bis natus sit Dithy-
rambus appellatur. Ferunt præterea ipsum a gygantibus discerptum & elixa-
tum integrum surrexisse. Quæ omnia nisi ad uini naturam referas ridicula

Clarū sydus

Quassus

Synecdoche
Tempora
Liber

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

fane sunt. Nam si de Ioue summo deo; intelligis: falli non potuit: si de mor-
tali qui id nominis sibi usurpauit: nil tale præstare potuit. Vinum autem im-
maturum semel ex uuis nascitur. deinde in lacû recõditur unde purgatus re-
nascitur. Fingitur Bacchus perpetuus puer: quoniã pueriles mores facilesq;
inducit Pingitur cornutus: quoniam uel imbecillem & inopem ad prælia tru-
dit. Cæterum Plynius & alii q̄ plurimi: de Iouis femore figmentum ad mō-
tem in quo nutritus est & iuppiter colitur referunt. Nam Meron montis no-
men apud græcos etiam femur significat. Quæ uero de ipsius bacchi hysto-
ria habentur: græci ad Thebanum bacchum. Aegiptii ad suum osirim refe-
runt. Tres dicuntur esse bacchi sed quid ad præfens: ubi id solum probãdum
est: q̄ per mularum beneficium insignia eius immortalitati consecrata sunt:
ipseq; deinde deus habitus inuocari cœpit. Si nunc dices: tamen si carmina
plurima possunt: & honestissima sint munera: nihil tamen in Cæsorinum cõ-
fert poeta: ut qui carmina non amicum laudet. Nempe hoc fatis pro laude
amici dictum puto q̄ ipsum Carminibus gaudere dicat. Qualis enim quisq;
est talia colit. At maximum laudis incrementum est q̄ poeta qui se uirum
bonum & uirtutis studiosum haud dubie profiteretur ipsum amicû compel-
lat: quo uno ipsum eiusdem studii dicit. Disparis enim (inquit Cicero) mo-
res: disparia studia sequuntur. quoniã dissimilitudo dissociat amicitias.
Nec ob aliam causam ullam. boni improbi: improbi bonis amici esse non
possunt: nisi q̄ tanta est inter eos quantã maxima potest esse morum studio-
rumq; distantia. Hæc ille.

E forte cre-
das. Car-
mẽ est q̄le
illud Heu heu fu-
gaces posthume
posthume Argu-
mentũ simile su-
periori. Tria enĩ
facit. Primũ oĩ-
dit nõ solum ho-
merica carmina
esse immortalia
sed & illa (quo-
niam nunc lyri-
cus est) quæ a ly-
ricis conscripta
sunt. Neq; est cõ-
tra illud quod di-
cit in de arte po-
etica. Mediocri-
bus esse poetis. Non diũ nõ hoĩes nõ concessere colũnæ. Nam omnes quos

Ad Lolliũ quarto carminũ ode. ix. qua & musa
rũ & amicitiaẽ officiũ Horatius describit.

N E forte credas interitura: quæ
Longe sonantem natus ad aufidum
Non ante uulgatas per artes

Verba loquor socianda chordis
Non si priores meoniustenet
Sedes Homerus: pindaricæ latent
Cæq; & alcei minaces
Tessloriq; graues camœne
Nec si quid olim lusit Anacreon
Deleuit ætas: spirat adhuc amor
Viuuntq; commissi calores
Aeoliæ fidibus puellæ.

hic enumerat: summi poetæ fuerunt. Potest enim fieri: ut sicut in infimo statu multi sūt gradus quibus alius aliū uincit: sic & in medio cri. & in sumo. Quo/ circa tamen si Homerus primus nimirū omnium est maxime in heroico carmi/ ne Pindarus tñ ad iustas poetæ laudes peruenit. similiter & alii quos enume/ rat. Deinde ostendit multa egregia facinora & æternitate dignissima obliuio/ ne esse sepulta: propterea q̄ mularū expertia fuerunt. Postremū se amicū Lollio ostēdit. cuius egregias uirtutes diligēter extollit. Hæc summa est. Ne forte credas. Ordo est. o Lolli ne credas forte uerba quæ ego natus ad. id est iuxta aufidū fluuiū longe sonantē. eo q̄ rapidus est sociāda chordis id est fidi/ bus per artes nō ante uulgas apud Romanos esse interitura. Ne credas. latine: secūdū seruiū dicit. qui uult ne figurate cū imperatiuo poni. ut ne se/ ni magna sacerdos. & Sta. Ne pete dardaniā frustra theti mergere classē.

Ne

Aufidus fluuius est appidiæ iuxta uenusiā fluens. dictus ut quidā uolunt ab/ ab & findo. quia cum sit rapidus aufindit ripas quas præterlabit. Vnde dicit longe sonantē quod celeritatis indicatiū est: & in primo sermone. Cū ripa si/ mul auulsos ferat aufidus acer. Est autē Horatius Venusinus iuxta aufidū na/ tus. unde de ipso Iuuenalis in prima. Hæc ego non credam Venusina digna lucerna. Et ipse de se in sermonibus. sequor hūc Lucanus an appulus anceps. Nā Venusinus arat finē suburrūq; colonus. Non ante uulgas artes/ intelli/ ge apud Latinos: apud quos Horatius teste Acrone primus lyricus fuit. Et au/ tore Quintiliano. solus dignus qui legatur. Apud grecos autē tot fuerūt ut Cicero a se eos perlegi posse neget. Quod si lyrica ante Horatiū scripserint: nō tamen uulgo: Quo circa dicit uulgas artes quā rem ideo dicit ne nouo studio dignitas de fore putetur. Chordæ sunt fides quibus barbiton & re/ liqua plectra tendūtur. Non si priores. Ordo est. Si id est quāq; uel tamen si: Homerus mæonius tenet priores sedes q̄ supple pindarus. uel priores oibus aliis. capit enī cōpatue cū abltō. nā p̄titiue dicēdū ē prima. Multas. n. sedes nūeratur? ē. Nisi forte oēs bipertitas uolueris: & priores solū Homerū occu/ pare. Posteriores: oīs alios. Et si ergo Homerus tenet priores sedes. Pin/ daricæ tamē camœne nō latent. Et sic de aliis. Homerus mæonius dicitur: a meonia: Porphi. tamen putat mæoniū dictum a patre. ait enim ibi. Scribe/ ris uario fortis & hostium uictor mæonii carminis alite. Notū est inter opi/ niones quæ de natalibus Homeri ferūtur: & hanc esse quasi Mæonis filius fuerit. de patria autē eius magna cōtentio est: unde apud Aulū Gelliū habet. ἐπιταπολεις ἐπίξουσι περὶ ριξάμδιήρου σμηρμα ροδῶσ κολοφωμισα λα μπιῖοσ ἀργος ἀθήμα. Septē urbes certant de stirpe insignis Homeri. Smir/ na Rhodos colophon salaminus argos athenæ. Omnes uero uno ore si/ ue a patre siue a patria Homerū mæonium dicunt. Stati. in Achillei. Quāq; acta uiri sint in clyta cantu Mæonio. Pindarus lyrici carminis princeps est quem post Homerum inter grecos poetas primum facile ponūt: nec desunt qui ipsum Homero præferant. Sine autē controuersia inter lyricos princi/ patum obtinet spiritus magnificentia: sententiis figuris beatissima rerū uer/ borūq; copia. Quapropter Quintilianus eū nemini imitabilem putat appro/ bans illud poetæ nostri. Pindarū quisquis studet emulari. Iule: ceratis ope

Aufidus

Homerus

Pindarus

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

- dedalea nitē pennis nitreo daturus. Nomina ponto. Fuit poeta Thebanus: Cææ camœnæ. i. Simonidis. Simonides autē lyricus poeta de cæa insula fuit. unde & pindarus inquit Acron. Idē tamē ad illud poetæ nostri ī carmīe quo pindari laudes cōtinent. Multa dyrceū leuat aura cygnum. Quia thebanus Pindarus fuit ideo dyrceum cygnū dicit a suauitate uocis siue carminis. & id uerius est. Nam tanra fuit pindarici nominis autoritas ut iam Alexāder magnus expugnatis thebis diligenter cauerit. ut posteri pindari incolumes feruarētur. Alcæus quoq; unde alcaici uersus poeta insignis fuit. cuius camœnæ hic minaces dicūtur. quoniā adeo amarus fuit ut austeritate carminis sui multos de ciuitate eiiceret. Teflicorig; graues camœnæ sunt. quoniā bellorum scriptor profundas sentētias habet. Reddidit præterea personis in agendo sic suā dignitatē. ut si modū tenuisset: secūsus ab Homero cenferi posset. Sed redundat atq; effunditur: quod tamen uitium nō inopiæ: sed copię est. Cuius autē modulandi uarietate abundante Luscinia auii cantu præstantissima portēdere uidet: quæ (ut inquit Plinius) In ore teflicori (quē alii teflicorum uocant) poetæ adhuc infantis cecinit. Nec siquid olim lusit Anacreon. Ideo lusit inquit Acron: quia iocis & cōtinnis digna cātauit: in caria q; lusit pastorū. Anacreon autē satyram scripsit amicus Lysandri. Alii dicūt q; scripsit circē & penolopen ī uno laborātes. Vnde in primo libro inoda. Vellox amœnū &c. Dices laborātes ī uno penolopē uitreāq; circen. Laborātes in uno idest in unius. ulixis amore: quem amba adamabāt. Erat hic poeta archas ex teia ciuitate. Perit acino unæ passæ: ut dicit Plinius libro septimo. & capite septio in naturali historia. de qua Valerius maximus. Postq; de pindaro sic dixerit. At pindarus cū tū in gymnasio super gremiū pueri quo uno delectabat capiti posito quiete se dedisset. Nō prius decessisse cognitus est. q; gymnasiarcho claudere eum iam locū uolente nequaq; excitaret. Cui qdē crediderim eadē benignitate deorū: & tātū poeticæ faciūdiæ: & tam placidū uitæ sinē attributū. Sicut anacreonti quoq; quē bis tātū humana uitæ modū supergressū. dū passæ unæ succo, tenues & exiles uirium reliquias foueret unius grati pertinacior in aridis faucibus humor absūpsit: hæc ille. Idē paulo ante: de Homero. Nō uulgaris etiā homeri mortis causa fertur qui in insula: quia quæstione a piscatoribus posita soluere nō potuisset dolore absumptus creditur. Spirat adhuc amor. i. spūs uitales mouet. hoc est adhuc uiuit in carmibus amor cōmissus fidibus. i. chordis & lyricis carminibus æoliæ puellæ. i. sapphus. Hoc enī neminem lateat: græca in o etiā nobis tris casus accōmodare. nūm & actm̄ in o & gñ in us. ut alecto alectus. sappho sapphus. unde ipsa apud Oui. An nisi legisses autoris nomina sapphus. mætho: mæthus. erato eratus. Clío: clius. Calisto calistus &c. Sappho sapphici carmīs inuētrix puella lesbia: ppter uiriles in carmīe aīos mascula dicta ē & decima musarū: uel certe ppter enormes amores qbus uirilibus pribus abusa est. Impatientē eius amorē apud Oui. discēs. Fides fidis decipiat Priscianus uoluit ut fidis ī nō dicat: quā rē Laurētius de ualla improbat autoritate Seruii & festi pompei q; sic inqt. Fides genus cytharæ dictæ q; tātū inter se chordæ eius. quātum inter hoīes fides cōcordet. Aeoliæ puellæ (ut legit Landinus) p eo quod est lesbia. Acron autē & Porphi. legūt Aeolidæ. dicuntq; q; sappho Aeolidæ
- Alcæus**
- Teflicorus**
- Anacreon**
- Pindari mors & anacreōis**
- Homeri mors**
- Græca in o**
- Sappho**
- Fides**
- Aeoliæ**

dilectouſa eſt. Haſtenus de prima porte qua oſtenſum eſt Sane multos poe-
tas carminibus ſuis immortalitatem eis quos canunt parere.

Non ſola comptos arſit adulteri
Crines: & aurum uestibus illitum
Mirata regalifq; cultus
Et comites helene lacæna
Primus ue teucer tela cydonio
Direxit arcu: non ſemel ilios
Vexata: nec pugnavit
Idomeneus: Stenelusue ſolus
Dicenda muſis prælia non ferox
Hector: uel acer deiphobus: grauis
Exceptit ictus propudicis
Coniugibus puerifq; primus.
Vixere fortes ante agamennona
Multi: ſed omnes illachrymabiles
Vrgentur ignoti q; longa
Nocte: carent quia uate ſacro

Nō ſola com-
ptos &c. Aggre-
ditur poeta ſecū
dū huius carmīs
partē: qua oñdit
multos ignobi-
les eſſe: nō quia
nō bene & forti-
ter egerūt: ſed q̄
poetarū præco-
niis carēt. Nō ſo-
la. Ordo ē. Non
ſola helene lacæ-
na mirata comi-
tes & cultus rega-
les. arſit. i. arden-
ter amaui com-
ptos crines. i. ex-
ornatos capillos
adulteri. i. alexā-
dri ſiue paridis.
& aurum illitum
ueſtibus qđ phri-
gionū opus eſt.
ut dicem⁹. Vult

ergo dicere multas ante helenā amore uirorū pulchrorum accenſas: ſed eæ
qm̄ a muſis tacentur ignotæ habent. helena uero homerico carmine notiſſi-
mæ eſt hanc rem in ſermonibus ſic indicat. Nam fuit ante helenam cūnus te-
rrima belli Cauſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi Quos uenerē incer-
tam rapiētes more ferarū Viribus editior cædebat. Comptos. uenit a como
is compſi comprū. ſignificat aut̄ comere ornare præcipue comam. Nec tñ a
coma deriuat. quia primā lōgā habet como quā coma & uerbū inde natum
corripiūt. Bñ ergo dicit cōptos crines adulteri. Nā dialeſtici argumētationē
probabilē dicūt hic eſt cōptus. ergo adulter. Adulter autē eſt quaſi ad alie-
nū thorū tendens qui & mœchus dicit̄. Tangit autē paridē qui ut dicūt fa-
bulæ p̄ ueneris pollicitatione quā pulcherrimā iudicauerat helenā menelai
regis cōiugē & Iouis ex leda filiā rapuit: p̄ qua re troia euerſa eſt. Alii dicunt
Helenā a paride raptā p̄pter Heſionā priami fororē quā thelamon bellico
iure fortitus concubinā habuit. Hercules enī in colchos p̄ficiſcēs pdito hyla
puero poſt peragrātā miſſiam nauibus troiā uenit a cuius portu cū ipſū Lao-
medon. phiberet: minitabūdus abiit rediēs q; Laomedōta occidit & eius filiā
heſionam Thelamoni qui primus murum aſcenderat tradidit Inde natus ē
Teucer: nam ajax ex alia fuit. Priamum uero a uicinis hoſtibus redemptū

Como

Adulter
HelenaTroia pri-
mum capta

Teucer

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

Priamus

hercules in regno locauit. Vnde priamus dictus est. quia $\omega\pi\iota\lambda\upsilon\delta\iota$ emo si/ gnificat. Quæ autē de liberata hesione dicūt Seruius fabulosa putat. Itaq; hanc fuisse causam rapiendæ helenes dicūt. Sunt qui ultro securā paridē putāt quā rem ut purgaret capta iam troia deiphobum prodidit unde & recipi meruit. unde in sexto ipse deiphobus ad Aeneā. Egregia interea coniunx arma omnia testis Emouet: & fidū capiti subduxerat ensem. Intra tecta uocat Me nelaū: & limina pandit. Scilicet id magnū sperans fore munus amāti Ft famā extingui ueterū sic posse malorū. Nam & Ouidius inducit eam paridis amo/ re captā. unde hic dicit. Arsit &c. Dion autē Chrysostomus uir multa doctri/ na excellēs: nō cōiecturis solum: sed testimonio eorū quæ scripta sūt in mo/ numētis sacerdotū ægyptiorū probat helenā nō fuisse raptam a paride: sed illi a polluce & castore fratribus esse in uxore traditam. Græcorū autē princi/ pum partim indignatione moti q; tam pulchra mulier Barbaro potiū q; græ/ co nupsisset: partim cupiditate auri quo troiani abundabant incēfos troiam profectos. nec illam expugnasse: sed uictos fugatosq; fuisse. Nam ab Home/ ro etiā Herod. hystoricus dissentit. qui refert helenā a protheo rege ægypti interceptā troiam nūq; uenisse. Sed poetæ nūctiore uia ambulāti ad herē/ dum puto. Fuit autē ipsa helenaspartana: unde est Me duce dardanius spar/ tam expugnauit adulter: Vbi rapta uidetur. Sed pro amore uel odio troia/ norum nūc rapta a paride nūc sequuta eum dicit. Vocatur autē lacena hic. & secūdo Aenei. Facies inuisa lacenæ. & sexto scelus exitiale lacenæ. a loconia Et a prouincia uicina in primo Aenei. Argiua dicit. Ornatus argiux helenæ.

Lacena
Spartana

Notādū autē est (dicit Seruius) q; deriuatiuū minus est principali. Nā cū la conia tetrasyllabū sic lacena nō nisi trissyllabū est. Sane sparta & lacedæmō hoc differūt: quod iliū & troia. nā iliū ciuitas in troia est: sed tñ p eodē acci/ piūt. sic sparta ciuitas est & lacedæmō prouincia: sed p eodē quoq; ponūt. V/ ros at ex lacedæmōe nō lacedæmones: sed lacedæmonios uocam^r. Fœmias uero spartanas aut lacenas: tñ Seruius a laconia deducit. nō a lacedæmone. Quia uero p eodē ut dixi habēt sparta & lacedæmon. Nūc apud Virgiliū di/ citur. Me duce dardanius spartā expugnauit adulter. Nūc ut in septimo. At nō sic phrigius penetrat lacedæmona pastor Ledæaq; helenā troianas uexit ad urbes. Paris autē Cui alexādro nomē est. phrigius pastor dicit. Ut & Sta/ tius in Achilleide. Soluerat æbalio classē de littore pastor Dardanus icau/ tas blande populatus amiclas: hac de causa. Nā ut ait Euphorion priamus ex Arisba filiū uarē suscepit q; cū dixisset quadā die nasci puerū p quē troia euer/ teret. Peperūt simul & hecuba uxor priami. & uxor Thymoetæ. Priamus autē filiū uxorēq; thymoetæ occidi iussit. Et cū didicisset ab hecuba: q; uisa eēt fa/ cē peperisse q; tota troia cremabat. iussit puerū (qui alexāder est) natū etiā occidi: sed hecuba ipsū pastorib^r alēdū tradidit. ubi nymphæ ei^r amore exar/ sit: q; cū multā & iucūdā societā habuit. & uenatiōe & pugnis uires cū ai: tū cor/ poris exercuit. deinde secūdū trioica Neronis ad agonalia certamā troiā cō/ cessit: uir tāta fortitudie: ut etiā hectorē uiceret. q; irat^r i ipsū gladiū stringēs acrius īsiluisset: nisi alexāder allatis crepūdis se ei^r germanū pbasset. deiecto deide pastorali hitu sub quo tū adhuc latitabat a priamo agnit^r ad helenā ra/ piendā mittit. Cōis autē fama ē Troianos cum græcis pcussisse fœdus. quotiēs

Paris

omnes paridē perfidiā dānāt. Alii uero nihil fœderis interuenisse dicunt: sed die Veneri sacro blande hospitio susceptū helenam abduxisse dicūt. hęc passim apud poetas & hystoriographos repies. Visū illud hecubæ indicat in illud in. vii. Aenei. Nec face tātū Cisseis pregnās ignes enixa iugales. Pastore fuisse iā docuimus. idē patet ex illo poetæ nostri primo carminum Pastor cū traheret per freta nauibus Ideis helenā perfidus hospitā &c. Nymphæ dilectū indicat epistola Ouidiana. Pugilē præpotentē fuisse docet illud qnto Aenei. Solus qui paridē solitus cõtendere cõtra. Vt ergo ad poetā redeā. dicit. Nō sola helene arsit. quia etiā Oenone nymphas: sed homericis carminibus sola helene insigni pulchritudine memorat: de qua Donatus dicit. Hęc adeo formosam fuisse dicūt: ut eius forma redacto maximo peritissimorum pictorū in unū nūero propositis etiā formosissimarū mulierū nudis corporibus pingi nequierit. Ergo quæcūq; erat formosa ab ea appellabatur helena &c. Dicitur autē hęc helena nā latine. & helene nes græce. Arsit ardeo uariæ fumif. Vnde litterarii Ardet mens: ardet clypeus: domus ardet & ignis Mēs ardet uel amore: ut formosam pastor Coridon ardebat alexim id est ardēter amabat. uel ira. ut in septimo Aneid. Talibus alesto dictis exarfit iu irās. Et quāuis grāmattice dixeris ardeo illa re. tamē figuratius usurpant ardeo illam rem & in illā rem/ quæ est (inquit Seruius) peculiaris elocutio Cornelii. Ardet etiā mens desiderio: auaricia: ambitione &c. Ardet clypeus id est respēdet. ut in secūdo Aenei. Ardētes clypeos atq; aram icantia cerno. Ardet sic terra in qua armati cõsistunt. ut in septimo quibus Itala tantū floruerit terra alma uiris quibus arserit armis. Deniq; quicquid radios in morē ardentis ignis emittit ardet. Domus ardet id est cõburitur. ut in secūdo & proximus ardet. Vcalegon & in eodē troia arserit igni. Ignis etiā ardet id est cõburit. & sol ardet. Vt sole sub ardēti resonant arbuta cicadis. Inde ardor dicit. Aurū uestibus illitū. Lino in præterito habet lini liui & leui. in supino litū prior breui. Inde illitū quasi molliter insertū & non quidē texendo quod attali cum opus est: sed acupingēdo/ qui iliadū labor. Vnde in. vii. Aene. Iliadūq; labor uestes & paulo post quas uestes dixerit Nec purpura regē Picta mouet

Præter cæteros enī mortales phrighii illinēdi in uestibus auri artē callebāt: Vnde & eiusmodi artifices phrighiōes appellant. Regalisq; cultus. Regalis actiuis est. Differūt autē regalis & regius. Nā regale dicit quicquid magnificū & pōposum luxū regale præ se fert Vt regalis domns potest eē priuati uiri: si nō regali splēdida luxu fuerit. Regiū autē dūtaxat est: quod in regis possessione. ut regius equus possit eē morbosus. & regius ager sterilis. Cultus ē in terdū ipsa cultio siue cultura iterdū res qua qd excolit ut hic. Et comites regalis. Ex decētibus enī comitū moribus uirtus & decus p̄cipis pensitat. Vñ in. iiii. Aeneid. Multa uiri uirtus aīo multusq; recurfat gētis honos. Comites autē dicit quicquid iter n̄m sub n̄o ductu præserti & auspicio comitāter. Habent enī comites ducē. Sūtq; inferioris dignitatis quantū ad hoc q; comites sūt: licet aliter excelluerint. Vt anchises q; pater uenerabilior Aenea erat: comitē tñ se dicebat/ eo q; ab ipso p̄duci uoluit. uñ in. ii. Aene. Nec nate tibi comes ire recuso. Inepte ergo Valla autore dixeris faciā hoc Rege: uel deo comite: q; qui comes inferior est: ut qui nostra causa comitat. uel n̄o præ-

Helenes pulchritudo

Ardeo

Phrighiones
Regalis
Regius

Cultus
Comites

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

- fidio fulcitur. Vnde Cicero. Nō comitē se inquit: sed praubit ducē. sed pergamus. Primus ue teucer. de teucro filio Thelamotis ex hestione de quo hic loquitur iā dictū est. hūc homerus introducit telis peritissime usum. Cydonio arcu: est species p genere. Solēt enī poetæ epitheta rerū a locis in quibus uberrimæ sunt deducere. unde hibleæ apes: Cydonii arcus. gnōsia telahymetiæ colūnæ. Aethnææ flāmæ. Paus famius. attagena phrigia. grues mellicæ. hedus ambratius Murena tharsesia. aselli pessimūti: ostrea tarenina: peccūculus chius. helops rhodi. Scari cilices: nuces thasia. Palma ægiptia. glans hiberica: quæ apud Varronē cōmendat. Item ficulæ oues. saba tura: cydonia mala. & multa id genus a locis laudant. Cydon autē urbs ē in creta in qua (ut inquit Acron) primū arcus de pecudū cornibus curuati sūt. Virgilius aut in buc. Spicula cydonia sic laudat Ire libet partho torq̄re cydoniacornu Spicula &c. Nō semel ilios uexata ilios. i. ciuitas iliēsis nō ē semel dūtaxat uexata. imo bis capta. unde Iuno in septimo. bis capti potuere capi. Et Anchises in. ii. Aene. satis una superq; Vidimus excidia & captæ supauim⁹ urbi. Quō ab hercule capta est iā diximus. Ut uero secundo ab Agamēnone capiebat Virgilius in secūdo late describit. Signate tñ dixit Vexata: qm̄ ut dixi sūt qui capti & euerfam negēt. Ilios aut ciuitas est troiæ. Vtitatus dicit hoc iliū uel ilion. Virgi. ceciditq; superbū Illiū & oīs humo fumar neptunea troia. de priore aut troiæ captu silet: quādoqdē homerus non cōmemorat.
- Nec pugnavit Idomeneus Stelenusue solus. Quāq; apud troiā plurimi fortiter egerint: ignoti tñ: qm̄ non ita homericis uersibus illustrant. ut Idomeneus. Stelenus. aiex. diomedes Achilles pirrhus. Ponit autē duos. quibus & alios illustres intelligit: ignobilesq; excludit. Idomeneus cretē sibus imperauit a quibus post captā troiā propulsus est. Vnde in tertio Aenei. Fama uolat pulsum regnis cessisse paternis Idomerea ducem desertaq; littora cretæ. Causā assignat Seruius. qm̄ troia rediēs uouit in tēpestate sacrificaturū de re quæ prima occurrisset. Cū ergo filius illi occurrisset: & illū aut imolasset aut imolare paruisset. pulsus a ciuibus pelago salentinū calabriæ p̄notoriū tenuit & ciuitatē cōdidit. ut Et salētinos obsedit milite campos Lyctius idomeneus. Erat nepos minois ex deucalione patre. Stelenus quoq; dux fuit. & unus eorū qui equo troiano includebant. unde in secūdo Aeneid. Thersandrus Stelenusq; duces & dirusulixes Demissū lapsi per funē. Erat filius capanei & euadnes ut Acron & Seruius testat. Dicēda musis &c. Ordo ē. hector ferox nō excepit. primus p̄ cōiugibus & pudicis pueris prælia dicēda. i. digna quæ dicāt a musis. Nec acer deiphobus excepit primus grauis ictus p̄ cōiugibus & pueris pudicis. q. d. multos añ hectorē & deiphobū fortit̄ p̄ patria cōiuge & liberis pignasse: sed nō ita celebratos. Hektor filius priami maxim⁹ natu: & armis oīum potētissimus. ab homero sumope laudatus: quo maior eēt gloria achilli uictori. Preciū enī uictoris ex uictū uirtute æstimat. quo circa & Virgilius turnū laudibus extollit. quia ut dicit poeta in sermonibus. Hectora priamidē animosū utq; inter achillē. Ira fuit capitalis: ut ultima diuideret mors. Nō aliā job causam: nisi q; uirtus in utroq; Sūma fuit: duo si dī scordia uexet inertes. Aut si disparibus bellū incidat. ut diomedis Cū lycio Glaucō. Discedat pigrior ultro Muneribus missis &c. Deiphobus quoq;
- Rerū epitheta**
- Cydon**
- Ilios**
- Idomeneus**
- Stelenus**
- Hector**
- Victoriæ laudes**
- Deiphobus**

priami filius præpotēs in armis fuit. Huic post paridis mortē helenā nupsit. ut uidere est in. vi. Aenei. Quā ob rē uidet dicere pudicis. quia Hector apud homerū paridē dānat q̄ molliter helenæ p̄ qua bellū ortū erat inferuiebat. Erat ergo & deiphobo alia cōiunx pudica. sicut hecatori andromache. Quod uero pluralituo numero cōiugibus dicit stare pōt. uel quia singulis singulæ erāt cōiuges: uel quia singulis plures: unde de priamo dicit. Quinquaginta illi thalami spes tāta nepotū. Vixere fortes ante agamēnona. Multi. Aga-
mēnō atrei filius habit⁹ & Menali germanus: ipator toti⁹ exercitus erat: cui⁹ laudes ab homero in immensum extollūf. Sed omnes inquit qui ante aga-
mēnona pugnauerunt urgentur illachrymales: quia non desentur a poetis. p̄ preterea q̄ ante Homerum nullus heroum laudes descripserat. cætera clario-
ra sunt q̄ ut diutius immorer.

Agamēnon

Paulum sepultæ distat inertix
 Cælata uirtus: non ego te meis
 Chartis inornatum silebo
 Tot ue tuos patiar labores
 Impune Lolli carpere liuidas
 Obliuiones: est animus tibi
 Rerumq; prudens: & secundis
 Temporibus dubiisq; rectus:
 Vindex auaræ fraudis: & abstinens
 Ducentis ad se cuncta pecuniæ
 Consulq; non unius anni
 Sed quotiens fidus atq; bonus
 Iudex honestum prætulit utili:
 Reiecit alto dona nocentium
 Vultu: per obstantes cateruas
 Explicuit sua uictor arma.
 Non possidentem multa uocaueris
 Recte beatum: rectius occupat
 Nomen beati: qui deorum
 Muneribus sapienter uti
 Duramq; callet pauperiem pati
 Peiusq; flagitium timet
 Non ille pro charis amicis
 Aut patria timidus perire.

Paulū sepultæ
 distat iertix Trā
 sit ad tertiā par/
 tē q̄ amico mo/
 rem gerit. Quia
 inquit uirtus oc/
 culta non multū
 ab inertia distat:
 ego uirtutem tu/
 am. Lolli amice
 tacitam nō relin
 quā. Ordo ē fa
 cilis. Virtus cæla
 ta. id est occulta
 ta. parum distat
 inertix sepultæ.
 i. ab inertia quæ
 sepulta est. Hoc
 est quātū ad hui⁹
 uitæ statum pa/
 rū interest nihil
 nean tacite bene
 egeris. quia tan/
 tū dē gloriæ post
 mortem iners &
 ignauus habitu/
 rus ē: atq; is cui⁹
 uirtus cælata. id
 est occulta. tantū
 momēti sunt ua/
 tum præconia.
 Neq; uero poe/
 tæ mēs ē dicere

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

uirtutē sine huius uitæ laude relinquēdā esse: sed dolendū: q̄ studiosi & boni uiri suis laudibus fraudēter. nā tametsi inumeri fortiter & bñ egerint: p̄inde rñ occultant atq; inertes fuissent: qm̄ carent sacro uate. Verū tñ nō cōtinuo uirtutē deferēs. Nam ipsa sua sibi uirtus abūde merces est. Et uelut fontes & male sibi consciī æterno cruciatu hic angūt. unde illud Iuuenalis. Exemplo quodcūq; malo cōmittit. ipsi displicet auctori: prima est hæc ultio q̄ se iudice nemo nocēs absoluit: improba quāuis Gratia fallacis prætoris uicerit urnā. Et post hāc uitā nisi hic pœnas dederint perpetuo torquebūt. Vnde illud in vi. Aene. Gnosius hæc rhadamanthus habet durissima regna. Castigatq; auditq; dolos subigitq; fateri. Quæ quis apud superos furto latatus inani. Distulit in sārā cōmissa piacula mortē. Continuo fontes ultrix accincta flagello Tisiphone quatit insulas. Ita ecōuerso innocētes & boni ineffabili gaudio ex cōscientiæ integritate perfruūt dū hic uiuunt: & æterna post hac lætitia in cælesti beatitudine etiā si nulli eiusmodi uirtutis sint arbitri. Nō enī uirtus humanæ indiga laudis est. Neq; uir bonus & sapiēs ut hypocritæ hic suorum bñfactorū mercedē populares auras captabit. Cæterū ut quisq; pro uirtute sua minimas laudes desiderat: ita maximis dignus est. Paulū ergo sepultæ distat inertiae. Virtus cælata. quo ad famā & opinionē uulgare: qua creditū paruō ufui esse uirtutē nisi sciat. Vnde illa persiana exclamatio. En pallor seniūq; o mores. usq; adeo ne Scire tuū nihil est nisi te scire hoc sciat alter. Possent qui in lris diuinis uersant. hinc facile aliā sentētiam elicere. Cælata uirtus. i. sciētia abscondita paulū distat ab inertia. hoc est tātū dē est nescire: & sciētiam occultare: quæ nisi aut in bonis opibus tuis aut sanctis præceptiōib⁹ eluceat perniciosā nimirū erit. sed cōmentum tale ad hoc ppositū nihil facit ubi poeta musas ex eo laudat q̄ sine eis etiā uirtus mercedē suā nō cōsequat̄ iuxta sentētiam superioris carminis: neq; si cartæ sileāt quod bñ feceris mercedē tuleris. hoc est laudē quæ uirtuti debet: tametsi peti nō debeat. Paulū dimi nutiuū est a parū: inde per aliā declinationē fit pauillū. & ab illo pauillulū Sepultæ inertiae: quia quicūq; iners est is ignauus sepeliit sic ut ne mēoria quidē eius extet Inertia est deductū ab iners: iners autē est qui est sine arte. Ars aut in operatiōe cōsistit. Paulū ergo interest nihil feceris an occulte. q̄a urgeris ignotus lōga nocte. Nō ego &c. quia ergo uirtuti laus debetur quæ per musarū præconia immortalis efficit. Hora. amicū suū Loliū debita laude ornatū facit. Liuidas obliuioēs. i. inuidiosam taciturnitatē ut i superiori. Sic taciturnitas Obstaret meritis inuida Romuli. Est animus tibi &c. Laudat eū a quattuor sūmis uirtutibus. Est animus tibi rerūq; prudēs. ecce prudētiā & secūdis tēporib⁹ dubiisq; rectus. ecce tēperantiā siue modestiā. qua neq; in secūdis tēporibus. i. in prosperis & foelicibus. Neq; in dubiis. i. nebulosis animus a recto flectitur. Vindex auaræ fraudis & abstinēs pecuniæ ducētis ad se cūcta tāgit iustitiā qua ab auaricia nō flectit sed auarā fraudē uindicat. ibi aut per obstātes cateruas. & in fine. Non ille p̄ charis amicis aut patria timidus perire. fortitudinē eius cōmemorat. Ita enī cōnexas dicūt eas principes uirtutes ut qui unā earū p̄fecte habeat oēs habeat. Cōtextus clarus ē. Neq; multæ it̄pretatōis egēs. Abstinēs pecuniæ. abstinēs nomē est itaq; gr̄m̄ regit Nā p̄cipiū magis ablatiuo quadrat. Pecuniæ ducētis ad se cūcta. Mira laus

Paulum

Pecunia

q̄ quæ omnia uincit animum Lollii uicere nequeat. Acerba quoq; dictio in pecuniam. In quam sic tertio Aeneidos Virgil. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames. Et Iuena. in prima. Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum Maestas: etsi funestica pecunia nondum Templo habitas nondum nūmorum ereximus aras. De hac Horatius in episto. Hos folo aio sapere & bene uiuere quorum Conspicitur nitidis fundata pecunia uillis. Et alibi. Scilicet uxorem cū dote fidemq; & amicos Et genus & formam regina pecunia donat. Ac bene nūmatum decorat suadela uenitq;. Et Iuuenalis. Quantū quisq; sua nummorū seruat in arca Tantum habet & fidei. Itē. Haud facile emergunt quoq; uirtutibus obstat Res angusta domi. Et iterum alibi. Rara in tenui facundia panno. Et mille id genus reperies quibus pecuniam ad se omnia ducere uidebis. quæ res hodie quoq; heu nimum probata est. & tamen Lollius abstinens pecuniæ. Dicitur autē ut supra memorauimus a pecude. uel q̄ pecudis forma in prima pecunia expressa sit. uel q̄ omnes diuitias in pecoribus habebant. **Vindex** dicitur qui uindicat & ulciscitur. a uindicādo dictus. Sunt graues autores qui uindictam a uindicio seruo filiorū Bruti qui conspiratione de reducendis tarquinii indicauit primū appellatam uolunt eo q̄ Brutus etiā in filios animaduertendo uindictam sumpsit. Quod si est: bona depingitur seueræ iustitiæ cōmemoratio. Consulq; non unius anni. Stoicorū hoc innotitur dogmati. Dicunt enim sapientem beatum esse solum. & quia beatitudini deesse potest nihil. omnia quæ desideraueris in uirtute abunde sita esse definiunt. Affirmantq; uirum bonū & sapiētem omnia esse & omnia scire. omniaq; quæ uelit possidere. Vnde in epistolis. Ad summā sapiens uno minor est Ioue: diues Liber: honoratus: pulcher: rex deniq; regum. Quia uero Romæ exacti erant reges: summaq; dignitas ad consules spectabat Noluist dicere Lolliū regem: ne affectatā dominationis eum argueret. sed consulem perpetuum appellauit. non q̄ consulari fungeretur honore: sed quia eo dignus esset: quandoquidem sapiens. Neq; aliter habere cupiat. Id enim quis satis habere uidetur: cuius neq; indignus neq; auarus est. Est ergo consul non unius anni. Bini etenim Romæ quorū annis creabantur consules. Ordo est. Animus est tibi consul non unius anni: Atq; ita semel dūtaxat: sed totiens: quotiens ipse bonus atq; fidus iudex prætulit honestū utili & reiecit alto uultu dona nocentiū. & ipse uictor explicuit sua arma per caeteruas obstantes. Prætulit honestum utili. Cicero ī paradoxis: docet: quod honestum sit id solū bonū esse Nihil autem appetitur nisi quod bonum putatur. Verum multi uoluptatem: & largas diuitias ī bonis habent: quæ si honestæ non sunt utpote turpiter conquisitæ: utiles tamen multis uidentur: sed animus bonus & prudens reiecit huiusmodi utilia quia honestum præfert utili. Tamen si reuera nihil iuste utile dixeris quod non idem honestum. Reiecere est e medio iacere. & Repellere ut apud Virgilium. Tityre pascentes a flumine reiice capellas. Et alibi. Reiice ne maculis ifuscet uellera pullis. Producit autem primam syllabam præter naturam simplicium. Nam licet in illo bucolico reiice capellas. Priscianus proceleumaticum dicat. sexcentis aliiis locis producit: ut. xi. Aeneid. Sic ait atq; oculos rutilorum reiicit aruis Et in eodem Reiciunt parmas & equos ad moenia uertunt. Et iterum. Reie-
m

Vindex

Reiicio

SEXTVS MORALIVM SILVARVM

eti armis: & in illo georgico. Reiecit ne ma. &c. Reiecit ergo alto uultu. i. magnifico qualem bene sibi consci. & nullis sceleribus obnoxii gerūt. Dona. i. largitiones nocentium. i. quibus nocentes conātur ipsum a iusto & honesto auerrere. Et ipse uictor explicuit. i. aperte extulit & dispādit sua arma. i. signa militaria per cateruas obstantes. i. per hostes uirtuti cateruatim insurgentes alto uultu nō rubicolori & ad terram obscelus deiecto. quod eorum est qui sceleribus obnubilati aperto Marte rem gerere uon ausiunt. Non possidēt multa uocaueris recte beatum. Rectius &c. Ordo est Tu non uocaueris recte beatū possidentem. i. eum qui possidet multa: is enī rectius occupat nomen beati qui callet. i. callide ex multo usu scit uti sapienter muneribus. i. beneficij deorum: & qui callet pati duram pauperiem. i. eam quae aliis dura uidetur. Et timet peius. i. copiosius laeto. i. q̄latum id est mortē flagitium. i. graue peccatū. Ille. i. talis qui quis est non timidus est perire. i. occidi pro charis amicis aut pro patria. hāc poeta. q̄b⁹ nescio quid sanctius praecipī etiā a Paulo nostro posset: quae uis maior amicitiae uis excogitari: q̄ ut pro amico parat⁹ fit mori. Venerabile sane ex tale ore uerbum Peiusq̄ laeto flagitiū timet. hoc sic Iuuenalis. Summū crede nephās animam praefere pudori. Et propter uitam uiuendi perdere causas. Peius autē id est uehemēti⁹ tanq̄ rem peiorem. Male enī accipitur pro eo quod est multū. ut in sermonibus satyra nona male falsus Ridēs dissimulare. sic peius. i. plus & pessime: maxime. de qua re ad dam illud Laurentianum libro secundo. capi. xc. Bene nonnunq̄ pro ualde ponitur. ut Cicero. Habetis orationem bene longā. Quintilianus. Cū multa diserte summisq̄ clamoribus quae neq̄ ad iudicem: neq̄ ad litigatorē prinēt decantauerunt: bene sudantes: beneq̄ comitati per forū reducuntur. Huic simile quiddā habet male. ut comici frequēter. Male mihi timeo pro eo quod est ualde timeo Cicero in Bruto. Addebat etiā idq̄ ad rem pertinere credebat scriptores illos male multatos. i. ualde & quasi bene multatos: sed i malū ipsum. Ideoq̄ non bene dixit multatos. sed male. Neq̄ id solū inpositi uo aduerbio: sed in superlati uo quoq̄ ut pessime multatos. atq̄ adeo i comparati uo: sed frequentius cū uerbo odi. ut idem in philippicis. Quo nemi nē ueterani peius oderunt: peius quasi magis & ualidius. Idē ad Mariū. Oderam multo peius q̄ illū ipsum Clodium. illū enim oppugnaueram: hunc defenderam. Nec tm̄ per comparati uū cum hoc uerbo: uerum etiam per positium. ut Terentius in Adelphis. Illud rus nulla alia causa tam male odi. nisi quia ptope est. Tam male pro eo quod est tam ualde. Per aliud autem uerbum ut Ouidius in Heroidi. Peius adulterio turpis adulter obest. Hāc Valē. Et hic peius timet Leto. Letum dicitur mors: quia omnia delet. Flagitium est uocabulum tractū (ut docet Donatus) ex more militari: quasi res flagitatione: id est increpatione digna. Nam flagitatio ad strepitum dicitur. Vnde flamina: & flagella & flagitare: id est personare itelligimus dici. Nam hāc omnia sine sonitu crepituq̄ non sunt. Hāc ille. Diuus Augustinus in libro de doctrina christiana docet flagitium esse malū quod in nos uertitur: facinus uero in alterius perniciē ut homicidiū. Aulus Gel. etiā libro. ii. dicit flagitia eē minora uitij: sed hic capit⁹ ut a Donato Nō ille timidus &c. Affectate dicit timidus. non timens est aut timet. Nā uir fortis interdū est timēs

Male
Peius
Pessime
Bene

Letum
Flagitium
Flamina
Flagellū
Flagito
Timidus

& timet. Nunq̄ aut̄ timidus. Is etenim timidus est qui meticulosus & assidue timens. Timens uero qui pro tempore timet. Talē ergo Vir bonus & prudēs animū gerit: ut si utilitas & ratio exigat: Neq; pro amicis neq; pro patria occidere timeat. Dicit tñ poeta pro charis amicis. Dura etenim amicitiae lex esset si pro amico quouis moriendū præciperetur. Nā tamen si amici chari: nobis tñ chariores esse debemus. Neq; uero omnia pro amico faciūda. quando ut docet Cicero. Nulla est excusatio peccati: si amici causa peccaueris. Et Aulus Gelli. refert. Amicis ad deos nec ultra obsequendū esse. Cæterum si amicus uir bonus est. neq; aliud (ut docet Cicero) q̄ honestū expetit: certum est nō pro amico moriendū esse: si sine morte uirtutis decor: patriæ salus: & deorū reuerentia salua foret. Pro patria autē mori non dubitarunt. Quandoquidē delphica oracula phedum ut auctor est Plynius qui pximo p̄ patria occubuit set scelicissimū indicabāt. Hic Maro eos ad elisos ponit. Martia q̄ ob priam pugnādo uulnera passi. Innumera sunt exēpla eorū q̄ ob priam mortē subierūt. Rariora eorū q̄ p̄ amicis. Memorabile est Nisi p̄ Eurialo letū de quo. ix. A enei. Mirāda damonis & pithiæ in amicitia fiducia. Nō tacēda Luci petronii cū Celio amico cades. Cæteraq; q̄ de amicitia apud Valeri. maxi. lib. iiii. habent. Illi? præconio æternitatē meruerūt. At nullū uenerabilius aut maioris amicitiae imo icōpræhensibilis charitatis exēplū: q̄ saluatoris nri iesu christi: q̄ p̄ nobis miseris p̄ dōrīb; ut mortē nram mori edo destrueret: nō dubitauit manib; tradi nocentū & crucis subire tormētū p̄ quo christianissimus q̄q; tantū abest ut patiformidet: ut etiā uehementer si cū salute fidei contingat: emori desideret. sed hæc hætenus.

Incipit Siluarū moraliū septim? in quo parti
amicitiæ parti urbanitatis p̄cepta cōtinent.

Ad amicos Odetricos ex secūdo carminū.

a
Ngustam amici pauperiem pati
Robustis atrī militia puer
Condiscat: & parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta.

Ngustā
aici &c.
Quādo
q̄des ut
M. T. Cicero ab
unde disputat:
null? amicitia di
gn? q̄ nō uir bo
nus & sapiēs. In/

quit enī. Omnino oīum horū uirior: atq; icōmodorū una cautio ē atq; una p̄
uissio: ut ne nimis cito diligere incipiat: neue indignos. Digni aut̄ sunt amici/
tia q̄b; in ipsis inest cā cur diligant. Rarū gen? & q̄dē oīa p̄ clara rara: nec q̄q;
difficili? q̄ repire qd̄ sit oī ex pte ī suo genere p̄fectū. hæc ille. q̄ in quā amic?
uir bon? ē. Boni aut̄ p̄ q̄ rari: oñdir poeta quō bon? euadas: utpote si ab ineū
te arate laboribus te domueris: & paupratis onus lōga assuetudine patiēter
ferre potueris. Quid etenim arduū aut̄ difficilē: qui paupras facilis. Sūt aut̄ Cur
Hesi. canit) tria hōinū ḡna: Vnū eorū qui q̄ agēda sūt uidēt agūtq;. Et hi q̄dē
optimi sūt: q̄lē nūc Lollū poeta p̄dicauit. Alterū eorū q̄ etsi nō uideāt uidēt i
bus tñ obediunt: & hi quoq; boni sunt: q̄les sunt quos simplices & innocētes

uocamus: quos nunc poeta erudiendos præcipit. Tertium penitus inutile & abominandum: eorum scilicet qui nec sua nec aliorum prudentia gubernantur de quibus (inquit christianus Homerus Baptista Mártianus) in psalmo dicitur: gens stulta & absq; cõsilio. Possimus addere quartum genus nec minus perniciosum: eorum qui bona sciunt facere tamen nolunt. In quos illud falsum fane scoma apud Valerium de uerecundia libro quarto ubi sic inquit Athenis quidam ultimæ senectutis cum spectatum ludos in theatrum uenisset: eumq; nemo e ciuibus sessum reciperet: ad lacedæmoniorú legatos forte peruenit: qui hominis ætate moti canos eius & annos assurgendí officio uenerati sunt: sed emq; ei inter ipsos honoratissimo loco dederunt: quod ubi fieri populus asperxit: maximo plausu alienæ urbis uerecundiam comprobauit: Ferunt tunc unum e lacedæmoniis dixisse. Ergo athenienses quid rectum sit sciunt sed facere negligunt. Hæc ille. Ut uero Marius in oratione ad populum romanú per Salustium í Iugurthino recitata ampliter docet: eam ob rem nobilitas ut plurimum benefacere negligit: q; primam ætaté mollicie imbuerint. seq; propterea strenuum & operosum minatur q; a cunabilis militiæ inseruierit. Ideoq; græcarum litterarum ac philosophicæ præceptionis insciú iis præferendum se putat: qui litteris nõ armis insudauerint. Neq; uero ad solam philosophiam inuitandi sumus. de qua re est apud Aulum Gellium diuinum illud Platonis præceptum. Philosophia o socrates? res est elegans: si modice quispiam per ætatem attigerit: at si supra modum tempus in ea contriuerit: hominum est corruptela. Nam si quis uel amœno sit aciq; ingenio: ultraq; ætatem philosophetur: necessum est eum rerum omnium esse imperitum: quarum usum calleat oportet qui suis honestus probusq; est futurus & hæc & plura notatu iucundissima illic offendes libro nono. cap. xxii. Quia igitur prouirute accumulanda opus exercitatiõe & labore: poeta nos ad militiam inuitat in principio dicens. Angustam amici pauperiẽ pati &c. Ordo est. Amici puer robustus. i. lacertosus & fortis cõdiscat acri militia pati angustã pauperiẽ. & ipse eques metuendus uexet hasta parthos feroces &c. Amici. interpellat amicos: ut fidẽ habeant: eo enĩ modo beniuolos reddit. Versus quoq; uult legatur pluratiue. Robustus a robore dicitur. Robur autẽ species arboris glandiferæ est prædura sed fissilis. Vnde oĩa dura robura uocant. quin & pro uiribus ponitur. Vnde Robustus est qui multũ roboris i. uiriũ habet. Dicit sciẽter robustus puer. quia sua cuiusq; pueri indoles & ingenii uena aĩaduertenda est. Quid enĩ impotens uiriũ aut meticulosus ad arma destinetur. Acri militia qualis erat romana suo tempore ut historiographi late docẽt. Pauperies & paupertas unũ sunt. Sed pauperies aliquando p dãno ponit. ut Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. Cõdiscat. non uacat con. Militia enĩ & litteræ cũ multis discendæ sunt: multũ etenĩ facit ad uirtutẽ emulatio. Vexet hasta. aut fatiget ut Terga fatigamus hasta. aut reuera uexet. Vexo enĩ ut docet Gellius frequẽtatiuũ est a ueho: sed qui prapores in armis est ita sæpe equitẽ excutit: ut nõ prius demittat: q; ipm hasta sua ad plufculũ spacii uehat: q; aut id sæpe facit uexat. Vexet ergo hasta parthos. i. quos cũq; patriæ hostes. species enĩ est p genere. Sed parthi romanis iuissimĩ fuerunt: ut qui a crasso signa romana abstulerant: quocirca dicit feroces.

Robustus

Pauperies

Vexo

Vitamq; sub diuo: & trepidis agat
 In rebus illum ex mœnibus hosticis
 Matrona bellantis tyranni
 Prospiciens & adulta uirgo
 Suspiret: heu heu: ne rudis agminum
 Sponsus laceffat regius asperum
 Tactu leonem: quem cruenta
 Per medias rapit ira cædes.
 Dulce & decorum est pro patria mori
 Mors & fugacem persequitur uirum
 Nec parcit imbellis iuuentæ
 Poplitibus timidoue tergo.
 Virtus repulsæ nescia sordidæ
 Intaminatis fulget honoribus
 Nec sumit aut ponit secures
 Arbitrio popularis auræ
 Virtus recludens immeritis mori
 Cælum negata tentat iter uia
 Coetusq; uulgares & uadam
 Spernit humum fugiente penna.
 Est & fideli tuta silentio
 Merces: uetabo qui cereris sacrum
 Vulgarit arcanæ: sub iisdem
 Sit trabibus: fragilemq; mecum
 Soluat phaselum: sæpe dies piter
 Neglectus incesto addidit integrum:
 Raro antecedentem scelestum
 Deseruit pede poena claudo.

Vitæq; sub di/
 uo. Robustus in
 quit puer agat ui/
 tã sub diuo. hoc
 est sub Ioue qui
 aer siue æther e:
 hoc est in castris
 & cãpis: nō in at/
 talicis cubiculis
 cōdiscat uitã age
 re. Sicut Aeneas
 ubi italiã adue/
 nerat: ut in octa/
 uo: Cũ pater i ri/
 pa gelidique sub
 ætheris axe Ae/
 neas tristi turba/
 tus pectora bel/
 lo Procubuit se/
 rãq; dedit p mē/
 bra quietē. Et
 agat uitam i tre/
 pidis rebus. i. bel/
 licis i quib; sem/
 per trepidat. ut
 inquit Acro. uel
 trepidis. i. pericu/
 losis & formido/
 losis rebus. Pul/
 chre uero dictũ:
 ac si dicat: discat
 puer robustus: in
 rebus trepidis in/
 trepidus eẽ. Nã
 tãetsi bella om/
 nia tristia & anci/
 pitia: multi tñ de/
 lectãtur securiq;
 in ipsis uersant.

Vñ in primo car

mine. Multos castra iuuat: & lituo tubæ Permixonit: bellaq; mĩrib; Dete/
 ftata &c. Illũ ex mœnib; hosticis. Præcipit poeta qd puerili ætati faciundũ
 sit. nũc uero inescatiões ponit qbus ad tã arduũ durũq; mun' teneros adhuc
 aĩos alliciat. Nouit enĩ romanũ ingeniũ ad laudẽ impẽsi? pcliũ. Proinde sic
 cũ iuuetute rōcinari uideat: fortissimi tyrones: q̄ creditis gloriosũ foret si ita

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

in armis uersati fueritis : ut quū uos barbaræ puellæ ex mœnibꝫ p̄spiciāt suis sponſis miſere timeant: quod nō fieret niſi uos eis fortiores cenſerent: Scito te: dulce & decorum eſt p̄ patria mori. Prudēter aut̄ poeta iuuenes laudibus acuit quod & Maronianus æneas ī ſecūdo ſic facit. Iuuenes fortiſſima pectora: ſi uobis audentē extrema cupido eſt Certa ſeq: moriamur & ī media arma ruamus: Vna ſalus uictis nullā ſperare ſalutē. Sic animis iuuenū furor addit? Inde lupi ſeu raptores atra in nebula (quos īproba uētris Exegit cæcos rabies catuliq; relicti Fauicibꝫ expectāt ſiccis) p̄rela p̄ hoſtes Vadimus haud dubiā in mortē &c. Vides uerborꝫ ſimilitudinē ex uno ſcilicet Homericō fonte hauſtā. Virgilius tñ Iuuenes ibi ut lupos prædatores īgreſſos dicit. quā dicturus eſt chorebus. Mutemus clypeos danaūq; inſignia nobis. Ap̄remus: dolus an uirtus q̄s in hoſte reqr̄at. Hic uero iuuenē fortē: leonē appellat: q̄ ſine inſidiis prædā aggredit̄. Ordo eſt. Amici facite ut Matrona tyranni. i. regis bellā tis. i. bella gerētis cū romanis: & uirgo adulta. i. matura uiro Proſpiciēs. i. p̄cul aſpiciēs illū ex mœnibus hoſticis. i. hoſtilibus in q̄bus ipſa obſideſ: ſuſpirat. i. ſuſpirādo dicat: heuheu ne regius ſponſus rudis agminū. i. imperitus rei militaris laceſſat. i. puocet ad irā Leonē. i. robuſtū illū puerū qui ſe leonē gerit: aſperū tactū. i. dū tangit uel ut tangat: quē leonē ira cruēta. i. ſanguinis ſi/tiēs rapit. i. effert p̄ medias cades. i. occiſiones & hoſtiū neces. Matrona inquit Gel. libro. xvii. cap. v. eſt quæ m̄imoniū cū uiro cōtraxit etiam ſi mater nōdū eēt. Mater familias aut̄ quæ in mariti familiā ueniſſet. Tyrānus. inquit Seruius. rex dicit̄ græce. Nā apud græcos Tyrāni & regis nulla diſcretio ē licet apud illos incubator īperii tyrānos dicat̄. Declinat̄ aut̄ hic & hæc tyrānos Hæc Seruius ad illud ſeptimo Aeneī. Pars mihi pacis erit dextrā retigiſſe tyrāni. Vbi latinus Aeneā quē generū ſibi iādudū deſtinat tyrānū. i. regē appellat. Vnde ibidē Donatus Tyrāni. hoc nomē inquit poſterioribꝫ ſæculis inſamarū eſt. Nā reges quoq; tyrāni dicebant̄. Hocigit̄ loco tyrānus p̄ rege pōt accipi: quia ſpōſus q̄ raro niſi reginæ cōperit. Vel reuera oēs hoſtes romani noīs tyrānos. i. incubatores īperii appellat. p̄pterea q̄ romani ea ſint pietate & iuſtitia præditi. & q̄ in regē piū & iuſtū arma nō mouerēt. Suſpirare eſt ſurſum ſpirare: ut faciūt miſeri & aſſicti: q̄ cū in terrenis nullā ſpem reponunt in excellū ſuſpiciētes cælitus auxiliū implorant atq; ſubinde ſuſpirant. Suſſū aut̄ & deorſum in cōpoſitione uident̄ corūp̄ti ut Suſpiro ſurſigo. ſuſpicio. ſuffe/ro &c. i. ſurſum ſpiro: rego aſpicio: fero. Deſcēdo deſpicio demitto. i. deorſū ſcādo aſpicio mitto. Sūt tñ qui eā naturā integris præpoſitiōibꝫ. Sud & De ad dicāt. Nā & ſurſū inq̄ūt cōpoſitū eſt ut ſit ſupra uerſū. uel ſub uerſū. & deorſum. i. de uerſū: ſed nihil ad rē. Heuheu. geminata hæc interiectio ſemp̄ do/ lentis eſt & ſine obliquo ponit̄. ut heuheu qd̄ uolui miſero mihi. & iterū heu heu q̄ pingui macer ē taurus in aruo. Heu aut̄ exprobatine cū actō ſæpe ponit̄. ut heu ſtirpē inuiſam. Caſtigatiue cū eodē. ut heu me miſerū: Miſeratiue etiā cū ntō. ut heu pietas. heu priſca fides &c. Hey ut plurimū dolētis eſt cū dtō. ut hey mihi q̄lis erat quātū mutatus ab illo Heſtore &c. Heus uocandi aut̄ reuocādi aduerbiū uocatiū deſiderat. heus inq̄t iuuenes &c. geminatur aut̄ hic ut indicat uerſus. Rudis agminū audacter autore Fabio & ſœliciter Horatius uariis figuris dicēdi utit̄. ut Ecce rudis nomē eſt neq; uerborū origi

Matrona
Miſfamilias
Tyrannus

Suſpiro

Heuheu

Heu

Hey
Heus

Rudis

nem agnoscit & tñ perinde atq; uerbale eēt genitiuū regit ut sit Rudis quasi ignarus & indoctus agminū Qui callide tñ obseruare uelit: possit ipm cū uerbo affinitatē hñe affirmare. Nā ab eo fit Erudio: quod est extra ruditatē po-
 no. Agmen inquit Seruius pprie est ordinata multitudo ut est ambulantis exercitus. Nō ergo stans dicit nisi usurpatiuē. Hęc ille. Dicitur autē agmē ab agēdo. Agit enī per imperatores & ductores exercitus. Itaq; actores possent dici: sed qā hoc durius ē uocabulū ut quod ad pecora quoq; spectat. quā agūtur: sicut & hostes quos fugamus. honestius ductores appellātur. Quia uero in agenda & ordināda acie plurima imperatoris ductorisq; uirtus cognoscit ut sępe apud Salustii Jugurtham uidere licet: bñ inquit poeta: ne rudis agminum &c. Lacesat. Lacesere est iniuriis prouocare: quasi laniatum ire & lacerū efficere. Mira autē est ubiq; poetę diligētia: qui memor translationis iuuenis animosi ad leonem: dicit lacesat. Scit enim Leonem nisi lacesitus fuerit: non oppugnare. quocirca priusq; in predam irruat irassecum colligit caudę unguiumq; agitatione. Asperum tactu: si quidem tactu uerbum est hoc est posterius supinum: passiuē significat: id est asperum dum tãgitur: uel ad tangēdum. si uero nomen est actiuē significat: ut Asperum tactū: qui aspre tangit. Cades a celo cecidi dicitur occisio & necatio. Naturam autem leonis ad amussim exprimit is etenim per omnia dura atq; terribilia impaudus penetrat. Dulce & decorum. Videtur nunc antipophoras inserere. Diceret. horati iucunda quidem est gloria sed eius cupidus p̄ceps fertur: temere cadit ante diem. Ad quod poeta. dulce & iucundum est pro patria mori. Diceret iuuenilibus tamē annis parcendum esset. Nam grate superueniet quę non sperabitur hora. Ad hoc poeta ostendit temere omnes mori. tam uictores q̄ uictos tam iuuenes q̄ senes: nulliq; certum esse mortis genus aut tempus. Morte autem ipsa nihil certius. Vnde ait. Mors persequitur etiam uirum fugacem: id est fugantem nedum fugientem: id est uictorem nondum uictum. Vnde Virgilius. Quondam etiam uictis redit in p̄cordia uirtus Victoresq; cadunt danai. Nam & antiqui sapienter uictoriam aligeram pinxerunt. Potest autem hoc loco duplex esse sententia. Altera quam modo diximus: & ita Fugax capietur actiuē a Fugo fugas iuxta iudicium Acronis: qui dicit. fugacem qui fugat agentis est & non patientis. Ostendit eos magis periclitari qui fugiunt. Hęc ille. Ordinabis ergo sic. Mors persequit &: id est etiā fugacē uirū. i. p̄secutorē nō solū uictū. hoc est oēs morient tametsi fugiēs citius occubat. Pōt etiā fugax deslecti a fugio. iuxta illud Porphirionis. Hic ostēdit eos maxime periclitari qui fugiūt. Ordo ergo est & sensus. Dulce est p̄ patria mori atq; ita fortiter oppetere. Nam tametsi i fugā turpem te uertaris: tutus tñ nō eris. Nā mors p̄sequit & id est etiā fugacē uirū. hoc est assidue fugientē. hoc est. Sarius est uitā pro laude pacisci. & pulchram petere per uulnera mortem q̄ inhonestam per effugia uitam. Si modo id respōderis quod Demosthenes orator qui obiicientibus sibi q̄ salutem fuga quesisset uersu illo notissimo (inquit Gellius) respondit ἀμὴρ ὀφειλόων καὶ πάλιν μάχεσθαι: id est uir fugiens & denuo pugnabit. Dicens ergo Flacce. Iocūdū quidem & pulchrū est pro patria mori senibus capularibus. At iuuentutis referre uidetur ut se incolmes seruent aliquādo post fugam fortius pugnatuos

Erudio
Agmen

Laceso

Fugax

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

Ad quod poeta. Frustra inqt meticolosi istuc cōfugiūt. Nā quū incerta sit uita. nemoq; scit an unq; posthac dedecus illatū aboleuerit qñquidē nō raro iuuenes moriunt. tutius est: si uincēdo gloriā fortuna inuidēte parere nō potueris: cadēdo tamen merearis. Neq; uero uirtutis est iudicium: patriā cōmoditatē excusare. Nā. Virtus repulsæ nescia sordidæ Intaminatis fulget honoribus. Ordo est. Nec mors parcit poplitib; ibellis iuuetæ: nectimido tergo imbellis iuuetæ. Potes etiā dicere imbellis poplitibus iuuetæ. qā imbellis potest eē datiu' pluralis secūdæ declinatiōis & ita cōstruit cū illo datiuo poplitibus. uel genitiu' singularis tertiæ declinatiōis: quō cōformat. grō iuuetæ. Iuuetæ est ipsa ætas: Iuuetas ætatis dea: iuuet' aut & pubes capiunt' p cœtu iuuenū. hoc est p ipsis iuuenib; sicut nobilitas p nobilib;. Poplites sunt ligamēta genuū: qui nerui sunt. Accipim' aut a parte torū. Suppliciu' uero est flectere poplites: q in iuuenib; adhuc teneri sunt: & in senibus labascūt. Vñ est. Genualabant &c. Quādo uero solido stant robore uires: in poplitib; cōsistēdis: insequēdi & fugiēdi uirtus est. Videt' aut poeta alludere ad cladē cānensem. Nā ut est apud Valeriū libro septimo capitulo de strategematis ubi de Hānibale in fine loquit'. Hānibal pter cæteras uersutias: qdringētos eqtes subornauit: q simulata trāsitione petierūt cōsulē: a quo iussi more trās fugau' depositis armis in ultimā pugna partē secedere: distractis gladiis quos inter tunicas & loricas abdiderāt poplites pugnatū romanorū ceciderūt. hac ille. Sūt etenim poplites in posteriore parte genuū: quib; amputatis fuga ipedit. Simili mō Timidū tergū dicit. nā nisi timidi fuerint: nō tergū sed pectora hostib; obicerēt. Quocirca Maro antiquos Thoracas ahenos quæ pectoralia sunt: ad bellū parasse dicit. Et Sta. Triplici seruant pectora ferro: Pectora: nam tergo nullus met'. In uiro ergo fortū nullus met' est tergo. Vñ & hi q Hānibalis callido astu occubuerāt oēs in anteriori pre corporis: nulli uero in tergo uulnerati offendebant. Solēt enī poetæ mira phāstasia uti: ut dicūt hoies uulnerari ī ea parte q insignes sunt. Nā apud Homerū Tersites hō timiditate pdit' in dorso uulnerat cōtra ipā p̄cordia. Achilles quē & ipse Homer' & Stati' Homeri imitator uel ocē pedib; inducūt ī pedib; uulnus letale accepit Remul' iactabūd' apud Maronē in capite uulnerat: & phar' clamorosus ī ore de quo sic ait i. x. Ecce pharoues dū iactat inertes Intorquēsi aculū clamāti fissit ī ore. Pharasiti comedones illi ī uētre a comicis ipingunt'. Vñ in Phormione de Phormiōe ipso. Nisi seqt pugnōs ī uētre ingere &c. Viri ergo fortes ī pectore uulnerant. Nil aut p̄sit fugisse qm mors nō parcit timido tergo. Est aut Tergū autore Seruio/ dorſū ipm. Sed Terg' tergoris coriū p̄cipue ipsius tergi. Dicitū a tegēdo qā tergit & tegit tergū & clipeos. Cōfundit tñ Virgi. dicēs Taurinū quātū possent circūdarē tergo. Virtus repulsæ nescia sordidæ. Sordidæ pōt eē p̄petuū & uniuersale adiectiuū: qsi oīs repulsa sit sordida. Vel est discretiuū epit hetū. ut sit Virtus quidē nescit repelli sordide. Itaq; fortitudinē describit. q̄ inter timiditatē & audaciā seu temeritatē mediū tenet. Nā si q̄ ubi decoꝛe eēt cadere: turpit' fugit: is timid' nimirū est. At si ubi neq; suæ neq; patriæ spes salutis ulla apparet irruit. temeritatis dānabit'. Pōt ergo ui & multitudine repellī etiam uir fortis: sed caueat ne id sordide fiat. Mira sunt Valerio libro tertio de fortitudine exempla: quibus ad priorem sententiam in/

Iuuenta
Iuuentas
Iuuentus
Poples

Tergum
Tergus

duci possimus: ut dicamus Virtutem. i. uirū fortē nescire repelli quando oīs
 repulsio foeda sit. Atilius enī capta preter capitoliū Roma. dum cū insigni/
 bus magistratuū in sella curuli mortē fortiter expectaret: barbā suā permul/
 cētī gallo scipionē uehementi ictu infixit: eiq; ppter dolorē ad se occidēdū
 ruētī corpus cupidius obtulit. Capi ergo uirtus nescit: patiētīæ dedecus igno/
 rat. Fortunæ succūbere tristius oī fato ducit: noua & speciosa genera interi/
 tus excogitat: si quisq; interit qui sic extinguit. Idē de Catone. Tui quoq; cla/
 rissimi excessus Cato Utica monumentū est: in qua ex fortissimis uulneribus
 tuis plus gloriæ q̄ sanguinis manauit: si quidē cōstantissime ī gladiū incūber
 do magnū hoībus documētū dedisti: quāto potior esse debeat p̄bis digni/
 tas sine uita: q̄ uita sine dignitate. Hæc ille. De hoc Catone Hora. noster. Et
 cūctā terrarū subacta præter atrocē animū Catonis. Secūdū ergo Romano
 rū instituta Virtus nūq; pellitur: quod et Christianus quoq; confitebit. Vn/
 de ut quid sentiā cōcludā. Vir quidē fortis ubi utilitas cū honestate monet
 cedit: Virtus tñ repellī nequit. Omnis etenī repulsio uirtutis sordida ē. Nō
 omnis aut uiri fortis. Nā dū uir fortis repellit. nō a uirtute: sed ab hoste disce/
 dit: Nā si uirtutis esset cadere. nunq; fugeret. Qui uero eo superbæ uirtutis p/
 uenerūt: ut seipsos ne caperent interemerint: Nō recte senferent. Nā ut pul/
 chrius est alienis q̄ suis manibus coronam accipe: ita turpius suis q̄ alienis
 manibus occūbere. Taceo quātū in religione nōstra cautū sit ne quis sibi cō/
 ciscat mortē. Eius enī lumine poeta caruit. Recte tamē dicit Virtus repulsæ
 nescia sordidæ. Cuius testimoniū (ut nostratia quoq; adducā) Diuus Bapti/
 sta perhibet: qui occūbere q̄ ueritatis prædicandæ uirtutē dimittere maluit:
 Repulsa dicit a repellēdo. Virtus fulget honoribus itaminatis idest incor/
 ruptis & puris: Nam stoici neminē bonū & sapientē cui nō omnis uirtus cō/
 tingat æstimāt. Fulget ergo intamiatis honoribus: quia nihil maculæ admit/
 tit. omninoq; uacat turpi metu: quæ una est animi uehementissima perturbatio.
 Vacat itē quæ nō minoē pestis Jambitiōe quia. Virtus. Nec sumit aut
 ponit secures arbitrio popularis auræ. Est & alia in his uerbis sentētia. Nam
 secūdū Porphirionē repulsa capit generaliter pro omni infamiā ac turpitudi/
 ne Hoc enī secūdū eū ait/ Virtus infamis ac sordida esse nō potest. Sane ut
 filium textus cognoscamus: sic procedit ut dixi. Amici facite ut iuuenes robu/
 sti & bellipotes a primis annis labores & paupertatem pati cōdiscāt: ut sic
 militia Romanæ docti: inimicis terrori sint: nobileq; triumphū & uictoriam
 ex illis referāt. Neq; si quādo aleā belli quæ anceps est inimicā habuerint p/
 pte a fugā faciant: quia fugiētes citius occumbūt & si fortasse plene effuge/
 rint hostē: nō mortē tamē quæ & iuuenes & senes persequit. Vnde ī carmi/
 ne anteriori apud Hora. æqua lege necessitas. Sortit insignes: & imos: Om/
 ne capax mouet urna nomē. &c. Quod si post fugā superuixeris ac uitalis fue/
 ris: uirtutē tamē deperditā nunq; recuperaueris: Virtus enī nescia est repulsæ
 omnisq; passionis animi expers Vnde in sequētibus per amarā interrogatio/
 nē. Auro repēsus scilicet acrior Miles redibit? flagitio additis damnū: Nec
 amissos colores Lana refert medicata fuco. Nec uera uirtus cum semel exci/
 dit. Curat reponi &c. Sicut inq; Lana nunq; uere deperditū colorē recubat:
 ita miles fugitiuus: nūq; uirtutē amissā repar. Quocirca ut dixi p̄r textus ita

Argumētū
 odes

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

cōtinuari: ut de repulsa in bello intelligas. Alio mō potes intelligere: ut stoi-
ce loquat' adhorteturq; ad uirtutē iuuenes ipsos. Et erit cōtextus. Amici fa-
cite iuuenes uirtutē. i. fortitudinē. Sic enī hic capif. Nā uirtus a uiro. uir aut a
uirib' ai dī dateneris ānis amēt atq; imbibāt: pulchrū etenī iuuetuti foemini
nas laudes meruisse & inimicis terrorie ēē. Vñ nobilē uictoriā inferre possent.
Quod si fata sint ut caderēt. nihil mali cōtingat: qā dulce & decorū ē p' p'ria
mori: oēs q; mori debemus: qñ & iuuenes saepe sine bello occidant. Vñ alibi.
Frustra cruetō marte carebimus. At si qs uirtutē obtinuerit. Iā nihil ei deesse
poterit. Nā ut stoici dicūt sola uirtus abūde ad beatā uitā sufficit. Virtus enī
oēs honores impartit. Diceret populus saepe indignis dat honores & dignis
adimit. uñ Virg. de fortuna. fortuna īmeritos auget honoribus fortuna īno-
cuos cladibus afficit Iustos illa uiros paupie grauat. Indignos eadē diuitiis
beat. Quod dignis adimit trāsīt ad ipsos &c. Ad hoc rñdet poeta. Virtus re-
pulsā nescia sordidā. Virtus inq; nūq; dū magistratū petit repulsam patit: qā
nō sumit aut ponit secures Arbitrio popularis aurā. Nā ut stoici dicūt. Tāetsi
populus bonis & sapiētibus uiris Insignia magistratus nō mādāt. honores tñ
obtinēt. Nā ut īdignis magistratū insignia cōtingūt. honores uero nō. ita di-
gnis insignia desūt. honores nō desūt. Nā ut iā saepe dixi ex epistolis horatii.
Sapiēs ē rex deniq; regū: nō q; regat: sed q; uirtutē regēdi habet sicut ut in ser-
monibus argumētat' cū stoicis bonus cantor ēē pōt: q; tñ nō canit. Hāc rem
marcus Cato cū repulsam pareret' egregie expressit dicēs nō se sed populum
errare. Quā rē Valerius maximus approbat in capitulo de repulsis libro. vii.
Sed ut comitiorū maximū crimē referā. M. portius Cato plus moribus suis
præturae decoris adiecturus: q; prætecto eius splēdoris ipse laturus: consequi
illā a populo aliqñ nō potuit: p'xima demētiae suffragia: quae qdē fatis gra-
ues pœnas erroris sui pepēderūt: qm̄ quē honorē Catoni negauerant Vati-
nio dare coacti sūt. Ergo si uerā aestimare uolumus: nō Catoni tūc prætura:
sed præturae Cato negatus ē. hāc ille. Quia igit' repulsa uulgo accipit' p' fru-
stratiōe petitionis honorū: recte hoc loco sic intelligemus. Vir bonus semper
quosuis honores obtinet. Nā ut de Lollio iā uidimus. Vir bonus cōsul est nō
unius āni. Magna ē ergo poetæ fœcūditas quicūq; intelligat' recte loqit'. Se-
cures erāt in fascibus cōclusae. unde p' fascibus capiūt: & falces p' honore maxi-
mecoſulari. Dicit' aut' Securis a secādo: qā cōsules q; ai aduersionē sanguis
habebāt securi percuti iusserūt. Virtus aut' nō sumit secures. i. magistratus ar-
bitrio popularis aurā. Neq; ponit. i. deponit: qā nolēte populo adhuc dñat'.
Popularis aura apud oēs p' fauore & suffragio ponit'. Vnde in. vi. Aene. de
Anco. seqt' iactātior ancus. Nūc quoq; iā nimiū gaudens popularibus auris:
& Lucanus. Popularibus auris impelli. &c. Ideo autē p' fauore populi ponit'.
qā ut aura leuis & instabilis ē: ita fauor populi. nel qā ut aura splēdore indu-
cit: ita populus splēdore quodā inducit. Dicit' etiā aliqñ uno uocabulo popu-
laritas. Virtus recludēs &c. ostēdit poeta. Cui uirtus est hic oīs honores ob-
tinere. Nūc post hāc uitā: ostēdit eū cælū petere. Quia uirtus recludēs. i. ape-
riēs uiris īmeritis mori cælū: tētāt iter negata uia. i. per aera aethera & cælos
Et spernit cœtus uulgares cōsortia uulgi: & spernit udā humū. i. mortalitatē
& hāc inferiora fugiente pœna. i. celeribus alis qbus fugiētes uolucres utūt'.

Securis

Populari
Aura

Virgilius Maro diuino spiritu præditus tris uias ad cælum demonstrat in se-
 xto dicēs: superas euadere ad auras hoc opus hic labor est. Pauci quos æquus
 amauit Iuppiter Aut ardēs euexit ad æthera uirtus. Diis geniti poruere: te-
 nent media oīa siluæ &c. quæ uerba quā tā sancta sūt: & nostrā fidei tā amica
 quā ante christū prolata. Latius ad nostrā doctrinā referā. Pauci inq̄t cælū re-
 petunt: quia arta est uia & pauci ambulāt eā: multi etenim sūt uocati pauci ue-
 ro electi. & ut Virgilius dicit tenēt media oīa siluæ id est uel mundi huius la-
 quei: uel cælōrum influentiæ. unde ad mala rapimur. Qui uero apud nos cælū
 petūt: aut hii sunt quos æquus amauit iuppiter: ut qui gratiā & remissionē in-
 uenerūt. ut Latio in cruce. Magdalene ad pedes domini. Petrus in spelunca
 in ualle lachrymarū Paulus zelo legis. Aegyptiaca in deserto. & id genus in-
 numeri: quos nisi æquus iuppiter amasset: cælū nō petiissent Mire tamen di-
 cit poeta æquus iuppiter. quia licet deus singularē gratiā aliis cōferre uideat:
 aliis uero nō. Oībus tñ si pari modo expeterēt nimirū cōferret: quia æquus est.
 Aut quos ardēs euexit ad æthera uirtus. i. charitas quæ reuera ardēs uirtus ē
 & hii sunt oēs qui in charitate moriūt usq̄ adeo uehementi: ut eius igni omne
 uitū purgatū sit: nam hii euestigio cælū obtinēt Charitatē ardente esse Au-
 gustinus his uerbis indicat. Vulnere hanc peccatricē aīam igneo & potētissi-
 mo telo tuæ charitatis. oīs etenim amor ignis est: Vnde in Bucolico. At mihi
 sese offert ultro meus ignis amitas. & de didone. Et cæco carpitur igni &c.
 Tertii qui cælū scandūt sūt diis geniti: quos antiquitas diuos & heros ap-
 pellauit. qui ideo diis geniti putabant. quia tā benignā nascēdi tempestatē
 sortiti. ut suapte natura ad uirtutem traherentur. Nos uero eos filios dei
 uocamus de quibus Iohānis primo. Dedit eis potestatem filios dei filii: iis
 qui credunt in nomine eius: qui non ex sanguinibus: neq̄ ex uoluntate car-
 nis: neq̄ ex uoluntate uiri: sed ex deo nati sunt. Quos ut ab aliis distingua-
 mus eos dicere possumus: qui ideo dumtaxat cælum petunt q̄ ex deo geniti
 quales sunt innocentes qui antequā bona egerunt decedunt. & meritis
 passionis christi infide parentum saluantur: qui nimirum regenerati & re-
 nati sunt in fonte baptisimi. Itaq̄ tris uias ad cælos uidemus: aut per gratiā
 quæ omnibus necessaria. nulli tamen certa aut per ardentem uirtutem id est
 per charitatem: aut per regenerationem in sanguine salutis humanae. Vnde
 poeta noster. Virtus recludens & cætera. Recludere ut sæpe dixi est aperire.
 Immeritis mori. id est bonis dignis æterna uita. Negata uia humanis
 uiribus: Sic dicitur in sexto Aeneidos. de Dadalo per aera uolante. Præ-
 petibus pennis ausus se credere cælo Insuetum per iter gelidos enauit ad
 arctos. Cœtus uulgaris uilium hominum cōsortia. Cœtus dicitur a coeun-
 do. Vdam spernit humum. id est terrenam necessitatem cui animi noxiū
 cælum repetere non possunt. Vnde in sexto Aeneidos. Quantum non no-
 xia corpora tardant terreniq̄ hebetant artus: moribundaq̄ membra. Et in
 Georico. Qua me quoq̄ possum tollere humo. Fugiente penna præpeti-
 bus alis. Pulchre autem dum totum & multitudinem significamus singu-
 lari utimur numero. Nam docet Seruius Plus est æquor aut: mare: aut
 terram peragraui quā æquora maria terras. Hic enim totum elementum

Vie in cælū

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

ibi partes significas. sic dictum: ex hoste recepi & cætera. Est & fidelis tuta silentio Merces &c. Acron. ostēdit inq̄ uirtutē secreti tenacē. Lādinus. propterea q̄ dicit fidelis filētio. fides autē secūdu Ciceronē est fūdamētū iusticiæ. Dicit poetā nūc laudare iusticiā. Ego uero crediderim poetā ab instituto nō digredi. Cōnestemus ergo superioribus sic. Assuescat puer uirtuti. uirtus enim sola oīs dignitates cōplectit hoīemq; ad cælos effert: Neq; uero sit iuuenis rerū suarū futilis. & gestitor importunus: Nō mīor enī p̄pterea est uirtus q̄ tacita sit. Nā est &. i. tuta merces fidelis silentio. hoc est p̄pter taciturnitatē & modestiā nō mō nō amittet mercedē sed tutā accipiet. Sūt etenī multa sacra eo sanctiora quo secretiora. ut Cereris & eleusina. quæ tātū nephās ē reuelare: ut nō aūsim cū eorū diuulgatore aut domū aut nauim cōpetere. ne bonū cū malo puniar. Vel cōnestamus sic. Ingens mediūfidiū fortitudo uirtus est q̄n hic diuinos triūphos & post hac īmortālē gloriā pariat. Proximā autē uirtus est modeste tacere & sua nō ostētare. Vnde illud aureū uerbū Virtutem primā esse puto cōpescere linguā. Proximus ille deo q̄ sit rōne tacere. Etenī si ingēs est flagitiū secreta cereris reuelare usq; adeo ut ne unq̄ qdē impunitū uideris: certū est egregiā eē uirtutē rōne tacere: hæc sūma est. Est & fidelis. &c. sentētia igit̄ est. Nō solū laudabile ē fortiter agere. sed etiā bū gesta non ostētare. Nā. est &. i. etiā tuta merces fidelis filētio. i. si fideliter tacueris sacra/nora tua mercedē cōsequeris. uel accipiamus generaliter. Est etiā tuta merces fidelis silentio. hoc est magna est uirtus & multa mercede digna secreta & tacēda tacere. Verbo. ordo est. Ego uetabo. i. phibebo ut sit mecū sub iisdē trabibus & soluat mecū fragilē phaselū q̄ uulgarit sacra cereris arcana. Nam dies piter diei p̄ iuppiter iple neglectus. i. cōtēptus uel nō honoratus debito sacrificio Addidit integrū incesto. i. cū incesto īnocētē puniuit. Pena claudopede. i. uindicta quæ dicit. habere lanatos & p̄inde tardos pedes: Raro deseruit scelestū a ncedētē hoc ē nihil impunitū manet. Nā licet dei nō subito puniant: mēores tñ sūt. unde Virgilius in primo. At sperate deos mēores fan/di atq; nefandi. Et si q̄n hic impunitū relinquit̄ grauiore flagello postea affici iubebūt. unde in sexto. subigitq; fateri. Quæ quis apud superos furto læ/ratus mani distulit in serā cōmissa piacula mortē. hæc maro. Merces merce/dis dī a mereor mereris uel a mereo meres. & ē meritū siue p̄ciū laboris nfi. Sacra cereris inq̄ Acro mystica erāt: nec uulgari licebat p̄pter hoc q̄ occulte cōsiliis usa ē donec filiā suā repiret. un̄ & Virg. Et fida filētia sacris. Dicit at̄ se cū sacrilego nec nauigare nec manere uelle ne uoluat illi? piculis: hæc Acro de sacro Cereris. dicit Iuue. q̄ a castis celebrari debuit Vñ in. vi. Pauca adeo cereris uitras cōtingere dignæ Multa aut sūt sacra quæ secreta teneri debebāt ut apud Macrobiū ī saturnalibus de sacris eleusinis. Et apud Valeriū de neglecta religiōe sic dicit. Tarquinius aut̄ rex. M. Tuliū duumuirū q̄ librū secreta ciuiliū sacrorū cōtinētē custodiæ suæ cōmissū corruptus Petronio sabino scribēdū dedisset: culeo insutū ī mare abiici iussit idq; supplicii genus multo post: paricidis lege irrogatū ē: Iustissime qdē: q̄a pari uindicta parētū ac deoꝝ uiolatio expiāda ē. hæc il. Sub iisdē trabib; periphasis ratiū quæ erāt cōnexæ trabes. Vel reuera secūdu Porphirionē: sub iisdē trabibus. i. sub eodem te/cto dicit. & soluat fragilem phaselum. idest sit in eadem nauī. Inquit enim

Porphi. Absit inquit poeta ut sub eodē mecū sint: & cū iis nauigē q̄ linguā suā usq; ad proditiōē misteriorū cereris pducūt. Soluat phaselū. Soluere dicit in pelagus dimittere ut Virgi. Soluite uela citi. Phaselus uelox & oblonga nauis est quā ī paludib; utūt. Virgi. Et circū pictis uehit sua rura phaelis. tales aut naues ut citissimæ sūt: ita facillime obruunt. Neglectus diespiter. i. nō ueneratus debitis honoribus. Diespiter. est diei pater. Addidit. Addi significabat olim inimicū esse ut in. vi. Aenei. Nec teucris addita Iuno usq; ab erit. Addita inquit Seruius. i. inimica. & est Verbū Lucili & antiquorū ut plaut;. Additus Ioni argus. Similiter hoc loco diespiter addit integrū incesto. i. psequit̄ innocentē cū nocētibus. cuius rei egregiū testimoniū habemus ī uita Ambrosii nri. Sæpe etiā lectū ē magnā cladē ppter paucorū scelera euenisse. Vnde ut inquit Valerius maximus. Creditū ē Varronē cōsulē apud Cānas cū Carthaginētib; tā infelicitē dimicasse, ob irā Iunonis. Quod cū ludos circēses ad ilis faceret: ī Iouis optimi maximi tēplo: eximia facie puerū histriōnē ad excubias tenēdas posuisset: quod factū post aliquot ānos mēoria repetitū sacrificiis expiatū est. hæc ille. At si Virgilio credimus tota troia factiōibus Iunonis ppter paucorū culpā euerfa est: Tullus quoq; hostilius ut autor est Linius cū tota familia igni caelesti extinctus est q̄ eo male uteretur. Sed quid hæc usq; adeo mira si dauidis & Berfabes adulteriū tantā cladē israheliticis intulerit. Neq; ppter ea deos iniustos dixeris q̄ innocētes obruant cū noxiis. nā boni quidē cadūt: sed ad maiore gloriā beatioreq; uitā reuocātur. Nihil uero melius cū mortalibus agi pōt: q̄ dum boni sunt ad supera uocent̄. Signate autē dicit poeta se nolle cū sceleratis phaselū soluere: quia quoriēs orta tempestate nauæ deprehendūtur: solent culpā unius sceleri imputare quasi uero dii ultionē in mari potissimū expetant. Vnde siculus ille Tyrannus Dionysius fano pferpinā spoliato Locris: cū per altū secūdo uentro clas se ueheret ridēs amicis. Videtis ne ait quā bona nauigatio ab ipsis ī mortalibus sacrilegis tribuat: quasi dicat deos nisi approbaret sacrilegiū ultores fore. Quia uero ita ut dixi nauis persuasū est ppter scelera tēpestatē concitari. solēt mora urna sortē ducere: ut quæ fata uelint præcipitē dent. Vt in Iona apud sanctos codices luculetū est exēplū. Incestus dicit̄ generaliter non castus. Cestus enim ut inquit Seruius sine diphthongo secūdæ declinatiōis ē cingulū ueneris quo uenis cōcessas nuptias adiens utit̄. Vnde dicit̄ quasi castus. Et inde fit incestus quasi nō castus. Cōmittit̄ aut̄ incestus cū cōsanguinea aut Vestali: seu ut nūc dicūt̄ moniali. dicit̄ etiā adiectiue incestus incesta incestū: ut hic incesto. i. scelerato & impio: Castus uero quartæ declinatiōis cū diphthongo æ est munimen manuū quo pugiles se uicissim cædūt. unde & a cædēdo dicit̄. Integer dicit̄ icorruptus & purus. unde alibi poeta. Integer uitæ scelerisq; purus &c. Rara antecedit̄. licet inquit scelestus. i. iniquus & sceleratus interdū antecedit: & uindictā quā claudio pede censet parumper effugit tamē raro ipsū pena deseruit: quia ut dixi dii memores sunt. Vnde Valerius maximus post multa Dionysii illius sacrilegia sic infert. Qui tametsi debita supplicia non exoluit: Dedecore tamen filii mortuus poenas rependit: quas uiuus effugerat. Lento enim gradu ad uindictam sui/ diuina pcedit ira tarditatemq; supplicii grauitate compensat. Hæc ille.

Addi

Ioni

Cestus

Incestus

Castus

SEPTIMVS MORALIVMSILVARVM

IBENE
 s te noui.
 &c. Lol/
 lius hic e ad que
 scripserat ode il/
 la. Ne forte cre/
 das &c. Ad que
 etia misit episto/
 la. Troiani belli
 scriptore maxi/
 me Lolli Du tu
 declamas roma
 præneste relegi.
 in qua ondit eu
 declamator e fu
 isse & rhetorices
 studiosum. Erat
 aut horatio sum
 ma amicitia de/
 uinctus & multa
 ueneratione ob/
 seruat: quod po
 test ex eo colligi
 q; ibi ipsum ma/
 ximu: hic liberri
 mu uocet: Erat
 aut e Acrone te/
 ste tanta uirtute
 ifignis ut ea pre
 ditus & Cæsaris
 beneficio fretus
 ad cosulatū per/
 ueniret. Ad huc
 familiariter ho/
 ratius scribit: col
 ligens uarias Et
 amicitia & urba
 nitatis institutio
 nes. Primumq;
 pro amicitia de
 coro seruado di/
 cit apprime utile
 esse nequid ni/
 mis. Neue quid
 simulatum quas

Quinti Horatii flacci epistola ad Lollium
 amicum: in qua urbana uita pulchriq; mo/
 ris precepta ponuntur.

IBENE te noui metues liberrime Lolli
 s Scurrantis specie prefferre pfectus amicu
 Vt matrona meretrici dispar erit atq;
 Discolor: infido scurra distabit amicus
 Est huic diuersum uitio uitium prope maius
 Asperitas agrestis: & incocinna grauisq;
 Quæ se comendat tonsa cute: dentibus atris
 Dum uult libertas mera dici: ueraq; uirtus
 Virtus est medium uitiorum utrimq; reductum
 Alter in obsequium plus æquo pronus: & ini
 Derisor lecti: sic nutum diuitis horret
 Sic iterat uoces & uerba cadentia tollit
 Vt puerum sæuo credas dictata magistro
 Reddere: uel partes nimium tractare secundas
 Alter rixatur de lana sæpe caprina
 Propugnat nugis armatus: scilicet ut non
 Sit mihi prima fides: & uere quod placet: ut nõ
 Acriter elatrem precium atas altera sordet
 Ambigitur quid enim castor sciat an docilis plus
 Brundusium numici melius uia ducat an appi:
 Quem damnosa uenus: quem preceps alea nudat
 Gloria quem supra uires & uestit & unguet
 Quem tenet argenti litis importuna famesq;
 Quem paupertatis pudor & fuga diues amicus
 Sæpe decem uitis instructior odit & horret
 Aut si non odit: regit ac ueluti pia mater
 Plusq; se sapere: & uirtutibus esse priorem
 Vult & ait: prope uera mihi contendere noli
 Stultitiam patiuntur opes: tibi paruula res est

Arcta decet sanum comitem toga: desine mecum
 Certare: Eutrapelus cui cunq; nocere uolebat
 Vestimenta dabat preciosa: beatus enim iam
 Cum pulchris tunicis sumet noua consilia & spes
 Dormiet in lucem: scorto postponet honestum
 Officium: nummos alienos pascet: ad imum
 Thrax erit: aut olitoris aget mercede caballum:

ref Ciceronianæ
 sententiæ passim
 quadrare ostendimus.
 Liberrime Lolli. id est q
 minime feruis.
 Stoici autem solum
 sapietem &
 bonum liberum
 dicunt. Vnde in
 sermonib; . Quis

Liber

nam igitur liber: sapiens sibi qui imperiosus: quem neq; pauperies: neq; mors
 neq; uincula terrent &c. Et in paradoxis Cicero. ait. omnes sapietes liberos
 esse: & stultos oēs seruos. Quod sic deducit. Quid est igitur libertas? nisi pote
 stas uiuendi ut uelis. Quis igitur uiuit ut uult. nisi qui recta sequitur: qui gaudet
 officio: cui uiuendi uita cōsiderata atq; prouisa est: qui legibus quidē nō pro
 pter metū paret: sed eas sequitur atq; colit. quia id salutare maxime eē iudicat:
 qui nihil dicit: nihil facit: nihil cogitat deniq; nisi libet ac libere: cuius oīa
 cōsilia: resq; oēs quas gerit: ab ipso proficiunt: eodēq; feruntur. Nec est ul
 la res: quæ plus apud eū polleat: q̄ ipsius uolūtas atq; iudiciū. Cui quidē etia
 quā uim h̄re maximā dicit: fortuna ipsa cædit: sicut sapiens poeta dixit: suis
 quisq; fūgitur moribus. Soli igitur hoc contingit sapienti ut nihil faciat inui
 tus: nihil dolens. nihil coactus: Quod & si ita esse pluribus uerbis differendū
 est: illud tamen breue & cōfite dū est: nisi qui ita affectus sit esse liberū nemi
 nem. Igitur oēs improbi serui. hæc Cicero cū reliq; æque pulchris & disertis.
 Quia igitur Lollius uir optimus & idē disertissimus: recte ait Liberrime. Nō
 enim nunc liberum accipit: quo modo nos cū dicimus hominē esse liberū
 & liberiorē qui quemlibet carpit: neminiq; parcat: sed pro eo qui ingenuam
 libertatem habet: qua improbi qui peccatis seruiunt omnes nimirum carēt.

Ordo. liberrime Lolli si ego bene noui te & ingenium moresq; tuos: tu pro
 fessus amicum metues præferre. id est ueris signis & indicis ostentare spe
 ciem scurrantis id est eius qui se scurrant agit: uel parasitum. Nam ut matro
 na erit dispar atq; discolor meretrici: ita subaudi amicus distabit infido scur
 ræ. Scurra is dicitur qui iucularia & interdū scomata ad captandos risus ia
 ctat nō habita ratiōe honestatis etiam cum diffamatiōe sui. Parasitus uero
 qui dictus uidet q̄ para. i. iuxta sitia. i. cibaria uerfet: liberæ cōditionis homo
 est qui cibos captas & cænas lautiores. diuitib; applaudit arridet adulat: seq̄
 iucude ridiculū exhibet quo placere possit. Ingēs autē p̄m̄ i amicitiaē adu
 latio: q̄ uterq; plurimū pollet. Nec minus dānāda ē agrestis & incōcina aspe
 ritas q̄ nihil amicitiaē ignoscimus: semp aut rigidi semp morosi: semp casti/
 gabūdi: semp clamitosi offendimur. de qua re Cicerō sic in de amicitia. Ut
 igitur & monere & moneri propriū ē ueræ amicitiaē: & alterū libere facere nō
 asperere alterū patienter accipere nō repugnāter: sic habēdū est nullā in amici
 cis pestē eē maiore q̄ adulationē: blāditiā: assertationē: quibus enī multis noi
 bus ē hoc uitiiū notādū: leuiū hoīum atq; fallaciū ad uoluptatē loq̄ntiū oīa:

Scurra

Parasitus

Adulatio

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

nihil ad ueritatē. Cū at oīum rerū simulatio ē uitiosa (tollit enī iudiciū uerū idq; adulterat) tum amicitiaē repugnat maxime. Delet enī ueritatē sine qua nomē amicitiaē ualere nō pōt. Idē postea. Quāq; ista assentatio perniciosa sit nocere tñ nemini pōt: nisi ei qui eā recipit atq; ea delectat. Itaq; fit ut is assentatoribus patefaciat aures suas maxime qui ipse sibi assentes & se maxie ipse delectet. Omnino est amās sui uirtus. optime enī se ipsa nouit quāq; fit amabilis intelligit. Hęc ille. Obseruādū igitur ut monet poeta: ne aut scurriliter amico assentemur. Nā (auctore Cicerone) maximū ornāmētū amicitiaē tollit qui ex ea tollit uerecūdiā. Itaq; in his pernitiosus est error qui existimāt libidinū peccatorūq; oīum patere in amicitia licetiā. Virtutū enim amicitia adiutrix a natura data est: nō uitiorū comes &c. Hęc Cice. Cauendū etiā est ne sit nimia asperitas & uultus toruitas in amico. ut iā ex Cicerone didicim⁹. Vnde idē iterū. Oīs igit hac in re habēda ratio & diligētia. Primū ut monitio acerbitate. deinde obiurgatio cōtumelia careat. Vnde & poeta. Est huic diuersum &c. Ordo est. Asperitas agrestis grauis & in cōcinna est uitiū diuersum huic uitiū. i. ab hoc uitiū scurrilitatis. & ppe. i. quasi maius uitiū. Quæ asperitas cōmēdat. i. laudat se cure tonsa. i. capillis totiēs tonsis & abrafis: ut nō pilos sed cutē tōdere cogāt: & atris incultis neglectis dēribus. dū ea asperitas uult uideri. i. æstimari & haberi libertas mera. i. pura nihilo adulationis admixto: & uera nō simulata uirtus. Verū tñ inquit poeta. Virtus est mediū uitorū reductū utriq;. i. ab utroq; Vera ergo amicitia est: ut neq; obsequio neq; asperitate pecces. Dicit ppe maius uitiū est. quia cū amicitia sit morigera & obsequiosa plurimūq; bñfica minus uidet peccare: q; nimis indulget: q; qui nimis s̄auit & rigescit. Virtutis enī speciē: blandius assentatio q; asperitas mentit. Est enī (inquit Cicero) Virtus non in humana neq; īmunis neq; supba: Quæ etiā populos uniuerfos tueri: eiq; optime cōsulare soleat: quod nō faceret pfecto. si a charitate uulgi abhorreret. Idē apertius. Accedat inq; huc suauitas quādā oportet sermonū atq; morū: haud quāq; mediocriter cōdimētū amicitiaē. Tristitia autē & in oī re seueritas abfit: habet illa quidē grauitatē: sed amicitia remissior esse debet & liberior & dulcior: & ad oēm cōmitatē facilitatēq; pcliuior &c. Illud grāmaticū iuuenibus adiiciā: quæ diuersitatē notāt tā nomina q; uerba dñi regūt quæ sicut passiuæ significatiā in ablatiuū mediāt a uel ab resoluūt: ut matrona est dispar meretrici. i. a meretrice: habēt mendosi codices meretrice sed uersus exigit ut legas meretrici. Itē diuersum huic. i. ab hoc. differt tibi a te. Interest stulto a stulto distabit scurra a scurra. Matrona dicit quæcūq; matrimoniū contraxit etiā si mater nō sit. Videt tñ ideo nupsisse ut mater fiat. Cæterū ut plurimū accipit p nobili & patriciorū cōiuge. Hęc aut ut Horatius in de arte poetica & aliis multis locis indicat oībus in rebus etiā in choreis modestiā & grauitatē seruare debet. Meretrix dicit a merēdo quæ preciū cōcubitus caprat: quæ q; in honesta fit oēs scim⁹. A missa nāq; pudicitia nihil ī muliere cōmēdādū. Asperitas agrestis hoc ē rustica. sicut cōtra affabilitas & comitas sermonis. Urbantitas ab urbe uocat: sed nouiciū hoc tēpestate Ciceronis uocabulū erat. Incōcinna. dissona: est enī cōposita figuræ. Nā a cano fit cōcino. inde Cōcentus tui. consonus cantus qui dulcis est. inde fit per impositionem elementī.

Amicitia

Meretrix

Urbantitas

concinuus: quasi concinnens adiectiuū. Et ab illo fit Incōcinnus: quo hic utitur. Tonsa cute: abrafis dixi pilis ad cutē usq. de qua re apud Iuuenalē. in satyra ultra fauromatas &c. Frōti nulla fides (quis enī nō uicus abundat Tristi bus obscōenis) castigas turpia: cū sis Int̄ socraticos notissimas ossa cinedos. Hīspida mēbra quidē: & duræ per brachia setæ. Promittūt atrocem animū: sed podice leui Cædūt tumidæ medico ridēte mariscæ. Rar' sermo illis & magna libido tacēdi Atq; supcilio breuior coma &c. Alter ī obsequiū plus æquo pronus. Ordo est. Alter. i. scurrans & adulās est pnus: inclinatus in obsequiū plus æquo. i. q̄ æquū & honestum est. Et est derisor imi lecti. i. inferioris ordinis accūbentiū: ut dño applaudat. Cōtextus uerborū facilis est: uideamus senfa. Alter. i. scurrans dicit est nimīū pronus in obsequiū. de quo Cicero. Sed nescio quō uerū est quod ī Andria familiaris meus Terētius dixit Obsequiū amicos ueritas odiū parit: Molestā ueritas est siquidē ex ea nascitur odium quod est uenenū amicitia: sed obsequiū multo molestius: quod peccatis indulgēs præcipitē amicū fieri sinit. Hæc ille. Obsequiū dicitur ab obsequēdo obsequi autē est ob alterius placitū quo uult sequi. Ob enī in cōpositione habet ancipitē significationē. nunc beniuolētia: nūc hostilitatis. Vnde officio est noceo: quasi ob. i. cōtra id quod uis facio. Officiū autē in bonā sumit partē & ē honesta operatio. ob. i. propter quā quis factus uidet. suū enī cuiusq; munus officii uocatur. Obseruare est uel hostiliter seruare. ut obseruo dauū quid agat. quasi cōtra id quo tendit seruare. uel amice seruare temporis & reum oportunitatē. i. ob. i. propter te. Sic obsequi in bonū. Obloqui in malū capitur &c. Imi derisor lecti. Metonymicos dictū Porphirioni uidetur. hoc est ut ponat imus lectus pro sedēti in imo lecto. hoc est domino cōiuiui. Nā in summo inquit & in medio amici: in imo uero ipse discūbit. Est autē reuera derisor: quā quis amicus uideat. Vnde in de arte poetica. Ut qui cōducti plorant in funere: dicūt Et faciunt ppe plura dolelētibus ex aīo: sic Derisor uero plus laudatore mouetur: Vult ergo Porphirio dominū in imo lecto sedere: & de rideri dū se laudari putat. Quam rē in ultimo sermone in parasitis Nasidieni uidere licet. ubi sic inquit poeta post casum auleorū. rufus posito capite ut si filius immaturus obisset flere: quis esset finis? ni sapiēs sic nomentanus amicus Tolleret. heu fortuna quis est crudelior in nos Te deus? ut semp gaudes illudere rebus Humanis. uariis mappā comescere risum Vix poterat. balatro suspendēs omnia naso Hæc est conditio uiuendi aiebat eoq; Responsura tuo nunq̄ est par fama labori &c. Vbi uariis uir honus & doct' intelligēs apertā in laudatione irrisionē non potuit quin rideret. Pōt igitur fieri: ut amicus adulatorius dū dñm cōiuiui quē regem appellant laudare uideat: illū occulte irrideat. Cæterū quia mihi non uerisimile fit: ut dicatur rex ipse cōiuiui in imo lecto accūbere. Nam ut in illa (cui' nūc memini) nasidieni Cœna apparet in primo lecto (tres enī lecti in triclinio sunt) erant mœcenas Varius: & ipse parochus hoc est nasidienus cū delectis conuiuiis: in imo uero lecto erāt Vibidius: Balatro: Nomentanus: & reliqui umbratici gulæ proceres: & parasiticā pulchre pfecti q̄ multū uini absumperāt. Vñ dicit. Inuertūt aliphani uinaria tota Vibidius balatroq; secutis omnibus imis: Cōiuiæ lecti nihilum nocuete lagenis. Dicemus ergo meo iudicio scurrām esse derisorem imi le/

Ob in cōpositione

Officiū

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

eti: id est comparasitorum accubentium in imo lecto: in quos dicacitate multa: mordaces sales itētidē ingerit ut molliculis auribus domini placeat: quibus id genus scomata uoluptatē afferūt. scurrāq; cōmendāt. Vñ ipse poeta in primo sermonū. Sape tribus lectis uideas canare quaternos E quibus unus auet quauis aspergere cūctos Præter eū qui præbet aquā post hunc quoq; potus Cōdita cū uerax aperit præcordia liber. Hic tibi cōmis & urbanus liberq; uiderē &c. quibus uerbis clare constat cœnippetas sobrios a cōiitiis regū abstīnere: quibus rem gratā faciunt dum in alios liberius inuehunt. Possimus & tertiam cōminisci sentēciam: ut sit imi derisor lecti. i. pauperioris conditiōis aliorū dum luxum dñi extollere tentat. Vt cūq; tandē dicatur: hoc dicit Scurram reconditis salibus dñm aut alios fricando adulatoris partes agere. quæ res a uiro bono & amicitia digno multū abhorret. Sic nutū diuitis horret: Sic iterat uoces &c. Ordo est. Scurra sic horret. i. sic expauescere uiderē nutū i. uoluntatē quā indicando nutu. i. cōmotatiōe capitis: sic iterat. i. repetit uoces. i. uerba diuitis: & tollit eleuat uerba cadētia. i. definentia uel summissa diuitis: ut credas. i. qui uis credat puerū reddere. i. repetēdo referre sauo magistro. i. magno uel rigido præceptorī dictata. uel ut credas minimū tractare secundas partes: de quibus paulo post dicam. Nutus dicitur a nuō quod in simplici rarū est. significat autē innuere hoc est nutando indicare. deus autē solo nutu oīa potest. Vnde & eius potestas dicitur. Horret: Horrere est præ timore subito cōtremiscere. Vnde Horridus & Horridulus p̄ tremente præfrigore accipiunt. Is ergo horret: qui uel nimio timore: uel nimio frigore. uel alio silentio: uel loci solitudine: uel terribiliū memoria: uel alio quouis exterritus tremat. Sic iterat uoces &c. Vt puerū &c. Mirū & facetū inquit Porphirio exēplum. Et reuera pulchrū est. ut enī pueri prima elementa discētes obseruate præceptoris uerba reiterant: sic gnatonici adultores diuitū unde est illud in Eunuchō. Est genus hominū qui esse primos se omniū rerū uolunt nec sunt. Hos cōsēctor hisce ego nō paro me ut rideant: sed his ultro arrideo & eorū ingenia admīror: simul quicquid dicunt laudo: id rursus si negāt laudo. Id quoq; negat quis: nego ait aio. Postremo imperaui egomet mihi omnia assentari &c. Et uerba cadentia tollit: hoc est dū ille tacet hic loq; incipit uel reuera tollit. i. extollit & augmētat uerba cadentia: id est minus uehementia & labanti animo plata. Nā cum miles gloriosus percontaretur: Magnas uero agere thais gratias mihi? satis (inquit Cicero) erat respōdere magnas & ingentes inquit. Semp enī inquit auget assentatio: id quod is cuius ad uoluntatē dicitur uult esse magnū. Quāobrem quamuis blanda ista uanitas apud eos tñ ualeat qui ipsi illā alleciant & inuitant: tñ etiam grauiores constatio/resq; admonēdisunt ut aīaduertant ne callida assentatione capiant. A parte enī adulantē nemo nō uidet nisi qui admodū est excors. Callidus ille & occultus: ne se insinuet studiosē cauendū est. Nec enim facile agnoscit: quippe qui etiā aduersando saepe assentetur & litigare se simulans blandiatur: atq; ad extremū det manus uinciq; se patiat ut is qui illusus sit plus uicisse uideatur. Hæc Cicero. Hoc ergo loco qñ apte assētat uerba reiterādo. oportet ut gloriosus sit diues: ga ut idē inqt Parasitox: assentatio ī cōmœdiis nobis nō uideat faceta nisi eēt milites gloriosi &c. Vel partes minimū tractare secundas.

Nutus

Assentatio

Vnus est sensus & ordo. ut credas eū tractare minimū secundas partes. hoc est quasi primas. quasi dicat. ita obsequit' ut quasi par sit ratio uerbis dñi. Et ita minimū erit aduerbiū suplatiui gradus. Aperti' aut' staret hic sensus si eēt minime. quia quod minimū fit: fit tñ. quod uero minime: nequaquā. Gnato aut' nequaquā secundas partes agit. i. loquedo imo primas quāquidē adiicit semp ad uerba dñi aliqd. Acron & Porphir' dicūt secundarū partiū actores oīa sumisse agere: itaq; dicunt minimū subaudi puerū tractare secundas partes summissē & simpliciter. Nescio quo hęc sententiā tēdit q̄ dicit assentatorē simpliciter & summissē. rñdere. ut minimū puellū. Donatus uero dū actor partes diuidit dicit eius eē primas partes nō qui primū: sed plurimū loquit': & secundas ei' quis secundū primū frequentissimū agit. Itaq; possumus dicere: minimū tractare secundas partes p̄ceptorē primas. quē admodū dñs gloriosus & eius assentator. uel si libet dicit minime secundas imo primas. Ego uero simpliciter accipio. ut referat totū ad puerū sic. Assentator sic iterat uoces ut credas puerum reddere referre sauo magistro dictata: & minimū tractare secundas. i. sequentes partes ut primas demus p̄ceptorī & dño. secundas puero & parasito. Nō quidē quo ad pōdus & dignitatē: sed ad ordinē loquedi: prim' enī aliqñ est dignissimus: aliqñ prim' in ordinē. primō loco christus est prim' hō: secūdo Adā. Sicut ergo puer minim' sinit magistrū priorē loq; quē pauide subsequitur: ita assentat' diuinitē: q̄ sicut oīa approbat. ita asper & incōcinn' semp refragat: causas rixarū meditat's. Vñ est Al' rixat' de lana. s. c. Earū lanuginū quę coriis aiantū excrescūt: quędā molles admodū sunt: ut i ouib; & dicunt' Lanę: quędā rigidę & p̄durę ut in fuis; & dicunt' Setę: quędā mediocriter durę: ut in hōie equo: asino: boue. & dicūtur pili. quędā magis ad molliciē tendūt & in crispitudinē nodant': ut in pectore leonis & dicuntur uilli. In capris uero quę caprę aliqñ uillosę & tōsiles sunt: dubitare licet lanę ne auili dicant'. quę res ut cūq; dicant tantūdē momēti habēt. Imperiosi aut' morosi asperi & incōcinni in eiu's modi nugis litem mouēt: sicut & mulieres de quibus Iuuenalis. Nulla fere causa est in qua non fœminalitem Mouerit'. Pro-pugnat nugis armatus: scilicet ut nō Sit mihi prima fides & c. Est inquit Porphi. mime sis quia imitatio doloris. Idem sentit Acron: secundū quem ordo est. asper armatus nugis p̄pugnat scilicet altera ætas. i. mea senectus: sordet precū. i. intantū despectui deputata est: ut nō sit mihi prima fides: & non sit quod uere placet: & nō sit q̄ acriter elatrē: id est nō possū me sub cliētib' meis defendere. Hęc ille. secundū quę: hęc uerba oīa sūt asperi uiri secū indignantis q̄ sibi nō habeatur fides: neq; assurgat. Alii posteriorē partē poetę dant sequētibusq; melius cōnectūt hoc modo. Alter armat' nugis. i. rebus futilib' & nulli' momēti p̄pugnat. i. priores partes pugnæ p̄occupat dicēdo: scilicet certe ita ne est ut non sit mihi prima fides: ut nō sit uere quod placet: ad quę poeta: altera ætas: id est secundum tempus uitę sordet precium: id est uile sit mihi precium: ut non elatrem acriter: id est ut non repugnem dum illum tam futilem uerborum tãq; litigiosum uideo. Quid enī ambitur. i. dubitat' ab eo. an Castor sciat magis an docilis plus qđ statim interpretabor lati'. Et an uia numici meli' ducat Brūdusiū an uia appi. i. appii: id est i re tā leui causam litis captat. ut malim emori q̄ assentire. itaq; talis ineptus est ad amī-

Lanę
Setę
Pilli
Villi

citiam. Tertio & non minus docte ita interpretaberis. Alter armatus nugis
 ppugnat hoc modo afferēdo & affirmādo dictū suū: scilicet cetera ætas
 fordet preciū: id est nolim mihi de p̄ precio altera. i. secunda ætas ut non sit
 mihi prima fides: ut non sit quod uere placet: ut non acriter. elatrem. i. excla
 mē quasi rabie canina: contradicta amici. ambigit quidenī. hoc poeta ironi
 ce dicit. quidenī: quidni afferat & pertinaciter tueatur partes suas. ambigitur
 enī castor sciat melius an docilis plus? quasi dicat p̄ ironiam res quidē digna
 est quā ita defendat. ut dicat se emori malle q̄ nō habeat sibi in eare prima fi
 des &c. Hic sensus fatis quadrat ei quod uerba præ se ferūt. Propugnare a p̄
 & pugno cōpositū est. Pro autē sæpe significat idem quod ante: ut pro castris
 pro mœnibus. i. ante castra: ante mœnia. Inde p̄ cōpositionē in græcis dictio
 nibus: habemus p̄lepsim: p̄thasim: p̄logon. procemiū. pronosticon. Et in la
 tinis. p̄pono. p̄pugno &c. quasi ante pono ante pugno. Callidus autē pugna
 tor prior pugna ingreditur. In p̄pugno fit Propugnaculū: quod est obstacu
 lū ante mœnia factū ut inde p̄pugnent. Est ergo p̄pugnare inuadere. Oppu
 gnare: debellare. Repugnare: resistere. Expugnare: pugnādo uicere. Arma
 tus nugis: callida iunctura quæ leporem facit: Vñ in de arte poetica. Dixeris
 egregie notū si callida uerbū reddiderit iūctura nouū. Nota enī sunt uerba
 nugis & armatus: coniuēta tñ quid nouitatis afferunt: quis enim magis iner
 mis q̄ qui nugis fulcit. Sūt etenim nugæ res uanæ & leues nullius ponderis.
 Neq; uerū est q̄ nugæ sint mendacia: Nā poetæ qñ se ludicra: iocosa: & min⁹
 seria scripturos dicunt: p̄fident nugas ludere & meditari. Vñ in sermonibus.
 Ibam forte uia sacra sicut meus est mos. Nescio quid meditās nugarum &c.
 Quāuis autē qui nugis dūtaxat fulcitur reuera inermis sit. armatissimus tñ si
 bi uidetur. Nam sæpe quāto minus sapientiæ tanto magis uerborū habemus

Pro cū cōpo
fitis

Propugno
Oppugno
Repugno
Expugno

Castor docili

Ambigo

Ambages

Via appia

Castor & docilis dicūt cōmentarii: histriones fuerūt aut gladiatores. Pote
 ris tñ intelligere ut solus castor sit gladiator. Et sit ordo. Ambigit an castor
 sciat melius: an plus supple adhuc sit docilis hoc est docendus. Idest dubitat
 an Castor melius possit censerī in arte sua doctus an docēdus: qui uero prio
 rem uia sequit̄ tutor incedit. Ambigit impersonaliter sumit: & est Ambigo
 cōpositū ab am quod est circū & ago: qui uero circū agit rē dubitat qua ip̄am
 aggrediat. Capit ergo p̄ dubitare. Inde ambages inuolutæ & p̄ circulū & lō
 gā insinuationē factæ orōnes. Vñ in georgi. Non hic te carmine ficto siue p̄
 ambages aut longa exorsa tenebo. Brundisiū est oppidū italiæ hodie quoq;
 ficuocātū quo ut Horatius ipse testat̄ in illo sermone. Egressum magna me
 cœpit aritia Roma: duæ ducunt uia: quarū altera dicit̄ uia appia: quā appius
 ad sui memoriā ex manubiis cōstruxit. Altera ut hic dicit̄ erat uia municipi. Du
 bitat̄ ergo utra harū uiarū ducat melius brūdusiū. Quē dānos a uenus &c. ut
 ceterorū ambages effugiā. duob; modis intelligi pōt. altero sic. Aliqñ p̄ ina
 nē gloriā eo rapiunt̄ animi diuitis: ut credat se oia decere. ideoq; amicū pau
 periorē castigaturum audire nō uult: quādoquidem credat sibi honori datū
 esse: quod amico pauperiori uitio. Et si quando amicus pauper ipsum li
 bere admonere uult: tunc ipsum odit aut horret: aut si non odit regit. hoc est
 dum amicus dicit: non decere illum aut luxuriosum: aut lusorem: aut cupi
 dum: aut ambitiosum esse. Respondet sicut matres quæ licet stultæ & impu

dice uiuant : uolunt tamen sapientes & pudicos liberos habere . A mice noli mihi contendere . Est uerum quidem sum stultus sed stulticiã patiuntur opes hoc est . omnia diuitem decent . tibi res paruula est . ideoq; decet te modestũ & sobrium uiuere . Arta toga decet sanum comitem . i . clientem : desine ergo contendere mecũ in nitore uestium . Multis enim nocuit esse elegantius uestitum . Nam Eurrapelus cuiũq; nocere uolebat uestimenta dabat pretiosa &c . Et secũdũ hũc modũ ordo ẽ amicus diues instructior sæpe decẽ uitiiis quẽ scilicet amicum dãnosa uenus nudat &c . odit aut horret amicũ pauperẽ meliorem aut si nõ odit regit . hoc est gubernat dando doctrinam quã modo diximus . Altero uero mō sic intelliges . Sicut dum quis nimiũ est in obsequiũ p̄nus : ut assentator uideatur . aut nimiũ asper erga amicũ amicitiam est ad amicitiam : ita sæpe p̄ nimias diuitias quis ad eam dementiam peruenit ut credat sibi omnia honori danda esse : quæ clientulo uitio dant : ideoq; quãuis peior illo multo sit : odit tñ ip̄m p̄pter peccata minora : aut si non odit tñ molestus illi est : imperiositate sua : quoniã ut mater pia uult filios plus sapere & meliores esse q̄ se : ita uult clientes suos meliores esse & plus sapere q̄ se . Iuxta quem sensum ordo est . Diues amicus instructor sæpe decẽ uitiiis q̄ pauperior amicus eius . odit aut horret . i . exhorret & detestatur scilicet eum : quẽ uenus dãnosa nudat : quẽ alea . i . ludus alearum præceps . i . faciens hominẽ præcipitem nudat . & eũ quẽ gloria . i . ambitio uestit & unguat ultra uires . i . facultates patrimonii . quem fitis & fames . i . cupiditas importuna imodesta tenet . i . capit & afficit . Quẽ pudor & fuga paupertatis tenet &c . Aut si non odit : regit : id est uult gubernare : & uult ipsum plus sapere se & esse priorẽ se uirtutibus ueluti pia mater : id est sicut pia mater filium meliorem & sapientiore se uult esse . Et ait inquit poeta prope quasi uera dicendo mihi contendere noli . Nõ enĩ decet pauperem insequi luxum diuitum . Nam quod diuitibus sæpe cõgruit ineptissimum est pauperi . Vnde Iuuenalis . Articus eximie si cœnat lautus habetur Si rutulus demēs . Verum est ergo non idem omnibus conuenire . sed falsum est quod sequitur Stultitiam patiuntur opes . Nam . Omne animi uitium tanto conspectius in se Crimen habet quãto qui peccat maior habet . Cætera quæ hic ponuntur aperta sunt . Quem dãnosa uenus . hanc rem uidi-
mus apud Virgilium in illo carmine Nec ueneris nec tu uini capiaris amore .
Quem præceps alea nudat . hoc idem apud eundem ibi Sperne lucrum &c .
Alea dicitur instrumentum ludendi unde Aleatores dicti . Non enim repe-
ritur uerbum aleo unde ueniret . Nam nõ dices aleaui aut pilauit : sed alea aut
pila lusi . Quia autem alearum ludus anceps & dubius : solet alea poni pro om-
ni dubio euentu ut nollem me committere aleæ belli : aut maris . Nudat : id
est nudatum facit & spoliat Affectate autem dictum : nam licet generaliter ac-
cipi potest . pro eo quod est spoliat & priuat diuitiis . tamen id plerumq; preci-
pue i infanis meretricũ amatorib⁹ : cupidisq; aleatorib⁹ uidem⁹ ut nudi expel-
latur . Gloria quẽ &c . hoc maxime carpit hic diues . Gloria autem cupiditas
multos dum se diuitibus equiparari uelint nimio uestitus luxu ad egestatem
detrudit . Vngit autem dicit ex Romanorum uicinarumq; consuetudine qui
inuncti ad cœnam ad balnea & ad amicas ingrediebatur . quæ pestis nostris
ignota . Quem tenet : sic Virgilius . Quid non mortalia pectora cogis Auri

Alea

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

sacra fames . hanc philargiriam . i . argenti amatricē auaricā nemo iustius ex-
 cratur: q̄ Baptista Mantuanus . Dicit importuna sitis & fames: quia tolleranda est in paupere mediocri cura rerū acquirendarum . Quem paupertatis pu-
 dor & fuga supple tenet . Nihil perniciosius homini pauperi q̄ nolle paup ha-
 beri . talis enī qm̄ opem nō implorat misera egestate cōficitur . Vnde tritum
 est uerbū magisq̄ uerū q̄ polite expressum . Sunt odiosa tria domina testante
 Sophia . Sordida uita semis: ditis fraus: fastus egeni . Instructior: id ē aptior ad
 peccādum . Odit p̄nti: significationis p̄pterea q̄ dicit horret . prateritā tñ de
 clinationes: quia prima p̄ducit . Raroq̄ aut nunq̄ odio dicit . Mihi cōtende-
 re noli . gr̄ca cōstruētio qua Virgilius saepe utit . Nā omnia quae significant
 cōtendere: oīaq̄ cōposita a con: possunt antiquo more poni in datiuo: aut no-
 stro in ablatiuo mediante p̄positione cū . Vnde Virgilius . Montibus in nr̄is
 solus tibi certat amyntas . tibi . i . tecum . Idē . Placidone etiam pugnabis amo-
 ri . i . cū amore . Idem Impar congressus achilli . i . cū achille . Idem: sic magnis
 componere parua solebam . i . cum magnis . Similiter contendo tibi & tecum
 unde mihi contendere noli . Cuius rei ignari deprauāt uersum leguntq̄ me/
 cum pro mihi . Eurapelus fictitiū nomē est . Scorto postponet honestū & c .
 Scorta (inquit festus) appellantur meretrices: quia ut pellulae subigantur:
 oīa nāq̄ ex pellibus facta scorta appellant . Scores . i . pelles testiu arietinorū
 ab eisdē pellibus dictae . Sic ille . Hic quantū ad genus animaduertendum est
 q̄ noīa quorum genus ex significatione dignoscit debēt sequi principale si-
 gnificatū non trāsumptiuū . ut pomū quod fructū significat licet p̄ arbore
 a Virgilio ponitur . tñ neutrū genus seruat . Sic scortum tam pro masculo q̄ p̄
 foemella positū . quia tamē corū significat neutri generis mar et ut alia mul-
 ta . Nummos alienos pascet . iucunda elocutio . Ut enim altis quae pasci-
 tur maior meliorq̄ fit ita pecunia usurarii: apud foenerarium crescit plus et
 enim q̄ accepit reddit: hoc est sorti scenus addit . Pascit ergo nummos alie-
 nos qui eos foeneratur . Ad summum thrax erit . Postq̄ inquit in nouis uesti-
 bus ociosus rem patriam absumpsit: thracum officium assumet inops: id est
 gladiatoriam exercebit . Thraces enim pugnacissimi sunt . Vnde Horatius .
 Pugnare thracum est . Ideoq̄ cum propter impurum aerem sanguinis mul-
 tum habeant: plurimum etiam animositatis obtinent . minus autem pruden-
 tia . hi ergo quotiens capiebantur: gladiatores Romae euadebant . Ceterum
 non potest romanus esse thrax sed uti officio thracis . Olitor is dicitur: quē
 in sanctis litteris Ortulanum uocarum inuenimus . Est enim curator oleris
 Oleris autem appellatione uenit omnis herba qua uescimur: ut docet Val-
 len . Caballus: equus est masculus . Si noui ingenium poetae affectate hic Ca-
 balli meminit . Est enim tragici: id est alti stili uocabulum . significatque
 equum belligerum: qui emeriti & animi uirumq̄ effoetus ad bigas trahen-
 das descendit: ut ex Apologo Aesopi ostenditur: ubi equus phaleris & fre-
 no superbus asinum irrisum habuit: a quo postea q̄ in hanc quam dixi miseri-
 am deuenit: male audiuit . Sicut autem caballus ex phaleris ad capistrum ca-
 mumq̄ cogitur: sic alienis uestibus redimitus ad caballi custodiam depu-
 tatur . Est ergo perinde atq̄ dicat Aget ad summum caballum confocium
 fortunae .

Scortum

Scortes

Olitor

Olus

Caballus

Arcanum neq; tu scrutaberis ullius unq;
 Commissumq; teges & uino tortus & ira
 Nec tua laudabis studia aut aliena reprendes
 Nec cum uenari uolet ille poemata panges
 Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atq;
 Zeti dissiluit: donec suspecta se uero
 Conticuit lyra: fraternis cessisse putatur
 Moribus Amphion: tu cede potentis amici
 Leuibus imperiis: quotiensq; educet in agros
 Aetholiis onerata plagis iumenta canesq;
 Surge & inhumana senium depone camœnæ
 Cænēs ut pariter pulmenta laboribus empta
 Romanis solenne uiris opus utile famæ
 Vitæq; & membris: præsertim cum ualeas: &
 Vel cursu superare canem: uel uiribus aprum
 Possis: adde uirilia q; speciosius arma
 Non est qui tractet: scis quo clamore coronæ
 Prælia sustineas campestria: deniq; sæuani
 Militiam puer: & cantabrica bella tulisti
 Sub duce qui templis parthorum signa refixit:
 Nunc & si quid abest italis adiudicat armis
 Ac ne te retrahas & inexcusabilis absis
 Quāuis nil extra numerum fecisse modumq;
 Curas: interdum nugaris rure paterno
 Partitur linthres exercitus: actia pugna
 Te duce per pueros hostili more refertur
 Aduersarius est frater: lacus adria: donec
 Alterutrum uelox uictoria fronde coronet
 Consentire suis studiis qui crediderit te
 Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.

ebriu efficiūt atq; deinde secretū sciscitant. Vñ in primo siluarū Arcanū de/
 mens detigit ebrietas. Tu ergo nō scrutaberis alteri? arcanū: qā nihil tuti? ce/
 labis q̄ quod ignoras. Tortus ē a torqueor. Nectua laudabis studia aut alie/
 na repredes. Vitabis enī uitiū arrogātia & detractoris: solēt enī hæc duo ma-

Arcanum neq;
 tu & c. Postq; poe
 ta edocuit quem
 modum: quosq;
 nūeros amicitia
 seruatos oportet
 at. Nunc uero q;
 bus moribus te
 amico commen
 datum effeceris
 edocet. Tu non
 scrutaberis. i. inq;
 res unq; ullius ar
 canum. i. secre
 tum. quia ut po
 stea dicitur Per
 cunctorē fugi
 to nam garrulus
 idē: At si ille ul
 ro cōsilio suati
 bi crediderit. tu
 tortus & uino &
 ira. i. puocat? ad
 ebrietatem & ad
 irā teges occulta
 bis arcanū com
 missum. Tortus
 uino. Vñ in poe
 tica: Reges dicū
 tur multis urge
 re culullis. Et tor
 q̄re mero: que
 perspexisse labo
 rāt An sit amici
 tia digni? Reges
 inquit nō fidicu
 lis aut aliis tor
 mentis exquirūt
 uerū: & animum
 amici: uerū uino
 torquēt: hoc est
 n iiii

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

gnam iacturā amicitiae inferre. saepe tñ cōmorant: nā qui sua studia laudat uanus est & gloriosus supboq; aīo. supbia aut inuidiā parit. Nā qui i oībus praeferrī uult. pari & superiori nimirū inuidet. Studia tua. i. exercitia quib⁹ studeb. Ob hanc rē Salustius supedit laudibus historiographorū in plogo iugurtāe ne sua studia laudaret. Nec cum uenari uolet ille poemata pangas. hoc est morigerū & cōformē te illius studio efficias. Nā ut iā saepe ex Cicerone uidimus disparia studia inimicitias pariunt. Quā rē poeta nūc pbat argumento a maiori. Nam si disparitas studiorum discordiam inter fratres gemellos generat. ergo magis inter eos q; familiaritate dūtaxat aut amicitia tenui conūcti sunt. Inter fratres enī: debet eē maxima cōcordia. unde Iuno uigiliana ad alecto furiā infernalē. simili argumēto inuitū dicēs. Tu potes unanimes armare i pralia fratres. Hinc etiā in sexto dicit eos fratres qui discordes fuerūt grauiſſime apud tartarū puniri: unde hic quibus inuisi fratres dū uita manebat. pulsatusue parens &c. Amphion & Zetus Iouis & antiopes filii diuersi officii fuerūt Amphion cythara cātabat. Vñ Hora. in de arte poetica. dicitur & Amphio thebanā cōditor arcis Saxa mouere sono testudinis & prece blāda Ducere quo uellet. Et stat. Meq; inter prisca parentū Noīa cumq; suo numerant Amphione thebæ. Zetus uero pastoris utebat officio: & ppter hāc diuersitatem animorū & uitā tam diu diffiderūt: donec Amphion causa discordiā uitandā cytharā omisit. Bñ aut seruat poeta decorū personarū q; Amphiona utpote uirū doctū & concordiae amatorē cedere facit. Nā Zetus rusticus pastor haud facile uincereſ. Virgilius quoq; in bucolicis indicat Amphiona pastorē fuisse dicēs. Canto quā solitus siquādo armēta uocabat Amphion dirceus in acteo aracintho. Poemata pangas. i. carmina cōficiās aut modularis. Poema est quoduis opus poetāe. Poesis uero tota unius editio. ut Aeneis est poema uirgilianū: omnes uero partes simul sūptāe poesis uirgilianā nomē habēt. Pango. i. cōpono uel iungo. Inde Cōpingo cōpegi cōpactū. Inde etiā dicit Pagina. habet aut uarias acceptiōes ut docet Alexāder Nā iterdū significat iūgere & cōsolidare unde ut dixi sit Cōpingo: & hāc Cōpago uel hāc Cōpages hui⁹ cōpagis. & hoc mō habet pegi in pterito. Interdū uero cātare: & tūc habet paxi in pterito. quo mō hic posset accipi & i poetica. Nūc satis est dixisse ego mira poemata pāgo. Interdū significat pacisci & tunc haberet pepigi in pterito. Serui⁹ aut pepigi quo Virgilius in. viii. utiē dicens. Tentamēta tui pepigi. a paciscor deducit. Vñ dicit ibi. Geminum est pteritū ab eo quod ē Paciscor: Facit enī & pepigi & pactus sum sic ut placeo & placui & placitus sum. Pago enī unde multi uolūt uenire pepigi nūq; lectū ē Hāc ille. qb⁹ inuit⁹ si codices quos uarios cōsului mēdosi nō sunt: antiquorū opinionē fuisse pepigi deduci a pago. nō a pāgo. Serui⁹ uero utrūq; reprobat Seuero. i. rigido zeto rusticātī. Est enī in rustica facie sp̄ seueritatis nota. Seuer⁹ aut sequēs uerū: a quo nullo mō abduci pōt uñ inexorabilis & difficilis est. Cessisse putat tute fatis: qa durū ē credere poetā ad pastoris studia degenere: nisi qa cōcordiā plurimi faceret: cui⁹ p̄dicatōe muroſ thebanos cōgesſit. Tu cede potētis aīci Leuib⁹ iperiis. oīa diserte. potētis dicit aīci. qa stult⁹ eēt inops si aīcū ad uenādū iuitaret. Dicit leuib⁹ seu lemib⁹. i. nō asp̄ iperiis q̄asi asp̄ere iperaret nō amicū sed dūm se gereret. quē Lolli⁹ liberrim⁹ nō pa-

Amphion

Peoma

Pango

teret. Quotiēs educer ī agros iumēta onerata plagis ætholiis: & canes. i. quo
 riēs uenatū ire parat Surge & ihūanæ. f. de. c. Onera. i. onere & fasce grauata
 nō leges aut honorata ut quidē. Plagæ prima breui sunt rete uel ora secūdū
 Alexandrū. Seruius autē quarto Aenei. Ibi Retia rara plagæ lato uenabula
 ferro. Plagæ inquit proprie sunt funes quibus retia tenduntur circa imam
 & summā partē. nō tamē inficiatur: quin pro tetibus accipi possint. Dicit autē
 ætholiis plagis quasi nobilibus uel fortibus quibus etiā apri ferocissimi capi
 possent. Solēt. n. ut alio loco dixi poetæ ut historias infererēt. uel rerū nata
 le solū indicaret: uarie epitheta sumere. Vnde ut rem aperiā. Oneus Calido
 nis (quæ urbs ætholiæ) rex de primitiis oībus numinibus sacrificauit. Exce/
 pta diana quæ irata aprū imisit qui cuncta uastabat: donec a meleagro occi/
 deret. Iumēta a iugo mutata quātitate primæ syllabæ deducit: sunt enī iumē
 ta qui iugo aptant. Inhumanæ camœnæ. tēporale epitheton. i. quæ in huma
 na esset: si te incōcinnū amico potēti faceret. Seniū. idest morositatē & diffi
 cultatem quæ plurima est in senio Vnde Cicero. in de senectute. At sunt mo
 rosi & anxii & iracūdi & difficiles senes &c. Neq; uero morositatē uoco tardi
 tatem a mora: sed nimis exactā diligentīā & anxietatē a moribus. Morosus
 enim est qui nimios mores habet. Cœnes ut pariter pulmēta laboribus em
 pta: idest acquisita labore & studio uenādī. Et ne uideatur præcipere ut mo
 rem gerat in rebus inhonestis: prosequit uenandi studium suis laudibus. Est
 enim inquit opus solēne & festiuum romanis. utile famæ: uitæ & membrīs:
 maximeq; Lollio accōmodatū: utpote iuueni præstantibus uiribus. Vnde di
 greditur poeta ad Lollianas uirtutes textura fatis luculenta. Cœnes ut pari
 ter. Pone bis pariter. ut Cœnes idest cænādo comedes pariter idest simul cū
 domino. pulmenta idest pulpamēta illa ex uenatiis pulpīs confecta. empta
 pariter laboribus. Iucūde dicit empta laboribus: quia quod laborādo acqui
 rimus aut precando: emisse uidemur: quod uero ignauis obuenit. gratis da
 tur. Suauia autē sunt laboribus nostris empta. Vsq; adeo autem uenatoribus
 placent labores ut sine illis prædam reiiciāt. Vnde iussermonibus. leporeni
 uenator ut alta. In niue sectetur positum sic tangere nolit. Romanis solenne
 uiris opus. Vnde in octauo Aenei. Hæc nemora indigenæ fauni nymphæq;
 tenebat Gensq; uirum: trūcis & duro robore nati. Quis neq; mos: neq; cultus
 erat: nec iungere thauros Aut componere opes norāt aut parcere parto: Sed
 rami atq; asper uictu uenatus alebat. Et in septimo de sociis Vtentiis. Horri
 da præcipue cui gens assuetaq; multo Venatu nemorū &c. Erat ergo solēne
 opus romanis uiris uiuere ex uenatu. pulchrūq; erat in campo martio laudē
 meruisse de qua re Cicero. ubi quomō ludendū sit docet. Suppediāt autem
 & cāpus noster: & studia uenādī honesta exēpla ludēdi. Hæc ille. Plinius etiā
 Iunior uenādī studio multū delectabat semperq; ceras secū gerebat in quib;
 si animus esset scriberet. itaq; uel manus nel ceras plenas referebat. Experie
 baturq; ut ipse scribit: nō minus mineruā quā dianā errare in mōtibus. Est
 ergo studiū uenādī. ut inquit poeta noster. Vtile famæ: quia honestioris uitæ
 nobilioris animi. minusq; ueneri: uentri: & inertiae obnoxii credebāt qui ue
 nationi operā nauabant. Vtile uitæ: quia ex agitatione corporis melior sub
 sequit digestio. lætior & lōgior uita. Mēbris: quia corpus exercitatū proce/

Plagæ

Aetholia

Calidon

Senium

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

Vel

rius uegetiusq; efficitur. Præsertim cum ualeas & Vel cursu superare canem uel uiribus apru Possis: res est facilis intellectu. Adde ad uires & celeritatem tuâ: q; nō est qui tractet. i. tractare sciat speciosius. i. decētius & pulchrius uiri/ lii arma. Sūt qui uires. habēt. sine arte. sunt qui artē sine uiribus: sūt q; neutru Sūt qui utrūq; & hi inter quos Lollius ponit: ad bellicas res gerēdas aptissi/ mi sunt. Vtraq; enī uirtus & animi & corporis ad bella exigit: uique adeo ut Sa/ lustius dubitatū dicat utra magis expetēda sit. Scis quo &c. Non opus est di/ cto. Tu etenī scis quo clamore coronæ. i. quo fremitu quo plausu: quo fauo re populi circūcisi dentis: sustineas cāpestria prælia. id est uerferis/ in campo martio ubi iuuetis Romana in militari disciplina exercitabat. Vnde est in poetica. Ludere qui nescit cāpestribus abstinet aruis de cāpo martio sic scri/ bo. Maximā inquit partē ornāmētōrū urbis habet cāpus martius preter lo/ corū natiuā amcenitatē: aeris & solertiæ exornatiōes admittēs. Cāpi enī ad/ mirabilis magnitudo: & curules pariter cursus. & alia equestria certamiā ex/ pedita suppeditat. Nec minus tā multis pilā circulū: palestrā: exercitatiōe tra/ ctantibus. Deniq; sæuā militiā puer &c. Facile inquit qd nūc in re bellica pos/ sis scire postumus: quādo in adolescentia tua durissima bella sustinuisti. Sub/ duce qui tēplis parthorū bella refixit. periphrasticos Augustū designat: cuius ductu & auspiciu oīa fœliciter gerebant. Quāuis alii ductores habiti. Nam cantabros agrippa uicerat. Vnde supra. Cātaber agrippæ. Claudi uirtute Ne/ ronis Armenius cecidit. Parthos aut Ventidius Bassus coegit signa Crasso/ ablata reddere: quē Augustus miserat. Vnde eius noī oīa ascribit poeta. Is etenī erat qui ad iudicariū tunc italī armis quicq; sub Romano imperio nō/ dū fuerat. Corona accipit p̄ multitudinē populi circūspectāns: qui ut corona frontē: ita arē ipsā circūcingit. dū spectābūdus inhiat. Sæuā militiā: Ma/ gnā. ut de pio ænea. fiat sæuus maternis in armis. Vel reuera sæuā hostibus Cantabri populi hispaniæ. Sub duce q; refixit. i. abstulit/ est enī contrarium eius qd est fixit signa militaria: hoc ē aquilas quæ i uexillis romanis erāt Vñ/ Lucanus. Signa pares aqlæ & pila minātia pilis. Et si qd abest a romanorū di/ titiōe adiudicat. i. adiicit aī iudicio (nōdū enī effecerat) italī armis. i. roma/ norū potētiæ. At ne te retrahas &c. Sed certo scio inqt tu uō retrahas te nec/ absis inexcusabilis si amicus potēs te uocauerit: q; ne tu retrahas te (quis nil/ curas fecisse extra nūerū & modū: hoc est quis oīa tēpate & modeste geras) interdū nugaris rure patere. hoc ē id gen? ludicris rebus te exerces q̄les ami/ cus abs te peteret. Subtili itaq; artificio ad laudes angusti descēdit: cui uicif/ sim Lolliū suū cōmēda: ū facit. Tu nugaris inqt rure parterno iterdū. i. inter/ dū nugas & simulachra rerū agis. Exercitus enī partit̄ linthres te duce. i. Tu/ interdū rēpsentas pugnā naualē in paruis nauibus: quas bipertita acie diuis/ dis. Actia pugna in qua Augustus antoniū apud actiacū p̄ montoriū uicit re/ fert̄ agit̄ rēpsentat̄: te duce per pueros hostili more. i. inducis ex diuersis par/ tibus pueros cū linthribus cōcurrētes: quorū altera pars Augusti: Altera anto/ nii uices gerit. Frater tuus ē aduersarius. ut q; personā Antonii habeat Lacus/ est adria. id est: representat adrianū mare. donec uelox uictoria coronet alte/ rurrū: aut te aut fratrem fronde id est nauali corona. Qui crediderit te cōsenti/ re suis studiis. Talis fautor laudabit tuū ludum utroq; pollice id est ambabus

manibus ad plaudendū eleuatis. hoc est si augustus crediderit q̄ gereres fa-
uore sui talia cerramina. & consentires suis studiis. i. approbares sua studia. &
uictoriā ad morē ipsius referas. Ipse nemirū te laudauerit. Quod etiā factum
est. Nā eius benefico Lollius inquit Acron consulatū obrinuit. Linther ē Linther
modica & exilis nauis: qualis ex unius papiri internodio: aut ex cauato robo
refieri potest. Est autē græcū nomen. Græci autē in masculino genere ponūt
Nos uero ut plurimū in feminino. Tibullus etiam in masculino dicens. At
qua uelabri regio patet ire solebat Exiguus pullia per uada Linther aqua: Exi-
guus linther. i. parua cymbula. Actia pugna in qua Cæsar Augustus antoniū
supauit. de qua Virgilius in descriptione clypei æneæ lib. viii. In medio clas-
ses æratas actia bella cernere erat. torūq; instructo Marte uideres feruere leu-
cathen: auroq; effugere fluctus. hinc Augustus agens italos in prælia Cæsar
Cū patribus populoq; penatibus & magnis diis Stans celsa in pupi: geminas
cui tēpora flāmas. Lætā uomūt patriūq; aperit uertice sydus Parte alia uentis
& diis agrippa secūdis Arduus agmē agēs: cui belli insigne superbū Tēpora
nauali fulgent rostrata corona. Hinc ope barbarica uariūq; Antonius armis
Victor ab eurota populis & littore rubro Aegyptū uiresq; oriētis & ultima
secū Bactra uehit sequiturq; (nefas) ægyptia cōiux Vna oēs ruere: ac totum
spumare reductis Cōuulsū remis rostris stridentibus æquor Alta petūt pel-
go credas innare reuulsas Cycladas: aut mōtes cōcurrere mōtibus altos Tan-
ta mole uiri turritis pupibus instāt & reliq; lectu pulcherrima: sed longiora q̄
quæ huc iſerā: huiusmōi ergo pugnā Loll⁹ referebat. q̄ si scdo agebat. Quia
ut dicit Porphirio. Trāslatio ē a fabulis quæ dū secūdo agūt referri dicūtur.

Velox uictoria. bonū epithetū uictoriæ. Nā apud maiores nros alata pin-
gebat. dicit autē a uictore. Fronde: Corona naualis ei dabat qui primus ho-
stium nauē ingressus uictoriā rettulit: erat autē rostrata. idest in morē rostro-
rū nauū facta: Nā uolūt primā ex rostris cōfectā. q̄ aut frōde dicit: pōt intel-
ligi: q̄ laurus rostratæ coronæ formā accepit uel q̄ nō uera erat uictoria sed
simulata dūtaxat. Vtroq; pollice: sine chdoche a parte torū. Pollex autē est
primus digitorū. solemus autē applaudentes dum manus patentes erigimus
pollicem primum leuare. Vnde argute omnia per poetam dicta. Victoria

Protinus ut moneam (siquid monitoris egēs tu)
Quid de quoq; uiro & cui dicas sape uideto
Percunſtatorem fugito nam garrulus idem est
Nec retinent patulæ cōmissa fideliter aures
Et semel emissum uolat irreuocabile uerbum
Non ancilla tuum iecur ulceret ulla puerue
Inter marmoreum uenerandi limen amici
Nec dominus pueri pulchri: caræue puellæ
Numere te paruo beet aut in cōmodus angat
Qualem cōmendes etiā atq; etiā aspice- ne mox

Protinus ut
moneam. Nunc
poeta pulchre p̄-
scribit: qualē se
q̄q; in domo po-
tētis amici geret
Vtinq; ego te p̄-
tin⁹ moneam / si
quid. i. in aliquo
ut qd peccauit.
idest i quo. egēs
monitoris. me /
mor enī est se di-
xisse. Si bene te

noui &c. & por/
 pterea uult eam
 per se hæc posse
 cognoscere ue/
 rû ut lectoribus
 pfit: totû officii
 cõsequit. Proti/
 nus. accipit ut in
 principio quarti
 georgicorû Pro
 tin? aerii mellis
 caelestia dõa. Ex
 equar. ubi Ser/
 uius dicit ptinus
 idest deiceps ex/
 inde. uel ptinus
 quasi porro ten?
 ampliter abun/
 de &c. Quid de
 quoq; &c. Quan
 doq; graue est
 i loquacitate pe
 riculum: Quar/
 tuor legibus lin
 guam refrenat.
 Oportet eni in
 qt. ut uideas qd
 dicas: quia si bo/
 Incutiant aliena tibi peccata pudorem
 Fallimur & quendam nõ dignum tradimus: ergo
 Quem sua culpa premet deceptus omitte tueri
 Vt penitus notum si tentent crimina serues
 Tuterisq; tuo fidentem præsidio: qui
 Dente theonino cum circûroditur: en quid
 Ad te post paulo uentura pericula sentis
 Nam tua res agitur paries cum proximus ardet
 Et neglecta solent incendia sumere uires
 Dulcis in expertis cultura potentis amici
 Expertus metuit: tu dum tua nauis in alto est
 Hoc age ne mutata retrorsum te ferat aura
 Oderunt hilarem tristes: tristemq; iocosi
 Sedatum celeres; agilem nauumq; remissi
 Potores bibuli media de nocte salerni
 Oderunt porrecta negantem pocula: quãuis
 Nocturnos iures te formidare tepores
 Deme supercilio nubem: plerumq; modestus
 Occupat obscuri speciem: taciturnus acerbi.

na dicere nõ potes tacebis. Oportet præterea consideres de quo uiro dicas
 quia multa in personã principis aut regis dicta intolerabilia sunt: quæ in al
 terius nihil mali haberent. A nimaduertes ad hoc cui dicas. quia tamen si bo
 na dixeris & de bono uiro: tamen quia nihil tam bonum est quin male nar
 rando possit deprauari. delatorum colloquia uitabis: qui omnia mali con
 fulunt. Prospicies nouissimo sæpe quid dicas: tum quia res multæ primũ no
 bis oblatae utiles dictu uidentur quæ si propius discutiantur perniciem alla
 turæ iudicabuntur. Tum q; magni refert quo quidq; tempore dixeris. Nam
 si quod ridicule dictum uis: iam dudum in suspitione est: serio dixisse putabe
 ris. Igitur. Quid de quoq; uiro & cui dicas sæpe uideto. Itẽ. Percunctor
 fugito nam garrulus idem est Nec &c. Percunctor est inquirere. Deducitur
 aut uel a conto quo nauis altitudinẽ maris inquirunt: & ita scribit sic percon
 tor. uel a cuncta. i. mora quã cogitabũdi dũ acrius rẽ disqrũt faciũt. Vnde in
 vi. A enei. Et parib? curis uestigia uigil & tũc scribit pcunctor. Qui inqt multa
 sciscitat & secreta rimat plerũq; garrul? ẽ. Nã aures patulæ. i. quæ assidue ad
 quæuis audienda nõ retinent fideliter commissa. Et si forte tales per impru
 dentia peccent: ac postea pœnetudine ducantur: tamẽ non possunt reuocare

Percunctor

uerbū perniciosum. Nā semel emissū uolat irreuocabile uerbū. Vnde in arte poetica. Membranis intus positis delere licebit. Quod edideris. nō nescit nox missa reuerti. Quod philosophus dicit. Quod semel dictū est amplius re sumi nō pōt. Garrulus dicit. qui garrit idest temere loquit. ut aues quæ proprie garrūt. & nihil pensi habet: sed ut quicq; primū occurrit: ita primū proloquit: magis natura q̄ rōne ductus. Patulū aures. Patulæ dicit q̄ semp patet ut aures: nares: arbores: unde est Tityre tu patulæ recubās sub tegmine fagi. Patēs aut dicit quod p̄ tēpore patet p̄ tēpore aperit. ut os & portæ. Vnde in secūdo Aenei. Portis bipatētibus &c. Videt aut imitatio teretiana. Nā in eunucho Permeno. Plenus inquit rimarū sum hac atq; illac perfluo. Quod enī patulū. i. semp apertū est: nō pōt uetare exitū nec retinere cōmissū. Hoc ergo plerūq; usu uenit: ut qui multa afferūt: multa deferant: Et qui oībus indifferēter aures præbēt oīa sine discrimine loquāt. Quocirca nō minus peccant qui aures ad detractionē præbēt (si mō libēter faciūt) ac qui linguam. Nō ancilla tuū &c. Posuit frenū ori: nūc alii mēbro magis si nō cōtineat pernicioso: cōpedes fabricat. Ancilla inquit aut puer uerna nō ulceret iecur tuū idest nō afficiat te sui amore. Inter marmoreū limē uenerādi amici: Ne dominus &c. Caue inquit ne dū in domo egregia uersaris: ubi ut plurimū puel larū puerorūq; insigni facie copia est: amore uernæ capiaris: quia turpe esset incestare limē uenerādi amici. Et si tale mācipiū dono impetraueris a domino: paruo quidē dono te bearit: multūq; obnoxium fecerit: sin repulsam passus fueris perpetua sollicitudīe te anxerit. Volūt quidā præcipue Porphirio Poetā alludere ad Virgiliū: cui alexandrū puerū pollio dñs dono dedit. de quo ut recitat Seruius eglogā illā formosam pastor &c. Cōpositā uolūt. Inquit enī Alexis seruus fuit afimii pollionis quē in prædio ministrantē. cū miræ pulchritudinis uidisset amore eius est captus & dono a dño accepit. Hæc Seruius. Ne ergo ancilla iecur tuū ulceret. Est enī iecur sedes amoris: splenis: unde Persius. Sed sum petulātī splene cachinno. felle iræ. cor audaciæ. Vnde qui magnū cor habet dispersas habet uires animorū: ideo timidi sunt quā rem Achilles apud Homerū in primo Iliados Agamēnoni uitio dat dicens ipsum habere aspectū caninū qui nō desinit impudenter inspicere donec bolū auferat. Et cor ceruinū: quod magnū est. unde ceruus aīal timidū & imbelles: cui in sola fuga præfidiū est. Has partes sic quidā enumerat. Audendi sedes præcordia: fel mouet iram: Splen ridere facit cogit amare iecur habet iecur huius iecoris uel huius iecinoris: ut apud Idoneos autores passim reperies. Qualē cōmēdes etiā atq; etiā aspice. Vtilissimū præceptū tute uiuēdi. Quia si quē cōmendauerimus probūq; fore receperimus: si secus euenierit: nobis nō minus ruboris: q̄ sibi dedecoris: pferat. Atq; ita in maiore sollicitudine p̄ illo q̄ tute p̄ te torq̄beris: tutius enī te q̄ illud custodieris. Etiā atq; etiā. i. sæpenumero p̄ faicus sermo ad quē comici & satyrici prisca p̄xime accedebāt. Ordo est. Aspice. i. cōsidera & atredē etiā atq; etiā qualē cōmēdes idest laudādo amico cōcilies. Ne aliena peccata. i. eius quē cōmendasti turpia facinora incutiāt tibi mox pudorē. i. uerecundiā. Si fallimur & tradimus dño quēdā nō dignū. ergo tu deceptus omitte tueri. i. defendere quē sua. id est est ppria culpa premit. hoc est si forte aliquē cōmendaueris quē bonū & pbū

Patulum

Passionū sedes

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

putabas: aliū tñ offendis: noli de illius culpa tuā facere. Sit satis dixisse crede
 bā ipsū istiusmōi nō fore. Itaq; leuiter ignotū defendes. Vt quēadmodū ecō
 trario tu serues & tueris penitus no tū & fidētē tuo præsidio. i. tui defensiōi.
 si criminatētēt. i. molestet eū. hoc est si in suspitionē uenerit ptege famā eius
 qui cū circūrodit dente Theonino. i. inuidi uiri lingua diffamat. En quid ?
 sentis pericula uētura paulo post ad te? Nā tua res agit paries dū p̄ximus ar/
 det. Et neglecta solēt incēdia sumere uires Sentētia bñ cohæret: quā sic apta
 bis aliis uerbis. diligēter p̄spicies qualē cōmēdes/ quia si improbū ei? impro
 bitas tibi pudorē incutiat/ q̄ si (ut fallimur oēs) deceptus fueris: caue in eius
 cōmēdatiōe p̄sistas ne eius culpā in te reieceris. At si uirū optime noris: fidū
 q̄ cōpertū habueris: rametū theonino dente circūrodat. i. quāuis inuidi de/
 latores ipsū culpēt: nō tñ absistes defendere eū qui tuo præsidio confidit: &
 quē pbū certo scis. Neq; dices En quid id ad me. Nā non eius solius. sed uel
 tua interest famā amici defendere. Nā si patiēter tuleris iniuriā amico inno/
 centi illatā: ex tēplo ad te degrassabit: inq; caput tuū periculū uerget. Nā ut
 est in deuerbiis. Publii mimographi. Veterē ferēdo iniuriā inuitas nouam.
 Et ut hic etiā p̄ prouerbiū dicit tua res agit paries dū p̄ximus ardet. hoc est.
 Si perpeffus fueris amicū abs te cōmēdatū inuidiæ facibus obrui. mox ad te
 quoq; incēdia flagrabāt. Et ut ille dixit nouā iniuriā imitari ferēdo ueterē
 ita hic dicit. Neglecta incēdia sumere uires. quo idē satis significat. Præsi/
 diū est defensio. uel multitudo defendentiū: ut quotiēs historiographi mili
 tes ad munitionē: custodiā: & defensionē ciuitatis missos diceret: præsidū
 ipositū aiūt Est at̄ p̄sidū auxiliū p̄cipale. Nā subsidiū id qd̄ ī auxiliū succe
 dit dicit. Accipit enim præsidū pro præside ut in principio carminum O &
 præsidū & dulce decus meū. Præses at̄ Vulpianus diffinit. Is est qui maius
 in prouincia imperiū habet omnibus post principem. dicitur a præsidendo
 Præsidere autē inquit Valla est ad opem præstandam præesse: quam pro/
 prie præstant homines quidem iniuriam patientibus aut in discrimen addu
 ctis. Dii uero beneficētiā fauoremq; inuocantibus. Præesse autē ut idem
 inquit/ est præpositum esse rei cui piā gerendæ atq; administrādæ. Aliquan/
 do tamē inquit indifferēter ponūtur. Præses etiam is dicitur qui defensor
 ac auxiliator nō is tñ quem nos præfulē uocamus. Vnde Lūius libro sexto
 Dii deaq; qui capitolū incolitis siccine uestrū militem ac præsidem finitis
 uexari ab inimicis? Præful autem antiquitus is dicebat̄ qui erat primus in/
 ter salios. idest martis sacerdotes Romæ dumtaxat a salicō dictos in portā/
 dis ancilibus. dicitur itaq; præful a præsiliēdo. Theon secundū tris cōmen/
 tarios: dicacissimus erat delator inuidiosā rabiei plānissimus abs quo om/
 nes maliciosi obtretores Theones dici possunt. Theonino autem dente
 dicit alludendo ad genuinum dentem qui occultus est: quo rodere dicūtur
 clam deferentes. Dulcis inexpertis Aliud dogma. Præceptum est in capite
 huius epistolæ ne nimis asperi simus: nūc ostendit qualem amicū potentem
 obseruabimus. nam de familiari aut æquali hic nulla est disputatio. Neq; ue
 ro amici q̄ clientis aut familiaris diuitū officium scribit. Sūt inquit qui ubi
 primū sese apud amicū diuitē receperunt illiusq; lenitatem aspiciūt: credant
 facilem & dulcem esse culturā eius: nescientes q̄ faciliter possēt offendi. Or/

Præsidium

Subsidium

Præses

Præsidere
Præesse

Præses

Præful

Theon

do est. Cultura potentis amici est dulcis; id est uidetur facilis in expertis id est
 iis qui nōdum obseruandi amici periculum fecerūt. Nam expertus qui peri-
 culū scit metuit. Dū ergo tua nauis est in alto id est medio mari: ubi mare al-
 tissimū: hoc est tantisper dum & demereri amicū quicū es & offendere po-
 tes. Sicut enim qui ad altū peruenit partim nauauit operā: partim adhuc na-
 uat: ita qui nondum plēnam conciliauit sibi amici gratiam: sed satis inicitauit
 cauere debet ne eam perdat. hoc per parabolā dicit. Hoc age ne aura muta-
 ta id est uentus ferat te retrorsum. Alludit ad popularē auram id est ad fauo-
 rem. Oderunt hylarem &c. Si inquit dominus tuus tristis est caue hilaris &
 gaudibundus sis. Contra si ioculos: caue te tristem offēdat. Si celer & stren-
 nuus: dominus: caue sedatus & piger fueris. At si remissus dominus: tu nauus
 & operosus nō eris. Potores bibuli hoc est bibitores salerni de media nocte
 oderūt negantem pocula porrecta: hoc est si dominus potor fuerit: caue ab-
 stemius sis. Deme supercilio nubem id est exue seueritatem rigidam. Na-
 uus is dicitur q̄ nauat operā. Nauare autē dicitur a nauibus. q̄bus multa & celerit̄
 trāsserūt. Vnde sumit̄ p̄ expedite & copiose agere. Cōtra ignauos uocamus
 nihil operātes ut primo Aenei. Aut fucos pecus ignauū a praeſepib' arcēt. Fu-
 ci enī nō mellificāt. Pocula sūt uascula potoria. Nocturnos tepores iqt̄ Lādi-
 q̄si dicat febrī. Aut certe hoc dicit licet uerecūde iuoluat. Licet dicas te uini
 ipotētē: & metuere nocturnos tepores. hoc ē q̄ noctu tepidū uino refuso te
 feceris. Deme supcilio nubē. In supcilio ē grauitatis sedes: atq; itidē hilarita-
 tis tūc at̄ tristitiā prae se fert: q̄n obrubilata & corrugata. uñ cōtra q̄ leticiā de-
 siderabat. Ex porge inqt̄ frōtē. Modest' ē modū tenes q̄ i neutra pte nimis
 uehemēs ē. sed maxie ambizioso opponit̄. Qui igif p̄ modestia sua: nil ma-
 gnū audet nihilq; egregiū aut agere aut fari. Occupat speciē obscuri: hoc est
 hoīs alti & occulti cōsiliū: cui modica fides praeſepe habet. Taciturnus: cui ma-
 gna libido tacendi: acerbitatem prae se fert. Qui raro loquit̄: nihil effutit si-
 ne pondere. Vnde illa loquendi seueritas amariciem parit.

Nauus
 Nauare
 Ignauus

Inter cuncta leges & percunctabere doctos
 Qua ratione queas traducere leuiter æuum
 Nec te semper inops agitet uexetq; cupido
 Non pauor. & rerum mediocriter utilium spes.
 Virtutem doctrina paret naturae donet
 Quid minuatur curas: quid te tibi reddat amicum
 Quid pure tranquillet: honos an dulce lucellum
 An secretum iter: & fallentis semita uita.
 Me quotiens reficit gelidos digentia riuus
 Quem mandela bibit rugosus frigore pagus
 Quid sentire putas: quid credis amice precari:
 Sit mihi quod nūc est etiam minus: ut mihi uiuā

Inter cūcta le-
 ges & percuncta
 bere doctos. Vi-
 sum est qualē te
 erga amicū potē
 te geres. Nūc au-
 tē disertissime ex
 philosophiā prae-
 ceptis qualē er-
 ga te studiaq; tua
 habebis ostēdit.
 primum dat hoc
 salubre p̄ceptū.
 Quādoq; C ut
 inquit etiam Pli-
 nius) natura ho-
 minē scire nihil

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

sine doctrina uoluit: nō dari: non ingredi non uel sci: breuiterq; nō aliud q̄ flere. Et quia Cur inqt Cicerō in de officiis). In primis

Quod superest æui: siquid superesse uolunt dii
 Sit bona librorum: & prouisa frugis in annum
 Copia: neu fluitē dubiæ spe pendulus horæ
 Sed satis est orare iouem: qui donat & aufert
 Det uitam det opes æquū mi animū ipse parabo.

cōstituēdū est quos & quales esse uelimus. & in quo genere uitæ: quæ deliberatio est omnium difficillima. In eūte enī adoleſcētia: cui inest maxima imbecillitas cōsiliū. Tūc id sibi quisq; genus ætatis degendæ cōstituit quod maxime adamauit. Itaq; ante implicatur aliquo certo genere/ cursuq; uiuēdi: q̄ potuit quid optimū esset indicare &c. Hac de causa poeta admonet sic. Inter cūcta quasi dicat supra oīa: percūtabere & leges doctos. Percūtabere doctos ut si familiares fuerint te doceāt. Leges doctos: quia si & diues & potēs: metuēdusq; fueris: multa ex libris disces quæ ex præceptore nō accipies. Vñ haud imerito Demetrius Pphalereus Ptholomeū regem subinde admonēbat ut libros lectitaret: qm̄ quæ amici nō audēt principibus demōstrare: ea oīa in libris scripta reperiūt. Percūtabere inquam. i. interrogabis doctos: quārōne queas traducere leuiter æuū. Est enī (inquit Cicero) adoleſcētis maiores natu uereri: ex hisq; eligere optimos & p̄batissimos: quorū cōsilio atq; autoritate nitatur. In eūtis enī ætatis inscitia: senū cōstituēda & regenda prudētia est &c. Leuiter dictū est quō in illo Virgiliano quod in principio huius operis offendes. Externæ nequid labis per leuia fidat. Debet enī uir bonus & sapiēs leuiter uiuere. i. polite. sine rugis & asperitate rerū externarū Venit enī leuiter hoc loco. a leui p̄ polito & nō aspero accepto idēq; ē quod leniter quā rem indicat uersus/ quia prima p̄ducit: quæ corripit in leuiter accepto p̄ eo quod est sine p̄dere: Vitiosum autē est leuē id est incōstātē esse: laudis uero leuē. i. lenē & æqualē in nullā rem nimis uehēmētē: qualē uitam sapiēs uiuit. qui. s. cū trāquillitate animi oīa facit: Nō autē leuiter. i. incōsiderate. Nec te semp inops &c. Prosequit formā quā ipse paulo post de se p̄fitebit. Ut primū exquirat doctrinæ librorūq; charissimā p̄fecto supellestem: Deinde aliæ rerū necessariū usum. Inops cupido. & actiue & passiue intelligi p̄t. Actiue. quæ inopē facit. nihil enī hoīem citius pauperē q̄ cupido efficit: unde Seneca. Nō qui parū habet: sed qui plus cupit pauper est. Et iterū. Si ad naturā uiues: nūq; eris pauper: si ad opinionē nunq; eris diues. Exiguū natura desiderat: opinio imēsum. At cōtra (ut idē testat) Breuis ad diuitias p̄ cōtēptū diuitiarū uia est: Cupido ergo inops: quæ uel opulētissimū inopē facit Vel p̄t accipi passiue sic. cupido inops: id est quæ ex inopia generat. Indigētia enī cupiditatē facit: nā oē imp̄fectū appetit sui p̄fectionē. & oē indigēs absentis copiā. Quocirca fames & sitis: quæ carētiæ formā habent: p̄ desiderio & cupiditate accipiūt. Si ergo: hoc loco dixerit inops cupido quæ per inopiā generat. Hoc uult. ut habeamus rōnē domestica rei ne inopia labore/ mus. ut paulo post. Sit bona librorū & prouisa frugis in añū copia. &c. Sicut intelligis. Inops cupido quæ inopē facit. hoc dicit fortē para tibi animū

qui passiones uincat. Nec ergo uexet te semp inops cupido. Non pauor reru malarum. Non spes reru mediocriter utiliu. hoc est ne nimia spem in diuitiis colles: qua quide mediocriter utiles sunt: potius uirtute copares qua apprime utilis. Vnde subdit. Virtute doctrina paret natura ne donet: leges inquit & punctaber doctos: ut scias: an doctrina paret uirtute: an natura donet. Maxime aut de poetica uirtute dubitatu e. Vn in de arte poetica. Quasi tum est inquit an natura an arte fieret laudabile carmen. Frequens eni & celebris erat opinio dicentiu oratore fieri. poetam nasci: hoc est doctrina & institutionibus oratore creati. natura uero poeta. No eni omnibus datus est: diuinus ille furor: cuius expertus nemo poeta dici meret. Na ut inquit diuinus Plato: frustra poeticas fores pulsas copos animi. Idem sensit Democritus Vnde in eadem arte. Ingeniu misera qui a fortunatius arte Credit: & excludit sanos hericone poetas Democritus. bona pars no unguis ponere curat No barbam: secreta petit loca: balnea uitat Nanciscetur eni nome preciuq; poetae &c. Idem uident tñ sentire Hesiodus & Ennius quor alter plutus caballino fonte: alter dum in perualo sonians Homeri animu suscepisset repete sic poeta pdiit. ut Persius testat. quo no aliud significatur q; poetae naturae beneficio potius q; arte excitari: Horatius aut: i de arte poetica quaestione recitat & soluit. Natura fieret laudabile carmen an arte Quasi tum est: ego nec studium sine diuite uena Nec rude quid pfit uideo ingeniu: alterius sic Altera poscit opem res & coniuat amice. Nihil inquit doctrina poterit sine benignitate ingenii. At ne ingeniu quide sine doctrina poeta efficiet. Quintilianus tñ magis naturae q; doctrinae attribuit Nam ager opimus & ferax nullo cogete aliquid feret. & parua cultura largasatis frugem. sterilis aut etiam magnis laboribus subactus uix fementaequabit. Neq; uero de sola poetica uirtute qua in intellectu consistit: quasi tum est inter philosophos naturaue an doctrina contingat. uerum etiam de quauis alia. Na credebant plariq; nascendi sorte uirtute afferri. usque adeo ut qui meliore sidere nati sunt ad uirtute raptant: contra qui duriore illinc arceant. Alii rectius senserunt. Neminem tam bene nasci posse: qn mala mes: mala socieras. & mille alii laquei ipm uitiiis ipedire possint ne ad uirtute contingat. Contra nemini tam dira esse astrofacie: ut non (si uelit naturae resistere) etiam egregia uirtute optinere possit. imo tanto maiore quanto ad uitia pronior sit. Na uirtus (ut inquit apostolus) in infirmitate pficit. huius opinionis est Maro in illo aureo carmine Vir bonus &c. ubi inquit. Cur me naturamagisq; disciplina trahit &c. Et poeta noster i prima epistola ubi dicit. Nemo adeo ferus est ut no mitescere possit Si modo culturae patientem comodet aurem. Et in hac epistola dicturus est aequi mi animu ipse parabo quo uerbo significat abude: libertatem arbitrii. de quo alio loco satis uisum est. Recte ergo docet inquirendum. Virtutem doctrina paret natura ne donet. Miranda in docendo pprietas Quid etenim elegantius & peculiarius dicat. q; Doctrina paret. & natura donet. Parare eni est quasi moliendo & sudando parere Doctrina aut primum molesta est & laboriosa. itaq; cui sine admiculo naturae uirtus contingat oportet uiriliter annitatur. Donare autem est quadam beneficentia humanitatis gratis impedere. Natura ergo donat

Vn poeta

Vn uirtus

SEPTIMVS MORALIVM SILVARVM

gratis offerens. Simili affectatione usus est in principio sermonum. Qui fit mœcenas ut nemo quam sibi fortem: seu ratio dederit seu fors obiecerit illa Contentus uiuat &c. datur enī a fatis: obiicitur quid a forte. Quid minuat curas. Ex alta philosophia hæc quoq; quæstio est. Nā certum est neminem si ne curis posse uiuere: nisi qui se summū bonū in cuius descriptione uarietas plurima fuit: obtinuisse putet. Quid igitur minuat curas: ex doctis p̄cūctabere. Non enī ut multi putat diuitiæ. quia dicitur a poeta n̄ro. Nō domus & fūdus nō æris aceruus & auri Aegrotō dñi deduxit corpore febres. Nō animo curas. Non etiā uoluptas curas adimit. Vñ. Sperne uoluptatē: nocet empta dolore uoluptas. Non item potētia: nō dignitas: ut de uotis faciūdis satis recensuimus. Bene ergo iuquirendū. quid minuat curas. quia alibi dicit Quod si Frigida curarū fomenta relinquere posses Quo te cælestis sapientia duceret ires. Item Percunstabere. Quid te tibi redder amicū. Vnde illud Sperne repugnando tibi tu cōtrarius esse: Is enī quem propositi tædet sibi quodam modo inimicus est: nam sese ipse torquet. Maxime aut̄ Sordidus auarus sibi inimicus esse uidetur. Qui sibi suisq; iusta alimenta negat. Oīs aut̄ reuera peccator sibi inimicus est. Nam pro modica & ea apparente uoluptate ingentes sibi miseria s̄a uosq; dolores comparat. Itē Quid pure trāquillū honos an dulce lucellum: An secretū iter & fallētis semita uitæ. Et hæc quoq; quæstio ex philosophoꝝ armaris deprompta est. Sunt enī qui tūc trāquillū animū habituros se putarēt si honoribus ampliter fruerent. Nihil siquidē dulciꝝ gloria indicant. Alii ut epicurei: qui in tranquilla uoluptate beatitudinē ponūt. Dicūt eum dūtaxat trāquillū: qui ita uitam agit at ut nemo ipsum uiuere sci at. Is etenī qui sic ignotus latet sibi uiuit: & secure semotis arbitris uoluptatibus indulget: quā beatam uitā epicurei (licet epicurus ipse sat sobrius fuit) prædicabant. Vñ poeta noster supra. Nec uixit male qui natus moriensq; fefellit. Ouidius in tristibus. Crede mihi bene qui latuit bñ uixit: & intra fortū nā debet quisq; manere suā. Alii oēm animi trāquillitatē in lucro reponunt. etenī multo iucundius est lucrari: q̄ largas copias sine foenere possidere. Lucellū diminutiū est a lucro. Oīa enī secūda declinationis quæ ī masculino exeunt in er: aut quæ exirent in er si haberent masculinū genus: faciūt diminutiua in ellus si sint masculina: in ella si fœminina. in ellū si neutra: Tertiæ aut̄ declinationis noīa mutāt er in erculus ut pauperculus. muliercula. uberculū. In secūda aut̄ declinatione liber facit libellus. culter cultellus: puer puellus. tener a um tenellus la lum. miser a um misellus la lū &c. Libra libella: quia si haberet masculinū esset liber. & mitra mitella. sic a lucro licet nō dicatur lucer fit lucellū. Secretū iter .i. priuata & ignota uitæ uia &c. Me quotiens reficit &c. Quo Lolliū aliosq; quosuis lectores ad frugalem sobriamq; uitam: & ut nostri dicūt paupertatē spiritus cohortaretur: mirā in se demonstrat abstinentiā. longeq; ab illa senētia discedit qua se epicureum profitef. Me pinguem & nitidum bene curata cute uises Cum ridere uoles epicuri de grege porcum. Nam nunc dicit. Me quotiens &c. Cuius uerbi ordo est A mi ce Lolli quid credis me sentire? quid credis me precari? Quotiens digentia gelidus ille riuus reficit me? me in quā quem mandela appositorie pagus tu

Diminutiua
in ellus la lū

gofus efficiens rugas bibit. i. potat. sic ego. Alii utcumq; uolent interpreta-
 buntur. Digentia est riuus (inquit Porphirius) fluens per agrum Horatia
 num. Nam mandela inquit est in sabinis nimis cōtrahens atq; algidus frigo-
 re Et rugosa faciēs hominum corpuscula. Bibit pagus. Tropus: metonomia:
 hoc est pagani bibunt. hæc Porphirio. cuius posteriori sententiæ nõ suffragor
 Nam non est ordo cōueniens. Poeta aut accipit hic uerbū bibit sicut sæpe ac-
 cipitur potō. ut cum dico potō boues non est aliud q̄ si dicerem potum ago
 uel potum reficio. Vnde & poti dicūtur pprie quos alius quis potauit. i. po-
 tu refecit. sic licet rarius dici possit. Bibo te. i. potum tibi do. Quotiens ergo
 digētia riuus gelidus reficit me. i. præbet mihi uicem escarum: forte q̄ panē
 illo imbuat. aut ius herbaceū inde in refectionē faciat: & mādela pagus. i. fōs
 rugofus. i. generans rugas frigore bibit me. i. potu sustinet. Quid sentire pu-
 tas &? Pag' ē fons in medio habitationū rusticarū quo rustici conueniūt: q̄
 p̄pterea Pagani dicūtur. sicut pagus pro rusticorū cōtētū. quod barbare Vil-
 lagiū dicitur quasi parua uilla. cum uilla ipsa unius ciuis habitaculū quod ru-
 ri habet. dicatur. Quam ergo uillā uocant: si mœnibus circūdatur Oppidum
 uocabis. uel Urbem. qui a in orbē. i. rotundam figuram facta sit. uel q̄ urbo. i.
 parte illa aratri urbes olim primū circūscribebātur. Ciuitatē uero ubicūq;
 ciues sunt uocabis: nedū ubi episcopalī sedes. Et si pprie loqui uoles non di-
 ces ciuitatē accensam: sed urbem. Nec ecōtrario. urbe timore aut dolore cō-
 cuffam sed ciuitatem. Nam ciuitas pro ciuibus. Urbs pro ædificiis ponitur.
 Itaq; cætera quoq; distigues epitheta. sed ut ad poetam redeam. Inquit ami-
 ce Lolli quid me in tanta abstinentia sentire putas aut deos precari? Hoc in-
 quid precor. Sit mihi quod nunc est etiam minus: ut mihi uiuam. Non pre-
 cor inquit amplas diuitias: aut regales possessiones. immo id dumtaxat pre-
 cor ut saluum mihi sit quod habeo: sat enim id est quandoquidē sorte mea
 contentus uiuo. Vnde in sermionibus. Hoc erat in uotis modus agri non ita
 magnus: Hortus ubi & tecto uicinus iugis aquæ fons Et paulum siliuæ super
 his foret: auctius atq; Dii melius fecere: bene est: nihil amplius oro Maia na-
 te. nisi ut propria hæc mihi munera faxis &c. Quod uero hic dixit etiam mi-
 nus. eo uidetur pertinere quod supra dixit Nec uixit male qui natus mori-
 entq; sefellit Quasi dicat. si hic splendor diuitiarum tamen si modicus: notio-
 rem me facit: q̄ qui mihi uiuam & secretus beate degam. uelim ut mihi sit eti-
 am minus q̄ nunc habeo ut mihi uiuam: id est ex sententia mea semotis arbi-
 tris. Neq; uero aliam ob causam rus petiisse uidetur q̄ ut lateat. Vnde ut atte-
 statur Porphirio uidetur consentire dicentibus q̄ tranquillos non faciat. se-
 cretum iter & fallētis semita uitæ. Dicit autem ut mihi uiuam quod superest
 eui. quasi aliis antehac uixerit quod etiam attestatur ad mœcanatem in epi-
 stola cuius initium est: Quinq; dies. Vbi se mœcanati plurimum debere fa-
 tetur: seq; illi multum morigerum fuisse. uerum posthac tranquillam amare
 uiram. potius omnia quæ acceperit resignaturum q̄ ut sibi libere non uiuat.
 A it enim. Nec ocia diuitiis arabum liberrima muto. Quia amen nihil incer-
 tius ē uita inquit Siquid supeffe uolūt dii q̄ si dicat si me dii hinc auferre uolūt
 paratus sū quoq; migrare. Sit bona librorū &c. ondit q̄s diuitias habere uelit

Digentia
Mandela

Pagus
Paganus
Villa
Oppidum
Urbs
Ciuitas

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

Et seruat in se decorum. quādo quidem poeta sit & litterarum studiosus. Ante oīa petitur sit sibi copia librorū: Et quia ex copia rerū multa pernicies gignit. cōmendat libros supellectilē dices bona copia librorū. uel q̄ oīs copia bona sit: uel q̄ bonā. i. utilē & cōmodam copiā nō nimis amplā uelit. uel reuera sit mihi bona copia. i. magna. Deinde quoniā carmina sunt uacuae mētis opus. Neq̄ posset recte philosophari: cui mens de Iodice parāda sollicita est. Desiderat poeta frugalē sine multa sollicitudine penū. hoc est sit copia frugis prouisae in annū. i. annuus penus. Ne uoluit pendulus suspensus spe dubiae horae. Ideo inquit uelim mihi esse prouisionē frugis in annū. quo sine sollicitudine uiuam. Sed satis est orare Iouem qui donat & aufert det uitam det opes &c. Sentētia hanc quo ad primā partem Iob satis exequitur deus dedit deus abstulit &c. Quod autē dicit aequū mi animū ipse parabo. Christophor⁹. Ex prisca inquit philosophia id est: Nā christiani uolūt nos nil posse sine diuina grā: Sed illā accedere: quotienscūq; illā imploram⁹. Hæc ille. Ego uero nihil i poeta nō uideo quod a christiana fide abhorreat. Nā si hoc dicit poeta: Rogabo deū ut mihi det uitā & opes hoc est facilitatē uiuēdi sine labore. q̄a q̄nquidē liberū habemus arbitriū: ipse mihi possum bonā uitā parare: qd mali dicit⁹. Sūt etenī ante nos aqua & ignis posita: ut utrū uelimus attingam⁹ p̄ arbitrio nō. Quod uero dicit: bonū nō posse opari sine grā dei. grā autē debere exorari a deo. id poeta quoq; pfitef. Nā non dicit. ego mihi aequum animū efficiā: sed parabo. Parare autē est conuerti ad aliqd faciendū. Vñ multa parant quæ nō pficiuntur. Vñ in tercio helenus ad Aeneā. Vicinosq; ignare paras iuadere portus. Homo ergo parat animū aequū. deus uero efficit eū talē. Quod uero grā p̄ animi æquitate implorare oporteat. fatef poeta dicēs. frui paratis & ualido mihi Latoe donec: at precor integra Cū mente &c. Vbi mētis integritatē ab Apolline orat. Neq; uero elegātius uerbū ad christianā doctrinā christian⁹ accōmodet: q̄ ut paret sibi aequū animū. iō enī grā & grā datorē sp̄m sanctū nō suscipim⁹: q̄a animū nō param⁹ sed hæc hæc en⁹.

Sequit̄ Octauus moralium cōtinēs fragmēta quadā ex Iuuenale
de officio parentum erga liberos. atq; hominis erga p̄ximos.

p Lurima
sūt fuscine &c.
Arborē
hanc aquinatē:
integram atque
imputatam filiis
nostris iſeruisse/
mus: nisi ramos
ampliusculos in
ea offendissem⁹
qui ne hortulos

p Lurima sunt fuscine & fama diḡ sinistra
Et nitidis maculā ac rugā figētia rebus
Quæ mōstrāt ipsi pueris tradūtq; parētes
Si dānosa senē iuuat alea: ludit & hæres
Bullatus: paruq; eadem monet arma fritillo.
Nec de se melius cuiq; sperare propinquo
Concedit iuuenis qui radere tubera terræ
Boletum condire: & eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone parente:

Et cana monstrante gula: cum septimus annus
 Transierit puero nondum omni dente renato.
 Barbatos licet admoueas mille inde magistros
 Hinc totidem: cupiet lauto cænare paratu
 Semper & a magna non degenerare culina,
 Mitem animū & mores modicis erroribus æquos
 Præcipit: atq; a iōs seruorū & corpora nostra
 Materia constare putat paribusq; elementis.
 An seruire docet rutilus: qui gaudet acerbo
 Plagarum strepitu: & nullam sirena flagellis
 Cōparat antiphates trepidi laris ac polyphemus
 Tum fœlix quotiens aliquis tortore uocato
 Vritur ardenti duo propter lintea ferro.
 Quid suadet iuueni lætus stridore cathenæ
 Quem mire afficiunt inscripta ergastula: carcer
 Rusticus: expectes ut non sit adultera largæ
 Filia: quæ nunq̄ maternos dicere mœchos
 Tam cito nec tanto poterit contexere cursu
 Vt non terdecies respiret conscia matri.
 Sic natura iubet uelocius & citius nos
 Corruptum uitiorum exēpla domestica: magnis
 Cum subeant animos auctoribus. unus & alter
 Forsitā hæc spernāt iuuenes: quibus arte benigna
 Et meliore luto finxit præcordia titan:
 Sed reliquos fugienda patrum ducunt uestigia
 Et monstrata diu ueteris trahit orbita culpæ
 Abstineas igitur dānis: huiusce etenim uel
 Vnapotēs ratio est ne crimina nostra sequantur
 Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
 Turpibus ac prauis omnes sumus: & catilinam
 Quocūq; in populo uideas quocūq; sub axe
 Sed nec brutus erit bruti nec auunculus usq̄.
 Nil dictu fœdū uisusq; hæc limina tangat

nostros denor/
 marent amputa
 uimus. non tam
 q; ampli essent:
 q; eorum fœt?
 nostræ iuuentu/
 ti/ quam sine sa/
 tyrica acerbitate
 educare uolum?
 iniucūdos ingra/
 tosq; fore iudica/
 remus. Quid et/
 enī nobis de ci/
 nādīs aut uerpi/
 ubi de decore pa/
 terno agere. isti/
 tuimus. Argu/
 mentum autem
 huius quam ha/
 ctenus assumpsi/
 mus partis tale ē
 Quoniam ita na/
 tura comparatū
 est: ut quæ a te/
 neris annis didi/
 cīm? tenaci? hæ/
 reāt: magisq; ea
 quæ a parentib;
 quorum naturā
 cōtraximus q̄ ab
 aliis: adhibenda
 est inquit poeta
 cautio: ne libe/
 ris nostris turpi
 exemplo simus.
 Assumptum ut/
 pote nos paren/
 tum uestigia na/
 tura duce perfe/
 qui: multis exē/
 plis naturalibus
 inducit. Quantū
 uero pnciosum
 sit malū dare ex
 emplū insequē/
 o iii

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

tibus poeta ostē
det: ubi per imbi
bitam auaritiā
etiam ī patriā
caniciem sacrile
gas manus filio/
rum saepe cōuer/
sas īdicat. Ex no
stris autē doctri
nis: quas ab opti
mo praeceptore
nostro iesu chri/
sto docti sumus
apertissime ha/
bem⁹: q̄ detesta
bile sit crimē: in
nocentiā in frau
dem illicere: pra
naeq; uitae exem
plis corrumpere
quando inaudi
tā mansuetudi
nis totiusq; dul
cedinis auctor:
saluator n̄r quā
tum cum deco
ro fieri potuit in
ipsum excandes
cere uisus est: cū
dicit. Mathei de
cimo octauo. Qui
autem scandali
zauerit unum ex
pusillis istis qui ī
me credūt expe
dit ei ut suspēda
tur mola asina/
ria in collo eius:
& dispergatur in
profundum ma
ris. At si omnib⁹
exemplo probi
tatis eē iubemur
quantum peccāt
q̄ uel liberos su

Intra quā puer est: procul hinc p̄cul este puellā
Lenonum & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur pueris reuerentia: siquid
Turpe paras: nec tu pueri contempseris annos:
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
Nam si quid dignum censoris fecerit ira
Quandoquidem & similem tibi se nō corpore tm̄
Nec uultu dederit: morum quoq; filius: & cum
Omnia deterius tua per uestigia peccet.
Corripies nimirum & castigabis acerbo
Clamore aut post hāc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem libertatemq; parentis
Cum facias peiora senex: uacuumq; cerebro
Iam pridem caput hoc uentosa cucurbita quārat:
Hospite uenturo cessabit nemo tuorum:
Verre pauimentum: nitidas ostende columnas
Arida cum tota descendat aranea t̄ala:
Hic lauet argentum: uasa aspera tergeat alter
Vox domini fremit instantis: uirgamq; tenentis
Ergo miser trepidus ne stercore foeda canino
Atria displiceāt oculis uenientis amici
Ne perfusa luto sit porticus: & tamen uno
Semodio scobis hāc emendat seruulus unus/
Illud non agitas: ut sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum uitioq; carentem.
Gratum est q̄ patriā ciuem populoq; dedisti
Si facis ut patriā sit idoneus: utilis agris
Vtilis & bellorum & rebus pacis agendis
Plurimū enī itererit: quibus artibus & q̄bus hūc tu
Moribus instituas: serpente ciconia pullos
Mutrit- & inuenta per deuia rura lacerta
Illi eadem sumptis quāerunt animalia pennis
Vultur iumento & canibus crucibusq; relictis

Ad fœtus properat partemq; cadaueris affert
 Hic est ergo cibus magni quoq; uulturis: & se
 Pascentis propria cum iam facit arbore nidos
 Sed leporé aut capreã famulæ Iouis: & generosã
 In saltu uenantur aues: tunc præda cubili
 Ponitur: inde autem cum se natura leuabit
 Progenies stimulante fame: festinat ad illam
 Quam primum prædam rupto gustauerit ouo.

os corruptunt:
 Recte ergo poe
 ta hãc rem uitio
 dat dicens. Pluri
 ma sunt fuscine.
 Ordo est fuscine
 amice pluriã sũt
 & digna sinistra
 fama. i. ifamia &
 detestatiõe. & fi
 gentia inferetia
 nitidis reb? .i. bo

nis & laudandis: maculã & rugam: id est notam turpitudinis & detestationis.
 Quæ. i. quas res detestandas ipsi parêtes qui eos bonos mores præcipue do/
 cerent: monstrant: & tradunt pueris. Sinistra fama: id est mala & incõgrua:
 nam sicut dextrum pro prospero & scelici accipimus: ppter ea q; dextera ma/
 nu bonam celeremq; operam nauamus: qua etiam uiri fortes fidei sacramẽ/
 tum confirmant: quippe in qua precipuum dacushabent. ita contrariõ sini/
 stra infausta atq; inimica ut plurimũ iudicantur. Quid ruga sit alio loco di/
 ximus. utitur autem metaphora a corporibus nitidis in quibus facile macula
 pspicit: & quia nitor iuuenili corpori quadrat: & rugæ uerusto. dicit ac rugã: al
 ludens ad iuuenes qui rugam .i. turpem uitam senioris parentis ineunt.

Sinistra

Si dãnosa senem &c. Prosequitur nũc propositionẽ suã exemplis. Ordo ẽ:
 si alea. i. ludus alearũ / dãnosa plena dãnĩ: iuuat. i. delectat senẽ: utpote patrẽ
 grãdiusculũ. hãres bullatus. i. filius adhuc puer ludit: & .i. etiã. & mouet eadẽ
 arma. i. eadẽ instrumẽta ludendi hoc est aleas: in paruo fritillo. i. minore ta/
 bula lusoria. Si inquit pater aleis ludit. ludet mox & filius. Alea ut dixi instru/
 mẽtũ est ludi nris quoq; sæculis nimis notũ: cuius quia exitus incertus: pro/
 dubio euentu ponitur. Carpit autẽ primũ ludũ alearũ: quando quidem Do/
 mitianus illi plurimũ indulgebat. multiq; illa tempestate in pauperẽ egesta/
 tẽ eo morbo descẽdebant: quocirca dicit dãnosa alea. Vnde studium alearũ
 sic exprimit in prima satyra. Et qñ uberior uitioq; copia: qñ Maior auaritiã
 patuit sinus: alea quãdo Hos animos? Neq; enĩ oculis comitãtib; itur Ad
 casum tabulæ posita: sed luditur arca: Prælia quanta illic dispensatore uide/
 bis Armigero. simplex ne furor sestertia cõtũ Perdere: & horrẽti tunicã non
 reddere seruo: Horat. ut iã uidimus dicit quẽ præceps alea nudat: ppter ea q;
 nullares citius nos in pditionẽ præcipitet. Hãres bullatus. i. filius q legitim?
 hãres insignitus bulla qd signũ pueritiã. Quãdo autẽ & qre pueri primũ bul/
 lati fuerũt reqre p indices supra positos in tabula. ibi. insignia romanor. Par/
 uo fritillio. i. puero cõueniẽti. Solẽt poeã graphice ex quãtitate rei q; qs utiẽ
 ei? q ea utiẽ magnitudinẽ describere. ut i. vii. A enei. uolẽs describere magni/
 tudinẽ equor. latini. dixit. Stabãt ter cõtũ nitidi i psepib? altis. si enĩ psepia al/
 ta: cõsequẽs ẽ ut eq quoq; alti sint. Et si puer ẽ paru? cõsequẽs ẽ ut fritillo puo/
 ur. at. fritillũ at appellat alueolũ (ut astat cũ Porphi. Calde.) .i. tabulã in q; dif/
 currũt tessarã. Varro etiã magidã appellat. Nec dese meli? &c. dedit exẽplũ

Lauticiæ
Cænarum

de ludo alearum: cuius iuuetus nimium docilis est. Nunc aliud adiicit: de lauticiis cænarum: quarum multi erant studiosi Iuuenalis tempore: & iuuentus ipsa facile miratur. Aulus Gellius etiã attestat frugalitatem illã & sobrietatẽ anti quã deperditã. inquit enĩ. Nõ paucissimi sunt in quos põt cõuenire id quod M. Varro dicit in satyra quæ inscribitur περὶ ἐλευσµατῶν. i. de eduliis uerba hæc sunt. Si quantũ operæ sumpsiisti ut tuus pistor bonũ faceret panẽ: eius duodecimam philosophiæ dedisses: Ipse bonus iam pridẽ effes factus. Nunc illũ qui norunt uolũt emere milibus centũ: te qui norit nemo centuffis. Idẽ Varro in satyra quæ inscribitur: nescis quid uesper ferus uehat. plurima de lauticiis & splendore mensarũ describit: quæ carptim ex Gellio sumpsimus. Inquit ergo. Cõuiuariũ numerũ incipere oportere a gratiarũ numero. & p̄gre di ad musarũ. Item. Ipsum deinde cõuiuũ constat inquit ex rebus quattuor. Et tum deniq; oĩbus suis numeris absolutũ est. Si belli homũculi collecti sũt: si lectus locus: si tempus lectũ: si apparatus nõ neglectus. Itẽ. Nec loquaces aut inquit conuiuus: nec multos legere oportet. Quia eloquentia in foro & apud subfellia. Silentũ uero nõ in cõuiuio: sed in cubiculo esse debet. Do minũ aut inquit cõuiuũ esse oportet nõ tam lautũ q̄ sine sordibus. Et in conuiuio legi nõ omnia debent: sed ea potissimũ quæ simul sint βίωφι λή. i. uitæ utilitatibus conducentia &c. Nec de se melius cuiq; sperare propinquo Cõ cedit iuuenis. Ordo est. Nec iuuenis q̄ didicit patre nebulone & cana gula. i. guloso parente mōstrãte. mergere eodẽ iure ficedulas natãtes in eodẽ iure. & condire boletum: & radere tubera terræ e terra: concedit cuiq; propinquo sperare melius de se q̄ supple de parente. quia. Cum septimus annus transierit puero. nondum omni dente renato. i. priusq; etiam illi omnes dentes renati sunt: licet tu illi sic a cunabulis corrupto ad moueas adhibeas inde. i. ex una parte mille barbato magistros. i. multos seueros præceptores. & uitioꝝ correctores & hinc. i. ex altera parte totidẽ. i. etiã mille barbato magistros: subaudi tamẽ cupiet semp cænare lauto paratu & nõ degenerare. i. nihilo mi nutius aut abiectius parare: magna culina: id est paterna popina. De se sperare: seruatum est decorum ætatis. Nam cum iuuentus nihil uirile efficere possit: spem tamen concitat: Vnde etiam Virgilius Marcellũ illum Octauiæ fororis Augusti filium a spe non ab actis commendauit ad finem sexti dicens. Nec puer iliaca quisq; de gente latinos In tãtum spe tollet auos: nec romula quodã Vllõ se tñ tellus iactabit alũno &c. Radere. i. leniter carpere & euellere. Tubera: Tuber tuberis est fungi genus orbiculatum & callosum. Plynius dicit tubera in aphrica laudatissima esse: maximaq; copia prouenire si autumno tẽpore imbres & tonitrua fuerint. Tenerrima autem sunt uerno tẽpore: & gratiora ut idem scribit. Poeta quoq; noster attestatur alibi ex aphricasue lybia mitti ubi dicit Olybiadis iunge boues dum tubera mittas. Horatius autem metaphoricis tubera pro gybbo & tumore maiusculo ponit in sermonibus dicens. Qui ne tuberibus propriis offendat amicum Postulat: ignoscet uerrucis illius. hoc ẽ allegoricus: qui sua magna uitia tolerata uult: ferat alterius leuiuscula. Boletum cõdire. boletus fungi species quæ nisi sũmopere cõdiat periculosa atq; insuauis est. Ficedula auis delicatis epuloni bus notissima. quã suo iure (ut eocus melius q̄ grãmati doceat) supfũdit:

Tuber

Accipiūt enī intestina atq; ea cōtusa pro cōdimento utūtur. Vnde dicit eo/
dem iure: quod poteris intelligere dupliciter: uel eodem iure quo pater: uel
eodē iure idest ex eadē sicedula. Ius autē hic significat: cōdimentū illud quo
assa aut lixa mergūtur. Aliquādo significat aquā elixatā carnis. ut in illo co/
mico. Iure hæsterno atrum panē uorent. Sunt autē tria genera carniū: sūt
elixæ iure exemptæ & sine succo paratæ. Sunt iussulæ: iure perfusæ. sunt as/
sæ hoc est igni sine aquis coctæ. Antiqui autē inquit Seruius nō uescebātur
elixis carnis. Nebulone parētē. nebulones sunt a nebulis. idest ab obscu/
ritate qua gaudēt dicti. uel quia ignobiles & humiles sūt: nā ut inquit Acrio
comici seruos nebulones dicunt q; humili sint genere: quo modo accipi ui/
detur ab Horatio primo sermonū ibi. Fufidius uappæ famā timet ac nebulone/
nis: uel ideo in nebulis uersantur ut iuxta institutionē epicuream se motis ar/
bitris sibi uiuant ampliterq; cibus fruātur. De qua est illud quod in superiori
silua dixi. Horatianum. Nec uixit male qui natus moriensq; sefellit. & illud.
Quid pure tranquillet honos an dulce lucellum. An secretū iter & fallentis
semita uitæ. Quomō sic accipit. Cana gula idest uiri cani hoc est patris cane/
scentis. Nondū omni dente uenato. Phificū idest naturale est. Nā ut scribit
Plinius homini septimo mense nascūtur dentes: mutanturq; & renascantur:
homini: cani: leoni: iumēto: ruminātibus. Barbatos magistros inquit Cal/
derinus idest bonorū morum studiosos Persi. Barbatū crede magistrum di/
cere. Est enim in barbato auctoritas quædā & seueritas ad corrigendos mo/
res apprimē utilis. At tamē inquit hoc uitii quod a parente didicerit dedoce/
re aut corrigere nesciēt. Nam ut ante dixit poeta. Ad mores natura recurrit
Dānatos: fixa & mutari nescia: Lauto paratu bona elocutio. nā & lauticiæ
& apparatus mensarū sunt. Lauto autē uenit a lauo: a quo tria sunt supina laua/
tum regulare. quo nō raro utūtur. Lautū per sincopā. & lotū per eam cōsue/
tudinē qua ex au diphthōgo o longū faciūt: ut plaustrū plostrū. claustrū clo/
strum. caulis colis. caudex codex. maurus morus. plaudō explodo. cautus co/
rus. De generare iucūde dictū Est enī a generis sui nobilitate ad ignobilius
abiectiusq; uitæ genus descēdere. Vñ degeneres ignobiles & eos qui generi
suo dedecores sūt uocamus. Nō autē eos qui ex naturali nō legitimo cōcubi/
tu nascūt. tales enī uel nobilissimo esse possent aīo. quis a sanguinis genero/
sitate parūper degenerēt. Eos autē quo latine appelles uocabulū nō est ut au/
tor est Seruius. Græce nothos. Gallice Bastardos dixeris. Culina coci offi/
cina est quā coquinā uocāt satis inficite. alii etiā popimā dicūt. Mitem ani/
mū &c. trāsīt ad tertiū exēplū non minus signominiosum. sed nē longior sim
ordo est per interrogationē cuius posteriori parti consentit cōnectendus.
querit ergo an Rutilus qui gaudet acerbo strepiru. i. crepitu plagarū. i. uul/
nerū præcipit suis mitē animū & præcipit. i. præcipiēdo docet: mores atq;
aīos seruoꝝ esse æquos modicis erroribus: & corpa nostra putat cōstare ea/
dē materia. hoc est putas q; Rutilus qui cæde & sanguine miserorum gaudet
doceat filios suos seruare mitē animū & seruos humanitate psequi: censen/
do eos quo ad corpora nihil ab ingenuis differre: quoniā ex eadem materia
funguntur: quoad animū uero parum a nostris aīs differre: Nā illorū animi
æqui sunt modicis erroribus idest obnoxii modicis erroribus quibus inge/

Nebulo

Degenerare
Degeneres

Culina

nui liberi: & sic modicis erroribus datiu casus sunt. uel dices seruorū animos æquos nostris animis modicis erroribus supple dēptis: ut sint ablatiu casus
Quid ergo putas ne id illū putare: & propterea seruis parcendū eē præcipere
An (quod magis poeta credat) docet seruire: Rutilus inquit qui acerbo strepitu plagarū & qui nō comparat flagellis ullam fyrena. idest desidiā uel remissionē aut requiē: qui inquam antiphates est trepidi laris ac polyphemus trepidi laris. idest qui sanguine gaudet ut antiphates & polyphemus. tū idest tūc foelix idest iudicans se tū foelicē: quotiens quis uocato tortore uritur ar/denti idest feruētī & ignito ferro propter duo linthea idest ppter furrū duorū lintheorū. **Quid inquit talis lærus stridore cathænæ: quē ergastula inscri/pra mire afficiūt idest delectāt: quē etiā carcer rusticus afficit & delectat qd inquit putas talis suadet iuueni: quasi dicat nō aliud q̄ quod ipse facit.** Seruorū & corpora &c. Infima mortaliū est seruorū cōditio: usq̄ adeo ut ab in/humanis dominis pecorū nō hominū loco haberent. Vnde illud Satyra se/xta. O demens: ita seruus homo est: nil fecerit esto: Sic uolo sic iubeo sit pro ratione uolūtas. Et quia Seruū: hominē esse negabāt apud Terentiū Seruū hominē: scriptū leges ad excludendā opinionē: Apud Macrobiū de seruoꝝ cōditiōe plurima inuenies. Apud Gellū: seruos philosophos nō paucos offendes. Apud Valerium maximū de fide seruorū mirāda cōspicies: qui post primū exemplū sic acclamat. Argui fortuna merito potest: q̄ tā piū & tā fortem spiritū seruili nomine inclusit. Vnde poeta noster indicat seruos nō minus homines q̄ ingenuos censendos esse: cōtra tamē a plerisq̄ fieri. Mitem maiorum Romanorū erga seruos animū: uel ex ea clare excerpseris: q̄ licet serui dominorū sint. sese tamē nō dominos sed patrefamilias nūcupari in/stituerūt. Odiosū enī erat dominorū nomē: quādoqdē: quā nos tyrānidē illi dominationē appellarūt. Serui a seruando dicti sunt: qui ubi in bello capti occidi possent: seruati sunt ad usum dñorū: Neq̄ digno uocabulo seruos dixeris qui seruiūt aut ministrant. nam hi mercenarii a mercede/ cuius serui expertes erāt uocant. Rutilū autē poeta ponit pro quocūq̄ seruos acriter & ī mane cadenti. Plagā ut dixi uulnera sunt. Strepitus ut alibi etiā dixi est obstrepentiū pedū sonitus: unde ad magnitudinē fortunæ transfert. Præpotentes enī uiri magnā stupantiū cateruā post se obstrepere amāt. Hoc autē loco generaliter accipitur: quasi p̄ stridore uerberū Valla dicit. Strepitus fit ex corporū tactu: ex collisione rerū: & multarū uocū in unū cōfusione: si mō non sit īmodicus: Tūc enī dicit fremitus ut ex alto mari sonus fluctuū: & in populo murmur. Strepitus tñ inquit pprie pedū ambulantiū. manuūq̄ aliquid pertractatiū sonus est. Nullā sirena. actus est ab eo quod est hæc sirena huius sirenis. Horatius in sermonibus. desidiā sirena appellat ubi dicit Vitanda est improba sirena Desidia. habet enī desidia quasi partes & munus sirenū: q̄a ut illa suauitate uocis miseros & improuidos nautas ī præcipitium inducūt: ita desidia inertes aīos. Si ergo hoc loco sirena p̄ desidia positā putaueris. dices & nullā sirena idest remissionē uel segnitie cōparat flagellis. hoc est impigre miseros flagellat. Sirenes autē secūdū fabulas (inquit Seruius) tres in parte uirgines fuerūt in parte uolucres. Achiloi fluminis: & calliopes musæ filia: harū una uoce altera tibiis: alia lira canebat. Et primo iuxta peloge post

de Seruis

Strepitus

Fremitus

Siren

in capreis insula habitauere. Quæ illectos suo cantu in naufragia deducebāt
 Secundū ueritatē meretrices fuerunt: quæ transeūtes quoniā deducebāt ad
 egestatem. his fictæ sunt iusserre naufragia. has Vlixes cōtemnendo deduxit
 ad mortem. hæc Seruius. Virgilius de cantu sirenum sic ait. Syrenas uarios
 cantus acheloia proles. Et folis: miseros ore ciere modos. Illaram uoces il/
 larum musa mouebat. Omnia quæ thimile carmīa dulcis amat. Quot tubas
 quot litui: quot cornua rauca fuerūt: Quotq; foramibus tibia mille sonat:
 Quotq; leues calami quot suauis cantat & ædon. Quot lira quot cytharæ:
 quot moribūdus olor. Illectos nautas dulci modulamine uocis Mergabant
 auide Fluctibus ionis. Sanguine sisiphio genitus se magnus ulixes. Et turos
 solida præstitit arte suos. Illeuit cæra sociorum callidus aures: Atq; suas uin/
 dis præbuit ipse manus Trāsiluit scopulos & inhospita littora classis. Illi præ/
 cipites dissiluerē fretro. Sic blandas uocis notas sic carmīna uicit: Sic tandē
 exitio monstra canora dedit. Illeuit inquit cæra aures suorū ne audirēt can/
 tus: se autē ne illiceretur iussit ad malū ligari: neq; si iuberet signis. (uocē enī
 nō audissent) Solui se uoluit. Quia blanda uoce illiciebāt: tractum est de uer/
 bium. Sirenas furda aure transitio. Harū nomina quidā ponūt Parthenopen
 Leucosiam. & Iygiam. Dicuntur autē ab eo quod est εἶπε ἰψ: quod significat
 cōnectere & retinere & aspiratio cōuertit in i: sicut cū dicimus εἶξ ἑξ. εἶπτα se
 ptem. & εἶ in i longū. A parthenope autē una ex ferentibus dicta est partheno/
 pe Vrbs in qua Virgilius sepultus est ut indicat eius epithaphium Manua
 me genuit: calabri rapuere: tenet me parthenope: cecini pascua. rura. duces.
 Hanc deinde Augustus neapolim nūcupari uoluit. quasi nouā ciuitatem. Vr
 ergo ad poetā redeā: si per syrenā desidiā intelligit. clarus est ex iis quæ dixi
 sensus. si uero illecticē aīorū: idē quasi dicit: utpote q; Rutilus crudelis ille
 carnifex nō comparat. i. nō adhibet flagellis syrena. id est ullam dulcedinē:
 atq; ita accipi æquius est. Fitq; mirus ornatus ex antithetis. i. cōtrariis adiecti/
 uis. Semper inquit gaudet acerbo strepitu plagatum nec cōparat syrena suis
 flagellis. Hoc est amat strepitus quē flagella faciūt semper acerbus est: nunq;
 uero suauis ut syrenū cantus. Nā plato ut inq; Macro. in de sōnio sciipiōis ait
 in libro de repab. singulas syrenas singulis sphaerarū orbibus insidere. quo
 cælestiū orbū armoniam indicat. Nec absurde. Nam siren interpretat deo
 canēs. Flagellat autē sine syrene tyrānus. sed iā receptui canēdū est. periculo/
 se enī discessimus. Antiphates. Calderinus hoies inquit solitos uesci huma
 nis carnibus tradiderūt nrī: & in scythia multa eorū genera fuisse scribūt: & in
 sicilia cyclopes idem factitasse. In quo miror inquit grauis historiae autores
 dissentire. Nam Tucidides in septimo historiārū Cyclopes fabulosos fuisse
 scribit. Pli. aut in septimo p uera historia tradit eos & fuisse aliqñ: & comedif
 se hoies. In italia lestrigones & Caieta idē fecisse phibentē Teste Homero q;
 scribit ulixē puenisse domū antiphatæ regis lestrigonū quē uxor e foro ac/
 cerfuit & unū ex focis missis ab ulixe ab eo fuisse assumptū reliq; terrorefu/
 gientibus. Hec ille. De huiusmodi genere edulii Est poetæ nostri satyra illa
 Quis nescit &c. cuius partē paulo post dicemus. Antiphates ergo id est ta/
 lis qualis antiphates qui cum sanguine & carne humana uesceret nō posuit
 discrimen inter pecus & hominē. Sicut nec Rutilus inter pecus & seruū.

Hoies carne
 hūana uescē
 tes

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

Sane postq̄ dixit serena uexatricē ulixis bene incidit memoria antiphata & polyphemi a quibus itidē uexatus fuit. Venit enī ut tradit Homerus Vlixes ex lotophagis in siciliā: in eā partē ubi duo fratres erāt Cyclops & lestrigon: qui inhumanā eum exceperūt & ni fuisset filiorū benignitas cū sociis periis/ set ulixes. Cyclopis filius erat Antiphates Lestrigonis polyphemus. De polyphemo satis ampliter Virgilius in tertio Aeneidos. Vbi achimenesides corpora nostro. Prensā manu magna medio resupinus in antro frangeret ad saxum sanieq; aspersa natarēt limina: uidi atro cum mēbra fluentia tabo Manderet: & tepidi tremere sub dentibus artus. & cætera. Antiphates ergo & polyphemus id est quales ille quorū uterq; gauisus est sanguine humano. sicut & Rutilus qui tunc est foelix hoc est seipsum foelicē iudicat: cum uidet seruos torq̄ri ardētī & ignito ferro propter duo linthea. In qua re poeta imitat catullū qui inuehitur iocose in furem linthei hoc est sudarii quo tergebātur corpora in thermis: sicut Horatius dicit seruos solitos auferre furto ex balneis & cōmutare uuis. Tangit ergo animū sœuissimi tyranni qui gaudet seruos deliquere ut possit punire: cum æquus iudex puniat solū ne amplius delinquant. aut aliis exemplo sint. Quod autē dicit tñ foelix & cætera. non est. quia reuera supplicia foelicem faciunt: sed quia is foelix potest dici qui habet optatū. De qua foelicitate est illud facetū Ouidii uerbū in fastis. Qui se peccatis gaudet foeliciter uti: Infelix nimis est prosperitate sua. Tortor dicitur qui torquet fontes. Ardenti ferro inurebatur antiquitus nota infamia ab iis qui animaduersionē capitis nō habebant. Vnde est illud in sermonibus Hora. Linquimus infani ridētes prima scribæ. Prætextam & latū clauū prunæq; batillū. id est uasculū in quo prunæ ardentes ad inurendas notas ponebātur.

Sane pœna furti nō erat olim capitalis: sed pecuniaria: aut dupli aut tripli: apud nōnullos impune etiam furtū habitum est ut memorāt auctores. Nā ut inquit Aulus Gellius Draco leges quibus atheniēses usi sūt primus tulit quibus furem capitis supplicio puniendū esse & alia pleraq; nimis seuerē censuit sanxitq;. Legibus illis tacito cōsensu q̄ acerbiotes essent oblitteratis Solon ex septē sapientibus leges tulit quibus duplū dare furem indixit. Apud Aegyptios ueteres furta omnia fuisse licita & impunita apud Lacedæmonios quoq; ius ususq; furandi fuisse: plurimi celebres scriptores attestant. M. autē Cato in oratiōe quā de præda militibus diuidenda scripsit. uehēmētibus & illustribus uerbis de impunitate peculiatus atq; licentia cōquerit dicens. Fures priuatorū furtorum in neruo atq; in cōpedibus ætatem agūt fures publici in auro atq; in purpura. Hæc apud illum. In legibus iudaicis & Romanis paria offentes. Stridore cathenæ. Stridor inquit Valla est acrior & sibilans collisio. Afficio uerbum amplæ notionis est. nam plerumq; ex adiecto significationem mutat ut afficio te amore id est amo. Afficio odio id est odi. Afficio te iniuria id est facio tibi iniuriam. Quando autem solum ponitur significat disponere. ut uiua uox magis afficit. id est disponit animū audiētis. Aliquando significat affectionem moueo. Affectionē aut Cicero sic diffinit. Affectio est aī & corpis ex tēpore aliqua de causa mutatio: ut lætitia cupiditas metus: molestia: morbus. debilitas: & alia quæ in eodē genere reperiuntur

Antiphates
Polyphem?

Furtum

Stridor
Afficio

Affectio

Modo sic. Affectio est quædã aut negotiorũ euẽtu aut administratione aut hoĩum studio cõmutatio rerũ: ut neccales quales ante habitæ sũt: aut plerũq; haberi solẽt: habẽdæ uideant. Hæc ille. Cætera apud Vallã reqres. Affectiũ ergo ergastula. i. læticiã excitãt. Inscripta notatis. s. signis in fronte. Nã inscribere ẽ sulcare & trãsarare: ut primo Aenei. Et uersa puluis inscribitur ha/sta. Et apud Plautũ Corpus tuũ uirgis inscribã. i. dilacerabo. Ergastula ergo inscripta. i. custodiã inscriptoꝝ. Nam ergastula posuit p̄iis qui in ergastulis sunt: sicut Carcer rusticus capit p̄ carere rusticorũ: quales sunt serui ascripti/tii: & coloni dediticii. Carcer aut̄ pprie hic ponit. nã ut dicit seruius in singu/lari nũero pprie significat custodiã noxiorũ. in plurali aut̄ Carceres sunt ubi equi priuſq; ad cursum in circũ emittant̄ arcent̄ quasi arceres. ab arcẽdo dicti Carcer aut̄ rusticus inquit Calderinus id est in qbus ergastuli uincunt̄ seruũ tanq; carcere ad opus rusticũ. Si itaq; pater gaudet persecutiõẽ seruoꝝ & imã niter eos affligit uidẽre filio: putas filiũ habiturũ in eos mitẽ animũ. q. d. mi nime. Et per trãsitũ quod Satyricorũ est dãnãt Rutilũ sauciã & ferocitatis.

Inscribit

Carcer

Carceres

Expectes ut nõ sit adultera largæ filia: Aggredit̄ aliud uitioꝝ exẽplũ cuius pubes ipsa nõ minus docilis est. Nã oẽs uiolẽta natura ad libidinẽ incitatur etiãsi nullos quos miremur habeamus. Quia uero uiri illud Tibullianũ Ce/lari uult sua furta uenus. magis obseruãt: ut qui ut plurimũ nõ suæ sed alienæ domi mœchant̄ & minus pp̄terea liberos ad æmulationem inuitant. poeta noster obseruãt rõ ñp̄tõũ. i. ipsum decorũ in personis dicit filias matrũ stu/diosas æmulatrices: cõsciã em̄ plarãq; materni adulterii sũt. Expectes ergo ut filia largæ adulteræ notissimã non sit adultera? Idẽ dixit in sexta. Scilicet expectes ut tradat mater honestos: aut alios mores q̄ quos habet: utile por/ro Filiolã turpi uetula p̄ducere turpẽ. filia largæ. Larga est hic ppriũ famosæ mulieris nomẽ. Quæ nũq; &c: quæ inquit filia nunq; potuit dicere. i. noĩare: tam cito: nec cõtexere tãto cursũ. i. tanta celeritate ut ipsa cõscia matri. i. con/sciens furta materna nõ respiret prius ter decies. i. tricies. hoc est filia largæ nã grandiuscula qũ aut recederet aut cõpendiose percurreret mœchos mater nos semp̄ respirauit dolẽs sibi illorũ copiã deesse Virgo fuit. uersus hos duos subduximus: malẽtes tacere q̄ frigide exponere. Noluimus aut̄ oĩa uitia ape rire sciẽtes q̄ solers natura malorũ scit. Instituiumus præterea potius imitari Virgilianũ dantẽ piis iura Catonẽ. q̄ homericos iudices sauosq; malorũ ca/stigatores. Sic natura iubet & cætera. Ita inquit natura comparatũ est: ut ci tius domesticis qui alienis exemplis inducamur. Quia igit̄ animis nris insit̄ est ad æmulãdos parẽtes quidã uehemẽs stimulus. Cauẽdum est sumope ne præter naturã exẽpla nostra ad malos mores accedãt. Filios aut̄ parẽtũ esse imitatores oẽs libri canũt. Neq; id solũ in ueritis: quãdo quidẽ ad uirtutem quoq; uel maxime nos maiorũ exẽpla cohortent̄. Vnde Hora. quarto cat/minũ Cateruæ cõsiliis iuuenis reuicãtã Sensere quid mens: rite quid incoles Nutrita faustis sub penatralibus. Possẽt qd̄ Augusti parẽtis. In pueros anim/nerones. Fortes creãt̄ fortibus & bonis. Est in iuuecis est in equis: patrũ Vir tus. neq; imbellẽ feroces Progenerãt aquilæ colũbã. Hinc æneas ad ascãmũ. Disce puer uirtutẽ ex me uerosq; labores Fortunã ex aliis. Hinc etiã oprimos quosq; iouis: pulcherrimos ueneris. sanissimos neptuni filios cõmimisctur

Patrũ imita/
tio

poetae. Hinc illa Didonis comēdatio. Credo equidem nec uana fides genus esse deorū Degeneres aīos timor arguit. hinc ediuerſo eiūdē exprobratio. Nec tibi diua parēs generis nec dardanus auctor Perfide: ſed duris genuit te cantibus horres Caucaſus: hircanæq; admorūt ubera tigres. Hinc & illud ho meri. ὃν κάρτα σοι γέ πατρί. &c. Quod gellius ſic interpretat. Nō eques ipſe pater fuerat tibi me hercule peleus: Nō thetis eſt genitrix: glaucū te protulit æquor Aeriæ rupes: mens q; tibi dura ferocq; eſt. Hinc etiā Saluator nī falſo abrahami filios merito uocatos dicit: q; eius uirtutis æmulī nō fuerūt. Quid plura. Ouidius quoq; ut reliqui poetae pene oēs: atteſtat filios quādā effigiē paternæ ſpeciei præ ſe ferre. unde ait. Sape ſolet ſimilis filius eē patri. hinc illud Euādri ad Aeneā li. viii. ut te fortiffime teucrū Accipio Agnoſcoq; libēs ut uerba parētis & uocē anchifæ magni uultūq; recordor. hinc illud de pueris troianis in. v. Aenei. Excipiūt plauſu pauidos gaudentq; tuētes Dardanidæ: ueterūq; agnoſcūt ora parētum. Eſt ergo in filiis imago quādā parētū. Solentq; præcipue patrū ſtudia imitari. unde illud Andromaches tertio Aenei. De alcano. Ecquid in antiquā uirtutē aīoſq; uiriles Et pater Aeneas & auunculus excitat Heſtor. Neq; tñ ſemp. nā ex bono patre filius malus ſape pge/nitus. & malo bonus cōſpicit. unde de lauſo Virgilius in ſeptimo. Filius hūc iuxta lauſus: quo pulchrior alter Nō fuit excepto Laurentis corpore Turni: Lauſus equū domitor debellatorq; ferarū Ducit agillina nequicq; ex urbe ſecutos Mille uiros: dignus patriis qui latior eēt. Imperiis: & cui pater haud Mezentius eſſet. Quia tñ plerūq; patres ſuos inſequūt: unde illud Euriali in nono de ſemetipſo. Nō ita me genitor bellis aſſuetus opheltēs Argolicū terrore inter troiæq; labores Sublatū erudiit &c. Hinc poeta noſter. Sic natura iubet &c. Ordo eſt facilis. Domestica exēpla: que domi in parētibus conſpicimus. Cū ſubeant. i. intrēt animos magnis autoribus. Natura enī ita cōparatū eſt ut nulli magis q̄ parētibus cōcedamus: quos p̄ ſūmis autoribus nimirū habemus. Illis enī maxime debet obſeruatione. uſq; adeo ut oēs obſeruandos: quin & deū ipſum patris noīe cōpellare iubeamur. Quia uero nūc dicerēs ſi nos natura paterna trahit ad uitia uſq; adeo uiolēter ut ſequi cogamur: quid peccamus: quæne peccati culpa in nobis? dicit poeta: nō tam naturā trahere q̄ cōſuetudinē & admirationē paternæ uitæ. Negatq; neceſſariū eē ut filius patrē ſequat. At ſi ecōtrario magis ad textū cōformiter ſi obiiicias. Parū eſt peccare uidere parentē. Nam ut eſt illud propertianū. Naturæ ſequit̄ ſemina quiſq; ſuæ. Quiſq; liberū habet arbitriū poteſtq; inter mille ſcleratos uirtutē amplecti. Rñdet poeta fateor quidē poſſe præſertim ſi naturæ benignioris ductu ad uirtutē cohortet. ſed reliquos quæ maxima turba eſt fugienda patrū uestigia ducūt. Vnus & alter. Ordo eſt. unus & alter id eſt unus & duo tresue iuuenes quibus Titan. i. ſol ipſe finxit benigna arte præcordia meliore luto. ſpernēt forſan hæc quæ parētes faciūt. Sed uestigia patrū fugiēda ducunt reliquos. Et orbita ueteris culpæ diu mōſtrata trahit reliquos: qui non tam bono ſydere nati ſunt. Simile quiddā. Cicero in de officiis ſic dicit Hercules Prodicus dicit (ut eſt apud xenophōtē) cum primū pubeſceret quod tempus a natura ad deligendū/quam quiſq; uiam uiuendi ſit ingreſſurus/ datum eſt) exiſſe in ſolitudinē atq; ibi ſedentē diu ſecum multumq; dubitaſſe:

cū duas cerneret vias: unā uoluptatis alterā uirtutis: utrā ingredi melius eēt. Hocherculi Iouis fatu edito/Potuit fortasse cōtingere:nobis nō idē: Qui imi-
 tamur quos cuiq; uisum est ad eorum studia institutaq; impellimur. Plerūq;
 autem parentū praeceptis imbuti: ad eorum cōsuetudinem moremq; dedu-
 cimur. Alii multitudinis iudicio ferūtur: quāq; maiori parti pulcherrima ui-
 deantur ea maxime exoptant. Nonnulli tamen siue felicitate quadam: siue
 bonitate naturā: siue parentum disciplina: rectā uitā secuti sunt uiam. Hęc
 ille. Ad quā non abludivit multum poeta. Meliore luto. de formatione
 apud poetas passim plurima leges. Nam Aristotelē secuti dicunt mundum
 & omnes animantiū species nedum hominū ab ætherno extitisse. Alii uero
 Qui mundū habuisse principū uolunt. referunt terram ipsam post elemen-
 torum diuisionem cænosam extitisse eamq; a sole paulatim densatam & suo
 calore fermentatam in plurimis locis tanquā ulcera quædam tenui follicu-
 lo operta produxisse: ut etiam nūc in ægypti paludibus uidere est accidere.
 Cum ergo in humidis calore adhibito generatio fiat: & noctu quidem circū
 fluus aer humorem præstet/ qui inde sole cōsolidetur: tandemq; putredines
 ille tepore ad partem productæ sunt. Vnde effractis folliculis/ uariarum for-
 marum animalia exierunt: inter quæ & homines erant. Quam opinionem
 Euripides Anaxagoræ discipulus in ea quam melamhippen fabulā inscri-
 bit refert: Hi igitur a principio uagi inculti sine moribus & legibus per siluas
 uiuebant. Et quia contra cæli sæuitiam tegumenta non haberent cauernas
 terrarum & arborum intrabant. Vnde exeuntes illic nati putabantur. Vnde
 est illud Virgilio octauo: Hęc nemora indigenæ fauni nymphæq; tenebāt.
 Genſq; uirum/ truncis & duro robore nata. Quis neq; mos neq; cultus erat.
 & cætera. Hinc illud Horatianū in sermonibus. Cum proreplerunt primis
 animalia terris/ Mutum & turpe pecus & cætera. Et illud poetae nostri in sex-
 xta. Quippe aliter tunc orbe nouo cæloq; recenti: Viuebant homines: qui
 rupto robore nati Compositiq; luto nullos habuere parentes. Alii propius
 ad integritatem fidei nostræ accedunt. dicuntq; cæteris rebus productis ho-
 minem tandem opifex ille rerum & mundi melioris origo ad effigiem sui
 formauit. Quas utrasque opiniones Ouidius in transformatis ponit: Vi-
 deturq; ne se immemorem suæ professionis indicaret ad poetarum doctri-
 nam magis inflecti. In primo de transformatis siue methamorphoseos.
 Vbi dicit Sanctius his animal mentisq; capacius altæ deerat adhuc: & quod
 dominari in cætera posset. Natus homo est: siue hunc diuino semine fecit.
 Ille opifex rerum mundi melioris origo. Siue recens tellus seductaq; nuper
 ab alto Aethere cognati retinebat semina cæli: Quam satus Iapeto mixtam
 fluuijalibus undis. Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum. Pronaq;
 cum spectent animalia cætera terras: Os homini sublime dedit: cælumq; ui-
 dere iussit & erectos ad cælū tollere uultus. Sic modo quæ fuerat rudis & si-
 ne imagine tellus Induit ignotas hominum conuersas figuras. sic ille. Poe-
 ta ergo noster imitatus Homerum qui dicit solem esse patrem omnium
 rerum/ dicit quosdam esse factos beneficio solis ex meliore luto: qui for-
 tasse parentum quæ uiderint turpia facinora contemnant. Paucisq; dicit q̄

Hominū ge-
nesis

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

maro pluribus in sexto Aenei. Cōsequit. qui ex philosophoꝝ p̄funda sciētia innuit oīs aīas esse cælesti semine cretas. unaq; perfectōe pollere. Diuerfitatem autē & inæqualitatē ex corporibus sumere. quēadmodū candelæ unius eiusdēq; lumē in cornu parū pellucido parū atq; in multū pellucido multum pellucet. Dicit autē Virgilius sic. Igneus est ollis uigor & cælestis origo Semilibus: quātū nō noxia corpora tardāt. Terreniq; hebetāt artus. moribūdaq; mēbra. hinc metuūt cupiūtq; dolētq; nec auras respiciūt clausæ tenebris & carcere cæco &c. Nō ergo dicit meliøre aīo/ut qui oībus consimilis est: sed meliøre luto. i. corpe luteo & fili quosdā cōstare. Titan est ipse sol Seru⁹ fabulæ inquit ferūt Titanas abirata cōtra deos terra in eius ultionē creatos. unde & Titanes dicti sunt ἀπό τῆς τισσεως. i. ab ultiōe. De his autē Sol abstinnisse narra^t ab iniuria nūminū. unde & cælū meruit. Hæc ille. Præcordia autē dixit in qbus est sedes aīorū. Sūt autē præcordia cordi uicina qbus sensus percipit. Plinius ait. Exta hoīum ab inferiori uiscerū parte separant mēbra/na quā præcordia appellāt: quia cordi prætendit: quæ græci σπέρμας dicunt. Posita est autē ppter uicinītatē alimēti ne cibis supprimeret animus. hinc certe refer^t accepta subtilitas mētis. ideo nulla est ei caro: sed neruosa exilitas: in eadē præcipuæ hilaritatis sedes: quod titulatu alarū intelligit. Ob hoc in gladiatorū spectaculis mortē cū risu traicta præcordia attulerūt Plato uult eam animi partem quæ irascibilis est in præcordiis sedem habere quæ si bilī inficiuntur maxima exoritur ira. Hinc homerus agamēnonis achilli irascētis præcordia commota dicit. & Virgilius furiarum angues ad præcordia mitti docet. Quia uero maxime intra præcordia animi motus excitāt intātum q; ingenii & intellectus perspicacitas illic quoq; sedem habeat. Vnde illud Virgilii in Georgi. Sin has non possim naturæ accedere partes Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis. Et illud poetæ nostri Culpadocentis Scilicet arguit q; leua i parte mamillæ. Nil salit archadico iuneni &c. Re/cte ergo elegit illā corporis partē cui uirtus animæ maxima inclusa ē. Quid etenim referat quales sint pedes & manus: dū animi sedes sit integra & pfecta. Multos etenim debiles & claudos insigni clarog; ingenio fulgere uidemus. Vnde de se Epictetus philosophus & seruili tñ cōditōe. αὐλοσ ἐτικητόσ γέροντι καὶ σώματι πῖρος καὶ πένιθι ὑίρος καὶ φιλοσ ἀνάταοισ. Seru⁹ epictetus fuerā qui corpore mancus. Pauperie pressus charus eram superis &c. Abstineas igit dānis &c. Cōcludit abstinēdū esse a uitis si non nostra liberog; tñ causa ne crimina nostra sequāt. Ex nobis geniti: qm̄ dociles imitādis hoc est in imitādis turpibus & prauis oēs sumus. Et catilinā quocunq; in populo uideas quocunq; sub axe. Hoc est passim reperiunt mali ciues. qualis Lucius Catilina qui Ciceronianis Salustianisq; monumentis oībus notissimus esse debet. Si quē tñ adhuc latet hæc de eo carptim ex Salustii Catilinario sumpsimus. Lucius Catilina nobili genere natus/ fuit magna ui & animi & corporis: sed ingenio malo prauog;. Huic ab adolescentia bella intestina: cædes: rapinæ: discordia ciuili grata fueræ. Ibiq; iuuetutē suā exercuit: corpus patiens inedia Algoris uigiliæ supra q̄ cuiq; credibile est: Animus audax: subdolos: uariis: cuiuslibet rei simulator: alieni appetēs sui p̄fusus. In cupiditatibus ardens: satis eloquentiæ: sapientiæ parum fuit &c. Item paulo post

Titanes

Præcordia

Catilina

ubi scelerata ciuitatis Romanæ recensuit. In tanta tanq̃ corrupta ciuitate Catilina id quod factu facillimū erat omniū flagitiosorū circū se tanq̃ stipatorū cateruas habebat. Nam quicūq̃ impudicus adulter: ganeo: alea manu uentre pene bona patria lacerauerat: quicq̃ aēs alienū grande conflauerat: quo flagitium aut facinus redimeret. præterea oēs undiq̃ parricidæ: sacrilegi: conuicti iudicis: aut profactis iudiciū timētes ad hoc quos manus aut lingua per iurio aut sanguine alebat: postremo omnes quos flagitiū/egestas/cōsciū animus exagitabat: hi Catilinæ pximi familiaresq̃ erant: quia si quis etiā a culpa uacuus i amicitia eius inciderat quotidiano usū atq̃ illecebris facile par fimi/ lissq̃ cæteris efficiebatur. Sed maxime adolescentū familiaritates appetebat: eorū animi molles & ætate fragiles & fluxi: dolis haud difficulter capiebant. Nam ut cuiusq̃ studiū ex ætate flagrabat: aliis scorta præbere: aliis canes atq̃ equos mercari: Postremo neq̃ sumptui neq̃ modestiæ suæ parere dum illos obnoxios fidosq̃ sibi faceret. Scio fuisse nonnullos: qui ita existimarēt iuuentutem quæ domū Catilinæ frequētabat: parum honeste pudicitia habuisse. Sed ex aliis rebus magisq̃ cuiq̃ id compertū foret hæc fama uolabat. Iam pridem adolescens Catilina multa nephada stupra fecerat cū uirgine nobili cū sacerdotē uestæ &c. hec ille & plura id genus alia. Ex quibus uidemus Catilinam fuisse perditis moribus: multosq̃ pdidisse. Est ergo in omni populo & sub quocūq̃ axe cæli. i. in omni patria Carilina. i. corruptor iuuentutis q̃lis catilina. & iuuentus a parentibus corrupta qualis etiam catilina. Contra Brutus & auūculus bruti pudicitia Lucretia uiolenter ablata uindices honestatisq̃ amatores nusq̃ sunt. Est autē Lucretia ipsius & Bruti historia notissima: sed quia nūc omnia quæ ad institutū facere possunt nobisq̃ occurrūt dicere cœpimus. hoc de ipsis habeto: ex Seruii cōmentariis. Tarquinius superbus habuit pditos filios: inter quos aruntem: qui dū in castris eēt patre ardeam obfidēte: & ortus eēt inter eū & Collatinū maritū Lucretia de uxoribus sermo eo usq̃ processit contētio ut ad pbādos earū mores arreptis equis statim domos suas proficiscerētur. Ingressi itaq̃ ciuitatē collatiā ubi fuit Lucretia domus inuenerūt eā lanificio operam dantē: & tristē propter mariti absentia. Inde & Arūtis domū profecti cum uxorē eius iuenissent cantilenis & saltationibus indulgentē.: reuersi ad castra sunt: quod Aruns dolens: cū de expugnanda Lucretia castitate cogitaret: mariti eius noīe epistolā finxit & dedit Lucretia in qua hoc cōtinebatur: ut Aruns suscipere hospitiū: quo facto per noctem stricto gladio eius ingressus est cubiculū cum æthiope: hac arte egit ut secū coiret: dicēs: nisi mecū cōcubueris: æthiope hunc tecū interimā tanq̃ in adulterio deprehenderim. Timēs itaq̃ Lucretia castitatis famam morte deperderet: quippe quā sine purgatione futurā esse cernebat: inuita turpib⁹ imperiis paruit: & altera die conuocatis p̃pinqs: marito collarino: patre Tricipitino Bruto auūculo: qui tribunus equitū celerū fuerat: rem indicans petiit ne uiolatus pudor: neue inultus esset suus interitus: & erecto gladio se interimit: quem Brutus de eius corpore exertum tenens: processit ad populū: & multa conquestus de Tarquiniū superbia: & filiorum eius turpitudine: egit ne in urbem reciperētur: auctoritate qua plurimum poterat. Nam ut diximus Brutus tribunus equitū fuerat. Hæc Seruius. Valerius autē maximus di-

Brutus
Lucretia

cit id factū a sexto Tarquiniū filio. his uerbis. Dux Romanæ pudicitiaē Lucretia: cuius uirilī animus: maligno errore fortunæ: muliebri corpus sortitus ē a Sexto Tarquiniū regis superbi filio puim stuprū pati coacta: cū grauissimis uerbis iniuriam suā in consilio necessariorū deplorasset: ferro se quod ueste tectū attulerat interemit: causamq; tam aiōso interitu imperiū cōsulare pro regio permutādi populo Romano præbuit: atq; hanc illatā iniuriā non tulit. Erat ergo Brutus strenu' ultor uiolatæ pudicitiaē. Augustin' tñ noster docet Lucretiā non uere castā aut saltem nō prudēter castitatē amasse: Nam si uere casta fuisset: maluisset castitate salua uitā cū fama amittere: quā ea ablata in/ famiā damnū incurrere. Detestabilior siquidē est infamiæ causa: q̄ ipsa infamia si uitari nō potest. Culpā aut infamiæ merito præbet: q̄ uitā pudori præfert. Falsoq; coactū te fecisse depreceris: quod moriēdo uitare potuisses. At si neq; morte neq; uiribus pudicitiaē mulier tueri posset. Nō ipsa sed uiolator iniurius corrūpitur: nec premiū pudicitiaē amittit. immo cōduplicat. Pōt enī quis ad opus peccati: nemo uero ad peccatū cogi: quod sine uolūtatis assen/ su nō perficitur. Bruti nec auūculus. i. Cato inquit Calderinus. Catonis aut tanta fuit castitas ut eius cōspectum: tanq̄ fulminis faciē famosæ effugerent. Vnde est. Habeat nūc Roma pudorē Ternus e calo cecidit Cato. Pauci ergo sunt (ut semel inē faciam) qui pudicitiaē autores habeāt: quales Brutus & Cato. Contra: multi corruptores qualis Carilina. Nil dictū foedum uisusq; hac limina tangat Intra quæ puer est &c. Ordo est facillimus Fœdū dictu ut dicatur uel dum dicitur. & uisu ut uideat uel dum uidet. Sunt etenī posteriora supina quæ nō cum uerbo motū de loco connotante cōstruuntur: ut quidā uolunt: sed cū adiecti uis dūtaxat nominibus: & id in significatione passua. ut hoc loco. Procul hīc pcul inde puellæ lenonū. Virgi. dicit i. vi. Procul hinc p cul este pphani. Puellæ lenonū. i. meretrices. Lenones aut sunt qui ex mercenario illo corpis quæstu uiuunt. Cantus parasiti pernoctantis: id est totam noctem illic permanentis. Quis autem sit parasitus uisum est.

Maxima debetur puero reuerentia siquid turpe paras. Nectu pueri contē pferis annos Sed filius infans q̄ adhuc nescit loqui obstat: id est obstat impedimento sit tibi peccaturo. Salubre pfecto præceptū: & oraculo dignū.

Nam si &c. Ostendit duplex esse malū in his qui filiis suis turpi exemplo sunt. Alterum q̄ ut uidimus filios imitatores sui efficiant. Alterum q̄ cum filios suos siue a se siue ab aliis in uitia seductos reuocare uolent auctoritatem castigādi amiserint. Quam rem Teretianus ille Cluipho in heautoutumeru. sic eloquit. Is mihi pater ubi adbibit plus paulo: sua qui narrat facinora nūc ait. periculum ex aliis facito: tibi quod ex uisu fiet. A stutus ne ille? Haud scit q̄ mihi nunc surdo narrat fabulam. Ordo est. Nā si filius fecerit quid dignū ira censoris (quandoquidem filius dederit se similem tibi non tm corpore nec uultu: sed quoq; id ē etiā simile tuorum se dederit. & cū peccet oīa deteri' per tua uestigia) tu nimirū corripies eum & castigabis acerbo clamore. amara ironia. quasi dicat. si te & tua uestigia insequitur qui poteris eū castigare? Aut parabis mutare posthac tabulas: id est ipsum bonis exhæredabis & aliū hæredem in tabulis testamenti tui scribes. cum tu senex facias peiora? quasi dicat minime id effeceris. & cum uentosa cucurbita quærat iam pridem hoc

caput uacuum cerebro: id est cum tu quoque infans purgationis egeas. Deterius inquit Acron ex bono fit: peius ex malo. hoc est res deterior est minus bona quam fuit & res peior est magis mala quam fuit. Deterius enim uenit a uerbo detero uel ut alii uolunt ab antiqua prepositione deter. Res autem bona cum deteritur i. terendo & multo usu absumitur fit minus bona unde deterior dicitur. Res autem mala dum extensus malum ei accedit: peior fit. Videtur ergo hic generaliter accipi deterius. ut etiam deterius dicatur. quod nunquam bonum. Cucurbita uentosa Corneum est uel uitreum uasculum quo sanguis educitur uetosam dixit: quoniam flamma uento corpori & carnibus adhibetur. Facile autem ex phisica ratione deprehenderis quare cum flamma corpori admoveatur: cum enim ignis sit decuplo rarior quam ipse aer. nihilque in toto uniuerso uacuum consistit: oportet extincta flamma & aere condensato: sanguis extractus (aut caro attracta & eleuata reliquum locum occupet. Cucurbitam Virgilius appellat fructum feminosum. Celsus idem uas per diminutionem cucurbitulam dixit. Cucurbita ergo querit iam pridem caput tuum. i. mediam uenam quae solet expurgari infanibus. Vnde tibi fronte supple acquires in qua est feueritatis & iudicii sedes & libertatem parentis. Horatius simili modo accusatiuum sine uerbo uenuste comstruit dicens. Vnde mihi lapidem. & subauditur sumam uel quid simile. Vaucuum caput cerebro infaniae argumentum habet. Hospite uenturo. Bona collatio. Nam si filius nobis antiquior & charior esse debet quam hospes: & in hospitio aduertu domum ab immundiciis nimis exacte & sollicito purgamus. Rationis est ut in filiorum conspectu eam a turpibus uerbis & facinoribus mundam teneamus. Ordo est. Hospite uenturo. i. quando scis hospitem quem uis tibi uenturum: nemo cessabit. Tu etenim clamitas. Verre pauimentum. i. munda scopis. omnia clara sunt & facili ordine contexta. Arida aranea quae ariditate gaudet. usitatum est apud plurimos ponere nomen ipsius uermis in masculino genere. ut sit hic araneus. retia uero foeminiuo appellabantur. ut haec aranea. Catullus. Tui catulli plenus sacculus est araneorum. Fabulantur Aragna puellam lydum in hoc animal commutatam esse propterea quod mineruam in sacrificio prouocasset inferior Vnde est illud in quarto georgico. Aut inuisa mineruae Laxos in foribus suspendit aranea casset. ubi ut hic uermis nomen foemininum est. Plinius autem masculinum ponit. fabulam ad unguem persequitur Ouidius in principio sexti de transformatis. Vasa aspera. i. anaglypta & exculpta in asperitatem. unde prius. Aut stantem extra pocula caprum. Semodio. i. semi hoc est dimidiato modio scobis. Scobs scobis est illud asperum puluisculum quod decidit dum aut ferrum aut aes aut aliud quoduis metallum aut lapis aut denique lignum fecat aut quod inde dicitur scobina teritur. Est autem utilis ad purganda uasa. Scopae autem numero pluratiuo sunt uirgae colligatae quibus uerritur pauimentum. uidetur autem respicere ad illud Horatianum in sermo. Magna mouet sterculo fastidia seu puer unctis Traest aut calicem maibodum furta ligurrit Siue grauis ueteri crateram limam adhaesit. Vilibus in scopis: in mappis in scobe: quatenus consistit super? neglectis flagitium ingens. Illud non agitas: si inquit amico domum mundam facis a fordibus: decet eam filio mundam uitis prebeas. quia parum est quod filium progeneris nisi ut bonum sit curaueris. fero autem id feceris si primam & inuitam aetate uitis in buisti. Nam ut inquit Horat. in epist. Fingit equum tenera docile ceruice magis Ire uiam quam monstrat eques: uenaticum ex quo

Deterius
Peius

Cucurbita

Araneus
Aranea

Scobis

Scopae

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

Tempore ceruinam pellem latrauit in aula Militat in filius catulus : nūc ar/
 ripe puro Pectore uerba puer: nūc te melioribus offer Quo semel est imbu/
 ta recens seruabit odorē. Testa diu. Hæc ille. Quæ exempla (quia modo isti/
 ter tantos autores censorem facere audeā) multo mea quidem sententia ad
 hanc accōmodatiora q̄ quæ hic habētur sunt. Nam quæ poeta noster hic po
 nit de natura sumūtur. Ciconia inquit pascit pullos serpente. Vultur cadaue
 ribus &c. & p̄pterea pulli dū nidū alūnos linqūt eis dem uestūtur. quib⁹ Her
 cule uesterent etiam si ambrosia educaueris. Neq; uero ē simile de brutis &
 de homine. illa enī sola natura ducūtur unde ut attestat apud Donatū Virgi
 lius facile in cæteris animātibus parentū natura perspicit. In hoīe uero q̄ ra
 tione ingenū naturāq; aut domat aut instigat non ita. Quam præterea aut a
 maternis uberibus: aut paterno semine sumpsimus naturā: eam etiā sine pa
 rentū exemplo facile tenebimus. Pulchre aut faciūt Horatiana exempla ad
 hanc rem. Nam canis uenaticus nisi a teneris annis instituat bonus non erit
 unq̄. similiter nec equus nisi mollē illū incessū iuuenis acceperit nunq̄ mol
 lius ingrediet. Sic ergo nisi fili⁹ ad uirtutes dirigat adhuc puer difficulter eo
 ducetur iam grādior. Nam prima imbutio & tinctura tenacissime hæret. Iu
 cundū tamē est poetæ exēplū: quo docet in feris & auib⁹ id seruari. ut in ma
 iore ætate faciāt. quæ in minore a parētibus acceperit. Serpēte ciconia &c.
 Aegypti ibyn habent quā colūt aduersus serpētes. Neq; uerū est ibyn & cico
 niā unam esse aū. Nā ibys in sola ægypto est. Vbi capitale est eam occidere
 sicut in Tessalia Ciconiā: ut autor est Plinius. De easic Virgil⁹. Candida ue/
 nit auis longis inuisa colubris. Venit enī ex lōginquis regionibus. Plinius
 aut dicit Ciconiæ unde ueniant quoq; se conferant nondū comptum est. Ex
 longinquo uenire nō dubiū: & eodē abire quo grues modo illas hyemis has
 æstatis aduenas. A bituræ ita congregant ut nulla sui generis relinquatur ne
 mo uidit agmē discedētiū cū discessurū apparet. Nec eas uenire sed uenisse
 cernimus Vtrūq; nocturnis sit tēporibus. hæc ille & plura alia. Quātum autē
 ad poetam. hoc docte factū: q̄ eas aues inducat quæ cibus homini maxime in
 uis neq; qui delicari uident uestantur. ut credere posses pullos non laucicis
 ciborū aut dulcedine captos illis uesti: sed q̄ a parētibus ita primū institū/
 tur. Inuēta per deuia rura lacerta: concursus huius uocalium Seruio censure
 uitandus est. malūq; uersum efficit. tolerabilior tamē est dum quantitas or/
 dinē facit. ut hic certum est ita cōstruendū esse. Ciconia nutrit pullos lacerta
 quæ est species reptilium. inuenta per deuia rura. lacerta inuenta ablatiui uel
 septimi casus: quia ultima longa. Iumentū dicitur equus iugalis qui ubi effœ
 rus decedit sæpe uulturi præda derelinquit. Habet enī uultur si Plautinis uer
 bis in neutro genere dicā. sagax nasum. Vnde Plinyus de uulture plura disse
 rit. Atq; inter cætera. Nidū inquit uulturis nemo attigit. Nidificat enī in ex
 cellissimis rupibus. Fœtus quidē ernuntur fere bini. Refert idē Plinyus. Vm
 britiū in suo euo aruspicum peritissimū tradere q̄ uultures pariūt oua. xiii. &
 uno ex iis nidum & reliqua oua lustrant Mox illud abiiciunt. Triduo autē in
 ante aut biduo eo aduolāt ubi cadauera futura sunt. hæc ex illo. Donatus di
 cit ex quinq; sensibus nos uisum & auditum magis sensibiles habere q̄ pecora
 Videmur tamē in singulis a diuersis superari. Vnde sūt uulgati uersus. Nos

Ibys
Ciconia

Vultur

aper auditu p̄cellit: aranea tactu Vultur odoratu: linx uisu: simia gustu. Cru-
 cibusq; relictis uel cruces posuit pro hominib; dignis cruce qui auibus alimē
 ta abiiciūtur sicut apud Terentiū in Eunucho Cherea meretrices: cruces uo/
 cat dicēs. An id flagitiū est: si in domū meretriciam deducar: & illis crucibus
 quæ nos nostrāq; adolescentiā semper habent despiciatam: Et quæ nos om/
 nibus semp cruciant modis nūc referam gratiā: uel crucibus. i. furcis in quib;
 cruciātur malefici relictis a se dum ad fœtus properat. ut sit ordo Vultur pas/
 cit pullos iumento & canibus & pperat ad fœtus. i. ad pullos relictis crucibus
 hoc ē a crucibus ad pullos pperat. placet aut mihi prior sententia propter cō/
 iunctionem q; indicatē iumentu a canes cruceq; relinq hoc ē sine sepultura a b/
 iici. Propria arbore. atqui inquit Calderinus non in arboribus nidificant sed
 in altissimis rupibus ut etiā ex Plynio nunc recit auimus. Quod item Virgi/
 lius indicat i octauo sic. Stabat acuta filex præcis undiq; saxis Spelūca dor/
 so insurgens altissima uisu: Dirarū nidis domus opportuna uoluerū. quomo/
 do ergo nūc dicit ppria arbore? Calderinus nō respōdet: indicans cōtra deco/
 rum satis positū. Poteris tamē dicere in excelsis rupibus arbores minuscilas
 esse in quibus nidificēt. Aut si omnino in rupibus nidificāt dices ppria arbo/
 re hoc indicare. ut sit nō ppria ipsius fœtus modo. uerū totius generis quon/
 dā peculiare arborem hoc est rupem habent. Nam sæpe res appellant: nō ut
 sunt: sed ut habētur a possessoribus. quomodo rusticus prima ægloga: Tugu/
 riū regna appellat dicēs/ post aliquot mea regna uidens. Et primo Aenei. car/
 cer uentorū aula uocatur. illa se iacet in aula Aeolus & clauso uentorū carce/
 re regnet. Quia ergo uultures p arbore rupem eligūt. dixit ppria arbore hoc
 est rupe in qua altæ aues non nidificāt. sed uidetur dicere: propria arbore: re/
 spectu prioris quæ erat parentū. Sed leporem aut capream famulæ Iouis.
 Obscœnæ uolucres iuxta parentū uestigia cadaneribus uescūtur. Nobiles au/
 tem quales aquilæ quarū multas species Plynius ponit nobili cibo & etiam
 homini cōgruo primū a parētibus: mox pprio aucupio & uenatu alūtur. Vñ
 Virgil. in nono. Qualis ubi aut leporem aut candēti corpore cygnū Sustulit
 altapetens pedibus Iouis armiger uncis. Vbi Seruius Iouis armiger est aqui/
 la quia dicit aquila in bello gyganteo Ioui ara ministrasse: quod tñ fingitur.
 Nam ut supra diximus reges fuerūt Iuppiter & Saturnus. sed dum Iuppiter:
 cū patre Saturno haberet de agris contentionē: ortū bellū est ad quod egre/
 diens Iuppiter aquilæ uidit auguriū: cuius cū uicisset auspicio fictum est. q; ei
 pugnatū tela ministrasset. Vnde etiam a fœlici augurio natum est: ut aquilæ
 militū signa comitent sic ille. Acron quoq; idem attestatur ideo aquilam eē
 armigerum Iouis. quoniam cum titanibus pugnaturus bonum augurium ab
 ea accepit. Sunt qui dicant Iouem habuisse aquilam in uexillo pro signis.
 quæ consuetudo apud cretenses mansit & inde ad troianos hoc signum tran/
 stulisse teucrum ferunt. inde in Italiam induxisse Aeneam. Proptereaq; Ro/
 manos aquilam habuisse in uexillo. Plynius autem refert aquilam solam ex
 auibus fulmine quod a Ioue mittitur non tangi: sicut ex piscibus solus uitu/
 lus marinus: & ex arboribus solā laurus fulmine non tangitur. Quapropter
 & Tyberium imperatorem quoniam fulmina uehementer timebat: semper
 turbatiore cælo lauream coronam gestasse dicit. Quia ergo fulmine nou

Aquilæ

Aquilæ au/
spicium

Aqlæ signū

Quæ fulmīe
nontangunt

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

Saltus

Ornithones
Leporaria

Viuaria

Roboraria
Piscinae

tangitur aquila. ideo dicitur famula Iouis autore Plynio: Et id ppter ea dicitur
 ministrasse Ioui in bello giganteo. A lii dicunt aquilam esse ia tutela Iouis: quoniam
 altissime uolat. Iuppiter autem aether est. Caprea est capra siluestris. Et generosa
 in saltu uenant aues. subaudi aliae. aliter enim uiriosa esset elocutio ut in qua
 post speciem genus inferatur. quasi uero aquilae non essent generosae aues: & ge-
 nerosae ergo aliae aues. uenant in saltu. Saltus dicitur ubi ferae saluunt. Vbi uero
 altitia sunt propriis nominibus appellatur. Nam ut est apud Gellium libro secun-
 do & capite. xix. Secundum Varronem de rebus rusticis uulaticae passionis ge-
 nera sunt terna ornithones: leporaria: piscinae. Nunc Ornithones dico omni-
 um alitum quae intra parietes uillae solent pasci. Leporaria te accipere uolo non
 ea quae tritauum nostri dicebant. ubi soli lepores sunt: sed oia septa aedificia uil-
 lae quae sunt & habent inclusa animalia quae pascuntur. Is iterum infra eodem libro ita
 ait. Quum emisisti fundum tusculanum a Marco pisone in leporario apri fuerunt mul-
 ti. Viuaria autem quae nunc uulgius dicit quos παραδεισους .i. hortos graeci
 appellant quae leporaria Varro dicit: haud usque (inquit Gellius?) memini apud
 uetustiores scriptum: Sed Scipio Roboraria dixit. Lacus uero & stagna quae
 piscibus uiuis coercentur clausa suo atque proprio nomine piscinas nominauerunt
 Haec ex illis. Tunc quando sunt in nido adhuc implumes. stimulant e fame
 ultima syllaba sine diphthongo longa ponitur quia a quinta declinatione an-
 tique deflectitur unde Alexander logum pone fame quoniam famei dedit ante.
 Rupto ouo sic enim emittuntur pulli auium. Hanc materiam satyrici Iuuenalis
 deducit ostendens emulationem paternam in aedificandis luxuriose domibus
 in multis esse. simulque notat tempora sua in quibus spadones plurimum potuerunt.
 Deinde transit ad iudeos quos semper ceremonias obseruare docet quas a pa-
 rentibus acceperunt. Etenim reuera. non alia de causa hodie plurimi in iudaica
 perfidia & obstinacia permanent: nisi quia ita a parentibus instituitur: simi-
 liter molles Turcae parietes imitantur. Quocirca recte Augustinus noster di-
 cit Inter summa beneficia quae a deo accepimus id praecipuum facile esse quod in-
 ter christianos & eos qui nos fide christianam doceant nati sumus. haec eo ani-
 mo omittam quoniam siluis nostris non quadrat satyrici amarores. Nam si quae de iu-
 deis a poeta tanguntur & apud historicos: ut apud Iustinum. apud Tacitum & alios
 quod plurimos recitarem facere catholicae ueritati iniuriam. Noti ergo satis sunt
 iudei. nos auariciam iterum ad partes uocabimus.

Sponte tamen
 &c. Carpsit impru-
 dentiam paren-
 tum qui dum in-
 cauti coram libe-
 risturpis uiuunt
 eos quoque perdi-
 tum eunt. Nunc ue-
 ro malignam natu-
 ram multorum exe-
 creat. qui filios ad
 auariciam cogunt

Sponte tamen iuuenes imitantur caetera solati
 Inuiti quoque auariciam exercere iubentur
 Fallit enim uitium specie uirtutis: & umbra
 Cum sit triste habitu uultuque & ueste seuerum
 Necdubie tanquam frugi laudatur auarus
 Tanquam parcus homo & rerum tutela suarum
 Certa magis quam fortunas si seruet easdem
 Hesperidum serpens aut ponticus. adde quod hunc de

Quo loquor egregium populus putat atq; uerēdū
 Artificem: quippe his crescūt patrimonia fabris.
 Sed crescunt quocūq; modo maioraq; fiunt
 Incude assidua. Iemperq; ardente camino.
 Et pater ergo animi scēlicis credit auaros
 Qui mirantur opes: hi nulla exempla beati
 Pauperis esse putant. iuuenes hortantur ut illam
 Ire uiam pergant & eidem incumbere sectæ.
 Sunt quādam uitiorū elementa his protinus illos
 Imbuit: & cogit minimas ediscere sordes
 Mox acquirendi docet in fatiabile uotum
 Seruorum uentre s modio castigat iniquo
 Ipse quoq; esuriens: neq; enī omnia sustinet unq̄
 Mucida carule i panis consumere frustra
 Hesternum solitus medio seruare minutal
 Septembri. nec non differre in tempora cœnæ
 Alterius concham æstiuū cum parte lacerti
 Signatam uel dimidio putriq; liluro
 Filaq; sectiuū numerata inducere porri
 Inuitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
 Sed quid diuitias hæc per tormenta coactas
 Cū furor haud dubius cū sit manifesta phrenesis
 Ut locuples moriaris egenti uiuere fato
 Interea pleno cū turget sacculus ore.
 Crescit amor nūmi quantū in ipsa pecunia crescit
 Er minus hanc optat qui non habet &c.

auaritia mēs ībuta ē musis aut bōis studiis supeē locū? Dete stabile ē ergo pa
 retū gen? q iuuenib; auariciā qd̄ senectutis ē uitiiū p̄cipiūt tāq̄ rē hōestā & lau
 dabile: cū nihil lōgī? ab honesto exulet. Sponte tñ &c. alia inq; uitia: q̄le stu
 dium ludēdi: scortādi: luxuriādi. superbiēdi &c. iuuenes spōte. i. suapte natura
 imitantur. quocirca satis est coram ipsis huiusmodi factitasse. Solam inuiti
 quoq; auaritiam exercere iubentur. Inuiti: id est a parentibus coacti. Nam iu
 uenes naturaliter liberales sunt minimeq; rerum quas habēt tenaces. Vnde Ho/
 rati? in de arte poetica. Imber bis iuuenis: tādē custode remoto Gaudet eqs
 canibusq; & aprici gramine cāpi Care? i uitiū flecti: monitorib? asp̄ Vtiliū tar
 p̄ iiii

nedum inuitant Auaritia iu/
 Maxime aut ad uenibus fu/
 bonā institutio/ gienda
 nē p̄inet. ut qui
 uirtuti aut litte/
 ris studere uolēt
 ab auaritia oīno
 mundi sint. Vñ
 Flaccus de arte
 poetica. Graiis
 ingenium graiis
 dedit ore rotun/
 do. Musa loqui
 prater laudē nul
 lius auaris. Ro/
 mani pueri lōgī
 ratiōibus affem.
 Discūt in partes
 cētum diducere
 dicat Filius albi/
 ni si de quincun
 ce remota ē Vñ/
 cia qd̄ supat? po/
 teras dixisse tri/
 ens: en Rē pote
 ris seruare tuam:
 re dit uncia qd̄ fit
 Semis. ad hæc a
 nimos eruga et
 cura peculi Cum
 semel imbuerit:
 speram? carniā
 fingi Possē linē/
 dacedro: & leui
 seruāda cup̄ssio?
 Puta inq; postq̄

OCTAVVSMORALIVM SILVARVM

dus prouisor: prodigus æris Sublimis cupidusq; & amata relinq̄re pernix &c.
 Hinc Terentius in adelphis. Onoster demea ad omnia alia ætate sapimus re-
 ctius solum hoc unum uitiũ affert hominibus senectus. Attetiores sumus ad
 rem omnes q̄ fat est: quod illos satis ætas acuet &c. Conta ergo ingenium iu-
 bentur auaritiã addiscere. Dices non uerisimile fieri: aliquẽ parentẽ tã cru-
 delem imanamq; reperiri: qui filiũ suum ad uitia cohortetur. Nam ideo qui
 bona precipiunt ad filios scribunt: quia uerisimile est parentes uelle habere
 bonos liberos. Quomodo ergo possunt nos ad uitia cogere. Respõdet poe-
 ta. Fallit enĩ uitiũ specie uirtutis & umbra. Parentes inq̄t qui auaritiã do-
 cent non arbitrant eã detestãdam. imo ut rem sanctissimã præcipiũt. Om-
 ne etenim uitiũ sub specie boni amatur. Nam ut philosophi docẽt nihil ama-
 tur nisi quod habet speciem boni. Vt autẽ inquit Seneca septimo epistolarũ
 omnibus uitiis auctoramentum .i. merces & premiũ ponitur. uerba eius sunt
 Nullum sine auctoramento malum. Auaritia pecuniam pmittit: luxuria ua-
 rias uoluptates. Ambitio purpuram & plausum. & ex hoc potentiam: & quic-
 quid potentia potest: mercede te uitia sollicitant. Ordo hic est. Vitiũ auar-
 itia: cũ sit triste habitu uultuq; & seuerum ueste: id est cum præ se ferant auar-
 ri: seueritatem uitæ: qualis perfectis uiris congruit. fallit nos specie & umbra
 uirtutis: id est existimat esse uirtus. Nam auarus laudatur non dubie tanq̄ fru-
 gi. tanq̄ homo parcus. & tanq̄ homo qui est tutela suarum rerum: magis cer-
 ta tutela inq̄a: q̄ si serpens ponticus aut serpens hesperidum seruet. .i. custo-
 diat easdẽ fortunas. omnia profecta clariora sunt q̄ ut elucidetur Habitu &
 uultu nomina sunt. Serpens hesperidum de quo est illud quarto Aeneidos
 Hinc mihi massilæ gentis monstrata sacerdos. Hesperidum templi custos:
 epulasq; draconi quæ dabat & sacros seruabat &c. Vbi Serui. Hesperides ath-
 latis filia: nymphæ hortũ secundũ tabulas habuerunt in quo erãt aurea ma-
 la ueneri consecrata. quæ Hercules missus ab Euristheo argiuorũ rege. Occi-
 so peruigili dracone sustulit. Reuera fuerunt nobiles puellæ quarum greges
 abegit Hercules occiso eorum custode. Vnde fingitur mala sustulisse. .i. oues.
 Nam græce μήλα & mala & oues significant. Vnde μήλοισ ουιũ pastor.
 Diodorus ait pastorem draconis habuisse nomen. Additq; hesperidũ genus
 huiusmodi fuisse: fratres gloria excellentes hesperũ & athlante: eosq; habuis-
 se insignes ouiu greges colore fuluo & auro simili. Hacq; de causa poetæ pe-
 cudes τὰ μήλα uocantes: quod nomẽ etiam mala significat/ aurea mala ha-
 buisse dixerũt. Hesperũ autẽ filiam hesperam fratri in matrimonio copulas-
 se. Vnde natae sunt puellæ septem: & a patre athlãtides & a matre hesperides
 nominatæ Harũ nomina & cõnubia ita prosequitur in fastis Ouidius. Pleia-
 des incipient humeros releuare pateruos. Quæ septem dici: sextã enĩ esse so-
 lent Sei q̄ in amplexus sex hinc uenere deorũ. Nã steropen marti concubu-
 isse ferunt Neptuno alcinoen & te formosã celano Maian & elestrã Tay-
 gerãq; ioui Septima mortali merope tibi sisiphe nupsit. Pœnitet & facti sola
 pudore latet. Plynius autẽ in naturali historia dicit fuisse flexuosum sinũ ma-
 ris q̄ ambibat hortos Hesperidũ quẽ Hercules supabat. Vñ draconẽ interfe-
 cisse fabulant. Quia ergo supatus erat serpẽs dixit certa magis. & q̄a nõ uer-
 erat serpẽs adiecit aut põticus. In põtõ enĩ insula pñtissimũ uenenũ nascebat

Serpẽs hespe-
ridum.

Hesperides.

Vnde uenefica illa medea. hinc Virgilius in bucolicis. Has hærbas atq; hæc ponto mihi lecta uenena. Ipse dedit Mœris: nascūt plurima ponto &c. Intel ligit aut per serpente ponticū. Draconē illū flāmuomū q custodiebat aureū uellus. Hūc de quo loquor. i. auarū egregium populus putat. Quia ut dicit Quidius. In precio precū est dat cēsus honores cēsus amicitias pauper ubiq; iacer. Et poeta noster alibi. Quātū quisq; sua nūmorū spectat in arca. Tātum habet & fidei. & Hora. Vos sapere & solos aio bene uiuere: quorū Cōspicitur nitidis sūdata pecunia uillis. Et idē alibi pbat auaros a paucis insanos uideri. q; plurimi auariciæ studēt. iis uerbis. Si stramētis incubet unde octoginta annos natus: cui stragula uestis Blattarū ac tinearum epulæ putrescat in arca ni mirū insanus paucis uideat. eo q; Maxima pars hominū morbo iactat eodē Quia ergo multis nihil antiquis nihilq; sanctius est ipsis diuitiis: multi auaros collaudāt & eos oēs per quos patrimonia crescūt. Sed crescunt (inquit poeta) quocūq; mō. Quasi dicat parū sceleris eē patrimonia crescere. si modo id iuste fiat. unde Horatius uerum moralitatis lumen ira & auariciā & p/ digalitatē a se alienas dicit. simulq; attestat iiquorū uota nō debere. exaudiri ubi sic precat nihil āplius oro Maia nate nisi ut ppria hæc mihi munera faxis Si neq; maiorē feci rōne mala rem. Nec sum facturus uitio culpa uē minorē Incide assidua. quia ante dixit his fabris. bene pstat in trāslatiōe. & semp ar dente camino. Caminus græcū est latine fornax dicit̄ errāt qui fumarū pu tant. Hii nulla exēpla beati pauperis esse putāt. Luca. de paupertate. & adhuc ignora deorū Munera. Sūt igit ut iam dicemus pauperes quidē beati. q; anī mū sua forte cōtentū habent. Vnde etiā ipsa sapiētia. Beati pauperes spiritu. & Seneca. Sciri uti paupertate maxima foelicitas est. Et ediuerso. Quæ est inqt maxima paupertas? respōdet. auaricia. Item. Qui paupertatē timet timēdus est. Item. Qui cū paupertate bene conuenit diues est. Itē mille genus alia Eidē sectæ. Pulchre dictū. quia fecare & ad iter & ad philosophos p̄tinet. unde est ille uiam fecat ad naues. Ideo aut̄ sectæ philosophorū dicunt̄: q; secāt inqt Serui. i. tenent opiniōes suas. uel quia ut est apud Aulū Gelliū. lib. primo. capite. xviii. sententia pedibus etiā ferebat. Dum enī dissentiebāt inter se patres fiebat discessio: ira ut ad suā quisq; sentētiā partē abiret. unde Cicero primo epistolarū. frequētes ierunt in alia omnia. Et in sequenti epistola. Nemo enim est qui nesciat quo minus discessio fieret per aduersarios tuos. esse factum. hinc secta diuersa secantiū itinera dicta. Infatiabile uotū: quia neq; copia neq; inopia minuit. imo ut dicit̄ crescit amor nūmi quātū ipsa pecunia crescit. Seneca. Pecunia nō faciat auariciā sed irritat. Seruorū uētres libētius dixit q; Seruos ipsos. quia hoc unū seruis ex laboribus habēt q; ut iumenta alunt. Maxime aut̄ uentribus ubi possunt indulgent. Vnde addit iniquo id est inæquali modio. q; nō satis ut fatient̄. Sciemus enī a dominis suis. singulis mensibus aliquot modios accipere pro uictu solitos. Vnde illud in phormione q; inique comparatū est. hi qui minus habent ut semper aliquid addant diuitioribus. quod ille unciatim uix de demensō suo suū defraudans ingenium. Comperfit miser. id illa uniuersū arripiet. Haud existimans quanto labore sit partum. Vbi donatus. Serui inquit quaternos modios accipiebant frumenti in mēse. Et id demensum dicebat̄. & utrū a mense an a metier/

Caminus

Sectæ philo/ fophorum

Demensum

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

do incertum est &c. Erat autē demensum illud peculiare seruis. Quocirca qui frugales & parci erāt, ut peculiū conflaret, suum geniū defraudabāt: id est natura iusta alimēta detrahebant, quod nūc opus facto nō eē oñdit poeta: qñ ipsi domini demensum diminutius faciūt. Ipse quoq; esuriens. Non satis est inq; avaro seruorū alimēta subducere uētrib⁹, nisi id suo quoq; faciat. Ordo est. Ipse quoq; pater nedum filius/esuriens (neq; enī sustinet unq; cōsumere omnia frustra. id est fragmenta mucida. id est mucore uicta cærulei. id est sub nigri panis. hoc enī nunq; cōmittat ut omnia crustula mucidi panis absumantur & est interpositū per parenthesis) solitus est seruare hesternū. id est prioridī hoc est prioris diei minutal. id est illud cōdimēti genus/ medio septēbri quo tempore itēpestiuū est. Necnō id est solitus est differre in tēpora alterius. id est sequētis cænæ concham signatā. id est ob signatā ne minuatur, cum parte estiuū lacerti. id est illius uilis pisciculi cuius caro æstiuā tempestate morbifera est. uel cum dimidio & putri siluro. & solitus ē includere fila numerata. id est oblonga folicula in morē filorū a radice exeuntia ad numerū congesta porri festiuū. id est festilis. Nam est & capitatū. Aliquis de ponte. id est solitus mēdicare in ponte qua frequēs transitus hominū: iuitatus ad hęc comedēda supple. negabit supple comesse. Ipse hoc loco emphasim habet quasi dicat diues & senex capularis cui propediē moriendū erit. Esuriēs additur: ne dicat abstinere ppter naturæ debilitatē. Vnde ē Lucidū illud apud Horatiū in sermonibus. quare si quodius satis est periuras furripis aufers Vndiq;? Si inquit quodius. id est exiguū quippiam tibi satis est. ideoq; te ppter naturæ quæ paucis contenta est debilitatē: nō per auariciā parcū dicis. Quare periuras furripis aufers undiq;. id est quare ardēter & iniuste congeris? &c.

Frustra dicūt fragmēta. Mucor est lanugo illa quæ in pane & caleo supernascit uetustate. Inde fit mucidus a tum. un̄ solet dici. Mucidus est panis caro rancida: pēdula uina. rancor ergo ē uitiū carniū & acor uini. præcipue si i uappā efferueat. Nā uappa ē uillū cuius uirtus efferbuit: & trāsferē ad uiros nihil. q̄ sine acrimonia & industria sūt. Hora. Fusidius uappæ famā timet ac ne bulonis. Cærulei. panis. i. cærulei coloris qui mixtus est ex nigro & uiridi. quale mare ipsū qd̄ cærulū dicit. Minutal inq; Calderinus genus cōdimēti est qd̄ ex rebus minutim cōcisis fiebat ut docet apicius. Variis generib⁹ & noib⁹ iter cætera minutal unū fiebat marino pisce: loqm̄ie: oleo: uino: porris capitatis: coriādro & reliqs. dicebat Tarētīnū: Apicianū. Martianū. dulce a uarietate rerū uariū dī a Martiale. Autūno itēpestiuū erat & sub exitu æstatis. ideo ergo dicit medio septēbri. Cōchā idē itēptat̄ fabā uiridē. quæ ueluti cōcha cortice tegit̄: Sepiāt̄ cōchis dī. ut ibi cur̄ cōche tumes. Sed apici⁹ uocat cōchē fabariā uiridē. quæ ita cōdit̄. Liqm̄ine. coriādro porro cōciso & oleo. q̄ nisi magna fuerit copia cōchis ingrati ē saporis Martia. i. male cænātē Et bñ si cænās cōchis iuncta tibi ē & alibi. Si spumet rubra cōchis tibi pallida testa. Signatā idē inq; i. custoditā signo ipresso Martia. hęc signata mihi qnq; dieb⁹ erūt. i. seruabūt̄. Lacerti. Lacert⁹ piscis ex bethica saxetan⁹ dī a priā ubi capit̄ tenuis mēsa cib⁹ & paupis. cū cōcha apponebat̄ Martia. Cū saxetani ponat̄ cauda lacerti. Et bñ si cænās cōchis inucta tibi: Silur⁹ quoq; uilior piscis ē Sectiuū porri dicit. q̄ ē etiā capitatū. Aliqs de pōte. i. mēdicus sedens in pōte

Mucor
Mucidus
Rancor
Acor
Vappa
Ceruleus co
lor
Minutal

Concha
Conchis

Lacertus

quo magnus cōcursus hoīum & p̄pterea uber mendicis quæstus. unde prius poeta nulla crepido uacat nisi q̄ pons & tegitis pars Martialis. Erret p̄ urbis p̄otes exulet cliuof. Hæc plurima ex domitio. Sed qd̄ diuitias hæc p̄ tormēta coactas? Adqd̄ enī coactas. i. s̄ape i unū cogis & cōgregas diuitias. p̄ hæc tor mēta qb̄ etiā uiscera tua torques? Cū sit haud dubi⁹. i. māifestus furor, & manifesta phrenesis/ læua infania qua i uiscera tua lacerāda cōuerteris sicut phre neticus i quēcūq; obuiā fert. Viuere egētī fato: misera cōditio vitæ ut mo/ riaris diues: Nō etenī acq̄redo beator fis. nā iterea dū saccul⁹ turget pleno ore/ q̄a claudi nō p̄t amor nūmi crescit quantū ipsa pecunia. Et minus optat hæc scilicet pecuniā q̄ nō habet. Vnde Plī. Sed a nūmo inq̄t prima ē auariciæ origo excogitata s̄enore quæstuosaq; segnitia. hæc paulatim exarfit rabie quadā nō tā est auaricia sed fames auri. Plurima ex uerbis Senecæ aliorūq; i hæc sententiā adduximus. Iucūda sane sūt q̄bus nunc in poeta sup̄ledimus: sed si oīa iucūda huc cogere uelimus i imēsū cresceret op⁹. Exiis at̄ quæ dicta sūt Satis uidere possūt parētes q̄ cōtagiosa sit auariciæ pestis: p̄pterea q; sūm ope re cauere debēt ne tali fece aīos iuuenū imbuant. Et iuuenes p̄spicere ne nū miū parētibus audiētes in ea re sint. Potius aut̄ ad ueteres illas institutiōes & doctrinas de quibus sequēs particula animū dirigēt.

Viuite contenti casulis: & collibus istis
 O pueri Marfus dicebat & hernicus olim
 Vestinusq; senex: panem quæramus aratro
 Qui fatis est mensis: laudant hoc numina ruris
 Quorum ope & auxilio gratæ post munus aristæ
 Contingunt homines ueteris fastidia quercus
 Nil uetitum fecisse uolet: quem nō pudet alto
 Per glaciem perone tegi: qui sūmouet euros
 Pellibus in uersis peregrina ignotaq; nobis
 Ad scelus atq; nefas quæcūq; est purpura ducit
 Hæc illi ueteres præcepta minoribus. at nunc
 Post finem auctūni media de nocte supinum
 Clamosus iuuenem pater excitat: accipe caras
 Scribe puer: uigila: causas age: per lege rubras
 Maiorum leges: aut uitem posce libello
 Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
 Vnguenta & corium: lucri bonus est odor ex re
 Qualibet. illa tuo sententia semper in ore
 Versetur: diis atq; ipso Ioue digna poetæ

Viuite cōtēti casulis &c. Aper te monstrat poe ta qd̄ patrū mo/ nitiones possint Nā quo tempo/ re marci & herni ci uestimq; & alii Italiæ uetustio/ res incolæ filio/ rū animis paup/ tatis & patrimo/ niæ amorē infū/ debāt: oīs iuuen tus gloriæ nō re rū auara fuit. un̄ apud Virgilium in nono sic Nu/ mar⁹ cui Remu/ lo cognomentū fuit at̄ quos illos añ æneæ aduen/ tū italos extollit Durum a stirpe genus natos ad flumina primū Deferimus: sæ/

OCTAVVS MORAL IVM SILVARVM

noq; gēlu dura/
mus & undis Ve
nati uigilār pue
ri: silualq; fatigāt
Flectere ludus
equos: & spicula
tēdere cornu At
patiens operum
puoq; affueta iu
uent? Aut rāstris
terrā domat/ aut
q̄rit oppida bel/
lo. Omne æuum
ferro terit: uer/
saq; iuuecū. Ter/
ga/ fatigam? ha/
sta: nectarda se/
nectus. Debilitat
uires animi/ mu/
tatq; uigorem.
Canicem galea
premius: sem/
perque recentes
Conuectare iu/
uat prædas: & ui
uere rapto & cæ/
tera. Certum au
tem est antiquos
Romanos maxi
me Agriculturæ
studiosos fuisse/
quandoquidem
satis illū laudatū
putabāt quē bo
num colonū di
xerint/ Multi/
q; pro immortal
gloria ab inuen
tis leguminibus
sibi agnomina su
mebant. Mar/
fos autem egre
gios fuisse sic at
testatur. Virg. in
secūdo Georgi.

Marfo: gēs

Vnde habeas quærit nemo sed oportet habere
Hoc monstrant uetulæ pueris poscentibus affem
Hoc discunt omnes ante alpha & uitta puellæ
Talibus instantem monitis quēcunq; parentem
Sic possum affari: dic o uanissime: quis te
Festinare iubet: meliorem presto magistro
Discipulum: securus abi uinceris ut aiæ
Præterit thelamonem: ut pelea uicit achilles.
Parcendū est teneris nondū impleuere medullas
Naturæ mala nequitia: cum pectere barbam
Cœperit: & longi mucronem admittere cultri
Falsus erit testis: uendet periuria summa
Exigua: cereris tangens aramq; pedemq;
Elatam iam crede nurum: si limina uestra
Mortifera cum dote subit: quibus illa premetur
Per somnum digitis: nam quæ terræq; mariq;
Acquirenda putes: breuior uia conferet illi
Nullus enim magni sceleris labor hæc ego nunq;
Mandauit dices olim: nectalia suasi
Mentis causa malæ tamen est & origo peneste
Nam quisquis magni census præcepit amorem
Et leuo monitu pueros producit auaros
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem: & totas effudit habenas
Curriculo: quem si reuoces subsistere nescit
Et te contempto rapitur: metisq; relictis
Nemo satis credit tantum delinquere: quantum
Permittas: adeo indulgent sibi latius ipsi.
Cum dicis iuueni stultum qui donet amico
Qui paupertatem leuet attollatq; propinqui
Et spoliare doces & circūscribere: & omni
Crimine diuitias acquirere. quarum amor in te est
Quantus erat patriæ deciorum in pectore Item

Ergo ignem cuius scintillas ipse dedisti
 Flagrantem & late rapientem cuncta uidebis
 Nectibi parceret misero: trepidumq; magistrum
 In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.

Et sub finem

Curatoris eget qui nauem mercibus implet
 Ad summū latus & tabula distinguitur uda
 Cum sit causa mali tanti & discriminis huius
 Concisum argentum in titulos faciesq; minutas
 Occurrunt nubes & fulgura - soluite funem
 Frumenti dominus clamat piperisq; coemptor
 Nil color hic cæli: nil fascia nigra minatur
 Aestiuum tonat: infœlix hac forsitan ipsa
 Nocte cadet fractis trabibus: fluctuq; premetur
 Obrutus - & zonam læua morsuq; tenebit
 Sed cuius uotis modo non suffecerit aurum
 Quod tagus: & rutila uoluit pactolus harena
 Frigida sufficient uelantes inguina panni
 Exiguusq; cibus merfa rate: naufragus assem
 Dum rogat. & picta se tempestate tuetur.
 Tantis parta malis cura maiore metuq;
 Seruantur: misera est magni custodia census
 Sensit alexander testa cum uidit in illa
 Magnum habitatorem: quantū fœlicior hic qui
 Nil cuperet: q̄ qui totum sibi posceret orbem
 Passurus gestis æquanda pericula rebus.
 Nullum numen abest: si sit prudentia - sed te
 Nos facimus fortuna deam. Mensura tamen quæ
 Sufficiat census - si quis me consulat: edam
 In quantum sitis atq; fames & frigora poscunt
 Quantum epicure tibi paruis sufficit in hortis
 Quantum socratici ceperunt ante penates
 Nunq̄ aliud natura: aliud sapientia dicet.

Hæc genus acre
 uirū marfos pu/
 bemq; sabellam
 Assuetūq; malo
 ligurē uolscosq;
 uerutos Extulit.
 &c. Sūt autē Ve
 stini. Marfi: & pe
 ligni & Marhi/
 cini & ferentani
 sannites populi
 natio exigua est
 sed fortitudie cō
 spicua. Nā & ad/
 uers? Romanos
 fortit̄ pugnarūt.
 Idemq; pro illis
 Iā focii fecerunt
 Postremo liber
 tatem & ciuitatis
 cōmunionē cōse
 qui uolentes re/
 pulsam passi bel
 lum marficiū qđ
 & sociale & itali/
 cum dicit. Exci/
 tarūt/ ait strabo.

Vestini

Marforū ori
 go

De origie mar
 forū uaria ē opi
 nio. Nā alii mar
 fos dictos putant
 a Marsia lydo /
 rū duce. Aut ut
 Sillius meminit
 a marsia phrigiæ
 ab A polline i cā/
 tu uictō. q̄ timo/
 re penarū in ita
 liā fugit. Plinius
 ait Marfos ortos
 a filio Circes p/
 ptereaq; inesse il
 lis uim cōtra ser/
 penres Vnde ait
 primū de psyllis

Pſylli

ſic. In aſphrica gens pſyllorum fuit ut Agatharſides ſcribit a pſyllo rege diſta: cuius ſepulchrū in parte ſyrtiū maiorū eſt. horū corpori ingenitū fuit uirus exitiale ſerpētib⁹. Ex cuius odore ſopirēt eas. Mos uero fuit liber os genitos p̄tinus obiiciēdi ſeuiffimis earū. Eoq; genere pudicitia coniugū experiendi: nō p̄ fugiētibus adulterino ſanguine natos ſerpētibus. Hęc gens ipſa quidē p̄pe interēptione ſublata eſt a naſamonibus: qui nūc tenēt has ſedes. Genus tñ hominū ex iis qui p̄fugerāt: aut quū pugnatū eſt abfuerāt hodieq; remanet in paucis. Simile & in italia Marforū gente durat: quos a Circeſiſſio ortos ferūt: & ideo in eſſe uim naturalē eā. Hęc Plinius. Sūt autē qui pſylos profugos partim in italia partim in cyprū deueniſſe dicāt. & ex illis qui in italia deuenere Marfos ortos. Quantū autē ad hūc locū Marſus pater Veſtinus & hernicus ſenex ſumunt hic pro quolibet ex Marforū. Veſtinorum & hernicorū gente: quæ præter cæteras in colendis agris olim intenta fuerat.

Hernici

Hernici autē dicti ſunt a locis ſaxoſis quæ colūt: Nam herne ſabina lingua ſaxa uocātur. Erant autē gabini Nam hii ducem ſecuti hernica ſaxa incolebāt a quibus hernici ceperunt dici. Metropolis eorum eſt anagnia ſabinorū natione. Virgilius innuit eos ab hernico duce inquit Landinus appellatos & ex pelafgis oriundos: quando quidē illos ex pelafgorum & ætholorū pelafgorū coloniarū more armatos altero pede nudo/ altero perone crudo/ tecto prodūſſe in bella dicat. in ſeptimo. Veſtigia nuda ſiniſtri Inſtituere pedis: crudus tegit altera pero. Ordo hic eſt Marſus ſenex. ideſt quilibet grandis natu & maturus de gente Marforū. Et hernicus & Veſtinus ſenex. ideſt qui uis ex hernicis aut ueſtinis. dicebat olim in tēpore illo priſco. O pueri uiuite cōtenti caſulis ideſt teguriis & collibus iſtis. Quæramus panē qui ſatis eſt menſis. ideſt uictui noſtro aratro. ideſt per aratrū hoc eſt agriculturā & labores noſtros: ſed quid tam clara perſequor?

Senū

Senex nō uacat hoc loco. Nam ſenibus p̄pter longam diem maior in eſt experientia rerū. maiorq; cōſilii prudētia. Quocirca poætæ diligentes: & decori memores ſemper a ſenibus meliora cōſilia data cōmemorat. ut apud Homerū a neſtore qui iam tertiā ætatem agebat. apud Virgilū ab anchife. ab aceſte. a naute. a bute Et a ſexcētis aliis ſenibus. Solēt præterea patres ſuis filiis optime dū poſſunt cōſulere. Maxi mi autē momētū eſt q̄ illi ſenes paupertatis amorē ſuis addebāt: cū ſenectutis auaritia morbus ſit. Quā rem Seneca impatiēter ferēs/ dicit/ Monſtro eē ſimilē: ſenem auarū: qui quāto minus dierū. uiaq; ſuperat. tanto magis uiarici quærit. Numina ruris. quorū ope & auxilio &c. Periphrasiſ inq; Calderinus eſt Bacchi & cereris. unde Virgilius in principio Geor. Vos o clariffima mūdi lumina: Labētē cælo qui ducitis annū. Liber & alma ceres: ueſtro ſi mūere tellus Chaoniā pingui glādē mutauit ariſta: Pocolaq; iuētis acheloia miſcuit unis. Vbi Macro. & probus p̄ liberū ſolē interpretāt: & per cererē lunā: quæ duo nimirū clariffima lumina mūdi ſūt. Quorū etiā bñficio oīa oriunt. Vinū tñ bacchi & frumētū Cereris inuētū dicit. Grata poſt munus ariſtæ. Ordo eſt aſtidia. i. cōtēptus ueteris quercus. i. glandiū quibus olim ueſcebāt conſtingūt. i. cōtinēt hoīes poſt munus grata ariſtæ. i. poſt inuentū frumētū qđ hoībus gratius eſt. Virgi. Chaoniā pingui glandē mutauit ariſta. Quia ergo Bacchus uinū & Ceres frumentū inuenerūt: Ob quā rem diuinitatē merue/

runt: certū est q̄ egre ferant: si arua inculta iacerēt. Vnde inquit. Laudāt hęc numina ruris &c. Aristi autē secūdū plurimos ab ariditate dicit. sūma pars culmi. mutat tñ primā syllaba. Nam areo. Aridus & ariditas primā p̄ducunt Quia uero tēpore messis spicā aridā sunt. & agricolæ per messes ānos cōputant. solet a poetis arista p̄ anno poni maxi mē si sermo rusticis det. Vt in buco. Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas &c. Nihil uetitū fecisse uolet. quē nō pudet alto per glaciē perone tegi Pulchrū uerbū & tali fene dignū. Quot etenī sunt qui male acquirūt: nō quia ampliter fruant: sed quia pauperē esse turpe ducunt. At si uestiatiōrum luxū nō usq̄ adeo amaremus: cōtentiq̄ essemus frigus propulsa se nuditatēq̄ cōtexisse. non ita ad nephas curreremus. Ordo est. Is nūl uolet fecisse uetitū. a lege uidelicet uel a cōscientiā. quē nō pudet tegi per glaciē id est tēpore hiberno perone calciamēto illo rudi & rustico. qui sumouet euros. id est depellit uentos pellibus inuersis ut uelleribus ouīū quæ inuersa portant: quia quā oues exteriorē partem habent nos interiorē facimus. Perigrina & ignota purpura quæcūq̄ est ducit nos ad scelus atq̄ nephas. Pero ex crudo corio calciamētum erat: quo & in bello utebant ut diximus in illo Virgi. crudus tegit altera pero. Et in uenationibus aduersus niues ut scribit Horatius. Vnde & hic dicit per glaciē &c.

Pellibus inuersis. Prima hominū indumēta ex pellibus erant: quæ mortalitatis significationē afferebāt. at nunc ad luxum pellibus utimur. Inuersis dixit. quia lanā & pilos interiores portamus. Valla enī sic scribit. Inuertere est quasi in contrariū uertere: Interiora uestis aut pellis aut aliarū rerū exteriora facere. prapostereq̄ uerba pronūciare ut pro lauo uola. At interuertere est rem aut cōmodatā aut depositā aut creditā callide doloq̄. ne domino restituat efficere. ut Cicero in Verrē. Candelabrū quod rex ægypti Ioui capitolino dono tulerat a Vetre q̄ illud cōmodato a rege accepit: interuertitū eē cōgrit. Marcellus iuriscōsultus iqt hæredes rē apud defūctū interuertitū &c. hæc il. Bñ ergo hic pellib' inuersis. De purpura alibi dixi. Hæc illi &c. hæc i. talia eiufmōi. ut i. ix. A ene. hūc ego te Euriale aspicio. i. talē. At nūc. At ut alio quoq̄ loco demonstrauī pulchre pōit quotiēs p̄ cōtentionē loq̄mur. Post finē autūni. q̄a iqt Cald. tūc hoīes uigilare & lucubrare incipiūt. Eniuero post finē autūni hiberna ē tēpesta frigidissima. uñ notat ip̄ortuna auaricia p̄tis q̄ ē sub rigido frigore filiū de media nocte. excitat: Accipe ceras munitis ē. uerba parentis recitat. scribebāt olī i cera. uñ Tabulæ testamētares Perlege rubras maiorē leges. i. miniatas autore Cald. Nā munitū (ut et Plī. scribit) i uolūminū scriptura usurpabat. posset at arguto ingenio uberiorē succū extrahere. Aut uitē p̄ce libello. i. ceterionatū i quo uitis gestabat. habebāt. n. uitē ad milites castigandos posce in quā uitē libello supplicē. quæ hodie a multis supplicatio uocat. Nec credas &c. oīa sūt clara. unguentū ad delectationē dat unctio ad curationē. Discriminis. i. discretiōis seu differentia a discernēdo.

Odor lucri. p̄t uideri notare etiā auariciā Vespasiani qui reprehendēti filio q̄ uestigal etiā urinæ cōmētus esset: pecuniā ex prima pensione admouit ad nares iterrogās an odore offenderet: illo negate. Atq̄ iqt lotio tibi ē. Illa tuo snia &c. Ordo ē. Illa notissima snia poetæ. i. Ennii. Digna dñs atq̄ ip̄o loue: uerfetur sp̄ in tuo ore Nemo querit. unde habeas sed oportet habere.

Vnguentū
unctio

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

Verfus est Ennianus. quo non præcipit (ut auarus) quid fieri oporteat: sed quid sit indicat. Diis atq; ipso Ioue. More Homeri & Virgilio principē deorū post ipsos minores subiungit. Sicut in primo Virgi. Troes reliquias da-
 naum atq; imittis achilli. Iuppiter enī aliquādo est nomē regis cretensium
 aliqñ est aer. aliqñ æther. aliqñ animus mūdi. aliqñ sūmus deorū. Vnde ipse
 inquit. Cælicolæ mea mēbra dei. Sciebāt enī philosophi illi prisci unum esse
 principiū rerū. a quo oīa oriūt: mouent: & cōseruant cū ipsum immobile ma-
 neat. Quia tñ planetis stellisq; fixis ac ipsis elemētis diuina illā uirtutē inesse
 uidebāt: sub uariis noībus uaria numina uariasq; potentias dei uenerabantur
 Hoc monstrāt id est quod iam dictū est. Poscentē assem nūmulū quēuis: ut
 quē galli denariū uocāt: eo q̄ decima pars argēti sit quē albū maiore nuncu-
 pant. Ante alpha & uitta. i. ante primalitterarū elemēta. Alpha enī est no-
 men primi elemēti apud græcos. & uitta secūdi. Vnde Miror codices habe-
 re ante alpha & beta. Est autē apud græcos certus litterū ordo: usq; adeo ut p-
 certo numero ponant. Nam homericis libris quos uicenos quaternos fecit.
 dāt singula elemēta. ut si in priō iliados dicere uelint. dicāt εἰς. α. ἰ. λ. ἰ. ἄ. δ. ο. σ.
 & sic de reliquis. Hinc quia. α. hoc est alpha est primū elemētū & ω. ἰ. ω. μ. ε. γ. ἄ.
 id est o magnū ultimū. scriptū est de deo q̄ sit alpha & o. i. principium & finis
 rerū. Quia uero interdū græcos characteras inseruimus. quos fortassis nō
 oēs cognoscūt. Paucis. numerū & ordinē. figuras & noīa ponemus. paucaq;
 de modo proferendi subiiciemus. De numero nihil ambigendū est uigin-
 ti quattuor sunt apud græcos litteræ. Quorum ordo figuræ & nomina sunt.

Iuppiter

De græcis
litteris

a	α	alpha	ι	ι	iota	ρ	ρ	Ro
b	β	uitta	κ	κ	cappa	σ	σ	Sigma
g	γ	gāma	λ	λ	lauda	τ	τ	Tau
e	δ	delta	μ	μ	mi	υ	υ	hy
e	ε	e	ν	ν	ni	φ	φ	pbī
z	ξ	zitta	ξ	ξ	xi	χ	χ	chi
e	ι	ita	ο	ο	omicrō	ψ	ψ	psi
th	θ	thita	π	π	pi	ολόγυ	ω.	ω. μ. ε. γ. ἄ.

Diphthongi græcæ propriae sex sunt α. i. legit æ α. u & profert af ut lasda taf
 licet scribat lauda tau ei & profert. i. eu profert quasi ef. oi profert. i. ualet aut
 apud nos œ. ou. & profert u. Itē τ præcedēte μ sonat ut δ. In oībus autē dictiōi-
 bus debet scribi accētus supra syllabā quæ ipsū habet prædominātē. Sempg
 ad uocalē in principio dictiōnis ponit nota qñ aspirabit & qñ nō. ut si sic po-
 natur ā aspirat. si sic ā exiliter pferet. & sic in reliquis uocalibus. Quādo autē
 in prima syllaba quæ incipit a uocali est accētus: tūc supra primā līam ponēt
 duo titelli quorū prior indicat utrū aspirabit. Posterior q̄ accentu dominan-
 te profert ut ὄ. ἄ. μ. ο. σ. profert cū accentu in prima syllaba sine aspiratiōe
 in genitiuo autē est accentus in secūda syllaba sic τοῦ ἄ. μ. ε. ο. u. Semp̄ autem
 ubi notā accētus offenderis accētū pones. Tameſi quod ut plurimū fit uo-
 cales aut positione aut natura longas corripueris. græci enī in p̄latione plus
 accentū q̄ quantitātē sequūt. Sicut in latinis olim sæpe accentus quantitati

contrarius erat ut aliquando a longe delonge ad usq; &c. penultima tanq̄ breui p̄ferebāt. Qui quas syllabas & quibus notis figurabit scire uolet. discet ex græcorum artibus. nos satis posuimus ut quilibet legere possit dictiones insertas huic operi. Sūt aut̄ tam apud nos q̄ apud græcos litterarum noīa neutri generis. indeclinabilia. & in fine quo ad quantitātē cōia. Itaq; uitta ultima breui ponit̄ sicut illud quod posuerūt beta. Talibus instātē monitis &c. Ordo est. Ego possum affari quemcunq; parentem instantem talibus monitis. Quamissime quis te iubet festinare. quid cogit te urgere filiū ad avaritiā. Cū satis tēpestiue id sine præceptore monitoreq; effecerit. Et est locus sumptus ex eo quo probamus stulte p̄perari: quod ne unq̄ quidē fieri debeat. ut Virgi. in decimo de bello sic Iuppiter. Adueniet iustum pugniæ (ne accersite) tēpus. Et Tibullus. Quis furor ē atrā bellis accersere mortē. Imminet & tacito clā uenit illa pede. Quis igitur te iubet festinare discipulū præsto hoc est iam in promptu meliorē magistro. abi securus. frustra inquit ea te cura angit. Quia tu uinceris a filio tuo. ut aiæ præteriit. i. superauit thelamonem patre suum. ut Achilles peleā. i. Peleū regem Thesaliæ patrē suum præteriit.

Talibus monitis/declinat̄ hoc monitū moniti unde hæc monita & his monitis ut hic. Reperit̄ etiam hic monitus quartæ declinatiōis. & hæc monitio tertiæ. Vanissime Vanus est qui inuanū operat̄ ut qui filiū docet quod ipse sine præceptore nimis calleret. Præsto accusatiuus. Est aut̄ hic & hæc & hoc præsto. nomē indeclinabile generis oīs: quod in tribus casus ntō actō & utō dūtaxat in usu ē. significat eū qui præstat & paratus est ad obsequiū præstanti. Sæpe autē uerba noīaliter declinamus & fiunt noīa. ut Cudo cudonis. Comedo comedonis. Cachinno cachinnonis. Nebulo nebulonis. Præsto aut̄ nō declinatur. Securus dicit̄ seorsum a cura: ut alio loco diximus. Abi uerbū solet his dici quos perfectos euasisse iudicamus: ut quibus non amplius committendū est. ut in adelphis Laudo te Ctesiphō: patrisas. abi. uirū te iudico &c. Vbi Donatus. Abi addidit: quasi dicat nō est quod iam demorer: perfectus est &c. Vinceris ut Aiæ. Præteriit thelamonē. Apertissima (inquit Calderinus) est ironia nā Aiæ nō contendit uitiis cū patre Thelamone: sed uirtute. Hæc ille. Potes quoq; legere citra ironiā. & particula ut nō dicit oīmodam similitudinē: sed excessus solius. nō aut̄ rei ī quafacta est excessio. & erit sensus. Tu uinceris a filio tuo tāto in avaritia: quanto Aiæ p̄ suo præstanti or fuit in uirtute. Fuit quidē Thelamon uir præstanti uirtute ut qui primus sub Hercule in captione prioris Troiæ muros cōscenderit ob quā rem Hæstionā Laomedontis regis filiā p̄ premio abstulit ex qua Teucrū genuit. Ex alia aut̄ Aiæcē sustulit uirū præpotentē in rebus bellicis. qui q̄ Achilles patruelis sui arma impetrare nō potuit q̄ Vlixī adiudicata erant. In furorē conuersus est. sub quo nocte ipsa sperās se ingredi castra Agamēnonis. Menelai. Vlixis aliorūq; p̄cerū. In ouilia illapsus Oues p̄ magnatibus occidit: clamitans se istas pœnas ex illis sumere. Quā rem postridie iā sedato furore cōperiēs: timore ignomiæ seipsum iuteremit. De his apud Horatiū in sermionibus plura inuenies. Erat & alius Aiæ Oilēi filius. qui itidē insaniuit amore puellæ quam in Palladis tēplo uitiavit. Vñ in primo Aenei. & furias aiæcis oilēi. Thelamonus aut̄ horū fortior fuit. itaq; patrē uicit. Achilles & peleus tū ex Homeri tū

Præsto

Noīa cū prima persona uerboꝝ similia
Abi q̄ dicit̄

Aiæ

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

ex Statii in Achilleide . tum ex aliorum scriptis notissimi sunt . Peleus enim rex Theſſaliae filius Aeacifrater Thelamonis . Achillem ex Thetide genuit . qui praſtantior nimirum patre fuit . Erat enim in fatis ut ex Thetide naſce-
 ret filius maior patre . quapropter Iuppiter ne regno priuaret abſtinuit a The-
 tidis concubitu deditq; ei uirum mortale Peleu . Vñ in principio Achilleidos .
 Magnanimu Aeacide formidatamq; tonanti Progeniem : & patrio uetitam
 ſuccedere caelo Diua refer . Sane ſciendu ea quae in eus relixut actm ut pluri-
 mu more graeco in ea finire penultima breui : cu ante reliquas uocales pdu-
 catur . ut orpheo peleo &c . penultima pducunt : qua Orphea . Pelea . Prome-
 thea : Tidea . Prothea . Nerea & reliqui accuſatiui corripit . Parcedu eſt te-
 neris &c . quo inquit pperas . parcedum eſt . i . oportet ut parcas teneris : mala
 neqtia natura nondu impleuere medullas . adhuc inquit no ſunt capaces cu
 praeter natura iuuenes ad auaritia inducant . At cu coeperit peſtere barba : &
 admittere mucrone logi cultri . i . periphraſticos . nouacula . quae a nouanda
 barba nomen habet . Eſt eni culter raſorius oblongus . Quando inqt barba in-
 cipiet ueſtire genas . falſus erit teſtis : uendet exigua ſuma . i . nili precio periuri-
 ria . i . p modico lucello peierabit . aut falſum iuramentu faciet . tanq aram & pe-
 dem Cereris . ad cui tñ ara habebat ſanctiſſimu iuſiurandu quippe ubi caſſis
 tantu & puris hoibus locus erat . Bñ aut p contentione res cotrarias adducit .
 Veteres eni illi marſi & hernici ueſtiniq; docuerut nephas eſſe negligere qd
 Ceres & bacchus ruſtica numina laudarent . At nñ inquit ſa culi parentes fa-
 ciunt ut filii comittant quod eis maxime diſplicet . utpote periuria & atrocit-
 nia &c . Elata &c . Ord eſt . Crede elata nedu efferenda . hoc eſt reputa au-
 da . ter ea iam elata ad ſepulchru : nuru . i . uxorẽ filii tui cuius tu ſocer . ſi ſubit
 ſubintrat limina ueſtra . i . tua & filii cu mortifera dote . i . cu dote quae e cauſa
 mortis . Elata nuru . Efferri pprie dicit cadauer quod ad buſtu ſeu ſepulchru
 ducit . Pulcherrime aut dicit elata no offerendam . quia ut docet Valleñ . ad
 aſſeueranda rem multo plus poderis praeteritu habet q futuru . Quia tunc no
 futura ſed iam ee uidet . Lilius . Si tales animas i prelio habebitis quales hic
 oſtenditis uicini . Quilianus . Si tales milites oes habemus mari uicini ? &c .
 Nurus & ſocer uel ſocus relatiue dicuntur . Nu nurus eſt coniux filii . gener e
 maritus filiae . Socer eſt pater coniugis . & Socrus mater coningis utriuſq; . ta
 uiri q mulieris . Solent aut mariti auari coniuges necare ut dote detineant . Vñ
 Peif . Nereo iam tertia ducit uxor . Et Horati . Cu laqueo uxorẽ interimis
 matre q ueneno Incolumi capite es . Quibus illa premet . Admiratiue uel in-
 dignanter poſitum . quaſi dicat o quibus digitis illa quae magna dote attulit
 premetur : ubi Calderinus . Veneficiu p aconitu intelligit . Na Aconitu ue-
 nenu eſt (ut ante inquit diximus ex Plynii ſentetia) qd ſi genitalia ſceminii
 ni ſexus attigerit . ſtatim necat . Inde Mare Cecilius obiecit Calſurnio beſtiae
 q; uxores dormietes necaſſet . & oes mortuas ee eius digito / quo ſcilicet ge-
 nitalia earu cu aconito tetigerat . Hac ille . Na quae &c . oſtedit quo pater uin-
 ceſ a filio . Na quae inquit tu putes acqrenda & terra & mari . i . immenſis labo-
 ribus . breuior uia coferet illi tanq doctiori . Eñ p quia nullus labor e magni
 ſcleris . Filius eni pmedo digitis uenenatis muliebria coniugis dote occupa-
 bit gradiorẽ q; pecunia ex illa coſequit ſine labore q; tu mille laborib; & tet/

Achilles

Accuſatiuus
inea

Nouacula

Efferri
Praeteritu p
futuro

Nurus

Aconitum

ra & mari sudādo cōparaueris. Hæc ego nunq̄ mandauī dices Sera & inuti/
lis purgatio. Nā quāuis nunq̄ suafisti: tñ origo & causā malæ mētis est penes
te. hoc est tibi tñ ai aduertēdū est. Nā quisquis. i. quicūq; præcepit amorē ma
gni cēsus. i. magnarū diuitiarū & grādīs pecuniæ. Talis sup. & i. etiam p̄ducit
pueros auaros leuo. i. malo & iniquo monitu. Et is supple qui dat libertatem
cōduplicare. patrimonia p̄ fraudes. & i. etiam effudit Curriculo. i. currēti uel
curru totas habenas. i. merā ptātem p̄perandi ad omne nephās facit. quem
currētem. si tu reuoces nescit subsistere. i. finire & retrahere cursū & cōtinere
se. & rapit te cōtēpto & relictis metis. hoc dicit. Vsq̄ adeo oēs sumus ad ui/
tia promi ut si uel modica det̄ permissio uel admonitio iuueni ad auaritiā. Iā
grādiōr in immensum efferetur. Tumq; sero incipiet te institutionis tuæ pe/
nitere. Nā si tentaueris ipsū reuocare nō poteris. Quēadmodū nec auriga
si plenas habenas equis currētibus dederit. poterit efficere quo minus ipsas
metas pertrāseant. Et sicut leo interdū in domitorē rapit. ita in te quoq; eius
rei artificē festinabit: & aliq̄ uia ne diutius diuitias possideas quas ipse tanto/
pere te instigatore desiderat e medio tollet. Vt ergo metaphora ab equis
in circo currētibus. Qui ut simul emitterētur cū curribus tñ arcebant in car/
ceribus. denide emissi uictoriā retulerūt qui septies p̄xime metas ralerāt cir/
cuitū p̄ficiētes. Magna enī laus erat p̄xime metas cōtingere nec rotas lede/
re. Is etenim summos excursus fecerat. qui proximus accessit. Vñ Horat⁹. Sūt
quos curriculo puluere olympicū collegisse iuuat Metasq; feruidis euitata ro/
tis. Erat aut̄ disciplina aurigarū ut a carceribus discedētes ad metā celerius p̄/
uenirent. quæ rotunda erat. Et eā lustrarēt septies: quē ambitū qui primū ab/
soluerent declarabātur uictores. Aurigæ ergo interdū ut primi p̄trāseāt da/
bant equis liberas habenas/ qui etiā ad metas imprudēter accedētes ab ipso
auriga retineri nō p̄nt. Eadē metaphora uti Virgilius uolēs ostendere uitia
sui sæculi non esse in Augusto: sed in hōi bus quos ut equos indomitos peri/
tus aurigandi retinere nō potuit. Vñ ait in fine primi georgi. Vicinæ ruptis
inter se legibus urbes Arma ferunt: sauiit toto mars impius orbe Vt cū carce/
ribus sese effudere quadrigæ: Ad dūt se in spatia & frustra retinacula tendens
Fertur equis auriga: neq; audit currus habenas. Ex quo loco hic sumptus ui/
detur. Nam sicut ille currus posuit pro equis currentibus ita hic curriculum.

Sane Curriculum uarias rationes habet. Nam ut docet Valla. & pro cursū
& pro loco in quo certamen currendi exercetur. Nonnunq̄ etiam pro curru
accipitur. Vt Curtius lib. viii. Aliorum turbati equi non in uoragines modo
lacunasq; sed etiā in amnem precipitauere currícula. At sicut Virgilius cur/
rum pro equo posuit ita hic curriculū pro currente. quod ideo licite fiet/ q̄
li equus currū trahens subsistere nequit certū est q̄ currus dum trahitur nō
subsistet. Notandum autem est q̄ cum curriculum in neutro genere profe/
ratur ab omnibus. poeta tamen relatiuum masculini generis subiecit dicens
Curriculo quem si reuoces subfi. &c. Sed potest excusari: q̄ diminuti uorum
regulariter genus idem erit quod primiti uorum: itaq; a curru potest deduci
Curriculus. Quod quia satis nouum est Malim dicas. quotiens accidens seu
proprietas rei pro ipsa re ponitur. relatiuū cum nomine eius pro quo ponit̄
debere referri. ut ubi est ille scelus q̄ me p̄didit. Itē illū seniū &c. Sic ergo effu

Curriculū

OCTAVVSMORALIVM SILVARVM

dit habenas curriculo. i. equo currenti quē equū nō quē curriculū. Nemo fatis credit tantū permittere. quātū pmittas. si sic legis textū ipsum obscurū est. Nemo credit fatis tm̄ delinquere. i. nemo credit q̄ tantum delinqueret. quantū permittas. hoc est ex eo q̄ tu pmittis primū teneros animos siticula illa auri cōfici. nemo credit se tātū delinquere. Vel leges q̄ tu. Et facillimus est ordo. Nemo credit fatis delinquere tātū. i. intātū. uerū adeo. i. usq̄ adeo ipsi iuuenes indulgēt sibi latius q̄ tu permittas. Nā cū dicis iuueni stultū subaudi esse eum qui donet amico aliquid qui. i. quo leuet & attollat paupertatē p̄pini/ qui. Vel sic cum dicis iuueni stultū esse eū qui donet. i. bñfaciat amico. & eū qui leuet & attollat paupertatē p̄pini. parū fortassis credis te delinquere. Verū tu doces & spoliare & circūscribere. & acquirere omnimimine diuitias quarū diuitiarū tātus supple amor est in te: quātus amor patriæ erat in pecto re deciorū. Ergo ignē. Cōstructio est clara: sentētiaq̄ luculenta. pulcherrima aut trāslatio. Nam ut docet Seneca. Nō refert quātula fuerit ipsa scintilla. cū minimus flāmæ globulus tantū ignē cōficiat: quāta ipsa lignorū strues combustibilisq̄ cōgeries. Vt enī philosophus dicit. Ignis cresceret in infinitū donec fuerit combustibile. quē admodū ergo qui modicā ignis scintillā in ingētem segetem imittit ingentis ignis causa est. ita qui auariciæ modica fomenta subministrat quādoquidē mortales animi talis flāmæ capacissimi sūt: maxime ubi aridula senectus aduenerit totius nimirū ardoris causa est. Quia cōsilians est efficiens cōsiliati. Videbis ergo ignē cuius scintillas tu ipse dedisti flagrantē & rapiētē late cuncta. Nec parcerē tibi misero. Et iuste quidē decides in foueā quā fecisti. Nam ut est apud Gelliiū. Malū cōsiliū cōsultori pessimū est: quī uersus in tota urbe cātatus est: ubi in etruscos aruspices male cōsules animaduersum iudicatūq̄ erat. q̄ inq̄ translatus. uidet de græco illo hæsiodi. ἡ δὲ κακὴ βουλή: τῷ βουλῶν τῶν κακῶν. idest Cōsultū male cōsultori pessima res est. Indulgēt sibi. Terentius antique dixit cū accusati/ uo nimis me indulgeo. Est autē indulgere nimiiū alicui inharere. Vnde indulgentia parentū est illa mollis educatio. Ille ergo sibi indulget qui nimia licētiam in re quā amat sibi cōcedit. Somno indulget qui nimis dormit. Ventri qui nimis ingurgitat &c. Indulgēt ergo sibi latius. idest plus auariciæ studēt ac credideras. Qui paupertatē leuet. Qui potest septimi casus. ut sit qui. idest quare leuet. idest leuiorem faciat paupertatē. Sicut in sermonibus Horatii. Hic ne prodigus esse dicatur metuens inopi dare nolit amico. Frigus quo di ramq̄ famem propellere possit. Melius autē est ut sit nominatiui casus. Et duas res dicat: stultum esse qui donet amico & Stultum esse qui leuet paupertatem propinqui. Præposuit autem prudenter amicū propinquo. Quia sanctiores multo sunt amicorum q̄ propinquorum consanguineorū seu necessariorum diuitiæ. Illos enim uirtus nobis conciliat. hos natura & sanguis necessitudoq̄. Propriis etiam uerbis dixit: donet amico. In uerbo enim donō ut notat Valla sæpe est munificentia & largi animi significatio. Propinquis autem tamen si nulla gratia nos demeruerunt/ subueniendum est in extrema necessitudine. ut dicit. Qui paupertatem leuet & cætera. Amicis uero citra egestatem impartiendum est. Circūscribere est scripto decipere. In pectore deciorum. Decii duo fuerūt: quorū unus bello latino: alter gallico

Indulgeo

se pro republica deuouerunt. Vnde Valerius libro quinto capitulo de pietate erga patriam. Publius Decius qui consulatum in familiam suam primus intulit: cū latino bello Romanā aciem inclinātā pene iam & prostratam uideret: caput suū pro salute reipublicæ deuouit. ac protinus concitato equo ī medium hostium agmen patriæ salutem: sibi mortem petens irrupit: factaq; ingenti strage: plurimis telis obrutus supercorruit. Ex cuius uulneribus & sanguine insperata uictoria emerfit. Idem de filio Publii decii: Vnicū talis imperatoris specimē esset nisi animo suo respōdentem filium genuisset. is nāq; in quarto consolatu patris exemplum secutus deuotione simili æque strenua pugna cōsentaneo exitu Labētes perditatq; uires urbis nostræ correxīt. Itaq; dignosci arduū est utrum Romana ciuitas Decios utilius habuerit duces/ an amiserit. Quoniam uita eorum ne uinceretur obstitit: mors fecit ut uinceret. Hæc ille. quæ ideo lubentius recitauit ut diligentiam poetæ conspiciamus: qui affectate amorem deciorē in patriam præter cæterorum uoluit adducere. Non tñ q̄ illi se pro patria deuouerūt. q̄ q̄ Publius ille Decius filiū similit̄ sui produxerit. Quasi dicat. quēadmodum Decius ille Publius patriæ (quē usq; ad deuotionem sui dilexerat) filio amorē infudit. ita tu diuitiarū quas sum mopere concupiscis filiis tuis sitim ingeris. Parceret impersonaliter sumitur. Cæuea tollit: naturam leonis depingit. qui predam depræhensam tollit. i. eleuat atq; concutit illico. Alūnus passiuē hic accipit̄. Nam leo est alūnus quia alitur. Nonius aut̄ Marcellus inquit Alūnus eum significat & q̄ ab aliquo alitur & qui aliquē aluit. Cui Valla in prima significatione suffragat̄. In secūda refragat̄. Docetq; non aliter accipi q̄ pro eo qui alitus est. Quēadmodū ergo leo interdū in domitorē seuit ita filius in patrem. Statius in achilleide uritur huiusmodi exēplo. dicēs Achillem in habitu muliebri latentem in aula Lycomedis ira infremuisse uis armis sanguine conspersis ab Vlixē uasre ppositis. Quēadmodum leo quē domuisse putauimus primum in nos irruit si mucronis ardore prouocatus sæuierit. Videtur autem inquit Domitius. Ex temporum suorum historia hoc dicere poeta. Nam leo mansuetus temporibus Domitiani. in theatro magistrum a quo fuerat educatus lacerauit. Marialis. Leferat ingrato leo perfidus ore magistrum. Cæuea ergo secundum hanc historiam acciperetur quo modo apud Virgilium pro spacio eo interiore ubi spectacula exhibentur inter confessum & coronam populi. Est autem proprie cauis ille locus quo feræ & uolucres arcentur. Magna fremitu nobilitatem indicat leonis qui non adoritur insidiis. Nota mathematicis genesis tua. hoc est quāuis astrorum ratione quam mathematici nouerunt uita tua prolixior pendeat tamen filius astrorum cursum interpellabit. nam te interficiet ante destinatum diē tibi a fati. Fatorum enim dies præteriri non potest. Quod & nostri dicunt: Constituisi enim terminos eius qui præteriri non poterunt. Potest tamen ante ueniri. ut supra notauimus de triplici uia mortis. Nam alii natura. Alii fato. Alii fortuna urgente moriuntur. Dicit ergo non attinges extremum fati tui. quia filius interrumpet fatorum stamina. Alludit autem ad parcas de quibus supra satis diximus Genesis dicitur quam nunc natiuitatem dicunt. Ex genisi enim colligunt iud. cia de uita

Alumnus

futura. Obstat: id est molestus es filio tuo / tāq̄ obstes quo minus agat quicquid uelit. Senectus ceruina. quæ ei ita molesta ē ac si uixisses diu ut Cereus de quo Plynus. Vita ceruis in confesso longa post centum annos aliquibus captis cum torquibus aureis (quos Alexander magnus addiderat) ad operis cute in magna obesitate. Dicit ergo. Tu iam pridem filio tuo inuisus es: nimumq; diu diuitias possides. quocirca si amplius uiuere desideras opus erit tibi antidoto quo Mitridates se contra uenena muniuerat. intratum ut dum uellet se ueneno necare non posset. Plurima in hanc sententiam subduntur. sed uereor ne ut patri filius. ita nos lectori molesti sumus. Apicem tamen apponemus quo inanem diligentiam in parandis opibus poeta damnat.

Curatoris eget &c. Insanus inquit est & eget curatoris qui implet nauem usq; ad summū latus mercibus suis: & distinguitur ab aquis supple dumtaxat uida tabula. Non enim opera precium facit Cum: id est quando quidem argētum concisum in titulos & minuras facies. i. pecunia sit causa tanti mali & huius discriminis. Concisum igitur argentum in titulos periphraſis est pecuniæ. Nam pecunia inquit Calderinus uariis imaginibus & titulis. ut bigis. quadrigis. nauis. Iano. pecude. uictoria unde nummi uictoriati. quod Plynus (inqt) scribit ne paginam illius recitē sic ille. Occurrunt nubes. mira temeritas hominis qui ante uisa tempestate funem solui iubet. Ordo est. Nubes & fulgura occurrunt & tamen subaudi dominus frumenti & coemptor pipeſis clamat: soluite funem. hic color cæli & hæc fascia nigra. i. hæc nubecula nil minatur. tonat æstiuum. i. more æstatis. in qua naturalia & frequentia minusq; nociua sunt tonitrua. Et in cælix dominus frumenti cadet forte hac ipsa nocte. & obrutus premetur fluctu. & tenebit morsu. i. mordicus & leua manu zonam cui loculi ararij inhaerent. Occurrūt nubes uel humano constitui. uel occurrūt inter se: formidolosissima enim tempeſtas ex aduersis partibus concurrentibus nubibus oritur. Quāuis nubes occurrunt ex diuersa parte tamē funem. i. retinacula quibus naues alligantur ad portum solui iubet. Fascia nigra. rhetorice extenuat. ut rem minus timendam persuadere uideatur. Nō enim inquit hæc nubes timenda quæ non nisi fascia quædam est. Nam ut in Virgilio uidere licet horrenda tempeſtas. cælum & sydera e conspectu eripit. Unde inquit in primo Eripiunt subito nubes cælumq; diemq; Teucrorū ex oculis: ponto nox incubat atra. Et in quinto. Olli cæruleus supra caput astitit imber Noctem hyememq; ferens & inhorruit unda tenebris. Aestiuum tonat Nomen pro aduerbio. quo maxime cum uerbis ad sensum pertinentibus utimur. Ut apud Virgilium. Nec uox hominem sonat. & Toruūq; repēte clamat. Sic dicimus hæc res sapit uetustatem. redolet antiquitatem &c. Hac ipsa nocte. Verba poetæ sunt qui e conuerso periculum accumulatur. ut quod præsentem mortem misero intentet. Similis locus in euangelio in quo ostēditur improuidentia eorum qui delitijs & rebus terrenis oblectantur securi: quoniam forte ea ipsa nocte uenient qui tollent animam eorum. Cadet. respicit ad genus mortis tametsi omnes qui moriuntur cadere seu occidere dicantur. Qui tamen in nauis sunt præcipue cadunt dum ea frangitur. Dicit aut affectate & diserte. Fractis trabibus. quia prius ubi instans periculum uita

Noīa pro ad
uerbijs

ni iussit dixit mortem distare dumtaxat tribus digitis & hic uida tabula. Nunc
 post periculum ostendit nihil prodesse si ex trabibus ratem confeceris. Tan-
 ta enim ea quam contempsisti tempestas est, ut uel trabes confringat scopu-
 lisq; illidat. Fluctuq; premetur obrutus. Primum enim nauis atq; is qui in ma-
 ri est obruitur aquis deinde premitur accrescentibus undis. Virgilius. illam
 ter fluctus ibidem Torquet agens circum & rapidus uorat æquore uortex.
 Et paulo post. Fluctibus oppressos troas &c. Et zonam. Zona cingulum di-
 citur. græcumq; est. Nam & εὐζώνιον benecinctus & expeditus dicitur. In zo-
 nis autem pecuniam habebant. Vnde illud in oratione. T. Gracchi. Ro-
 mam profectus sum zonas quas plenas argenti extuli eas ex prouincia inanes
 rettuli. Alii uini amphoras quas plenas tulerunt eas argento plenas reporta-
 uerunt. Mirum autem ostenditur auariciæ studium cuius / ne in tanta qui-
 dem tempestate immemor esse potest. Vnde a christo nostro uere (qui enī
 a ueritate ipsa aliter dice retur) dicitur: Vbi thesaurus tuus ibi cor tuum. Nā
 & uitam periculo committunt ut pecuniam saluent. Aliud erat Iulii Cæsa-
 ris studium de quo sic Suetonius in uita eius. Alexandria circa oppugnatio-
 nem pontis eruptione hostium subita compulsus in scapham pluribus eodē
 præcipitantibus cum defilisset in mare / nando per ducentos passus euasit ad
 proximam nauem: elata leua: ne libelli quos tenebat madefierent. Paluda-
 mentum mordicus trahens ne spolio potiretur hostis. Hæc ille. Quibus no-
 bilis & avari animi facile studium dignoscitur. Sed cuius uotis. Ordo est.
 Sed cuius uotis: aurum quod tagus & pactolus uoluit in rutila harena non
 suffecerit modo: id est paulo ante dum nauem intrabat. ei sufficiēt panni ue-
 lantes frigida inguina .i. necesse erit sit contentus pannis uel antibus ingui-
 na. qui reuera non satis sunt. Exiguus etiam: id est modicus cibus sufficiet dū
 ipse naufragus rate mersa: id est obruta aquis rogat affem. .i. mendicat. & tu-
 etur se. .i. imaginem sui: & etiā suā. tempestate picta. .i. depicta in tabella. Ta-
 gus dicitur habere harenas aureas. Vnde poeta alibi. Tanti tibi nō sit opaci
 Ois harena tagi quodq; in mare uoluitur aurū: Vt somno careas. Similiter
 Pactolus fluuius iuxta tardis aureas harenas effundit. quā rem fabulose p̄scri-
 bit Ouidius .xi. methamorpho. docens Midam regem ob beneficiū libero
 patri collatum ab eo conditionem accepisse ut quicquid tangeret in aurum
 uerteretur: qua re impetrata / cum & cibus in aurum uerteretur ille fame & in-
 edia miser periisset nisi miseratione dei ad partolum fluuium se supponēs pri-
 stinam conditionem reciperet: uersis fluuii arenis in aurum. Nam ut inquit.
 Rex iussæ succedit aquæ uis aurea tinxit Flumen & humano de corpore ces-
 sit in anem. Nūc quoq; iam ueteris p̄cepto femine uenæ Arua rigēt au-
 ro madidis pallentia glebis. Solent enī qui naues frāgerent: naufragii faciē
 in tadella depictam in humeris portare uel ne singulis omnia narrare coge-
 rentur dum mendici affem petunt. uel quo mœsta pictura mortalis animos
 ad miserādū cōmoueant. Solēt enī res tristes & miserabiles i ea re depingui:
 quocirca Hora. i. de poetica ineptire dicit q̄ cupssos & alias deliciarū arbores
 appingat Vñ ait. fortasse cupssū Sis simulare quid hoc si fractis enatat expes
 Naui bus ære dato qui pingit. Et Persius insanos dicit eos qui tristem tabel-

Zona

Gracchus

Cæsar

Tagus

Pactolus

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

Iam ex humero portant: & ut affem exorēt cantār. Cū ut inquit Flacc' tristia
 mceſtū Vultū uerba dicēt iratū plena minarū. Nā ut inqt paulo añ. Vt ridē/
 tibus arrident ita flentibus affunt Humani uultus: si uis me flere dolēdum ē
 Primū ipſi tibi &c. Est ergo hic imitatio Perſii qui ait. Men moueat quippe
 & cantet ſi naufragus affem Protulerim: cantas cū fracta te trabe pictū Ex hu/
 mero portas &c. Tantis parta malis. Sūmū diuitiarū nītitur excitare contē
 ptū. Dū etenī parant: ad omne nephas nos ducunt quando uel parricidium
 perpetrare cogūt: cū ſummis periculis accumulantur. quando tam anceps ē
 mare monſtrū. ut enī inquit Propertius uentor: est quodcūq; paras. haud ul/
 la carina Conſenuit: fallit portus & ipſe fidē. At ſi qñq; parata congeſtaq; ſue/
 rint cū ſumma difficultate ſeruant. Quia ut dicit Seneca Maximo cū pericu/
 lo cuſtodit: quod multis placet. Sed qd pluribus placet q̄ honeſta mulieris
 facies & blandus auri fulgor. Vnde poeta. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
 Cenſus dicitur a cenſendo. quia cēſores cēſebant quantum cuiq; cenſum ha/
 bere liceret. Accipit autē pro magnitudine diuitiarū. Ouidi'. dat cēſus hono/
 res Cēſus amicitias pauper ubiq; iacet. Sēſit Alexāder &c. Probat beatitudi/
 nē eē nō in rerum ſed in animi poſſeſſione. de qua re iterum illud Senecæ de
 paupertate repetā. Honeſta inquit Epicurus res eſt paupertas læta. Illa uero
 non iā pauptas eſt ſi eſt læta. Qui cū paupertate bñ conuenit diues eſt. Non q
 parum habet: ſed qui plura cupit paup eſt. Quid enim refert quātum illi ſar/
 ca: quātum in horreis lateat: quantum paſcat aut ſœneretur: ſi alieno ininet
 ſi nō acquiſita: ſed acquirēda cōcupiſcit. Quis ſit modus diuitiarum queris:
 Primo habere quod neceſſe eſt. Secundo quod ſatis eſt. Nulli pōt ſecura ui/
 ra cōtingere qui de re producēda nimium cogitat. Nullum bonū adiuuat ha/
 bētem niſi ad cuius amiſſionē parat' ſit animus. Magnæ diuitiæ ſunt lege na/
 turæ cōpoſita paupertas. Lex autē naturæ ſcis quos terminos nobis ſtatuit:
 non eſurire: nō ſitire: nō algere: Non eſt neceſſe maria tēpeſtate: nec caſtra
 ſequi: facile eſt quod natura deſiderat & appoſitum. ad ſuperuacua ſudatur.
 Miſer eſt qui ſe beatiffimū non iudicat: licet toti mūdo imperet. Si ad natu/
 ram uiues nunq̄ eris pauper. Si ad opinionē nunq̄ diues. Exiguū natura deſi/
 derat. Imēſū opinio. deſideria naturalia finita ſunt: ex falſa opiniōe naſcētia
 ubi deſinant nō erit. Nullus enī terminus falſo eſt. ueritati aliquid extremū
 eſt. Rebus in aduerſis facile eſt cōtēnere uitam fortius ille facit qui miſer eē
 poteſt Non in rebus uitiū ſed in aīo ipſo eſt Sic nihil refert æger animus ī di/
 uitiis an in pauptate ſit Ne imparato ſnos fortuna deprehendat fiat pauper/
 tas familiaris Securius diuites erimus ſi ſciemus q̄ non ſit graue pauperes eē.
 Incipe cū paupertate habere cōmertium Nemo alius deo dignus eſt niſi qui
 opes contēpſit Virgi. Aude hospes contēnere opes. & te quoq; dignū finge
 deo. Magnus ille eſt qui in diuitiis pauper eſt. Nemo diues naſcitur. hæc &
 ſexcenta alia apud Senecam offendes quibus que ſequentur in poeta no/
 ſtro apertiora erunt. quocirca non ab re abducta. Senſit Alexander. Alex/
 ander cum Corinthum ueniſſet ut ſcribit Plutarchus: illicq; eſſet Diogenes
 cynicus philoſophus & ab eo non ſalutaretur. Ipſe ad illum acceſſit. Interro/
 gauitq; an aliqua re indigeret. nulla inquit niſi ut ne ſolem mihi occupes

Diuitiarū cō
 temptus

Paupertas

Diogenes
 Cynicus

quo apricor Mirātibz aliis respōdit Alexāder. Diogenes esse uellem: si nō
 essem Alexander. Sunt qui ita dicant respōdisse. Quid mihi dones? qui au/
 fers quod cōferre nō posses? loquebat enī de sole. Nam cū in dolio reside/
 ret semper solē uersus ostium domus quoquo ferebat habere potuit. Solis
 aut irradiationē facillime quisq; aufert. nemo donat. Hāc autē Diogenis ab/
 stinentiā sic Valerius describit. Alexāder uero cognomē inuisti affectus Cō/
 tinentiā Diogenis cynici uincere uō potuit. Ad quē cū in sole sedentē acces/
 sisset. hortareturq; ut si qua sibi prāstari uellet indicaret quē admodū erat in
 crepidine collocatus: sordidā appellatiōis: sed robustā uir prāstantiā: mox
 inquit: de cāteris interim uelim a sole mihi nō obstes: quibus uerbis illa ni/
 mirū in hāsīt sentētia Alexāder. Diogenē gradu suo diuitiis pellere tentat: ce/
 lerius dariū armis. Idem Diogenes Syracusis cū olera ei lauanti Arristip/
 pus dixisset: Si Dionysio adulari uelles: ista non esses. Immo inquit si tu ista
 esse uelles Dionysio non adulareris. Sensit ergo Alexander cū uidit in illa
 testa. quasi dicat in notissima testa. Testam autē uas uinariū appellat: sicut &
 Horatius sēpe. Nam uasa illa lignea circulis cincta Plinius non sane antiqua
 docet. erant enī olim fictilia. Magnū habitatorē. id est Diogenē illum ex
 professione Cynicū: q; quasi caninā uitā degeret. qui reuera magnus erat ha/
 bitator ppter iugritate animi. in paruo domicilio: Vnde antihētū uenū/
 ftum confert poeta. Quāto hic scilicet Diogenes scelicior esset: q; is qui po/
 siceret sibi torū orbem ut ipse Alexāder qui misera cupiditate torquebatur.
 Vnde poeta alibi. Vnus peleo iuueni nō sufficit orbis. Et Valerius. nā Ale/
 xandri pectus insatiabile laudis. Qui Anaxarcho comiti suo ex auctoritate
 Democriti prāceptoris innumerabiles mūdōs esse referēt. Heu me inq; mi/
 ferū. q; nec uno quidē adhuc sum potitus. Angusta homini (inq; Valerius)
 gloriā possessio fuit: quā deorū oīum domicilio sufficit. Hāc ille. Si igi/
 paupe atq; infelix est. Nō tā qui parum habet: q; qui multa cupit. Erat pfe/
 cto alexāder pauperrim? Cōtra cynicus ille qui nihil cōcupiuit p̄diues. Ideo
 aut inquit poeta: infelix erat alexāder. Quod esset passurus gestis aequanda
 pericula rebus. Nullū numē abest &c: sic in codicibus. offendo alibi tñ ha/
 bes legimus. Dicit ergo per antipophorā qua obicere posses. Neminē se di/
 uitē: & p̄pterea nec beatū posse facere qm̄ diuitiā fortunā sūt bona. Contra
 quā dicit beatitudinē fortunā legibus nō subiacere. Quia si sit prudētia nul/
 lū numen abest. i. oēm beatitudinis gradū cōscēderis. Sapiens enī oīa possi/
 det ut Stoici prācipiūt. uel nullū numen habes ut sit o fortuna nō habes nu/
 men. i. potētā. si sit prudētia. sed nos facimus te deā. ut diximus in libello de
 notis. Mensura tñ quā &c. hanc sententiam iam uerbis Senecā posuimus.
 Quātū Epicure. Epicurus & Socrates rebus necessariis uixerūt contēti ut ē
 apud laertiū. Vt uero apud Senecā est. Epicurus erat egregius paupertatis fru/
 galitatisq; amator paruulis hortulis: quibus cū animi trāquillitate utebat cō/
 tentus Quocirca male merēt de tali uiro: qui uoluptatis illius quā in adē/
 do & bibendo esset eum auctore ponunt. Voluptatē enī quā ipse sumū bo/
 num putauit sic diffiniuit σαρκὸς εὐχαθεσ κατὰ χυμ. id est corporis cōstā/
 tem habitū. Credebat ergo summum bonum aegritudine nulla confici. nul/
 laq; egestate comprimi. At quia difficilis acquisitu ex rerum abūdātia. Pro/

Alexander

Epicurus
Voluptas

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

ximā ad beatitudinē uiam putauit paupertatē amare: suisq; contentum esse. Nam ea demū summa uoluptas est: animū sine carnifice possidere. Seneca enim post laudabile illud Epicuri uerbū. Si uis pytoleā diuitem facere, non pecuniā adiciendā: sed cupiditatibus detrahendū est. Probo inquit & libētius Epicuri egregia dicta cōmemoro ut isti qui ad illa cōfugiēt: spe mala inducti, qui uelamentū ipsos suorū uitiorum habituros se existimant probent quocūq; ierint honeste esse uiuendū. Cum audierint ista audiēt istic hortulos & incriptū hortulis, hospes hic bene manebis, hic summū bonum uoluptas est. Paratus erit istius domicili custos, hospitalis: humanus: & te polēta excipiet, & aquā quoq; large administrabit Et dicet: Ecquid bene acceptus es? Non irritant inquit isti hortuli famē sed extinguūt: nec maiorem ipsis portionibus sitim faciunt: sed naturali & gratuito remedio sedant. In hac uoluptate consenui. De his tecum desideris loquor: quæ consolationē nō recipiunt: quibus dādum est aliquid ut deficiant. Nam de illis extraordinariis: quæ licet differre: licet castigare & opprimere, hoc unū cōmune faciam. Ista uoluptas naturalis est: nō necessaria huic nihil debes. Si quid impēdis uoluptarium est, uenter præcepta nō audit, poscit, appellat, non est molestus creditor: puo dimittit: si mō das illi qd̄ debes nō qd̄ potes, hæc de illo Seneca. Ex quibus satis noti sūt Horti de quibus poeta loq̄t. Quāuis autē cōtinēs & sobrius modicisq; cōtētus fuerit epicurus: tñ q̄a i uoluptate sumū bonū iudicauit plurimi nō uitā sed uerba sibi adæquātes uētri āpliter idulserūt. Plurimiq; epicureæ p̄fessōi i turpi illa corpis uoluptate cōsenuerūt. un̄ Philoxen⁹ gruis collū aduis immortalib⁹ sibi dari exoptabat: quo lōgior eēt igurgitādi uoluptas. Socrates quoq; multos hoīes p̄pterea uelle uiuere dicebat ut ederēt & biberēt: se bibere atq; eē ut uiueret. Horati⁹ atq; epicurū seq̄bāt mollē corpis curatio: nē ipsū admisisse testat. iis uerbis: me pingue & nitidū bñ curata cute uises, cū ridere uoles epicuri de grege porcū, hæc iōlatius executus sū qm̄ quē alii uoluptatis atq; gulæ autōre ponūt: poeta cōtinentiæ atq; abstinentiæ testē citat. Quæ diuersitas ni failor ex uoluptatis uaria acceptiōe p̄uēit, de Socratis frugalitate nēo dubitat: qñqdē oēs cōtinentes & frugales socratici ab illo dici possent. Ex his ergo satis plixē oñsū ē p̄is maxie itereffe ut filios ad uirtutē cohortēt: nihilq; turpe i p̄tia filiorū audeāt. Et q̄a mortale genus crescentibus annis maxie ad auariciā festinat: cauēdū est ne eiusmōi flāmæ formēta dederis. Nā detestāda admodū ē auari uita. Quia (ut inq̄t Sene.) In nullo auarus bonus ē, in se autē pessimus. Nā iopiæ p̄a desūt auariciæ oīa. Verū ad reliq̄.

Aturæ im

n perio &c.

Recepim⁹

apicē de cōi hominū officio nos addituros: quem ex Iuue. nūc assūpsimus: & ueluti ex fructifera arbore ramale uber /

Iuuenalis in fine. xv. Satyræ.

n Aturæ impio gemimus cū funus adultæ

Virginis occurrit uel terra claudit⁹ ifans

Et minor igne rogi: quis enī bonus & face dignus

Archana qualem cereris uult esse sacerdos

Vlla aliena sibi credat mala separat hec nos
 Agrege mortorum atq; ideo uenerabile soli
 Sortiti ingenium. diuinorumq; capaces
 Atq; exercendis capiendisq; artibus apti
 Sensum a cælesti demissum tra ximus arce
 Cuius egent prona & terram spectantia: mundi
 Principio indulsit cōmunis conditor illis
 Tantū aīas nobis animum quoq; mutuus ut nos
 Affectus petere auxilium & præstare iuberet
 Dispersos trahere in populum & migrare uetusto
 De nemore & proauis habitatas linguere siluas
 Aedificare domos: laribus coniungere nostris
 Tectum aliud: tutos uicino limine somnos
 Vt collata daret fiducia: protegere armis
 Lapsam aut ingenti nutantem uulnere ciuem
 Cōmuni dare signa tuba defendier iisdem
 Turribus: atq; una portarum clauē teneri
 Sed iam serpentum maior concordia parcit
 Cognatis maculis similis fera: quando leoni
 Fortior eripuit uitam leo: quo nemore unq̄
 Expirauit aper maioris dentibus apri:
 Indica tygris agit rapida cum tygride pacem
 Perpetuam sæuis inter se conuenit uris
 Ast homini ferrum letale incude nephanda
 Produxisse parum est: cum rastra & sarcula tantū
 Assueti coquere: & marris ac uomere lasi
 Nescierint primi gladios excudere fabri.
 Aspiciamus populos quorum non sufficit iræ
 Occidisse aliquem: sed pectora brachia uultum
 Crediderint genus esse cibi. quid diceret ergo
 Vel quonam fugeret si nunc hæc monstra uideret
 Pythagoras. cunctis animalibus abstinuit qui
 Tanq̄ homine: & uētri indulsit nō omne legumē.

rimū p̄ inſirione
 dēpſimus. Nihil
 etenī digni? ho/
 mine q̄ humanū
 eē. Hūanus autē
 q̄ſq; ſe hoīem ſe
 erga hoīem p̄ſi/
 tetur. Iſ uero ho
 minē ſe p̄ſitet q̄
 mañſuetus: cle/
 mēs: miſericors:
 cōſpicit. Quo et
 enī a feris magis
 deſerimus: q̄ ſi
 feri non ſumus.
 Docet autē inge/
 niōſiſſimus poe/
 ta rara quadā in/
 genii ſui claritu/
 dine: quantū ho
 mini feritas incō
 ueniens ſit. Du/
 pliciq; charitatiſ
 ſtatim in princi/
 pio meminit (di
 co quidē in prin
 cipio eius partis
 quā excerptimus
 quæ toti ſatyrae
 ſup̄ma ē) Aut. n.
 amant? aut rōne
 & diſciplina. ī na
 turali amoī nēo
 niſi inimico ſyde/
 re natus: aut peſ/
 ſima cōſuetudie
 deprauat? deficit
 In rōnali uero q̄
 plurimi. Natu/
 ra facit ut deplo
 rem? uirgīs nubi
 lis pueriq; imaturū
 obitum. Su/
 auia uoluptuoſa
 omnia amemus.

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

Disciplina uero ratio efficit: ut bonos uiros amenus: nō tam q̄ amabiles eos natura effecit: ut pote indulgentes: formosos: morigeros: dulces comes affabiles bñficos: q̄ q̄ uirt⁹ & disciplina/bonos & studiosos. Dolet ergo poeta naturā in hoīe plus posse q̄ disciplinā. Quod etiā uir bon⁹ & sapiēs attestat apud Maronē sic. Cur me natura magis q̄ disciplina trahit. Ut autē rē paucis absoluā ait sic. Naturæ imperio geminus. ordo est. Nos gemimus impio naturæ. i. natura sic imperāte cū p̄ quādo funus. i. pōpa funerea Virginis adultæ. i. grādis & maturæ uiro: cui⁹ ætas & forma sibi gratiā uēdicarāt uel cū ifans & minor igne rogi. i. q̄ cuius cadauer debeat cōburi occurrit nobis. Quasi dicat. natura oēs ad cōmiserationē dicimur. nec uirtus refragat. Quis enī bonus & dignus arcana face cereris: qualē facē sacerdos cereris uult esse: credit ulla mala esse aliena sibi. i. a se? q. d. Nullus est uir bonus habendus qui non mouet humaniter: quotiēs aliorū mala contuet. Vnde est illud Terentianū in heauton. Homo sum: humani nihil a me alienum puto. De face Cereris alibi diximus. quæ rebat facibus p̄serpinā raptā a plutone: Quia uero ad Ceteris āniuersaria solæ castæ matronæ admittēbantur. Nihilq; impiū adesse potuit. Clamitabat enim sacerdos procul hinc procul este prophani. Ideo periphrasticos uirū piū inuit super alterius aduersitate nō secus ac propria dolere. Quā rem facit humanitas atq; innocētia per quā dignus est face Cereris Vnde per cereris facē quā soli humani atq; pii ferebant: rōnis lumē circūloq̄tur poeta: quod manifestius indicat quādo sic p̄git. Separat hæc nos a grege mortorū. Hæc inquit fax quæ lumen intellectus & rationis est separat discernit segregat nos a greges mortorū. id est facit ut uiui uideamur. Nā qui sine charitatis face uiuit obscurior est mortuo. Atq; ideo quia per solā facē charitatis homo se uiuere ostēdit: nihilq; ab homine a quo humanitas dicit: beneficentiæ pietatisq; rationē habet. Ideo nos soli homines sortiti sumus. id est proforte a deo suscepim⁹, ingeniu uenerabile: quippe quod in animo ad dei imaginē facto cōsistit: & nos soli capaces diuinorū. i. rerū dinarū. atq; apti artibus exercēdis & capiēdis. i. ad exercēdas capiēdas artes. traxim⁹ sensū demissū. i. deorsū missū & infusū nobis a cælesti arce. hoc est æthereū sensū: in tēq; cælestē hēm⁹. Cui⁹ sensus egēt cætera aīalia p̄na & spectātia terrā. i. quorū uult⁹ ad terrā demittit neq; ad cælū erigit. uñ Oui. i. priō de trāsformatis. Pro naq; cū spectēt aīalia cætera terras. Os hoī sublimē dedit cælūq; uidere iussit & erectos ad cælū tollere uult⁹. Apti exercēdis artib⁹. pulchre usus ē gerūdiuo noīe. quo uenisti⁹ q̄ utaris gerūdio ut poti⁹ dixeris sū apt⁹ exercēdis artib⁹ uel ad exercēdas artes: q̄ ad exercēdū artes. ut ait Noni⁹ Marcel. docet. Aptū uario mō accipit. aliqñ significat necessariū. ut Cice. nūerū dierū aptū ad laborū getē. dixit. Aliqñ elegāter & necessarie positū. ut idē i de of. Ut enī pulchritudo corpis apposita cōpōne mēbroꝝ mouet oculos & delectat &c. Aptū itē ē positū parū. id est sit aptare pate ut apud uirg. Interea classē uelut aptare iubebat achises. Aptū rurū cōnexū & colligatū significat. Cic. de natura deorū li. ii. Quis. n. hoīem hūc dixerit: q̄ tā certos cæli mot⁹: tā statos astroꝝ ordi es tāq; inter se oīa cōnexa & apta uiderit: neget his ullā in eē rōnē. Salust. histori. libro tertio. Quod ubi frustra tētatum est socordius ire miles non obrepere non aptis armis ut in principio laxiore agmine &c. Hæc ex illo. Sunt qui a

Aptus

uerbo antiquo apiscor aptū declinent. Nā ut idem docet Apiscī pro adipiscī quod inde cōpositū est reperit hoc est p̄ inuenire & acq̄rere. Apti ergo hoc loco. i. elegāter cōiūcti & idonei. sicut in illo Ciceronis. defi. bo. & ma. li. ter. tio: Itaq; natura sumus apti ad cōtū cōsilia ciuitatis &c. Nūc ad reliqua. Mū dī &c. Cōmunis conditor. i. deus ipse oīum rerū fons & origo indulsit. i. cle/ mēter impertiuit principio mūdi. i. dum primū mūdū crearet. illis. i. pronis aīalibus tantū animā. i. sensitiuā animæ potentiā. sed indulsit nobis quoq; .i. etiā prater animā sensitiuā: animū. i. intellectuū & rōnē animæ rōnalis. ideo inquit ut nos affectus perere &c. hoc est ut mutuo beneficio & ipso officio in ter nos certaremus. Euidēs satis est textura uerborū. Maius autē est sentētia/ rū pondus q̄ ut paucis cōsequeretur. Procedit ergo sic. Primū ostendit hoīem natura impultrice ad cōmiserationē duci præcipuā in his quæ quadā gratia atq; uenere sese nobis cōmendant. Deinde ostēdit hoīem qui lumen rōnis nō offuscatur cuilibet cōdolere debere. Nā ideo facultā illam rōnis & particulā diuinæ auræ suscepimus: ut per eā a beluis ferisq; differētes nos gereremus: Quod nō alia uia melius efficeremus q̄ si mutua beneficētia & charitate de/ uinciremur. Ideo in quā animū suscepimus ut cōcorditer uiueremus: cōuen/ ticula cōstitueremus: iniuriā cōadunatis uiribus repelleremus. alius alii con/ solationi in tristibus uoluptati in lætis effemus. Tantū tñ inquit abest/ ut ea māsfuetudine inter nos uiuamus: ut etiā fere magis in suo quæq; genere con/ ueniant. Nam ferarū nulla in suā speciē sauiat ut homo in hoīem. Cuius fe/ ritas eo creuit. ut nōnulli humanis uisceribus uescant. hæc sūma est. Nunc ad uocabula. Quia uero poeta noster discrimen inter animā & animū ponit: primū uidebimus quid utrūq; significatiōis habeat. tum quid de animi crea/ tione sentiūt. Anima igit̄ est qua uiuimus & sentimus: ut sit quasi spūs ille ui/ talis qui & corpus & affectiōes mouet. Nam spiritū illū uentorū uel uentum ipsum græci ἀπὲρ uocāt. Hinc quia halitus ille & spūs quo utimur respirā/ do. uentus quidā est uocamus eundē animā. unde Virg. in Georgicis. Ani/ mas & olentia medi. Ora fouēt illo & senibus medicant̄ anhelis. Et plautus ī asmaria. An scētet anima tuā uxori: Idem ī mercatote Ieiunitatis plenus ani/ mā scētīdat. Et quia sine huiusmōi respiratiōe uiuere nō possumus (qui enī sic expirat ut nō amplius inspirent moriūt) hinc aīam pro uita. uel pro parte qua uiuimus. posuit poeta noster alibi. Sūmū crede nephas aīam præferre pudori. Et p̄pter uitā uiuendi perdere causas Virg. in Georgi. Animas ī uul/ nera ponūt. Interdū autē pro quouis uento ponit. Vnde horatius. Impellūt animæ linthea thraciæ. Virgilius in septimo Aenei. Quantū ignes animæq; ualent. Luci. x. q̄nto. Aurarūq; leues animæ calidiq; uapores. Varro in mat/ cipore. Noctiq; lucā tollo: ad fucū fero: inflo. anima reuiuiscit. Acti' in Myr/ midonibus. Lassus trahere in salū & uela uētorū animæ immittere. Plautus in aulularia de uēto illo crepitante. Nequid emittat aīa dormiēs. Itē q̄ spūs il/ li uitales iracūdiā & furorē excitant: accipit̄ aīa p̄ illo motu furoris. Plautus in amphitrione animū cōprimē. hīc & animati & animosi dicti qui etiam ab animo dici possent. melius autē ab anima: Est ergo ut Nonius Marcellus diffinit. aīa qua uiuimus sentimusq; actusq; uitales habemus. Animus uero quo sapimus Actius in Epigone. Sapimus aīo fruimur anima. Sine animo

Anima

Animus

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

anima est debilis. Varro in andabitis. In reliquo corpore ab hoc fonte diffusa est anima hinc animus ab intelligentiā tributus &c. Animi autē in pluratio numero significat audendi uirtutē. Vnde Virgi. Pone aīos & pulsus abi. Quia ergo anima uiuimus. crescimus augmētamur sentimus: quod cæteris quoq; animātibus cōe est. Animo autē intelligimus: atq; disquinimus diuina atq; humana quod solis nobis datū est inquit Mūdi principio indulfit. Cōmunis cōditor illis. Tātū aīas nobis animū quoq;. Ponūt autē naturales trīs animas & nōnulli quattuor. quarū primā motiūā dixerūt in oībus quæ suapte natura mouentur. ut aquæ fluentes quæ ideo uiuæ dicūt Virgi. in secūdo. Donec me flumine uiuo abluero. Hinc uenti & cæli aīas habent. secūdā uegetatiūā dicūt quæ oībus per alimēti cōuerfionē uegetantibus & crescētibus conuenit. ut plātis herbis animātibus. Tertiā sensitīuā omni aīali cōmunē ponūt. Quartā rationalē uni homī ascribūt. Et quia homo cū oībus quæ in mūdo sūt participiū habet: cū inanimis esse cū elemētis moueri & trāsmutari. cū arboribus uirere. cū animātibus cæteris sentire. cū cælestibus intelligere. mīor mūdo dicit solet. Neq; uero res diuersæ distinctæq; sūt huiusmōi in hoīe aīæ unū enī sunt. Quantū autē ad animi substantiā uarias offendimus opiniones multi igneū ponūt ut Virgilius. Igneus est ollis uigor & cælestis origo. Qui quidē Virgilius asserit interprete Seruio nō esse discrimē in animis nostris & pecorū: sed in corporibus tñ. Oībus enī æthereū sensū inesse putauit animātibus. Vnde de apibus. his quidā signis atq; hæc exēplā secuti. Est apibus partē diuinæ mētis & haustus Aethereos dixere: deum nāq; ire per oēs. Terrasq; tractusq; maris cælūq; pfundū. Discrimē autē in corporibus ponit. Vnde secūdū eū humanū corpus hoīem facit. Cui pithagorici assentiūt q; hūanos aīos etiā in pecora migrare docuerūt. Verū poeta iuste diuersas aīas homini atq; pecori dat. Cæterū Plato in Timeo. dicit aīas rōnales cōcreatas a mēte diuina in mūdo superiore ex feminibus: oīum rerū musica rōne cōmixtis in patera. Præpterea ait deū opicem mūdi demississe infra lunā rōnales aīas tāq; femina hoīum: cælestes uero deos subiunxisse irrationalē uitā oībus cōmunē. Quibus Plotinus etiam addit rōnales aīas esse hoīum femina: quia ex ipsis pullulant uitæ quædā pprie irrationales &c. Iuxta horū ergo sententiā dicit poeta. Sensum a cælesti demissū traximus arce. Nostri uero (de christiana loquor) perfectius loquūt. dicūtq; aīas nō esse creatas anteq; demitterēt aut infūderēt. Sed infūdēdo a deo creati: creādoq; infūdi. Sēfus hic ad animū refert. Nā aīo quoq; sentim? pcipim? Terē. uix tādē sensū stolibus Virg. in. vi. Aethereū sensū atq; aurai: simplicis ignē. Mutuus affectus Mutuū dī quod ab utroq; in alterū cōfert. ut si te amo tuq; me redamas mutuus est amor. Si tu mihi cōdoles & ego itidē tibi mutuus est dolor. Mutuū itaq; dat qñ quod dat nō ipsum qdē restitui debet: sed cōsimile & æquale. iuxta pōdus numerū & mēsurā ut lare docet. ff. si cer. pe. Tūc enī fit mutuū qñ dñiū in accipientē trāsīt. hoc est qñ de meo fit tuū. ut dū uinū mutuo do: nō eo aīo quo idē recipiam do: sed ut cōsimile & tantūdē. Cōmodatū autē idē restitui uult ut uestes & suppellectilia reliqua. Quia uero humani affect? liberaliter offerri debent: mutui merito uocant. ut cōdoleo tibi: nō ut mihi hoc ipsum. rependas ieri enī nō potest. sed quia tibi ex animo bene uolo. tute tamen si uir bonus

Tres animæ

Mutuū

Cōmodatū

es itidē ubi in dolore me uidebis/cōdoleas oportet. Atq; ita mutus erit do/
lor. Idē de amore. de pietate clemētia: cæterisq; aī humani motibus. Nā de
ira sæuitia feritate. rubroso furore. cæterisq; pestibus poeta nō loquit. ea enī
potius in beluā q̄ in hoīem cadūt. At poeta de ea face loquutus ē quæ sepe/
rat nos a feritate. Si igit hoīes esse uolumus scimus humani necesse est. hu/
manū autē esse nō est aliud q̄ mutuis bñficiis diligēdi/ amādi/ obseruandi. co/
hortandi cōsolandi: cōpatiendi: cōmiserādi prosequi. hoc est quod dicit pe/
tere auxiliū & præstare. Deinde poeta inducit in matū esse hoī eiusmōi animi
affectū. Primi enī mortales per eū se hoīes p̄imū cognouerūt. Nā & ciuita/
tes & iura. & pax & securitas rōne principe inuēta sunt Vnde Hora. in de arte
Siluestres hoīes facer interpretsq; deorū Cædibus & uictu scædo deterruit or/
pheus. Dicit ob hoc lenire tigres rabidosq; leones. Dicit & Amphion The/
banæ conditor urbis. Saxa mouere sono testudinis & prece blanda. Ducere
quo uellet. Fuit hæc sapiētia quondā publica priuatis se cernere sacra ppha/
nis. Cōcubitu phibere uago: dare iura maritis. Oppida moliri: leges incidere
ligno &c. Dicit ergo Datū esse nobis animū qui iuberet trahere hoīes disper/
sos in populū. i. cōuenticula & ciuitates. quæ ut testatur Cicero in principio
rhetoricorū per eloquentē & bonū uirū fieri cœperunt. Quod idē Horatius
poetis adiudicat. Verba Ciceronis sunt. Sæpe & multū hoc mecū cogitau
boni ne an mali plus attulerit hoībus & ciuitatibus copia dicēdi/ ac sūmū elo/
quētiæ studiū. Nā cū & nostræ reipub. detrimēta cōsidero/ & maximū ci/
uitatū ueteres aīo calamitates colligo: Nō minimā uideo per diuertissimos
hoīes inuēctā esse partē incōmodorū. Cū autē res a nostra memoria propter
uerustatē remotas ex litterarū monumentis repetere instituo: multas urbes
cōstitutas plurima bella restincta: firmissimas societas/ sanctissimas amici/
tias intelligo/ tum animi ratioe: tum etiam facibus eloquentiæ comparatas.
Ac me quidem diu cogitantē: ratio ipsa in hanc potissimū sententiā ducit ut
existimem. Sapiētiā sine eloquentia parum prodesse ciuitatibus: Eloquen/
tiam uero sine sapiētia nimiū obesse plerumq;: prodesse nunq̄. Quare siq;
omissis rectissimis atq; honestissimis studiis rationes & officii consumunt
omnē operam in exercitatione dicendi. Is inutilis sibi: perniciosus ciuis pa/
triæ alitur: Qui uero ita se armat eloquentia/ ut non oppugnare commoda
patriæ. uerum propugnare possit. is mihi uir & suis & publicis rationibus uti/
lissimus atq; amicissimus ciuis fore uidetur. Et iterum ubi probauit per ui/
rum bonum & eloquentē homines uagabundus in populū & ciuitatē col/
lectos/ sic eloquentiā cōmendat. Ac mihi quidem uidentur homines cum
multis rebus hūiliores & inferiores sunt hac re maxime bestiis præstare q̄ elo/
qui possint. Quare præclarū mihi quiddā uidetur adeptus/ qui qua re homi/
nes bestiis præstent: ea in re hominibus ipsis antecellat. Hæc ille. Præstāt er/
go homines cæteris animāribus eloquentia ipsa: quæ nimirum ratione ani/
mi dirigitur. Nam si uox est angelus. id est nūcius & interpres mentis: carū
est. neminem bene multumq; eloqui posse qui non recte sentiat. Quocir/
ca qui primus facundiæ lepore homines in cœtū congregauit. Persuasitq; ut
legibus uiuerent. connubia legitima seruarent. certos gnatos educarent. &
homines deniq; sese gererēt lumine rationis: & pulchritudine sapiētiæ

Eloquentia

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

nimirum præditus fuit. Vnde poeta animo & ratioi tamq̄ auctori omnie ac-
ceptū fert. Quātū uero hominibus beneficiū præstitit qui prima oppida mu-
niuit. indicat poeta/qm̄ tunc primū homines siluestre ciuiles esse ceperunt:
feri humani iniusti legibus audientes. Infesti morigeri. seui mansueti. rebel-
les: corrigibiles muti eloquentes. imanes. comes. tristes iucūdi. molesti ob-
secundātes &c. Quātū uero ciuitates ipsæ diis cordi sint indicat Cicero ī de
sōnio Scipionis his uerbis. Sed quo sis Africane alacrior ad tutandū rem-
pub. sic habeto. Oibus qui patriā cōseruauerint: adiuerint auxerint certū est
esse in cælo diffinirū locum ubi beati sempiterno æuo fruant. Nihil est ergo
illi principi deo (quod quidem in terris fiat) acceptius. q̄ cōcilia cœtūq̄ ho-
minū iurē sociati quæ ciuitates appellant. Datus est igitur homini animus
cōtra omnis miserias egestatesq̄ quas ex Plynio statim in principio primi li-
belli recitauimus. Vñ mira uidet̄ poetæ contēplatio: qui beneficentia deorū
effectū putat ut pro tot malis unū animū habeam. Taciteq̄ probat ineptas
fore querelas: quibus tam egestos queremur. Nam si nullus aliena ope in-
digeret. nemo itidē misericors uideretur: miseriam enim quas uidemus miseri
cordes reddunt. Si nullus pauper quis largitate polleret. si nullus mœstus. q̄s
consolationē afferat. Si nullus iniuriā inferre minuetur. quis p̄pelleret &c.
Ad animi igitur diuitias cōgregandas corporis mala patimur. hoc est quod
dicit. Mutuus ut nos &c. Simili modo Iouem qui iuuans pater dicitur. dicūt
aurea illa sæcula quibus sponte sua omnia pueniebant/ ad labores reuocasse
nonquo hōibus noceret: sed ut animis mortaliū prodesset: qui inertia igna-
uiaq̄ torpebant. Vñ in primo georgi. pater ipse colendi Haud facillē esse uia
uoluit: primusq̄ per artem Mouit agros curis ac uēs mortalia corda Nec tor-
pere graui passus sua regna ueterno. Ante Iouem nulli subigebāt arua colo-
ni Nec signare quidem aut partiri limite campum Fas erat. in mediū quære-
bant. ipsaq̄ tellus Omnia liberius nullo poscente ferebat. Ille malū uirus ser-
pentibus addidit atris Prædariq̄ lupos iussit pontūq̄ moueri Mellaq̄ defus-
sit foliis. ignēq̄ remouit Et passim riuus. curretia uina repressit Vt uarias usus
meditando extūderet artes. Vt silicis uenis abstrusum excuderet ignē Tunc
alnos primū fluuii sensere cauatas. Item. Tum uaria uenere artes labor oīa
uincit Improbis & duris urgēs in rebus egestas Prima ceres ferro mortales
uertere terram Instituit &c. Iuuenalis ergo animū datum dicit discretum ab
aliorum animis ut eius beneficio necessitudinibus nostris succurrere possu-
mus simulq̄ ut mutuo beneficio cōcertaremus. Maro labores additos dicit
ne animus legencie torpeat. Veniant nūc ingrati & christiano nomine indi-
gni. qui omnia inuertūt: conq̄runturq̄ sup̄ humani corporis sarcina. sine cui-
us infirmitate animus pefici non potest. de tanta hominū egestate sine qua
tamē nemo homo uideret. omnis enī misericordiae atq̄ humanitati uia se-
cluderetur. Ad hoc de duris laboribus corporis nescientes quantos fructus
silubenter fecerimus animo pariant. Quin multi male primū parētem in-
cūlant: per cuius culpam ad labores redacti sumus. sine qua in hortis uoluptatis
sine egritudine ulla uixissemus. Non intelligentes Virgiliū qui Iouem id ef-
fecisse dicit ne ignaui essemus. At certe quāuis illa ignauiā in qua humanum
genus sub innocentia uixisset uitio danda nō fuisset credere tñ licet eos qui

Ciuitates
Ad qd misere
& labo-
res nobis dā-
tur

diligentia & labore charitatisq; precio cælum sanguine christi cunctis apertū mercant: multo beatiore futuros. Sed de hac alibi lati⁹. Nos libèter in poetarū figmentis ueritatis lucem agnoscimus. Ordo ergo i poeta nostro est. Conditor mūdi (Cōtra eos qui mūdum ab ætherno fuisse argumentantur) indulgit principio illis. i. promissis aīalibus tm̄ animas uegitatiuas & sensitiuas qbus uigent & sentiunt. sed indulgit nobis quoq; .i. etiam animū quo intelligimus & discurrem⁹ a noto ad ignoti cognitionē. Et quid bonū quidue malū. quid capeffendū. quid fugiēdū: quid uerū quidue falsum disquirimus. Ideo autē rationalē illum animū nobis dedit. ut mutuus affectus. i. mutua charitas & indulgentia iuberet petere & prestare auxiliū. Et trahere homines dispersos (Dicitū est enī primos mortales in siluis more ferarū uixisse/ & iu cauernis cauatisq; arboribus cubitasse) in populū. i. in ciuitatē & coētū popularem. & migrare. i. discedere migrādo (migrāt enim qui habitationē mutant) de nemore uetusto & linquere siluas habitatas proauis. i. a maioribus qbuscūq; A edificare domos & coniūgere aliud tectū nostris laribus. i. domibus/ ut in urbibus uidemus: nā in pagis uillæ discretæ sunt. Item ut fiducia collata daret in uicino limine tutos somnos. Et ut iuberet ptegere armis ciuem lapsū p stratū: aut nutantē. i. uacillantē & titubantē ut qui ad casum festinaret ingēti uulnere. ppter ingens uulnus. Erāt ergo prima arma inuēta ad ppulsandas iniurias. Et ut Tibullus dicit in ipsas feras. Vnde ait. Quis fuit horrendos prim⁹ qui protulit enles. Quā ferus & uere ferreus ille fuit. Tunc cædes hominū generi tūc prelia nara. Tunc breuior diræ mortis aperta uia est. At nihil ille miser meruit: nos ad mala nostra Vertimus in sæuas quod dedit ille feras. Diuitis hoc uitū est auri: nec bella fuerūt Faginus astabat cū scyphus ante dapes. Cōmuni dare signa tuba. Cōmuni tuba quā oēs noscūt p re cōmuni: qualis ē libertas: Patriæq; & cōciuiū solus iflari. Vñ in. vii. Aenei. A lecto canēdo pastorale signū dicit oēs agrestes in arma uocasse. Nā solēt & in pagis & in ciuitatibus hñe belli signū quo alias nō utunt. Verba in septimo sunt. At sæua e speculis tēpus dea nacta nocēdi Ardua testā petit stabuli & de culmine sumo Pastorale canit signū cornuq; recuruo Tartareā intēdit uocē: qua p̄tinus oē Cōtremuit nemo & siluæ intonuere pfūdæ Audiit & triuia lōge lac⁹: audiit amnis Sulphurea nar albo aq̄ fonteq; uelini Et trepidæ m̄es pressere ad ubera natos. Tū uero ad uocē celeres qua buxina signū Dira dedit rap̄is concurrūt undiq; telis Indomiti agricolæ &c. Defēdier iisdē Turrib⁹. subaudi semp iuberet. Notū autē est turres p defensione ciuitatū esse. Defendier p defēdi comica est adiectio: qua satyricis q ex antiq̄ comœdia orti sunt uti licet. Atq; una portarū clauē teneri. Laudat monarchiam. ad monarchiam enī portarū clauē nocte aduentante feruntur. Hanc inquit societatem. hanc ciuilitatem. hancq; cōmunionē qua nihil dignius homine. animus quē ad hoc soli sortiti sumus efficeret si facem illā charitatis & humanitatis haberemes. Sed iam serpētum cōcordia &c. Rhetorice cōcordiæ bona cōnumerauit deinde feritatis atq; imanitatis incōmoda infert. Ostēdit q; turpe esse hominū qui ad m̄ā suetudinē: atq; pietatem ingeniū benignum obrinuit: feras feritate uincere. Nam solus homo in suæ naturæ consortem speciem sauit. Sunt autē sequentia uerba usque adeo similia illis quæ in principio totius siluæ ex Plynio sum/

OCTAVVS MORALIVM SILVARVM

psumus: quibus fragilitatem humanam cōmemorat ut ab uno fonte sumpta
 credideris. Verba enī Plynii sunt Deniq; cætera animantia in suo genere p/
 be degunt. cōgregari uidemus & stare cōtra dissimilia. Leonū feritas inter se
 nō dimicat. serpentū morsus nō perit serpentes: nec maris quidē beluæ ac pi/
 fces nisi in diuersa genera seuiūt. At Hercule homini plura ex hoīe sunt mala
 &c. hoc est quod poeta dicit. Sed iam serpentū maior cōcordia. parit cogna/
 tis maculis similis fera. fera similis. i. cōsimilis speciei hoc est eadē specie par/
 cit cognatis maculis. i. feris quæ habēt easdē maculas/ quas ex cognatis ma/
 culis agnoscit. Nā nascētibus pleriq; feris cognascūtur suæ maculæ. ut pāte/
 ris lincibus &c. Quādo leoni Fortior eripuit uirā leo: quasi dicat nunq;. Quo
 nemore unq; Expirauit aper maioris dentibus apri: quasi dicat ī nullo. Ordo
 est. in quo nemore aper. i. sus siluester expirauit. i. spiritū uitalē emisit hoc est
 occidit dētibus maioris apri. Spirare est spiritū. i. animā acceptā pro halitu
 agitare. Inde fit Expirare. i. spiritū emittere/ quo emissō si nō recipiatur qs
 moritur necesse est: quocirca accipitur pro mori: quod idem exhalare dicit.
 Sed utriq; potest dari actūs. Vt in primo Aenei. Illū expirante in trāsfixo pe/
 ctore flāmas. Inde etiā fit Inspiro/ quod est spiritum recipio. Et quia leui su/
 furro aliquid taciti auribus instillant: Accipitur Inspirare pro immittere spi/
 ritū. i. animū hoc est consiliū & uoluntarē faciendi. Ab eodem fit Conspiro
 quod est collectis capitibus in cōsultatione simul spirare. Vnde fit ut Cōspi/
 rare capiatur pro cōsentire ad aliquid patrandum. Sicut & Coniuro/ de qui
 bus sic Valla. Coniurare & cōspirare fere in malū accipiūtur. Quotiens in pa/
 triā aut bonū principē coniuratio fit atq; conspiratio. Sed si honesta causa id
 fiat/ in bonū etiam accipi debent. Nam & Mutius Scauola ad Porfenā regē
 inquit Trecenti coniurauimus principes iuuetutis Romanæ ut in te hac uia
 grassaremur. Et Cicero ad Cæsare pro ligario. Fratrum cōspirationē dixit/ q̄si
 unanimatē. Verū cōspiratio ut in hoc ipso loco nō nunq; nemini pernici/
 osa est. In nemineq; grassatur. Cōiuratio semp in alterius perniciem grassari
 solet. Hæc ille. Ab eodē fit respirare. q̄ od utriq; complectitur & inspirandi
 & expirandi munus: sine quo uiuere ut dixi nō possumus. Vnde qui sese ni/
 mio labore defatigatos significāt dicūt sibi deesse respirandi locū & potesta/
 tem. Fit itē ab eodem Aspiro quod est animo fauore. Tractū ut reor a uen/
 tis qui dū nauibus aspirāt secūdi & prosperi sunt. Virgi. Aspirat primo fortu/
 na labori. Fit ad hoc Suspiro: quod est sursum spiro/ quod fit quotiēs gemi/
 tu deorū auxilia imploro/ & calū suspicio. Indica tygris agit. In India pluri/
 mæ sunt tygres mira q; ferocitate & tamē indica tygris agit pacē. i. concordia/
 ter uiuit cum rabida tigrīde. Tygris enī animal maculosum est mirāda per/
 nicitate præditum. Nam nihil est tam longum quo nō breui penetret. Nihil
 adeo antecedit quod nō illico assequatur. Fallitur tamen a callido uenatore
 q̄ catulos quos plures habet populat? aliquor ī uia sparsos derelinquit quos
 dum fera singulos colligit ille nauigio cū receptis aufugit. Et quia tanta ue/
 locitate animal est: flumen Armeniæ superioris rapidissime defluēs Tygris
 uocatur quo nom ne medi. telū uocāt. Fit enim unū ex illis quæ ex paradiso
 terrestri defluere dicūtur. Quia uero animal ipsum insignifertate est pote/
 ris legere rabida. quod & melius est/ quia magis ad rem facit q̄ fera rabida a

Spiro
Expiro
Exhalo

Inspiro

Conspiro
Coniuro

Respiro

Aspiro
Suspiro
Tygris

consimili abstinet. q̄ q̄ rapida. Quia tamen uelocissima est posset dici rapida
 Posuit aut̄ si Seruio ascultādum est licētiose tygride. Nam Virgilius de nā
 ui cui tygridi propter celeritatē (ut reor) nomen fuit: tygri iuxta regulam sic
 posuit. Massicus arata princeps fecat æquora tygri. Vbi Seruius Tygri fecū/
 dum regulam dixit. Nam græca noīa quæ genitiuū singularē in is mittit in
 eo tm̄ & in datiuo crescūt. In accusatiuo & ablatiuo paria sunt nominatiuo. ut
 Tygris tygridis tygridi tygrim o tygris tygri. Isis: ifidis: ifidi ifim o ifis ifi. Si
 aliter inueniremus abusiue dictum est ut in Lucano. Ocior & cæli flāmis & ty
 gride foeta. Secūdum quæ hic etiam abusiue poneret̄ & aliis tot locis. ut usu
 posse dici putes nō abusu. Sæuis inter se conuenit ur̄sis. bonū epithetū quia
 ut dicit Ouidius Instāt morientibus ur̄si. Elegāter etiam dixit Cōuenit in/
 ter se de qua re sic Valleñ. Cōuenit hoc mihi: aut cōuenit hoc nobis. i. decēs
 est & cōueniens. Conuenit hoc inter nos. i. cōstat & controuersia caret. Con
 uenit mihi hoc tecum. i. sine cōtrouersia est inter nos quod ego dixi. Come
 nit tibi mecum. i. sine cōtrouersia inter nos quod tu dixisti. Nōnunq̄ sine sup
 posito sed tamē intellecto. ut cōuenit inter nos. subaudi hoc. Nōnunq̄ sine
 utroq; ut Cōuenit. sic ille. Hoc ergo loco possumus intelligere suppositum.
 ut sit agitare pacem inter se cōuenit sæuis ur̄sis. sed malle accipere imperfo
 naliter. ut sit Cōuenit. i. cōuenientia & cōcordia fit sæuis ur̄sis inter se. i. i suo
 genere. Aft hōi &c. Aft parū est. i. parum esse uidetur hōi produxisse letale
 i. mortiferū ferū. hoc est arma inuasua: nefanda incude: qua ad nephas usus
 est. Sicut in Bucō. Atq; mala uites incidere falce nouellas. mala falce dixit q̄
 in opus malum utebatur. q. d. perniciofa. Cū primi fabri affueti coquere. i. te
 perare in igni tm̄ rastra & sarcula. i. arma hoc est instrumenta agriculturæ. &
 lassī. i. fatigati marris & uomere instrumētis illis quibus terra colitur. uel igit̄
 lassī marris & uomere coquēdis. cum tātæ esset agricolatio curæ ut uix arma
 sufficerent. Vel lassī marris & uomere quibus etiā fabri terrā colebāt. ut qui
 ab armis cudēdis immunēs nisi agriculturæ operam dedissent: uacū cessas/
 sent. Primi igitur fabri nescierint. i. nesciuerint pro nesciuerūt: subiunctiuum
 p̄ indicatiuo/excudere gladios. Aspiciamus populos quorum nō sufficit iræ
 Occidisse aliquē: sed pectora brachia uultū Crediderint genuse esse cibi. Lo/
 quitur de ægyptiis apud quos sub noīe militiæ exulabat hęcq; satyrā scripsit
 quos monstra colere & pecora & hærbas: deos negligere aut cōtemnere di/
 cit humanis item carnibus uesci: caprinis abstinere. Vnde ait. Nefas illic fœ/
 tum iugulare capellæ Carnibus humanis uesci licet. Et paulo post. Labitur
 hic quidam nimia formidine cursum Præcipitans capiturq; aff illum in plu/
 rima sectum. Frustra ac particulas. ut multis mortuus unus Sufficeret. totum
 corrosis ossibus edit Victrix turba: nec ardenti decoxit ahenō Aut ueribus.
 Iōgū usque adeo tardumq; putauit. Expectare focos contenta caduere cru/
 do. Hinc gaudere libet q; nō uiolauerit ignem Quem summa cæli raptū de
 parte promertheus Donauit terris: elemēto gratulor: & te Exultare reor: sed
 qui mordere cadauer Sustinuit. nihil unq̄ hac carne libentius edit. Nam sce
 lere in tanto ne quæras & dubites an Prima uoluptatem gula senserit / ulti/
 mus autē Qui stetit absumpto iam toto corpore ductis Per terrā digitis ali/
 quid de sanguine gustat &c. Ex his uides auuiditatē ferocis hōis q̄ tam auide

Cōuenit iter
 nos

NONVS MORALIVM SILVARVM

hominem ingurgitabat. Cæterum multa hominũ genera humana olim carne uesci solita accipimus. Nũc quoq; q̄ plurimi ea feritate norandi sunt qui licet carnẽ non absumant aut sanguinẽ ipsũ bibant: precio tñ humani sanguinis alunt. Quot etenim auro inducti bella iniusta mouent/iustisq; uitã auferũt ut diuitiis potiuntur? Quot iudicia auro polluantur? Quot atrocinia fiunt? Quot enim mercenarij: interuersa & derenta mercede sudore & sanguine miserorũ uescũtur. sed nolumus satyrã aggredi. ne qua forte amara in nostris siluis arbor cõspiciatur. Quid diceret ergo. De pythagora satis dictũ est in primi huius fine. ubi de littera eius per Virgiliũ uidimus. Dictũ enim est adductis carminibus Ouidianis ipm ab esu carniũ abstinuisse. p̄pterea q̄ crederet animos hominũ post mortẽ migrare in noua corpora uel hominũ uel brutorũ ne igit edẽdo in aĩos humanos sc̄uiret abstinuit ab omni carne. Similiter & fabis. Quia ut scribit Cicero inflationẽ afferunt. Vñ perturbatur animus & mens. Sũt qui dicant ideo abstinuisse a fabis: quoniã ius fabaceũ sanguinis colorem habet. multosq; uermes recipit in quibus forte humanus fuerit animus unde fabã cognatam pythagorã uocat/dicitq; tantopere fabas effugitasse/ ut si necessitas subegisset potius pignem q̄ per fabarũ legetẽ effugisset. Varro etiã flaminẽ fabis uesci non decere docet propterea q̄ in flore earũ littere lugubres reperiunt. Solent etiam parẽtando absumi. hoc est quãdo in funere epulũ datur. Aulus Gellius libro quarto capite. xi. ait. Pythagoram fabis uesci solitũ contra Callimachi Ciceronisq; autoritatẽ Aristoxeni musici Aristotelisq; auditoris autoritate cõprobat. Itẽ paucis dumtaxat carnibus abstinuisse Plutarchus Aristotelẽ pbat p̄cepisse. uerba Plutarchi sunt ἀπίσος ἔλησθε δὲ μὲν τὰ σκαί καρδίας καὶ ἀκαλήφης καὶ τοιοῦτων τρωμάτων. ἀλλὰ ἄπεχεσθε διφροσίτουσ πυταγορικοῡσ χρῆσαι δὲ τοῖσ ἄλλοισ. i. Aristoteles a uulua: corde: & marina urtica/ atq; id genus quibusdam aliis abstinerẽ pythagoricos dicit. Cæterorũ autem usum habuisse. Hæc illi. Cõmuniõr tamen est opinio. Quã Calimachus. Cicero. Laertius. Ouidius. & sexcenti alii sequũtur dicẽtes eũ omni carne abstinuisse. Quin & Amiclas perisse dicunt q̄ more laconũ pythagorica p̄cepta seruãtes. ut ab esu ita a cæde animalũ abstinerẽt. quocirca cũ serpentes nõ auderent iterimere ab illis interimebant ut etiã attestatur Plynius. Pythagoras ergo abstinuit secũdum poetã a cũctis aĩalibus tanq̄ hoĩe. quia ut supra diximus credebãt aĩos non differre sed corpora dũtaxat. Et uetri indulsit nõ omne legumen utpote fabam

Pythagoras

Faba

Legumen

Onũ siluarũ apud /
to & q̄ /
drate (si
nõ fallimur ordĩ
ne) ex cultissimis
Baptistæ Mátuani
hortis excerptis /

Et hæc de octauo siluarum.
Sequitur nonus.

Fratris Baptistæ Mátuani Carmelitæ theologi:
contra poetã impudice loquentes carmen.

Vnt quibus eloquii datũ aurea uena poetæ
Sed cadit in sordes inficiturq; luto
Nã cipriæ curas & olẽtia gaudia ponunt

Claraq; tam fœdo mergitur unda lacu
 Hoc decus: hoc animis carmen cœlestibus aptum
 Rebus in immundis degenerare nephas
 Dona dei carmen nitidum: facundia præstans
 Mittitur ex astris a superisq; datur.
 Est tuba Romanæ fidei legumq; poesis:
 Quæ canat heroo sacra deumq; pede

mus. Is etenim un?
 est qui sola/ anti
 quitate antiquis
 postponed? est.
 Nam si ad carmi
 nis heroicæ maie
 statē respicis: ne/
 mo est quem ue
 rius conciuē Vir
 gilio dicas quiq;
 ad eius carnē p/

ximius accedat. sin ad elegiaci terfos modulus/ nemo est/ quē Tibullo iustu?
 coniuēgas. Si autē ad sententiā pondus: uerborū copiam. fabularū diuitias. in/
 genii fertilitatē: latinis ornamentum uidere uoles. nemine inferior erit.
 At si ad uitæ sanctitatē. morū pulchritudinē. religionis obseruationē. doctri/
 narum integritatē pleno obtutu prospexeris omnibus nimirū eo superiōrē
 dixeris: quo christiana fides cæteris est præstātor. Hunc igitur post ueteres
 poetas nō inepte ponemus. Exiguā dumtaxat particulam ex eius imēsis ope
 ribus sumētes. utpote qua carminis mūdiciā præcipit. Congruū etenim fuerat
 ut in nonū hortū de musarum (quæ nouē dicuntur) officio aliquid afferre
 mus. Auideo igitur aīo nonū hoc carnē legemus. Dabitq; ueniā si quā artifi/
 cio suo interpretationē nostram inferiorem offenderit.

Vt quibus eloquii &c. Sūt inquit quibus natura diuitē uenam in
 carmina dederit: quiq; egregiā laudē consequerētur: si materiam
 dignā poeta assumerent: eamq; nō lasciuis uerbis inficerent. Dat
 ergo statim i principio egregiā doctrinā benignitate solius natu/
 ræ neminē bonū eē. neminēq; laudatū. Nam multi bene bonaq;
 dicēdi uenā a natura susceperint. Quia tñ ad lubrica lasciuiaq; cōuertunt nihil
 ueræ laudis merent. Vt if autē aptissima translatione. Nā ut in superioribus
 latius deductū est facilis illa ubertas dicendi uena uocat/ eo q; suapte natura
 uerba p eam ueniant/ neq; extorqueātur. Nam in oībus quæ pfluunt uenam
 dicimus. Aurea autem uena in metallis preciosissima est. Vñ quicquid bellū
 & pulchrū preciosumq; est aureū uocat/ ut aurea uenus. aurea coniunx. sic igi
 tur aurea uena. i. ppulchra & perq̄elegāti uena dicēdi. Neq; a natura abhor
 ret locutio. Nam reuera in metallis uena est. Quin & ipsa metalla terrarū ue/
 næ dicūtur. Vñ in georgi. de italia. Hæc eadem argenti riuos ærisq; metalla
 Ostendit uenis atq; auro plurima fluxit. Perstat autē doctē in metaphora. nā
 ficit mundius purgatiusq; nihil est q̄ aurea uena. ut qua aurū purgatū forna/
 cibis effluit. ita obcenius atq; fetidius nihil est luto. Grauius ergo peccāt
 & infcite agūt qui aureā ingenii uenā argumenti fordibus obruunt. Ordo est
 facillimū/ qualis i hoc carminis genere esse debet. tñ ut uel puelli eū ad ma
 nū habeāt: faciāt talē. Sūt poetæ quibus datur uel a fati uel a natura aurea
 uena eloquii. i. optimus stilus dicēdi: sed ea aurea uena cadit in sordes. i. in
 sordidā materiā & inficitur. i. obruit & cōtaminat luro. i. fordibus argumēti
 quod assumūt. Probat. Nā ponūt. i. describūt & cōponūt curas. i. amores &

NONVS MORALIVM SILVARVM

Cypria

cupidines cypriae supple deæ. i. ueneris quæ in cypro potissimū colit. & gaudia olentia. i. uina & comestiones quæ olēt nidore. Et clara unda. i. purior ille fons poeticus mergitur tam fœdo lacu. i. tam sordidis rebus quæ scribunt obruit lumen illud æthereū ingenii. Nephās autē est degenerare. i. ad ignobilem uilitatē prahere in rebus imūdis. hoc deo & hoc carmē quod benignitas naturæ cōtulit aptū. i. quadrās & cōueniēs & coniuētū cælestibus animis. Quia ut in superiori carmine Iuuenalis dicit. Sēsūm a cælesti demissum traximus arce. Dona dei. nitidū carmē & præstās faciūdia quæ duo sunt dona dei. mittit ex astris benignitate astroꝝ & totius naturalis cōgeriei. & a superis. i. a deo abs quo oē bonū. quicq; naturæ habenas tēperat. Poesis. i. ipsa ars poetica est tuba. i. preconiu legū & fidei Romana. i. christiana cuius Roman' pōtix est in terris caput. & præses. Quæ tuba canat. i. canere debeat heroo pede i. heroicis carminibus sacra & deū. i. sacra dei. uel sacra. i. res quaslibet sacras & etiā deū ipsum. ut more poetarū principē sacrarū rerū subiūgat. Cypriae curas. Affectate dicit cypriae potiusq; ueneris. Nā uenus cælestis est honestiq; cōcubitus cestū gerēs. Vñ est Natis uenus alma creādis. Et ut uidimus Luctretius eā omniū pductricē ponit. Vñ ait. Aeneadū genitrix hominū diuūq; uoluptas Alma uenus &c. Et a Virgi. uocat Diua creatrix. Et ut opinat Seruius ipsa quoq; est mater deū. de uenere ergo honesta pñt hī carmina. Sed tres sunt ueneres ut alio loco diximus. quarū quæ cypria dicit ex genitalib; cæli & spuma maris pgenita & in cōcha cypron aduecta dicit. ubi reuera mira libidinis uis regnauit. uenusq; sūm opere culta ē. Vñ Hora. Sic te diua potēs cypri &c. Et Virgi. dicit eā in cypro hīe suas. i. pprias sedes. Vñ est illud i primo Aenei. Ipsa paphū sublimis abit sedesq; reuulsi Leta suas: ubi tēplū illi cētūq; sabeo Ture calent aræ fertisq; recētibus halāt. Paphū enī urbs in cypro est quod Cicero ad Sex. ilū sic docet. Oēs tibi cōmēdo cyprios sed magis paphios. habet ergo in cypro suas sedes. Nā illuc primū ut dixi ex mari appullā dicūt. Vñ Tibullus. Et faueas concha cypria uecta tua. Hinc & κυπριβαπτεια dicit Theocritus. Et cyprogenia etiā appellat & cypria. Libido autē & lasciuī mores eius gētis illā sibi ascuerūt. Nā uirgines cypriae nō añ nubebāt q̄ apud portū aduenas excipietes cōcubitib; dotes lucrarent. Scriptū autē est in ea historia quā prisca sacra appellāt Venerē artē meretriciā inuenisse auctorēq; mulieribus in cypro fuisse: ut uulgato corpore quæstū facerēt ne sola impudica & uiroꝝ appetēs uideret. Lactārius etiā autor est eā meretriciā artē instituisse Herodotus autē ait antiq̄ssima omniū tēploꝝ ueneris fuisse duo Primū A scalone urbe assyriæ. secūdū in cypro ubi lege cautū fuit oēs mulieres femel salte in uita in honorē ueneris eo i tēplo cū alieno uiro cōcūberēt. Quia ergo tāta in Cypro luxuries est ut secūdū Virgiliū centū aris assidue illic colat. ubi & Paphū oppidū & Idalius mons & amathus & sexceta alia loca ueneri sacra sūt. usque adeo ut cypria & cyprogenia inde dicat. bñ diligens poeta elegit nomē rei cōueniēs dicēs & cypriae curas. Bñ autē dicit curas nā uenus curas in iicit. ut & achidalia secūdū Seruiū dicit & χοο enī cura est. Virgi. multis locis p amore curā posuit. ut in principio quarti Aenei. At regina graui iādudū faucia cura. Et in. vi. Curæ nō ipsa i morte relinquūt. Et Hora. in poetica. Musa dedit fidib; diuos puerosq; deoꝝ Et pugilē uictorē & equū certamiē primū

Et iuuenū curas & libera uina referre. Dolet ergo poeta q̄ relictis deis & p̄ris deoꝝ. oēs nūc iuuenū curas & olētia gaudia hoc ē uina canāt. Dicunt aut̄ fecūdū Seruiū curā q̄ corurāt. Vñ in Virgilio. Vulnus alit uenis & caco carpit̄ igni. Dona dei carmē nitidū. appositio ē. dicit nitidū carmē: q̄a fordidū & lasciuū ab hoīe nascit̄. Dicit p̄stās faciūdia. quæ scilicet p̄ sapiētiā dirigit̄. Nā ut dicit Hora. Scribēdi recte sape est & p̄cipiū & fons Rē tibi socratica potērūt oñdere chartæ &c. Vt aut̄ docet Cice. Perniciosa ē eloquētia ubi desit sapiētia: sed nihil p̄niciosū a sup̄is dat̄. Poësis ē tota cōpositio poetæ. poema quoduis op̄. poetice. ipsa ars q̄ & Poësis dicit̄. Canat. i. canere debeat. quomō Valleñ. optatiua uerba sape posita docet. ut faceres. i. facere deberes. fecisses. i. fecisse debuisses. & sic de aliis. Heroo pede. i. quo heroū gesta canūtur. Heroes aut̄ sūt ex deo & hoīe nati. uel q̄ i corpe mortali æternitatē meruerūt. quorū gesta hexametris scribūt uersibz. q̄ si sublimes sint diuina: & humanas p̄sonas loquētes introducāt heroici uocant̄. Quibus Homerus in ilia de & odissea. Virgilius in Aeneide. Stachius in Thebaide usi sunt.

Carmina quæ sanctos deus ipse parauit ad usus
 Impia mortiferi carminis arma facis
 Quid maculas turpi diuina libidine dona:
 Quid teris immundo munera tanta pede:
 Non ita Hieremias docuit: nō Thracius orpheus
 Non ita Iessei regia musa senis.
 Sancta prophanari scelus est debile multo
 Verbere: supplicio culpa pianda graui
 Vita decet sacros & pagina casta poetas
 Castus enim uatum spiritus atq; sacer
 Si proba uita tibi lasciuaq; pagina: multos
 Efficis incestos: in uenerēq; trahis
 Verbamouent animos: oris lasciuia pectus
 Pulsat & in uenas semina mortis agit

Carmina q̄ sã/
 ctos. Clariora sūt
 q̄ ut ordinē colli
 gaz. Pergit quo
 cœpit. Docetq;
 uerecūdiā maxi/
 medecere carmi
 na De' inq; para
 uit carmina ad sã/
 ctos usus. hoc est
 ad laudes diuinas
 & ad uirtutē exci
 tādā. Est at̄ ut do
 cet Plynius ipse
 Apollo autor &
 inuētor heroici
 carmis. Nā ora/
 cula phœbi & car
 mia Sibillina he
 roico pede cōsta
 bāt. Vñ Horati?

Sichonor & nomen diuinis uatibus atq; carminibus uenit. Posthos insignis Homerus Thyrtēusq; maref aios i martia bella uersibz exacuit dicta p̄ carmina fortes Et uitæ mōstrata uia: & ḡa a regū Pieris tētata modis ludusq; reptus Et lōgoꝝ opeꝝ finis: ne forte pudori. Sit tibi musa liræ solers & cātor apollo Deus ergo pauit ad scōs usus carmina q̄ tu facis ipia arma. i. istra mortiferi carmis. p̄ q̄. s. i luxuriā & libidinē q̄ ē mortale uitii ferimur. Arma sūt cuiuslibet artificis instra. ut agricolæ arma sūt aratrū sarcula marræ bidētes. sutoris formæ & scalpra. Tōsoris peluis & nouacula: militis gladii & scutū. Immūdo pede respicit ad carmē q̄ pedibz cōstat. Sicut ergo pedibz rē quā uilē & fœ/
 r. iiii

dā iudicamus cōculcamus: ita in mūdo pede teris tāta hoc ē diuīa mūera q̄ sic
 luto inuoluis. hoc ē lasciuia canēdo abuteris ingenii uirtutibus. Hieremias no
 tior aut est q̄ ut plura de eo dicā. est enī is Hieremias cuius libri extāt i biblia
 nostra. qui carmine plura conscripsit unde ipse poeta noster cōtra eos q̄ car
 mina proscribūt Dicite. Hieremias sanctus. At ipse numeris threnos scripsit
 quo genere poematis primus Simonides apud grācos usus dicitur &c. Or
 pheus Thracius a Virgilio quoq̄ dicit. Fuit enī ex Thracia unus ex antiquis
 mis poetis. qui ex doctrinis ægyptiorū plurima sumpsit quæ cum iudaica scri
 ptura cōueniunt. Virtutem & ciuiles mores docuit. Vñ Horatius. Siluestres
 hoīes facer interpretq̄ deorū. Cædibus & uictu fœdo deterruit orpheus Di
 ctus ob hoc lenire tygres rapidosq̄ leones. Nō igitur orpheus qui honestæ
 uitæ præcepta & deorū laudes carmie collegit ita docuit ut scilicet canas tam
 turpiatamq̄ impudica. Nō etiam regia musa iessei senis. i. David ppheta di
 uinus qui ex iessei radice natus est. Iessei aut a noiatio iesseus est. Nā ut do
 cet Priscianus si barbara noiā ad latina eloquia trāsferre uoluerimus decli
 nabimūs ea latine. Vñ in huius poetæ operibus legit Isaacus Abrahamus p
 quibus hebrei Isaac Abraham legunt. Et ab eo quod est Iesse facies noiātm
 iesses uel iesseus. Nā plurima quæ in es exeūt apud grācos etiā in es exeūt
 Hinc etiam geminam declinationē reperimus. Nam ab eo q̄ est Ulixes fit
 ulixis in genitiuo & ab eo quod ē ulixens uenit genitiuus ulixeos & ulixei: &
 p̄ finerisim ulixi. Sic achilles achillis achilleus achilleos & achillei apud nos
 uel p̄ finerisim achilli. Similiter orpheus orpheos. & orphei. Nereus nereos
 & nereī quæ ut docet Seruius etiam in es exeunt. ut est in Bucolicis orphi in
 datiuo. orphi calliope a lino formosus Apollo. Sic igit hoc loco iessei potest
 esse genitiuus antō pprii noiis hic iesseus. Vel reuera ab appellatio possessi
 uo. Nā si iesse in ntō dicit̄ e p̄ducitur quod etiā in deriuatione longū manet
 ut dirce dirceus. crete creteus. lethe letheus. utrocūq̄ ergo modo dixeris da
 uidis regis periphraſis est. Sācta pphanari &c. facit syllogismū qui fit ut do
 cet Seruius ex p̄positione. assumptione. & cōclusionē. Propositio: quā maio
 rem uocat̄ est. Quæcūq̄ sancta & sacra sunt nephas est pphanari. Assumit̄ si
 ue subsumit̄ in minore sic. spūs uatum est sanctus & sacer. Cōcludit̄ ergo spiri
 tum uatū nephas ē pphanari. Et iterum Quæcūq̄ sancta & sacra sunt nephas
 est pphanari. Carmina sunt sancta & sacra. ergo ea nephas est pphanari. Ma
 ior nota est. quia illud sanctū est quod pollui nō licet. Minor patet quia spūs
 uatum diuinas est. dictū enī est donū dei carmen &c. Et Ouidius. Est deus in
 nobis agit ante calescimus illo &c. Prophanari est fieri pphanū. Prophanū
 aut dicit̄ quod procul debet esse a phano & a tēplo deorū utpote quod exe
 crabile impiūq̄ est & cui interdictū est pioꝝ cōciliis. Scelus delidile. hic po
 tius necessitudinē q̄ possibilitatē affert. Vñ dices scelus delibile quod possit
 deleri uel qd̄ aptum est ut deleat̄. uel qd̄ facile ē deleri. sed qd̄ debeat deleri
 multo uerbere nedū uerbis. Efficis incestos. i. nō castos ab eo enī qd̄ est ca
 st̄ fit Incest̄ a um. Et uerbū Incesto qd̄ est cōtamino & polluo. ut. vi. A enei.
 totaq̄ incestat funere classē. Possit etiā dici a cesto ueneris cingulo quo legi
 time nubētes cingunt̄. Vñ ecōtrario incesti dicit̄ur cōcubit̄ nō q̄ p̄ter legē
 sed q̄ cōtra legē fuit: ut cū cōsanguineis aut uestalib̄ q̄s uulgo moniales uo
 cant. Inuenerē. i. in luxuriā & libidinē. Docet erga nō satis eē uitā poetarū

eē castā. imo oportet ut uerba etiā casta sint. Vñ uidet̄ improbare illud Catulli
Castū eē decet piū poetā Ipsū: uersiculos nihil necesse ē. Qui tū demiq; habēt
falē & leporē Si sūt molliculi ac parū pudici. Probatq; nō satis eē qđ Adrian⁹
impator de Voconio poeta sic p̄fiter̄ lasciuus uersu mēte pudicus eras. Et qđ
Qui. de se dicēdo. Crede mihi mores distāt a carmiē n̄ro. Vita uerecūda est
musa iocosa mihi & Martia. lasciuā ē nobis pagina uita p̄ba ē. Ex quo uerbo
uidet̄ poeta subsumere. Si p̄ba uita tua ē lasciuāq; pagina: multos efficit ince
stos. in uenerēq; trahit. Si inq; forte tute q; lasciuā scribis cast⁹ es: lectorē tū in
fraudē illicis. Quia uerba mouēt aīos. oris lascinia pectus pulsāt: & in uenas
semīa mortis agit. uñ Iuuenalis. Quod enī nō excitat inguē Vox blāda? &c.

Improb⁹ has

Improbus has sordes in carmina seminat orchus
Cui studium mentes cōmaculare pias
Non secus ac uitreum si quis uult lādere fontem
Proiicit in dulces putre cadauer aquas
Hoc animaduertas quicumq; poemata condis
Est opus: a stygio fer procul amne pedem
Pelle pharetrati cum matre cupidinis arcum
Atq; dioneo subtrahe colla iugo
Mater adulterii uenus est stupriq; repertrix
Atq; lupanari fornicibusq; fauet
Casta dei genitrix: castus regnator olympi
Mens capit ambrosias non nisi casta dapes
Lex uenerem festis uetat exercere diebus
Sacra ministrorum corpora casta uolunt
Pierides castæ: castæ libetrices undæ
Tota pudicitiam uera poësis amat.

sordes & cætera. Orchus deus est
infernī: sed ange
lū malū intelli
ges Orchus ergo
id est spūs mali
gnus seminat in
carmina has sor
des Cui orcho ē
studiū cōmacu
lare pias mentes
Quia saluti hūa
næ inuidet. Vñ
de dicit̄. Inuidia
diaboli mors in
troiuit in orhem
terrārū. Dicit̄
autem. quasi ur
gus quia nos ad
mortem urgeat
Nō secus ac ui
treū &c. uitreum
fontē duplici de

Orchus

causa dixit & p̄pter colorē. est enī aqua nō turbida uitrei coloris. & propter
lympiditatem: quia ut uitrū ita aqua munda pellucet. Dulces aquas. quales
ut plurimū in fontibus. uel dulces. id est cōueniētes & amabiles. Sicut dulce
satis humor: depulsis: arbutus hedis lenta salix scæro pecori. Fons dicitur q̄
aquā fundat Cadauer dicitur a cadendo. unde & caduci dicūtur. Multæ autē
sunt apud ignaros ridiculæ ethimologiæ. quibus etiā docti illusi sunt: ut Te/
stamentū testatio mentis. Auarus/ auidus aris. Parcus par arca. cadauer. ca/
ro data uermibus & multa alia. Hoc animaduertas. Ordo ē. opus est ut tu qui/
cūq; condis carmina animaduertas. id est aīo cōplectaris & cōsideres. hoc uide/
licet q̄ orchus seminat sordes in carmina. q; q; poemata inficiuntur lasciuis
carminibus sicut fons purus cadauere. Fer pede tuū procul a stygio. i. inferna/
li amne. Hoc est p̄spice nō orcho duce in sordes irruas. Pelle pharetrati: Cu

pido filius ueneris amoris deus in altera manu sagittā ignitam in altera flam-
mā habet. unde quia pharetrā quæ sagittarū teca est portat. pharetratus di-
citur. unde Ouidius ab eas pharetrate cupido. Pelle arcū cupidinis pharetra-
ti cū matre. i. cū uenere. Hoc est tolle cōcupiscētiā ueneris & etiam rē ipsam.
Et subtrahe colla tua dioneo. id est uenero iugo. Dioneo inquit Seruius
ad illud in bucolicis. Ecce dionei processit caesaris astrum/longe petutum est
epirhetū a dione matre ueneris. quod quidē uerum. si ad Caesarem ut apud
Virgiliū referat. Quia Iulius caesar per longā progationē ab iulo origine du-
xit. Iulus ab aenea. A eneus ab uenere. Venus adione. Proprie hic ergo dio-
neo iugo dixit. Quia uenus diones est filia. subtrahe colla iugo/notum est &
cōmodatitiū hemistichiū. Propertius dū licet iniusto subtrahe colla iugo.

Mater adulterii &c. Probatum est in illo uerbo Cypria quomō adulterii &
stupri inuētrix sit adulteriū fit cū muliere/& alterius cōiuge. Stuprū cū uirgi-
ne. uel uidua. uel quacūq; persona uiolēter. Lupanar dicit. prostibulū. dom⁹
meretricū. quæ etiā lupæ uocant. a foeda rapacitate. Lupanar ergo est ubi lu-
pæ. i. meretrices sunt. Prostibulū ubi prostirunt meretrices. Fornices sunt
arcus aedificiorū quales in theatro/in quibus prostabāt togatæ. id est famo-
sæ mulieres. unde tractū est ut fornices etiā lupanaria significant. Cū omnes
arcus & in portibus & in arcibus triūphalibus & in mœnibus & in muris for-
nices habeant. Hinc etiā fornicari & fornicatio deducant. Casta dei geni-
trix. Docuit non auscultandū ueneri quæ impudica est: moreq; impudicos
docuit: nūc docet pudiciā amandā esse iis qui musas amat. Quia sicut deus
regnator olympi castus & impollutus. imo castitas & pudicitia mera est: sic
& genitrix dei perpetua uirgo maria casta est. Quasi dicat. Spūs sanctus nunq̄
obumbrasset uirgini mariæ. neq; de spiritu sancto saluatore nostrū concepit/
fer: nisi castissima fuisset. Itaq; qui castū musarū spiritū appetūt fontemq; si-
tiant? necessū est ut & ipsi casti sint: casteq; loquāt. Quia mens nō capit am-
brosias dapes. i. deorū nō uescit epulis nisi casta. Regnator olympi factum
suprū a Ioue qui olympū niualē/ut dicit homeius respiciēs ad cretēsem ha-
bitauit/Quia enī in illo iuppiter/qui sumus deorū interpretat/ refedit home-
rus & post eū perq̄ multi alii poetæ olympū p̄ celo ponunt. Regnator ergo
olympi. i. celi. Ambrosias dapes. Ambrosia apud medicos hærba ē de qua
Diascorides Ambrosia quā multi brotim aut artimisiā uocāt frutex ē mul-
tas uirgas hñs lōgas palmis tribus/& folio iitio simillima ruta Virgæ sūt ple-
næ semie: ut sint quasi acini odorē uini habētes. nascit̄ in capadocia quæ cir-
cafe habuerit amplectit̄. Fingūt aut̄ poetæ ambrosiā esse cibū deorū suauissi-
mū. ut nectar potū ipsoꝝ. Plato aut̄ ponit ambrosiā p̄ cognitione rerū cele-
stiu. Nectar uero p̄ gaudio quod inde pcipim⁹. Nō igit̄ capit mēs ambrosias
nisi casta. Quod dinus maro etiā indicat in. ii. Aenei. ubi Aenei. caelestia con-
tēplari nō potuit p̄sente uenere: q̄ remota illico sp̄pexit. Dapes aut̄ inqt ualla
uolūt eē aut deorū aut nros in sacrificiis deorū. Lex uenerē festis &c. Multa
apud Romanos aliosq; ueteris deorū culturæ erāt festa in qbus nō licuit ha-
bere rē etiā cū cōiuge. uñ Iuuenalis. Ille petit ueniā quotiēs nō abstinet uxor
Cōcūbitu sacris obseruādifq; dieb⁹. Maxie aut̄ i festis iſidis castitati mos ge-
rūd⁹ fuit. uñ Propertius in eā irat⁹. Quæ dea tā cupidos totiēns diuisit amātes
Quacūq; illa fuit semper amara fuit. In ambaruali etiā festo dū uitulationē

Lupanar

Prostibulū
fornices,

Ambrosia

Dapes

pro frugibus faciebāt casti'erant. Vnde in bucolicis. dū faciam vitula' pro fru-
gibus ipse uenito. Sacra etiā. id est res sacrae uolūt casta corpora mīstrog. quale
sacerdotes sunt/ quos castos eē oportet. qñqdē apud habreos male periit q
p die q̄ sacra arca tegeret cōiugē cognouerat. pierides casta &c. Pierides mu-
sae dicit i. v. de trāssformatif. Virgīes at & casta sūt musaenū uirg. Vates pios
& castos i elisio gaudere dicit i. vi. A ene. Quiq; pii uates. & phœbo dignalo/
cuti. Quiq; sacerdotes casti dū uita manebat. Idē sybillas uirgīes interpellat.

Quidi' dicit uates nō eē sub cupidī's iure. ut in principio elegiarū ad cupidinē
Quis tibi saue puer dedit hoc i carmine iuris pieridū uates nō tua turba sum?
Castae libetrides unda. de hiis etiā dictū ē reqre p tabulā.

Est helicon uirgo. multis argumētis demonstrat castitatē decere poetas.
Sane ut docet Noni' Marcel. oē castū icorruptū sub uirgī's uocabulo ueteres
appellauerē. Cice. i oratore. Phia' casta uerecūda icorrupta uirgo. hęc il. uir/

Est helicon uirgo: uirgo peneia daphne
Castalida s̄q; aiunt uirgine matre s̄atas
Ite procul ueneris uates heliconis ab amne
Virgineus uestro lādatur ore liquor
Non hederæ uobis phœbi non conuenit arbor
Non amat incestas casta corona comas
Taxus olens: eruca salax: grauis herba cicutæ
Sordidulos uates talia ferta decent
Salmacis est uobis helicon date uota priapo
Hellepontiacis ponite thura focus
Sit liquor asphalti uobis pro phocidis unda
Stringit ubi infames sulphuris ardor aquas
Desine: pone lyram uates infane nec ultra
Cum stygiis dirches flumina iunge uadis
Prostituis musas meretricis imagine facta
Ante cauernosi fornicis antra locas
Frangis honestatem frontis- gremiumq; sinumq;
Soluis & infames mittis in ora modos
Omnia das turpi musis loca sacra- dione
Atq; pudicitiaē non finis esse locum
Propterea merito pro uate uocabere leno
Elogio sceleri conueniente tuo.

gi. at uirginē a ui-
ridiori etate usur-
pauit ēt p ea q̄ iā
mī eēt. ut depasi-
phae in buc. A h
uirgo ifœlix &c.
helico ut Solin?
& Plini' i quarto
refert mōs ē boe-
tiæ iuxta thebas
Atque ut strabo
i nono meminit
phocidi uicin' ē
& nō pcul a par-
naso. utpote Cir-
citer qñdecī pas-
suum milia. emu-
lus est parnaso &
altitudine & cir-
cuitu: Est autem
apollini facer &
musis. un' & mu-
sae heliconides &
heliconiades ap-
pellāt. Persi' he-
liconida s̄q; palli-
dāq; pirene. Lu-
cretius Adde he-
liconiadū comi-
tes quorū unus
homer'. qa aut a
musis quæ castaē

Virgo

Helicon

NONVS MORALIVM SILVARVM

sunt colit. illincq; uaticinia hauriunt. ut apud Virgilium. Pádate nūc heliconā
 dea cantusq; mouete. ideo poeta dicit: Est helicon uirgo. i. castus & incorru-
 ptus. Quidi. in primo de trāsformatis. Virgineūq; heliconā petit. Quādo er-
 go dicit. Est helico uirgo hyperpole est. q. d. incorruptissimus. sicut apud Te-
 rétiū. p. sene seniū. p. sapiēte sapiētiā. p. sōnante sōniū. p. scelesto scelus & alia
 Virgo peneia daphne. Daphne penei fluminis filia cū oīum uirginū quā in
 thessalia essent/speciosissima haberet. adeo ut oēs sua pulchritudine caperet
 Apollo cū eā cōspexissent forma eius expalluit. Quā cū neq; precib; neq; pol-
 licitis obtinere potuisset: uim ut inferret instituit. At illa cursu cōspectū ei; ef-
 fugere cupiēs/patrē inuocauit/ut uirginitati suae auxiliū ferret quā ille audi-
 tis precibus fauore deorū in laurū cōuertit/ut ē apud Oui. in primo metamor-
 ph. Apollo autē qā uirgine potiri nō potuit arbore sibi sacrā fecit. Atq; ex ea si-
 bi coronā cōseruit/Qua & poeta coronat: unde p methonmian Daphne
 aliqñ p lauro ponit. Est ergo daphne peneia uirgo. unde ipsa ad patrē. da mi-
 hi pperua genitor charissime dixit uirginitate frui: dedit hoc pater añ dianae.
 Ille quidē obsequit/ sed te decor iste quod optas. Esse uetat uotoq; tuo: tua
 forma repugnat. &c. Castalidasq; aiūt uirgine matre fatas. Castalides dictae
 sunt musae q; colāt castaliā fontē. qui a Castalio apollinis filio denoiat. dicit
 ergo fatas matre uirgine. quia fontē a quo denoiant purus est quomō helico-
 na uirginē uocauit: uel quia ut dicit Hesiodus musae ex Ioue & Mnemosine
 natae sūt. Mnemosine autē mēoria est quae pducēdo musas nō corrūpit. imo
 (ut dicit Quintilianus) Mēoria excolēdo sicut cætera oīa auget. Supra me/
 morauim; Musarū parētēs: seque re tabulā. Verū quia theologus est poeta
 christianus: solūq; christū uera generatiōe de matre uirgine satū scit: cōsulto
 addidit aiunt. Quomō Virgilius fabulosum dicturus admonitos facit lecto-
 res prēmisa huiusmōi plicula. ut aiūt. ut phibēt ut fama ē ut dicūt ut dicit. ut
 fert &c. ut ueritatē inqrat. Satas. i. pgenitas a sero seu satū. ut notū ē. Ite p-
 cul. ab anē heliconis. i. a fonte q in helicone est musis cōsecratus. Virgineus
 liquor fōtis. Nā poeta dicit se se dū canūt fōte musis sacro plui. nū persi. nec
 labra fōte plui caballino. dicūtq; fōtē a musis haustū canēdo explere. uñ Sta-
 ti. Tu mō si ueteres digno depleuim; haustu: da fōtes mihi phœbe nouos ac
 frōde secūda nocte comas &c. Virgine; igit; liquor. i. pur; ille & dīn; spū tibi i-
 fufus ledit uō q turpia canit; ore. nā ueneris. i. luxurie uates estis. Nō he-
 derae &c. quomā poeta i tutela bacchi seu liberi p̄ris sūt hederā coronat. qā i
 tutela phœbi lauro. hac ēt dere Seruiū illu; putat q parnasū quē oēs bicipitē
 attestāt docuit diuidi i citheronē liberi & heliconē apollinis. cui; sunt musae.
 nā grānes autores docēt parnasū i phocide eē. heliconē uero & citheronē mō-
 tes iter se diuisos i boetia Poetas at i bacchi tutela eē multi poeta; loci decla-
 rāt. uñ Horati. ii. carminū. Bacchū i remotis carmina rupib; uidi docētē. Idē
 primo epistolarū ut male sanos asseripsit liber satyris faunisq; poetas. Et lu-
 ca. Nec si te pectore uatē accipiā cyrrhea uelim secreta mouente Sollicitare
 deū bacchūq; euertere nyfa. Quia igit; i bacchi tutela sūt bñ hederā coronat
 quae baccho sacra ē. uñ p̄p̄ti;. Misfolia ex hederā porrige bacche tua. Et ho-
 rati. Me doctarū hederā p̄nia frōtiū diis miscēt supis. Et persi;. heliconidas/
 q; pallidāq; p̄pirenē Illis relinquo quorū imagines lambūt hederā sequaces.

Phederæ

Iuuenalis. ut dignus uenias hederis & imagine macta. & Virgilius. Pastores hederâ crescētē ornate poeā. Itē a te principiū tibi desinet accipe iussis carmina cœpra tuis: atq; hâc sine tpa circū: inter uictrices hederâ tibi serpere lauros. Sane hædera dicit nūc in aſia naſci negauerat Theophrastus: nec i india niſi in mōte mero. harpolus ut in medis ueniret frustra multis modis laborauit. Alexāder uictor ex india ob raritatē coronato exercitu rediit exēplo bacchi: in cuius dixi diuitiis ē. Repit. mas & fœmina. Est alba & nigra. & ut Plini⁹ docet elix. Est & fugēs hederâ quæ sine adminiculo stat. ob quod cifoſ dicit. Sūt & aliæ spēs apud phisicos mēoratae. Volūt dictā ab hæredo. quocirca per ſus hederas ſequaces dixit. Et ideo poetis in coronā dari: qm̄ laus quā confequūt ppetuo ipſis adhæret. unde Hora. in ſermo. de lucilio. Neq; ego illi de trahere auſim hæretē capiti multa cū laude coronā. Verū prima talē deductionē deſtruit. Nam hæreo prima lōga pferē. hederâ uero breui. dicit ergo poeta. nō hederæ uobis phœbi nō cōuenit arbor & ē zeugma ab inferiori. ordo ē. O ueneris uates arbor phœbi nō cōuenit uobis & hæderæ nō cōueniūt uobis. nā caſta corona nō amat inceſtas comas. i. premiū caſtoꝝ nō debet in ceſtis dari. Arbor phœbi ē laurus in quā qd daphne uerſa ē tātope amauit q̄ poetæ etiā coronā. Danſ enī coronæ ex illis rebus quarū uirtutē & naturā imitati ſūt. Nā fortiffimis qbusq; aīſ palma dat quæ cōtra pōdus renitit. ſicut illi qbus dat cōtra aduerſa. Triūphales coronæ quæ impatoribus uictoriā ex cōtinua uigilātia cōſecutis. nūc aureæ olim laureæ conoræ dabant. q̄ ut laurus ſemp uiret: nec frōdibus ſpoliat: fulmīeq; nō icit. ſic impator fortis ſpū uigilātia pſpicit Opima a ſe ſpolia auferri nō ſinit. Aduerſis ſubito more Fulmīnū adoriētibus: neq; pſternit: neq; pſternat. Ciuica corona ex gramie in eo loco collecto ubi conciuē ſaluauerat/ dabat. Muralis corona ex muri pitnis dabat ei qui primus murū trāſcēdebat. Nauale meruit q̄ prim⁹ hoſtiū naues ingreſſus uictor egrediebat quæ roſtris nauiū inſignita erat. Oualē coronā ouātī ex myrto dabat. quæ arbor ueneris ē q̄ nō martius ſed quaſi uenerēus qdā triūphus foret. ut q̄ nō ex iuſto hoſte: neq; p bellū rite indiſtū pueniret. Oleagina corona uti ſolebāt qui in plio nō fuerūt ſed triūphū pcurarūt q̄ nō haſta & ægide paladis: ſed oleo uictores. Poetis igit̄ & hederâ ſemp cohærens & laurus ſemp uirēs cōuenit. ſi mō ingenio bono bacchi mūere præditi ſint. Aut phœbo digna locuti. Nec a muſarū caſtiſſimis cōciliis & ſōribus adhorrētes. Nā lubrici & laſciuī ſordida canētes alia corona. ut inq̄ poeta digni ſūt unde ait. Taxus olens &c. Taxus arbor gracilis & triſtis & minime uirēs dura & nullū ſuccū habēs. Mas aut̄ ſola fert baccas noxiō ac letali fruſtu. In hyſpania præcipue uenenū ineſt. Vaſa etiā uinaria ex ea facta mortifera fuiſſe i gallia cōprū eſt. Eſtq; in archadia tā præſentis ueneni ut ſi qd dormiat ſub ea cibūue capiat moriat. Sūt q̄ toxica uenena qbus ſagittæ tingūt. hinc dicta putāt. Repertū ē innoxia fieri ſi in ipſa arbore clauus æneus abdat. hæc fere apud Pli. offendēris. Virgilius dicit eā in locis frigidis & aquiloni expoſitis naſci. Bacchus amat colles aquilonē & frigora taxi. idē dicit taxū apibus eē noxiā. unde in buco. Sic tua cyrneas fugiāt examia taxos. Et in quarto Georgicorū Neu ppius teſtis taxū fere &c. Taxi enī odor apes necat. Nā ut iam dictū ē capietes umbrā aut ueſcētēs ſub ea necari cōprū ē. Corſica etiā mella amarorē

Coronæ
Diuerſæ

Taxus

NONVS MORALIVM SILVARVM

ErUCA

habent propter copiã taxi unde Cyrneas quæ latine corsicæ dicuntur / taxos apibus fugiendas dixit. Et poeta olente taxo coronãdos dicit poetas qui toxica carmina quibus animi inficiuntur. edunt. Eruca salax ab effectu facit enim hominẽ salacẽ: id est luxuriosũ & ad coitum pronũ. dicit enim a saliendo quod ad armentorũ coitum pertinet. Eruca autẽ plurimũ libidinẽ excitat. Vnde Virgilius in moreto: Intybaq; & uenerẽ reuocans eruca morantem. Digna igitur ex qualasciuis poetis qui itidem uenerẽ reuocãt fiat corona. Grauis herba Cicuta. Cicuta herba est quæ habet caulẽ fistulosum. unde in illo bucolico hac te nos fragili donabimus ante cicuta. pro fistula ex cicuta accipit.

Circuta

Cæterum hanc herbã Dioscorides Comon uocat arabice dicit succara Eius frigiditas uim iterimendi p̄cipue hoĩem habet. sed uino meraco & calefacto huic malo subuenit. Quia itaq; frigidissima est. frigiditas autẽ pigriciẽ parit Nam Virgilius frigus pigrũ uocat. pigricies autẽ grauem facit & demissi animi. dicit grauis herba cicuta. Quæ quia frigidissima est nihilq; ueris poetis magis contrariũ. Nam dicit Ouidius. Est deus in nobis agitãte calefcimus illo. Eni uero minerua dea ingenii de patrio uertice nata est. i. de purissimo æthere. unde qui frigida præcordia habent obtuso ingenio sunt. Vnde illud Sin has nõ possum naturã accedere ptes. Frigidus obstiterit circũ præcordia sanguis &c. Merito sordidis poetis datur. Vnde inquit Sordidulos uates talia ferta decent. Talia ferta. id est coronæ confertæ uel ex taxo uel ex eruca. uel ex cicuta decent sordidulos poetas. Sordidulos per diminutionẽ a sordido deduxit. Neq; tamen hic iminutionẽ importat. sed metri necessitudine coactus est pro primitiuo ponere / quod etiã alias liceret. Salmacis est uobis helicõ. Salmacis fons est cariaẽ regiõis de quo Strabo ait libro. xiiii. Salmacis fons nescio quã obrem calũniatus tanq; emolliẽs eos qui inde bibant: hominũ enim mollicies uidetur ab aere uel ab aqua causam trahere cum ea minime sint causa molliciei. Sed diuitie & uictus incõtinẽtia. Salmacis nympha dicitur rapuisse hermaphroditũ qui mercurii qui hermes. id est iterpres diuum dicitur. & ueneris quæ a spuma. unde genita & quæ græce ἀπὸσ dicitur ἀπὸσ δ. Th nominata est filius fuit & utriusq; parentis effigiem præ se tulit. ut dicit Ouidius in quarto de transformatis. Vbi docet Salmacem nympham puerũ nudum ut sese in fonte lauet inuitasse. atq; ibi ipsum amplexam usq; detinuisse reluctantem Et deos orasse: ut ne unq; quidem ab eius corpore diuelli posset. Quod etiam exorauit Nam ambo in unum corpus gemini sexus conuersi sunt. unde hermaphroditus animaduertens se plane neq; uirum neq; foeminã esse a parentibus impetrauit ne solus infans esset / ut quicumq; eius fontis aqua contingeret ut ipse mollesceret. Vnde Ouidius. Ergo ubi se liquidas quo uir descenderat undas Semi marẽ fecisse uidet mollitaq; in illis Membra manustendens: sed iam nõ uoce uirili hermaphroditus ait. Nã o date munera uestro. Et pater & genitrix amborũ nomen habenti.

Salmacis

Quisquis in hos fontes uir uenerit exeat inde. Semiuir & tactis subito mollescat in undis: Motus uterq; parens nati rata uerba biformis. Fecit & inserto fontem medicamine tinxit & cætera. Eandem rem approbat idem libro. xv. eiusdem operis ubi sic ait. Quodq; magis mirum sunt qui non corpora tm̄ Verum animos etiam ualeant mutare liquores. Cui non audita est obscœ /

næ Salmacis unda. De effœminatis ergo uiris dici potest quod Cicero cõ/
memorat in officiis adducendo uerba Enniãna sic. Itaq; in probis maxime
in promptu est si quid tale dici potest. Vos etenim iuuenes animos geritis
muliebres. Illaq; uirgo uiri. Et si qd est eiusmodi. Salmaci das spolia sine san-
guine & sudore. Quæ uerba ut pueri intelligant hoc dicunt. Vos iuuenes qui
uirilem sexum habetis geritis animos muliebres. & illa uirgo uidelicet Chle-
lia quæ statuat equestrem meruit gessit animos uiri. Et si quid est eiusmodi
di uerba sunt Ciceronis. qui. Et si inquit quid. id est aliquid eiusmodi etiam
dici potest. quale est Salmaci & cætera. Ordo est. OSalmaci tu das spoliã si-
ne sanguine & sudore. hoc est facile ab effœminatis uictoria acquiritur. Sal-
maci est ergo ibi uocatiui casus: qui ablatas littera quantitatem seruat. ut eni
breuis est ultima in pallas colchis Salmacis: ita in palla colchi Salmaci. Et
contra: ut longa est ultima in æneas anchises. ita in ænea anchise. Nunc ad
poetam. Quia ergo Salmacis fons Cariæ homines in molliciem trahit. idẽ/
q; lasciuia scribentes efficere moluunt recte ait Salmacis est uobis helicon.

Date uota priapo. Et ponite thura hellepontiacis aris. Hoc est quia non
musarum qui castissimæ sunt sed priapi uates estis ponite deo uestro sacrifi-
cia. nihil enim uos cum musis rationis habetis. Priapus hortorum & deus &
custos dicitur. Vnde Virgilius hellepontiaci seruet tutela priapi. Diodorus
autem ubi de diis ægyptiis loquitur sic ait. Hircum deificauerunt ut græcipria-
pum propter eam corporis partem a qua fit omnium ortus. Pudendis enim
non solũ Aegyptii: sed & alii sacra faciunt: tanquã causæ animantiũ generati-
onis. Alio autem loco refert Dionysii & ueteris filium fuisse Priapum phi-
sificatione. Nam qui uino calent in uenerem promi sunt. Alii dicunt uirile
membrum priscos priapum appellasse: & q; generandorũ hominũ causa sit
imoralitate donasse. Aegyptii asserunt Tytanus Osyrim ex insidiis lacerasse:
& singulos singula membra clam exportasse. Virile solum membrum quod
nullus exportare uoluerit: in flumen abiecit. Itaq; Isis cum reliqua reppe-
risset membra & consecrasset: & ipsum uirile inuenire non posset. seortum ut
deum colendum instituisse. Appellant Ityphailum & non solum in templis
habebant: sed in agris quoq; custodem uitibus & hortis adhibebant. Quin
& fascinationes prohibere putatur. hæc Diodorus. Datur autẽ inquit Landi-
nus deus hortis: quia nullũ genus agrorum fertilius & quod magis gignat iis
est. Seruius dicit priapum de Lampfaci ciuitate helleponti. de qua pulsus
propter uirilis membri magnitudinem post in numerũ deorum est receptus
& numen hortorũ habitus. Vnde ipse ad se apud horatiũ in sermonib; Olim
truncus eram ficulus inutile lignũ. Cum faber incertus scamnũ faceret ne
priapũ Maluit esse deũ deus inde ego furũ auiũq; Maxima formido nam fu-
res dextra coereret obœcenoq; rubet porrectus ab ingume palus. A sit impor-
tunas uolutes in uertice arundo Terret fixa: uetatq; nouis considerare in hor-
tis S: rabo ubi de phrigia scribit priapũ pon: è inqt & urbs ad mare sita siue a
milesiis siue a Cizicenis cõdita & nomẽ habet a priapoq; apud eos colit. Sine
ex horneis q; apud Corinthũ sunt nomẽ acceperit: siue liberi patris & nym-
phæ filius dicatur. homines ad eum colendum moti sunt. Nam hæc regio
& finitima pariana & Lampfacena uinẽis abundant. Hic a iunioribus deus

Priapus

habitus est. Nam hesiodus priapum nō nouit. Exhis aut̄ quisquis est obscœ/
num esse deum constat & a sordidis uenerisq; cultum. quod poeta indicat.

Sit liquor asphalti uobis p̄phocidis unda. Phocis regio est in qua p̄nāsus
& plurimi fontes musis sacri. quibus boni & honesti poetæ labra proluūt. At
uobis inquit sordidi poetæ sit liquor asphalti qui sulphure & carno nemphi/
tim exalat. ubi inquit poeta ardor sulphuris. sulphur enī facillime incendit/
stringit cōstringit. id est fluxum impedit atq; ita cœnositatē inducit atq; effi/
cit infames aquas. id est a poetis dānatas. Desine pone lyrā uates insane.
Torquet fermonē ad unū genus poetarū: utpote ad lyricos atq; ita singulari
utitur. Lyricorū autem ut inquit Horatius in uersibus quos posuimus. Musa
dedit fidibus &c. Est describere laudes hymnosq; deorū & hoīum Itē amores
& cōiuiua. Sed poeta dolet eos plurimū lasciuā & ebrietatem canere. rarissi/
mū aut̄ deos aut sanctos. unde indignos censes qui lyram tangant. A it ergo.

Desine pone lyram uates insane. Insanū autē uocatū huiusmodi poetam
qui obscœna describit biphariā accipimus. Vel quia omnes ueri poetæ insa/
ni sunt: omnesq; sui minime cōpotes. quādo quidē nisi diuino furore raperē/
tur nō possent certo futura dicere. quocirca Virgilius sybillā de qua dictum
erat in tertio. Insanā uatē aspicias. docet ī sexto. omnino furere & insanire &
rabido ore oīa proloqui. ut nō ipsa: sed deus per ipsam loqui crederet. Quin
poeticā exercere insanire uocat. unde in bucolico illo Insanire libet &c. Do/
let ergo uatē insanū esse. hoc est aureā habere uenā & poetico sacroq; furore
rapi posse atq; diuina canere: dono dei in describēdis turpibus abuti. quocir
ca ait Vates insane desine obscœna canere: pone. id ē de pone lyrā. Vel ideo
insanū uocat: quia abuti op̄a: quomō male sana dicit. in quarto Anna quæ
fororē amore incensam adhortando inflāmauit. Nec ultra cum stygiis &c.
Ostēdit rationē quare uult ipsos desinere: ut nō iungāt ultra. id ē post hac flu/
mina. id est illius fontis musis sacratissimi: cū stygiis. id est infernalibus & tri/
stibus uadis. id est ut nō amplius poetico spiritu lasciuia: unde mors & tristitia
infernalis legentibus oris canere tentet. De styge palude infernali quæ tri
stitiā sonat alio loco ubi dictū est per tabulā require. Dyrce autē fons est
iuxta thebas a Dyrce solis filia in eū cōuersa denoiatus. Nam ut antea quoq;
tetigimus Linceus thebarū rex uxorem habuit antiopē ex qua iuppiter Am
phionē & Zetum filios sustulit. Alii Calaim terrīū addūt. Verū hac re offen
sus cū illam pregnantē rescuisset Linceus: ea repudiata dyrcen solis filiā no
uam uxorē superduxit: quæ a marito impetrauit: ut antiopē in uincula cōiice
retur. Sed iuppiter calamitatē cōmiseratus eam soluit. quæ in Cytheronem
montē aufugit ubi filios quos dixi peperit: qui expositi a pastore nutriti sūt.
Zetus autē cū adoleuisset dyrcen thauro alligauit: a quo tracta discerptaq; ē
& tandē in fontem sui noīs imutata. qui quidem fons musis sacer est habitus
atq; ab amphione uate thebano pindaroq; nobilitatus. Nā uterq; ab eo dyr/
ceus dicit. Prostituis musas meretricis imagine facta. Augmentat sceleris
turpitudinē. plus etenim est uirginē prostituere. id est copiā eius omnib⁹ fa
cere q̄ abuti dūt axat. Ordo est tu prostituuis musas facta imagine meretricis:
hoc est fingis eas meretricis quæ de se honestæ sunt. Nā ut mulier meretri
cia toga infamis cognoscit: ita & poeticus furor sordibus inuolutus sordidus

Dyrce

æstimatur. Ipseq; puellæ (de musis loquor) quæ merito uestales essent & diuinis honoribus deditæ/ ad quos ægros etiã mortales cohortarent/ nunc lubricæ atq; molliter cinctæ ad uenerẽ puocat: sicut mulieres in meretricio habitu prætereũt em alliciunt. Ante cauernosi fornicis antra locas & locas inquit musas ante antra cauernosi fornicis. de fornice iã dictũ est: quem cauernosum dicit/ quoniã cauernis ut feræ in lustris latefcũt. mulieres. unde etiã lustradicũtur meretricũ domicilia sicut ipsæ lupæ. Frangis honestatem frontis &c. Mõstrat quomodo fiat in illis meretricis imago. Frãgis inq; honestatẽ frontis. In fronte enĩ cognoscit uerecũdia & feueritas: quã tñ simulatã Iuuenalis docet. cũ dicit Fronti nulla fides: quis enĩ non uicus abundat Tristibus obscænis: habet pudicæ mulieres frõtem demissã & modeste uelatã meretrices apertã & elatã. Gremiũq; sinũq; soluis quæ duo meretrico aucupio aptissima sunt. Sinus enim intra brachia est in quo mãmillæ sunt. Gremiũ intra scõmora unde & ois genialis feminis receptaculum gremiũ uocat unde & gremiũ terræ. Soluis ergo quia utrũq; cõclusum nulliq; peruiũ uirgines habent. & infames mittis in ora modos. quartũ quo allectant mẽbrũ lingua est/ quo plurimũ blãdæ meretrices pñt. Vnde Tibullus. Nec uos aut capiant pendẽtia brachia collo Aut fallat blãda fordida lingua fide. Et si p; suos fallax iurauit ocellos Iunonẽq; suã perq; suam uenerẽ Nulla fides inerit periuria ridet amanti Iuppiter & uetos irrita ferre iubet. Et satyricus. Quod enĩ non excitat inguẽ Vox blanda? Modos. i. uersus & carmina q; modis & numeris cõstat Loquũtur aut musæ p rithmos seu numeros. unde & numeri dicũtur a metro & modo. Oĩas das turpi &c. Tu das oĩa loca sacra musis turpidione. i. ueneris matri. Atq; nõ finis esse locũ pudiciæ. Propterea meritoruate. i. loco uatis hoc est poetæ uocabere. i. uocaberis leno. Leno dicit q; ex meretricio quæst: uiuit Meretricias puellas aut uendit aut locat. qui uero huiusmodi uenditioni præst. sicut & equorũ mango solet appellari. Lenones festus Põpeius ab alliciendo deducit quoniã iuuẽtutẽ alliciũt. quasi sit a uerbo quo in simplici nõ utimur lecio. in cõpositione aut frequenter allicio illicio &c. Quia igit lenociniũ facis pstitũdo musas merito p uate uocabere leno. Et hoc dico Elogium. i. præconio cõueniẽte tuo sceleri. i. quadrãte cum tuo facinore. Elogiũ est (inquit Valla) testificatio de aliquo siue uituperationis siue honoris causa. Virũperationis. ut Quinti. Non est iudices q; putatis ideo nullũ adiectũ ad exharedationẽ iuuenis elogiũ: q; de scelere constat: Honoris causa. ut M. Tullius. In quod elogiũ plurimæ cõsentiũt gentes nĩrũ esse ciuitatis primariũ &c. Et iterũ. Quid elogia sepulchrorũ &c. Quæ qualia sint ait Valla. Suetonius in Claudii uita ostendit dicens. Nec cõtẽtus elogio. tumulo eius uersibus ase compositis insculpisse: uitæ etiam memoriam prosa oratione composuit.

Elogium

Si legeret casu spurcum Lucretia carmen
Conteret presso carmina lecta pede
Quod prohibet fieri | quod uult natura taceri

Si legeret casu spurcũ Lucretia carmẽ &c. pbat aliis argumẽtis detestabileẽ carmen turpem

NONVS MORALIVM SILVARVM

moreꝝ pfitens.
 ut qđ nō nisi ab
 ifami muliere le
 gi dignum fit. Si
 etenim Lucretia
 inqt. i. qualibet
 honesta matro/
 na casu spurcū. i.
incestū & immū
dum carmē lege
ret. Cōteret car/
 mina lecta pres/
 so pede. dicit si/
 gnate casu/ quia
 honesta matro/
 nā scientes imū
 da nō legerent.
 sed si forte inma
 nus acceperit ar/
 bitrantes longe alia esse/ tunc ubi se falsas pceperint indignabundā cōculca/
 rent. Spurcū dicit incestū & immundū. Nā spurcos uocamus ex incesto pro/
 creatos ut ex adultera aut ex uestali/ quos legitimos fieri aut hæredes fieri lex
 uetat. Sūt aut talia carmina spurca. utpote quæ ex sanctissimis uirginibus p
 sceleratos poetas pcreant. Artificiose aut mutat numerū. Nā ut Seruius do/
 cet plus est in singulari q̄ in plurali numero. cū enī dico. mare p̄mensur sum.
 totū elementū significo. cū uero maria: tūc quædam maris genera significo
 Similiter q̄ terrā perambulat totū elementū circumit. qui terras certas patri/
 as. Accipit ergo totū spurcū carmen ignara ut legeret. & deinde ubi pensit
 immūdicie carmina lecta. i. partē carminis quā legit cōterit. Nō enim Lucre
 tia tale carmen perlegerit. De Lucretia alio loco diximus. ponit aut eam p
 quauis pudica matrona qualis Lucretia ut suo loco ostēdimus. Si tamē Oui/
 dium de ea audire uacat finē secundi fastog: perlegit o. ubi tanto amore pud
 ciciam p̄secuta docet/ ut ea p̄uim ablata/ amplius uiuere nollet quin ubi sua
 manu occideret honestatis rationem habuit. Nam ut inquit Ouidius. Tum
 quoq; iam moriens ne non procumbat honeste Respicit hæc etiam cura ca/
 dentis erat &c. Quod phibet fieri: quod uult natura taceri Promis. Arguit
 eos qui turpis amores in pueros aut p̄fiterē aut canunt. eos enī natura prohi
 bet fieri. Quin omnem rem ceneream natura tacitam uult. Vnde Tibullus.
 Celari uult sua fura uenus. Promis. Promere spectat ad eum q̄ ex penario
 cibū aut potum profert/ qui propterea promus dicit. a quo omnis qui abdi/
 tam rem in lucem profert eiusq; uidentæ aut protundæ copiam facit/ eam
 promere dicitur. Promis ergo. i. profers & apertum facis & putas esse urba/
 num: id est facetum & lepidum quales urbani sunt mores. sicut agrestes & du
 ros rusticos uocamus. Falleris haud aliter &c. hydri sunt serpentes aquati/
 les Nam απτο τοῦ ὕδρα τοῦ dicuntur. Aconitum herba uenenosa est. quæ

Promis & urbanum mellifluumq; putas
 Falleris haud aliter q̄ qui propiscibus hydros
 Pro uiolis tribulos aut aconita legit.
 Id canis a sola q̄ sit meretrice uidendum
 Quod nisi lasciuo non queat ore legi.
 I procul a grauium cœtu scelerate uirorum
 Fer procul a sacra religione gradum.
 Hæc leuitas grauibꝝ fit pernitiōsa poetis
 Nanq; leues studio credimur esse pari.
 Non bene de fidei rebus sentire putamur
 Innocui culpæ lædimur ense tuæ
 Hii ueriti non sunt sanctas per scorta sorores
 Ducere & ad tantum sollicitare nephas.

Lucretia

Promo
 Promus

Aconitum

ab Auicenna Strangulator dicitur. Nascitur in locis nudis & petrosis/ quos Aconas uocant ut ait Plynius. Alii Aconitum dictum uolunt ab Acone por/ tu qui est in pōto. Seruius autem ἀπὸ τῆς ἀκονίης: id est a cote. qui dicit qđ dicimus τὸ ἀκονίτον καὶ τὰ ἀκονίτα. Creditur enim inquit herba hæc na/ ta inter cotes ex spuma Cerberi quo tempore eum Hercules ab inferis traxit de qua re uide Ouidium de transformatis libro septimo ubi sic ait Est uia de/ cliuis per quam Tirynthius heros Restantem contraq; diem radiosq; mi/ cantes Obliquantem oculos nexis a damante cathenis Cerberon attraxit ra/ pida qui cōcitus ira Impleuit pariter ternis latratibus auras Et sparsit uirides spumis albertibus agros Has concreffisse putant nactasq; alimenta feracis Fœ/ cūdiq; soli uires cepisse nocēdi. Quæ quia nascitur dura uiuacia caute Agre/ ftes aconita uocant &c. Videtur autem poeta noster ad conciuem suum Ma/ ronem respexisse qui sic in secūdo georgi. inquit de italia. At rabidæ tygres absunt & sæua leonum Semina: nec miseros fallunt aconita legentes. Cōtra enim dicit. Pro uiolis tribulos aut aconita legit. Quid canis &c. Non egent interprete uersus hi At ne sequētes quidem duo. Graues uiri dicuntur matu/ ri & seueri & in quibus est autoritas & pōdus uerborum. ut primo Aeneidos. Dum pietate grauem ac meritis si forte uirum quem Conspexere silent arre/ stisq; auribus astant Ille regit dictis animos & pectora mulcet &c. Ite ergo p/ cul a cœtu grauium uiroꝝ quia iam pridem sine autoritate estis ex quo las/ ciua dicitis & scribitis. Plurimum enim uita honesta ad sententiarum uerbo/ rum pondus facit. Nam ut Aulus Gellius libro. xvii. capi. tertio recitat. Ti/ marchus ubi optime suauis: quia turpis uita erat ut inquit æschines non ap/ probatus est: sed eius sententia per uirum minus facundum sed melioris ui/ tæ recitata accepta est. Vnde inquit. Hæc leuitas grauius sit perniciosa poe/ tis. Quia inquit poetæ plurimi turpia nunc canunt sanctissimum poetarū no/ men odio aut contemptui est. Namq; leues studio credimur esse pari. Nam & boni inquit poetæ eiusdem professionis eiusdemq; uitæ existimantur: atq; ita boni propter malos contemnuntur. Qui olim in summa ueneratiōe erāt. Quando quidem primi Theologi poetæ erant. Nihil aliud est poetica q̄ pri/ corum theologia omni rerum scientia exornata. Nam ut testatur Manlius. Omne genus rerum docti cecinere poetæ. dicitur autem ἀποιέω seu ἀποιώ quod est facio. Nam deum quem nos modo factorem cæli & terræ. Modo creatorem uocamus. græci poetam appellant. Non igitur aspernandum eēt poetæ nomen si ipsi dignas poetares canerent. At nunc pauci boni multorū scelera luunt. Nā ut inq; poeta. Nō bñ de fidei rebus sentire putamur. Qua lia enī q̄sq; loq; tur talis credit. Et q̄ obscena scribūt primū iter poetas sibi lo/ cū uēdicant. Nā gloriæ nō uirtutis auidi sunt. Ideoq; oēs poetæ inhonestæ censentur. Reliqua facillima sunt: qualia etiam hæc.

Vina mimalloniæ uobis dant cretica bacchæ
Et uetat infundi fordida thyas aquam
Tale docet Semeles puer & lemargia carmen

Vina mimal/ loniæ uobis &c. Mimallones bac/ chæ mulieres sūt cornua in festis bacchi quæ or/ f ii

Mimallones

NONVS MORALIVM SILVARVM

gia dicunt ferentes eaq; spiritu i/ flates: cognoia/ ra ut nonnulli uolunt a Mima mo/ te Ionia: iuxta quem Strabone auctore solennia & certamina li/ bero pri quoran nis celebrant. uel ut alii uolunt a mimisi. i. ab imi/ ratioe q; bacchu imitent in ferendis cornibus. de quo sappho apud Ouidium. Accedant capiti cornua bacchus erit Quin & Cassandram Lycophron clari Mimallonem appellauit q; i claru ubi Apollinis respo da/ bant arte uaticinandi ab'eo edocta illu in uaticinando imitaret. Itaq; Mimallonae bacchae sunt imitatrices sacerdotu bacchi hoc est meretrices & potrices q; uiscu uersantur uinosi & mulierosi poetae. Sic etia a Persio adducit. Torua Mimallonis impletunt cornua bombis. quasi di

cere talibus bombis quales Mimallones edunt. Accipies igitur sic bacchae Mimallonae. i. imitatrices dat uobis cretica uina quae hodie laudatissima. Na

Bacchidas & ueneres ista poesis olet
 Castalium ueri potant non uina poetae
 Sobrietas fons est ebrietasq; merum
 Qui bibit assidue gelidis de fontibus undam
 Et uitrio siccam diluit amne sitim
 Carmina casta facit. Veneris contemta uitat
 Nec mouet aduersus ora pudica leues
 Vina iocosq; canunt ueneris bacchiq; poetae
 Quod latet in uapido pectore carmen olet
 Hi sunt quos statuens sancti consortia coetus
 Esse procul iusta iussit ab urbe Plato
 Fautores scelerum corruptoresq; iuuentae
 In mala deceptum plurima uulgi agunt
 Dumq; licere uolunt suafit quae cumq; uoluptas
 In mores acuunt spicula multa pios
 Improba garrulitas uerbisq; procacibus ardens
 Seminat in sanctam noxia uerba fidem.
 Miser & ueniam superos pro crimine posce
 Ante flagellati uulnera quinque dei
 Voce genu flexo: lachrymis & pectore tonso
 Fletibus erroris damna repende tui
 Carmine qui celebrat uesana cupidinis arma
 Et ueneri neruos iugenumq; dicat
 Hic iacit in sanem uiolas- in sterco amomum
 Atq; sub obscenos lilia uerna sues
 Sulphuream lethes haurit de fontibus undam
 Et stygiam lato gutture potat aquam.
 Se facit indignum sepeos qui cernat & astra
 Nam miser in solam lumina uertit humum
 Transfugit a superis ad limina ditis- & ardet
 Gaudia contempto luxuriosa deo.

ea sunt quæ uulgo maluatica uocantur / ueniunt enim ex creta quæ uulgari-
 ter nunc a candore candida dicitur. Et Thyas fordida quasi dicat præses bac-
 charum uetat aquam infundi. hoc est meracius bibitis quo ampliter ebrii si-
 tis. uinū purū merum dicitur & meracū. uinū aquatū / dicitur etiā dilutū a diluo.
 male autē latine sciunt qui lymphatū uocant: quā ipsi potius ita uocetur. Thy-
 as dicitur ab eo quod ē *ὄνειπος*. i. furere. furiūt enim bacchi sacerdotes unde de bac-
 chari uerbū sumitur. Acron Thyadas bacchas uocatas uult quasi theadas a sa-
 crificio. Nam theon græci deū uocant. Tale docet Semeles puer &c. i. bac-
 chus filius Semeles ex Ioue uide ubi de utroque diximus Lemargia luxus uolu-
 ptatū est. Ista poësis. q. d. deestāda olet bacchidas & ueneres. Olet. i. appete-
 re uidef uel certe præ se fert. Vñ Horatius. Vina fere dulces oluerūt mane ca-
 mœnæ. Bacchis meretrix comica ē ut apud Terentiū. Bacchidas ergo græ-
 ce declinauit. unde & recte breuē posuit as sicut semp̄ in tertia declinatione.
 Est autē cōueniens nomen: nam bacchides compotrices pleræq; sunt. Vene-
 res ergo & bacchidas p̄ omnibus meretricibus posuit. quæ post uinapetūtur
 Vñ apostolus Nolite inebriari uino in quo est luxuria. Et Comicus. Sine Ce-
 rere & baccho friget uenus. Castaliū ueri potāt &c. Verus inquit furor poe-
 ricus a musis non a uino oritur. Nam ueri poetæ castaliū fontē non uina / So-
 brietas enim est ille fons quē poetæ potant. Nam ebrietas est merū. i. uinū im-
 permixtū. hoc est p̄ sobrietatē uenitur ad fontē musarū: per merū autē ad ebrī-
 etatē. Qui assidue bibit undam. i. aquā undantem & salientē de gilidis fons
 tibus. Et qui diluit irrigando sedat siccam sitim. i. quæ ficas fauces efficit ui-
 trio. i. puro & pellucētē amne. i. aqua quauis facit casta carmina / & uitat com-
 mertia ueneris hoc est rem uenerē. nō enim habet rationē cum ea. Nec talis
 mouet ora pudica ad leues. i. iocosos & lubricos uersus quibus leues. i. sine gra-
 uitate & constātia simus. Et ecōuerso poetæ bacchi canunt uina: & poetæ ue-
 neris canūt iocos. i. dicaces sales dicitia & iocularia uerba. Carmen quod la-
 tet in pectore uapido. i. uini pleno unde uapores erigunt. olet. i. odorē exha-
 lat: hoc est carmina quæ a uinosis fiunt uini saporē habēt. Nam qualis quisq;
 est & talia loquitur. Nā ut notū uerbū est Ex abundantia cordis os loquitur. Sene-
 ca. Imago animi sermo est: qualis est uir talis orō. Est enim uox (ut dicitur) an-
 gelus. i. interpret & nūcius mentis. Vñ inde poetica Hora. Format enim natu-
 raprius nos intus ad oēm Fortunarū habitū / iuuat aut impellit ad irā Aut ad
 humū mœrore graui deducit & angit Post effert animi motus inter p̄te lingua
 Hinc Seneca. Turpia ne dixeris paulatim enim pudor rerū p̄ uerba discutit &c.

Hi sunt quos Plato iussit abesse procul ab iusta urbe: statuens: id est cum in-
 stitueret cōsortia sancti cœtus: id est ciuitatis quæ sancta esse debet. Plato de
 repub. loquens dicit perniciosissimum esse genus hominum qui turpia canē-
 tes & loquentes: animos uiriles effœminant / eosq; ut pestem propulsandam
 monet. Nam fautores scelerum & corruptores iuuentæ: id est iuuentutis. uel
 reuera iuuentæ iuuentutis: id est iuuenum: Nam iuuentus iuuenes sunt. Iuue-
 ta ætas iuuenilis. Iuuentas dea ipsa. Agunt: id est impellunt uulgus: id est in-
 doctam & improuidam plebem in multa mala. Et dum huiusmodi poetæ uo-
 lunt licere: id est licitum uideri quæcunq; uoluptas: id est turpis libido: suafit
 acuiunt multa spicula in pios mores: id est multis argutiis uirtutem inuertūt

NONVS MORALIVM SILVARVM

æ turpitudinem defendunt: afferentes sibi licere talia scribere dūmodo honeste uiuant unde illud quod modo adduximus catullianum. Nam castum esse decet pium poetam Ipsum: uersiculos nihil necesse est. quæ res efficit ut dum multi licenter iocosa & lasciuia scribere studēt multos in nequiciam trahant. atq; ita spicula quæ iacula ad morem spicarum acuta sunt: acunt in pios mores. Improbata garrulitas &c. Garrulus dicitur qui ut auis/ cuius proprium est garrire: omnia indifferenter loquitur. Inde fit Garrulitas. Procax fit a proco. Procus autem est qui cōiugem aut amicam sibi petit. quo nihil i patientius aut importunius saepe est. Vnde penelope. Turba ruunt in meli/ xuriosa proci. Et Dido. Rursus ne procos irrita priores Experiat: Inde ergo Procax/ qui pluribus uerbis & importunis rem efflagitat. Verba autem hic procacia sunt mollia & lasciuuiscula qualia a blandis procis fiunt. dū student animam puellæ allucere. Et quia ut dixi crebro aut importune id faciūt. dixit. ardens garrulitas. ardens & feruens dicitur quis studiosè moliens rem effice re. sicut frigere cessantes & ociosi. Noxium dicitur quod nocet. Contra autē fidem est defendere peccata aut asserere cuiq; licere impudice loqui. I miser &c. flagellati dei christi qui deus & homo. uoce. i. oratiōe. genu flexo/ eo modo quo diximus plenius quid esse in singulari q̄ in plurali. Non enim negat utrumq; genu flectendū esse. Repende. i. persolue. tractū a pœna pecuniaria quæ pendebat. Pendit enim qui mutuo dat aut fœneri aut quouis pacto obligat. rependit qui persoluit. Contra scribit qui se obligatum fatetur. Vnde Scribe decē uerbo &c. rescribit qui: solutionis scriptum recipit. Repē de ergo fletibus quod peccasti iocis. Carmine qui celebrat: Nerui in carmine nexus illi quibus partes eius cohærent. Dicuntur item compages cuiusq; rei. dicitur & uincula pedum. Vnde illud Catonis. Fures priuatorū furtorū in neruo atq; in compedibus ætatem agunt. Fures publici in auro atq; in purpura. Sic etiam dictum uidetur posuisti in neruo pedes meos &c. Qui igitur celebrat. i. celebrata facit carmine. i. quouis poemate uesana arma ut iacula & flammæ & incitamenta amandi. cupidinis. i. amoris. Et qui dicat. i. destinat addicit dedicat ingeniu & neruos. i. artem & uires ueneri. hic iacit uiolas in saniam. i. allegorice. Diuina munera sordibus obruit. & iacit. i. proicit abiicit uenamomū in stercus: id est in purredinem & iacet uerna lilia: id est formosa & tempestiua qualia sunt in uere/ sub obscenos suos qui cœno gaudent. Horatius. Et amicaluto sus. Sulphurea &c. Hic etiam haurit de fontibus lethæ illi? fluiuii infernalis qui obliuionē significat/ sulphurea undam & porat lato guttore stygiam aquā. i. poculū tristitiæ ex styge lacu per quem tristitia connotatur. Se facit indignum &c. Ordo facillimus est. Sanies dicitur pus. i. sanguis corruptus & quæcūq; immundities de corpore stillans ex corruptione carnis aut sanguinis. Stercus uocatur ex crementū alui. Et etiam omnis putredo. aut sordes. Vnde David. Et de stercore erigens pauperem. Amomū ait Diaforides est genus herbæ odoratissimæ: cuius fruticosa similis est botruo in circuitu cuiuslibet arboris nascens. ramulos habens siccos & duros uirgulis affimiles coloris subrufi: circa quos folia copiosa. ex thyrso botruosum semine redolens & sibi connexum florem album ueluti uiolæ foliis similia brionia habet. Brionia uero uitis alba est. Triplex inuenitur armenicum quod

Sanies
Amomū

ceteris prestat aurosi coloris uel fului. odoris boni. Secundū medicū. Ter-
tium ponticum. Plura apud Plynium leges. Sub obscenos iues. Bene uisus
est acculatio: quia mutationem loci importat. Obscenum dicitur turpe &
foedum quasi obuolutum ceno. Sus græce ὄσ dicitur. mutata ergo aspiratione
in s fit sus. Lethe est fluuius obliuionis. styx tristitiæ. Se facit indignū supos
qui cernat & astra. honesta locutio. sic enī frequēter utuntur iis dictionibus di-
gnus & indignus sequente relatio. ut dignus es qui ameris. q. d. ut sis is qui
ameris. facit ergo se indignū qui cernat. i. is fit q aspiciat. qā enī terrena amat
& carnalia. ad res terrenas carnalesq; aspicere habet. non ad eas qui altiores
sunt ut eis fruatur. Ditis. i. Plutonis quem quare ditē uocāt requires suo lo-
co. Ardet. i. impatienter & cum ardore amat luxuriosa gaudia contempto
deo. Maior autem culpa est q; deum contemnat q; q; gaudia luxuriosa amat
Ideo autem deum contemnit. quia spretis diuini præceptis: amicæ aut car-
nis iussa facit. Nam si pluri deum faceret: utiq; eius præceptis obediret. Ne-
gligētia ergo cōtemnit. Nā qui directe deū spreuerit: nō amans sed demēs
uocandus esset. Nec flagello sed face castigandus. Verum ad reliqua.

Est opus ardentem frenis arcere iuuentam
Nec sinere in mores luxuriare malos
Collige terrenis mixtum de sordibus aurum
Gemmaq; in illustri splendeat ista loco.
Est deus est trinum semper laudabile numen
Vnde trahunt rerum semina prima genus
Spirituum soboles cæliq; decemplicis astra
Astrorumq; uices multiplicēsq; uia
Sunt animæ diuum nitido quos æthere uirtus
Donat & hos sanctos indigetēsq; uocant
Et quæ mateream præbent elementa caducis
Rebus & æternæ dant alimenta neci
Sunt erebi manes sunt tartara nigra. lacusq;
Sulphurei: & nigri regna profunda Iouis
Sunt loca pœnarum: sunt altæ ergustula mortis
Sub quibus æterno lucifer igne calet
Sunt scelerum pœnæ: tormenta q; debita nostris
Sordibus & ueneri carminibusq; tuis
Sunt ea quæ profert aer quæ parturit æ quor
Quæ generat pingui dædala terra sinu

Est opus ar-
dentem frenis ar-
cere iuuentam .
Quantum flagi-
tium sit iuuentu-
tem ad nequici-
am inuitare: poe-
ta paucis perdo-
cet. Nam ipsa na-
tura fomitem suf-
ficiēte ardens
est: quocirca nō
instigāda est: ue-
rum quanta ma-
xima diligentia
fieri potest refre-
nanda. Neq; ue-
ro ppter ea nos
poeta a musis a-
uocat q; a uene-
re & baccho re-
uocet: nec segnē
iacere iuuentam
nostrā præcipit.
immo mille ar-
gumenti genera
ostendit: quibus
ingeniū exercita
f iiii

NONVSMORALIVM SILVARVM

ri& ad lætam fru
gē perduci pos/
set. q̄ oia ordine
fere quo de eis
Plynus in natu/
rali historia scri/
bit exequit. Tan
dē quib⁹ arbitris
uenerabile poe/
tæ cognomē aut
si maui agnomē
mereri possimus
edocer. & hæc sū
ma est. Opus est
id est operæ pre/
cium uel utile est
arce. i. refrigē
refrenis iuuentā
ardentē. i. ad ue/
nerem & nequif
simā uitā seruen
tem. Nec & non
sinere. i. perpeti
malos mores in
ea luxuriare. i. lu
xuriose & abūdā
ter excrefcere.

Proinde. Colli
ge aurum mixtū
de terrenis fordi
bus. Et ista gem/
ma splēdeat in il
lustri. i. eminēte
loco. Obscurior

est in his duobus uersibus ppter metaphoram sentētia. nos triphariā interp/
tabimur primo sic ut sit figurata iussio: quæ tacitam prohibitionē habet. Col
lige aurum mixtum de terrenis fordibus. Aurum enī non est nisi lutū indura
tum & fuluo splēdore perfusum. p̄inde quia mixtū est fordibus: multorūq;
causa malorū. Oblique uult ut aurum despiciamus & ad bonos mores prope
rem⁹ ut ī Iuuenalis ul̄tima silua uidim⁹ auri fames plurimū obest. Itaq; amare
dicit Collige &c. Et ista gēma/ quā tu tāti facis nō ppter uirtutē/ sed raritatē in
duct⁹ splēdeat ī illustri loco. i. ī auro rutilo. oēs enī lapilli p̄ciosiores/ & dec⁹ &
uirtutē p̄cipue ī auro hñt. q̄ sn̄ia bona qdē est: sed sequētib⁹ minus q̄drās. Se
cūdo sic Collige de fordibus terrenis aurū mixtū. i. ex his q̄ ab amatis poetis
amatorie & sordide dicta sūt collige tu Iuuenis. aurū Quo aiūt Virgiliū cū p/

Multicolor facies agri siluæq; comantes
Multisonæ uolucres multiuagæq; feræ
Sunt sophiæ partes est ingeniosa mathesis
Verbaq; clamosi litigiosa fori
Sunt hominum uitæ: sunt digna negocia uersu
Plurima gesta foris: plurima gesta domi
Collige diuorum mortes: & fortia facta
Incluta martirii bella rubentis habes
Iugera multiferæ tibi sunt telluris & horti
Nauigium merces uel uolumq; mare.
Sunt tibi pampineo uestiti palmitē colles
Sunt iuga sunt ualles: multicomumq; nemus
Arua: lacus: urbes: castella: suburbia: uillæ
Sunt caua: sunt tenui flumina pressa uado
Elige de multis aliquid: tibi copia rerum
Maxima: materiam carminis ista feret
Nata freto uenus est: ueneremq; sub æquora mitte
Infima qua nigris pallet abyssus aquis
Id cane quod tetrici possint audire catones
Quod probet hyppoliti penelopeq; pudor
Tunc ego te uatis dignum cognomine dicam
Tunc tua cantari digna poesis erit
Tunc helicon bibes castisq; rigabere lymphis
Si nenus in uersu non erit ulla tuo.

cunctaret: at qui tātope in emnianis libris uerfaret. ita nōdiffe Collige aurum
 de enmi stercore. i. uobile sniam fordide dictā. Tertio pōt poeta p̄sua mo/
 destia de se loqui extenuādo uires. ut sit Collige de sordibus. i. de iis quæ mi/
 nus lepide pponā aureā ferraginē scribēdi. & ista gēma splēdeat in illustri lo/
 co. i. hāc tibi ad gloriā assume. Hæc aut interpretatio sequētibz uia apit: sed
 nō tā hūilē se poeta cognoscit. neq; is est q ubi sordes uerat. se sordibz pollui
 diceret. præfertī cū primū argumētū de deo pponat. Relictis ergo ambagi/
 bus (nō eteni hæc dixi ut assentires sed ut dissentire audeas). Collige aurū.
 i. i. nobile & p̄ciosam materiā & purā quale est aurū purgatū de terrenis sor/
 dibz mixtū. i. ex tāta rerū ferragine excerpe purissīma quæq; & ista gemma
 (quæ etiā ex sordibus colligit) splēdeat in illustri loco. i. & eā materiā quā
 tibi sūp̄sisti cū decoro psequere. Est deus. est trinū &c. Nūc quas res p̄ argu
 mēto sumere possumus colligit incipiēs ab fonte oīum rerū deo. Cuius inqt
 trinū nomē est semp̄ uenerabile. Nā ut christianus trinitatē personarū i una
 diuina essentia (si ita dicā) p̄fiter. Prima semina rerū sūt elemēta. Nō ergo
 ut qui creationē ex nihilo negarūt. chaos æternū fuisse p̄testat. sed oīa quæ
 citra deū sunt a deo creata dicit. semina quidē rerū imediate. res uero cōpo/
 sitas naturæ mīsterio cuius deus arbiter & director est. Trahūt genus. i. gene
 rationes sui & p̄ductionē. Spirituū soboles. i. naturas intelligētiarū choros &
 ordines angelorū. uel si uis rerū ordinē inuertere. quod me auspice nō fece/
 ris. dices sobolē spirituū qm̄ incubi perhibent sublecto femine genuisse. Sed
 qui auscultabit accipiet p̄ spirituū generibus. Sūt eteni secūdū deum naturæ
 spirituū. Melius aut spirituū dixit q̄ angelorū. quia angelicū nomen ex offi/
 cio dat. dicūt enī angeli. id est nūcū. Cæliq; decemplicis astra. decē enim sūt
 orbis cælorum primus. i. citimus. hoc est p̄ximus ad nos est luna. secundus
 mercurii. tertius ueneris. quartus solis. quintus martis. sextus iouis. septim⁹
 saturni. octauus fixarū stellarū. nomus est cristallinus. decimus est eius quod
 cælum empyreū uocant. Bono ordine post deum & spiritus cælos ponit q̄
 ut docet Macrobius a luna deorsum natura incipit caducorū. Nam luna ipsa
 est in confinio transmutabiliū & intransmutabiliū. primū ergo de perpetuis
 dicit. Astrorumq; uices multiplicēsq; uix. uices. id est uicissitudines: quas in
 terris efficiūt uariis inter se conspectiōibus. uix sunt quibus cursum habent
 Inuitant ergo ad astronomiā. Sunt animæ diuum descendit ad partē cadu
 corum. e quibus primos qui imortales sunt animos nostros elicit. sed tamē
 postq̄ hinc euolarint. Sūt ergo animæ diuū. id est diuorū hoc est sanctorum
 quos uirtus donat æthere. id est cælo. sicut cælū pro aere & æthere ecōuerso
 reperitur. & uocant inquit hos quos diuos dixit. sanctos & indigetes. San/
 ctos quidē etiam apud nos indigetes apud priscos. apud quos etiam sancti di
 cebātur. Vnde Aeneas ad patrē quem deum effectū asseruit. Salue sancte pa
 rens iterum saluete recepti. Ne quicquā cineres. Indigetes autem sunt (inqt
 Indigetes
 festus Pompeius) quorū nomina uulgari non licet. Idem paulo post. Indi/
 ges indigeris facit. hoc nomine Aeneas ab ascamo nominatus est cū pugnas
 cum mezentio. nusquā apparuisset in cuius nomine etiā templū construxit.
 Hæc ille. Seruius dicit eundem esse uocatum. iouem indigetem. auctoritate
 Ouidiū / qui quartodecimo Methaphor. Iucunde docet eum omnē morta

NONVS MORALIVM SILVARVM

litatē inimico flumīe abluisse/ qđ fabulosū nō credo. nā si in eo submersus ē.
 fatiq; semel uiuenti semel mori. credere licet/ ipsum mortalitatē moriendo
 deposuisse. uerba Ouidiana ad finem fabulæ sunt Quicquid in Aenea fuerat
 mortale repurgat. Et resperfit aquis: pars optima restitit illi. Lustratum ge/
 nitrix diuino corpus odore Vnixit/ & ambrosia cum dulci nectare mixta. Cō/
 tigit os fecitq; deum quē turba Quirini Nūcupat indigetem temploq; arisq;
 recepit. Et Tibullus ipsum utroq; nomine compellat. Illic sanct' eris cum te
 ueneranda numici. Vnda deum cælo miserit indigetem. Sane sanctum est:
 quicquid sancitūe est. ne uioletur: aut cōtaminetur. Indigetes autem uocabāt
 qui ex homīe mortali ad immortalitatē recepti credebātur: quales sūt quos
 nostra religio sanctos dicit. Et quæ materiam præbent elementa caducis re/
 bus: nūc ad caduca uenit seruato ordine. Nam primo rerū principia quæ ele/
 menta uocantur memorat. sunt autē quattuor: terra frigida & sicca. aqua fri/
 gida & humida. aer humidus & calidus. Ignis calidus & siccus. Quæ elemen/
 ta uocantur. uera tamen elemēta quæ omniū rerum principia sunt Aristote
 les Materiā formam & priuationē ponit. Nam & ipsa quæ elementa uocan/
 tur ex materia & forma sunt. Et æternæ dant alimēta neci. Maro enim docet
 animas purgari in quattuor elementis. ut libro sexto. Ergo exercentur pœ/
 nis ueterūq; malorū Supplicia expēdunt/ alia pandunt inanes. Suspensæ ad
 uentos: aliis sub gurgite uasto Infectum eluitur scelus. aut exuritur igni. Ma/
 ronis autē uerbum si quis cum fide nostra conformare uolet. de his intelligi
 tur. qui in purgatorio sunt. Poetæ autē nostri de his qui in inferno. ubi æter/
 na est mors. quia semper moriūtur: nectamen mortui sunt unquā. Quia ue/
 ro affligūtur a sæuissimis tortoribus non inepte dixit neci. Nihil autem chri/
 stiano hæsitandum est omnes qui in mortali peccato decedunt in ignē æter
 num abire: quod ueritas ipsa. quæ neq; fallere neq; falli potest protestatur.
 Sunt tamē qui de loco disputant. Nam non ignobiles sunt qui in globo aut
 regione ignis id fieri putent. Alii in centro terræ quod maximū a sede beato
 rum abest. Propter ignem ergo qui æterno fontes cōburet dixit/ & æternæ
 dant alimenta neci. Sicut erēbi manes. exequitur & eas res quæ in plaga ca/
 ducorum perpetuæ sunt. Manes inquit Seruius animæ sūt quæ egressæ cor/
 poribus nondū alia intrarunt corpora. Sūt maximæ & dicitur per antiphra/
 sim. Nam malū bonum est. Vnde & manediū. ut Eumenidas. parcas. bel/
 lum. lucum. per contrariū sensum dicunt. Alii manes dicunt a manando. Nā
 animabus plena sunt loca inter lunarē circulum & terram. unde defluūt. Alii
 manes deos infernales putant. Hæc ille. Cuius duæ priores opinioniones erro/
 rem habent. Nam neq; in alia corpora transire: neq; ante infusionem creatas
 esse credimus. Tertia fabulosa est. uerum huic loco magis cōformis. Nā uel
 spiritus malignos uel animas peccatrices possumus Ereabri manes appellare.
 Erebus autem græcū est & significat obscurū scribitur. sine aspiratione a peri/
 tis diciturq; ex nocte plurima generasse. Item. Sunt tartara nigra: lacusq;
 sulfurei & nigri regna profunda iouis. Nigri iouis. id est plutonis quē iouem
 stygium appellat Virgilius in q̄rto Aeneid. Sacra ioni stygio quæ rite ince/
 pta parauit. Perficere est animus &c. Dicit ergo nigri iouis ad discretionē cæ/
 lestis. Nam regna profūda etiā de cælo intelligi possunt. Nam Virgilius cæ

lumq; profundū dicit. eo q̄ procul a fundo sit. Sed is iuppiter nō est niger. id est nocēs: sed iuuans pater. Vnde tris ioues tris iunones tris mercurios &c. legimus. Supernū infernū & mediū. Vnde de Iunone. Iunoni infernae dictus facer. Tangit ergo materiā quā homerus & Virgili⁹ de inferis tractarūt quae ampliter se offert uolenti scribere. Sūt loca pœnarū &c. idē dicit q̄ scilicet possumus describere pœnas ifernales. Sunt altæ ergastula mortis. Nonius Marcellus Ergastulum & ergastulus genere ita & intellectibus differūt. Nā

Ergastulum
Ergastulus

neutro carceris locus est. Masculino custos pœnalis loci. Luc. in. xv. Non ergastulus unus & alius iudicem apposuit ut nemo sententiā libere q̄ ergastulis dicere possit & cetera. Ergastula ergo altæ mortis. id est carcer infernalis Sub quibus eterno lucifer &c. Lucifer hic nō est sydus matutinū: quo modo secūdo Aenei. Iamq; iugis sūmæ surgebat lucifer idæ. sed p̄ principe demōniorū. Sunt scelerū pœnae. de quibus Virgi. in sexto. inducit admirandū Aeneā percunctantē. Quae scelerū facies o uirgo effare quibusue Vrgentur pœnis quis tantus plangor ad auras. Et sybillam post multa sic concludentē Non mihi si lingua centū sunt ora; centum Ferrea uox: omnes scelerū comprehendere formas. Omnia pœnarū percurrere nomina possem. de his igitur quilibet scribere potest. Sunt ea quae profert aer. Nūc ad generabilia & corruptibilia transit. Primūq; de his quae in aere proferuntur quae a phisicis impressiones uocant. de quibus Aristotelis in methoris. Cuiusmodi sūt fulmina: fulgura nubes coruscationes tonitrua grandines: pluuie imbres niues ros pruina: iris: casma: hyatus. & id genus multa: praeter animalia quae demittūt Quae pturit æquor. oīa enī aīaliū genera quae ī terris etiā ī mari eē uolūt. atq; alia q̄ plurima. uñ Virg. in. vi. Et quae marmore ofert monstra sub æquore pōt? Quae generat pigui daedala tra sinu. daedala. i. affabra artificiosa q̄lis daedalus. de quo alio loco. sinus dī oīs curuatura ī sinū collecta. uerū uidet hic sumi p̄ gremio iuxta prius dicta. Multicolor facies agri. facies. i. spēs uirg. de rosa. Tot spēs rātosq; ortus uariosq; nouatus Ipsa dies aperit cōficit ipsa dies.

Sane facies dī oīs rei spēs & forma. uñ in q̄nto Aenei. Quibus aspa quondā Vifa maris facies. de hac re Nonius Marcell. Faciē totius corporis formam. πρὸς ὄπτον. i. os posuit antiquitas prudēs. ut ab aspectu spēs. & a fingēdo figurata. ita a factura corpis facies. Plautus in penulo. Sed ea nutrix qua sit facie mihi expedi? Statura nō magna corpe aquilino ipsa ē. Pacu. Nupta ætate in tegra. feroci ingenio: facie p̄cera Salustius historiarū li. ii. Sardinia in africo mari facie uestigii hūani in occidentē q̄ in orientē latior. Vallā dicit. Facies magis ad corpus. Vultus ad aīum referit atq; uolūtātē. uñ descendit. Nā uolo su pinū hēbat uultū &c. Nō ē ergo solius oris uerū totius facturæ facies. Est ergo multicolor facies agri. Quia agroꝝ quattuor sunt spēs teste uarrone. oīs enī ager aut aruū ē. i. sationalis: aut arborib⁹ cōserēdus: aut pascuus pecorib⁹. aut floridus ī quo sūt horti apib⁹ cōgruētes. itaq; Virg. iiii. geor. li. scripsit. Siluæq; comātes. i. frōdētes & emētes uarias comas. uñ illud hora. diffugere niues redeit iā gramīa cāpis arboribusq; comæ &c. Siluæ si latinū ē ut qdā uolūt a silēdo p̄ inī scribit. Si a graeco ὄλη hoc ē hyle quā materiā primā uocat p̄ scriberet. & p̄ h̄ sumet ut saepe fit. s. ut ē X sex ē. u. i. semi &c. Multifonæ uolucres. i. uariorum cantuū & sonorū: quasi multis modis sonantes in siluis.

Facies
Species
Figura

Vultus
Agrorum
Species

Siluae

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

Multiuagæ q̄ feræ .i. multis uagâtes modis uel multæ uero uagabundæ. sicut luna dicit noctiuaga: q̄a noctiuagat. hñt ergo actiuâ significationē. Sūt sophiæ ptes. sophia est sapiã sed græcū est. Vnde afranius in togata cui fellæ nomē est inducit sapiã sic loquētē ad po. Ro. Vfus me genuit. mī peperit mēoria Sophiã uocāt me graii uos sapiã &c. Sophos em̄ sapiēs ē/ quo mō antiq̄ sapiētes uocabāt. donec pitagorigas se nō sophō. i. sapiētē. sed philoso phon. i. amatorē & studiosū sapiētia uocari uoluit. Sūt ergo sophiæ. i. ut nūc dicūt philosophiæ partes. ut quæ de deo est quã theologiam uocant. de rebus supnaturalibus. quã metaphisicã. de naturalib⁹ quã phisicã. de moribus quã ethicã dicūt. Est ingeniosa mathesis. quã mathematicã uocant. Verbaq; clamosi litigiosa fori. de foro iudiciali intelligit. atq; ita leges & iura. amplã uolēt scribere materiam præbere docet. horatius uastum & nodosum uocat sane litigiosum est forū. Sūt hoīum uita &c. gesta foris. i. militiæ & in legatione. gesta domi. i. in pace & ocio. Collige diuorū. i. sanctorum mortes. intelligit de morte aiãlis. nō aiã. Nam iustus in perpetuū uiuet. Martyr græcū est significat testē. Rubentis ergo martyrii dicit uulgarē significationē determinet qua martyres uocamus qui sanguinē pro fide. aut uirtute. fuderūt.

Iugera &c. Iugerū est quantū iugū. i. par boum uno die arare pōt. Sane. hic accipit. ut sint arua. Nauigiū quo merces uehūt. & ueliuolū mare. sic Virg. in primo Aenei. Despicens mare ueliuolū. i. in quo uela uolāt. Vñ dædalus uolasse fingit. Sūt ibi pāpi. Virgi. Liber pāpineas inuidit collibus umbras. Pāpini sūt frondes uitiū. Palmesitis ramus uitis sicut Termes oliuæ. Sunt iuga. Iugū ps mōtis sub uerticibus nem⁹ multicomū. i. multascomas emittēs Virg. de ramo aureo i. vi. Sed nō añ dat telluris opta subire auicomos q̄ qs decerpserit arbore foetus. ē ergo ei⁹ imitatio. Arua. ab arãdo ut inq̄ Varro dicūt. Lacus ē ubi fontis aqua colligit. fōs ē aquæ itiu inq̄ donat⁹ ad illud i viii. Aenei. Quo te cūq; lacus miseratē icōmoda nra fote tenet quocūq; solo pulcherrim⁹ exis. Vrbes. uel ab orbe qm̄ i orbē fiebāt. uel ab urbo. i. pte illa aratri q̄ describebāt dicūt. Castella sūt i morē castroꝝ cōstrueta. Suburbia sūt ædificia i cōplexu urbiū. uulgo uillagia uocāt. Cōueticula tñ illa pagos uocāt quo rustici cōuenerūt. Nā Villæ singulæ domus sūt circa q̄s possessiões nras habemus. errat qui p urbe aut oppido accipit: uulgari gallico inducete Caua sūt sine uisibili corpe loca. siue unde lapides excisi. uel terra ut fossam faciant ablata ē. Est enī sermo absolut⁹. ut fit caua res. Sūt tenui flumina p̄ssa uado. ad discriminē mariū & aliorū fluminū. Vado. Vadū dicit. per quod uadere licet. prior tñ syllã discrepat. Elige de multis aliqd. cōcludit docēdo quare has res proposuit: ut scilicet relictis turpibus & obscœnis honestioris argumēti rē scribamus. Nata freto Venus est. hoc in p̄cipio huius interpretatiōis ostēdimus/ est epim uenus nata de spumis maris ut est apud Ouidiū quarto metamor. ubi sic ad neptunū loquit. Si tñ in medio quondã concreta p̄fundo Spuma fui gratūq; manet mihi nomē ab illa. dī enī a spuma quæ aphros appellat aphrodite. hinc ad eã neptunus. in fine qnti Aenei. Fas oē ē cytherea meis te fidere regnis Vnde genus ducis. Infima abyssus. Abyssus est profunditas aquarum immensa. Infima ergo abyssus. id est uorago. Id cane quod Tetrici possunt audire catones Terric⁹ mons i sabinis asperrimus ē. uñ tristes

Lacus
Fons

rigidi & feueri hoies tetrici uocant. sed nulli cationibus in censendis uitis seueriores. Cane ergo quod tetrici cationes. i. feueri & graues uiri possent audire hoc est cane re honesta. Quod pber hyppoliti penolpesq; pudor. de hyppolito Thesei filio ut ppter castitate a nouerca falso accusatus ab eqs discerptus est uidimus. Penolpe aut ulixis couix: castissima phiber uiginti anos marito absentis uiolatū thorū seruasse: tæet si ab innūeris pcis sollicitaret. nā ait i prima epistola apud Ouidiū Turba ruūt in me luxuriosa pci. Fefellit aut eos eo pacto ut ptexto qd coeperat stamie ipsis cōsentiret: sed quātū interdiu texerat: noctu retexuit. itaq; oprata pcis dies nō euenerat. Dicit ergo cōcludēdo poeta. Scribe aliqd quod castissimus qsq; legere pōt / quodq; pudicas auris nō offendet. Et dignū cognōie poetæ te censebo. Nā psertim ut inq; Acron apud græcos poetæ salutabāt hoc agnoie tāq; laudatissimū eēt. un dicebant. Χαίρε ποιητήσ. quod est Salue uel aue poeta. Vñ Hora. Descriptas seruare uices operūq; colores Cur ego si nequeo ignorōq; poeta salutor &c. Si itaq; nulla uenus. i. nullū uenereæ pffliōis uerbū erit i tuo uersu / tūc poesis tua. i. totū opus poeticū tuū erit digna cātari. i. lege more carminum. Et tūc bibes heliconā. i. uerū haustū dīni furores sumes: & rigabere. i. rigaberis hoc ē plueris & madefies castis lymphis. i. fōtibus musarū q ut musæ casti sunt. Respicit aut ad epigramaticū cū dicit. Si uenus i uersu nō erit ulla tuo. Nā apud Martialē eadē uere uerba sed dispari rōne ponunt. Ex his aut oibus uidere licet q̄ urbane: q̄ntūq; uenustis argumētis poeta quā christo deuouit castitatē præcipit. Eni uero nihil piculosius ac detestabilius est q̄ turpia dicere & scribere. Nā q̄ turpia faciūt secreta: loca q̄rūt. qui loquūt. audiri uolūt. Qui uero scribūt. ab oibus legi desiderā. Itaq; faciēs in se dūt axat spicula arcuit si id secreta fiat. Qui uero turpia scribit i ois mortalis Graui? aut & formidādū magis est peccatū quod per alios q̄ per nos patramus. Nā nos dū uolumus aut gratiā obtinuimus relapsicere possumus illos aut quos seduximus difficile sane ē re ducere qm ipsorū arbitriū penes nos nō ē. Hæc habui uiri clarissimi ex qbus nouē moralis argumenti libellos colligerē. In quibus multa apprime salubria præcepta cōtinēt. ad bñ modesteq; uiuēdū. Reliq; sūt adhuc tres libelli. Nā ut Macro. ad Saturnalia cōuiuia tā musarū q̄ grārū nūerū adhibuit. Ita filius nris post nouē ordines cū musarū nūero æquatos. tris cū grārū æquādos adiciemus. nō multū a gratiis abhorretes. Nā ut ille facetæ & lepidae puellæ sūt uenerisq; comites. ita sequetes tres libelli / puerile qddā onabūt. Neq; tñ iucūdo lepore aut bona fruge carebunt. In horū aut auspiciis uestra uenia discipulos meos affabor. Valet.

Iamq; nouem uestro dulcissima lumina / freti
 Auspicio metam fecimus ordinibus
 Quotq; ferunt musas totidē plantauimus hortos
 Nunc charitum choreis grata uireta feram,
 Blandius eloquium blandis aptabo puellis
 Atq; iuuentuti carmen in erme dabo

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

Non semper tetricos prodest audire catones
 Nec semper rigida stridula uerba fide.
 Redditur inualidus nimium dum tenditur arcus
 Et grauis affidue uir grauitate caret
 Nec tamen a dictis puto degenerare seueris
 Qui fricet urbano dogmata prisca sale
 Quinetiam reliquos si forte uidebitis hortos
 Multa uel hic sæuis digna legetis auis
 Sed ueniam dabitis posthac iuuenile docenti
 Carmen: ad inuestes uerba referre genas

Io. Ba. Ascēsi? Clemēti de Auriliaco discipulo suo dilectissimo salutē dicit

d Ecimū siluarū ex carmine qđ Sulpitius uerulannus uir nra tēpestate facile differtissimus iuuenile inscripsit: cōposituro/ tu mihi fili indulgentissime/ primus cui hāc opellā destinare dignus uidebaris/ Nā cū in eo de moribus urbanis qbus iuuerus imbuēda ē. decētissime differi uiderē: respexi illico ad suauissimos mores tuos: ad benignā indolē/ ad mite ingeniu/ ad facetias & urbanitates/ qb? ne a familia tua degeneres: recte te ornari pmisisti. Nā qđ de domo ista par eloquar. ī qua habes matre ipsi charitibus blādiore. & ipsa urbanitate facetiore. q cū scā pudicitia: fact? lepor: oportuna facidia ppetuæ cohabitatiois scædus pcusserit. Ex qđ dñs uuo frater tu? germanus uerū honestatis & lītaturæ decus pdiit. Vñ itē pfect? frater mior natu. falco toris uirib? præcedētē & atate & doctrina cōfratrē cōseqt. Dignū ergo te tuisq; facis/ q te pbitati mācipasti. proinde bonis oculis opusculū hoc perleges. in quo maternas nimirū institutiōes agnosces. Neq; tñ ppterea solū hāc operā destinatā arbitraberis: q ruis morib? quadret. Nā cōdiscipuli tui qbus nō minus debeo egregiā quoq; laudē in ea re sibi uēdicare pnt. Atq; itidē iter patrios penates quos in te mēorauim? lepores ostētare. uerū illis suis posthac erit loc?. Hūc autē peculiari iure tibi uēdicare potes qñqđē Sulpitius ipse Verulan? oīs neruos suos/ ad Clarissimū uirū Falconē Sinibaldū Patriiū Romanū Protonorariū Apostolicū. Apostolicq; fisci custodē iusta debitaq; laude donādū intēdit. Cui grāmaticale op? ī quo hoc carmē offendim? totū dedicauit. Is autē dñs falco egregiū domus tuæ & decus & p̄sidiū ē: fratremq; tuū cognominē sibi effecit filiq; loco suscepit. Proinde ueluti carmen ipsū hereditario quodā iure ad fratrem tuū falconē ptinere uidet. ita interpretatiōes has tuas eē uolum?. Ne forte iuriarū mecū agat/ si suā messem alio pellici rescuerit. Neq; uero ea ī probitate sumus. ut quē a tam laudatis uiris Quales. Sulpitius ipse & Baptista Mātuanus Carmœlita: tam seuerē laudatū uidimus. Et de quo tot laudes in domo tua quotidie audimus: eius nō meminisse possimus. Acceptū igit feres eius dñationi si qđ tuæ imortalitati hac in re cōsulimus. Vale iuēndissime. adolescēs. & quo cœpisti perge.

Io. Sulpitii Verulani de moribus puerorum Carmen Iuuenile.

Vos de/
q ceti mēsa
&c. Sul/
pitiū Verulan⁹
grauū uirō te/
stimonio in insti/
tuēdis docēdisq;
pueris ornādīsq;
uiris uirētiū pe/
ritissim⁹ Carmē

Q Vos decet i mēsa mores seruare docemus
Virtuti ut studeas litterulisq; simul
Quæ prius admoneo miti puer indole serua
Præq; tuis oculis hæc mea iussa tene.

hoc pp̄ ea q; ad iuuetutē ptineat iuuenile i scriptū: magno artificio cōposuit
Nā luculenta & cādida uena p̄ iuuenū cōmoditate usus ē Cuius iſtituti rōnē
fuisse cōmīsci licet: tū q; quæ a barbaſculo illo quē facetū noīant scripta sūt
tameſi multa nō aspernāda. ineptius tamē exprimūt: q̄ quæ iuuenibus qui/
bus optima quæq; prima danda ſunt/ ſubminiſtrant. Quæ uero ab eo cui Ca/
toni cognomentū uulgo eſt præcipiunt prouectiorem ætatem expoſtulent.
Tum q; multa quæ ab urbanos pertineant/ aut frigide dicta aut prætermiſſa
ſint. Frigē autē & utilitatem huius lucubrationis poetā primo uerſu cōſequi/
tur. In quo iuxta maiorū iſtitutiones reddit auditores dociles beniuolos &
attētos. Dociles q̄a quo tramite ad līas ad eundē ſit docet utpote p̄ uirtutē &
pulchros mores. Beniuolos. q̄a ſe doctōrē fore pollicet. dicēs docemus Attē/
tos aut q̄a neceſſū eē ut bonis moribus polleamus docet cū dicit. Quos de/
cet. Quod enī decet/ negligēdū nō ē. Decere aut moribus & opatōibus incū/
bere nedū philoſophicis cōtēplatiōibus. Plato cuius uerba Gel. trāſtulit/ ſic
docet: Philoſophia o Socrates res ē elegās: ſi modice q̄ſpiā p̄ ætatē attigerit
At ſi ſupra modū tēpus i ea cōtrierit hoīum ē corruptela. Nā ſi q̄ ſuel amce/
no ſit aciq; i genio: ultraq; ætatē philoſopheſ: neceſſū ē eū rerū oīum eē im/
peritū Quarū uſu calleat oportet: q̄ſq; honeſtus p̄buſq; ē futurus &c. Facit ē
poeta more maiorum ſtatim p̄pōnē/ p̄ponendo de quo dicturus utpote de
morib⁹ Nectū iuocat: at ne iuocare q̄de ſaluo decoro poſſet Quia cū de mo/
ribus hūanus loq̄r/ quos i p̄e citra mularū numīa p̄ſpicere poſſet: iuocatiōi lo/
cus nō erat. uñ Flaccus i poetica. Nec de⁹ iſter ſit mihi dignus uindice nodus in/
ciderit. Vt at mīmus q̄ſq; carmē hoc iſtelligat licet clariſſimū ſit elucidare tū
conabor. Cōſtruat ergo ſic. nos docemus. i. præcipim⁹ quos mores. i. q̄lia i/
ſtituta decet. i. decēs & decorē: ſeruare. i. obſeruare i mēsa. i. iter comedēdū
ut o puer ſtudeas. i. diligēter icūbas & operā des ſimul. i. una opa uirtuti & lit/
rerulis. i. ſciētis quæ i līis cōtinent. Sed ſup. o puer miti idole. i. miti & docili
igenio/ ſerua. i. obſeruaea ſup. quæ ego admoneo prius q̄. ſ. de morib⁹ mēſa
loq̄r. Et tene. hæc mea iuſſa. i. iſtitutiōes & præceptiōes meas præ tuis oculis
i. an cōſpectū tuū ut ſp̄ meor eor̄ ſis. Vt ſtudeas. ſtudere ē cū ſtudio. i. uehe/
mētī aiæ applicatōe alicui rei incubere. & cū datiuo cōſtruit. ut hic Virtuti ut
ſtudeas. Qui uero ſtudeo hæc rē dicit trāſſumūt ut ſit diſco ſtudioſe. ſed tute
cū dtō cōſtruxerit. Litterulis p̄ diminutiōnē dixit p̄ līis. Līas at uocamus etiā
diſciplinās & omnia quæ ex litteris diſcunt. Eſt tamen in hac diminutiōne
quiddam gratiæ ex decoro obſeruato. Nam prima quæ diſcūtur elementa

Quatenus
philophādū
ſit

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

Indoles

litturulae sunt. Itaq; ad aetate respexit. tãetfi hoc carmẽ efflagitat. Quã prius admoneo. dicimus etiã admoneo te huius rei. Indoles dñ ab indoleo quod compositũ est ab in & oleo interposito d. sicut in aliis multis ut reddo redhi beo redeo. Indolẽ inquit Nonius Marcellus tãtũ adolescẽtiã cõsuetudo dicit quasi noua soboles. Indoles aut etiã icremẽtũ ueteres senũ dixerũt. Plautus in milite. Si albus capillus hic uidet: neutiq; ab ingenio senex/ inest. Mẽs aetas sua sibi ingenua indoles. Seruius autẽ ad illud decimĩ Aenei. Quid pius Aeneas tãta dabit indole dignũ. Indoles inquit pprie est imago uirtutis futurã. Iuxta hoc ergo dicit. hic puer miti indole. quasi dicat qui docile & flexible ingenium obtines. serua &c. Nõ absurdũ esset si legeris. Quã pius admoneo. ut sit facito bono aĩo & miti indole/ quod ego pius. i. motus pietate admoneo. sed scriptũ iueni prius itaq; scribẽdũ puta: ut sit priusq; docebo quos decet in mẽsa mores seruare &c. Iussũ Laurentius docet declinare hic iussus huius iussus &c. Iuxta quartã declinatiouẽ. In plurali aut hæc iussũ iussorũ in neutro genere & secũda declinatiõẽ similiter euẽtus & permissus.

Sit sine labe toga: & facies sit lauta manusq;
Stiria nec naso pendeat ulla tuo.

Nunc incipit
præcipe ea quæ
admonita prius
uoluitq; de hone
state mēsa loq̄re

tur. Inuitatq; ad decentẽ elegantiã: mũdiciãq; uestiariorũ. Neq; præter maiorũ instituta hæc præcipit. Nã Pythagoras ille Samius philosophus. Nullum erudiendũ suscepit: cuius nõ ante diligẽti oculo oẽm corporis habitudinẽ pscrutaret. Ne operã luderet. Nã qui corpus negligeret aut abiecte sineret situs fordescere & uinci. uix animum colat. Dicit ergo præceptor. Sit sine labe toga. Ordo est. Toga. i. uestis tua. præsertim exterior sit sine sordibus. sine immũdicia. facies sit lauta. i. lauata & mũdata. Manusq; sit lauta. i. lota. Nec ulla styria. i. putredines & sanies pendeat tuo naso. Toga dicitur a tegẽdo uestis qua aliã tegimus. quã nõ dabat olim ante quarrũdecimũ annũ. quo tẽpore inceperũt esse tyrones. i. noui milites. capit hic p quouis uestimẽto qd oculis nostris obiicit. Lautã si nomẽ est idẽ est quod mũdã si picipiũ quod inũdata. Styria est glacies illa concreta quã dependet de tignis ubi guttatim cõstringitur. ad cuius similitudinẽ mucor ille imũdus de naso pendet. Reperit hic nasus hæc nasa & hoc nasum. substãtiũ tñ abundantia generis atheroclitum. Plautus enĩ sagax nasum habes inqt. Nũc aut potius hic nasus dicitur.

Et nihil emineant: & sint sine sordibus ungues
Sit coma: sit turpi calceus absq; luto

Et ungues in/
quit nihil emi/
neãt. i. extẽt. uel
uideant longio/
res q̄ carnes di/
gitorum. & sint etiam sine sordibus. Coma. id est capillorum caesaries sit sine turpi luto. & calceus. id est calceamentũ sit sine turpi luto. quod additur. qa non potest calceus sine luto interdum seruari: sine turpi luto potest Vngues habentur in digitis diuisis. ut in homine aue leone cane. Vugula: in perpe/
tuo & indiuiso pede ut in equo. asino. mulo.

gitorum. & sint etiam sine sordibus. Coma. id est capillorum caesaries sit sine turpi luto. & calceus. id est calceamentũ sit sine turpi luto. quod additur. qa non potest calceus sine luto interdum seruari: sine turpi luto potest Vngues habentur in digitis diuisis. ut in homine aue leone cane. Vugula: in perpe/
tuo & indiuiso pede ut in equo. asino. mulo.

Linguaq; non rigeat: careant rubigine dentes

Atq; palam pudeat te fricuisse caput

Lingua non rigeat. i. nō stet rigida & inflexilis propter adhaerentes fordes & dentes careant rubigine. i. sorde qualis ea quæ ferrū incultum exedit. Et pudeat te fricuisse palam. i. corā hoībus caput. Dicit palam/ quia quædam uitia in mores sunt/ quæ si occulte fiant culpā non habet. Quæ uero in legem dei peccant ubicūq; & quocūq; animo fiant mala sunt. Quia ut dicit Seneca. Nil interest quo animo facias quod fecisse uitiosum est. Palam aduerbium est. Iuxta regulam Seruii grāmatici quæ hæc est. Omnis pars orationis dum definit esse quod est in aduerbium migrat. Quia ergo præpositiones a præponendo dicuntur. neq; possunt dici præpositiones si non præponant. constat aduerbia fieri. Vñ dici solet. Voces præpositæ nequeūt sine casibus esse Si careant illis iam tūc aduerbia dices. Sed ne tibi oēs præpositiones aduerbiallyter ponere licitū putes. scias paucas p aduerbiis poni. ut clam. corā. palā usq;. Contra. ante. pone. prope. ultra. supra. secus &c. Inapte ergo dixeris. ut basculi pueri lagena currit extra p eo quod est perfluit. Itē præpositio præpositioni nō iungitur. non ergo dices econtra sed econtratio. A busq; autem & adusq; Seruius aduerbia uocat/ & accentum primæ syllabæ dat sicut & alonge delonge. deinceps deinde &c.

Exprimere & pulices scabiemq; urgere nocentem

Ne te sordidulum qui uidet ista nocet

Cōstrue cū superioribus sic. Et pudeat exprimere extrahere p̄mēdo uel ex capillis uel ex cute uel ex uestibus pulices uermiculos q nō pungūt. Et pudeat urgere cōprimere scabiē. i. pruriginē nocētē. Ne is qui uidet ista. i. istos tuos mores turpes uocet te sordidulū. Sordidulū diminutiū ē ab eo qd ē sordidū.

Seu spuis aut mungis nares; nuta sue memento

Post tua concussum uertere terga caput,

Ordo ē. Seu sine tu spuis. i. emittis sputū. aut mūgis. i. purgas mūgēdo nares ue p uel nutas. i. sternutas memēto uertere caput cōcussū post tua terga.

Mucorem haud tangas digitis. sputumue resorbas

Panniculo nasum mungere nempe decet,

Et ruptare caue quin ora in terga reflectas

Stringe os & crepitum coge tenere nates

Mucorem &c. haud tāgas. i. nō tāgas digitis mucorem. i. Imūdiā nāsi. nē/ pe nam certe decet mūgere nāfū pāniculo ad hoc deputato. ue p uel haud re

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

forbas ingluties sputum. i. imūdā saliuā. Et caue ruptare. i. remittere uaporē cibi e stomacho quin reflectas ora in terga. hoc ē si crudo es stomacho/ neq̄ potes nō ruptare. reflectas ora in terga. i. post tergū. ne forte aut sputo mēā aut graui halitu discubentes polluas. Stringe cōstringe & cōprime os ne ni-
dor imūdus exhalet: & coge nates. i. podicē tenere: cōtinere crepitū. i. bōbū .i. caue ne pedas. Reforbas hic tertiā est cōiugationis. nā si reforbeas lege-
ris abūdet syllaba. Frequēs autē ē ut inq̄t Seruius ex uerbo fecūdā cōiugatōis
facere uerbum tertiā ablata e lī aut tergeo tergo. ferueo feruo. caueo cauo.
Hæc autē p̄cepta ex faceto excerp̄ta uident: sed hic faceti? multo exprimunt.

Munditiāq; tibi placeant medio quoq; cultu
Utere ne turpis uel uideare leuis.

Munditiā placeant tibi & utere medio cultu ne uideare turpis si fueris nimis
abiecte uestitus. uel leuis. i. facilis & incōstās si nimis elegāter. Præceptū hoc
a sanctis uiris anxie seruātū legit: qui habitum licet nō preciosum: mundū tñ
habere curarunt. Sane ut in omni re mediocritas in cultu adhibēda est. Nam
ut apud Horatiū uidimus. Eutrapelus cuiq; nocere uolebat. Vestimēta da-
bat preciosa/ beatus enī iam Cū pulchris tunicis sumet noua consilia & spes
Dormiet in lucē scorto postponet honestū Officiū &c. Sane qui culti plus
æquo esse uoluntolim elegantes dicebātur. Elegātia enim ut docet Aulus
Gellius olim uitio dabatur quasi nimis indulgentiā esset. quā. M. Cato ī li-
bro de moribus inter uitia enumerat. Auariciā oīa uicia habere putabant. Sū-
ptuosus: cupidus: elegans: uitiosus: irritus qui habebat is laudabat. Ex quibz
uerbis inquit Gellius apparet elegantē dictū antiquis: Nō ab ingenii elegan-
tia: sed qui nimis læto amœnoq; cultu uictusq; esset. Postea elegans repræhē-
di quidē desit: sed laude nulla dignabatur nisi cuius elegātia erat moderatis-
sima. Sic Marcus Tullius. L. Crasso. & Qu. Scæuolæ/ nō merā elegantiam/
sed multa p̄simonia mixtam laudi dedit Crassus inquit erat parcissimus ele-
gantū. Scæuola parcorum elegantissimus. Nimis autē elegans cultus uiris sū-
mopere uitio olim dabat. Vñ Ouidianū illud. Sint procul a nobis iuuenes ut
fœmina compti Fine coli modico forma uirilis amat. Hinc est amara illa ui-
tuperatio Aeneæ per hiarbam in quarto. Et nūc ille paris cū semiuiro comi-
ratu Meonio mentū mitra crinemq; madentē Subnixus raptō potit &c. Et ī
nono in oīs troianosq; nimiū culti essent numanus sic insurgit. Vobis picta
croco & fulgenti murice uestis: Desidiā cordi iuuat indulgere choreis Et tu-
nicā māicas & hñt redimicula mitræ. O ueræ phrigiæ (neq; enī phriges) ite
p̄ alta Dindyma/ ubi assuetis biforē dat tibia cantū Tympana uos buxusq; no-
cat berecynthia matris Ideæ: finite arma uiris & cædite ferro &c. Qui itaq; in
fordida ueste procedit sordidus habendus est. At qui nimum cultus est leuis
æstimatur: id est facilis immodestus: sed utriq; fugiendum.

Nec maledicta refer: nec promas turpia dictu
Est stomachosa quidem dicere turpia tibi

Elegantia

Nec refer. i. reiice maledicta conuitia & imprecationes nec pmas. i. ex pecto-
ris penu educas turpia dictu: hoc est ut dicantur. Est quidē tibi qui adhuc pu-
er es turpe/dicere stomachosa. i. uerba ampullata & sexquipedalia. hoc est in-
flata & cū stomachi eruptione. quod iracūdoꝝ & grauiū est. Vñ Stomachari
est ex ira maledicere. cū dignatione cōmoto stomacho. Refer pōt eē simpli-
cis significationis ut sit Ne refer. i. nō dice uel nō dic maledicta. uel propriae
quā ex cōpositiōe habet. Referre est ei q prius tulit ferre. Vñ Referre grās/ē
easde res aut æquales illis quas accepimus repēdere. Referre uerba/ est quæ
ab alio accepimus narrare. Plus aut est non posse referre maledicta: q̄ nō pos-
se ferre. Minus siquidē dānandū puto q̄ laceffitus refert q̄ qui puocat. Vtrūq̄
tū puero cauēdū est & ne ferat & ne referat ferēti. i. dicēti conuitia. placide &
modeste respōdere debet. quia mollis respōsio frāgit irā. Dicit tibi quidem
turpe est/ quasi dicat nō oībus. quia castigatōribus uirioꝝ licet se uere loqui.
Quidem aut sic positum exceptionem innuit. Nā plerūq̄ habet post se dictio-
nē exceptiua. sed uerū at &c. Ut bonus quidē es sed non formosus.

Moribus urbanis curato præditus esse

Parce gulæ turpi luxuriamq; fuge.

Paulatim poeta ad mores labitur. docuit modestiā & mundiciē in uestitu &
cultu corporisq; curatione. Nūc aut uitia tam animi q̄ corporis dānat. Cura/
to inquit. i. curā adhibeto eē ut sis præditus præter cæteros ornatus urbanis
i. pulchris & ciuicis moribus. Parce turpi gulæ. i. abstine a turpi gula & fuge sic
luxuriā. i. incōtinētiā & libidinē. tam carnis q̄ cæterarū rerū. Aulus Gellius
de sobrietate & uigilantia puerorū sic differit. Pueros impuberes cōpertū est
si plurimo cibo nimioq; sōno uterētur hebetiores fieri: minusq; adolescere.
Idē pleriq; alii medicorū philosophorūq; & Marcus Varro in longa historia
scripsit: quæ inscripta est capis aut de liberis educadis. Urbanus na nū dicit
ab urbe. quod uocabulū tēpore Ciceronis nouitiū erat. ut docet Quintilian⁹
in capite de ornatu. Nūc uero in sūmo usu est. Præditus participiū esse uide-
tur tametsi uerbū in usu nō est. Nā præditus est uirtute. cui data est præ cæte-
ris uirtus. Parce uarie sumis. aliqñ est abstinere. Vñ etiā de malis dicit ut
prio Aenei. Parce metu citherea/manēt imota tuorū fata tibi. Tibul. Imme/
rito iuueni parce nocere dea. Ouidi⁹. Parce tuū uatē sceleris dānare cupido.
Aliqñ est conseruare cū parsimonia & hoc figurate satis cū accusatiuo & da-
tiuo. Ut in decimo Aenei. Argēti atq; auri memoras quæ multa talēta Natis
parce tuis. Est etiā parcere abstinere ab ultione. & quasi ueniā dare & ignosce-
re. ut Parce mihi dñe: nihil enī sunt dies mei. Parcimus ergo ei si quē pdere
possumus seruamus. Hoc ergo loco. Parce gulæ. i. abstine a gulositate. Gula
enī est uia q̄ cibū deglutiūt lurchones q̄busea ps larga pminet. Accipit autē
p auida edacitate. Vñ Iuue. Quāta est gula quæ sibi totos Poscit apros aīal
ppter cōuiuia narū. Bono aut ordinē dicit parce gulæ turpi luxuriāq; fuge: q̄a
ex gula luxuria nascit. Vñ comicus Sine cerere & baccho friget uenus. Est ex/
go gulamater luxuriei: & luxuries paupertatis ut docet Plautus.

Parco

Parce & auaricia: bilem frenare memento

Inuidulus: tumidus: non odiosus eris

Defidiam fugies: atq; omnia turpia pelle

Et ludi turpes sint procul atq; uiri

Cætera quoq; mortifera peccata uitare iubet de quibus in primo sylvarum abum de diximus. Et in octauo apud Iuuenalem uidimus quanto dedecori sic iuuenibus auaricia que senectutis morbus est. Ordo est. Parce. i. contine: & i. etiam te ab auaricia & memeto sis memor frenare. i. reprimere bilem. i. iram que ex bile mouetur. dicit iuxta ea que in Virgilio diximus memeto frenare bilem. Non enim fieri potest ut pernicus quis expellat. Vnde illud in sermonibus Hora. Denique quatenus excidi penitus uitium iræ. Cætera item nequeunt stultis herentia &c. Et propterea non dixit Virg. irascere. sed ira quoque cesset. Bilis est colera que si abundauerit furorẽ excitat. debemus ergo frenare bilem. Frustra autem præcipet ut uitaremus oino/qua primi animi motus in præfate nisi non sunt. Sed ut inquit Hora. Ira furor breuis est animi rege &c. Inuidulus: tumidus. non odiosus eris. Non eris inuidulus. i. inuidus ut sit diminutiuum per principali. uel reuera inuidulus dixit iuxta decorem personarum. Non enim pueri per ætatem multum inuidi esse possunt. quocirca etiam uitio dandum si uel inuiduli. i. parum inuidentes. deberent enim esse cadidi liuoribus quoque omnes expertes. Non eris tumidus. i. superbus inflatus elatus. erecta ceruice. Solet enim animus hominis uani gloriosi & ambitiosi inflari. Neque reuera aliud quam uetus est in quo homo se iactat. Non eris odiosus. i. molestus & plenus odio. Nam Laurẽ. Vallẽ. odiosus & inuidiosus inquit passim accipiunt. ut quod odium & inuidiam habet nos quod odit aut inuidet. Et hoc quod uerum inquit cum uerbo ueniunt. secus cum auaritia. Nam odium molestiam quoque antiquitus significabat. Terentius in phormione. Nunquam odio tuo me uices. Et iterum. Si porro esse odiosi pergitis. i. molesti. Cice. ad atticum. Sed cum horas tris fere dixisset: odio & strepitus senatus: coactus est aliquando porare. Et in Catone maiore. Infirmo corpe odiosa est omnis offensio. Et de oratore. Verum si placet quam hæc satis spero uobis quod certe maioribus molesta & putida uideri/ ad reliqua aliquando odiosiora pergamus. Odiosiora dixit quam molestiora. hæc ille. Itaque potest dici nec eris odiosus. i. molestus & iniurius. & monitoribus aspice & infestus. Nam si odiosum per eo quod odit acciperis bis idem diceret. nam non est aliud quam inuidulus. Defidiam fugies. de hoc modo stro in fine primi satis dictum est. Est enim defidia que quæ cessitabundus defidet & pigrescit. que res inuicem summo uitio dat. debet enim esse oposa & naua. non segnis non iacens non torpens. Atque omnia turpia pelle. generalis turpium prohibitio. ad spes tum uenit dicens. Et ludi turpes sint procul atque uiri. de ludo diximus apud Virg. in primo ut iam saepe notauimus. Cicero de ludos sic in primo officii. Ludedi etiam est quodam modus retinendus: ut ne nimis omnia persequamur: elati quoque uoluptate in aliqua turpitudine dilabamur. Suppeditat autem & capus noster: & studia uenandi honesta excludenda &c. Turpes ergo ludi sint procul. & turpes uiri sint procul. debet enim bis poni in constructione illud adiectiuum turpes. Non enim fugiendi sunt ludi. uerum turpes ludi: nec uiri: sed turpes uiri. præcipue si cum pudoris periculo inter eos uerferis. Nam ut notum est uerbum Cum sancto sanctus eris & cum pueris puereris. Vnde Iuuenalis satyra secunda. Armenius zelates cunctis narratur ephebis Mollior: ar-

Odiosus

Odium

denti sese indulgisse tribuno: Aspice quid faciant commertia: uenerat obses. Hic fiunt hoies: Nam si mora longior urbē Indulfit pueris nonnunq̄ deerit amator &c. Cōmercia inquit faciunt ut castissimi corrūpant iuuenes. Proinde sint procul a uobis turpes uiri. i. q̄ inhoneste uiuūt. Nam turpitudine pprie illicitam libidinem significat. nam ad mores & uitam spectat.

Fidus sis: audensq̄ bonis: temerarius esse
Despice non audax sis timidusq̄ nimis.

Reiectis & castigatis peccatis uenit ad præceptionē uirtutis. & primo ad iustitiā & fortitudinē inuitat. Ad iustitiā quidē cū dicit sis fidus. fundamētū enī iustitiæ ut docet Cicero fides ē. Ad fortitudinē uero: phibēdo extrema utraq̄ uitia & audaciæ temerariæ & meticulositatē. Neq̄ uero putabit q̄s ad sola bella fortitudine opus esse imo ad oīa negocia ipsi locus est. Nā forti aīo aduersa oīa tolerāda sunt: & læta moderāda. Quinetiā ad studia līarū quæ quædā militiā est fortitudo maxime cōducit. q̄a quod humeris par est fœliciter aggreddimur. quod impar si inferius ē generose cōtēnimus. si supra uires prudēter effugimus. Sis igit̄ fidus. & deo & hoibus. Nā etiā hosti ut docet Cicero fides seruāda est. Audēs q̄ bonis. i. in bonis rebus quæ uera fortitudo ē. Sūt aut̄ quidā tā pusillo aīo ut nō auderēt arduā uirtutē aggredi: qualis est diuiti as preter uulgi instituta cōtēnere. Vñ Virgilianus Euāder ī octauo. Aude ho spes cōtēnere opes & te quoq̄ dignū Finge deo &c. Itē ueras līas discere pauci audēt q̄ sibi persuasum habeāt fieri nō posse ut latine loquant̄. aut ad uerā alicuius sciētiæ frugē pueniant. Cōtra quos dicit̄. Audensq̄ bonis. Neq̄ uero dicit̄ audax. Is enī audax dicit̄ q̄ assidue audet & cuius audacia sine fœlicitate est: ut Turuus apud Virgiliū. Audens uero ē p̄ tēpore: qui scit ubi: quomodo q̄n audendū sit. Fortes ergo uiri nūc audentes sunt: nūc metuentes & timentes. Nunq̄ uero audaces: nunq̄ meticulosi & timidi. Sis audēs in bonis rebus: quia in malis perniciosum esset. Temerarius eē despice. Temerarius ē qui temere facit res suas sine rōne loci tēporis aut psonarū. Affectate aut̄ uti fœpe nōiatiuis cū uerbo esse: ubi forte actō etiā locus esset. Nō audax sis timidusue nimis: exponit prædicta. Nā despice eē temerarius. est nō sis nimis audax. sis audēs bonis. i. ne sis nimis timidus. Turpis enī timor est q̄ nos a uera uirtute abstineret. Dicit nimis: Quia modeste timere prudētis est. Et tēperate audere uiri fortis. Nā (ut dicit̄ athici) in medio duorū uitiorū cōsistit uirtus. Vñ Flaccus in epi. Virtus est mediū uitiorū utrimq̄ reductum. Vñ ergo uirtuti ut docet Aristoteles duo uitia opponuntur. ut fortitudini timiditas & audacia. Liberalitati. auaritia & prodigalitas.

Nec penitus mutum nece decet esse loquacem
Conuenit ille thoro conuenit iste foro

Præcipit modum loquendi. Decet te esse nec penitus: id est plane hoc ē omnino mutū. i. elinguem & taciturnum. nec loquacem. i. garrulum & dicacem

Ille. i. mutus & profunda taciturnitate insignis conuenit thoro. i. in cubiculo iste. i. loquax conuenit foro iudiciali. de quo Baptista Matuanus. Verbaq; clamosi litigiosa fori. Thoro potest esse in lecto in quo dormimus uel in quo caenamus. in utroque enim taciturnitatis amor esse debet. Sed potius de dormitorio intelliges. Nam mutus mensae non conuenit ut docet Marcus Varro Cuius haec apud Gellium sunt uerba. Nec loquaces autem inquit conuiuias nec mutos legere oportet. Quia eloquentia in foro & apud subsellia. Silentium uero non in conuiuiis sed in cubiculo esse debet &c. E quibus uerbis haec emanasse putes.

Et mansuetus eris: rectum te lectus habebit
 Detege nec socium nec tua membra moue.

Et mansuetus eris. i. placidus & modestus erga omnes. & lectus in quo dormis habebit te rectum: hoc est cruribus non protensis in altum aut in latum / quia sic aut socium detegas aut inepte pulsas. unde sequitur / nec detege. i. & non detegas. i. denudes socium. i. eum qui tecum dormit. nec moue / imoderate supple tua membra. ne eius quieti odiosus sis. Si dixeris solus cubo. Non tamen imoderate locus erit. Quia si solus imoderate iaceas: dum cum honesto iacendum erit / ad ineptos mores te inuitum natura coget: praecipue cum dormieris. Nam ut aethicus uerbum est. Difficile est consuetam relinquere. Consuetudo enim est altera natura. Naturae autem uix ratio quae dormienti omnino occlusa est resistere potest. Assuescendum ergo est modestiae.

Nec sis difficilis nimium. nec credulus esto
 Dedecus & metues: & reuerere probos

Nec sis difficilis nimium. difficilis hic actiue accipitur. pro eo qui cum difficultate & morosa contentatione omnia facit. quod senectutis uirtutum est. proinde alienum a iuuentute esse oportet. Ne sis igitur nimium difficilis. ad agendum & credendum: nec esto nimium credulus. Scriptum enim est. Omni spiritui ne credas. Metues. i. uitabis & efugies dedecus. i. uitam inhonestam & pro dignam & reuerere. i. uerecunde obserua probo. i. honesto uiros. hoc est fac ut tute probus sis. & probos colas.

Futilis & mendax nunquam: nimiumque seuerus
 Esto: sed & comem munificumque uelim.

Mediocritate in omnibus rebus seruata oportere docet. Esto inquit nunquam futilis. i. uane uerba effundens. i. loquax & garrulus. & mendax. i. ne nimium loquaris: quia in multiloquo non deest peccatum. Difficile enim est multa dicenti uera omnia dicere. Non esto etiam nimium seuerus: sed uelim te esse comem. i. facetum & lepidum & concinnum & munificum. i. morigerum. Futilis est qui effundit uerba & omnia non habita ratione: loci: & temporis: & personarum: loquitur. Quique secretum commissum retinere non potest. Vnde indignatur sibi: succedet In Andria Paphilus: quod seruo futili forruas suas credidisset. Seruus grammaticus ad illud. xi. Aenei. Consiliis habitus non futilis auctor. Non futilis

Futilis

inqt. i. nō inanis. Nā futilis uas quoddā est lato ore: fūdo angusto: quo utebā
tur in facris ueste: q̄a aq̄ ad sacra hausta in terra nō ponit: qd̄ si sit piaculū est
Vñ & excogitatū uas ē qd̄ stare nō posset: sed positū statim effunderet. Inde
& hō cōmissa nō retinēs futilis dicit. Hęc Serui⁹. Eadē Donat⁹. in Terētii cō
mētariis attestat. Mēdax dicit q̄ affidue mētī. Mētī autē q̄ cōtra mentē lo
quit. de q̄ re sic Aulus Gel. Nigidius quē. M. T. Cicero ingenii doctrinarūq̄
noīe fūme ueritus ē: inqt. Qui mētī ipse nō fallit: sed alterū fallere conatur.
Qui mēdaciū dicit ipse fallit. Itē Vir bonus inqt̄ pręstare debet ne mentiat.
prudēs ne mēdaciū dicat. Seuer⁹ dicit rigidus & dur⁹ sequēs uerū. ut q̄ nulli
cōcedere uelit aut p̄cere: ut apud Valeriū late patet. Neq̄ uitiosū ē eē seue/
rū si modeste fiat Iōq̄ dixit: nimitūq̄ seuerus. Comis dī cōcīnus affabilis cō
mod⁹. & (ut inqt̄ Valla) Comis ē beign⁹ hō & facilis q̄ aliis nō grauate iſeruit.

Mentiri
Dicere mē/
daciū

Seuerus

Sis pius. atq̄ coles superos. uenerare parentes
Et noceas nulli furrīpīasq̄ nihil.

Paulatim inserit̄ p̄cepta decalogi. Sis pius. Pietas ut alio loco oñdi: ē erga de
os: parētes & oēs necessarios nros aī qdā beniuolētia & clemētia. Atq̄ coles
deos. Virgi. In primis uenerare deos. Illud enī antiquū pythagoræ & deinde
Platonis dogma ē oīb̄ i reb̄ a diuino cultu auspiciādū eē qd̄ Virgi. diligētīf
fime cōscribit. Hoc quoq̄ i lege diuina habemus & a redēptore nro didicim⁹
Primū q̄rite regnū dei. Possumus autē sic distīguere. Sis pius i deū. coles supe
ros. i. sanctos. uenerare parētes. i. p̄genitores p̄rem & matrē. Et noceas nulli.
Modeste p̄ceptū & diferte. Nā deo: factis: & parētib̄: q̄b̄ oīa debemus. nō sa
tis ē nō nocere: imo oportet ut sacrificiū: honorē: & reuerētiā i p̄dam⁹. Cæ/
teris autē q̄b̄ obnoxii nō sumus: si p̄desse nolumus: obeē tñ & nocere nō pos
sumus. Noceas ergo nulli: & furrīpīas nihil: id est neq̄ rem: neq̄ honorem:
neq̄ coniugem: neq̄ aliud quoduis. Quia furrīpere est clam rapere & subdu
cere ut faciunt fures & abigei.

Nec sis uinosus: quamuis potasse Catonem
Fama refert. fugias sumere uina mera.

Nec sis uinosus inqt̄ Valla. mulierosus & libidinosus & familia dicunt̄ q̄ q̄s af
fectus sit ad hęc & amat uinū mulieres & libidinē. Nigidius ut autor ē Gelli/
us. hoc inqt̄ inclinamētū uerborū hmōi Vinosus mulierosus religiosus &c. Ofus finita
significat copiam quandam immodicam rei super quadicitur. Quocirca re/
ligiosus is appellatur qui nimia & superstitiosa religio e sese alligauerat. Ea q̄
res uitio dabatur. Au. Gellius post multa legem dare uidetur. ut earum rerū
quarum usus certus esse debet ut uini. mulieris &c. copia uitio datur. Earum
dum nomina in ofus uituperium habeant. Earum uero quæ quanto copio
sius tanto decentius conueniunt. laudi. ut formosus. speciosus. generosus.
animosus. gratiosus. studiosus &c. Est ergo uinosus amator frequens uini:

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

nimioq; uino indulgēs/quæ res dānat Vñ dicit. Ne sis uinosus/& quāuis fama refert Catonē potasse. i. largiter bibisse: fugias tñ sumere uina mera. i. nō diluta aq̄s. Potare est satis & abūde bibere. Vñ potos uiros ebrios uocam⁹. Nulli aut̄ dubiū est Catonē bibisse: itaq; nō bibisse dixit: sed potasse. Seneca quidē uir grauiſſimus citius ebrietatē laudare se aiebat: q̄ Catonē dehonestare p̄pter ebrietatē. Fama ergo refert Catonē potasse. Mera uina. i. imp̄mixta Est enī adiectiuū merus ra rū. Sed qñ absolute mera dicimus intelligimus uina. Sicut qñ mustū. subaudimus uinū recēs exp̄ssum. Nā mustus quoq; adiectiuū est. Nā Plautus Mustā puellā dixit. Et Neuius ī gymnastico. Vtrum est melius uirginem an uiduam uxorem ducere? Virginem si musta est. Mustū ergo dicitur quicquid nouellum est: ut dicit Festus Pompeius.

Merum

Mustum

Non sis derisor: non somniculosus: iniquus
Non iudex: nec tu testis iniquus eris.

Non sis derisor. Derisio enī aut ex supbia: aut ex inuidia nascit̄. Grauius aut̄ in derisores aī aduertet̄ presertim ī eos q̄ cū cōtumelia irridēt. Ut patet Mat̄ thei. v. Neq; iniquū est grauius puniri qui grauius iniuriā infert. Modestius at̄ sape miserā q̄ derisionē patimur. Vñ solet dici. Est misero peius derisio q̄ dolor eius. Vñ Miser ille de quo Gnato Terētianus. At ego īfœlix Neq; rudis eē neq; plagas pati possum. Hinc etiā Iuuenalis. Nil habet in fœlix pau/pertas durius ī se Quā q̄ ridiculos hoīes facit. Maligni ergo aī derisor ē ut q̄ quos miseret̄ irridet. Proinde inq̄t Nō sis derisor. Nō sōniculosus. i. dedit̄ nimio sōno. iners cessabūdus. qđ uitiū quasi cōtrariū est derisioni. Nā derisor res acre fel hñt. Sōniculosus format̄ nō a sōno. sed ab eius diminutiuo sōni/culo. Valla enī docet ea in osus sape ad minutius p̄pter cōcimitatē deduci ut siticulosus a siticula nō a siti. meticulosus. a meticulo nō a metu &c. Iniquus nō iudex nec tu testis iniquus. Bñ ex mutatiōe tēporis seruauit decore p̄sona rū. Nā cū pueris p̄cipiat. q̄ deridere & stertere pñt dixit. Nō sis derisor nō sōniculosus. Quia uero pueri non cōstituuntur iudices. neq; admittunt̄ testes. dicit Nō eris iniquus iudex si qñ iudex cōstituaris. Nec tu testis iniquus eris: quādo maturior ad hoc citaberis. Sunt autem præcepta decalogi.

Omnibus in rebus studeas precor esse modestus:
Sis audus laudis: sit tibi cura boni.

Sāctissima præcepta & singula Apollinis oraculo digna. Quin & primū illud oraculi societate meruit. Est etiā Chilonis q̄ præcipit. ne qđ nimis. Precor ergo puer studeas esse modestus. i. modū & mesurā tenens in oībus rebus. Vñ dicitur. Omnibus adde modum/ modus est pulcherrima uirtus. Et Flaccus. Est modus in rebus sunt certi deniq; fines. Quos ultra citraq; nequit consistere rectum. Et quia apprime utile est. inquit poeta precor. Irē sis audus laudis. Bene hoc subiungit. Quia ut inquit Cicero ubi de adoleſcētis officio ad gloriam comparandam loquitur. Prima commendatio incipit a modestia.

tum pietate in parêtes in suos beniuolētia: facillime & in optimā partem cognoscūt adolefcētes qui se ad claros & sapiētes bñ cōsulentē uiros reipub. cōtulerūt: quibus si frequētes sunt opinione afferūt populo eorū fore se similes quos sibi ipsi delegerūt ad imitādū &c. At si laus & æthici dicunt uirtutis bñ factorūq; premiū est. neq; uerā laudē sine uirtute cōsequaris. bñ præcipit/ sis audis laudis eo etenī pacto ad uirtutē maxime accēdimur/ ut attestat. Cicero. unde & Ouidius. Deniq; nō paruas aīo dat gloria uires. Et fœcūda facit pectora laudis amor. Itē laudatq; uirtus Crescit/ & imensū gloria calcar habet. Auiditatē aut laudis in rebus bellicis Virgilius in multis locis ostēdit plurima posse. uñ Mortē cōtēnūt laudato uulnere getæ. Itē de certatibns in nauali certamie. uitāq; uolūt p laude pacifici. Et etiā Eurialus. Est hic ē animus cōtēptor lucis & istū. Qui uita bñ credat emi quotēdis honorē. Sane ut docet Nonius Marcellus: Auarū & Auidū disternūt. Auarū semp in repræhensionē est. Auidū aut ab auēdo est etiā honeste cupiēdo. Salust. in Catilina laudis auidi pecuniæ liberales erant. Siue igit ad bellicā siue ad litterariā militiā iuuenes tendūt auiditate laudis plurimū accēdūt Quocirca adhibēda est a præceptoribus cura: ut iacētēs aīos laudando erigāt. Neq; uero quis credat auiditatē laudis ambitionē esse hoc loco. de qua Cicero. Miserrima est oīno ambitio honorūq; cōtētio. At ne elationē quidē animi quatenere ad inepugnabilia nō uirtutis sed gloriæ cupiditate trahimur. De qua idē. Sed ea aī elatio quæ cernit in periculis & laboribus si iustitia uacat pugnatq; nō p salute cōi: sed p suis cōmodis in uitio est. At eā laudis auiditatē præcepit qua cū cōmilitonibus cōcertāt adolefcētes gaudētq; p bñ factis laudari. Nobilis enī & sancta est supbia qua sine nostri exaltatiōe uitia despiciunt. Malit autē nīr bonus se dignū esse qui laudet/ & cōtemni: q̄ indignū laudari. Cōtra gloriōsus sentit. Vnde poeta ut specificet quō quis sit auidus laudis. addit. sit tibi cura boni. q. d. laudē/ per uirtutē acquiri. Cura aut boni pōt eē honestatis & iustitiæ. quia ut inq̄ Cicero. Iustitia est qua sola uirtute uiri boni appellantur.

Auarus
Auidus

Sic bene moratum laudabimus atq; colemus

Sic & honorus eris sic eris ipse grauis.

Sic bene &c. cōcludit primā particulā huius opusculi in q̄ receperat sese nō nullā dogmata daturū de mō uiuēdi. priusq; de moribus & facietis mensæ loquat. Ordo est. Nos laudabimus atq; colemus. i. uenerabimur te sic bñ moratū. i. habētē bonos mores. Et tu eris sic. i. postq; p uirtute & modestia laudaberis. honorus. i. in honore & ueneratiōe. & ipse. i. tu eris sic grauis. i. tādē i uirū grauē euades. Moratus dicit morib' ornatus. Plautus in aulularia. Dū modo morata ueniat dotata ē fatis. Morosus aut ē inq̄ Nonius Marcell. cōtrariis & peruersis moribus Tullius de senectute. At sūt morosi & anxii iracūdi & difficiles senes. Laurētius aut de ualla. Morosus inquit a more uenit nō a mora. primā enim habet longā ut mos moris: significatq; eū qui nimis exactæ nimisq; ad unguem fieri/ omnia postulat. ut aliquādo ob id indignet: atq; irascatur. ut Suetonius de Cæsare. Circa corporis curam morosior. ut non solum tonderet diligēter: sed etiā uelleret. Et idē de Tyberio. Sed affectiōe

Moratus
Morosus

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

& morofitate obfcurabat ftulū. Cicero de fenectute. At funt morofi &c. Idem fecūdo de oratore Me qdē hercule illa ualde mouēt ftomachofa & quafi fū/morofa ridicula Nā cū a morofa dicūt/tum enī nō fal: fed natura ridet. Suetonius accepit p cupido nimis & exactā diligētīæ. Cicero uero adiūgit impatentiā & iracundiā. In fignificato tñ illo fupiore pofuit in de oratore. Vtq; adeo morofi fumus/ut nobis nō fatifficiat ipfe demofthenes. Deniq; fic dicitur morofus a nimia diligētīa & feueritate ut curiofus a nimia cura &c. Hæc illi. Ineptiūt ergo qui Catonē aut Senecā morofum appellāt eo qdē moribus fcribat. Talis enī moralis dicit. Morigerū aut appellamus qui morē gerit. hoc eft qui inftituta uiuēdi accipit ut alicui placeat. Ad cuius placitū morem gerit. unde in eunucho. Mos gerunduseft thaidi. Et in andria. Seu tibi morigera fuit in rebus omnib?. Et hæc de prima particula huius carminis.

Moralis
Moriger

n Vnc faciles aures animum quoq; trade ferenum
Morigerare mihi mollia iuffa dabo.

Nūc faciles. Nunc puer inquit ubi te ueftiū linguæ animiq; modēftia de/corauimus. trade auris facilis. idēft paratas & intētas ad audienda ea quæ de moribus mēfæ dicemus. & trade mihi ferenū. i. purum & impurbatū animū Morigerare. i. aufculta & obfequere mihi. ego dabo mollia. i. facilia factū & nō illepida iuffa. i. inftitutiōes. Facile ut dixi: eft quod facile fit & facile facit Faciles ergo aures. i. qui faciliter audiūt. faciles dii. idēft exorabiles faciliter faciētes quod precamur. Trade cōpofitū eft a trans & do. corrupta præpo/fitiōne. quod in paucis fit. unde folet dici. Trans in cōpofitis nil deferit inte/gritatis: Trado traduco trano aufero traūcio. Significat aut tradere appria ptāte in alterius trāfferre præcipue iunto eo qui tradit. Vnde traditores dicti qui dolo quēq; excipiūt & hoīti cōmittūt. Neq; tñ id trado neceffario fignifi/cat: ut dolo fiat. unde hic trade. i. exhibe præbe mihi animū ferenū. i. impurbatū & docilē. Morigerare impatiui modi eft. Nā dicimus morigeror. mo/rigeraris. p eo quod eft morē gero. Nā a noībus cōpofitis ut moriger belli/ger uocifer &c. antiqui uerba faciebāt. Mollia iuffa. Nō aīpera nō læua. cō/tra in nono Aenei. Iuppiter irim demifit germanæ haud mollia iuffa ferentē Nonius Marcell. ponit uarias notōes huius dictiōis. unde inquit Molle ē nō durū. Virgi. li. viii. Mollibus e ftratis dura ad fabrilis furgit. Idē Georg. lib. fecūdo. Quid nemora æthiopū molli canētia lana. Molle recēs nouū Vir/gi. in buc. Caftanæ molles. Molle oportunū Virgi. Aenei. li. iiii. Sola uiri molles adit? & tpanoras. Idē ecquæ molliffima fanditpa? Molle lene cōtē/nēdū. Virg. geor. li. iiii. Tua mecœnas haud mollia iuffa. M. Tulli? de fenectute. Quod ferēdū ē molliter fapiēti. Molle nō arduū nec erectū. Virg. in buc. Quæ fe fubducere colles. Incipiūt: molliq; ingū demittere cliuo. Molle dul/ce iucūdū. Virgi. geor. li. ii. Molles fub arbore fōni. M. Tulli? de legib?. li. ii. In aīos teneros atq; molles influere q; uarios canēdi fonos. Idē de fenectute. Oīs abfterferis fenectutis moleftias: fed etiā effeceris mollē atq; iucūdā fene/ctutē. Molle placidū. Acti? in thelepho. nifi patit nauē i fugā tradūt fubter fa/xa ad leuā q; mons molliebat mare. M. Tulli? de fenectute. Et hānibalē iuue/

Morigeror

Molle

niliter exultatē patiētia sua molliēbat. hæc ille. Laurēti? Vallē. sic. Mollis hō
 dī & molle opus. hoc in laudē. illud ī uitupationē. Virgi. India imittit ebur
 molles sua thura fabei. Idē. Excudēt alii spirātia mollius æra Credo eqdē ui/
 uos ducēt de marmore uultus. Quod nō sine rōne factū ē. Nā q nō fuerit se/
 nerus: fortis cōstās: & ī morē rei duræ patiēs: resistensq; fortunæ uel aduersæ
 uel blādæ. hic mollis ē similis ceræ aut tenellis plātis: cū præfertī q mollicu/
 la mēbra hñt: fere molli sūt mēte: ut pueri fœmīæq;. Cōtra at milites nauæ
 agricolæ: ut corpe ita aīo indurati putāt. hoc igit mō mollis accipit ī uitium
 In laudē uero/ qñ durū uitupat: ut durus cibus/ durū cubile. durū solū: ita du/
 rū īgeniū/ ueluti durus equus ad domādū/ durū īgeniū ad docēdum. & ut sic
 ad sculpēdū. Eadē rōne molle dicit qd nō ē durū eritq; laudabile. Quint. de
 signis loquēs igt. Illius opa duriora: molliora huius. Dicūt at signa opa scul
 ptilia siue fusilia. siue cætera ad eiusmōi effugiē aī aliū fabricata: quēadmodū
 tabulæ opa pictorū. Sigdē ī tabulis antiq; pingebāt nō in parietibus. hæc talia
 magis dicēt mollia quæ sūt: q; īgeniū qd facit. sic Vallē. Ex his oī bus īferri
 licet. Vnū idēq; epitheton uni laudi & alteri uitio dari. Serenū dī. sudū. cla/
 rū sine nubibus unde feremat uerbū. Virg. in. i. Aenei. Vultu quo cælū tēpe/
 ftatesq; serenat. Debet aut animus discipulorū esse serenus & imperturbatus.
 Quia ut dicit Ouidius Carmina proueniūt animo deducta sereno.

Signa

Serenū

Non sum qui laudem summo te accumbere mane
 Iudice conueniens me dabit hora cibum.

Incipit dare præcepta. & primū de tpe comedēdi dicit nō eē nimis mane co
 mendū: Cuius rō facilis inuētū est. qā priusq; pridiano siue hesterno cibo sto
 machus euacuatus fuerit si nouū supiniecēris crudus efficiēris. minusq; ad stu
 dēdū aptus. Cōstrue sic. Ego sulphitius nō sū is sup. q; laudē. i. cōmendē. i. lau
 di dem accūbere. i. affidere ad mēsam ad uēcēdū. sūmo mane. i. prima luce.
 tpe matutino. hora cōueniēs. i. matura & tēpestina dabit tibi cibū. me iudice.
 id est si meo iudicio acq;escere uoles. Laudē uerbū ē. Mane: nomē. qd plau/
 tus etiā declinauit dicēs a mani. distū aut est inq; Varro. Diei principiū ma/
 ne: q; tū manet dies ab oriēte. Nisi potius q; bonū antiq; dicebāt manum ad
 cuiusmodi religionē græci quoq; cū lumen affert solēt dicere φως ἀ-γασθω.
 Accūbere est affidere mētiæ Virgi. in primo Aenei. Tu das æpulis accū/
 bere diuum: Idem est accubare: sed composita a cubo sine m ante bo primæ
 sūt: cū. m. tertiæ cōiūgatiōis. ut accūbere accubare. Incumbere incūbare &c.

Mane
Manum

Nec uos ante focum cænas producite longas
 Hoc faciat caupo: qui sapit ista fugit.

Vetitū ē ne citius æquo accūbas. nūc uetitat ne diutius q; oportet. scite etiā
 nūerū mutat. Nā soli sub debitū tps accūbere possum: sed cænas cū plurib; p
 ducim? nec uos scholasticū pducite cænas lōgas añ focū: caupo uēditor uini &
 lurco faciat hoc. i. pducatur lōgas cænas añ focū. q; sapit. i. sapiēs fugit uitat ista.
 i. istas res uiles & inhonestas. focus ē locus ubi ignis fouetur. errat qui putant

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

ignē esse. tamen si uulgarī cōsonat. Caupo dicit qui unū uenale habet. Caupo
na/domus mercenaria ubi pro precio aut dormimus aut couiuimus.

Sterne toros nitide lautosq; appone quadrantes

Atq; salem & cererem: flumina: uina: dapes.

Graphice describit officium eius qui seruiat discubentibus. Ordo est. Sterne
nitide. id est mūde & decenter. toros & appone quadrantes (quæ uulgaliter
scissorīa q̄ super ipsos quibusdē in locis obsonia scindant dicitur) lautos. i. la-
uatos & mūdatos. atq; salem. & cererē. i. panē. flumina. i. fontem uel aquā flu-
minis ad uina temperāda. uina & dapes. i. esculēta: Ordinē rerū administrari
darū obseruat. primū enim toralia. gausape & mātalia super mensam pones.
deinde quadras siue orbes. tū salē. tum panē. tum aquā & uinū. tunc carnes
aut pisces. Toros dicit. quia olim intoris & lectis discūbebant. Prosterna-
bant aut toralia. id est lintea aut bombicina. ne autē uestiaria accumbētū:
aut lodices lectōrū uiolētur. Vnde illud Horatii secūdo sermonū. Ten lapi-
des uarios lutulēta radere palma. Et tyrias dare circum illota toralia uestes.
Varro torum a toruo deducit. Quadrates supra quos comedimus quadrā-
gularis figuræ. qui etiam quadræ quas panitias ex frustis panis quadrangu-
laris faciebāt dicitur. Vnde Iuuenalis. Ut bonā sūma putes aliena uiuere qua-
dra. Virgilius eo q̄ mensarū uicē habent etiā mēsas dixit. ut in tertio Ambe-
sas subigat malis absumere mēsas. Idē quia orbiculares sunt interdū orbes
uocauit in eodē septimo & cōfuse quadras: q̄ quadrangulares partim essent
uocauit etiā cereale solū q̄ cererē sustinerēt uel q̄ ex cerere. i. pane fierēt. uer-
ba ei⁹ sūt. Et cereale solū pomis agrestibus auget. Cōsumptis hic forte aliis:
ut uertere morsus. Exiguā in cererem penuria adegit edēdi. Et uiolare manu
malisq; audacibus orbē. Fatalis crusti patulis nec parcere quadris. Heus etiā
mēsas cōsumimus inqt iulus. uel potius heu mēsas etiā cōsu. &c. In qb⁹ ut sæ-
pe alias per antonomiā Cererē p̄ pane ex cerere posuit. Et præcipue primo
Aenei. ubi officium idē sic describit. Iā pater æneas & iā troiana iuuetus. Cōue-
niūt: stratoq; super discubib⁹ ostro/dāt manibus famuli lymphas cererēq; ca-
nistris expediūt. tōsiq; ferūt mantilia uillis &c. Atq; salē. Sal ut ipse auctor
in grāmatica sua inqt sp̄ masculinū est. Quidā tñ ex uetustissimis neutro ge-
nere protulerūt. A ffranius Quicquid loqmur sal merū est De hac re dicit sic
Seruus ad illud primo Aenei. Et spumas salis ære ruebant: Salē quo utimur
singulari nūero tñ dicimus cū iocos significamus/ pluralē tñ ponimus nu-
merū: secūdū Luc. qui ait. Nō soliti lusere sales. Aliquādo aut & urbanitatē ī
singulari nūero significam⁹ ut Terētius. q̄ habet salē qd̄ in te ē: qd̄. i. quæ res
in te ē. masculini enī generis ē nō neutri: & nentra triptota sūt. nec ab eo actō
noīatiue eē pōt hoc salē. Donatus aut ad illud Terētianū in eunucho Qui
habet salē &c. Sal inqt neutraliter cōdimētū ē. Masculini sapiā. hæc donati.
si mō donati sunt uerba/ multi sequunt. unde Barba sculus dicā græcista ille.
Sal neutri generis cōdimētum notat oris hic sal si dicas id quod sapiētia/ si-
gnas Cuius plurale repræhēsiō dicit esse. hinc A lexēder. Sal mōstrans dicit
te nisi it aquis eliseus. Hoc etiam theologi nostri ut plurimū sequuntur. Verū

Torus

Quadrantes
Quadræ

Orbes

Sal

tamen si latine loqui uolumus dicemus cum poeta nostro salem. Neq; tamē sanctas litteras aut dānabimus aut mutabimus: multa enī quia dicta sunt ferriabū: nō ut dicant. De eodē noīe (ut eos quos quasi triū uiros in grāmatica habemus simul accitē) sic Priscianus differit. In al neutra sunt oīa: ut tribunal. ceruical. uectigal. Excipit unū monasyllabū/ masculinum, ut hic sal falis. Terentius in eunucho. Qui habet salē quod in te est: Salustius in Iurgutha. Neq; salē, neq; alia irritamēra gulæ. Inueniū tamen quidā uetustissimi/ etiā neutro genere hoc ptulisse. Hūc ergo sequit doctriuale. hic sal hocq; dabis. Quod ineptuli interpretates dicūt hic pro urbanitate. hocq; oris cōdimento. Cum p eo irritamētō potius masculinū reperiāt. Dapes generaliter posuit.

Te uitare uelim cupidus ne ut lurco sonoras

Contrectes fauces: mandere rite decet

Paratis esculentis docet quō sumas. præcepitq; ut modeste non auide. tacite sine sonoritate: mādēdo nō ingurgitādo. Vnde ait: Velim te uitare. i. ut tu uites ne cōtrectes. id est frequēter cōtrahas comedēdo. fauces sonoras. id est multū sonantes ut Lurco. id est epulo seu comedo cupidus. id est cibi auidus. quia decet mādere rite. id est saluo ritu. & decoro. Lurcones inquit nonius Marcellus dicti sūt a lurcādo. Lurcare est cū auiditate cibū fumere. Lucil. Satyrarū. lib. ii. Nam quid Metino subiectoq; huic opus signo: ut lurcare lardū & carnaria. Pompo. Siris lapathiū nullā utebat Lardū lurcabat lubens Plaut. in persa. perēnis hærbae lurco edax furax fugax. Lucil. Saty. lib. v. Viuite, lurcones comedones uiuite uētres. Varro in eumenidibus. Cōtra cū psaltepisia & flora lurcare astrepis. festus pompeius. dicit lurca ē os culei uel etiā utris. unde lurcones capacis gulæ homīes: & bonorū suorū cōsumptores. Sonorus a sono deflectit. sicut canorus a cano. uel sonus & canorus noībus licet in raro usū sint. Mādere est malis & dētibus/ molaribus ob hoc dictis/ cibū cōtere priusq; in stomachū demittat. quæ res ad urbanitatē & etiā ad sanitatem plurimū facit. Vorare autē est ipsum integrū inglutire. unde Cicero. Partim uorāt inquit partim mādūt. A mādō fit nomē mādō mādōnis & uerbū māduco cas & inde nomē: nomē māduco. Manducōnes autē (inquit Nonius) qui & māduci dicti sūt & mādones: edaces dicūtur. Pōpo. in pictoribus. Magnus māducus Camillus cauterius. Lucil. atq; oēs mandonū gulæ. Varro in margo: Magna ut tremiscat Roma & magnæ mādōnū gulæ. hæc ille. A uerbis ergo ut diximus sæpe sunt nomīa. ut ab epulor epulones. a comedo comedones. a lurco lurcones. a mādō mādones a māduco māducones &c.

Lurcones
Lurcare

Mādō
Voro

Māducus
Māduco

Et licet antiqui cubuissent pectore prono

Te colla hæc ætas recta tenere iubet

Præcipit ut resti sedeamus tamen si prisca prona. id est ad terrā inclinati discubebant. uel pudicitiaē amore. uel quia ita instituta illa prisca sese habebāt. hæc aut ætas. id est nostra tēpestas iubet ut erecto uultu sedeamus: ubi poeta

DECIMVS MORALIVM SILVARVM

generaliter præcipit/ut nos tēpori: loco & personis accōdemus atq; apte
mus. Nam quæ ad mores faciūt præcepta uniuersalia nō sunt. Nam ut notū
est uerbū. Cuiq; suos mos est nō uoto uiuitur uno. Conformaberis ergo do/
mū/ si sit honesta/ & personis quibuscū uesceris. Ordo est. Et licet antiqui cu
buisent. id est cubuerint dum accūberent prono inclinato pectore. hæc ætas
id est nostra tempestas iubet. id est uult uel præcipit te tenere colla recta.

Et finito mensæ cubitis hæere potentes

Tutantum faciles pone reponere manus.

Aliud præceptū de situ ad mensam. iubetq; ne iuniores mensæ incūbant.
aut cubitis inhæreant. Id enī potētibus uix licitū ē. Construe. Et finito. id est
permittito potentes. id est diuites & potestate aliqua præditos hæere cubi/
tis/ mensæ. at tu puer tñ. id est tantūmodo pone & reponere manus faciles. id
est agiles & operatrices. hoc est. ubi opus erit ponas manū nō cubitum super
mensam. Cubitū dic in brachio quod genu in cruce. Est autē cubitus septimi
casus. id est ablatiui instrumentalis.

Tuq; puer iubeo sed eas uel raro sed astans

Pocula mitte celer pone ue tolle dapes.

Præceptiōes has in illo faceto etiā habebis. sed quanto discrimine quo ad
eloquentiā etiā surdaster nouerit. Puer iubeo ut tu uel. i. etiā raro sed eas. sed
tu astans mitte celer & pone celer pocula & tolle dapes. i. mīstres discūbētib?
tā potū q̄ dapes Turpe aut est adolescētī & puero iacētē & tardū esse. Ideoq;
dicit. Mitte. i. appone celer. i. cū celeritate ue p uel pone. deponere celer. & tol
le. i. deponere celer dapes. i. esculēta & quicquid superfluum in mensa uideris.

Iuraq; conuiuas super importare minister

Effuge: nam turpis sæpe fit inde toga.

Trāsit ad hūilē cōditionē. Si mīster inqt fueris. & iura aut carnis aut piscis
aut alteri? quæ facile fūdāt portare ad mēā p̄cipiaris. caueto ne sup cōuiuas i
portes: q̄a i honestū ē añ discūbētē uel manū errare Turpissimū aut ipsū iure
aut alio quouis liquore fœdare & imbuerē. hoc ē quod ait Et tu minister. i. si
fueris mīster effuge. i. uita sup importare cōuiuas iura. atq; si sic cōstruxeris su
p importare erat una pars oī omnis decōpositæ figuræ regēs duos actiuos prio
rē hoc est iura propria uirtute. posteriorē hoc est cōuiuas uirtute præpositio/
nis sup. Sin ita cōstruxeris effuge importare iura sup cōuiuas erit anastrophe
id est cōuersio/ quæ fit quotiēs præpositio casuali postponit Toga ut alio lo
co dixi ē uestis superior qua tegimur. ius hic significat aquā i q̄ cib? cōcoct? est.

Quodq; iubebit herus facilis semperq; subito

Quemq; tibi dederit tu tibi sume locum.